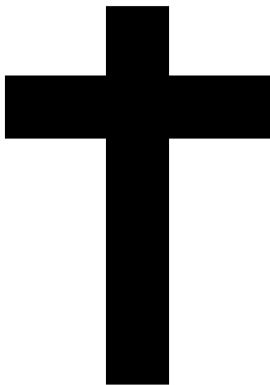

Éhen Nt̄ianá

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec,
Jalapa de Díaz)

Éhen Nt̃ianá

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec, Jalapa de Díaz)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, Jalapa de Díaz

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Jalapa de Díaz [maj], Mexico

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, Jalapa de Díaz

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021
e05183c2-7c34-5cdd-8c78-15ea51bd8cbb

Contents

Xujun xi y'ét'a Mateo	1
Xujun xi y'ét'a Marco	54
Xujun xi y'ét'a Luca	89
Xujun xi y'ét'a Jua	144
Ni xi kits'ín já postru	183
Ro.	230
1 Co.	252
2 Co.	273
Gá.	286
Ef.	294
Fil.	301
Col.	306
1 Ts.	311
2 Ts.	316
1 Ti.	319
2 Ti.	325
Xujun xi kin'ekjǎhi Tito	329
Xujun xi kin'ekjǎhi Filemon	332
He.	334
Xujun xi kits'ínntu Santiago	351
1 P.	357
2 P.	363
1 Jn.	367
2 Jn.	372
3 Jn.	373
Xujun xi kits'ínntu Juda	374
Ap.	376

Xujun xi y'ét'a Mateo én nda tsuhu Jesucristo

Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

¹ Eí tjit'a ntjehe Jesucristo. Ntjehe David nibaha ra ko ntjehe Abraham nibaha ra.

² Abraham kama na'mihí Isaac. Isaac kama na'mihí Jacob. Jacob kama na'mihí Judá ko já nts'e. ³ Judá kama na'mihí Fares ko Zera, ko Tamar kama naaha. Fares kama na'mihí Esrom. Esrom kama na'mihí Aram. ⁴ Aram kama na'mihí Aminadab. Aminadab kama na'mihí Naason. Naason kama na'mihí Salmon. ⁵ Salmon kama na'mihí Booz, ko Rahab kama naaha. Booz kama na'mihí Obed, ko Rut kama naaha. Obed kama na'mihí Isai. ⁶ Isai kama na'mihí nda rej David. David kama na'mihí Salomon, ko chjuuhun Urias kama naaha.

⁷ Salomon kama na'mihí Roboam. Roboam kama na'mihí Abias. Abias kama na'mihí Asa. ⁸ Asa kama na'mihí Josafat. Josafat kama na'mihí Joram. Joram kama na'mihí Uzias. ⁹ Uzias kama na'mihí Jotam. Jotam kama na'mihí Acaz. Acaz kama na'mihí Ezekias. ¹⁰ Ezekias kama na'mihí Manases. Manases kama na'mihí Amon. Amon kama na'mihí Josias. ¹¹ Josias kama na'mihí Jeconias ko já nts'e. Kui xi tjintu nistjin nga ngjinijé xuta Israel Babilonia.

¹² Askahan nk'ie nga ja ngjinijé xuta Israel Babilonia, Jeconias kama na'mihí Salatiel. Salatiel kama na'mihí Zorobabel. ¹³ Zorobabel kama na'mihí Abiud. Abiud kama na'mihí Eliakim. Eliakim kama na'mihí Azor. ¹⁴ Azor kama na'mihí Sadoc. Sadoc kama na'mihí Akim. Akim kama na'mihí Eliud. ¹⁵ Eliud kama na'mihí Eleazar. Eleazar kama na'mihí Matan. Matan kama na'mihí Jacob. ¹⁶ Jacob kama na'mihí Kuse. Kuse xi x'ihin Maria, ko Maria xi naaha Jesu. Jesu xi 'mihí Cristo.

¹⁷ B'a ts'in j'aha te nju tikjá ntje chá xi nibaha ra Abraham santaha David. Askahan ta te njuhú tikjá ntje chá j'a ngáha santa nkúhu nga ngjinijé xuta Israel Babilonia. Ko askahan nk'ie nga ja ngjinijé xuta Israel Babilonia, ta te njuhú tikjá ntje chá j'a ngáha santa nkúhu nga j'ai tsin xi Cristo.

B'i ts'in kik'inyaha Jose nga Jesucristo tsin

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ B'i kama nga tsin Jesucristo. Maria xi kama naaha Jesu, kui xi ja tjindakohi nga kuixanko Kuse. Tunga kintehe ní nga k'úéntuko xinkjín, tu ntíhí kik'a Maria, ntí xi kitsjáha Espiritu Santo. ¹⁹ Ko Kuse xi kama x'ihin, kui xi nku nda xi je tjíya animaha ko najmi mjehe nga k'uéchjit'ain Maria. Kui nga kama mjehe ra nga jyukji k'uéñaha.

²⁰ Tunga askahan ni nga ja kits'innkink'un Kuse ni xu'bi, nku ntítsjehe Ntianá tsakúchjihí yjoho nga nijná ján ko b'a kitsúhu:

—Ji Kuse xi ntjehe David, najmi tu binkjuin nga n'ekjáin saha ri Maria xi ja tjindakohi nga kuinchjunkohi. At'aha ntí xi y'a Espiritu Santo kitsjáha. ²¹ Nku ntíx'in tsihin ko Jesu t'et'aihí ntíu, at'aha kui xi ts'ín ndáihí ngatitsuhun xuta xi ts'e nga ts'ínk'anki.

²² B'a kama ngayjee ni xu'bi tu xi tsitjusuhun én xi kitsú Ntianá nga kits'ínkinchja nda profeta:

²³ Takjín xunkúu k'ua nku ntí.

Nku ntíx'in tsihin ko Emanuel k'úin ntíu.

Kui j'án xi tsuhu ra: Ntianá tjñajinná.

²⁴ Nk'ie nga j'áha Kuse nga kik'ai chínihi, as'ai kits'ín xi nkú nga kitsúhu ntítsjehe Ntíaná. Kits'ínkjáhiñ nga María kama chjuúhún. ²⁵ Tunga najmi kits'ínkqhó santa nkúhu nga kitsin ntíu, kò kitsjá j'áhiñ nga Jesu k'úín.

2

B'i ts'ín j'aisehe já nkjink'uun ntí Jesu

¹ Belen kitsin Jesu, nanki xi tǐñajihin ante Judea, nǐstjin nga tǐhín xá nda rej Herode. Kui nǐstjiun j'ai nanki Jerusalem já nkjink'un xi nibaha xi má tjuhu ts'íu ² kò b'a incha kitsú nga kingjásjaiya:

—¿Má tǐña nda reihí xuta xi ntje judío tjeheñ ra xi ja kitsiun? At'aha santaha ján anteni má xi tjeheñ tju ts'íu, kiyai niñu xi ts'e kò kjúái n'etsjoihi ntíu.

³ Nk'ie nga kint'é nda rej Herode ni xu'bi, tu ni xí kis'entahá ra kò ta kis'entaha ra ngayjee xuta nanki Jerusalem. ⁴ As'ai kinchja ñjaha nda rej ngatentee já ña'mi k'aku kò já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kingjásjaiyaha má xi tjeheñ tsín xi Cristo. ⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Xi tjeheñ Belen, nanki xi tǐñajihin ante Judea. At'aha b'a ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná nda profeta:

⁶ Máha Belen, nanki xi tǐñajihin ante xi ts'e xuta Juda,

najmi kui xi 'yún ichí sa ajihin já tǐxáha xuta Juda.

At'aha yo stjújin nku nda tǐjá

kui xi kúnnta xuta ts'an xi xuta Israel.

⁷ As'ai Herode kinchja 'maha já nkjink'uun kò kingjásjaiya ch'ich'ihin mí nǐstjihin kama chji niñuu. ⁸ Nga ja kama, as'ai kits'ínkji nanki Belen nga b'a kitsúhu jóo:

—Tankiun kò chásjaiya sisiun ntíu. Nk'ie nga sakúsjainuu, t'inya ngáhanú tu xi kò an kfin ts'intsoho ra.

⁹ Nk'ie nga ja tsasínju já nkjink'uun én xi kitsú nda rej, incha kits'ín ngáha niyá. Kò niñu xi kikié antehé má xi tjeheñ tju ts'íu, tu nku tǐñ tǐtjuhún ra santa nkúhu nga tsichu sasin'yún má kjijña ntíu. ¹⁰ Nk'ie nga kikié ngáha jóo niñuu, tu ni xí tsjohó kamaha. ¹¹ Incha jas'en ni'yoó kò kikié ntíu kò María xi ñaha maha. Tsinchakúñch'int'aha ntíu nga kits'intsjoho. As'ai kíkex'á kaxaha kò kitsjáha ntíu ni xi incha y'a. Kitsjáha tóonsine, kò ni xi sinjñe xi 'mi incienso, kò ni xi sinjñe xi 'mi mirra.

¹² As'ai kik'óya ngáha já nkjink'uun antehé. Kj'ai niyá incha jakj'á, at'aha kik'inya tǐtjuhun nga niñjá ján nga najmi ta tǐhín nga kj'úaha má tǐña Herode.

Xi cháha Jesu b'i ts'ín ngjikoño ante Egipto

¹³ Askahan nga ja ngji já nkjink'uun, nku ntítsjehe Ntíaná tsakúchjiji yjoho Kuse nga nijná ján kò b'i kitsúhu:

—Tísintjein, chjúbéi ntíu kò ñaha. Ante Egipto tiyúkoj. Yo tinchin santa nkúhu nga xinya kixi ngáhara. At'aha Herode kuangisjai ntíu tu xi ts'ínk'iehen.

¹⁴ As'ai tsisintjen Kuse, jakj'á ntíu kò ñaha ntíu kò tsitjuko jyún nga ngji Egipto. ¹⁵ Yo y'ejña santa nkúhu nga k'ien Herode. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kits'ínkinchjaha nda profeta: “Egipto kinchjaha ra Ntína.”

B'i ts'ín kits'ínk'ien Herode ntí xi

¹⁶ Nk'ie nga kamankjihin Herode nga najmi kits'íntjusun já nkjink'uun ni xi kitsúhu, kò xí kjahán kamaha. Kitsjá kjuá nga n'ek'ien ngatentee ntíx'in xi tǐñ Belen kò xi tǐñ andai nantío. Kits'ínk'ien ngatentee xi tǐhín santaha jo nú, at'aha kik'axki nǐstjin xi kitsú já nkjink'uun nga kikié niñuu.

¹⁷ B'a ts'ín tsitjusuhun éhen Ntíaná xi y'ét'a nda profeta Jeremia:

¹⁸ Kinu'yá nanki Rama nku ntá,
tjín xi tíkintáya kò tū xí uhún tibehe.
Kui xi Rakel xi tíkintát'a ntíhí.
Najmi tá mjehe rá n'ek'íéjyu at'ahá ja k'ien ntíhí.

Xi cháha Jesu b'í ts'ín ngjikohó nanki Nazaret

¹⁹ Askahan nga k'ien Herode, nk'ie nga tjíña sa Kuse Egipto, nku ntítsjehe Ntíaná tsakúchjilí yjohó nga nijña ján kò b'í kitsúhu:

²⁰ —Tjísintjein, chjúbéí ntíu kò naaha. T'inko ngáhani má tjíntu xutá xi ntje Israel tjeheñ ra. At'ahá ja jesun já xi mjehe ts'íink'ien ntíu.

²¹ As'ai tsisintjen Kuse, jak'á ntíu kò naaha ntíu kò niba ngáha má tjíntu xutá Israel. ²² Kitsankjún nga ngjuai ante Judea at'ahá kint'é én nga Arkelao tibatéxuma yo antehé Herode xi kama na'mihí. Tunga kik'ai chini títjuhún ra xi má nga kik'inyaha nga ante Galilea ngjuai.

²³ As'ai ngjik'iejña nanki xi 'mi Nazaret. B'a kama tū xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kinchja já profeta, nga nku ndá xi nibáha Nazaret k'úim Jesu.

3

B'í ts'ín y'énijmí Jua Bautista

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Kui njstjin ján j'aik'íénijmí Jua Bautista ante kixi xi tjín ante Judea. ² B'í kitsú nga y'énijmí:

—Tankinchj'ahá ruu animanuu, at'ahá ja 'yún tiña tjíñanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai.

³ Jua kinchjanijmíyaha ndá profeta Isaiá nk'ie nga b'í ts'ín y'ét'a:

Tínu'yá ntáha nku ndá xi tíkintáya ante kixiu:

“T'endo niyáha Ntíaná. Tjen naxuu niyáha.”

⁴ Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakohó ntsjahá chu camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba kò ntsjényá kjine. ⁵ Tsitju xutá nanki Jerusalem ko ngayjee xutá xi tjín ante Judea kò andai ntáje Jordan nga j'aisehe Jua. ⁶ Incha kisaténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'ínkie yjohó nga tjíhin ngatitsun.

⁷ Nk'ie nga kíkíe Jua nga nkjin já fariseo kò já saduseo tjincha f'ai nga mjehe nga saténtá, as'ai b'í kitsúhu:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuiyúhuu kjuakjahan Ntíaná xi ja tjeñ tiña? ⁸ Tū sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'ahá ruu animanuu. ⁹ Najmi tū yjonuu ch'anachohoo: “Ntjehe Abraham ñá”, tsa kuixiún. At'ahá an b'a tixinnuu nga santaha kui ndjioi Ntíaná kama ts'ín ma ntjehe Abraham. ¹⁰ Ja tjíña nda icho nd'ai nga kuate kjamaha yoo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun kò chjanik'ajin ajin nd'íu.

¹¹ An ntánijua tibatentákoñonuu tū xi kuakínchj'ahá ruu animanuu. Tunga xi nibáha askahan nga an 'yún nk'a tjeñ sa, xi ndahachí najmi tsuhuna tsa kfínkohó ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuaténtákoñonuu. ¹² Kui xi nkú joyaha ndá xi ts'ín chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'ín chunkohó rá tuniñuhu, tū xi ts'íinkj'a t'axihin tuniñu kò xin ts'íinkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuniñu ni'ya njihí kò k'uéti tjabaha ajin nd'í xi najmi tá kamaha rá kuayáyaha.

B'í ts'ín kisaténtá Jesu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ As'ai tsitju Jesu ante Galilea. Ntáje Jordan j'aisehe Jua tū xi kuaténtáha rá. ¹⁴ Tunga najmi tfts'ín yuhú Jua nga tjuhun. B'í kitsúhu Jesu:

—Ji ni xi tjihin nga kuaténtáni. ¿Nkú tjihin rá nga an tñibásehení nga kuaténtáhara?

¹⁵ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—N'è yi nd'ai, at'aha nda tjin nga n'etjusaán ngatentee ni xi mjehe Ntjaná. As'ai kits'ín yu Jua. ¹⁶ Nk'ie nga ja kiasaténtá Jesu, as'ai tsitjujín ntánijuo ko tu tsix'áhá nk'a ján ko kieke Jesu Espiritu Ntjaná xi nkú joyaha nku chutujuj nga nibajennehe. ¹⁷ As'ai kinu'yá nk'a ján nku ntá xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntina. 'Yún tjona. Tsjo nkjún mana Ntina.

4

B'i ts'ín kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ As'ai Espiritu Santo ngjiko t'axihin Jesu ante kixi tu xi kjut'ayák'uhun ra ndanindoo. ² Yo y'ejña kjintá yachán nistjin ko yachán nistjen. Askahan kama bjoho. ³ As'ai ndanindoo j'ai kjut'ayák'uhun nga b'i kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i títu xujun éhen Ntjaná: “Najmi nku tutu ninkuan xi ts'ín nga b'entu tik'un xuta. Ko ní ngayjee éhen Ntjaná mach'éhen xuta.”

⁵ As'ai ndanindoo ngjiko Jesu nanki Jerusalen. Kits'ín s'esun má 'yún nk'aha ninku ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntjaná, chjanikj'anki yjohi. At'aha b'a títu xujun éhen Ntjaná:

Ntjaná k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin.

Kjésintjenja ntsjahi

tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko b'i ta ts'ín tjit'a éhen Ntjaná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uín Ntjaná, kui xi Ntiahí maha.”

⁸ As'ai tu sa nkúhu asunntu tjenki xi 'yún nk'a ngjiko ngáha ndanindoo. Yo tsakúyjehe má batéxuma já rei xi tjin asunntee ko kjuachánka xi tjihin nga nkúnku ⁹ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen ngatentee ni xu'bi tsa kuisinkunch'int'aní nga chankjúní.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in t'axínní, Satana. At'aha b'a ts'ín tjit'a éhen Ntjaná: “Chankjún Ntjaná, kui xi Ntiahí maha ko nkúhu kui kúnú'yá'éhín.”

¹¹ As'ai ngji t'axín ndanindoo nga y'ejña suba Jesu, ko incha j'ai ntítsjehe Ntjaná nga j'aisinkoho.

B'i ts'ín kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Nk'ie nga kint'é én Jesu nga kjiya'yún Jua, ngji ante Galilea. ¹³ Tsitju nanki Nazaret nga ngjik'iejña Capernaum, nanki xi tjiná andai ntáchak'uun xi tjehe má nga y'entu xuta xi y'aha ra ntje chá Zabulon ko xi y'aha ra ntje chá Neftali.

¹⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi y'ét'a nda profeta Isaiá nga b'i kitsú:

¹⁵ Antehé xuta xi y'aha ra Zabulon

ko antehé xuta xi y'aha ra Neftali,

ante xi tiña maha andai ntáchak'uun,

ngabantá ntáje Jordan,

Galilea má nga ta tjintu xuta xi najmi ntje Israel y'aha ra.

¹⁶ Xi tjintu má jyuun ja kieke nku nd'í chánka.

Xi tjintu má tjehe nk'íehén ngabayoo ja kitsjehén nku nd'í.

¹⁷ Kui nistjijun kik'atuts'ihin Jesu nga y'énijmí. B'i kitsú nga kinchjako xuta:

—Tankínchj'ahá ruu anímanuu, at'ahá ja 'yún tiña tijnanu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai.

B'i ts'in kinchjahá Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kieke jo já xi nts'e maha xinkjín. Kui xi Simon xi ta 'mi Pedro ko Andre. Tíincha kjaník'a na'ya tjiho ajin ntóo, at'ahá tjo incha tsuba jóo. B'i kitsú Jesu:

¹⁹ —Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

²⁰ Ta kuihi chubó y'entu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu. ²¹ As'ai nginjdu sa ko yo kieke jo já xi ta nts'e maha xinkjín. Kui xi Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo. Tjintuyáko tsutsuhu na'mihí nga tíincha b'énda na'yaha. As'ai kinchjahá Jesu jóo. ²² Ta kuihi chubó y'entu jóo tsutsuu ko na'mihí nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kama njakúnehe xuta Jesu

(Lc. 6:17-19)

²³ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee ante xi tjin Galilea. Tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjin yo ko y'enijmí én nda tsuhu Ntíaná nga Ntíaná xi batéxuma. Kits'innkíhi tu mí ch'ihín ni xi k'uhun xuta. ²⁴ As'ai ngayjee ante xi tjin ante Siria kichubanijmíyaha Jesu. J'aich'áha ngatentee xuta un xi tjin yo, xi tneya yjoho nga nkjin tikjá ch'in xi k'uhun, xi un tíbehe, xi tjintujíhin jánindoó, xi tíhín ch'in b'atsé, ko xi najmi ma fi. Kits'innkíhi Jesu ngatentee xuta uun. ²⁵ Kitsjennkíhi Jesu nkjin nkjún xuta xi nibaha ante xi tjin Galilea ko Decapoli, xi nibaha nanki Jerusalem ko ante xi tjin Judea ko xi tjin ngabantá ntáje Jordan.

5

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjin ts'e nginkun Ntíaná

(Lc. 6:20-23)

¹ Nk'ie nga kieke Jesu nga tíma njakú nkjún xuta, as'ai nginji nku asunntu tjenki ko yo y'ejña. Yo kama njat'áha xuta ni'yakuyáha, ² ko b'i kitsú Jesu nga tsakúyaha:

³ —Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi najmi tjíhin ra kjuanchíná xi tíma 'yún k'un, at'ahá kui xi tjintujín má batéxuma Ntíaná.

⁴ Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tikjintáha, at'ahá kui xi n'ek'léjyu.

⁵ Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi nimakjuaha, at'ahá kui xi ts'ínkjáíhín nga kama ts'e t'anankiu.

⁶ Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi mangimjehe ra nga naxu kamaha, at'ahá kui xi naxu kama.

⁷ Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi ma nimaha ra xuta, at'ahá kui xi chase nimaha.

⁸ Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi je tjíyaha animaha, at'ahá kui xi skué Ntíaná.

⁹ Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tsjáha kjuajyu má nga tjin kjuachán, at'ahá kui xi k'úin ntíhí Ntíaná.

¹⁰ Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tín'e unchaha nk'ie nga naxu ts'in, at'ahá kui xi tjintujín má batéxuma Ntíaná.

¹¹ Á b'a nda tjíhin ts'ajun nk'ie nga ch'on kuítsunuu xuta ko nga tsjénki unkienuu ko nga nkjin tikjá én tsank'á ch'on tsu kuítsunuu tu ngat'ana. ¹² Tsjo katumanuu ko 'yún tsjo kat'enuu, at'ahá 'yún chánka chjí xi n'ek'jáiin ngáha ruu ndjiojmi ján. At'ahá b'a ta kin'ehe já profeta xi tjun kis'e nga jun.

B'i ts'in tsakúyaha Jesu já ni'yakuyáha xá xi tjíhin jóo asunntei

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ 'Jun xi nkú joyaha naxaha asuntee. Tunga tsa ndyja nga'yúhún naxo, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? Nku ni xi najmi chumi ni chjǐhǐ rǎ kama. Tu ngjuaiyahá sa natsin ján kǒ kuásinnehe xuta.

¹⁴ 'Jun xi nkú joyaha nd'íhǐ asuntee. Nku nanki xi tǐjǐnasun nku asunntu tjenkǐ najmi ma s'ejǐna 'ma. ¹⁵ Nk'ie nga nd'í b'etí xuta, najmi kinte kaxa b'ejǐnanki. Tu sa ní b'ejǐna nk'a tu xi ts'ín ndzjehen rǎ nd'íu ngatentee xuta xi tǐjǐntu ayoo. ¹⁶ B'a ts'ín kats'ín ndzjen nd'ínúu nginkun xuta, tu xi skuéhe xuta ni xi nda tǐn'o kǒ ts'íintsjohǒ Na'minúu xi tǐjǐna ndjiojmi ján.

B'í ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuatéxumaha Ntíaná

¹⁷ 'Najmi tu b'a ts'ín n'enkjǐntak'un tsa an jái ts'inndyja kjuatéxumoo kǒ ni xi tsakúya já profeta. Najmi jái ts'inndyja niú. Jái ts'intjusan nǐná niú. ¹⁸ At'aha kjuaxǐ ni xi tǐxinnúu. Ndaha nku ntu xi tǐjt'a kjuatéxumoo ndaháchǐ najmi ndyjajihínsén nk'ie nga tǐjǐna sa nk'a ján kǒ t'anankiu. Kujitjusunyje ní.

¹⁹ 'Kui b'a maha, tsa tǐjǐn xi najmi ts'íinchi ndaha tsa tu nku kjuatéxuma íhǐ xi tǐjt'a kjuatéxumoo, kǒ tsa b'a ts'ín kuakúyaha xuta xi kj'ái, kui xi 'yún íhǐ kama ngáha má batéxuma Ntíaná. Tunga tsa tǐjǐn xi ts'íin xi nkú tǐtsu kjuatéxumoo, kǒ tsa b'a ts'ín kuakúyaha xuta xi kj'ái, kui xi chánka kama ngáha má batéxuma Ntíaná. ²⁰ At'aha an b'a tǐxinnúu. Tǐjǐhin nga 'yún naxu n'etjusun so jun ni xi mjehe Ntíaná nga já chjǐne'éhen kjuatéxumoo kǒ já fariseo. Tsa najmi b'a n'oo, ndaháchǐ najmi kujitsubajjun má batéxuma Ntíaná.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga chanjkáán xinkǐá

(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihǐn xuta xi kis'e nǐstjin nk'ie: "Najmi tu n'ek'iein. Tsa tǐjǐn xi ts'íink'ien anǐma, kui xi tǐjǐhin nga n'e kjuaha rǎ." ²² Tunga an b'a tǐxinnúu nga tu yáhá ni xi ts'íinkjanko nda nts'e, kui xi tǐjǐhin nga n'e kjuaha rǎ. Tu yáhá ni xi b'a kuǐtsuhu nda nts'e: "Á b'a nkjún ts'ín stjehenni", kui xi n'e kjuaha nginkun já tǐjóó. Kǒ tu yáhá ni xi b'a kuǐtsuhu nda nts'e: "Á b'a 'yún chinihini jí", kui xi tǐjehen rǎ nd'íhǐ ngak'ien.

²³ 'Kui b'a maha, tsa tǐ'baihǐni chjehǐ asun nǐchan chje kǒ tsa yǒ kj'uaǐtsjein nga tinchun chánkoǐ nda nts'e, ²⁴ tu sahá t'ejǐnai chjehǐ ankǐn nǐchan chje kǒ t'in chubakǒ nda mahi tjun nda nts'e. As'ái nibák'ái ngáhani chjehǐ.

²⁵ 'Kǐtsa t'endakǒ xi tǐfítéjénehi nk'ie nga tjenkǒ sai aya niyóo, tu xi najmi ts'íinkjas'ehen rǎ jí nda jue. At'aha tsa ts'íinkjas'ehin nginkun nda jue, as'ái nda jue ts'íinkjas'en ngáha ri aya ntsja nda xi kunnta núbayóo kǒ kui xi ngjuáya'yihin. ²⁶ Kjuaxǐ ni xi tǐxihin. Najmi kujitjui yǒ santa nkúhu nga k'úéchjǐyjei toon xi tǐjehin.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga chanjkáán kjuabixoon

²⁷ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihǐn xuta nǐstjin nk'ie: "Najmi tu biyunéǐ kjuabix-ahǐn." ²⁸ Tunga an b'a tǐxinnúu nga tu yáhá ni xi kuasehe nku tachjuún nga ngjuásihǐn, kui xi ajin anǐmaha ja kuakangane kjuabixahan.

²⁹ 'Kui nga tsa tunkuini kixǐ xi tǐts'ínkjǐnejihin ri jé, tu sahá n'esjei kǒ kǐn chjaniyai. At'aha tu sahá nda tǐjǐn ngat'a ts'í tsa ndyjat'a nku tǐkjá yjonintehǐ, tu xi b'a ts'ín najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehǐ. ³⁰ Kǒ tsa ntsǐi kixǐ xi tǐts'ínkjǐnejihin jé, tu sahá tǐchákjái kǒ kǐn chjaniyai. At'aha tu sahá nda tǐjǐn ngat'a ts'í tsa ndyjat'a nku tǐkjá yjonintehǐ, tu xi b'a ts'ín najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehǐ.

B'í ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ B'a ta kik'in yaha xuta nistjin nk'ie: "Nda xi k'uejña chjuuhun, kui xi tjihin nga tsajaha nku xujun xi ma nga ja kits'inkje kjuabixahan." ³² Tunga an b'a tixinnuu. Tsa nku nda k'uejña chjuuhun, tsa chjuuhun najmi kik'at'aha, kui ndo tfts'in nga chjuuhun tibangane kjuabixoon. Ko tsa k'aj'anda kuixanko ngaha tachjuun xi y'ejñaha x'ihin, kui ndo xi ta tibangane ni xi 'mihij kjuabixan.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga nkjun nga "kate Ntiana" kuixiana

³³ Ja kinu'yo nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: "Najmi tu: Kate Ntiana, bixin tsank'aji. Tu saha n'etjusuin ni xi tin'ekiei Ntiana." ³⁴ Tunga ahán b'a tixinnuu. Ndahachi najmi tu "kate Ntiana" bixiun. Najmi tu ndjiojmi jan nungjiun ni xi kuixiun, at'aha yo tjña Ntiana nga batexuma. ³⁵ Ta ndaha najmi tu t'anankiu nungjiun ni xi kuixiun, at'aha Ntiana batexumaha. Ta ndaha najmi tu nanki Jerusalen nungjiun ni xi kuixiun, at'aha kui xi nankihij Nda Rej k'aku.

³⁶ Ko ta ndaha najmi tu nintaku nungjiun ni xi kuixiun, at'aha najmi manuu n'ek'ontjaiyo ndaha nku ntsjaku tsa taba ko tsa jma n'ek'io. ³⁷ Tsa tichasjaiyanuu, "johon" tixiun tsa b'a tjin ko "najmi" tixiun tsa najmi b'a tjin. At'aha en xi s'esun saha, kui xi nibaha ra ndanindoo.

B'i ts'in tsakuya Jesu nku n'ekaja xi ch'on tfts'inná

(Lc. 6:29-30)

³⁸ Ja kinu'yo nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "Xi ch'on ts'in, n'e ngajoya ngaha ra xi nku kats'in. Tsa nku tunkun kats'in'uhun, a nku tunkun n'e'uhun. Tsa nku ni'yun kats'in'uhun, a nku ni'yun n'e'uhun." ³⁹ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tjeñntohoo xi ch'on tfts'innuu. Tsa tjin xi k'onjin tsa kixihij, tjeihin ko tsa skjuhin. ⁴⁰ Tsa tjin xi mjehe ts'inkokjuahi xi ma nga kje'ahi chinkahij, tjeihin ko chinka ntsjahij. ⁴¹ Tsa tjin xi ts'in kjuay'uhun ri nga k'uin'koj ch'aha nku kilometru tjihin, tu saha t'inkoj jo kilometru tjihin. ⁴² Tjeihin xi kuankihij tsa mi nihi ko najmi tu xin chasei tsa tjin xi mjehe kuenyahi tsa mi nihi.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga tjihin nga n'etjaja xinkij

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ja kinu'yo nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "N'etjaj xuta xinkij ko n'e unchai xuta kontrahij." ⁴⁴ Tunga ahán b'a tixinnuu nga tu saha n'etjaj xuta kontrannuu. Tinchiuu Ntiana nga nda kats'inko xi ch'on tftsunuu. Nda n'ohoo xi unkienuu. Chubantjo nginkun Ntiana xi ch'on tfts'innuu ko xi tjennki unkienuu.

⁴⁵ B'a n'oo tu xi b'a ts'in kamahanu ntihij Na'minuu xi tjña ndjiojmi jan. At'aha kui xi ts'intjuhu ts'iu ngayjee xuta, ndaha tsa xi ch'onk'un ko ndaha tsa xi nda. Ko ts'ink'aha ts'iu ngayjee xuta, ndaha tsa xi naxu ts'in ko ndaha tsa xi najmi naxu ts'in. ⁴⁶ At'aha tsa n'etjaj xi tjoho jun, imi chijhi xi kuinenuu nk'ie? Santaha ja xi f'achjintjai ch'a nga ts'inxat'aha ja Roma b'a ta incha ts'in. ⁴⁷ Ko tsa tu subaha ja nts'o xi suniñohoo, imi ni nda tjihin xi tin'o nk'ie? Santaha xuta xi najmi be Ntiana b'a ta incha ts'in. ⁴⁸ Katumo xi tjihin nga kamo. At'aha tsjehé Na'minuu xi tjña ndjiojmi jan.

6

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nku ts'in nda kujntsubaja

¹ Najmi tu nginkun xuta naxu n'esjo yjonuu, tsa tu xi skuheñuu nga naxu tin'o. At'aha tsa b'a n'oo, najmi chumi ni chijhi xi tsjanuu Na'minuu xi tjña ndjiojmi jan.

² 'Kui b'a maha, nk'ie nga k'uajihini chjehi, najmi tu tjio títjun n'ekjanej, xi nkú ts'ín xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná aya ni'ya sinagoga ko aya niyóo, tu xi nda skuehe ra xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít's'ínkjáihin chji xi ts'e jóo. ³ Tunga ji, nk'ie nga t'bai chjehi, najmi tjíhin nga skue ntsa skjúin ni xi tít's'ín ntsa kixi. ⁴ Tu sahá jyuhú kj'i tjein chjehi. Ko kui Na'mihí xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chjíhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín chubakáá Ntíaná
(Lc. 11:2-4)

⁵ 'Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, najmi b'a tu n'o xi nkú ts'ín xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná. Kui xi tsjohó bincha ndju aya ni'ya sinagoga ko niyátée nk'ie nga nchjako Ntíaná, tu xi skuehe ra xuta. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít's'ínkjáihin chji xi ts'e jóo. ⁶ Tunga ji, nk'ie nga chubakoi Ntíaná, títjás'ein aya 'mahí, t'echjái ankjuahí ko chubakoi Na'mihí xi títjñako subahi má 'moo. Ko kui Na'mihí xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.

⁷ 'Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, najmi tu n'e chjón én xi najmi tjíhin sin, tsa ta kui ta maha én xi chubo, xi nkú ts'ín xuta xi títjñ asuntee. Kui xi b'a maha nga ngjuénñjuhu Ntíaná tu ngat'aha nga 'yún tse tínchja. ⁸ Kui nga najmi b'a tu n'ehenu jun xi nkú nga ts'ín xuta xu'bo. At'aha jahá be títjun Na'minuu ni xi machjénnuu kintehe ni nga kuínchíhuu.

⁹ 'Kui b'a maha, b'i ts'ín chubakohonu Ntíaná:
Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,
katenkjúhin xuta.

¹⁰ Tatexumani.

Katuma t'anankij ni xi mjehi xi nkú nga ta tíma ndjiojmi ján.

¹¹ Tjenni nd'ai nichine xi machjéni.

¹² N'endyjat'aní ngatitsunni,

xi nkú ts'ín jin ta n'endyjat'ahí xi ch'on tít's'ínni.

¹³ Najmi tu 'baintei nga kuíjnejin nga chjút'ayák'unni.

Tu sahá chjúxinni ni xi ch'onk'uun.

At'aha ji xi batexumai,

ko ji xi tjíhin nga'yún,

ko ji xi tjíhin kjuachánka tu nk'íéhé ni.

B'a títjñ.

¹⁴ 'At'aha tsa n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít's'ínnuu, b'a ta ts'ín ts'ínnnyjat'anuu Na'minuu xi títjña ndjiojmi ján. ¹⁵ Tunga tsa najmi n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít's'ínnuu, b'a ta ts'ín Na'minuu najmi ts'ínnnyjat'anuu ngatitsunnuu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín kuíntsubá kjintíáá

¹⁶ 'Nk'ie nga kuíntsubá kjintíó, najmi tu nusin kat'enuu xi nkú 'behe xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná. At'aha kui xi ndzjen ts'ínk'íé ankjín tu xi skuehe ra xuta nga títjntu kjintíá. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja tít's'ínkjáihin chji xi ts'e jóo. ¹⁷ Tunga ji, nk'ie nga kuínchun kjintíáá, tu sahá chjújin natí sisin ntsjahí ko tanejin ankjin. ¹⁸ B'a ts'ín najmi skuehe xuta nga tinchun kjintíáá. Tu Na'mihí ní xi skue, at'aha kui xi títjñako subahi má 'moo. Ko kui Na'mihí xi tibe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chjíhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín s'eyaná
(Lc. 12:33-36; 16:13)

¹⁹ 'Najmi tu ei asuntee n'e nchinái yjohi, má nga ts'ínkatsúhun xubú ni xi títjñ ko má nga ma stu ni xi títjñ ko má fas'en já ndyjéé. ²⁰ Tu sa ní ndjiojmi ján n'e nchinái yjohi, má nga najmi ts'ínkatsúhun xubú ni xi títjñ ko má nga najmi

ma stu ni xi tjin ko má najmi fas'en já ndyje. ²¹ B'a tíxihin at'aha má nga tíjña kjuanchináhi, yo ta tíjña animahí.

²² Tunkuín, kui xi xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehi. Kui b'a maha, tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. ²³ Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jyuhun. Kui nga tsa ni xi tíjhin nga ts'ín ndzjehen ri tu sahá ts'ín jyun, 'yún nkjún jyun má tinchin ma!

²⁴ Ndaha nku nda musu najmi ma ts'ínxát'aha jo já ntia. At'aha nku xi ts'ín unkie ko nku xi ts'íntjo, ko a ra ts'ínxát'a sisihin nku ko ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntíaná ko kjuanchinóo.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga Ntíaná kuhun ntíhi

(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjénnuu, mí nihi xi chínoo ko mí nihi xi s'iu. Ta ndaha najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjo. Nk'ie ní nga kúintsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjíhi ra nga nichinee. Ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjíhi ra nga najyuu. ²⁶ Chasohó nise xi tjíma tjen nk'a ján. Najmi b'éntje, najmi b'ékú ko najmi f'átjo ni xi kjine. Tunga Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján tsjáha nichine. Ko jun, za najmi 'yúhún chjí so nga nisee? ²⁷ Ko ndaha tsa 'yún kjuántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjin xi nkú ts'ín sáhanu masen metru.

²⁸ '¿Ko á jun fantaha ruu yjonuu najyun xi ndyjahanu? Chase chubayohoo xi nkú ts'ín sá naxú jñóo. Najmi ts'ínxá ko najmi ts'ínnda nachjún. ²⁹ Tunga an b'a tíxinnuu nga ta ndaha nda rej Salomon xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxú. ³⁰ Tsa Ntíaná b'a tsjo ts'ínk'íéntu jñá xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá ko ndyjunní kuiti, za najmi tu sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chjí so nga jñoo? Já b'a 'yún ichí s'ejihinnuu Ntíaná!

³¹ 'Kui b'a maha, najmi tu fantaha ruu yjonuu: “¿Mí nihi xi chingé?” ko “¿Mí nihi xi s'íá?” ko “¿Mí najyuhun xi ndyjaá nd'ai?”, tsa kúixiún.

³² At'aha ngatentee ni xu'bi bangisjai xuta xi najmi be Ntíaná, tunga jahá be Na'minuu xi tíjña ndjiojmi ján nga machjénnuu ngatentee niu. ³³ Títjun tjehennto nga katatexumanuu Ntíaná ko n'oo ni xi naxu nginkun, ko b'a ts'ín tu k'uaishunnuu ngayjee ni xu'bi. ³⁴ Najmi tu fantaha ruu yjonuu mí nihi xi kama ndyjunní. Ndyjunní s'e ngáhanuu ante nga kjuánta ngáha ruu yjonuu. At'aha ngayje nistjin y'a kjuasti xi ts'e.

7

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta

(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai, tu xi najmi ts'íinnijéhenuu Ntíaná. ² At'aha xi nkú nga ts'ín n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai, b'a ta ts'ín ts'íinnijé ngáhanuu Ntíaná. Ko chuba xi n'e chjón nga ch'achuboo, ta kuihi xi k'uachubako ngáhanuu Ntíaná.

³ '¿Nkú ts'ín ji tíchasehe ri stjé xi kjinkihí tunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi títs'ín ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuín? ⁴ Nk'ie nga yáxu'ba kjinki tunkuín, ¿nkú ts'ín b'a k'úihín ri nda nts'ei: “K'uaíntení nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkuín?” ⁵ Tín'ei ni xi ts'ín xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná ni xi n'enf'ni. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuín, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

6 'Najmi tu 'bohō nañōō ni xi je nginkun Ntíaná kō najmi tu chínko chjanik'ajihūun ni tsjo k'unnūu, at'ahā kuāsinnē chu ni xi tsjo k'unnūu kō santaha kō jun kjinēnūu chu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kuínchíí Ntíaná ni xi nda
(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 'Tinchíú, kō Ntíaná tsjánūu. Tinchísjo, kō sakúnūu. N'ekjano ankjuō, kō chjux'ánūu. 8 At'ahā ngatentēē xi banki ts'ínkjáihīn. Xi bangisjai sakúhu. Kō xi ts'ínkjane ankjuō chjux'áha. 9 ¿A tjin ajinnūu nku xi tu ndjiohó tsjáha ntíhi nk'ie nga ninkuan kuankihí? 10 Tsa tjiō kuanki ntíhi, ¿a tu yehé tsjáha? 11 Santaha kō jun xi ch'onk'un yo nga 'bohōō ni xi nda ntínūu. ¿A najmi tu sahá Na'minūu xi tíjña ndjiojmi ján 'yún tsjá sahá ni xi nda xutá xi kuankihí?

12 'Kui b'a maha, xi nkú ts'ín mjenūu nga n'enūu, b'a tá n'ohō xutá xi kj'ai. Kuihí niū xi bakúya kjuatéxumoo kō ni xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjua
(Lc. 13:24)

13 'Titjás'oon ankjua ntsjýoo. At'ahā tayá ankjua kō tayá niyá xi fi má nga ndyja xutá. 'Yún nkjin xi tíincha fas'en ankjua xu'bo. 14 Tunga ntsjýahá ankjua kō ntsjý niyá xi fi má nga b'entu xutá. Chuba xi tíincha sakúhu ankjua xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'ín yaha rá xutá
(Lc. 6:43-44)

15 'Chúhuun yjonūu já profeta tsank'óo. Kui xi kj'uaí ts'ín nimakjua maña yjohō xi nkúhu chutsanka, tunga kjahán tjintuyáha xi nkúhu chu kjan. 16 Kamankjinnūu nkú k'un jóo nk'ie nga choō ni xi ts'ín. At'ahā ni xi ts'ín xutá, kui xi nkú joyaha tu xi bjaha nku yá tu. ¿A jñá na'yáhá xi bjaha tuntsjajé? ¿A yá na'yáhá xi bjaha tu higo? 17 Ngatentēē yá xi nda bjaha tu xi nda. Kō yá xi najmi nda bjaha tu xi najmi nda. 18 Nku yá xi nda, najmi ma bjaha tu xi najmi nda. Kō nku yá xi najmi nda, najmi ma bjaha tu xi nda. 19 Kō ngatentēē yá xi najmi bjaha tu xi nda, stisún kō s'etí ajin nd'íu. 20 Kui b'a maha, chahanu já profeta tsank'óo nk'ie nga choō tu xi ts'e.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha
(Lc. 13:25-27)

21 'Najmi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha ngatentēē xutá xi: "Ji nda maestrū, ji nda maestrū", títsuna. Xi títs'intjusun ní xi nkú ts'ín mjehe Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján, kuihí xi kjuas'enjin yo. 22 Nk'ie nga kuichú nistjin nkjin nkjún xi b'a kuítsuna: "Ji Nda Ntia, ji Nda Ntia, ngajohi y'enijmí, ngajohi tsich'onsjeheni jánindoō kō nkjin kjuankjún kin'ei." 23 Tunga an b'a xín ngáha rá xutá xu'bo: "Ndahachí najmi benūu. Tankín t'axínnū jun xi ch'on kin'o."

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutáha xi nkjink'un
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

24 'Kui b'a maha, ngatentēē xutá xi nt'é énnā kō ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku nda kitikjua xi kits'inndasún ni'yaha asun ndjio. 25 As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, kō ntjo kits'ínk'ajni ni'yoō nga mjehe kjaníts'in. Tunga najmi tsijnehé at'ahā asun ndjio kamandasún. 26 Tunga ngatentēē xutá xi nt'é énnā kō najmi ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku nda chíni xi kits'inndasún ni'yaha asun tsumíu. 27 As'ai kik'a tsíu, kama 'yún ntáje, kō ntjo kits'ínk'ajni ni'yoō nga mjehe kjaníts'in. Tsijne ni'yoō nga tsatsunye.

28 Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, tu ni xí kama nkjúhún rá ngayjee xutá xi nkú ts'ín t'bakúya. 29 At'ahā t'bakúya xi nkúhu tsa xá tíhīn. Najmi b'a ts'ín t'bakúya xi nkú ts'ín bakúya já chjine'éhen kjuatéxumoo.

8

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Nk'ie nga j'aijen ngáha Jesu nga nibaha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta kitsjennkihí. ² As'ai j'aisehe Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Tsasinkunch'int'aha ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjuxinní ch'in xi k'unna.

³ Kingjénne ntsja Jesu nga kits'ínko nda uun ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubo tsitjuxihin ch'ihin ndo.

⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji najmi tu ch'a xi 'miyahí ni xi kamat'ain. T'ihinkúchjihí yjohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise, tu xi skué kixíhi xuta nga ja kamanda ngáhani.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nda musuhu nku nda jun k'aku

(Lc. 7:1-10)

⁵ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Capernaum, as'ai j'aisehe nku nda jun k'aku nga j'ainkihí nku kjuanda. ⁶ B'i kitsúhu:

—Ji nda ntia, nda musuna kjiñña un ni'yaná. Najmi ta ma ts'in niyáha ko un tibehe.

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Kama kfín ts'innkihí.

⁸ Tunga b'ahá kitsú nda jun k'aku:

—Ji nda ntia, najmi an tsuhuna tsa ni'yaná kuitjás'ein. Tu b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma. ⁹ At'aha xi nkúhu an, tíñña na xi batéxumana ko ta tjínna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: “T'in”, xihín nku, as'ai fi. Ko tsa: “Nibái”, xihín kj'ai, as'ai nibá. Ko tsa nku nda musuna: “N'ei kui nií”, xihín, as'ai ts'in.

¹⁰ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kitsú ndo, kama nkjúhun ko b'i kitsúhu xuta xi tjenko:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjeheñ ra najmi kjee sakújinna xi b'i ts'in s'ejihin an xi nkú ts'in s'ejihin ndai. ¹¹ Ko b'a tixinnuu. Nkjin nkjún xuta xi níba tu má xi tjeheñ ni ko k'úentut'áko yámixo ntje cháná Abraham ko Isaac ko Jacob má batéxuma Ntíaná. ¹² Tunga xuta xi tjeheñ ra nga kjuas'en kai má batéxuma Ntíaná, kui xi nguaiya natsin jáñ má jyuun, ante má nga kjintá xuta ko kuáte ni'yun.

¹³ As'ai ta kinchjako ngáha Jesu nda jun k'aku:

—T'in. Ngandahí katuma xi nkú ts'in kuas'ejihin.

Ta kuihi chubo kamanda nda musuhu nda juun.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu na nchi'yaha Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha Pedro, kieke nga ch'in kjiñnako na nchi'yaha Pedro. ¹⁵ As'ai kits'ínko ntsja tachjuun. Kindyjahihin ch'iun ko tsisintjen nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nkjin xuta un

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Nk'ie nga ja kama'ña, j'aich'áha Jesu nkjin nkjún xuta xi tjíntujihin jánindo. Nkuhú tsu'ba én xi kitsú Jesu nga kik'onsje jánindo ko nga kits'innkihí ngatentee xuta uun. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éheñ Ntíaná xi kitsú nda profeta Isaia: “Kui xi ngjiko kjuá'unná ko jak'já ch'inná.”

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehe tsjénkhi

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Nk'ie nga kkie Jesu nga nkjin xuta katsendáhi ra, b'i kitsú nga mjehe ngjuai ngabantá ntáchak'uun. ¹⁹ As'ai j'aik'úhün nku nda chjine'éhen kjuatéx-umoo ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsjénkhi tu má xi tjeheén ni nga k'úin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi tjin ngijóo tjihin tixa ngijo ko nisee tjihin nuba. Tunga Ntíhi Ndax'iun najmi tjihin má nga kama kjuájñasun nintaku.

²¹ As'ai b'a kitsú nku nda ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, k'uaínteni nga tjun kfinngjayánja na'mina.

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsjénkini ji. T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjyanji suba xuta k'ien xinkjin.

B'i ts'ín kits'ínk'íéjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko já ni'yakuyáha ta jas'enkohe. ²⁴ Tu nkúhú ntjo xi tu xí 'yúhün kamané nk'ie nga tjenjin ntáchak'uun, santaha íxí kingjá 'mahá ra t'éhen ntóo tsutsuu. Tunga kjifehé Jesu nga b'a tímoo. ²⁵ As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ínk'íáha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, n'ek'ankini! ¡Ja kuayáa ei ni!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tábinkjuhunnu? ¡Á b'a 'yún íchí s'ejihinnuu Ntíaná!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga kits'ínk'íéjyu. As'ai kis'e jyuju. ²⁷ Kama nkjühün jóo ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

B'i ts'ín kits'ín ndáhi Jesu jo já xi tjíntujihín jánindo

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nk'ie nga tsichu Jesu ngabantá ntáchak'uun, nankihi xuta Gadara, as'ai tsitjújín tsjóo nga j'aik'úhün Jesu jo já xi tjíntujihín jánindo. Tu ni xí kjahán jóo, nga santaha najmi ta ch'a ma f'a niyá xu'bo. ²⁹ As'ai incha kikjintáya nga b'i kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntía nku tutuu, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿A ja kjuáik'aini kjuanimá kintehe ni nga kuichú nistjiun?

³⁰ Xi tjeheén yo nkjin nkjún chínka tíncha kjine jñá. ³¹ Kui nga b'a kitsúhu jánindo nga incha tsankihi Jesu:

—Tsa kuich'onsjeni ei, tu sahá tjennteni nga kuitjás'enjihin chínko.

³² —Tankúun —kitsú Jesu.

As'ai tsitjújihín jóo jánindo nga incha ngjikjas'enjihin chínko. Tsangatsanka ngatente chínko nga kikjaníkj'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³³ As'ai incha tsanka já xi tíncha kunntá chínko. Incha j'ai ajin nantjo ko kitsúya ngatente ni xi kamo ko ni xi kamaha já xi tjíntujihín jánindo. ³⁴ Tu tsitju tentehé xuta nantjo nga nibasehe Jesu. Nk'ie nga j'aisehe, incha tsankihi nga kuitju nankihi jóo.

B'i ts'ín kits'ínkhi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu nga j'atikjá ntáchak'uun ko tsichu ngáha nankihi. ² Ja kamoó. J'aisehe Jesu já xi y'ang'anki nku nda xi najmi ma fi, xi kjisun nachahan. Nk'ie nga kikié Jesu nga s'ejihin jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Tsjo kat'ehe tak'uin, ntína. Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

³ B'i ts'in kits'innkink'un k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo: “Najmi tibenkjún Ntiana ndai nga b'a ts'in tinchja.” ⁴ Tunga behé Jesu ni xi tíncha ts'innkink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ch'on ts'in tén'enkjintak'uhunnu? ⁵ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xhín ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein ko títstjai”? ⁶ Tunga mjehéna kuakuchjínuu nga Ntíhí Ndax'iun tíjña ngajoho Ntiana ásunntej xi má nga kama ts'ínnnyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Tisintjein, chjúbéí nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

⁷ Tsisintjen nda uun ko ngji ngáha ni'yaha. ⁸ Nk'ie nga kikié xuta nkjiun nij, kitsankjún ko kits'intsjoho Ntiana at'aha xu b'a tse nga'yún kitsjáha nku nda.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Nk'ie nga títst'in niyá Jesu, kikié nku nda xi 'mi Mateo xi kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Mateo ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁰ Ko ni xi kama, nk'ie nga tíkjine Jesu niñu ni'yaha, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo ta incha j'aik'ientut'aha Jesu ko já ni'yakuyáha t'a yámixo.

¹¹ Nk'ie nga kikié já fariseo nij, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumoo tinekoho niñu nda maestrúuu?

¹² Tunga nk'iehé nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ¹³ Tankiún ko tinchíyo nkú tsuhú ra éhen Ntiana xi b'i ts'in tít'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjintjainuu mjena.” Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkjé tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha Jua Bautista ko b'i incha kitsúhu:

—¿Nkú tjihin ra nga najmi b'entu kjintíaha já ni'yakuyáhi xi nkú ts'in bintsuba kjintíahani jin ko já fariseo?

¹⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá 'be babaha xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tíjnain saha nda bixoon? Tunga kuichúhú nístjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'iehé nga k'úentu kjintía. ¹⁶ Ta ndaha najmi ch'a b'éstikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibakú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ¹⁷ Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxín. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse, ko b'a ts'in nda f'áitjoho nga joó niu.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku takjín ko nku tachjuún

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Nk'ie nga b'a títu Jesu, tu j'aihi yò nku nda tjíxá kò tsasinkunch'int'aha nga b'i kitsúhu:

—Takjínna ja k'uen. Nibángjennéi ntsai ntína tu xi k'uaíya ngáha ra.

¹⁹ As'ai tsisintjen Jesu kò ngjiko já ni'yakuyáha nga kitsjennkihí ndo. ²⁰ Kò tu yohó j'ai tjennkihí Jesu nku tachjuún xi tjihin te jo nú nga jní tít's'ínk'iehen. Kui xi kits'ínkò tuts'in najyun xi yja Jesu. ²¹ At'aha b'i ts'in kits'innkjink'un: “Tsa tu najyuhun ts'ínkò sa, kamanda ngáhana.” ²² Tunga kits'ínk'ótijyahá Jesu nga tsasehe tachjuún kò b'a kitsúhu:

—Ji ntína, tsjo kat'ehe tak'uin. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'in nibána, kui nga kama nkíhi ri.

Ta kuihi chubò kamanda tachjuún.

²³ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha nda tjíxóo, kíkíe yò já xi tít's'ínkjane yánaxu kò xuta xi xaáhan tfincha ts'in nga tíkjintá. ²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tankín ngáhanu. Najmi ka'me takjín. Tu kjifehé.

Tsajnukiehe xuta xi kama njakú yò. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja kik'onsje Jesu xuta, as'ai jas'en má kjijña takjín, jak'á ntsja kò tsisintjen ngáha takjín.

²⁶ Kint'é ngayjee xuta xi tjin yò ni xi kamoó.

B'i ts'in kikjex'ánkihí Jesu tunkun jo já ka

²⁷ Nk'ie nga t'bitju Jesu yò, kitsjennkihí jo já ka xi kikjintáya tjennkihí. B'i incha kitsú:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimahi jin.

²⁸ Kò nk'ie nga jas'en ni'yaha Jesu, yò incha j'aisehe já kò. B'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:

—¿A s'ejinnuu nga kamana ts'ian ni xi mjennuu?

B'a incha kitsú jóo:

—Johon, nda maestru.

²⁹ As'ai kits'ínkò Jesu tunkun jóo kò b'i kitsúhu:

—Katuma xi nkú ts'in tís'ejinnuu.

³⁰ Tsix'ánki tunkun jóo. As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga najmi tu ch'a 'miyahá ruu ni kamat'on.

³¹ Tunga nk'iehé nga incha ngji jóo, kitsúyahá ngayjee xuta xi tjin yò xi nkú nga kits'ínkoho Jesu.

B'i ts'in kits'in ndahí Jesu nku nda xi najmi ma nchja

³² Nk'ie nga t'bitju já xi ka kai, incha j'ai xuta xi j'aikoho Jesu nku nda xi najmi ma nchja, at'aha ndanindoo tijnajihin. ³³ Nk'ie nga kik'onsje Jesu ndanindoo, kinchja ngáha nda nimo. Kama nkjúhun xuta nkjiun kò b'a incha kitsúhu xinkjin:

—Ndahachí najmi kjee yaá ajinná xi ntjehe Israel tjenná nku ni xi b'a tjin.

³⁴ Tunga b'ahá kitsú já fariseo:

—Nga'yúhun ndaninda k'akuhu jánindoo m'osjekoho jánindoo ndai.

B'i ts'in kama nimaha Jesu xuta

³⁵ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee nanki i kò nanki xi xi tjin yò nga tsakúya aya ni'ya sinagoga. Y'énijmí én nda tsu xi tít'suya nga Ntíaná xi batéxuma kò kits'innkiyjehe ch'in xi k'uhun xuta. ³⁶ Nk'ie nga kíkíe Jesu xuta nkjiun, kama nimaha, at'aha tfinchajihin sén kò chuba tjinmahá xi nkú joyaha chutsanká xi najmi tjihin nda bastu. ³⁷ As'ai kinchjako já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

—Xuta xi tjin b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'ínxájin nií. ³⁸ Kui nga tinchíhí ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkjá já musu ajin ntjehe.

10

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo
(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi te joo ko kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jánindoó xi tjíntujíhin xuta ko nga ts'ínnkiyjehe xuta xi ch'ihín.

² Kui xu'bi xi j'áíhín já postru xi te joo: tíjún Simon, xi ta 'mi Pedro, ko Andre xi ndá nts'e Pedro maha; Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo; ³ Felipe ko Bartolome; Toma ko Mateo xi j'áchjintjai ch'á; Santiago ntíhi Alfeo ko Tadeo; ⁴ Simon xi mako já kananista ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'íin nga k'uénijmí
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ As'ai kits'ínkji Jesu já ni'yakuyá xi te joo nga kitsúyaha ni xi tjíhin nga incha ts'íin. B'i kitsúhu:

—Najmi tu bankiún má nga najmi tjín xuta xi ntje Israel tjehe ra ko najmi tu bitjas'oon nankihí xuta Samaria. ⁶ Xuta xi ntjehe ní Israel y'aha ra tankíhinsoho, xuta xi ja kindyja xi nkú joyaha chutsanka. ⁷ Tankiún ko t'enijmíu nga ja 'yún tiña tjíña Ntiana nga tibatéxuma nd'ai. ⁸ N'enkihúu xuta un, n'ek'áiyohoo xuta xi ja ka'me, n'enkihúu xuta xi k'uhun ch'in fentujnu tu xi kama jehe nginkun Ntiana, ko tich'onsjoo jáninda xi tjíntujíhin xuta. Xi nkú ts'ín tu kik'áihínúu nga'yún, b'a ts'ín tu tisinkonú xuta.

⁹ Najmi tu ch'o toonsine aya tsanu, ta ndaha toontaba, ko ta ndaha k'ái toon. ¹⁰ Najmi tu ch'o tsa nga n'oo niyá, ta ndaha jo 'yún najyun xi ndyjo, ta ndaha tjabaxínté, ko ta ndaha yánise. At'aha xi ts'ínxá tjíhin kixi nga k'uáihí nichine.

¹¹ Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki 'yún ko tsa nku nanki ichí, yo tinchísjo nku xi nda animaha. Tintsúboo ni'yaha santa nkúhu nga kuitju ngáhanu nanki xu'bo. ¹² Nk'ie nga kuitjás'oon ni'yoo, b'i ts'ín súnio: “Kas'enuu kjuaju”, tixiún. ¹³ Tsa nda animaha xuta xi ts'e ni'yoo, kas'ehe kjuajyunuu. Tunga tsa najmi nda animaha xuta xu'bo, kak'óyak'un ngáhanu kjuajyunuu.

¹⁴ Tsa tjín xi najmi ts'íinkjáinnuu ko tsa najmi nguénñuju énnuu, tu saha títjusje ngáhanu ni'yoo ko tsa nankiu, ko t'etsujno ndyjo tsuku. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skué saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra.

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru nga n'e uncha

¹⁶ T'ejin tak'un. An títs'ínkjínúu xi nkú joyaha chutsanka ajihín nañá kjan. Kui nga tintsúba ndahanu xi nkú joyaha ye ko nimakjua n'esjo yjonuu xi nkú joyaha chutujuu. ¹⁷ Chúhuun yjonuu xuta, at'aha ts'íinkjas'ennuu já tixóo ko k'uénúu aya ni'ya sinagoga. ¹⁸ Ngat'ana nguajikonuu nginkun já tíjuun ko nginkun já rei, tu xi kuixínýaha ruu jóo ko ta xuta xi najmi ntjehe Israel tjehe ra yáha an.

¹⁹ Tunga nk'ie nga ts'íinkjas'ennuu xuta, najmi tu fantaha ruu yjonuu nkú n'e chubo ko mí éhen xi kuixiún. At'aha kui chuba xu'bo k'uáinnuu én xi chubo. ²⁰ At'aha najmi jun xi chubo, Espirituhu ní Na'minnuu xi kuinchja nk'ie nga chubo.

²¹ Já xi nts'e maha xinkjín ta kuihi ts'íinkjas'en xinkjín nga n'ek'ien. Xi tí'mi na'mi ts'íinkjas'en ntíhi. Xi tí'mi ntí kjaánko xi cháha ko ts'íink'ien. ²² Ngat'ana ts'íin unkiehenúu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáhá kuasinjña, kui xi

k'uañki. ²³ Nk'ie nga tsjénki unkienuu xuta xi tjin nku nanki, tu sahá tiyú. Tankiún kj'ai nanki. At'aha kjuaxi ni xi tixinnuu. Najmi kfenuu nga künimo ngayjee nankihí xuta Israel kintehe ni nga kj'uaí Ntíhí Ndax'iun.

²⁴ Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu, ko nku nda musu najmi 'yún yakjún sa nga nda ntiaha. ²⁵ Nda tjin ts'e nda ni'yakuyóo tsa b'a ts'in kamaha xi nkúhu nda maestruhu, ko nda tjin ts'e nda musu tsa kuichú ma xi nkú joyaha nda ntiaha. Tsa na'mihí ntíu xi tí'mihí ndaninda Beelzebu, ja najmi tu sahá 'yún ch'on k'úin saha ntíhí?

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjin nga künkjún

(Lc. 12:4-9)

²⁶ 'Kui b'a maha, najmi tu binkjuhunnu xuta xu'bo. At'aha najmi tjin ni xi 'ma tjtjo xi najmi cha, ko najmi tjin ni xi tjinna 'ma xi najmi s'ejna chji. ²⁷ Ni xi tixinyanuu má jyuun, chuba ngáhanu má ndzjeen. Ko én sen xi künú'yó nga kuinchja, ch'íiyako ngáhanu asun nk'a ni'yoo. ²⁸ Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ínk'ien tunga najmi mahá ra ts'ínk'ien animanuu. Xi ma níhí ts'ínkji animanuu ko yjonintenuu ajin ngak'ien, kui ní xi tijnkjún.

²⁹ 'Ja najmi mahá tsa tu xí nanki chj'ihí ch'a nga saténa jo nise xi tntí? Ndaha tsa b'a ma, ndaha nku nisee najmi ndyja tsa najmi mjehe Na'minuu. ³⁰ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjin xk'ihí Na'minuu. ³¹ Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chji so nga nkjin nise.

³² Ngatentee xi ts'ínkie yjoho nga bena nginkun xuta, ts'ínkie yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tjinna ndjiojmi ján. ³³ Tunga xi najmi ts'ínkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'ínkie yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tjinna ndjiojmi ján.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Najmi b'a tu ts'in n'enkjintak'un, tsa kjuajyu ják'iejná asunntej. Najmi kjuajyu jái tsja. Kjuachán ní jái tsja. ³⁵ At'aha jáa tu xi kuakjányaha yjoho xuta, má nga nku nda nguai kontraha na'mihí ko nku takjin nguai kontraha naaha ko nku na anta nguai kontraha na nch'yaha. ³⁶ Ta kuihi xinkjin xuta nguai kontraha.

³⁷ 'Xi 'yún ts'íntjo sa na'mihí ko tsa naaha nga an, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. Xi 'yún ts'íntjo sa ntíhí nga an, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁸ Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁹ Xi kuangisjái suba nga k'úejna tik'un, tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úejna tik'un.

B'i ts'in kitsúya Jesu chji xi k'uaihi xuta

(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'Xuta xi ts'ínkjáinnuu, ja an títs'ínkjáinna. Ko xi ts'ínkjáinna, ta títs'ínkjáinhin xi kits'in níbana. ⁴¹ Xi ts'ínkjáinhin nku nda profeta at'aha nda profeta nii, xi nkú ts'in tjeheh ra b'a ts'in k'uaihi. Ko xi ts'ínkjáinhin nku nda xi naxu ts'in at'aha naxu ts'in ndo, xi nkú ts'in tjeheh ra b'a ts'in k'uaihi. ⁴² Ko tsa tjin xi tsjáha nku chutsín ntánijua nch'an xi k'úu nku xuta xu'bi at'aha xuta ni'yakuyána nii, kjuaxi ni xi tixinnuu nga kj'uaihi chj'ihí xuta xu'bo.

¹ Nk'ie nga ja kamahá Jesu nga kitsúyahá já ni'yakuyá xi te joo ni xi tjihin nga incha ts'ín, as'ai incha ngji nga tsakúya ko y'énjimi én nda tsuhu Ntíaná nanki xi tjin yo. ² Aya nubayóo kint'é Jua Bautista ni xi tít'sín Jesu. As'ai kits'ínkji k'ua já ni'yakuyá ³ tu xi ngjuásjaiyahá ra Jesu. B'a incha kitsúhu:

—¿A ji nda xi tjihin nga k'uaí? ¿A ra chúyahá ri k'jáí ndaha?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tankínk'inyohoo Jua ni xi tínu'yó ko tíyo. ⁵ Tíma chjihí xi kaha. Xi najmi ma fi tfincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímada. Tint'é xi stayaha. Tif'áiyaha xi ja k'ien. Tís'enijmhi én nda tsuhu Ntíaná xi x'ahan. ⁶ ¡Nda tjin ts'e xi najmi tjin ni xi ts'ínch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Lc. 7:24-35)

⁷ Nk'ie nga ja tfincha fi ngáha já ni'yakuyáha Jua Bautista, kik'atuts'ihin Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua. B'i kitsúhu xuta nkjiun:

—¿Mí nihi xi tsankinse nkjúhuun ante kixiy? ¿A nku yáxa xi tít'sínk'ajnihi ntjo? ⁸ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankisohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjin? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un, kui xi tjinu ni'yaha já rei. ⁹ Tunga, ¿á tsitjuhunu? ¿A ra nkúhu nda profeta tsankisohoo? Johon, kui. An b'a tixinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta. ¹⁰ Jua tinchjanijmíyaha ni xi tjit'a xujun éhen Ntíaná:

Tít'sínkjá nda chjine'éna tu xi nguai títjuhun ri.

K'uénda títjun niyáhi.

¹¹ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku xuta xi tjin asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichí má batéxuma Ntíaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

¹² Nistjin nga y'énjimi Jua Bautista éhen Ntíaná ko santaha nd'ai 'yún tibixkanyáha má batéxuma Ntíaná, ko xuta xi kitikjua tít'sín ts'e yo. ¹³ At'aha Ntíaná kits'ínchjén ni xi y'ét'a já profeta ko xi kis'et'a kjuatexumahá Moise nga kitsjá éhen santaha nkúhu nga j'ai Jua. ¹⁴ Tsa mjenuu n'e s'ejjun éin, Jua kui xi Elia xi tjihin nga k'uaí. ¹⁵ Xi tjen tjabaxínju, katasínju.

¹⁶ ¿Mí nihi ni k'uejña chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjin nd'ai? Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu niyátée ko kjintáyaha xinkjin ¹⁷ nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjanej yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisei suun nusin, ¿á najmi kich'ihinu?”

¹⁸ At'aha nk'ie nga j'ai Jua, y'ejña kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndaninda tijnajihin”, kitsú xuta. ¹⁹ Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'iun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá tsu ngá xuta: “Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoo.” Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntíaná nk'ie nga tiyaha ni xi tít'sín.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáihin éhen

(Lc. 10:13-15)

²⁰ As'ai b'i ts'ín ndjá kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tjinu nanki má nga 'yún kits'ín kjuankjún, at'aha najmi ngjik'áha ra animaha:

²¹ —¡Níma rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! ¡Níma rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kieke kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjik'áha ra animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. ²² Tunga ahán b'a tixinnuu. Nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnku xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

²³ 'Kò jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chanjúnnuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankínjoon. At'aha tsa xuta nanki Sodoma kieke kjuankjún xi kama ajinnuu, ta tijnna ra santaha nd'ai tsakai. ²⁴ Tunga an b'a tixinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chaseshe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skué sanuu nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'ín tsakúchji kjuatsjoho Jesu

(Lc. 10:21-22)

²⁵ Kui nistjiun b'i kitsú Jesu:

—An tít'sintsjoho, Na'mi, Ntia xi ts'e nk'a ján kò t'anankiu. At'aha y'ejna chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí xí ni xi kik'iejna 'maihi já nkjink'uun kò já xi mankjihin ni xi tjin. ²⁶ Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'ín kama tsjohi.

²⁷ Ngayjee ni xi tjin ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a behe Ntíu, tu nkuhú Na'miu xi behe. Ta ndaha najmi ch'a behe Na'miu, tu nkuhú Ntíu xi behe. Kò xuta xi mjehé Ntíu nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skué Na'miu.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu xuta nga k'uaísehe

²⁸ 'Níbahasenú ngatentoo xi tsichu manuu nga kich'anjiu ch'áha kjuatéxumoó, kò an tsjanuu nga n'ekj'áíyo. ²⁹ Tjasuntjio nkú tsuhu ra kjuatéxuma xi t'bakuyá, at'aha ts'ínkjalhin xuta kò nimakjua tjiyana. Sakúnuu xi má nga ts'ínk'áíya animanuu. ³⁰ At'aha najmi 'ni s'esúntjia ni xi bakuyá kò kijna ch'a xi tsjanuu.

12

B'i ts'ín kinchjanjímíyaha Jesu nistjin nkjúun

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Nku xuatú j'ajin Jesu má nga tjíntje tuniñu. Kama bjoho já ni'yakuyáha kò incha kike'yún tuniñu. Kits'íntjiya ntsja nga kikjine. ² Tunga kiekehé já fariseo ni xi tjincha ts'ín jóo. As'ai b'a incha kitsúhu Jesu:

—Chase ma ri. Ni xi tijnna nkjúhun kjuatéxumoó nga nistjin nkjúun tjincha ts'ín já ni'yakuyáhi.

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo má nga tjit'a ni xi kits'ín David nk'ie nga kama bjoho kui kò já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntianá kò kikjine ninkuan nkjún xi tjinu yo, ni xi najmi tihin nga kui kjine kò ta ndaha já xi tjenkò, ninkuan xi tu já na'miu ma kjinehé. ⁵ ¿Kò a najmi kjehe n'eyo kui nií xi tjit'a xujun kjuatéxumoó? Já na'mi xi ts'inxá aya ninku nga nistjin nkjúun najmi chumi jéhe b'anji. ⁶ An b'a tixinnuu. Eí tijnajinnuu nku xi 'yún chánka sa nga ninku.

⁷ Tunga najmi kjehe mankjinnuu éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjit'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uechjintjainuu mjena.” Tsa mankjinnuu éen, najmi chuba n'enijehé ruu xuta xi najmi tihin jé. ⁸ At'aha Ntíhi Nda'íun batéxumaha santaha kò nistjin nkjúun.

B'i ts'ín kits'ínkíhi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Ngjikjas'en Jesu ni'ya sinagoga. ¹⁰ Yo ta kab'ejna nku nda xi ch'ihin ntsja. As'ai b'a incha kitsú jóo nga kingásajiyaha Jesu, tu xi b'a ts'ín sakúhu ra má tindyjajihin Jesu:

—¿A ma n'enki nga nistjin nkjún?

¹¹ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tsa nku xi kabasinjna ei tijnaha nku chutsanka, tsa tu nkuhú tixa kuiuñgíyia chu nga nistjin nkjúun, ¿a najmi kuak'áhá chu kò k'uasjeya tixo?

¹² Kui b'a maha, j'ýún chjí sa nku xuta nga nku chutsanká! Kui nga ma n'ehe nku ni xi nda nga nistjin nkjún.

¹³ As'ai Jesu b'a kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda. B'a kik'ie xi nkúhu ntsja xinkuu. ¹⁴ As'ai incha tsitju yo já fariseo ko y'éndako xinkjín xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

¹⁵ As'ai ngji t'axín Jesu, at'aha ja be ni xi mjehe ts'ín jóo. Nkjin nkjún xuta kitsjennkihi. Kits'ínkihi ngatentee xi uhun ¹⁶ ko b'a kitsúhu xuta nga najmi incha kuitsuya yáha Jesu. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi kinchja nda profeta Isaia nk'ie nga b'a kitsú:

¹⁸ Eí tíjña nda musuna xi j'ajián,
xi tjona ko xi tsjo maha animana.

Tsjaha Espirituna,

ko kuitsuyaha xuta xi tjín asuntee ni xi naxu nginkán.

¹⁹ Najmi kjan kuinchja ko najmi kjintáya,

najmi niyátée kunú'yá ntaha.

²⁰ Najmi kjét'okjá nku yáxá xi ja títs'okjá.

Najmi ts'ínk'ien nd'í xi tu nintihí títju saha,

santa nkúhu nga ts'ínndjuú ni xi naxu nginkán.

²¹ Ko xuta xi tjín asuntee kama 'yún tak'un nda musuna.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² J'aisehe Jesu xuta xi j'aiko nku nda xi tíjñajihin ndanindoo. Kui xi ka ko najmi ma nchja. As'ai Jesu ts'asjehe ndanindoo ndo. Kama chjihí ko kama kinchja. ²³ Tu ni xí kama nkjúhun ra ngayjee xuta. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Kutsa kuihi xu'bi xi ntjehe David?

²⁴ Nk'ie nga kint'é já fariseo ni xi tíjñcha tsu xuta, b'a incha kitsú:

—Nga'yúhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhu jánindoo tím'osjekoho ndai jánindoo.

²⁵ Tunga behé Jesu ni xi títs'ínk'ink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjintu má batéxuma nku nda rej ta kuihi fi kontraha xinkjín, ta kuihi incha nguá tiya nankihí. Ngatentee nanki ko ni'ya xi ta kuihi fi kontraha xinkjín, najmi tse maha. ²⁶ B'a ta tjín ts'e ndanindoo. Tsa Satana k'onsje suba yjoho, ta kuihi tifi kontra subaha yjoho. Tsa b'a ts'ín, ¿nkú ts'ín tse kuichúkuaha ra nga kuatéxumaha?

²⁷ Ko tsa nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo tibixiún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a ts'ín ta kuihi jóo bakúchji nga najmi kixi tjintuyánuu. ²⁸ Tunga tsa Espirituhu Ntjaná tím'osjekohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntjaná.

²⁹ ¿Nkú ts'ín nku nda kama kjuas'eheh ni'yaha nku nda xi 'yún tjihin nga'yún ko kjé'aha ra ni xi tjihín? Tjín níhi nga tjun k'ué'yún ndo. B'a ts'ín kama kjé'aha ra ni xi tjihin ndo ni'yaha. ³⁰ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tíf'áyakona, kui xi tibaténdzjo.

³¹ 'Kui nga b'a tíxihínnuu. Kama ndyjat'aha xuta ngatentee ngatitsuhun ko ngatentee én ch'on tsu xi kuinchja. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. ³² Xi nkú kuitsuhu Ntíhi Ndax'iun,

kama ndyjat'aha. Tunga xi nkú kujsuhú Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra, ta ndaha nd'ai ko ta ndaha ndyjun nkini.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xuta

(Lc. 6:43-45)

³³ Tsa tuhú yóo xi nda, nda yóo. Ko tsa tuu xi najmi nda, najmi nda yóo. At'aha tuu bakúchji nkú k'un yóo. ³⁴ Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'in kama chubahanu ni xi nda, nk'ie nga jun xi ch'onk'un? At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui nihi xi bitju ts'a. ³⁵ Nku nda xi nda b'asjejin ni xi nda ajihin ngayjee ni nda xi tjítjoho. Ko nku nda xi ch'onk'un b'asjejin ni ch'onk'un ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjítjoho.

³⁶ Ko an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta, nk'ie ts'ínkjas'en kuenta xuta nga nkúnkú én xi najmi chumi ni chjihí ra xi kinchja ei. ³⁷ At'aha ta kuihi én xi kichubai n'e kjuaha ri, tsa tjihin je ko tsa najmi tjihin je.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ As'ai k'ua já chjine éhen kjuatéxumo ko já fariseo b'a incha kitsúhu Jesu: —Ji nda maestru, mjeni nga chai nku kjuakjún xi n'ei, xi kuakúchji nga Ntjaná kits'in nibáhi.

³⁹ B'i kitsú Jesu:

—Xuta xi tjín nd'ai tíincha banki nga skue nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tíincha nginkun Ntjaná. Tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nk'ie, tu kuihí kjuankjún xi s'ejña chjihí xuta xi tjín nd'ai. ⁴⁰ At'aha xi nkú ts'in y'ejña Jona jan nistjin ko jan nistjen aya kats'a ti chánkoo, b'a ta ts'in k'úejña Ntíhi Ndax'iun jan nistjin ko jan nistjen kinte t'anankiu.

⁴¹ Xuta xi y'entu nanki Ninive kuísintjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi ngjik'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énijmíhi éhen Ntjaná. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona. ⁴² Ko na rejna xi tsatéxuma nanki Saba kuísintjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínjuhú kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ni xi maha xuta

(Lc. 11:24-26)

⁴³ Nk'ie nga nku ndaninda bitjuhíhin nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'ínkj'áiya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, ⁴⁴ as'ai b'a tsu: “Tu sahá kfin ngáhana ni'yaná má tsitja.” Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kjitiya ni'yoó nga f'aise ngáha ra. Kichjuchá ko ja tjínda. ⁴⁵ As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihín ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'in b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun. B'a ta kamaha xuta ch'onk'un xi tjín nd'ai.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi nahá ko yá xi já nts'e

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Nk'ie nga tíinchjako sa Jesu xuta nkjiun, tu nahá ní ko já nts'e j'aincha natsiun xi má nga mjehe kuinchjakoho.

⁴⁷ As'ai tjín xi b'i kitsúhu Jesu:

—Nahí ko já nts'ei kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

⁴⁸ B'i kitsú Jesu nga kinchjako nda xi j'aikoho éen:

—¿Yá xi nána ko yá xi já nts'é?

⁴⁹ As'ai tsakú xuta ni'yakuyáha ko b'i kitsú:

—Kui xuta xu'bi xi nána ko já nts'é. ⁵⁰ Tu yáha ni xi ts'íntjusun xi nkú ts'ín mjehe Na'mina xi tǐjna ndjiojmi ján, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

13

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujma

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Kui nǐstjiun tsitju Jesu ni'yaha ko ngjik'iejna andai ntáchak'uun. ² Nkjin nkjún xuta kama njakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejnayaha Jesu, ko ngayjee xuta tsincha andai ntóo má kixiu. ³ Nkjin tǐkjá ni xi tsakúyaha nga y'éjna chubayaha. B'i kitsú:

—Nku nda tsitju nga ngiténdzjo xujma. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujma xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tǐn ninte. Kǐtsa jasú xujmóo, at'aha najmi 'yún tǐain nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu, kits'ínchjahan ko kixi, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjántehe nga nda saá xujma xu'bo. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Tu xí tsehé ni xi kitsjá. Tǐjn xujmóo xi kitsjá unchan tǐihin, tǐjn xi kitsjá cháte ko te tǐihin, ko tǐjn xi kitsjá katé tǐihin. ⁹ Xi tǐen tǐabaxínǐju, katasínǐju.

B'i ts'ín kitsúya Jesu á tu subahá y'éjna chubayaha nga tsakúya

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—ǐÁ tu subahá b'ejna chubayahani nk'ie nga chubakohoni xuta?

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tǐjna ts'e xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Tunga xuta xu'bo najmi kik'aihi nga kamankjihin niu. ¹² At'aha xi kamankjihin, k'uai saha ko 'yún nda kamankjihin. Tunga xi najmi ts'ínshihin nga kamankjihin, chjú'aha santaha ni xi tǐjnaha nga kamankjihin kai. ¹³ Kui kjuaha tu tǐb'ejná chubayahá ra xuta xu'bo. At'aha tǐbase tunga najmi tǐbehé, ko tǐnt'é tunga najmi tǐbasínǐjuhú ko najmi tǐmankjihin.

¹⁴ Ni xi tǐincha ts'ín xuta xu'bo tǐts'íntjusun éhen Ntíaná xi kitsúya nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a kitsú:

'Yún kuásinǐju tunga najmi kamankjihinnuu, ko 'yún chasoo tunga najmi chanú.

¹⁵ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,

kits'ín staya yjoho ko kik'íechja tunkun,

tu xi najmi skuéhe ko najmi kuǐnt'éhe,

ko najmi kamankjihin ra,

tša ts'ínk'óntjaiya animaha ko nga an ts'innkíhi.

¹⁶ Tunga máha jun, á b'a nda tǐihin ts'ajun xi tǐyo ko tǐnu'yóo, at'aha tǐbe tunkun ko tǐnt'é tǐabaxínǐju. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tǐxinuu. Nkjin já profeta ko xuta xi naxu y'entu xi kis'e nǐstjin nk'ie incha kama mjehe nga skué ni xi tǐyo nd'ai, tunga najmi kikiehé. Kama mjehe nga kuǐnt'é ni xi tǐnu'yóo nd'ai, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáihin xuta éhen Ntíaná

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ Kui b'a maha, tǐenǐjuhúnu nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejná chubaya ts'e nda xi tsaténdzjo xujmóo. ¹⁹ Nk'ie nga nt'é xuta én xi tsuya nga Ntíaná

xi batéxuma, as'ai najmi mankjihin niu, nibá ndanindoq ko kjexín én xi ja kis'entjejin animaha. Kui xutaha xi nkú joya xujmá xi tsixuntu andai niyóo.

²⁰ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutaha xi nt'é éen ko tjen'yún tsjohó ts'in ts'ínkjáihin. ²¹ Tunga najmi 'yúhún tjihin kjama ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'in t'axihin yjohó éen.

²² Xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo, kui xutaha xi ta nt'é éen, tunga ni xi tjihín asuntee s'entaha ra ko kjuanchinóo b'anachaha. B'a ts'in najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²³ Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nt'é éen ko mankjihin. Nda ts'in nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá unchan tjihin, ko tsa xi tsjá cháte ko te tjihin, ko tsa xi tsjá katé tjihin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jná ch'onk'un

²⁴ Ta y'éjna chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Má batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku nda xi nda xujmá xi y'entjejin jnáha. ²⁵ Tunga nk'iehé nga kjintufé, j'ai nda kontraha ndo. Y'entjehin tuniñu jná ch'onk'un ko as'ai ngji. ²⁶ Nk'ie nga jasu tuniñu ko kis'ehe tu, ta kama chji jná ch'onk'uun. ²⁷ As'ai incha j'ai já musuhu nda xi ts'e tuniñu ko b'a kitsúhu: “Ji nda ntja, ¿a najmi xujmá ndahá xi y'entjejin jnáhi? ¿Nkú ts'in nga tu sa jná ch'onk'uhún kj'ijin ngáha ra ntjehi?” ²⁸ B'a kitsú ndo: “Nku nda kontra b'a kits'in.” B'a kitsú já musu: “¿A mjehé ri nga kuankín chjúneyai jná ch'onk'uun?” ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: “Najmi, at'aha tsa chjúneyo jná ch'onk'uun, ko xka tuniñu chjúyanjiu. ³⁰ Tu sahá katuma chá suba nga joo santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga kama chá. Kui nistjiun b'a xihín já xi kuate tuu nga titjun kjéneya jná ch'onk'uun, kj'úach'á ko k'uéti. Tunga máha tuniñu, kui xi kj'uatjo antehé.”

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ta y'éjna chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'a nku nda ko y'entje jnáha. ³² Kui k'un xu'bi xi 'yún ichi sa nga k'un xi k'oo. Tunga nk'iehé nga ma chá, 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi b'entje xuta. Santaha nku yá tu bichú ma, ko f'ai ts'innda'á nisee nubaha tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan

(Lc. 13:20-21)

³³ As'ai ta y'éjna chubaya ngáha Jesu:

—Xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jakj'a nku tachjuun ko kits'intjijinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatente na'yu.

Kui kjuai nga tu nku y'éjna chubayahá Jesu nga tsakúya

(Mr. 4:33-34)

³⁴ B'a ts'in kinchjako Jesu xuta nkjiun. Y'éjna chubayahá ngayjee ni xu'bi nga kitsúyaha. Najmi kinchjako tsa najmi y'éjna chubayahá. ³⁵ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kitsúya nda profeta nga b'a kitsú:

K'uejné chubaya,

xinya ni xi tjintu'má santaha nkúhu nga kamanda asuntee.

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tsakúya nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jná ch'onk'un

³⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji Jesu xuta nkjiun, jas'en ni'yaha. As'ai já ni'yakuyáha j'aik'úhun ko b'a incha kitsúhu:

Xujun xi y'ét'a Mateo 13:3723Xujun xi y'ét'a Mateo 13:57

—T'inyani nkú tshu rā én xi kuak'ieñña chubayai ts'e jñá ch'onk'un xi tjin ajihin tuniñu.

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda xi y'éntje xujmá ndoo, kui xi Ntíhí Ndax'iun. ³⁸ Ante xi má nga y'éntje, kui xi asuntee. Xujmá xi ndoo, kui xutaha xi ts'e má batéxuma Ntíaná. Jñá ch'onk'uun, kui xutaha xi ts'e ndanindoo. ³⁹ Nda kontra xi y'éntje jñá ch'onk'uun, kui xi ndanindoo. Nistjin nga chjúsintjen tuniñu, kui nistjihin nk'ie nga kfe asuntee. Ko já xi kuate tuniñu, kui xi ntítsjee.

⁴⁰ 'Xi nkú ts'ín f'áya jñá ch'onk'uun ko s'etí ajin nd'íu, b'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. ⁴¹ Nk'ie nga kuatéxuma Ntíhí Ndax'iun, ts'ínkji ntítsjee nga kjéxin ajihin xuta xi ts'e ngayjee xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi k'oo ko ngayjee xuta xi ch'on ts'ín. ⁴² Kui xi kjaníkj'ajin má tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun. ⁴³ Nk'iehé kuat'ai xuta jee xi nkú joyaha ts'íu nga k'úéntu má batéxuma Na'mihi. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén xuta xi sakúhu nku ni xi 'yún chji

⁴⁴ 'Má batéxuma Ntíaná b'a joyaha xi nkúhu nku nisa tpon xi tjiña 'ma nku ante. Nda xi sakúhu niu ta b'éjña 'mahá ngáha at'aha najmi kui ts'e antee. Tsjo maha ndo niu. Kui nga fitéñayjehe ni xi tjihin rā ko b'atse antee.

⁴⁵ 'Má batéxuma Ntíaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku nda xi ts'ínxáko ndjio tsjo k'un. ⁴⁶ Nk'ie nga sakúhu nku xi 'yún chjhi, as'ai fitéñayje ni xi tjihin ko b'atse ndjio tsjo tjin xu'bo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku na'ya tji

⁴⁷ 'Má batéxuma Ntíaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku na'ya xi kikaníkj'ajin jóo ntáchak'uun. Kixincháha ngayjee tikjá tji xi tjin. ⁴⁸ Nk'ie nga kitshehe tji na'yo, as'ai kikje'yún jóo andai ntóo. Yo y'entu nga j'ajin tji xi ndoo. Tsinchá nisin xi ndoo ko kikjaníya xi najmi ndoo. ⁴⁹ B'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. Kuítju ntítsjee ko ts'ínk'j'a t'axín xuta xi ch'onk'un ko xi je. ⁵⁰ As'ai kjaníkj'ajin xi ch'onk'uun má nga tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun.

⁵¹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha já ni'yakuyáha:

—¿A kamankjinnuu ngayjee ni xu'bi?

—Johon —incha kitsú jóo.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo bangiya nkú tshu rā nga Ntíaná batéxuma, kui xi b'a joyaha nku nda xi tjiñaha nku ni'ya chánka. Bakúchji ni tsjo k'un xi tjintutjóho, ni xi cháha ko ni xi tsetsehe.

B'i ts'ín najmi kin'ekjáihin Jesu

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga y'éñña chubaya, as'ai tsitju yo. ⁵⁴ Ngji ngáha nankihí ko tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjin yo. Kama nkjúhun xuto ko b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Má ngjik'áha kjuankjink'un nanka xi y'aha ndai? ¿Nkú ts'ín maha ra ts'íhin kjuankjún? ⁵⁵ ¿A najmi kuihí ndai xi ntíhí nda chjineyóo? ¿A najmi kuihí naaha xi 'mi María? ¿A najmi já nts'ehé maha Santiago, Kuse, Simon ko Juda? ⁵⁶ ¿A najmi eihí ta tjintujinná ngatentee jminchjín nichja ndai? Kui b'a maha, ¿má ngjik'áha ni xi maha?

⁵⁷ Kui nga najmi incha kits'ínkjáihin rā. Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xuta nkiun:

—Tu má xi tjeñen ni yankjún nku nda profeta. Nkuhú nankihí ko ni'yaha najmi b'a n'ehé.

58 Najmi 'yún kits'ín kjuankjún Jesu yo, at'aha najmi kis'ejihin xuta nga Ntiana kits'ín nibaha.

14

B'i ts'in k'ien Jua Bautista

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Kui nistjün Herode Antipa tjihin xa ante Galilea. Kint'é ni xi tits'ín Jesu ko b'a kitsúhu já xi ts'inxát'aha:

² —Jua Bautista niu. Ja j'áya ngaha ra ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihin ra nga'yún nga tits'ihin kjuankjún.

³ At'aha Herode kits'ínki já juhun nga jakj'aniyé Jua. Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayoo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'ihin. At'aha chjuuhun Felipe kama na Herodia, ko ndo nga nts'e kamaha Herode. ⁴ B'a kits'ín ndo at'aha Jua Bautista b'a kitsúhu:

—Tijná nkjuhun kjuatexumoo ni xi t'n'ei, nga ta jiji tinchunkoi chjuuhun nda nts'ei.

⁵ Kama mjehe Herode nga ts'ínk'ien Jua, tunga tsankjuhún nga b'a ts'ín, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta Jua Bautista. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsichu nú Herode, ts'asje s'ihí ko kitenki takjihin na Herodia nginkun xuta xi j'ai s'iu, ko tsjo nkjún kamaha Herode. ⁷ As'ai ixí Ntiana há kits'ínkie nga tsjáha takjün tu mí nihí ni xi kuankihi. ⁸ Tunga jahá kabinchá'a títjuhun naaha takjün, ko b'i kitsúhu Herode:

—T'eya tabaní nintaku Jua Bautista nga k'uaíni.

⁹ As'ai kik'ie babaha nda rei Herode, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntiana nga ts'íntjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'áko ho yámixo, kui nga b'a kitsúhu nga k'uaihi ra takjün ni xi tibankihi. ¹⁰ Kitsjá kjuaha nga stíkjá nintaku Jua aya nubayoo. ¹¹ Nku taba kis'eya nintaku Jua ko kik'aihi takjün, ko kui xi ngjitsjá ngaha ra naaha niu.

¹² Ja kamo, já ni'yakuyaha Jua j'aikj'á yjoninte k'ien ko kingiáyanji. As'ai ngji tsúyaha Jesu ni xi kamo.

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi un mii

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. Tunga nk'iehé nga kint'é xuta nkjiun nga ja tífi Jesu, as'ai tsuku ngji títjuhun ra Jesu nga ngijtjenni. ¹⁴ Nk'ie nga tsitjuen Jesu tsutsuu, kieke nga nkjin nkjún maha xuta xi tókuyaha. Kama nimaha ko kits'ínkhi xi uhun. ¹⁵ Nk'ie nga ja kama ngixuun, incha j'aik'uhun já ni'yakuyaha ko b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjün ei ko ja 'yún kama ngixun. Tu sahá b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjíndai ei má nga kama k'uatse ni xi kjine.

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi machjéhen nga nguai xuto. Tu sahá jun tjoon ni xi kjine.

¹⁷ B'a kitsú jóo:

—Un ichí maha ninkuan xi kich'ai ko jo ichí tjio.

¹⁸ —Nibákonú ei —kitsú Jesu.

¹⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úéntujin jño. Jakj'á ninkuan xi uun ko tjio xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntiana. Tsakjanya ninkuan ko kitsjáha já ni'yakuyaha tu xi kui incha ts'índzjo ngaha ra xuta nkjiun. ²⁰ Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihin. As'ai j'áya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo nisin kama. ²¹ Ma ra un mii jáx'in ko kj'ai jminchjün ko jánti xi incha kikjine nichinee.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuú kō nga incha ngjuai títjuhun ngabantá ntáchak'uun, at'aha Jesu tsasín niyá xutō nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ²³ Nk'ie nga ja kits'ínkji xutā, as'ai ngji nchjako t'axín suba Ntíaná asunntu tjenkiu. Yo tjiña suba nk'ie nga ja kama jyun.

²⁴ Kui chubō ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuú. T'éhen ntóo tít's'ínstihj, at'aha ntjō 'yún nkjún tísatéjihin tsutsuú. ²⁵ Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjenmki tiña Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. ²⁶ Nk'ie nga kikié já ni'yakuyóo nga nibásun ntáchak'uun, incha kitsankjún nkjún. B'a incha kitsú nga kikjintáya nkjún:

—jNku sen nibá yo!

²⁷ Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—jJyu ní! jAhán niu! jNajmi tu binkjun!

²⁸ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji ndā maestru, tsa kjuaxi nga ji niu, tjein kjuā nga kfínsehe yo má tjenjin ntóo.

²⁹ —Nibái —kitsú Jesu.

As'ai tsitjuen Pedro tsutsuú kō ngjisun ntóo nga ngjisehe Jesu. ³⁰ Tunga nk'iehé nga kikié nga 'yún tíma ntjō, kitsankjún kō nk'ie nga ja tífijintí, kikjintáya:

—jJi ndā maestru, n'ek'an kiní!

³¹ Tā kuihi chubō jakj'á Jesu ntsja Pedro kō b'a kitsúhu:

—jÁ b'a 'yún ichi s'ejihin ri an! jÁ jo jan kamaha ri?

³² Nk'ie nga incha jas'en tsutsuú, kitsjenjyú ntjō. ³³ As'ai já xi tjincha tsutsuú kits'ínsjohō Jesu nga b'i kitsúhu:

—Kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntíaná.

B'i ts'ín kits'ínkijih Jesu xutā un xi tjin nanki Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. ³⁵ Nk'ie nga kamankjihin xutā xi tjin yo nga Jesu niu, kits'ínkint'é xutā xi tjin xkí ante xi tjindai yo. As'ai incha j'aisehe Jesu nga j'aiko ngatentee xutā xi uhun. ³⁶ Incha tsankihj tsa tsjantehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko, kō kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

15

B'i ts'ín tsakúya Jesu mí nihi xi ts'ín sihi xutā nginkun Ntíaná

(Mr. 7:1-23)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo kō já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. B'a incha kitsúhu:

² —jÁ najmi ts'íntjusuhun já ni'yakuyáhi sihín xi y'éjñaná ntje cháná? Najmi títjun bané ntsja nk'ie nga kjine niñu.

³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kō máha jun, jÁ najmi n'etjusuhunnu ni xi y'éjñá Ntíaná, nga tu sahá sinnu n'etjusuhunnu? ⁴ Tjít'a má nga b'a kitsú Ntíaná: “Chankjún na'mihj kō naahi”, kō “Xi ch'on kuítsuhj na'mihj kō tsa naaha, kui xi tjihin nga n'ek'ien.” ⁵ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjin xi b'i kuítsuhj na'mihj kō tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjinna nga kúásinkohō kai, ja chje kitsjaha Ntíaná”, ⁶ tsa tjin xi b'a kuítsu, kui xi najmi tā tjihin tsa skuenkjún na'mihj kō tsa naaha. Kui

nihí xi bixiún. B'a ts'in najmi ta n'echjihinu éhen Ntíaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennu.

⁷ ¡Tu tsjohónu nga bakuchú xi nkú ts'in yankjún Ntíaná! Kjuaxi kjáfhin ni xi kitsú nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a ts'in y'ét'a:

⁸ Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna,

tunga animaha kjin tíñaha an.

⁹ Najmi chumi ni chjhi ra chje xi tsjana,

at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

¹⁰ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjün:

—Tjenñu ko katumankjinnu. ¹¹ Ni xi fas'en ts'a xuta, najmi kui xi ts'in sihi nginkun Ntíaná. Ni xi bitju ní ts'a, kui ní nihí xi ts'in sihi.

¹² As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—¿A yai nga já fariseo najmi kuasasfhin én xi kuachubai?

¹³ B'i kitsú Jesu:

—N'esjenji santaha ko kjamaha ngayjee yá xi najmi y'éntje Na'mina xi tíña ndjiojmi já. ¹⁴ Najmi tu nkjün manuu jóo. Já kahá niu xi bakú niyáha xuta ka. Tsa nku nda ka kuakú niyáha kj'ai nda ka, ¿a najmi kuixuntuyáha nga jóo nku tixa?

¹⁵ As'ai b'a kitsú Pedro:

—T'inyani nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejña chubayai.

¹⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnu? ¹⁷ ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi fas'en ts'a xuta, fi aya kats'a ko bitju ngáha? ¹⁸ Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní xi nibáha ajin animaha ko kui xi ts'in sihi nginkun Ntíaná. ¹⁹ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'in ts'innkjink'un, nga ts'ink'ien xinkjín, nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, nga ndyjé ts'in, nga nchja én tsank'á, ko nga ch'on tsuhu xinkjín. ²⁰ Kuihí ni xu'bi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntíaná. Tunga tsa kjine ninkuan nga najmi títnun kuané ntsja, najmi kui nihí xi ts'in sihi xuta nginkun Ntíaná.

B'i ts'in nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjeheñ ra tsankihí nku kjuanda Jesu (Mr. 7:24-30)

²¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tíña maha nanki Tiro ko nanki Sidon.

²² Ko tu kikjintáya tjennkihí ra nku tachjuún xi najmi ntje judio tjeheñ ra xi yo tíña. B'a kitsúhu:

—¡Ji chá maestru, ji xi ntjehe David, chase nimaní ichí an! ¡Takjín ichína tíñajihin chánindoq, kui nga tu xí uhún tíbehe ra!

²³ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. As'ai j'aise tíñaha já ni'yakuyáha ko b'a incha kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihin tachjuún nga katji, at'aha tíkjintáya tjennkiná.

²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kits'in nibána Ntíaná nga tu nkuhú xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kfínsehe, xuta xi kindyja xi nkú joyaha chuhsanka xi ngji t'axín suba.

²⁵ As'ai j'ai tachjuún, tsasinkunch'int'aha Jesu ko b'a kitsúhu:

—¡Ji chá maestru, tjsinkoní ichí an!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Najmi nda tjín tsa chjú'aha ninkuahan jántiu nga kj'uaihi nañoq.

²⁷ As'ai b'a kitsú tachjuún:

—Johon, chá maestru, tunga santahá ni ko nañoq kjine xihí ninkuan xi bixunntunkí yámixaha ntjaha.

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ji tãchjuún, já b'a 'yún s'ejihin ri nga Ntíaná kits'ín nibána! Katuma xi nkú ts'ín mjehi.

Tã kuihi chubõ kamanda takjihin tãchjuún.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nkjin nkjún xuta un

²⁹ Tsitju Jesu yõ nga ngji andai ntáchak'un Galilea. As'ai ngjinji nku asunntu tjenki kõ yõ y'ejña. ³⁰ Incha j'aisehe Jesu nkjin nkjún xuta nga j'aikõ xi najmi ma fi, xi ka, xi najmi ma nchja, xi kutu ntsja, kõ nkjin sa xi uhun. Kui xi j'aik'féntut'áha Jesu kõ Jesu kits'ínkihi ngayjee. ³¹ Kui nga kama nkjühun ra xuta nkjiun nk'ie nga kikié nga tínchja xuta xi najmi ma nchja, kamanduú ntsja xuta xi kutu ntsja, tjíma xuta xi najmi ma fi, kõ kama chjihí xuta xi ka. As'ai incha kits'íntsjohe Ntíaha xuta Israel.

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi ñju mii

(Mr. 8:1-10)

³² As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha kõ b'i kitsúhu:

—Tíma nimana xuta nkjiin, at'aha ja tjíhin jan nístjin nga tjíntukoná ei. Ja najmi ta tjíhin ra nichine. Najmi mjena ts'ínkjí kjintíá, at'aha tsa kuayáya aya niyóo.

³³ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—¿Tunga má xi tjeheh sakúná ei ante t'axín xu'bi ninkuan xi kamaha ra nga kjine xuta xi b'i nkjún ts'ín nkjin maha?

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjín ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha kõ k'ua tjio xixi.

³⁵ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjiun t'anankiu. ³⁶ Jak'á ninkuan xi yatuu kõ tjio kõ kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná. Tsakjanya kõ kitsjáha já ni'yakuyáha. As'ai já ni'yakuyóo kits'índzjohõ ninkuon kõ tjio xuta nkjiun.

³⁷ Kikjine tente xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'áya ninkuan xi ts'ankiu. Yatu nisín kama. ³⁸ Ñju mii jáx'in kõ k'já jminchjún kõ jántí xi kikjine nichinee. ³⁹ Nk'ie nga kits'ínkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha, jas'en ngáha tsutsuu nga ngji ante xi tiña maha nanki Magadan.

16

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihi nku kjuankjún

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Incha j'ai já fariseo kõ já saduseo nga j'ai kjut'ayák'un Jesu. Tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha. ² Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ja ma ngxuun b'a bixiún: “Nda chun kama, at'aha chun jeje nk'a ján.” ³ Kõ nga ta jyuun b'a bixín ngó: “Ch'on chun kama nd'ai, at'aha nintí tíncha.” Mankjinnuu ni xi ma chji nk'a ján, tunga, ¿á najmi tímankjihinnuu ni xi tís'ejña chjihí nístjin nd'ai? ⁴ Xuta xi tjín nd'ai tíncha banki nga skue nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un kõ najmi naxu tíncha nginkun Ntíaná. Tunga tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nístjin nk'ie, kui kjuankjúhun xi s'ejña chjihí xuta xi tjín nd'ai.

B'a kitsú Jesu, as'ai ngji t'axíhin xuto.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu san

(Mr. 8:14-21)

⁵ Nk'ie nga tsichu já ni'yakuyáha ngabantóo, tu kichayahá ra nga kik'a ninkuan. ⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Nda chasoo. Chuhun yjonu na'yu sahan ja fariseo ko ja saduseo.

⁷ As'ai b'i ngian kinchjanimiyakoho xinkjin ja ni'yakuyoo nga najmi incha y'a ninkuan. ⁸ Kamankjihin Jesu ni xi tincha tsu joo ko b'a kitsuhu:

—Ja tichubanimiyakohonu xinkiu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ja b'a yun ichi s'ejihinnu nga Ntiana kits'in nibana! ⁹ Ja tu yje najmi kjehe mankjinnu? Ja najmi ta f'aitsehennu ninkuan xi un xi tsakjanyaha ja xi un mi maha ko nku tin nisin kin'etso ninkuan xi y'eku? ¹⁰ Ko a najmi ta f'aitsehennu ninkuan xi yatu xi tsakjanyaha ja xi nju mi maha ko nku tin nisin kin'etso ninkuan xi y'eku? ¹¹ Nku tihin ra nga najmi t'ankjihinnu nga najmi ninkuan tinchjanimiyahana? Tunga chuhun ruu yjonu na'yu sahan ja fariseo ko ja saduseo.

¹² As'ai kamankjihin ja ni'yakuyoo ni xi tincha Jesu, nga najmi na'yu sahan ninkuan xi tihin nga kuhun yoho. Ngat'aha ni ni xi bakuya ja fariseo ko ja saduseo tihin nga kuhun yoho.

B'i ts'in kitsuya Pedro nga Jesu xi Ntiana kits'in nibaha ngajoho

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Nk'ie nga tsichu Jesu tina nanki Cesarea, ma nga batexuma nda Felipe, as'ai b'a kitsuhu ja ni'yakuyaha:

—Yaha ni Ntini Ndaxiun tsu xuta?

¹⁴ B'a kitsu ja ni'yakuyoo:

—Tjin xi b'a tincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjin ga xi b'a tincha tsu nga ji xi Elia. Ko tjin ga xi b'a tincha tsu nga ji xi Jeremia ko a ra k'aji nda profeta.

¹⁵ B'i kitsu Jesu:

—Ko jun, ya xi bixun nga an?

¹⁶ As'ai b'a kitsu Simon Pedro:

—Ji xi Cristo. Ji xi Ntini Ntiana xi tjina tik'uun.

¹⁷ B'i kitsu Jesu:

—Nda tjin ngat'a ts'i, Simon, ntini Jona. At'aha ndaha nku xuta asuntei najmi y'ejna chiji ni. Na'mina ni xi tjina ndjiojmi jan y'ejna chiji ni. ¹⁸ Ko an b'a tixihin nga ji xi k'uhin Pedro. Ts'indda ninkuna asuhun ndjio xu'bi ko nga yuhun ngabayoo najmi kamaha ts'in nganaha xuta xi ts'an. ¹⁹ An tsjaha yubih ma batexuma Ntiana. Ni xi k'uet'a yin ei asuntei, ta s'et'a yun ndjiojmi jan. Ko ni xi chundayai ei asuntei, ta kundaya ndjiojmi jan.

²⁰ As'ai b'a kitsuhu Jesu ja ni'yakuyaha nga najmi tu ch'a kuitsuyaha nga kui xi kits'in nibaha Ntiana ngajoho.

B'i ts'in kitsuya tjun Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Kui nistjin kik'atuts'ihin Jesu nga kitsuya kixihi ja ni'yakuyaha nga tihin nga nguai nanki Jerusalem, ko nga un nkjun skuhe aya ntsja jacha xi tihin xa ko ja na'mi k'aku ko ja chine'ehen kjuatexumoo, ko nga n'ek'ien ko nistjin xi ma jahan k'uaia ngaha ra ngabayoo.

²² As'ai Pedro ngjiko t'axin Jesu ko b'a kitsuhu nga najmi nda kits'in nga b'a kitsu. B'a kitsu Pedro:

—Ji nda maestru, Ntiana kakjihin ngayjee ni xu'bo! jNajmi tu chumi nihi xi katumah!

²³ Tunga kits'ink'otjiyak'uhun Jesu Pedro ko b'i kitsuhu:

—Tiyu xini, Satana! Ji xi tin'endyjajinni. At'aha najmi ni xi ts'e Ntiana tin'enkjintak'uin. Ni xi ts'e ni xuta asuntei tin'enkjintak'uin.

²⁴ As'ai b'a kitsuhu ja ni'yakuyaha:

—Tsa tjin xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjaha yjoho nga kuaya ngat'ana, as'ai katsjénnkina. ²⁵ At'aha xi mjehe ts'in'anki suba yjoho nga k'úejña tík'un, kui xi tu saha kuaya. Tunga xi kuaya ngat'ana, kui xi sakuhu nga k'úejña tík'un. ²⁶ At'aha, ¿mí xi chjihí ra tsa ts'in ngana xuta ngayjee ni xi tjin asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha? ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintjai animaha? ²⁷ At'aha Ntíhi Ndax'iun kj'uaiko kjuachánkaha Na'mihí ko kj'uaiko ntítsjehe. Nk'ie k'uéchjihí nga nkúnku xuta ni xi kits'in. ²⁸ Kjuaxi ni xi tixinnuu. K'ua xi tjincha ei najmi kuaya santa nkúhu nga skue nga kj'uaítexuma Ntíhi Ndax'iun.

17

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axihin Pedro, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. Ngjiko t'axín jóo nku asunntu tjenki nk'a. ² Yo kik'ontjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. Tsat'ai ankjin xi nkú joyaha ts'íu ko najyuhun taba xúxú kama ko tsat'ai. ³ Ta kieke jóo Moise ko Eliá nga tjincha nchjanijmíko Jesu. ⁴ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tihin nga ei kuintsubahaná! Tsa mjehi, ts'innda ei jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Eliá.

⁵ Nk'ie nga b'a ta títuhu Pedro, tu nkúhú ninti xi tibat'ai j'ai ts'innk'éhen jóo ko kinu'yá ajin nintiu nku na xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntina. Tjona ko tsjo mana. Tasinñjuhu.

⁶ Nk'ie nga kint'é nto já ni'yakuyóo tu ni xí incha kitsankjúhún. Kui nga xí t'anankiuhú y'ét'aha nintaku nga incha tsinchakúunch'in. ⁷ As'ai j'aik'úhun Jesu ko kits'ínkoho nga b'i kitsúhu:

—Tisintjoon. Najmi tu binkjun.

⁸ Nk'ie nga kingjénk'a ngáha ankjin jóo, najmi ta ch'a xi kiekehe. Tu Jesu síjña subahá. ⁹ Nk'ie nga ja tjincha nibájen ngáha asunntu tjenkiu, b'a kitsúhu Jesu jóo:

—Najmi tu ch'a xi 'miyohoo ni xi kuayo santaha nkúhu nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Ndax'iun.

¹⁰ As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyóo:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga tihin nga kj'uaí títjuhun Eliá?

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga kj'uaí títjun Eliá ko k'uénda ngayjee ni xi tjin. ¹² Tunga an b'a tixinnuu nga ja j'ai Eliá, tunga najmi kamankjihin ra xuta tsa Eliá niu. Tu ni xi kama mjehé ra jóo kits'ihin. B'a ta ts'in un skuehe Ntíhi Ndax'iun aya ntsja jóo.

¹³ As'ai kamankjihin já ni'yakuyóo nga Jua Bautista kinchjanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda chí xi tijnajihin ndanindoo

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tjincha xuta nkijun, as'ai nku nda j'aisehe Jesu ko tsasinkúunch'int'aha nga b'a kitsúhu:

¹⁵ —Ji nda maestru, chase nimahi ichí nda china. Tjin nistjin nga jyuhú kj'i b'atsé ko 'yún un behe. Tjin nga nkjin niyá jnejin nd'íu ko tsa ntánijuo.

¹⁶ Kjúáikoho já ni'yakuyáhi, tunga najmi kamahá ra kuats'innkihi.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Já b'a 'yún ichí s'ejihin ra Ntiana xuta xi tjihin nd'ai ko ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjihin nga kúatejñajinnuu? ¿Nkjé kjin tjihin nga ts'in chúkjuanu? Nibákonú nda chíu ei.

¹⁸ As'ai ndjá kinchjako Jesu ndanindoo ko tsitjujihin nda chíu. Ta kuihi chubo kamanda nda chíu. ¹⁹ Askahan já ni'yakuyáha j'aingásjaiya t'axihin. B'a incha kitsúhu:

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—At'aha 'yún ichí s'ejinnuu Ntiana. Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa tu ichi s'ejinnuu xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichí, kama b'a k'úfhuun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin ei ko t'in t'axín.” As'ai nguai t'axín. Ko tu mí nihí ni xi kamanuu, tsa b'a ts'in s'ejinnuu Ntiana. ²¹ Tunga jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaáhá Ntiana ko nga bintsuba kjintíaá, nk'iehe nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Nk'ie nga tsú'bako Jesu já ni'yakuyáha ante Galilea, b'i kitsúhu:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndaixiun aya ntsja xuta ²³ ko incha ts'ínk'iehe. Tunga nistjin xi ma jahán ni kjuaiya ngáha ra ngabayoo.

Kik'ie nusin nusihin já ni'yakuyoo nga b'a kitsú Jesu.

B'i ts'in y'échji Jesu toon xi masúhun ninku

²⁴ Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Capernaum, as'ai incha j'aisehe Pedro já xi fásuhun toon ninku xi sjña nanki Jerusalem. B'a incha kitsúhu Pedro:

—¿A najmi b'échjintjaihi nda maestrui ninku?

²⁵ —Johon —kitsú Pedro.

As'ai nk'ie nga jas'en Pedro ni'ya má tijná Jesu, tu Jesuhú tjun kinchjako:

—Ji Simon, ¿nkú bixín? Já rej xi tjin asuntei, ¿yá xi ts'ínk'iechjintjai? ¿A ntíhi, a ra xuta xi kjaíhi?

²⁶ —Xuta xi kjaí —kitsú Pedro.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, najmi b'échji ntíhi jóo. ²⁷ Tunga tu xi najmi ch'on kamaha ra jóo, tu sahá t'in andai ntáchak'uun ko ndjein nintu. Tjio xi tjun nguait'ahi chjúx'á'ai ts'a. Yo sakúhi toon xi kama k'úechjintjaihini jo xuta. Chjúbéi tooon ko t'ink'iechji xi ts'i ko xi ts'an.

18

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka má batéxuma Ntiana

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Ta kui nistjin xu'bo j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha. B'a incha kitsúhu nga kingásjaiyaha:

—¿Yá xi 'yún chánka sa má batéxuma Ntiana?

² As'ai kinchjaha Jesu nku nda chí, tsasjñajin masehen jóo ³ ko b'a kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa najmi kuankínch'aha ruu animanu ko n'ek'óntjaiyo yjonuu xi nkú joyaha ntí xi ntí ntí, najmi kuitjás'enjiun nga Ntiana xi kuatéxumanuu. ⁴ Kui nga tu yáha ni xi ts'ín nímakjuaha yjoho xi nkú joyaha nda chí xu'bi, kui xi 'yún chánka kama má batéxuma Ntiana. ⁵ Ko xi ngajona ts'ínkjáihin ra nku nda chí xi nkúhu xu'bi, kui xi an tít's'ínkjáinna.

B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin jé xuta xingisoo

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Tū yáha ni xi ts'ínkijnejin ngatitsun nku ndá chí xi nkúhu xu'bi xi s'ejihin an, tū sahá rā ngandahá xi b'a ts'íun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka kō chjanik'ajin má nankahá ntáchak'uun. ⁷ jNíma rú ts'íhin xutá xi tjin asunntei, at'ahá tjin ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun! Tjihin nga s'e ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun xutá, tunga, jnima rú ts'íhin xutá xi ts'ínkijnejin ngatitsun xutá xi kj'ai!

⁸ Kui b'a maha, tsa ntsai kō tsa tsukui xi títs'ínkijnejihin ngatitsun, tū sahá tichákjái kō kjin chjaniyai. Tū sahá ngandahá tsa kuitjás'en nímai kō tsa kutui má nga k'úentu tík'un xutá, kō najmi tsa tjit'a nga joo tsukui kō nga joo ntsai tunga tū sa ajin nd'í xi najmi mahá rā 'meya chjanik'ajin ngáhi. ⁹ Kō tsa tunkuin xi títs'ínkijnejihin ngatitsun, tū sahá n'esjei kō kjin chjaniyai. Tū sahá ngandahá tsa kuitjás'en kat'ai má nga k'úentu tík'un xutá, kō najmi tsa tjincha nga joo tunkuin tunga tū sa ajin nd'í ngak'iehé chjanik'ajin ngáhi.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku chutsanka xi kindyja

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ T'ejin tak'un. Najmi tū tohón manuu nku ndá chí xi nkúhu xu'bi. At'ahá an b'a tíxinnuu nga ntítsjehe jántíu xi tjin ndjiojmi ján, tjinu tehen te nginkun Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján. ¹¹ At'ahá Ntíhi Ndax'iun j'ai ts'ínk'anki xutá xi ja kindyja kai.

¹² '¿Nkú bixiún? Tsa nku ndá tjinchahá unchan chutsanka, tsa ndyjahá nku, ja najmi küncháhá xi cháte kō yachán njoó ajin jñoó kō nguuaingisjái xi kandyjoo? ¹³ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa sakúsjaihi chu xi kandyjoo, 'yún tsjo kama sahá chu xi nku xi kuasakú ngáha rā, nga xi cháte kō yachán nja xi najmi kandyjoo. ¹⁴ B'a tá ts'ín najmi mjehe Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján tsa ndyja ndaha nku jántí ntí xi nkúhu xu'bi.

B'í ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu kjuan'endyjat'oo

(Lc. 17:3)

¹⁵ Tsa ch'on títs'íhin ndá nts'ei, t'ihínseihí kō chubanijmíko subai nga b'a t'ihín nga najmi nda tjin ni xi títs'ín. Tsa kuint'é éhin, ja kuijnehi ndá nts'ei. ¹⁶ Tunga tsa najmi kuint'é éhin, t'ínkoi tsa nku kō tsa jo xutá, tū xi b'a ts'ín s'ehé tsa jo kō tsa jan testiyu xi kuitsuya ni xi kamoó. ¹⁷ Tunga tsa najmi kuint'é éhen jóó, t'inyaihi xutá nínku ni xi títs'ín. Kō tsa najmi kuint'é éhen xutá nínku, katumahi ndó xi nkú joyaha já xi najmi be Ntíaná kō tsa xi nkúhu já xi f'áchjintai ch'á nga ts'ínxát'ahá já Roma.

¹⁸ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ni xi k'úét'a'yún ei asunntei, tá s'et'a'yún ndjiojmi ján. Kō ni xi chjundáyo ei asunntei, tá kuindáya ndjiojmi ján. ¹⁹ Kō b'ahá tá tíxin ngáhanuu. Tsa jo kamo nga k'úéndo ei asunntei ni xi mjenuu nga künchíhuyu Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján, kui xi tsjánuu ni xi künchíu. ²⁰ At'ahá má nga kama njakú tsa jo kō tsa jan xutá xi s'ejihin an, an tá tíjñajin masehen xutá xu'bo.

²¹ As'ai j'ai tiña Pedro kō kingjásjaiya:

—Ji ndá maestru, ¿nkú tjin niyá ts'inndyjat'ahá ndá nts'é nga ch'on títs'ínna? ¿A santaha yatu niyá?

²² B'í kitsú Jesu:

—Najmi tū yatu niyá tíxihin. Cháte kō kan ní niyá nga yatu.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndá musu xi najmi kits'ínndyjat'ahá ndá musu xinkjín

²³ B'í kitsú Jesu:

—Kui b'a maha, má batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku ndá rej xi kama mjehe ts'ínko kuenta já musuhu. ²⁴ Nk'ie nga tib'atuts'íhin nga títs'ínxki, as'ai j'ai

kin'ekasinjña nginkun nku nda musu xi y'un tse tjehe ts'e. ²⁵ Tunga najmi tjihin ra ndo toon xi k'uechjihi ni xi tjehe. As'ai kitsja kjuu nda ntiaha nga satéña ndo, chjuuhun, ntihí ko ngayjee ni xi tjihin, tu xi b'a ts'in kuitju chjihí ra toon xi tjehe. ²⁶ As'ai tsasinkunch'in nda musu nginkun nda ntiaha ko b'a kitsú: "Ji nda ntia, n'e chukjua saní ichí. K'uechjí tentehé ra toohin." ²⁷ Kama nimaha ndo nda musuhu. Kits'in ndaí ngaha ra ko kits'inndyjat'a tentehé toon xi tjehe.

²⁸ Tunga nk'iehé nga tsitju nda musu yo, ksatékjá kj'ai nda musu xinkjin xi ichí tjehe ts'e. Kui xi jak'á nga kitsubantu ko b'a kitsúhu: "iT'echjiná toonna xi tjehin!" ²⁹ As'ai tsasinkunch'int'aha nda musu xinkjin ko b'i kitsú nga tsankihí: "N'e chukjua saní ichí. K'uechjí tentehé ra toohin." ³⁰ Tunga najmi kits'in yuhú nda musu. Tu sahá ngjingjáya'yún nda musu xinkjin ndo. Yo rú ngjuáya santaha nkú rúhu k'uechjí ni xi tjehe.

³¹ 'Nk'ie nga kkie já musu xingisoó ni xu'bi, un nkjún kama k'un ko ngji tsuyaha nda ntiaha ngayjee ni xi kamoó. ³² As'ai kinchja ngaha ra ndantiaha nda musu xu'bo ko b'a kitsúhu: "Ji nda musu ch'onk'un! An kuats'inndyjat'aha ngayjee toon xi tjehin tu ngat'aha nga b'a kuak'inní. ³³ ¿A najmi kohó ji tjihin nga kama nimahi nda musu xinkí xi nkú ts'in kama nimana ji?" ³⁴ Kama kjaahan nda ntiaha. As'ai kits'ínkjas'en nda musu aya ntsja já xi basehe nubayóo tu xi tsjáha ra kjuanima. Yo s'eya santaha nkúhu nga k'uechjí toon xi tjehe.

³⁵ B'a ta ts'innu Na'mina xi tjña ndjiojmi ján tsa najmi ngayjehe animanuu n'endyjat'ohoo nts'o.

19

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsitju ante Galilea nga ngji ante xi tjin Judea xi tjña ngabantá ntáje Jordan. ² Nkjin nkjún xuta kitsjennkihí ko yo kits'innkihí xuta xi uhun.

³ As'ai j'aisehe Jesu k'ua já fariseo tu xi kikjut'ayák'uhun ra. B'i ts'in kingásjaiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'ínkkehé kjuabixahan nga k'uéjña chjuuhun?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo éhen Ntiana má nga jtít'a xi nkú ts'in kits'innda Ntiana xuta nga tuts'ihin ni? B'a ts'in jtít'a: "Nku chjuun nku x'in kits'innda."

⁵ Ko jtít'a ya má nga b'a ta kitsú: "Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mihí ko naaha nga k'uéjñako chjuuhun, ko nga joó nkuhí kuichú ma." ⁶ Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. Kui b'a maha, ni xi y'é'yuhun Ntiana, najmi xuta kjéndaya.

⁷ B'a incha kitsú jóo:

—Tunga tsa b'a ts'in tjña, ¿á b'a ts'in y'éjñaha Moise nga nku nda kama kjésintjehe nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuabixahan ko b'a ts'in kama k'uéjñaha chjuuhun?

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga kits'inj'oho Moise nga kama k'uéjñahanu chjuunnuu. Tunga najmi b'ahá ts'in kis'ejña nga tuts'ihin ni. ⁹ An b'a tixinnuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuuhun, tsa chjuuhun najmi kik'at'aha, tsa as'ai kuixanko kj'ai tachjuun, kui xi tibangane kjuabixan tjuhun. Ko tsa kj'ai

nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui nda xu'bo xi ta t'bangane ni xi 'mihí kjuabixan.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu Jesu:

—Tsa b'a ts'in tijná ngat'aha nda xi tijnáha chjuún, tu sahá nda tjin nga najmi kuixaán.

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Najmi ngatentee xuta mankjihin ni xu'bi, nku tutuhú xi Ntjaná kitsjáha nga kamankjihin. ¹² At'aha tjin xuta xi b'a ts'in kitsin nga najmi kama kuixan, ko tjin ngá xi kin'e xanta tu xi najmi kama kuixahan. Ko tjin ngá kj'ai xi ja y'éch'ohó yjohó nga kuixan tu xi tu nku Ntjanáha ts'ínxát'aha ra. Xi kama ts'ínkjáihin ni xu'bi, kats'ínkjáihin.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xiu

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Incha j'aiiko xuta ntihí tu xi Jesu nguénnehe ra ntsja ko kuinchjantjaihi nginkun Ntjaná. Tunga já ni'yakuyóohó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehentohó jántiú nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'in tjintuyáha xi nkú joyaha jánti xí, kui xi tjeheh ra nga Ntjaná kuatéxumaha.

¹⁵ Kingiéne ntsja Jesu jántiú. As'ai tsitju yo nga ngji t'axín.

B'i ts'in kinchjanijmiko Jesu nku nda nchiná

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ J'aisehe Jesu nku nda ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿mí ni nda xi tjihin nga ts'ian tu xi kama ts'ínkjáihin ra nga kúatejña t'k'un síán?

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á ni xi nda tichasjaiyahaní? Nku tutuhú maha xi nda. Tsa mjehi kuítjás'eín má nga kuinchun t'k'uin, n'etjusuin ni xi tjit'a kjuatéxumoo.

¹⁸ —¿Má xi kui? —kitsú ndo.

B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéí kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyú tsank'á n'ei. ¹⁹ Chankjún na'mihí ko naahi. Ko n'etjói xuta xinkí xi nkú ts'in tjohi yjohi.

²⁰ B'a kitsú ndatiú:

—Santa nkúhu nga ndyjana títs'intjusan ngayjee ni xu'bo. ¿Mí nihi xi ndyjat'á sana?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tsa mjehi nga kuichú mai xi tjihin nga kuichú mai, t'ihinteñai ni xi tjihin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'in s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénnkiní.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndatiú éin, kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yaku'yáha:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. 'Ni tjin tsa nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha. ²⁴ B'ahá ta tixin ngáhanuu nga tu sahá najmi 'ni tjin tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntjaná xi kuatéxumaha.

²⁵ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyóo éin, tu ni xí kama nkjún ra ko b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁶ As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachi najmi kamaha ts'ink'anki yjoho, tunga Ntiana maha ts'ink'anki xuta. At'aha tu mi nihi ni xi maha ts'in Ntiana.

²⁷ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentei ni xi tjinni ko tjennkihi nd'ai. Kui kjuaha, ¿mi nihi xi sakúhúni jin?

²⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga n'e tsetse ngayjee ni xi tjín ko nk'ie nga kuakúchi Ntíhi Ndax'iun kjuachánkaha nga k'úéjnasun ante má nga kuatéxuma, kui nistjiun jun xi tjenkonú nd'ai ta kuintsúboó ante xi te jo maha nga kuatexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo t'íkjá maha. ²⁹ Tu yáhá ni xi ngat'ana y'éjñaha ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjin nichja, tsa na'mihi, tsa naaha, tsa ntíhi ko tsa jñá xi tjíhin, kui xutai k'uai ngáha ra unchan niyá tjíhin ni xi y'éjña ko ts'inkjáihi nga k'úentu t'ík'un sín. ³⁰ Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén títjun kama ngáha.

20

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi kits'inxájin tuntsjájé

¹ Xi nkú ts'in batéxuma Ntiana b'a joyaha nku nda xi tjíñaha nku jñá. Kui xi ta jyun tsitju nga ngik'éndako já musu tu xi ngjuai ts'inxájihi ante tuntsjájéhe. ² Nk'ie nga kits'inj'ó já musu nga kama chjíhi nku toon denario nga nku nistjin, as'ai kits'inkji jóo ajin tuntsjájéhe. ³ As'ai ta ngijí ngáha ndo, nkú ma nga chuba ñja, ko kieke k'já já xi t'íncha ajin nantio xi najmi tjíhin xá. ⁴ B'a kitsúhu jóo: “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjájéna ko nda tjín k'uechjínuu.” As'ai ngji jóo.

⁵ As'ai ta ngijí ngáha ndo, nkú ma nga chuba te jo ko nkú ma nga chuba jan, ko b'ahá ta kits'in ngáha. ⁶ Ko xi nkú ma nga chuba un nga ngixuun ta ngijí ngáha ndo ko kisakú saha k'já já xi najmi tjíhin xá. “Jun, ¿á nku nistjin kab'ahanuu ei nga najmi t'n'exáhanu?”, kitsúhu. ⁷ “At'aha najmi tjín xi títsjá xáni”, kitsú jóo. “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsjájéna”, kitsú ndo.

⁸ Nk'ie nga kama jyuun, kinchjako nda xi ts'e tuntsjájé nda xi basehe já musu ko b'a kitsúhu: “Chubañjaihi já musu ko t'echjíhi nistjin xi kats'inxá. Xi askahan kafas'een ch'atuts'ihin ri, santaha nkúhu nga kuichuk'uin xi tjun kafas'een.”

⁹ Incha j'ai já musu xi jas'en xi nkú ma nga chuba un ko kits'inkjáihi nku toon denario nga nkúnkú. ¹⁰ As'ai incha j'ai já musu xi tjun jas'een ko b'a incha kitsú animaha nga ts'ati k'uaihi, tunga ta nkuhú toon denario kits'inkjáihi nga nkúnkú. ¹¹ Nk'ie nga kits'inkjáihi niu, y'ésiko nda xi ts'e tuntsjájé. ¹² B'a kitsúhu: “Já xi askahan kafas'een tu nkuhú ora kuats'inxá sa. Tunga tu ngúsuhún kuan'ei nga kuak'iechjíhi jóo ko jin xi kan'e chúkjuai xoo ko nuboo nga nku nistjin tantoo.”

¹³ Tunga b'ahá kitsú ndo nga kinchjako nda musu xi b'a títsubu: “Ji nda xinkjían, najmi ch'on tít'inkoho. ¿A najmi nkuhú toon denario kab'endakoní? ¹⁴ Chjúbéi toohin ko t'in. Tunga mjehéna tsjaha já xi askahan kafas'een xi nkú nga tjín ta títsjaha. ¹⁵ ¿A najmi kamahá ts'inka ni xi tjinna xi nkú ts'in mjena? ¿A ra tíma xin tak'unni at'aha nda animana?”

¹⁶ B'a ts'in xi yjanki nd'ai tjun kama ngáha. Ko xi tjun nd'ai, kui xi tsjénki.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Nk'ie nga tjenea Jesu niyá xi fi nanki Jerusalem, kinchja t'axín subaha já ni'yakuyá xi te joó ko b'a kitsúhu:

¹⁸ —Tjenñju. Ja tɪbankiáan nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhí Ndax'iun aya ntsja já na'mi k'aku kɔ já chjine'éhen kjuatéxumoɔ. Kui xi incha tsjá kjuá nga n'ek'ien ¹⁹ kɔ as'ai ts'iínkjas'eheh xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra, tu xi incha kuajnukiehe ra kɔ k'uéhe kɔ nguát'a kruuhú. Tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'ín naaha Santiago kɔ Jua tsankihí Jesu nku kjuanda
(Mr. 10:35-45)

²⁰ As'ai j'ai naaha jáha Zebedeo nga tjenko ts'íhin jáha. Tsasinkunch'int'aha Jesu nga tsankihí nku kjuanda. ²¹ B'a kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjehi?

B'i kitsú tachjúun:

—Tjenntei nga nku ntína kat'ejña kixihí kɔ nku xi kat'ejña skjúhín nk'ie nga kuatexumai.

²² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tɪbinchu. ¿A kuichúkjuanu nga un skuenuu xi nkú ts'ín un skuena?

—Kuichúkjuani —kitsú jóo.

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an. Tunga tsa kuintsuboo nga kixina kɔ tsa skjúnna, najmi an tíjñana nga tsja niu. Ja tjíntuhú Na'mina xi tíjña ndaha kui antee.

²⁴ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjan kɔ já ni'yakuyá xi joɔ. ²⁵ Tunga kinchja ñjahá ra Jesu jóo kɔ b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'ín xuta xi tíhín xá ei asunntei 'yún ndjá ts'ínko xuta xingisoɔ, kɔ xi tíhín nga 'yún ts'ín nga nu'yá'éhen. ²⁶ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhí nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'ín ni xi nda ngandanuu. ²⁷ Xi mjehé nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. ²⁸ At'aha tá ndaha Ntíhí Ndax'iun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehé ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'íhin kɔ tu xi ts'iínkjas'eheh yjohɔ nga k'uéchjintjai nkjin xuta.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu jo já ka
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Nk'ie nga tíincha bitju nanki Jerico Jesu kɔ já ni'yakuyáha, nkjin nkjún xuta xi kitsjennkíhi. ³⁰ Jo já ka kab'entu andai niyóo. Nk'ie nga kint'é nga yo tíf'a Jesu, incha kikjintáya:

—Ji xi ntjehe David, katuma nímahi jin!

³¹ As'ai xuta xi tjín yo kinchjatikohɔ tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa:

—Ji nda maestru, ntjehe David, katuma nímahi jin!

³² As'ai tsasin'yún Jesu, kinchjaha jóo kɔ b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'innuu?

³³ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, mjeni nga kuix'ánki tunkuin.

³⁴ As'ai Jesu kama nímaha jóo kɔ kits'ínko tunkun. Tá kuihi chubɔ kama chjihí kɔ kitsjennkíhi Jesu.

¹ Nk'ie nga ja t̄incha bichú tiña nanki Jerusalen nga incha j'ai Betfage, nanki xi tiña mahā asunntu t̄jenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi t̄iña tiña ján. Yō sakúnūu nku búrrú xi t̄jít'a'yúnko ntí búrrúhu. Chjundáyo kō nibákonú ei. ³ Tsa t̄jín xi nkú kuitsunūu, b'a t'ihūun: “Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

⁴ B'a kama tū xi tsitjusuhun éhen Nt̄ianá xi kinchja nda profeta nga b'a kitsú: ⁵ B'a t'ihūun xuta xi t̄jín Sion:

“Chasoo, ja nibásenūu Nda reinūu.

Kui xi n̄imákjua, nku búrrú t̄j̄sun, nku ntí búrrú, ntíh̄i chu xi b'ANJI ch'á.”

⁶ As'ai ngji ts'íntjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. ⁷ Incha j'aiko búrrúu kō ntí búrrúu. Najyuhun incha kingjásuhun kō Jesu y'esúhun chu. ⁸ Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhun aya niyóo, kō kj'ai ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a kō kingjántu aya niyóo. ⁹ Yún incha kikjintáya xuta nkjin xi yja t̄tjuun kō xi yjankiū nga b'i incha kitsú:

—jKats'ínk'ankiná xi ntjehē David! jNt̄ianá nda kats'ínko xi kits'ín nibá ngajohō! jKats'ínk'ankiná xi t̄j̄na nk'a ján!

¹⁰ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Jerusalen, kama nkjūhun ngayjee xuta nantio kō b'a incha kitsú:

—¿Yá ndaha xu'bi?

¹¹ B'a incha kitsú xuta xi t̄jenko Jesu:

—Nda profeta Jesuuhú niū xi nibáha Nazaret, nanki xi t̄j̄njah̄in ante Galilea.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu já xi t̄incha baténa chu má ma natsih̄in n̄inku

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² As'ai jas'en Jesu má ma natsih̄in n̄inku. Kik'onsje ngayjee já xi t̄incha baténa kō xi t̄incha b'atse chu yō. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi t̄incha ts'ínk'óntjaiya toon kō yáxilēhe já xi t̄incha baténa chutuju. ¹³ B'i kitsúhu:

—B'a ts'ín t̄jít'a éhen Nt̄ianá: “B'a k'úh̄in ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta k̄inrchjako Nt̄ianá.” Tunga jun antehē já ndyjé t̄ín'e mo.

¹⁴ As'ai incha j'ai xuta ka kō xi najmi ma fi nga j'aisehe Jesu má ma natsih̄in n̄inku kō Jesu kits'ínk̄ih̄i. ¹⁵ Tunga já na'mi k'akū kō já chjine'éhen kjuatéxumoo incha kama kjahan, nk'ie nga k̄ikie kjuankjún xi t̄its'ín Jesu kō nga kint'é ntaha jánti xi xi t̄incha nchja natsih̄in n̄inku nga b'a t̄incha tsu: “jKas'ehe kjuachánka xi ntjehē David!” ¹⁶ B'a incha kitsúhu Jesu:

—¿A t̄ínuyái ni xi t̄incha tsu jánti xiū?

B'i kitsú Jesu:

—Johon, t̄ínt'e. ¿A najmi kjehé n'eyo xujun éhen Nt̄ianá má nga t̄jít'a niū? B'i ts'ín t̄jít'a:

Ts'a jánti xiū kō xi baki

kin'echjéin nga 'yún nda kin'etsjohi.

¹⁷ As'ai Jesu ngji t'axih̄in xutō. Nanki Betania ngji. Yō kits'ínkj'a n̄istjen.

B'i ts'ín ndjā kinchjako Jesu yá higuera xi najmi t̄j̄h̄in tu

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Nk'ie nga t̄a jyuun nga tífi ngáha Jesu nanki Jerusalen, kama bjohō. ¹⁹ Ngjisehe nku yá higuera xi k̄ikie andai niyóo, tunga ndahá nku tu najmi kisakúhu, tū subahá xka. B'i kitsúhu yóo:

—Ndahachí najmi t̄a kas'ehe ri tu.

Tū t̄jen'yún kixih̄i yóo. ²⁰ Nk'ie nga k̄ikie já ni'yakuyóo ni xi kamoō, kama nkjūhun kō b'a kitsúhu Jesu:

—¿Nkú tjihin ra nga tjen'yún kuaxíhí ni yá higuera?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Tsa s'ejinnu Ntiana kò najmi jo jan kamanuu, najmi tu suba ni xi kuats'ihin yá higuera kamanuu n'oo. Ta kama b'a kuixihuun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin yo kò chjan'ik'ajin yjohi ajin ntáchak'uun”, kò b'a kama. ²² Kò ngatentee ni xi kuinchihuun Ntiana nga chubakoo, n'ekjóhoon tsa s'ejinnu Ntiana.

B'i kama nk'ie nga kingjásaiyaha já tjíxóo Jesu yá xi kitsjá xáha

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Jas'en Jesu má ma natsihin ninku kò tsakúya. As'ai j'aik'úhun já na'mi k'aku kò jáchá xi ta tjihin xá kò b'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

²⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kò an ta kuasáyanuu nku ni. Tsa k'únyanu, xinyanuu mí xáha xi tjinna nga b'a títs'ian. ²⁵ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntiana, a ra xuta asunnteihí?

As'ai b'i kitsúhu xinkjín jóo nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntiana kits'ín nibáha Jua”, kuixiaán, as'ai b'a kuítsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnu ni xi kitsúhu Jua?” ²⁶ Ta najmi kama tsa: “Xuta asunntej kits'ín nibáha”, kuixiaán, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. Najmi kama b'a kuixiaán at'aha binkjaán xuta nantio.

²⁷ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kò ta ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjana nga b'i títs'ian.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi tjintuhu jo já

²⁸ As'ai b'a kitsú sa Jesu:

—Nkú ma ni xinyanuu. ¿Nkú bixiún? Nku nda tjintuhu jo já. Ngjisehe nda xi tjuun kò b'a kitsúhu: “Ji ntina, t'in n'exájin tuntsjajéna nd'ai.” ²⁹ “Najmi mjena kfán”, kitsú ntihí ndo, tunga askahán ni kits'innkjink'un kò ngji ts'inxá. ³⁰ As'ai ngjisehe nda xinkuu kò b'a ta kitsúhu. “Jo'oho, na'mi”, kitsú nda xu'bi, tunga najmi ngjihí. ³¹ ¿Má xi kui já xi joó kits'ín ni xi mjehe na'mihí?

—Nda xi tjuun —kitsú jóo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma kò jminchjín skóo tíjtun kjuas'enjin nga Ntiana xi kuatéxumaha. ³² At'aha j'aisenuu Jua kò tsakúyanuu ni xi naxu nginkun Ntiana, tunga najmi kin'e s'ejinnú ni xi kitsú. Tu sahá já xi f'áchjintjai ch'á kò jminchjín skóo xi kis'ejihin. Kò máha jun, ndaha tsa kiyo niu, tunga najmi tsankinchj'ahá ruu animanuu tsa kis'ejinnu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Tjenju ma ngó. K'uejñá chubaya manuu. Nku nda nchiná y'entje tuntsjajé, y'éngi nch'á kò kits'innnda nku ante má nga ts'íonnki tuntsjajé. Kits'innnda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá sáha antee já xi máha ts'inxáko tuntsjajé, as'ai ngji kjin. ³⁴ Nk'ie nga ja tíjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo já musuhu já xi títs'inxáko tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³⁵ Tunga jakj'ahá jóo já musuhu ndo. Nku xi kits'ín'uhun, nku xi kits'ínk'ien, kò nku xi y'éhe ndjio. ³⁶ As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo nkjin já musu, tunga b'ahá ta kits'ín ngáha ra jóo.

³⁷ Tu chahán kits'ínkji ntfhí ndo nga b'í kitsú: “Skuenkjún ntfína jóo.”
³⁸ Tunga nk'iehé nga kikié já xi ts'ínxáko tuntsajée nga nibá ntfhí ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáfhin ngayjee ni xi tjihin na'mihí. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'ínkjáfhin.” ³⁹ As'ai jakj'á jóo ntfhí ndo, kik'onsje natsin má nga tjíntje tuntsajée ko kits'ínk'ien. ⁴⁰ Kui b'a maha, nk'ie nga kj'uaí nda xi ts'e tuntsajée, ¿mí nihi xi kj'uaí ts'íhín já musu xu'bo?

⁴¹ B'a incha kitsú jóo:

—Ts'ínkje nga najmi kama nimaha já ch'onk'un xu'bo ko kj'ai já tsjá sá ngáha ra ante tuntsajée, já xi k'uechjhi tuhú nk'ie nga kuichú chahan.

⁴² As'ai b'í kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntíaná? B'a títsu: Ndjio xi kikaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

Ntíaná xi b'a kits'ín ko ma nkjúnna nga chaseheé.

⁴³ Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Chjú'anuu nga kuíntsubajiuun nga Ntíaná xi kuatéxumanuu, ko xuta xi bakúchji nga Ntíaná xi batéxumaha, kui xi kj'uaihi nga kjuas'enjin yo. ⁴⁴ Ndjio xi títsu éhen Ntíaná nga kikaníya já chjínexjóo, tu yáhá ni xi kuínesun ndjio kama xixi. Ko xi kuínehe ndjio kama nkuan nkuan.

⁴⁵ Nk'ie nga kint'é já na'mi k'aku ko já fariseo éin, incha kamankjihin nga kui tínchjanimíyaha Jesu. ⁴⁶ Mjehe nga kuakj'ánijé tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun, at'aha b'a incha tsu xuto nga nku nda profeta Jesu.

22

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku s'í kjuabixan

¹ As'ai ta kinchjahá ngáha Jesu nga y'éjña chubaya. B'í kitsú:

² —Xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku nda rei xi ts'asje nku s'í nk'ie nga tsixan ntfhí. ³ Kits'ínkji já musuhu nga kuínchjaha xuta xi kitsúya tíjuhun. Tunga najmi kits'ín yuhú xuto nga kj'uaí s'í. ⁴ As'ai ta kits'ínkjihí ngáha kj'ai já musu nga b'a kitsúhu: “B'a t'ihyun xuta xi ja kixinyaha nga ja kab'endá nichineé. Ja kats'ink'íén turu. Ja tjínda ngatentee niu. T'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.”

⁵ Tunga najmi nkjún kamaha xuta xi kik'inyaha. Nku xi ngjisehe jñáha, kj'ai xi ngjik'atseya ni. ⁶ Tjín ngá xi jakj'ánijé já musuhu nda rei, kits'ín'uhun ko kits'ínk'ien. ⁷ Nk'ie nga kint'é nda rei ni xi kamoó, kama kjahan. Kits'ínkji já juhun nga kits'ínk'ien xuta xi b'a kits'ín ko y'éti nankihi.

⁸ As'ai b'a kitsú nda rei nga kinchjako já musuhu: “Ja tjínda s'í kjuabixoon, tunga najmi chumi ni chjhi ra xuta xi tjun kixinyaha nga kj'uaí. ⁹ Kui b'a maha, tankíhinu niyátée ko tu yáhá ni xi sakúnuu t'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.” ¹⁰ As'ai tsitju já musu nga ngji niyátée. Kinchja ñja tentehe xi kisakúhu, ndaha tsa xi ch'onk'uhun ko ndaha tsa xi nda tjíntuyáha. Kitsehe xuta má tjen s'í kjuabixoon.

¹¹ Nk'ie nga jas'en nda rei nga j'aisehe xuta xi kab'entut'á yámixoo, kikié yo nku nda xi najmi yja najyun xi bja xuta nga fi s'í kjuabixan. ¹² As'ai b'í kitsúhu: “Ji nda xinkjían, ¿nkú ts'ín kabitjas'ehenni ei nga najmi tjihin ri najyun xi ts'e s'í kjuabixan?” Tunga najmi kinchjahá ndo. ¹³ As'ai kinchjaha nda rei já xi títsjá nichineé ko b'a kitsúhu: “T'e'yún sjai ko ntsja ndo ko chjanik'j'o natsin ján má jyuun, ante xi má kjintá xuta ko kuate ni'yun.” ¹⁴ At'aha nkjin maha xi tíchubaha, tunga tu chubahá maha xi kj'uaíjin.

B'í ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjihin nga s'echjhi

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ As'ai ngjik'íéndako xinkjín já fariseo tu xi ts'ínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. ¹⁶ Incha kits'ínkjisehe Jesu já ni'yakuyá xi ts'e ko já xi yjankihi nda rej Herode Antipa. B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntíaná. Najmi ni xi sasihin xuta chubai. 'Yún nanka chaseihí. ¹⁷ Kui nga t'inyahani. ¿A ma b'echjihí nda tíjün Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

¹⁸ Tunga behé Jesu nga tu xi títsuhu jóo ko b'i kitsúhu:

—Jun xi tu tsjohónuu nga bakuchjúu xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! ¿Á an t'ichjut'ayák'uhunnú? ¹⁹ Takúnnú nku toon xi ma chjntjaihi ch'á.

J'aiko jóo nku toon denario. ²⁰ Ko b'i kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjiin ko j'áin xi tjít'aha tooin?

²¹ As'ai b'a kitsú jóo:

—Ts'e nda tíjün Cesar.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda tíjün Cesar ni xi ts'e nda tíjün Cesar, ko tjohoon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

²² Nk'ie nga kint'é jóo niu, tu ni xí kama nkjúhún ra ko incha ngji t'axín.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nistjin xu'bo k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga b'i incha kitsúhu:

²⁴ —Ji nda maestru, b'a kitsú Moise nk'ie: “Tsa tjín xi kuayá nga najmi s'ehe ntí, nda nts'e tjihin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'ín s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien.” ²⁵ Y'entujinni yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjün k'ien. Najmi kis'ehe ntí. K'ien x'ihin tachjúun. As'ai nda nts'e y'ejñako ngáha tachjúun. ²⁶ Tunga ta k'iehén ngáha nda nts'e xi ma joho, as'ai xi ma jahan, ko santaha nda xi yatuu. ²⁷ Askahan ta k'ien tachjúun.

²⁸ Kui b'a maha, nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿má xi kui já xi yatuu kama ts'e tachjúun, at'aha ngatentee y'entuko?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnuu ni xi tjít'a éhen Ntíaná ko ta ndaha nga'yúhun Ntíaná. ³⁰ At'aha nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, najmi ta kuixahan ko ta ndaha najmi ts'ínkixan ntíhi. B'a ní ts'ín k'úéntu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsje xi tjín ndjiojmi já. ³¹ Tunga nga kj'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi k'jehé n'eyo ni xi títsunuu éhen Ntíaná? B'a kitsú Ntíaná: ³² “An xi Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac ko Ntíaha Jacob.” Ntíaná najmi Ntíaha aníma. Ntíaha ní xuta t'ík'un.

³³ Nk'ie nga kint'é xuta niu, tu ni xí kama nkjúhún ra ngat'a ts'e ni xi bakúya Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra

(Mr. 12:28-34)

³⁴ Kama njakúko xinkjín já fariseo nk'ie nga kint'é nga Jesu kits'ínkinchá juyju já saduseo. ³⁵ As'ai nku nda chjine'én xi ts'e, nku nda maestruhu kjuatéxumoo, kingjásajiyaha Jesu nga kikjut'ayák'un:

³⁶ —Ji nda maestru, ajihin ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra?

³⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—“N'etjói Ntíaná xi Ntíahi maha ngayjee anímahí. N'etjói xi nkú ts'ín tinchin ko xi nkú ts'ín n'enkjintak'uin.” ³⁸ Kui kjuatéxuma xu'bi xi 'yún chjihí ra ko kui xi tjün. ³⁹ Ko b'ahá ta tjín ngáha kjuatéxuma xi ma joho: “N'etjói

xutáhi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.”⁴⁰ Nga joo kjuatéxuma xu'bi y'aha ra ngatenteé ni xi tjit'a xujun kjuatéxumoo ko xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Nk'ie nga kabincha sa yo já fariseo, as'ai b'i kitsú Jesu:

⁴² —¿Nkú bixiún ngat'a ts'e xi Cristo? ¿Má nibáha ntjehe?

B'a kitsú jóo:

—Ntjehe David.

⁴³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjihin ra nga b'a kitsúhu David nga Nda Ntíaha maha xi Cristo? At'aha b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santo ho Ntíana kits'ínkinchaha:

⁴⁴ Ntíana b'a kitsúhu Nda Ntíana:

“Tinchint'ání má batexuma, k'uentu maná já kontráhi kinte tsukui.”

⁴⁵ Tsa David b'a kitsú nga xi Cristo xi Nda Ntíaha, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

⁴⁶ Ndaha nku najmi kamaha kits'ínk'óyaha Jesu tsa tu nku én. Kui nistjiun kich'atuts'ihin nga najmi ta ch'a kama k'un kingjásjaiyaha ra Jesu tsa mí nihi.

23

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ As'ai kinchako Jesu xuta ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

² —Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo, kui xi tjiñaha nga kuitsuya nkú tjihin ra kjuatéxumaha Moise. ³ Kui b'a maha, n'etjusunnu ngatenteé ni xi kuitsuhunu ko ch'atjó. Tunga najmi tu n'enú ni xi incha ts'ín, at'aha najmi ts'intjusun ni xi nchja. ⁴ Kui xi b'énehe ni xi ái xuta, tunga máha kui, ndahachi najmi incha ts'ín nga'yún nga ts'íntjusun niu.

⁵ “Yún mjehe nga skuéhe xuta xi nkú ts'ín benkjún Ntíana. Kui nga 'yún i ts'ihin kaxa tinti xi b'entut'áa stjeén ko tjaná, xi tijnchaha éhen Ntíana, ko 'yún ts'ín ndju nachjún xi yjandáhi najyun xi mjéntjai nga nchjako Ntíana. ⁶ Tsjoho nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í ko nga b'entusún yáxilé xi tijncha titjun ni'ya sinagoga. ⁷ Tsjoho nga tsjo ts'ín súníaha niyátée ko nga maestru k'úhjin.

⁸ Najmi tu n'ej'oo tsa maestru kuitsunu xuta, at'aha nkúhu ma nda maestrunu ko ngatentoó jun nts'o mahanu xinkiu. ⁹ Najmi tu ch'a na'mi 'mihyu ei asunnteí, at'aha nkúhu ma Na'minu, kui xi tjiña ndjiojmi ján. ¹⁰ Najmi tu n'ej'oo tsa já ntia kuitsunu xuta, at'aha nkúhu ma xi ts'enyu, kui xi Cristo. ¹¹ Xi mjehe chankjún ajinnu tjihin nga nda ts'ín ngandaha xingisoo. ¹² Xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichi kama nginkun Ntíana. Xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹³ 'Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! jJun xi tu tsjohónu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíana! Najmi 'bainto nga xuta kjuas'enjin nga Ntíana kjuatéxumaha. Ta ndaha jun najmi bitjas'oon ko ta ndaha najmi 'baintohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

¹⁴ 'Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! jJun xi tu tsjohónu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíana! Chju'óhoo ni'yaha jminchín xi ja k'ien x'ihin ko as'ai chuba 'yúhún tse chubakoo Ntíana tu xi b'é'mat'aihinnu yjonu. Kui nga 'yún un skuéhenu.

¹⁵ 'Nima rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! jJun xi tu tsjohónu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíana! Fenu nga binimo nga

ngúshun asuntee ko ntáchak'uun nga binchisjó xuta xi n'e mo nga ts'ín s'ejin xi nkú ts'ín s'ejinnuu. Ko nk'ie nga ja sakúnuu nku, as'ai n'o nga kui xi 'yún ts'ín sa ni xi ts'e ndanindoq nga jun.

¹⁶ 'Nimá rú n'ehenu jun, já ka xi baku niyóhoo xuta! Jun xi b'a bixiún: "Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nínku tsúngijin, najmi tjíhin kua'yún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngijin toonsine xi tjíñaya nínku, kuihí xi tjíhin nga ts'íntjusun ni xi kuitsu." ¹⁷ Jun xi já chíni ko já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A toonsinee, a ra nínkuhú xi títs'ín nga je toonsinee nginkun Ntíaná?

¹⁸ Ko b'a bixiún yo: "Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nachan chje tsúngijin, kui xi najmi tjíhin kua'yún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngijin chje xi tjíñasun nachan chje, kuihí xi tjíhin nga ts'íntjusun ni xi kuitsu." ¹⁹ Jun já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A chje, a ra nachan chjehé xi títs'ín nga je chje nginkun Ntíaná? ²⁰ Kui b'a maha, tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nachan chje tsúngijin, kui xi ja títsungijin nachan chje ko ngayjee ni xi tjíntusún yo. ²¹ Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nínku tsúngijin, ja títsungijin nínku ko Ntíaná xi tjíña yo. ²² Tsa tjín xi nkú kuitsu, tsa as'ai ndjiojmi ján tsúngijin, ja títsungijin Ntíaná xi tjíña yo nga tibatéxuma.

²³ 'Nimá rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjúu xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! 'Bohoo Ntíaná nku tikjá najún chíngo ko xka sinjne xingisoo xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi 'yún chánka sa xi tá bakúya kjuatéxumoo. N'echayo ni xi naxu nginkun Ntíaná ko nga tjíhin nga kama nimanuu xuta xi k'ái ko nga tjíhin nga naxu s'ejinnuu éhen Ntíaná. Kuihí ni xi jooon xi tjíhin nga n'oo, ko najmi tjíhin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tjít'a. ²⁴ ¡Jun já ka xi baku niyóhoo xuta! N'etjusun ni xi tu tjent'ahá ko ni xi 'yún chíhí ra najmi n'esiuhun.

²⁵ 'Nimá rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjúu xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Jun xi nkú joyaha tasa ko taba xi tu natsihín ní kin'echuhun, tunga kitsejín ni animanuu ndyjé ko ni xi najmi naxu. ²⁶ Ji nda fariseo ka, títtjun n'echihín ayaha taso ko b'a ts'ín kama jehe natsihín.

²⁷ 'Nimá rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjúu xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Jun xi b'a joyaha tsjó xi taba kin'ek'i. Kui xi tsjo ts'ín bakú sunnk'a, tunga ayaha kitsehe nintahá animá ko ngatentee ni chuntí. ²⁸ Jun xi b'a tá k'un sunnk'o, at'ahá nginkun xuta 'yún je bakuchúu yjonuu, tunga ajin animanuu kitsejín ni xi tu b'anachaha ko ngatitsun.

²⁹ 'Nimá rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjúu xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! N'endo tsjóhó já profeta ko n'enaxu ndjio tsjóhó xuta je xi kis'e nistjin nk'ie. ³⁰ Ko b'a bixiún: "Tsa tu ná ma tintsubaá nk'ie nga y'entu ntje cháná, najmi tsisinko raá nga kits'ínk'ien já profeta." ³¹ Nk'ie nga b'a bixiún, tá juhun n'ek'io yjonuu nga ntjehé xuta xi kits'ínk'ien já profeta jun. ³² ¡Tu sahá n'endjuú ni xi kik'atuts'ín ntje chánuu!

³³ ¡Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntjenuu! ¡Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'ín kuitjunkihiu nga najmi kuankiún ngak'ien? ³⁴ Kui b'a maha, an ts'ínk'isenuu já profeta ko já nkjink'un ko já chjine'éen. K'ua xi n'ek'ion ko kjuát'a kruu ko k'ua xi ngjúohoo aya ni'ya sinagoganuu ko tsjénki'uncho xki nanki. ³⁵ B'a ts'ín ch'anjihinu ngayjee jníhi xuta je xi kin'ek'ien. Ch'atuts'ihín ra jníhi Abel, nda je xi y'eña nk'ie, nga santaha jníhi Zacaria ntíhi Berekiá xi kin'ek'ient'ó nachan chje xi kjiña ankjín nínku. ³⁶ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ngatentee ni xu'bi nibanehe xuta xi tjín nd'ai.

B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha nanki Jerusalem

(Lc. 13:34-35)

³⁷ 'Jun xuta Jerusalem, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! ¡A tu nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkunu xi nkú ts'ín xanto nga b'énkinka ntíhí, tunga najmi kin'e yunu! ³⁸ Nd'ai ni ma, ja s'ejña masen antenuu. ³⁹ An b'a tixinnuu nga najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixún: “Kakjanínka Ntíaná xi nibáha ngajoho.”

24

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Tsitjusje Jesu má ma natsihín ninku ko nk'ie nga ja tífi, j'aik'úhun já ni'yakuyáha. Tíincha ma nkjúhun nga tbasenkjúhun xjóho ninku. ² B'i kitsú Jesu:

—¿A tíyo ngayjee ni xi tjín eí? Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, já ni'yakuyáha j'ai nchjako t'axihín. B'a incha kitsúhu:

—T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí ni xi kuakúchji tíjün nk'ie nga kjúái ngáhani ko nga kfe asuntee?

⁴ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. ⁵ At'aha nkjin maha xi kj'uaí nga an ts'ín ma yjoho. “An xi kits'ín nibána Ntíaná”, kuitsu ko nkjin xuta k'uanachaha.

⁶ Kuín'yó nga s'e kjuachán ko nga kuinchjanijmíyaha xuta kjuachán xi tíma, tunga najmi tu binkjunnú. At'aha tjihin ni nga b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee. ⁷ At'aha xuta xi tjín nku nanki kjaánko xuta xi kj'ái nanki. Nku nda rej kjaánko kj'ái nda rej. S'e kjintía ko chón kama kj'ái kj'ái nanki.

⁸ Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihí t'atuts'ihín kjuanimá xi s'e.

⁹ Ts'íinkjas'ennuu xuta xi má nga ts'ín'unnuu ko ts'íink'iennuu. Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayjee xuta asuntee. ¹⁰ Kui nistjiun nkjin xi ts'íinndyjaha yjoho nga najmi ta s'ejihín ra an. Ts'íinkjas'en xinkjín ko ts'ín unkie xinkjín.

¹¹ S'e nkjún já profeta tsank'á xi nkjin xuta k'uanachaha. ¹² Tu xí s'ehé ni xi ch'onk'un, kui nga nkjin nkjún xi najmi ta ts'íintjoho xinkjín. ¹³ Tunga xi ndjá kuasinjña santa nkúhu nga kuayá, kui xi k'uanaki. ¹⁴ S'enijmí én nda tsuhu Ntíaná nga ngúsuhun asuntee, én nda tsu xi tsuya xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Ngayjehe asuntee kuint'é nga Ntíaná xi batéxuma. Nk'iehé nga kfe asuntee.

¹⁵ Y'ét'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ante tsjehe ninku. Choo xi b'a ts'íin.

B'i kitsú Jesu ko xi títs'inya xujun katumankjihín. B'i ta kitsú ya:

¹⁶ —Kui nistjiun katanka xuta xi tjíntu ante Judea xi tjehe asunntu tjenkj.

¹⁷ Xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjjen nga kj'uaík'asje ni xi tjíntu aya ni'yaha. ¹⁸ Xi kafi jña najmi tu k'óoya nga kj'uaík'á najyuhun.

¹⁹ 'Nimá rú ts'ihín jminchjín xi y'a ntí ko xi títs'ínki ntí kui nistjiun!

²⁰ Tíinchíhu Ntíaná tu xi najmi nistjin chunch'an kuíyuhunu ko tsa nistjin nkjún. ²¹ At'aha 'yún s'e kjuanimá kui nistjiun, kjuanimá xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihín ni nga kamanda asuntee. Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²² Tsa najmi kuatékjá Ntíaná chuba nistjin xu'bo, nda ra nku

najmi k'uanki kai. Tunga kuatekjáhá Ntíaná chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

²³ 'Kui nistjiun tsa tjín xi b'a kuitsunuu: "Chasoo, ei tǵña xi kits'ín nibá Ntíaná", kō tsa b'a kuitsunuu: "Ján tǵña", najmi tu n'e s'ejun. ²⁴ At'aha incha k'uaí xi b'a kuitsu tsank'á nga kui xi j'ai ngajoho Ntíaná kō xi já profeta ts'íin ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'íin nkjin tǵjá kjuankjún kō ni xi chánka, tu xi k'uanachaha ra xuta, xí kohó ra xuta xi j'ájin Ntíaná kamaha ra k'uanachaha. ²⁵ Jahá tǵinya tǵjunnuu ni xi kama.

²⁶ 'Kui b'a maha, tsa b'a kuitsunuu jóo: "Ante kixi ján tǵña xi j'ai ngajoho Ntíaná", najmi tu bankíun yo. Tsa b'a kuitsunuu: "Aya 'ma ján tǵña", najmi tu n'e s'ejun. ²⁷ At'aha xi nkú ma nga bat'ai nd'ich'on má tju ts'íu kō ma chji santaha má fintjai, b'a tá kama nk'ie nga k'uaí Ntíhí Ndax'iun. ²⁸ Yahá nga má kǵjǵña nku yjoninte k'ien, yo ma ñjakú chálíkíe. B'a tá ts'ín chaha nga k'uaí Ntíhí Ndax'iun.

B'i kama nistjin nga k'uaí ngáha Ntíhí Ndax'iun

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Askahan nga ja k'ua kjuanimá xi kama kui nistjiun, tjen'yún kama jjuhún ts'íu, kō sóo najmi tá ts'íin ndzjehen. Niñu xi tjín nk'a ján kuixuntu, kō k'uatse ni xi tjín nk'a ján. ³⁰ As'ai kama chji nk'a ján ni xi kuakúchji nga ja nibá Ntíhí Ndax'iun. Nk'iehé kǵjinta nkjún ngayje tǵjá xuta xi tjín asunnteí kō skue Ntíhí Ndax'iun nga tǵjǵin nǵntǵi nga nibáko ngayjee nga'yúhún kō kjuachánkaha. ³¹ Ts'íin kǵi ntǵtsjehe nk'ie nga'yún kjuane tǵjio. Incha k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tǵjǵntu tu má xi tǵjehén ni, b'aha ra má tju ts'íu santaha má fintjai.

³² 'Katumankjinnuu ni xi b'éǵña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tǵjaha yóo kō tǵjuhú xka, yo nga ja tǵbichú tiña chunubóo. ³³ B'a tá ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tǵma, katumankjinnuu nga ja tǵjen tiña Ntíhí Ndax'iun ni nkúhu tsa asti ankjuo sǵjǵña. ³⁴ Kjuaxi ni xi tǵxinnuu. Kuǵtǵusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáje xuta xi tjín nd'ai. ³⁵ Kamaha asuntee kō nk'a ján ndyja, tunga énná najmi k'uaí tiya.

³⁶ 'Tunga má nistjin kō chuba nga b'a kamoó, najmi ch'a xi behe, tá ndaha ntǵtsje xi tjín ndǵjiojmi ján kō tá ndaha Ntíhí Ntíaná. Nku tutuhú Ntía Na'miná xi be. ³⁷ Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a tá kama nk'ie nga k'uaí ngáha Ntíhí Ndax'iun. ³⁸ Kui nistjin xu'bo, nk'ie nga najmi kǵee fejin ntá xuta, tu tǵincha kǵjinehé kō tǵincha 'bi. Tǵincha bixan kō tǵincha ts'ínkixan ntǵhí. B'a tǵincha ts'ín santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkōo. ³⁹ Najmi kamankǵihǵin xuta santaha nkúhu nga tu ni xí kik'ahá ts'í kō kits'ínkǵe tentehe. B'ahá tá kama ngáha nk'ie nga k'uaí Ntíhí Ndax'iun. ⁴⁰ Kui nistjiun jo já xi tǵincha ts'ínxájin jǵháha, nku chǵjúbé kō xinkuu s'ejǵña. ⁴¹ Jo jminchǵjín xi tǵincha o, nku xi chǵjúbé kō xinkuu xi s'ejǵña.

⁴² 'Kui b'a maha, tǵntsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí chubaha k'uaí Nda Ntíanuu. ⁴³ Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be tǵtǵjun ndaxi ts'e ni'yoó mí chubaha nga jjuun k'uaí nda ndyǵé, tá k'úéǵña nda. Najmi tsǵjante tsa nda ndyǵé kjuas'en kjuayún ni'yaha. ⁴⁴ Kui kjuaha, b'a ts'ín tǵntsuba ndahanu kō jun, at'aha chuba nga najmi tǵchuyóhoo k'uaí Ntíhí Ndax'iun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchǵén nku nda musu xi naxu fiko xaha

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ 'ǵYá nda musuhu xi naxu fiko xaha kō xi nkǵink'un, xi nda ntǵjaha kitsǵjá xaha nga kui xi tsǵjaha nichine já musu xǵngisoo nk'ie nga kuichú chuba? ⁴⁶ Já b'a nda tǵjǵhǵin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a tǵts'ín nk'ie nga k'uaí nda ntǵjaha! ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tǵxinnuu. Nda ntǵjaha ts'íin kunntáha ngayjee ni xi tǵjǵhǵin.

⁴⁸ Tunga tsa ch'onk'un nda musu ko tsa b'i ts'ín ts'ínkjink'un: "K'uandaya saha nda ntiana nga k'uaí." ⁴⁹ As'ai k'uehe já musu xinkjín ko nga kjine ko k'uíko já ch'iu. ⁵⁰ Tsa tu k'uaíhí nda ntiaha nda musu xu'bi nistjin xi najmi tikuyaha ko chuba xi najmi be, ⁵¹ 'yún ndjá ts'íinnijéhe nda ntiaha xi nkú ts'ín n'enijéhe já xi b'anachaha já ntia, yo má nga kjintá ko kuate ni'yun.

25

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén istinchjín xi ngji nku s'í

¹ Kui nistjiun b'a kama ajihín xi nkú ts'ín batéxuma Ntiana xi nkú kamat'ain te istinchjín xi ngji nku s'í kjuabixan. Incha jakj'á nd'í setihí ko incha ngji ts'ínkjáihín nda bixoon. ² Un maha xi chinihí ko un maha xi kitikjuaha. ³ Xi chiniu najmi kik'a sa seti nk'ie nga jakj'á nd'íhí nga incha ngji. ⁴ Tunga xi kitikjuo, jakj'á nd'íhí ko ta kik'a nisa seti xi kuínchá saha nd'íhí.

⁵ 'As'ai ts'andayaha nda bixoon ko kama nijnáha istinchjín, kui nga incha kikjantuféhe. ⁶ Nkú ra ma nga masen nistjen, tjín xi kikjintáya: "Ja nibá nda bixoon! ¡Títjusjo ko tankín n'ekjóhoo!"

⁷ Tsitjén istinchjín ko y'enda nd'í setihí. ⁸ B'a kitsúhu xi chiniu xi kitikjuo: "K'uaíni íchí chuba setinu, at'aha ja tí'me nd'íni." ⁹ Tunga b'ahá kitsú xi kitikjuo: "Najmi, at'aha tsa b'a n'ei, najmi kuichú mahani jin ko ta ndaha jun. Tu saha tankín ch'atso xi ts'ajun má satéña." ¹⁰ Nk'ie nga t'íncha fik'atse seti xi chiniu, tu j'ai saha nda bixoon. Xi tjíndaha yjoho incha jas'enko má tíma s'í kjuabixoon ko kis'echjá ankjuo. ¹¹ As'ai j'ai istinchjín xingisoo ko b'a kitsú: "¡Ji chá ntia, chá ntia, chux'áni ankjuo!" ¹² Tunga b'ahá kitsú nda bixoon: "Kjuaxi ni xi t'xinnuu nga najmi benuu."

¹³ Kui b'a maha, tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí nistjin ko mí chubaha nga k'uaí Ntíhí Ndax'iuun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi kitsjáha já musuhu toon xi ts'ínxáko

(Lc. 19:11-27)

¹⁴ Xi nkú ts'ín batéxuma Ntiana b'a joyaha nku nda xi ngjitsube kj'ai nanki. Kintehe ni nga nguai, tjun kinchjaha já musuhu ko kitsjáha ni xi tjihín. ¹⁵ Nku xi kitsjáha un mií toonsine, nku xi kitsjáha jo mií, ko nku xi kitsjáha nku mií. Kitsjáha nga nkúnkú xi nkú ts'ín kamaha nga ts'ínxáko tooon. As'ai ngji kjin.

¹⁶ 'Nda musu xi kits'ínkjáihín un mií toonsine, ngji ts'ínxáko ko kits'ín nganasun sa un mií. ¹⁷ Xi kits'ínkjáihín jo mií, b'a ta kits'ín ko kits'ín nganasun sa jo mií. ¹⁸ Tunga máha xi kits'ínkjáihín nku mií, kui xi ngji kján t'anankiu ko y'éyanji toohon nda ntiaha.

¹⁹ Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, j'ai ngáha nda ntiaha já musu xu'bo ko kits'ínkoho kuenta. ²⁰ Tjun j'ai xi kits'ínkjáihín un mií toonsine. Kui xi y'a sa un mií. B'a kitsú: "Ji nda ntia, un mií toonsine kik'ainí. Eí tjíña sahi un mií xi kits'in nganasan." ²¹ As'ai b'a kitsú nda ntiaha: "Nda tjín. Nda ní ji, nda musu. Naxu 'mikoi xáhi. Naxu kin'etjusuin xá íchí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai 'yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái ko tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi."

²² As'ai j'ai xi kits'ínkjáihín jo mií toonsine. Kui xi y'a sa jo mií. B'a kitsú: "Ji nda ntia, jo mií toonsine kik'ainí. Eí tjíña sahi jo mií xi kits'in nganasan."

²³ As'ai b'a kitsú nda ntiaha: "Nda tjín. Nda ní ji, nda musu. Naxu 'mikoi xáhi. Naxu kin'etjusuin xá íchí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai 'yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái ko tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi."

²⁴ 'As'ai j'ai xi kits'ínkjáihín nku mií toonsine ko b'a kitsú: "Ji nda ntia, be nga kján. Chjusíntjein chan xi najmi ji y'entjei. Ni xi kj'ai xi y'entjei chubéi.

²⁵ Kui nga kitsankjuhunna ko ngjik'iejná 'ma toohin t'anankiu. Eí tijná ngáha ri toohin." ²⁶ As'ai kinchja nda ntiaha nga b'a kitsúhu: "Ji nda musu ch'onk'un ko ts'e. Tsa yai nga kjesintjen chan xi najmi an y'entje ko bakj'á ni xi kj'ái xi y'entje, ²⁷ tsa kik'aihi toonna já xi maha ts'inxáko. Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'inkjain ngáha ra nd'ai nga kjúa toonna ko santaha ntíhi kai."

²⁸ As'ai b'a kitsúhu ndo já xi kabincha yo: "Chjú'ohoo ndo tooon ko tjohoon xi tijnaha te mii. ²⁹ At'aha ngatentee xi tjihin ni, kui xi k'uai saha ko 'yún s'ehé. Tunga xi najmi tjihin, kui xi chjú'aha santaha ni xi ichí xi tijnaha. ³⁰ Chjanikj'o natsin ján má jyuun nda musu xu'bi xi najmi chumi ni chjhi ra, ante má nga kjintá xuta ko kuate ni'yun."

B'i ts'in kitsúya Jesu xi nkú n'ehé xuta ndyun nkinj

³¹ Nk'ie nga k'uaihi Ntíhi Ndax'iun, k'uako kjuachankaha ko ngatentee ntitsjehe ko k'úejnasun ante má nga kuakúchji kjuachankaha. ³² Ngayjee xuta xi tjin asuntee kama njakú nginkun. As'ai kuakjánya xuta xi nkú joyaha nku nda bastu xi ts'inkj'a t'axin chutsanko ko xin ts'inkj'a chutentsu. ³³ Kixihi k'uéntu chutsanko ko skjúhun k'uéntu chutentsu.

³⁴ As'ai kuinchja Nda Rej nga b'a kuitsuhu xi tjincha nga kixihi: "Níbó jun xi nda kits'inkonuu Na'mina. N'ekjóhoo nd'ai nga tjtjás'enjiun xi nkú ts'in batéxuma Na'mina, kui niu xi kis'endanuu nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamanda asuntee. ³⁵ At'aha nk'ie nga kama bjona, kik'ainú nichine. Nga kama xintána, kik'ainú ntá. Nga kikjatsú'basan nankinuu, kik'aintenú ni'yanuu. ³⁶ Nga najmi tjinna najyun, kik'ainú najyun xi kingja. Nga kisaté ch'an, tsankintsubek'unnú. Ko nga kikjáaya'yán, tsankinsekjánú."

³⁷ As'ai incha kuinchja xuta xi naxu kits'in nginkun Ntjaná nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi ko kik'aihi nichine, ko tsa kama xintáhi ko kik'aihi ntá? ³⁸ ¿Nkjé kiyai nga nankin kitsutjasúin ko kik'ainteihí ni'yanj, ko tsa najmi tjihin najyun ko kik'aihi najyun xi kindyjai? ³⁹ ¿Nkjé kiyai nga kisaté ch'in ko tsa kisuya'yín ko tsankintsubek'úihín?" ⁴⁰ As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi nkú ts'in nda kin'ohoo tu má xi kuihí ni já nts'é, a ahán xi b'a kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴¹ As'ai b'a kuitsu ngáha xuta xi tjincha skjúhun: "Tiyú xinnú jun xi najmi nda nginkán. Tankiún ajin nd'í xi najmi ta maha ra 'meyaha, xi kis'endaha ndanindoo ko ntitsje xi tjihin. ⁴² At'aha nk'ie nga kama bjona, najmi kik'ainú nichine. Nga kama xintána, najmi kik'ainú ntá. ⁴³ Nga kikjatsú'basan nankinuu, najmi kik'aintenú ni'yanuu. Nga najmi tjinna najyun, najmi kik'ainú najyun xi kingja. Ko nga kiseté ch'an ko kikjáaya'yán, najmi tsankintsubek'unnú."

⁴⁴ As'ai incha kuinchja xuta xu'bo nga b'a kuitsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi, ko tsa kama xintáhi, ko tsa nankin kitsutjasúin, ko tsa najmi tjihin najyun, ko tsa kiseté ch'in, ko tsa kisuya'yún, ko najmi tsisinkoihi?" ⁴⁵ As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuitsu: "Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi nkú ts'in najmi nda kin'ohoo tu má xi kuihí ni já nts'é, a ahán najmi nda kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴⁶ Ko xuta xu'bo nguai má nga skué síhin. Tunga xuta xi naxu nginkun Ntjaná nguai má nga k'uéntu tik'un sín.

26

*B'i ts'in y'enda já tjíxoo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu
(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:47-53)*

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúya ngayjee ni xu'bi, as'ai b'i kitsúhu ja ni'yakuyáha:

² —Yo nga jo nistjin ndyjaha nga kuitju S'í Pascua, nk'ie nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun xi má nga s'et'a kruu.

³ As'ai kama njakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xa ni'yaha nda na'mi titjun Caifa. ⁴ Y'éndako xinkjín xi nkú ts'in k'uanachaha ra Jesu nga kuak'ánijé ko ts'ínk'ien. ⁵ Tunga b'ahá kitsúhu xinkjín:

—Najmi tu ajihin s'iu chjubéé ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjin xi kj'uaí.

B'i ts'in nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nk'ie nga tíña Jesu nanki Betania, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu kai, ⁷ as'ai nku tachjuún j'aiko ntá sinjne xi chjí nkjún, xi tfinchaha nku lubata ndjio chjí. Kui xi tsaténdzjojnú nintaku Jesu nk'ie nga kab'ejnat'a yámixó. ⁸ Nk'ie nga kikié já ni'yakuyóo niu, kama kjahan ko b'a incha kitsú:

—¿Á b'a ts'in kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁹ Kamahá 'yún chjí kuach'a ntóo nga kuasateña kai, tu xi kui tooon k'uaihi ra xuta x'an.

¹⁰ Kint'é Jesu ni xi tfincha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á jun tín'estihí ruu tachjín? Nda tjín ni xi kuats'inna. ¹¹ Xuta x'an bi tehente k'úentujinnuu, tunga an najmi tehente kúateñajinnuu. ¹² Nk'ie nga kuakaténdzjojnúna tachjín ntá sinjnei, ja kuak'éndá yjonintena tu xi s'eyanjihinna. ¹³ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu má xi tjeheñ ni nga s'enijm'én nda tsuhu Ntíaná nga ngúshun asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'in tachjín. B'a ts'in n'ekj'áitsjehen.

B'i ts'in y'enda Judá Iscariote nga ts'ínkjas'en Jesu

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ As'ai nku nda ni'yakuyá xi te joó xi 'mi Judá Iscariote ngjisehe já na'mi k'aku ¹⁵ ko b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi k'uaínú tsa ts'inkjas'ennuu ndo?

As'ai y'enda jóo nga tsjáha katé toontaba. ¹⁶ Kui nistjiun kik'atuts'ihin Judá nga tsangisjái niyá xi nkú ts'in kama ts'ínkjas'eheñ Jesu.

B'i ts'in ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷ Nistjin nga b'atuts'ihin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san, as'ai incha j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a incha kitsúhu:

—¿Má xi tjeheñ mjehi nga k'úéndai tu xi chinehene nichinehe S'í Pascua?

¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tankiún ajin nantio. Tankihinsoo nda xi ja yaá ko b'a t'ihun: “B'a títsu nda maestru: Ja tóbichú tíña chubana. Ni'yahi kfínka já ni'yakuyána nga ts'inkj'a S'í Pascua.”

¹⁹ As'ai kits'intjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ²⁰ Nk'ie nga ja kama jyuun, y'ejnat'ako Jesu yámixó já ni'yakuyá xi te joó ²¹ ko nk'ie nga ja tfincha kjine nichinee, b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nku xi tjenjinnuu ts'ínkjas'enna.

²² As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnkú kingjásjaiyaha:

—¿A an, nda maestru?

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xi ta tábakj'á nichine xi tjíya tábá má nga tábakj'a, kui xi ts'ínkjas'enna.

²⁴ B'a n'ehe Ntíhi Ndax'iun xi nkú ts'in tjit'a éheñ Ntíaná, tunga, jnimá rú ts'ihin nda xi ts'ínkjas'eheñ! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²⁵ As'ai kinchja Juda, nda xi ts'ínkjas'en Jesu, nga b'a kitsú:

—¿A an, nda maestrú?

B'i kitsú Jesu:

—Ji xi ja b'a kuixín.

²⁶ Nk'ie nga tíincha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu nínkuon ko kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbó ko chínoo. Kui xu'bi xi yjonintena.

²⁷ Ko ta jakj'á chutsún. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha nga b'a kitsúhu:

—S'íuyo ngatentoó chutsín. ²⁸ Kui xu'bi xi jnína. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta tu xi kama ndyjat'aha ra jéhe. Jnína t'ib'éndako tsetse Ntíaná nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'ínko xuta. ²⁹ An b'a tíxinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga k'ui ko ngáhanuu xi tsetsehe má batéxuma Na'mina.

B'i ts'ín kitsúya tíjün Jesu nga Pedro b'a kitsú nga najmi behe

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíaná, as'ai incha ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³¹ B'i kitsú Jesu:

—Kui nistjen xu'bi ngatentohoo n'endyjajihuu yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'ín tíj'a éhen Ntíaná: “Ts'in'úhun nda bastuu ko ndzjoya chutsanko.”

³² Tunga nk'iehé nga k'uaíya ngáhana ngabayoo, kfín tíjunnuu ante Galilea.

³³ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'ínndyjajihin yjoho ngat'a ts'ii, tunga an ndahachi najmi ndyja kamana.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tíjhin.

³⁵ B'a kitsú Pedro:

—Ndaha tsa tíjhin nga kuayáko, tu nku nga ts'inkiéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'ín kinchjako Jesu Ntíaná

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ As'ai tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu:

—Tintsubahanu ei. Kfín nchjako maná Ntíaná ján.

³⁷ Ngjiko Pedro ko nga joo jáha Zebedeo. Kik'atuts'ihin nga kik'ie babaha ko kis'entaha ra. ³⁸ B'a kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínk'ienna. Tintsubakonú ei ko ta tintsuba ndo.

³⁹ As'ai ngjindju sa ichí ko yo kingjénsten ankjín. B'i kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Na'mi, tsa kama k'ua t'axinna kjuanima xu'bi, n'ekj'a t'axinní. Tunga katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

⁴⁰ As'ai ngjise ngáha ra já ni'yakuyóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuanu nga kuakintsubakonú? ⁴¹ Tintsuba ndo ko chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu tunga yjonintenuhú xi najmi tíxúkjuaha.

⁴² As'ai ta ngji nchjakohó ngáha Ntíaná niyá xi ma joho Jesu nga b'a kitsú:

—Ji Na'mi, tsa tíjhin nga un skuenta ko najmi kama k'ua t'axinna kjuanima xu'bi, tu sahá katuma xi nkú ts'ín mjehi.

⁴³ Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjíntu já ni'yakuyóo, tã kjintuféhé ngáha nga j'aisehe at'aha nijńóo tíb'échja suba tunkun jóo. ⁴⁴ Tã ngji nchjako t'axhín ngáha Ntíaná niyá xi ma jahan Jesu nga tã kuihí én kitsú ngáha.

⁴⁵ As'ai j'aisehe já ni'yakuyáha kó b'a kitsúhu:

—¿A tũ nku kisuntuféhé so kó tĩn'ekj'áyo? Ja kuichu chubã nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xutã ngatitsuun. ⁴⁶ Tĩsintjooon kó tjián. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga tã tĩnchjaha Jesu, tũ j'aihí Juda, nku ndã ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjũn xutã xi kits'ín nibá já na'mi k'aku kó jáchá xi tã tjiłĩn xá. Incha y'a kichã ndju kó yá nga incha j'ai. ⁴⁸ Kó ndã xi títs'ínkjas'en Jesu ja kabinchá'a tĩtjun jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Kui xi chjúbó.

⁴⁹ Tjen'yũn ngjik'úhũn rã Jesu kó b'a kitsúhu nga kikjexu'ba:

—Antahi, ndã maestru.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ji ndã xinkjián, n'endjuí xá xi kjúáihini.

As'ai j'aik'úhũn Jesu já xingisoo kó jakj'ánijéhe. ⁵¹ Tunga nkuhú kichã ndju ts'asje nku ndã xi tjenkó Jesu. Kits'ín'uhũn nku ndã musuhu ndã na'mi tĩtjuun. Tsatet'a tjabaxĩnũju. ⁵² Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Chj'atjó ngáhani kichahĩ antehẽ. At'aha ngatentee xi ts'ínchjén kichã nga kján, tã kichã kuayáha. ⁵³ ¿A najmi yaní nga kama kuankihĩ Na'mina kó tjen'yũn ts'ín nibáhána miĩ ní ntĩtsje? ⁵⁴ Tunga tsa b'a ts'ian, ¿nkú ts'ín kuitjusuhun ni xi tĩt' a xujun éhen Ntíaná? At'aha b'a ts'ín tĩt' a nga tjiłĩn nga b'a kama.

⁵⁵ As'ai b'i kitsúhu já xi tsichukj'áha:

—¿A ndã ndyjéná? ¿Á ixĩ kichahá kó yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú? Xki nĩstjin tsásinjña nga tsakuyá má ma natsihĩn nĩnku. Najmi kichjubénijénú. ⁵⁶ Tunga b'ahá tíma ngatentee ni xu'bi tũ xi tĩbitjusuhun éhen Ntíaná xi y'ét'a já profeta.

As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsasĩnjña suba Jesu.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tĩxá judio

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Já xi j'aikj'áha Jesu ni'yaha ndã na'mi tĩtjun Caifa incha ngjikoho. Ja kab'entu yó já chjĩne'éhen kjuatexumoo kó jáchá xi tã tjiłĩn xá. ⁵⁸ Máha Pedro, kitsjennkĩ kjihĩn Jesu santaha nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha ndã na'mi tĩtjuun. Jas'en kó y'ejnãjihĩn já jun xi kunntá yó, tũ xi skuẽhe ni xi kama.

⁵⁹ As'ai já na'mi k'aku kó ngayjee já tĩxóo tsangisjai ni xi kama kjanit'aha Jesu tũ xi kama n'ek'iehen. ⁶⁰ Tunga najmi incha kisakúhú rã ni xi kjanínehe Jesu, ndaha tsa incha j'ai nkjũn já testiyu tsank'á xi incha ngji kontraha Jesu. Tunga tũ chahán j'ai jo ⁶¹ xi kitsúya én xi kinchja Jesu:

—B'a kitsú ndãi nga kinchja: “An kamana ts'inkatsúnya nĩnkũhu Ntíaná kó jan nĩstjin kjesĩntjen ngáhana.”

⁶² As'ai tsisintjen ndã na'mi tĩtjuun nga kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kuixĩnĩ? ¿Á b'a tĩncha tsuhu jóo nga tifi kontraha ri?

⁶³ Tunga najmi kinchjahá Jesu. As'ai b'ahá tã kitsú ngáha ndã na'mi tĩtjuun: —Nginkun Ntíaná xi tĩjña tĩk'un an tĩbjasjáyaha. Tixĩnyani tsa ji xi kits'ín nibá Ntíaná, xi Ntíhi Ntíaná.

64 B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi t'ibixín. Kò tã xínyanu nga choo Ntíhí Nda^x'iun nga k'úéjnat'aha Ntíaná xi t'jihin nga'yún kò nga n'ibajin n'inti xi tjin nk'a ján.

65 As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi títjuun. B'a ts'ín tsakúchji ndo nga najmi kisasihín én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¡Najmi t'benkjún Ntíaná ndai nga b'a títu! ¿A machjén saná já testiyú? Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntíaná. 66 ¿Nkú manuu?

B'a incha kitsú jóo:

—Ngabaya t'jehen ra ndo.

67 As'ai tjin xi tsatétéjin ankjin Jesu nga kik'aya kò kik'íehé. K'ua xi kik'onjihín 68 nga b'a kitsúhu:

—Ji xi jáini ngajoho Ntíaná, tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íehi?

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Nk'ie nga kab'ejná Pedro natsin ni'yaha nda na'mi títjuun, as'ai j'aik'úhun nku na musu kò b'a kitsúhu:

—Ji xi tã tjenkoi Jesu xi nibáha Galilea.

70 Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro nginkun ngatentee xuta xi tjin yo. B'a kitsú:

—Najmi be ni xi t'ibixín.

71 As'ai tsitju yo nga ngji má tjen ankjua natsiun. Yo tã k'ikiehé ngáha ra kj'ai na musu kò b'a kitsúhu já xi kabincha yo:

—Kui cháí xi tã tjenkoi Jesu xi nibáha Nazaret.

72 Tã najmi kits'ínkiehé ngáha yjoho Pedro. Santaha Ntíaná kits'ínkie nga b'a kitsú:

—¡Najmi be ndo!

73 Sa kutju já xi kabincha yo j'aisehe Pedro kò b'a kitsúhu:

—Kjuaxi káihín nga tã ji xi tsjenkoi jóo. At'aha xi nkú n'e chubai t'ib'échjit'aihin.

74 As'ai ndjá kinchja Pedro kò ixí Ntíanáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:

—¡Najmi be ndo!

Kui chubó tjen'yún kikjintáhá nku xanta 75 kò j'áitsjehen Pedro ni xi kitsú Jesu: “Kintehé ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá t'jihin.” As'ai tsitjusje Pedro kò kikjintá un kikjintá nte.

27

B'i ts'ín kin'ekjas'ehen nda títjun Pilato Jesu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

1 Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín ngatentee já na'mi k'aku kò jáchá xi tã t'jihin xá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu. 2 As'ai t'j'yúhún ts'íhin ra nga incha ngji ts'ínkjas'ehen nda títjun Pilato.

B'i ts'ín kits'ínk'ien suba yjoho Juda

3 Máha Juda, nda xi kits'ínkjas'en Jesu, nk'ie nga kint'é nga kitsjá kjuá já t'jixóo nga n'ek'ien Jesu, as'ai ngjik'áha ra animaha ngat'a ts'e ni xi kits'ín kò kits'ínk'óya ngáha ra já na'mi k'aku kò jáchá xi tã t'jihin xá t'ontaba xi katée. B'a kitsúhu:

4 —Jé tjenna. Nku nda xi najmi t'jihin jé kits'ínkjas'en nga n'ek'ien.

B'a incha kitsú jóo:

—¿Mí xi nusinni jin? Kuentahí ní ni xu'bo.

⁵ As'ai kikaníya Judá tooon aya nínku ko tsitju yo nga ngji kjenntu n'ú suba yjoho.

⁶ J'áya já na'mi k'aku tooon ko b'a kitsúhu xinkjín:

—Najmi ma tsa kaxaha toon chje k'úéyaá toon xu'bi, at'aha chjhi nda xi n'ek'ien niu.

⁷ Y'éndako xinkjín jóo. As'ai ts'atseko ho tooon xu'baha nda xi ts'ínnda ndjii tu xi yo kama s'eyanjihí xuta xi xin nanki nibáha. ⁸ Kui kjuaha nga Ante Jní 'mihí ante xu'bo santaha nistjin nd'ai. ⁹ B'a ts'ín tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kinchja nda profeta Jeremia: “Jakj'á jóo toontaba xi katée, chjí xi y'énda já xi ntje Israel tjeheh ra nga b'a tjín chjhi ndo. ¹⁰ Kui xi ts'atseko ho xu'baha nda xi ts'ínnda ndjii. B'a kitsúna Ntíaná.”

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ngjinijé Jesu nginkun nda titjun Pilato. Kui xi b'a kitsúhu nga kingjásjaiya-ha:

—¿A ji xi nda rejhi xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi tábixín.

¹² Nk'ie nga nkjin ni xi kikanínehe já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá, ndahachí najmi kinchja Jesu. ¹³ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi tínu'yání ngayjee ni xi tikanínehi jóo?

¹⁴ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjúhun ra nda titjuun.

B'i ts'ín kitsjá kju Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ni xi ma nk'ie nga S'í Pascua, b'i ts'ín tjíñaha nda titjuun. B'ejña ndaí nku nda nubayá xi f'ájín xuta nantia. ¹⁶ Kui nistjiun kjiya'yún nku nda xi be tentehe xuta, xi 'mi Barraba. ¹⁷ Nk'ie nga kama ñjakú xuta, as'ai b'a kitsú Pilato:

—¿Má xi mjenuu nga k'uejñá ndáinu? ¿A Barraba a ra Jesu xi 'mihí Cristo?

¹⁸ B'a kitsú Pilato at'aha kamankjihín nga tíma xin k'un jóo ngat'aha ni xi títs'ín Jesu ko nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'eheh ra. ¹⁹ Nga kab'ejña Pilato ante má nga ts'ín kjuu, b'i tsu én xi kits'ín nibáha chjuúhun: “Najmi chumi ni tjeheh xuto. Najmi tu ji nungjín yjohi. At'aha ch'on ts'ín ka'bai chinina nkui jyún tu ngat'aha ni xi tímat'ain xuto.”

²⁰ Tunga já na'mi k'akuhú ko jáchá xi ta tjíhin xá tsinchá'a xuta xi kama ñjakú yo tu xi incha kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndáñhi ra ko nga Jesu xi n'ek'ien. ²¹ As'ai ta kingjásjaiyahá ngáha nda titjuun:

—¿Má xi kui já xi joo mjenuu nga k'uejñá ndáinu?

B'a incha kitsú xuta nkjiun:

—Barraba.

²² B'a kitsú Pilato:

—¿Ko mí xi ts'ihín Jesu xi 'mi Cristo?

B'a incha kitsú tente xuta:

—¡Kas'et'a kruu!

²³ B'ahá ta kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjíhin xi kits'ín ndo?

Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa xuto:

—¡Kas'et'a kruu!

²⁴ As'ai najmi ta be nku ts'ihin Pilato, at'aha tu saha 'yún tfincha kjintaya sa xuta nkjiun nga tma kjahan. Kui nga jak'aha ntánjua, tsanéjnu ntsja nginkun xuta ko b'a kitsúhu:

—Najmi an tjinna je nga kuaya ndai. Jun yo ni xi n'oo.

²⁵ B'a incha kitsú ngatentee xuta:

—Jin ko ntini ch'anji ngabayaha ndo.

²⁶ As'ai y'ejna ndai Pilato Barraba ko kitsja kja nga s'ehé Jesu ko nga s'et'a kruu.

²⁷ As'ai ja juhun Pilato jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kincha njaha ngayjee ja jun xinkjin nga y'etjindaihi Jesu. ²⁸ Incha ts'asje najjuhun Jesu ko kits'inngja nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. ²⁹ Ko incha kits'innda nku corona na'ya xi y'é'a nintaku ko ntsja kixi kits'ink'a nku yaxa. As'ai tsinchakunch'int'a mañaha ko tsajnukie nga b'a incha kitsúhu:

—Antahi, nda reihí xuta judio.

³⁰ Tsatétéjnu ko jak'á yaxoo nga kik'onntjai nintaku Jesu. ³¹ Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngaha najyun ndju kuon ko kits'inngja ngaha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tu xi nguát'a kruuhu.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Nk'ie nga tfincha bitju yo, kisatékja nku nda nanki Cirene xi Simon 'mi. Kui xi kits'in kja'yuhun ra ja juun nga k'uanji kruuhu Jesu. ³³ As'ai incha tsichu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhu ra: Antehé Nintaku Anima. ³⁴ Kik'aihi Jesu nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga nk'iehé nga kikjut'a Jesu ntóo, najmi kits'in yu nga kik'i.

³⁵ Nk'ie nga kingjat'a kruu, ja juun tsakjanya xihí xinkjin najjuhun Jesu nga kitsutonyá ts'ihin. ³⁶ As'ai y'entu yo nga kikunntá. ³⁷ Kis'et'a xi tjehe antsjaku Jesu nku yate xi títuya mí kjuaha nga tín'ek'iehe. “Kui xu'bi xi Jesu xi nda reihí xuta judio”, kis'et'a yatee.

³⁸ Ta kis'et'a kruuko Jesu jo ja ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjuhun. ³⁹ Xuta xi tfincha fa yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ink'ajni nintaku ⁴⁰ nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exuyai ninku ko jan nistjin chjúsintjen ngahani, tsixin, n'ek'anki yjohi. Tsa ji xi Ntíhi Ntiana, titjument'ai kruu.

⁴¹ B'a ta ts'in kik'ayahá ja na'mi k'aku ko ja chjine'éhen kjuatexumoo ko jáchá xi ta tjihin xa. B'a incha kitsúhu xinkjin:

⁴² —Kamaha ndai nga k'ai xi kits'ink'anki, tunga tu sa najmi mahá ngaha ts'ink'anki yjoho. Katitjument'a kruu nd'ai tsa kui xi nda reihí xuta Israel. Nk'iehé nga s'ejinná. ⁴³ Kui xi 'yún kis'ejihin Ntiana, kui nga Ntiana kats'ink'ankihí ra nd'ai tsa tjo kjuaxihí. ¿A najmi b'ahá kitsú nga kui xi Ntíhi Ntiana?

⁴⁴ Ko ja ndyjé xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Chuba te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngxuun. ⁴⁶ Nkú ma nga chuba jan 'yún kikjintaya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eli, Eli, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntiana, ji Ntiana, ¿á kan'e nga mahani?

⁴⁷ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu ra xinkjin:

—Nda profeta Eliá tínchjaha ndo.

⁴⁸ As'ai tjen'yún tsangatsankahá nku nda xi sjíña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxa nga kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úfhi. ⁴⁹ Tunga b'ahá kitsú xuta xi kabincha yo:

—Chúya mai. Chase ma raá tsa nibá Eliá nga ts'ínk'ankihí.

⁵⁰ As'ai ta 'yúhún kíkintáya ngáha Jesu ko k'ien. ⁵¹ Nk'ie nga b'a kamoq, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhún nínku. Jo tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee. Ko chón kama ko tsakjan naxiu. ⁵² Tsix'á tsjóho animá ko j'áíya ngáha ra nkjin xuta k'ien xi kis'ejihin Ntíaná. ⁵³ Incha tsitju tsjóho nk'ie nga j'áíya ngáha ra Jesu ko jas'en nanki je Jerusalem nga tsakúchjihí yjoho nkjin xuta.

⁵⁴ Nda jun k'aku ko já jun xi tíncha kunntá Jesu, nk'ie nga kíkíe chóon ko ngayjee ni xi tímoo, tu xí incha kitsankjúhún ko b'a incha kitsú:

—Kjuaxi kjáfhin nga kui ndai xi Ntíhí Ntíaná.

⁵⁵ Yo kjint'á kabincha nkjin jminchjín xi tíncha base. Kitsjennkíhí Jesu nga tsitju ante Galilea ko tsasinkoho. ⁵⁶ Ajihín jminchjín tjenjin Mariá Magdalena, Mariá xi naaha maha Santiago ko Kuse, ko naaha jáha Zebedeo.

B'í ts'in kis'eyajni Jesu

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Nk'ie nga ja tíma jyun, j'ai nku nda nchiná xi 'mi Kuse, nku nda nanki Arimatea xi ta ja tsichu ma nku nda ni'yakuyáha Jesu. ⁵⁸ As'ai ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu. Kitsjá kjuá Pilato nga k'uaíhí ndo yjonintee.

⁵⁹ Jakj'á Kuse yjonintee. Nku najyun je kik'ontikjájnu ⁶⁰ ko ngjingjájñaya nku tixa tsjó tsetsehe xi kits'ínndat'á naxiu. As'ai kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankjuá tsjóo ko ngji. ⁶¹ Y'entu ankjín tsjóo Mariá Magdalena ko Mariá xinkuu.

B'í ts'in kin'e kunntá já juun tsjóo

⁶² Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga j'a nistjin nk'ie nga s'enda ni xi machjén S'í Pascua, as'ai kama njákú já na'mi k'aku ko já fariseo nginkun Pilato ko b'a kitsúhu:

⁶³ —Ji nda ntia, f'áitsjenní nga b'a kitsú nda tsank'óo nk'ie nga tjíña sa: “Nk'ie nga k'j'ua jan nistjin, k'j'uaíya ngáhana ngabayoo.” ⁶⁴ Kui b'a maha, b'a tixín nga chúnnta tsjóo santaha nkúhu nga k'j'ua nistjin xi ma jahan. At'aha tsa najmi ma, kutsa k'j'uaíhí já ni'yakuyáha ndo nga jyuun ko ngjuaikoo ndyjé yjonintehe. As'ai: “Ja j'áíya ngáha ra ngabayoo”, kuítsuhu xuta. Tsa b'a ts'ín joo, 'yún s'e sa én tsank'á xi kuítju askahan nga xi tjuun.

⁶⁵ B'a kitsú Pilato:

—Tankínkoo já juun. Tankiún n'e kunntó tsjóo xi nkú ts'ín mjenuu.

⁶⁶ As'ai incha ngjisehe tsjóo. Nku ndjio y'échjanekoho. Y'échjane sisin ko y'entu já jun xi kikunntá yo.

28

B'í kama nk'ie nga j'áíyaha Jesu ngabayoo

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatú, ja tífi ma sen ngáha nistjin xi b'atuts'ihín ra tuntjóo, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena ko Mariá xinkuu. ² As'ai tu nkúhú chón xi tu xí 'yúhún kama. Nku ntítsjehe Ntíaná nibajen nk'a ján. J'ajkexín ndjio xi tjíchjane ankjuaha tsjóo ko yo y'ejñasun. ³ Xi nkú joyaha nd'ích'on tjin sénnistjihín ko taba xúxú najyun xi yja xi nkú joyaha nch'án. ⁴ Nk'ie nga incha

kikie ntítsjee já jun xi t́incha kunntá tsjóo, tu xí incha kitsankjúhún nga incha kik'atsé. B'a incha kik'ientu xi nkúhu tsa ja k'ien kik'ientu.

⁵ As'ai kinchjako ntítsjee jminchjún nga b'a kitsúhu:

—Najmi tu binkjun. Be nga Jesu xi kis'et'a kruu t́binchisjó. ⁶ Najmi ta ei tíjñaha. Ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo xi nkú nga kitsú. Nibáhasoo ante má nga kis'ejña. ⁷ Kítsa tankínk'inyohoo já ni'yakuyáha nga ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo Jesu ko nguai tíťjuhún ante Galilea. Yo skué. Ja kuaxinyanu ni xi t́hín nga xinnuu.

⁸ As'ai tsitju kítsa kítsa jminchjún aya tsjóo. Títsankjún ko tsjo nkjún tímaha. Tsangatsanka nga ngji tsúyaha já ni'yakuyóo éen. ⁹ Ko nga t́incha fi, tu yohó kiséjín Jesu ko janiñaha. As'ai incha ngjik'úhún ko kitsubakjá sjai nga kits'intsjoho. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu binkjun. Tankínk'inyohoo já nts'é nga katji ante Galilea. Yo skuena.

B'i ts'in kitsúya já juun ni xi kamo

¹¹ Nk'ie nga t́incha fi jminchjún, as'ai ngji k'ua já juun ajin naxinantóo. Ngji tsúyaha já na'mi k'aku ngatentee ni xi kamo. ¹² As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta t́hín xá nga y'éndako xinkjín. As'ai kitsjá nkjúhún toon já juun ko b'a kitsúhu:

¹³ —B'i tixúin: “Kaf'ajjún já ni'yakuyáha ndo ko kafiko ndyjé yjoninte k'ien nk'ie nga kisuntuféi.” ¹⁴ Tsa kuint'é nda tíťjuun niu, jin yai xi nkú n'e chubanijmkoí. Najmi tu jun fantohó yjonuu.

¹⁵ As'ai jak'á já juun tooon ko b'a incha kitsú xi nkú kik'ihín. Kui én xu'bi xi tu yje chubanijmíyahá sa ajihín xuta xi ntje judio tjeheh ra santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Já ni'yakuyá xi te nkuu incha ngji ante Galilea asunntu tjenki xi kitsú Jesu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kikie Jesu, kits'intsjoho, tunga t́hín xi jo jan kamaha. ¹⁸ As'ai Jesu ngjisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Ja kik'aina nga kuatexumaha ndjiojmi ján ko asuntei. ¹⁹ Kui nga tankíhinu ko n'e mo xuta ni'yakuyána ngayjee xuta naxinantá xi t́in asuntee. Tatentó xuta tu xi Ntía Na'miu, Ntíu ko Espiritu Santo kamats'ehe. ²⁰ Takúyohoo nga kats'intjusun ngayjee kkuatéxumana. An kúátejñajinnuu ngayje nistjin santaha nkúhu nga kfe asuntee.

Xujun xi y'ét'a Marco én nda tsuhu Jesucristo

B'ì ts'ín y'énijmí Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ B'ì ts'ín b'atuts'ihin ra én nda tsuhu Jesu, kui xi Cristo xi Ntíhí Ntíaná maha.

² Nda profeta Isaia b'ì ts'ín y'ét'a nk'ie:

Títs'inkjíá nda chjine'énna tu xi nguai títjuhun ri.

K'uénda títjun niyáhi.

³ Tínu'yá ntaha nku nda xi tíkintáya ante kixiu:

“T'endo niyáha Ntíaná. Tjen naxuu niyáha.”

⁴ Xi nkú ts'ín y'ét'a Isaia nk'ie, b'a ts'ín j'aiténtá xuta Jua ante kixiu. Y'énijmí nga t'ihin nga nguajik'áha ra animaha xuta ko nga saténtá tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun. ⁵ Tsitju ngayjee xuta xi tjin ante Judea ko ngayjee xuta xi tjin nanki Jerusalem nga j'aisehe Jua. Incha kiseténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'ínkie yjoho nga t'ihin ngatitsun.

⁶ Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁷ B'ì kitsú nga y'énijmí:

—Askahan an k'já nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi má nga ndahachí najmi tsuhuna tsa kjendáya n'úhu ntéhe. ⁸ An ntánijua tibaténtákhonuu tunga máha kui, Espiritu Santo kuaténtákhonuu.

B'ì ts'ín kiseténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Nistjin ján tsitju Jesu nanki Nazaret, nanki xi t'ijnajihin ante Galilea, ko ntáje Jordan tsaténtájihin Jua. ¹⁰ Nk'ie nga t'ibitjujín ntániju, kieke nga tsix'a nk'a ján ko nga Espiritu Santo nibajennehe xi nkú joyaha nku chutuju. ¹¹ Kinu'yá nk'a ján nku ntá xi b'a kitsú:

—Ji Ntína, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

B'ì ts'ín kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² As'ai tjen'yún ngjikohó ra Espiritu Santo ante kixiu. ¹³ Yo y'ejña yachán nistjin t'ihin, ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Y'ejñajihin chu xi tjin ngijnóo ko ntítsjehe Ntíaná j'aisinkoho.

B'ì ts'ín kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Askahan nk'ie nga kis'eya'yún Jua, ngji Jesu ante Galilea nga y'énijmí én nda tsuhu Ntíaná. B'ì kitsúhu xuta:

¹⁵ —Ja kuichu chuba. Ja 'yún tiña t'ijnanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai. Tankínchj'aha ruu animanuu ko n'e s'ejjun én nda tsuhu Ntíaná.

B'ì ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kieke Simon ko Andre xi nts'e maha xinkjín. Kui xi t'íncha kjaník'ja na'ya t'ijoho ajin ntóo, at'aha t'jio incha tsuba jóo. ¹⁷ B'ì kitsú Jesu:

—Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

¹⁸ Ta kuihi chubo y'entu jóo na'yaha ko kitsjénkíhí Jesu.

¹⁹ As'ai ngindju sa ko kieke Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín. Kui jóo xi jáha Zebedeo. Ayaha tsutsuhu jóo incha kabincha nga t'íncha b'éndá na'yaha.

²⁰ As'ai tjen'yún kinchjahá ra, kò y'éntu jóo Zebedeo xi na'mihí maha kò já xi basinkohò aya tsutsuu nga kitsjennkíhí Jesu.

B'í ts'ín kits'ín ndáhi Jesu nku ndá xi tǐnjáhíhín nku ndáninda
(Lc. 4:31-37)

²¹ As'ai incha j'ai nanki Capernaum. Nk'ie nga nǐstjin nkjúun jas'en Jesu ni'ya sinagoga nga tsakúya. ²² Kama nkjúhun xuta xi nkú ts'ín tsakúya, at'aha tsakúya xi nkúhu tsa xá tǐhín, najmi xi nkú ts'ín bakúya já chjine'éhen kjuatéxumoq.

²³ Tǐjña sinagogaha xuta Capernaum nku ndá xi tǐnjáhíhín nku ndáninda. Kui xi 'yún kikjintáya nga b'í kitsú:

²⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tǐnkoni? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhí Ntíaná.

²⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndánindoo:

—Xú sin n'ei kò tǐtjusjejihín ndo!

²⁶ Ixí y'étsujnehé ra ndo ndánindoo kò tǐ xí 'yúhún kikjintáya nga tsitjújhín.

²⁷ Ngatentee xuta tǐ ni xí kama nkjúhún ra kò b'í ngján kingjásajayahá xinkjín: —¿Mí nihi xu'bi? Kǐ'ái ts'ín bakúya ndá. Bakúya xi nkú joyaha tsa xá tǐhín. Santaha jánindoo batéxumaha kò nt'é'éhen.

²⁸ Ngayjee nanki xi tǐn ante Galilea tǐ xí kitsahá kichubanijmíyaha Jesu.

B'í ts'ín kits'ínkíhí Jesu na nchí'yaha Pedro
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Nk'ie nga incha tsitju ni'ya sinagoga, ngji Jesu, Santiago kò Jua ni'yaha Simon kò Andre. ³⁰ Kui chubò ch'in kǐjǐnako na nchí'yaha Simon. Tjen'yún kik'inyahá ra Jesu ni xi tímaha tǐchjúun. ³¹ As'ai ngjik'úhún Jesu kò jak'á ntsja nga kikjesintjen. Tǐ kuihi chubò kindyajahíhín ch'ihín tǐchjúun kò kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'í ts'ín kits'ínkíhí Jesu nkjin xuta un
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Nk'ie nga ja kama'ná, askahan nga ja ngjintǐ ts'íu, j'aich'áha Jesu ngayjee xuta un kò xi tǐntujíhín jánindoo. ³³ Ngayjee xuta nantio kama nǐjakú asti ankjuo. ³⁴ Kits'ínkíhí Jesu nkjin nkjúun xuta un xi k'uhún nkjin tǐkjá ch'in. Kik'onsje nkjin nkjúun jáninda. Najmi kitsjántehé tsa kǐnchja jánindoo, at'aha jánindoo be yáha Jesu.

B'í ts'ín tsitju Jesu nga y'énjímí éhen Ntíaná
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Nk'ie nga jyunya xa sa, tsisintjen Jesu kò ngji nku ante t'axín tiya. Yo kinchjako Ntíaná. ³⁶ As'ai Simon kò já xi tǐntukohò yo incha tsangisjá Jesu.

³⁷ Nk'ie nga kisakúhu, b'á incha kitsúhu:

—Ngayjee xuta tǐbangisjaihi.

³⁸ B'í kitsú Jesu:

—Tǐján kǐ'ái ante xi tǐn tíña ei tǐ xi kò ta yo k'uenijmíhina. At'aha kui xá jáhina.

³⁹ Ngji nga y'énjímí xkí ni'ya sinagoga xi tǐn ngayjee ante Galilea kò kik'onsje jáninda xi tǐntujíhín xuta.

B'í ts'ín kits'ínkíhí Jesu nku ndá xi k'uhún ch'in fentujnu
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Nku ndá xi k'uhún ch'in fentujnu j'aisehe Jesu kò tsasinkúnch'int'aha nga tsankíhí nga kuasinkohò. B'í kitsúhu:

—Tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

⁴¹ As'ai kama nimaḥa Jesu nda uun. Kingiēne ntsja nga kits'ínko ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

⁴² Ta kuihi chubo kindyja ch'ihin ndo. Kama je ngáha. ⁴³ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

⁴⁴ —Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihinkúchjihí yjohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise ngat'aha nga ja kama jei, tu xi skué kixihi xuta nga ja kamanda ngáhani.

⁴⁵ Tunga nk'iehé nga ngji ndo, kitsúya tentehe xuta ni xi kamat'ain. Kui nga najmi ta kama jas'en chjihí Jesu nanki xi tjihin yo. Tu andai nantioho kikjatsú'ba má nga najmi tjin xuta. Tunga tsitjuhú xuta xi tjin tu má nankihí ni nga j'aisehe.

2

B'i ts'in kits'ínkijhi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai ta j'aihi ngáha Jesu nanki Capernaum ko kint'é xuta nga ja tjiná ngáha Jesu ni'yaha. ² Kui nga kama njakú nkjúhun xuta, nga santaha najmi ta kis'ehe ante asti ankjuo, ko Jesu y'eniymíhi éhen Ntíaná xuto.

³ As'ai incha j'ai nju já xi incha kab'anganki nku nda xi najmi ma fi. Jesu j'aich'áha ndo. ⁴ Tunga najmi mahá incha bichúko nda uun má síjña Jesu tu ngat'aha xuta nkjin xi kama njakú yo. Kui nga incha kikjexihin nku te ni xi kjinehe ra ni'yo ko yo incha kits'ínkijhi nda uun santaha má síjña Jesu.

⁵ Nk'ie nga kikié Jesu nga s'ejihin jóo nga Ntíaná kits'in nibáha, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji ntína, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

⁶ Tunga ta kab'entuhú yo k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi b'i ts'in incha kits'ínkjink'un: ⁷ “¿Á b'a ts'in tínchjaha ndai? Najmi tbenkjún Ntíaná nga b'a ts'in tínchja. At'aha nku tutuhú Ntíaná xi mahá ts'índyjat'aha xuta ngatitsuhun.”

⁸ Tunga tjen'yún kamankjihín ra Jesu ni xi tjincha ts'ínkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'in tén'enkjín'uhunnu? ⁹ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin nda xi najmi ma fi? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein, chjubéi nachan xi kisujñasuin ko titsutjai”? ¹⁰ Tunga mjehéna kuakuchjínuu nga Ntíhi Ndax'iun tjiná ngajoho Ntíaná asuntei xi má nga kama ts'índyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

¹¹ —Ji tínchjako. Tisintjein, chjubéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

¹² As'ai tjen'yún tsisintjehén nda uun, jak'á nachahan, ko ngayjee xuta kikiéhe nga tsitjusje. Tu ni xi kama nkjúhun ra ngatentee xuta ko kits'ínsjoho Ntíaná. B'i incha kitsúhu xinkjin:

—Ndahachí najmi kjee yaá nku ni xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ As'ai ta tsitjuhú ngáha Jesu nga ngji andai ntáchak'uun. Nkjin nkjúun xuta j'aisehe, ko Jesu tsakúyaha xuto. ¹⁴ Nk'ie nga tít's'in niyá, kikié nda xi 'mi Levi xi ntíhi Alfeo nga kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Levi ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁵ Nk'ie nga tikjine Jesu niñu ni'yaha Levi, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá ko já xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise ta incha j'aik'ientut'áha Jesu ko já ni'yakuyáha. At'aha nkjin nkjún maha xi incha kitsjennkíhi. ¹⁶ Kikie já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nga Jesu tikjineko niñu jóo. As'ai kinchjako já ni'yakuyáha Jesu nga b'i kitsúhu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'íntjusuhun kjuatéxumaha Moise tinekoho niñu nda maestrunu?

¹⁷ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkjé tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Nku niyá nk'ie nga tjintu kjintía já ni'yakuyáha Jua Bautista ko já fariseo, as'ai tjín xi incha j'aisehe Jesu ko b'i kitsúhu:

—¿Nkú tjihin rá nga najmi b'entu kjintíaaha já ni'yakuyáhi, xi nkú ts'in b'entu kjintía já ni'yakuyáha Jua ko já ni'yakuyáni?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjijnajin saha nda bixoon? Nk'ie nga tjijnajin saha nda bixoon, najmi kama k'úentu kjintía. ²⁰ Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

²¹ 'Najmi ch'a b'estikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibákú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ²² Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxiun. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu nistjin nkjúun
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Nku xuatú tíf'a Jesu má nga tjintje tuniñu. As'ai incha kikje'yún tuniñu já ni'yakuyáha ko kits'íntjiya ntsja nga kikjine. ²⁴ As'ai b'a incha kitsúhu Jesu já fariseo:

—Chase ma ri. ¿Á ni xi tjíña nkjúhun rá kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tjincha ts'ihin já ni'yakuyáhi?

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿A ndahachí najmi kjee n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'ín David nk'ie nga un kiekehe ko kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ²⁶ Kui nistjiun Abiatar tjihin nda na'mi títjun. Jas'en David ante nkjúhun Ntíana ko kikjine ninkuan nkjún xi tjintu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Ta kitsjá yaha ninkuon já xi tjenkoho.

²⁷ 'Nistjin nkjúun kis'ejña ngandaha xuta, najmi ngandaha nistjin nkjúun kamandaha xuta. ²⁸ Kui nga Ntíhi Nda'x'iun batéxumaha rá santaha ko nistjin nkjúun.

3

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Nku niyá jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja. ² Kikunntá 'maha jóo tu xi incha skuehe tsa ts'ínnkíhi ndo nga nistjin nkjúun, tu xi b'a ts'in sakúhu rá má tindyajajihin Jesu.

³ As'ai b'a kitsúhu Jesu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisintjein ko tisinjñai kamaseen.

⁴ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Jun, ¿mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjúun? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

Tunga najmi kinchjahá jóo.

⁵ As'ai kjan tsasehe Jesu já xi kabinchandaihi ko kieke babaha at'aha ndjá tjintuyá animaha jóo. B'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda.

⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju já fariseo yo, as'ai kama ñjakúko já xi yjanki nda rei Herode Antipa nga tsangisjai niyáko xi nkú ts'in kama ts'ínk'iehen Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

⁷ As'ai ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'uun. Ta kitsjennkíhi nkjin nkjún xuta xi incha niba ante Galilea. ⁸ Ko ta incha kint'é ngayjee ni xi tít'sín Jesu xuta xi tjín ante Judea, xi tjín nanki Jerusalen, xi tjín ante Idumea, xi tjín ngabantá ntáje Jordan, ko xi tjín andaihi nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui kjuaha nga incha j'aise tentehe ra.

⁹ As'ai y'exá Jesu já ni'yakuyáha xi má nga k'uéndaha nku tsutsu, tu xi najmi kuasinne'yúhún ra ngayjee xuta nkjin xi kama ñjakú yo. ¹⁰ At'aha ngatentee xuta xi uhún ixí tjincha basinne'yúhún ra nga mjehe ts'ínkoho, at'aha nkjin nkjún maha xuta un xi kits'innkihi.

¹¹ Ko máha jánindo, nk'ie nga incha kieke Jesu, tsinchakúunch'int'aha ko b'i incha kitsú nga kikjintáya:

—Ji xi Ntíhi Ntíaná!

¹² Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindo tu xi najmi incha kuitsuyaha yáha Jesu.

B'i ts'in kitsjá xaha Jesu já postru xi te joo

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ As'ai ngjinji Jesu nku asunntu tjenki. Kinchjaha já xi j'ájin nga kjuáisehe ko incha j'ai jóo. ¹⁴ Te jo maha já xi j'ájin tu xi tsjénkoho ra ko tu xi ts'ínkjihi nga k'uénijimí éhen Ntíaná. Já postru kitsúhu jóo. ¹⁵ Kitsjáha jóo nga ngajoho ts'innkihi ra xuta ko nga k'onsje jáninda xi tjintujihin xuta.

¹⁶ Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon xi kitsjá j'áfhin nga kui xi ta Pedro k'úin; ¹⁷ Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo maha. Jesu ta kitsjá j'áfhin já xi joo nga ta k'úin Boanerge, kui j'áin xi tsuhu ra: Ntíhi Ch'on. ¹⁸ J'ájin ya: Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Tadeo, Simon xi mako já cananista, ¹⁹ ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ As'ai kik'óya ngáha Jesu ni'yaha ko ta kama ñjakú nkjúhún ngáha xuta, nga santaha najmi kama incha kikjine niñu. ²¹ Nk'ie nga kint'é xuta xinkjín Jesu niu, incha j'aingisjaihi. At'aha b'a kitsú xuta nga ja tíma luku Jesu.

²² Máha já chjine'éhen kjuatéxumoo xi incha nibaha nanki Jerusalen, kui xi b'a kitsú:

—Ndaninda Beelzebu xi ndaninda k'akuhu jánindo tijnajihin ndai. Kui nga nga'yúhún ndaninda k'akuhu jánindo tím'osjekoho jánindo.

²³ As'ai kinchjaha Jesu jóo ko y'éjña chubayaha nga tsakúya:

—Jun, ¿nkú ts'in kamaha tsa ndanindo ta kuihi k'onsje suba yjoho? ²⁴ Xuta xi tjín má nga batéxuma nku nda rei, tsa ta kuihi fi kontraha xinkjín, ndahachi

najmi tse maha má nga batéxuma nda rej xu'bo. ²⁵ Ko tsa xuta xi tjintu nku ni'ya fi kontraha xinkjin, ndahachi najmi ta s'ehé ra nga'yún. ²⁶ B'a ta ts'in tjina ts'e ndanindo. Tsa Satana kuakjanya yjoho nga ta kuihi nguai kontra yjoho, ndahachi najmi tse kamaha nga k'úéjña. Tu sa ní kuichúke nistjihin.

²⁷ 'Ndaha nku najmi ma fas'en ni'yaha nku nda xi 'yún tjihin nga'yún ko kjé'aha ni xi tjihin. Tjin nihi nga tjun k'ué'yún ndo. B'a ts'in kama kjé'aha ra ni xi tjihin ndo ni'yaha.

²⁸ 'Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kama ndyjat'aha ngatentee ngatitsuhun xuta ko ngatentee tu mí én ch'on tsuhú ni xi kitsú. ²⁹ Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. Nku jé xi najmi ta kamaha ra ndyjaha ts'in.

³⁰ B'a kitsú Jesu at'aha: "Ndanindo tjijnajihin", incha kitsú jóo.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi nahá ko yá xi já nts'é

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ja kamoo. J'ai nahá ko já nts'e Jesu. Natsiun tsincha nga kits'ínkji xi ngji nchjaha Jesu. ³² As'ai xuta xi kab'entut'aha b'a kitsúhu:

—Nahi, já nts'ei ko jminchjin nichjai kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

³³ B'i kitsú Jesu:

—Yá xi nána ko yá xi já nts'é?

³⁴ As'ai tsasehé xuta xi kab'entut'aha ko b'i kitsú:

—Kui xuta xu'bi xi nána ko já nts'é. ³⁵ Tu yáhá ni xi ts'íntjusun xi nkú ts'in mjehe Ntiana, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

4

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Nku niyá Jesu tsakúyaha xuta éhen Ntiana andai ntáchak'uun, ko tu ni xí nkjihin xuta kama njakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha ko ngayjee xuto andai ntóo tsincha. ² Nkjin t'kjá ni tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

³ —Tjenñju. Nku nda ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjín ninte. Kitsa jasu xujmóo, at'aha najmi 'yún tjain nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu, kits'ínchjahan ko kixí, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjántehé nga nda saá xujmá xu'bo. Najmi chumi nihi kitsjá. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Jasu xujmá xu'bo ko kisá. Tu xí tsehé ni xi kitsjá. Tjin xujmóo xi kitsjá katé tjihin, tjín xi kitsjá cháte ko te tjihin, ko tjín ngá xi kitsjá unchan tjihin.

⁹ Ko b'i kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxinñju, katasinñju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Askahan nk'ie nga y'éjña suba Jesu, xuta xi kabinchat'aha ko já ni'yakuyá xi te jóo incha kingásajiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'éjña chubaya.

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tjíña ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntiana. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, ¹² tu xi ndaha tsa kuasehé tunga najmi skuéhé, ko ndaha tsa kuasinñju tunga najmi

kamankjihín ra. B'a ts'ín najmi ngjuaikj'áha ra animaha ko najmi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáihín xuta éhen Ntíaná

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ B'i kitsú ya Jesu:

—¿A najmi mankjinnuu nkú tsuhú ra én xi kuak'iejná chubaya? Tsa najmi kamankjinnuu, ¿nkú ts'ín kamankjin tentehenuu én xi bakuyá nga b'ejná chubaya?

¹⁴ Nda xi tsaténdzjo xujmoo, kui xi nkú joyaha xi b'énjímí éhen Ntíaná.

¹⁵ Tjín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu andai niyoo. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún nibáhá Satana ko kjaxín én xi ja kis'entjejin animaha.

¹⁶ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún tsjohó ts'ín ts'ínkjáihín. ¹⁷ Tunga najmi 'yúhún tjíhín kjama ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'ín t'axíhín yjohó éen.

¹⁸ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin na'yoo. Kui xutaha xi ta nt'é éen, ¹⁹ tunga ni xi tjíhín asuntee s'entaha ra, kjuanchinoo b'anachaha, ko ma mje tentehé ni xi tjín. B'a ts'ín najmi sakúntehe ra nga nda saaha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²⁰ Tunga tjíhín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo. Kui xutaha xi nt'é éen ko ts'ínkjáihín. Nda ts'ín nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá katé tjíhín, ko tsa cháte ko te tjíhín, ko tsa unchan tjíhín.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejná 'ma éhen

(Lc. 8:16-18)

²¹ B'i ta kitsú sa Jesu:

—¿A tjín xi b'etí nku nd'í tu xi k'uejñaha kintehe nku kaxa a ra kintehe nku kama? ¿A najmi b'ejná nk'ahá? ²² At'aha ngayjee ni xi 'ma tjíña nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejná chji. Ko ngayjee ni xi najmi tjíña chji nd'ai, kuichú nistjin nga kuitju chji. ²³ Xi tjen tjabaxínju, katasínju.

²⁴ B'i ta kitsú sa Jesu:

—'Yún nda tasínñjuhuu ni xi tínu'yó. Xi nkú ts'ín nda kuasínju, b'a ts'ín nda kamankjinnuu, ko 'yún k'uai sanuu nga kamankjinnuu ni xi tínu'yó. ²⁵ At'aha xi basínñju ni xi bakuyá, kui xi k'uai saha nga kamankjihín. Tunga xi najmi basínñju, chjú'aha santaha ni xi íchí mankjihín.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku xujmá xi sá suba

²⁶ B'i ta kitsú sa Jesu:

—Má batéxuma Ntíaná, kui xi b'a joyaha ni xi ma nk'ie nga nku nda baténdzjo xujmá. ²⁷ Tsa kjife ndo ko tsa tjíña tík'un, ndaha tsa nga nistjin ko ndaha tsa nga nistjen, fasu xujmoo ko sá. Najmi be ndo á b'a maha. ²⁸ At'aha t'anankiu ts'ín nga sá kui ni ján. Títjun tjuhú nts'én, as'ai tjuhú xka, askahan xu, ko ja kamoó s'ehé xujmá. ²⁹ Nk'ie nga ja chubaha, as'ai bate ndo niyú, at'aha ja kuichu nistjin nga stí.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ B'i ta kitsú sa Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná? ¿Mí éhen xi ts'inchjén nga k'uejñá chubayahana? ³¹ Kui xi nkú joyaha nku k'un mostasa xi s'entje. Kui k'un xu'bi xi 'yún íchí sa nga k'un xi k'oo xi tjín asuntee. ³² Tunga nk'iehé nga ja s'entje, as'ai sá ko 'yún chánka ma sa nga

ni ntje xi k'oo. I nkjún ma tjiaha, nga santaha nisee ts'ínnda'a nubaḡa má nk'íehen tjiaḡa yoo.

B'í ts'ín tsakúya Jesu

(Mt. 13:34-35)

³³ Jesu y'éjña chubayaha xuta nga tsakúyaha. Ni xi ma chubayaha ra xuta, kui nihi xi kits'ínchjén. ³⁴ Najmi tsakúya tsa najmi y'éjña chubaya. Tunga máha já ni'yakuyáha, najmi y'éjña chubayaha nga tsakúyaha.

B'í ts'ín kits'ínk'íéjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Ta kuihi nistjin xu'bo nkú ma nga ja tíma jyun, b'í kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tjián ngabantá ján.

³⁶ As'ai kits'ínkji xuta nkjiun ko tsutsu xi tu b'a ts'ín jahá kab'eya incha ngjiko. Ta incha kitsjennkíhí kj'ai sa tsutsu. ³⁷ Tu ni xi kamahá, tu incha kamanehé nku ntjo xi tu xí 'yúhún, ko t'éhen ntáchak'uun ni xi nkjún kits'ínin tsutsuu, nga santaha ja ma tséhé ni ntánijua xi tífás'ehen.

³⁸ Tunga máha Jesu, kjife astun tsutsuu nga kab'énki nku ni nintaku. As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ínkj'áha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿á najmi nkjún tímaha ri? ¡Ja kuayáa ei ni!

³⁹ As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga b'í kitsúhu:

—¡Tjenjyúí! ¡Tjent'íahi!

Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyujyu.

⁴⁰ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á b'a nkjún ts'ín binkjuhunnu? ¿Á najmi s'ejihinnuu Ntjaná?

⁴¹ Tu xí incha kitsankjúhún jóo ko b'í ngján b'í kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

5

B'í ts'ín kits'ín ndahí Jesu nku nda xi tijnajihin ndanindo

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ As'ai incha tsichu nankihí xuta Gerasa, nanki xi tijná ngabantá ntáchak'uun. ² Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, tjen'yún j'aik'úhún ra nku nda xi tsitjujin tsjóo. Ndanindo tijnajihin ndo. ³ Ajin tsjóo b'ejna ko najmi ch'a ta ma ts'ínk'íéjña'yúhún ra, ndaha tsa n'úkicha s'e'yúnkoho. ⁴ At'aha nkjin nkjún niyá kis'e'yúnkoho n'úkicha sjai ko ntsja, tunga kikjetiyahá n'úkicha ntsja ko kits'ín xixi n'úkicha sjai. Najmi tjin xi ma ts'ínk'íéjña jyuhu ndo. ⁵ Nistjin nistjen fatsu'bján tsjóo ko jnoo nga kjintáya ko nga ndjio ts'ín'unkoho ra yjoho.

⁶ Nk'ie nga kjin tjen sa Jesu, kikiehe ndo ko tsangatsanka nga j'aisinkunch'int'aha. ⁷ Yún kikjintáya nga b'í kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhí Ntia nku tutu xi tijná nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkoho an? Ntia nku tutuu tibená. Tbankihi nga najmi tu 'bainí kjuanjima.

⁸ B'a ts'ín kinchja ndo at'aha Jesu b'a kitsúhu:

—¡Ji ndaninda, titjusjehihin ndo!

⁹ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú jánindo:

—Legion 'miní at'aha tu xí nkjihín mahani.

¹⁰ As'ai 'yún nkjún incha tsankihí Jesu nga najmi tu ts'ínkji t'axíhín. ¹¹ Xi tjeheh nku asunntu tjenki nkjin nkjún chínka tfincha kjine jñá. ¹² As'ai jánindoq incha tsankihí Jesu:

—N'ekjini má tjíma chínko tu xi kuitjás'enjihin ri.

¹³ As'ai Jesu kitsjántehé jánindoq. Incha tsitjújihín ndo nga incha ngjik-jas'enjihin chínko. Jo ra mií maha chínko. Tsangatsanka chínko nga kik-janík'antjai yjohó má nk'antjaihi yó kó tsixuntujín ntáchak'uun. Yó jesunjin ntá.

¹⁴ As'ai incha tsanka já xi tfincha kunntá chínko. Ngji tsúyaha xuta xi tjín ajin nantio kó andai nantio. As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamoó. ¹⁵ J'ai má tíjña Jesu kó kíkíe nga kab'ejña yó ndá xi tsitjújihín jáninda xi tu xí nkjihín maha. Ja yja ngáha najyun kó ja nda je je ngáha. Incha kitsankjún jóq.

¹⁶ Já xi kíkíe ni xi kamoó incha kitsúyaha xuta xingisoo ni xi kamaha ndo kó ni xi incha kamaha chínko. ¹⁷ As'ai xuta nantio tsankihí Jesu nga kuitju nankihí. ¹⁸ Nk'ie nga tífás'en ngáha Jesu tsutsuu, ndá xi tsitjújihín jánindoq mjehe nga tsjénkkihí kó tsankihí kjuá. ¹⁹ Tunga najmi kitsjántehé ra Jesu. B'í kitsúhu:

—T'in ni'yahi kó t'ihínseihí xuta xinkí. T'inyaihi ngayjee ni xi kuats'ínkóhi Ntjáná kó xi nkú ts'in kama nimaha ji.

²⁰ As'ai ngji ndo kó kik'atuts'ihín nga kitsúya ante Decapoli ngayjee ni xi kits'ínkóho Jesu. Ngatentee xuta xi tjín yó incha kama nkjúhún niu.

B'í ts'in kits'ínkkihí Jesu nku takjín kó nku tachjuún

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Nk'ie nga ja kik'óyako ngáha Jesu tsutsuu ngabantá ntáchak'uun, as'ai nkjin nkjún xuta kama ñjakút'aha kó y'ejña Jesu andai ntáchak'uun. ²² As'ai j'ai nku ndá xi 'mi Jairo xi ta nku ndá k'akuhu ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kíkíe Jesu, tsasinkunch'int'aha ²³ kó tsankihí nga kuasinkóho. B'í kitsúhu:

—Takjín ichína ja tí'me. Nibángjennéi ntsai ntína tu xi kamandaha kó k'juáya ngáha ra.

²⁴ As'ai ngjiko Jesu ndo, kó nkjin nkjún xuta kitsjennkihí nga íxí tsinchane'yúhún ra.

²⁵ Tá tjenjihín xuta nkjiun nku tachjuún xi tjihín te jo nú nga jní títs'ínk'ieheh. ²⁶ Kui xi nkjin kjuanima kíkíe aya ntsja já chjnenkiu. Santaha kits'ínkje ngayjee ni xi tjihín, tunga ndahá ichí najmi kamanda. Tu sa ní 'yún ngjitse ch'ihín.

²⁷ Nk'ie nga kint'é tachjuún ni xi títs'ín Jesu, as'ai j'ai tjénki Jesu ajihín xuta nkjiun. J'aik'úhún kó kits'ínko najyun xi yja Jesu. ²⁸ At'aha b'í ts'ín kits'ínk'jink'un: “Tsa tu najyuhún ts'ínko sa, kamanda ngáhana.” ²⁹ Nk'ie nga b'a kits'ín, tjen'yún kitikjáyaha ra jnú kó ndzjen kamaha yjonintehe tachjuún nga kama nkíhi ch'in xi k'uhún.

³⁰ Tunga kíkíehé Jesu nga tsitjújihín nga'yún. Kits'ínk'ótjiya nga tsasehe xuta nkjiun kó b'í kitsúhu:

—¿Yá xi kuats'ínko najyunna?

³¹ As'ai b'a kitsú já ni'yakuyáha:

—Tíyai nga xuta nkjiun tífasinne'yíhín. Á: “¿Yá xi kuats'ínko najyunna?”, túbixíhinni. ³² Tunga tu nku nga tsasehé ra Jesu xuta xi kabinchadhí tu xi skuéhe yá xi b'a kits'ún.

³³ Máha tachjuún, nk'ie nga kíkíe ni xi kamat'ain, as'ai íxí ts'atsé nkjúhún nga j'asinkunch'int'aha Jesu kó kitsúya kixí kixíhi mí kjuaha nga b'a kits'ín.

³⁴ As'ai b'í kitsúhu Jesu:

—Ji ntína, at'ahá kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkihi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in kō katumandaihi ch'in xi k'uhin.

³⁵ Nk'ie nga b'a tā títuhsu Jesu, tū incha j'aihi k'ua já xi nibaha ni'yaha nda k'akuhū ni'ya sinagoga kō b'a incha kitsúhu:

—Ja k'uen takjihin. Najmi tā n'estihī rī nda maestrū.

³⁶ Tunga najmi kits'ínsihín rā Jesu ni xi kitsú jōo. As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Najmi tū binkjuin. Tū nkú kas'ejihín ri an.

³⁷ Najmi kitsjante Jesu tsa k'ái xuta tsjénkihi, tū Pedro sahá, Santiago kō Jua xi nts'e maha Santiago. ³⁸ Nk'ie nga incha tsichu ni'yaha nda k'aku, kkie Jesu nga xaáhan tíma kō nga tūincha kjintá xuta nga 'yún tūincha kjintáya. ³⁹ As'ai jas'en Jesu kō b'i kitsú:

—¿Á xaáhan t'n'ehenu kō t'ich'fihinu? Najmi ka'me takjūn. Tū kjifehé.

⁴⁰ Tsajnukiehe xuta xi kama njakú yo, tūnga kik'onsjehé Jesu ngatentee xuto. As'ai tū na'mihī ní kō naaha takjūn kō já ni'yakuyáha xi tjenkō, kui xi jas'enko má xi tjeheh kjijña takjūn. ⁴¹ Jak'á ntsja kō b'i kitsúhu:

—Talita, kuum —kui éin xi tsuhū rā: Takjín, ji t'inchjakohe, t'isintjein.

⁴² Tjen'yún tsisintjehén takjūn kō kikjatsú'ba ngáha. Tū ni xí kama nkjūhūn rā xuta xi t'jintu yo ni xi kamo. ⁴³ Tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tū ch'a xi k'únyaha niu. Kō b'a kitsú nga k'uaihi nichine takjūn. Te jo nú t'jihin takjūn nga b'a kamo.

6

B'i ts'ín najmi kin'ekjáhīn Jesu

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ngáha nankihī kō kitsjennkíhi já ni'yakuyáha. ² Nk'ie nga tsichu xuatū tsakúya ni'ya sinagoga. Kama nkjūhūn xuta xi t'jín yo nk'ie nga kint'é xi nkú ts'ín t'ibakúya. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Má ngjik'áha ndai ngayjee ni xu'bi? ¿Mí kjuankjink'un nankaha xi kik'aihi kō á maha rā ts'ín kjuankjún? ³ ¿A najmi kuihī ndai xi nda chjineyo, xi ntíhi María kō já nts'e maha Santiago, Kuse, Juda kō Simon? ¿A najmi eihī tā t'jintujinná jminchjín nichja ndai?

Kui nga najmi incha kama kits'ínkjáhīn rā. ⁴ Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xuta nkjūn:

—Tū má xi t'jehén ni yankjún nku nda profeta. Nkuhú nankihī kō ajihin xuta xinkjín kō ni'yaha najmi b'a n'ehe.

⁵ Ndaha nku kjuankjún najmi kamaha kits'ín yo. Tū chubahá xuta xi kingjénne ntsja nga kits'ínkíhi. ⁶ Kama nkjūhūn Jesu, at'ahá najmi s'ejihin xuta nga Ntíaná kits'ín nibáha.

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'úénijmí

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

Kikjatsú'ba Jesu nga tsakúya ante xi t'jindai yo. ⁷ As'ai kinchjaha já ni'yakuyá xi te joo kō kik'atuts'ihīn nga jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji. Kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha joo k'onsje jáninda xi t'jintujihīn xuta. ⁸ B'a kitsúhu nga najmi chumi nihi xi k'ua nga incha ts'ín niyá, tū yánisehé xi kama k'ua. Najmi t'jihin nga k'ua ninkuan, tā ndaha tsa, tā ndaha toon. ⁹ Kama ngjuáya tjabaxín ntéhe, tūnga najmi kamahá k'ua tsa jo 'yún najyun. B'i kitsúhu jōo:

¹⁰ —Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo t'intsuboo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ¹¹ Tsa t'jín má najmi n'ekjálnnuu, kō tsa najmi ngjuénñjunuu xuta xi t'jín yo, tū sahá t'itjusjoo ante xu'bo kō t'etsujno ndyjo tsuku, tū xi b'a ts'ín kuakúchjihinu nga t'jehén jé xuta xu'bo.

¹² As'ai incha tsitju jóo ko y'énijmíhi xuta nga tjihin nga incha ngjuaikj'áha ra animaha. ¹³ Nkjin nkjún jáninda incha kik'onsjejihin xuta, ko nkjin nkjún xuta un incha kits'ínkihi nga kik'onjnuhu seti.

B'i ts'in k'ien Jua Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Nda rei Herode Antipa ta kint'é ni xi títs'ín Jesu, at'aha tu má kichuban-ijmíyahá ni Jesu. As'ai b'a kitsú:

—Jua Bautista ja j'áiya ngáha ra ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihin ra nga'yún nga tits'ihin kjuankjún.

¹⁵ K'ua xuta xi b'a incha kitsú:

—Nda profeta Eliá niu.

K'ua ngá xi b'a incha kitsú:

—Nku nda profeta niu xi nkúhu já profeta xi kis'e nú chá ján.

¹⁶ Tunga máha Herode, nk'ie nga kint'é ni xi t'incha tsu xuta, as'ai b'a kitsú:

—Jua niu. Nda xi an kitsja kjuu nga kitikjá nintaku. Ja j'áiya ngáha ra ngabayoo.

¹⁷ B'a kitsú Herode at'aha kits'ínki já juhun nga jakj'ánijé Jua. Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayoo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'ihin at'aha chjuúhuhun Felipe kama na Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode tunga Herode y'ejñako no. ¹⁸ B'i kitsú Jua nga kinchjako Herode nk'ie:

—Tíjña nkjúhuhun kjuatéxumoo ni xi t'n'ei, nga ta jihi tinchunkoí chjuúhuhun nda nts'ei.

¹⁹ Kui nga na Herodia kits'ín unkiehe Jua ko kama mjehe nga ts'ínk'ien, tunga najmi tjihín nkú ts'íhín ra. ²⁰ At'aha be Herode nga Ntianá ts'ehe ndo ko naxu ts'ín. Kui nga tsankjúhuhun ko kuhun ra. Nk'ie nga nt'é ni xi tsuhu Jua, najmi be mí nihi xi ts'ín tunga tsjohó maha nga mjéñjuhu.

²¹ Tunga tu chahán tsichu nistjin nga kisakú niyáha na Herodia nk'ie nga tsichu nú Herode. Kui nistjiun ts'asje Herode nku s'í ko kitsúyahá já k'akuhú ko já jun k'akuhú ko já títjun xi tjin ante Galilea. ²² As'ai jas'en takjihin na Herodia nga kitenki. Tsjo nkjún kamaha Herode ko já xi kab'entut'áko ho yámixó ko b'i kitsúhu takjún:

—Tinchíní tu mí ni xi mjehé ri. Tsjaha.

²³ Xí Ntianáhá kits'ínkie nda rei nga b'a kitsú:

—Tsjaha tu mí nihi ni xi kuínchíní santaha masen ni xi batexumaha.

²⁴ As'ai tsitju takjún nga ngjingjásjaiyahá naaha:

—¿Mí nihi xi kuankia?

B'i kitsú na Herodia:

—Nintaku Jua Bautista tinchíhi.

²⁵ As'ai jas'en tsuntsu ngáha takjún má xi tjehe kab'ejña nda rei ko tsankihi niu:

—Mjena nga k'ujainí nd'ai mamai nga k'úeya taba ní nintaku Jua Bautista.

²⁶ As'ai 'yún kik'ie babaha nda rei, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntianá nga ts'íntjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'áko ho yámixó, kui nga najmi tjin nkú ts'ín najmi kuítsuhu ra takjún. ²⁷ Tjen'yún kits'ínkijihí nda rei nku nda jun nga kitsjáha kjuu nga k'jáko nintaku Jua. As'ai ngi nda juun ko tsatekjá nintaku Jua aya nubayoo. ²⁸ Nku taba y'éya nintaku Jua ko kitsjáha takjún, ko naaha takjún kits'ínkjas'ehen nintaku Jua.

²⁹ Nk'ie nga kint'é já ni yakuyáha Jua ni xi kamoó, incha j'aijk'á yjoninte k'ien ko incha ngjingjáyanji.

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Tã incha kama ñjakú ngáha já postru má tijnã Jesu kò incha kitsúya tentehe ni xi kits'ín kò ni xi tsakúya. As'ai b'i kitsú Jesu:

³¹ —Nibá suboo. Tankiaán nku ante t'axín tu xi n'ekj'áiyahaná.

At'aha nkjin nkjún xuta xi tijncha fi kò xi tijncha f'ai, nga santaha najmi ta tijncha sakúntehe ra tsa incha kjine niñu.

³² As'ai incha y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. ³³ Tunga nkjihín xuta xi kiekehe nga incha ngji kò incha kamankjihín nga Jesu niu kò já ni'yakuyáha. As'ai incha tsitju xuta xi tjintu ngayjee nanki xi tjin yo nga tsuku ngjihi má nga tífi Jesu. Incha tsichu títjun xuto.

³⁴ Nk'ie nga tsitjuen Jesu tsutsu, kieke nga nkjin nkjún maha xuta xi tikuyáha. Kama ñimaha, at'aha tjíma xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjíhín nda bastu. As'ai kik'atuts'ihín nga tsakúyaha nkjin tikjá ni. ³⁵ Nk'ie nga kama ngixuun, incha j'aik'úhún já ni'yakuyáha kò b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjún ei kò ja kama ngixun nkjún. ³⁶ Tu sahá b'a t'ihín xuto nga katji nanki xi tjíndai ei má nga kama k'uatse ni xi kjine.

³⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine.

B'a kitsú jóo:

—¿A kuankín ch'atse ní jo unchan denario tjíhín ñinkuan kò k'uaihi nga kjine xuta?

³⁸ B'i kitsú Jesu nga kingjásaiyaha jóo:

—¿Nkú tjin maha ñinkuan xi kich'o? Tankínk'ieixkiu.

Nk'ie nga ja b'a kits'ín jóo, as'ai b'a kitsú:

—Un ñinkuan kò jo tjio.

³⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úentu stín ajin naxichu xkjúen. ⁴⁰ Tjin xi unchan kik'a stín yjoho nga incha y'entu, kò tjin xi cháte kik'a stín yjoho.

⁴¹ As'ai jakj'á Jesu ñinkuan xi uun kò tjio xi joq. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjhi Ntíaná. Tsakjánya ñinkuon kò kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'índzjoho ñinkuon. Ta tsakjánya tjio xi joq nga kitsjáha ngatente xuto.

⁴² Ngatente xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín.

⁴³ As'ai j'áíya ñinkuon kò tjio xi tsankiu. Te jo ñisín kamaha. ⁴⁴ Un mií maha já xi incha kikjine ñinkuon kui chubo.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsu kò nga incha ngjuai títjuhún ngabantá ntáchak'uun xi tjeheh nanki Betsaida, kò tsasín niyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ⁴⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji xuto, as'ai ngji nchjako t'axín Ntíaná asunntu tjenkiu.

⁴⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsu. Tunga máha Jesu, má kixiu kab'ejña. ⁴⁸ As'ai kieke nga 'ni nkjún tikjenntá já ni'yakuyóo, at'aha ntjo 'yún nkjún tsatéjihín tsutsu. Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjenki Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. B'a kits'ín xi kjuat'a niyáha jóo kits'ín.

⁴⁹ Nk'ie nga kieke já ni'yakuyóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun, sen kits'ín maha kò incha kikjintáya nkjún. ⁵⁰ At'aha ngatente incha kiekehe kò incha kitsankjún. Tunga tjen'yún kinchjáha Jesu:

—¡Jyu ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!

⁵¹ As'ai jas'enne Jesu jóo ko kitsjenjyúya ntjo. Tu ni xí kama nkjúhún ra jóo, ⁵² at'aha najmi kjee mankjihín nkú tsuhú ra kjuankjúhún ninquan xi incha kikjine, at'aha ndjá tjíntuyá animaha.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu xuta un xi tjín nanki Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. Yo andai ntáchak'uun y'ét'a'yún tsutsuu. ⁵⁴ Nk'ie nga incha tsitju tsutsuu, tu tje'n'yún incha kamankjihín ra xuta xi tjín yo nga Jesu niu. ⁵⁵ As'ai xuta incha ngi ngayjee ante xi tjín yo nga ngi ts'ínkint'é xinkjín. Incha ngjiko xuta un xi tjíhín má xi tjehe incha kint'é nga tsú'ba Jesu nga kjintusún nachahan. ⁵⁶ Tu má antehé ni xi jas'en Jesu, ndaha tsa ante xi xixi, ndaha tsa xi ihí, ko ndaha tsa andai nantia, incha kikjantu aya niyátée xuta un xi tjíhín ko tsankihí tsa tsjantehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko. Ko kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhún Jesu.

7

B'i ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntiana

(Mt. 15:1-20)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. ² Kinchjayane k'ua já ni'yakuyáha Jesu nk'ie nga incha kikié nga tíncha kjine niñu nga najmi tjun bané ntsja. Kui xi tsuhú ra nga najmi incha ts'íntjusun sihín ntje cháha.

³ At'aha ngayjee xuta xi ntje judio tjehe ra ts'íntjusun sihín ntje cháha, nga najmi incha kjine niñu tsa najmi títjun bané ntsja xi nkú ts'in tjíhaha. 'Yún sa b'a ts'in já fariseo. ⁴ Xuta judio nk'ie nga incha f'aihi niyátée, títjun bané sisin ntsja ko as'ai incha kjine niñu. B'a ts'in incha ts'íntjusuhun sihín ntje cháha. Ko tjíntu saha kj'aihi sin xi nkúhu ts'e chutsihín, ndjií ntánijuaaha, stañaha ko kamaha. ⁵ Kui kjuaha nga já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo kingjásjaiyaha ra Jesu:

—¿A najmi ts'íntjusuhun já ni'yakuyáhi sin xi y'éjñaná ntje cháná, nga tu b'ahá tjún kjinehe niñu? Najmi títjun bané ntsja.

⁶ As'a b'i kitsú Jesu:

—¡Tu tsjohónuu nga bakuchú xi nkú ts'in yankjún Ntiana! Kjuaxi kjáihni ni xi kitsú nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a ts'in y'ét'a:

Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna,

tunga animaha kjin tjíhaha an.

⁷ Najmi chumi ni chjíhi ra chje xi tsjana,

at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

⁸ At'aha jun n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntiana nga tu sahá sin xi y'éjña xuta n'etjusun.

⁹ B'i kitsú ya Jesu:

—Jun ja ya sisiun xi nkú ts'in n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntiana tu xi sinnuu n'etjusuhunnu. ¹⁰ B'i ts'in y'ét'a Moise éhen Ntiana: “Chankjúin na'mihí ko naahi.” Ko ta y'ét'a ya: “Xi ch'on kuitsuhú na'mihí ko tsa naaha, kui xi tjíhín nga n'ek'ien.”

¹¹ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjín xi b'i kuitsuhú na'mihí ko tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjínna nga kúásinkoho kai, ja chje kitsjahá Ntiana”, ¹² tsa tjín xi b'a kuitsú, kui xi najmi ta tjíhín ra kjuayún tsa kuásinko na'mihí ko tsa naaha. ¹³ Nk'ie nga b'a bixiún najmi ta n'echjihu éhen Ntiana tu ngat'aha

sin xi kin'ekjas'ennu kə xi b'i ngján n'ek'atiya ngáha ruu xinkju. Kə nkjin sa ni xi nkúhu xu'bi n'etjusun yo.

¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñju tentenú kə katumankjinnuu. ¹⁵ Ndaha nku ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'ín sihi nginkun Ntíaná. Ni xi bitjújín níhi xuta, kui ní nihi xi ts'ín sihi. ¹⁶ Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

¹⁷ Nk'ie nga ngji t'axihin xuta kə jas'en ni'yoó, as'ai já ni'yakuyáha kingjás-jaiyaha nkú tsuhu ra én xi yéjña chubaya nga tsakúya. ¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'ín sihi nginkun Ntíaná? ¹⁹ At'aha najmi animaha fas'enjin niu. Tu aya kats'ahá fas'en kə f'aya, as'ai bitju ngáha.

B'a ts'ín kitsúyaha nga ndaha nku nichine xi tjín najmi ma ts'ín sihi xuta nginkun Ntíaná.

²⁰ B'a ta kitsú ya:

—Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní nihi xi ts'ín sihi nginkun Ntíaná. ²¹ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'ín ts'innkjink'un, nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, nga ts'ínk'ien xinkjín, ²² nga ndyjé ts'ín, nga 'yún ts'ín mje ni xi tjín, nga ch'on ts'ín, nga b'anacha, nga ts'ínkjas'eheñ yjohó ni xi mjehe yjonintehe, nga ma xin k'un, nga ch'on tsuhu xinkjín, nga nk'a b'asje yjohó kə nga najmi nda ts'innkjink'un. ²³ Ngayjee ni ch'onk'un xu'bi ajin animaha xuta bitju. Kui ní nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjeheñ ra tsankihi nku kjuanda Jesu (Mt. 15:21-28)

²⁴ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro kə nanki Sidon kə jas'en nku ni'ya. Najmi kama yuhu tsa tjín xi skué nga yo tjíña. Tunga tu nkú kiyahá. ²⁵ As'ai nku tachjuún xi tjíñajihin nku ndaninda takjihin, nk'ie nga kint'é nga Jesu tjíña yo, j'aisehe kə tsasinkunch'int'aha. ²⁶ Tunga najmi ntjehe xuta judiohó tjeheñ ra tachjuún, at'aha ante Sirofenicia kitsin. Kui xi j'ainkihi Jesu nga k'onsje ndaninda xi tjíñajihin takjihin.

²⁷ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Katse sisin ma ra tjun jántíu. At'aha najmi nda tjín tsa chjú'aha ninkuahan jántíu nga kj'uaihi nañoó.

²⁸ As'ai b'a kitsú tachjuún:

—Johon, Chá Ntia, tunga santahá ni kə nañá xi b'entunkí kinte yámixo kjine xihí ninkuan xi bixuntuhu ntí xiu.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—At'aha b'a kuixín, t'in ngáhani. Ja kuitjújihin takjihin ndanindoo.

³⁰ Nk'ie nga tsichu ngáha tachjuún ni'yaha, kieke nga kjíña ndju takjihin kə nga ja najmi ta tjíñajihin ra ndanindoo.

B'i ts'ín kits'innkhi Jesu nku nda staya tsakján'a

³¹ As'ai tsitju Jesu ante xi tiña maha nanki Tiro nga j'a nanki Sidon. Tsichu ntáchak'un Galilea nga j'ajin ts'íhin nanki xi tjín ante Decapoli. ³² Yo j'aikohó xuta nku nda xi staya kə tsakján'a. Incha tsankihi Jesu nga ngjuénne ntsja ndo.

³³ As'ai ngjiko t'axín Jesu ndo. Kitsungis'en najnú ntsja tjabaxínñju ndo kə ntá natéhe kik'onjukohó ra njai ndo.

³⁴ As'ai tsasenjinki nk'a ján nga nanka tsakj'a ntaha kə b'i kitsúhu ndo:

—j'Efata! —Kui éin xi tsuhu ra: jKatix'áf!

³⁵ Ta kuihi chubó kint'é ndo kə kama ndafhi njai. Kinchja sisin.

³⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu xuta nga najmi tu ch'a kuitsuyaha niu. Tunga ndaha tsa 'yún b'a kitsúhu xuta nga najmi kuitsuya niu, tu saha tu nku incha kitsuyaha xuta ni xi kamo. ³⁷ Tu ni xi incha kama nkjúnun ra nga b'a incha kitsúhu xinkjin:

—Ts'in sisin tu mí nihí ni. Santaha maha ts'in nga nt'é xuta xi staya ko ts'in nga nchja xuta xi nima.

8

B'i ts'in kits'inkjen Jesu já xi nju mi

(Mt. 15:32-39)

¹ Nku niya nk'ie nga ta kama njakú nkjúnun ngáha xuta ko nga najmi tjihin ni xi incha kjine, as'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyaha ko b'i kitsúhu:

² —Tíma nimana xuta nkjin, at'aha ja tjihin jan nistjin nga tjintukona ei. Ja najmi ta tjihin ra nichine. ³ Tsa b'ahá tjün ts'inkji kjintia ni'yaha, kutsa incha kuayayaha aya niyoo. At'aha tjin xi kjin nkjún nibaha.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyoo:

—Tunga ante t'axin xu'bi. ¿Má xi tjeheh kuankinchj'ahaná ninkuan xi kamaha ra xuta nkjin?

⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjin ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha.

⁶ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjin t'anankiu. Jakj'a ninkuan xi yatu ko kitsjaha máb'achjihí Ntjaná. Tsakjanya ko kitsjaha já ni'yakuyaha tu xi n'endzjoho ra xuta. As'ai já ni'yakuyoo kits'inndzjoho ninkuan xuta nkjin.

⁷ Ko ta y'a ya jóo k'ua tjio xixi. As'ai kitsjaha Jesu máb'achjihí Ntjaná ngat'a ts'e tjio ko b'a ta kitsúhu já ni'yakuyaha nga ts'inndzjoho xuta nkjin niu.

⁸ Kikjine xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'áya ninkuan xi ts'ankiu. Yatu nisin kama. ⁹ Ma ra nju mi xuta xi incha kikjine nichinee. As'ai kits'inkji Jesu xuta nkjin ni'yaha ¹⁰ ko jas'enko já ni'yakuyaha tsutsuu nga ngji ante Dalmanuta.

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ As'ai incha j'ai já fariseo ko kik'atuts'ihin nga ngji kontraha ni xi tsakuya Jesu. Tu xi kikjut'ayák'uhun, tsankihí nga ts'in nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntjaná kits'in nibaha.

¹² Najmi kisasihin Jesu ni xi kitsú jóo ko b'i kitsú:

—¿Á tbankihi xuta xi tjihin nd'ai nga skuhehe nku kjuankjún? Kjuaxi ni xi tíxinnuu nga najmi s'ejña chjihí xuta xi tjin nd'ai ndaha nku kjuankjún.

¹³ As'ai ngji t'axihin jóo nga jas'en ngáha tsutsuu ko ngji ngabantá xinkuu.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'inchjén na'yu san

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Já ni'yakuyoo kichayaha nga incha kik'a ninkuan. Tu nku ichihí ninkuan xi incha y'a nga kab'entuyá tsutsuu. ¹⁵ As'ai Jesu b'a kitsúhu jóo:

—Nda chasoo. Chuhun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko na'yu sahan Herode.

¹⁶ As'ai b'i ngján kinchjanimiyakoho xinkjin já ni'yakuyoo nga najmi incha y'a ninkuan. ¹⁷ Kamankjihin Jesu ni xi tincha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á tíchubanimiyahanu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿A tu yje najmi kjehé ma chjinnuu ko mankjinnuu? ¿Á b'a nkjún ts'in ndjaha animannuu!

¹⁸ Tíincha tunkun, tunga, ¿a najmi ma chjihínuu? Kò tjínuu tjabaxínñju, tunga, ¿a najmi nu'yánú? ¿A najmi ta f'áitsjehénnuu? ¹⁹ Nk'ie nga tsakjanyáha nínkuàn xi uun já xi un mií maha, ¿nkú tjín nisin kama nínkuàn xi tsankiu nga y'ekú?

B'a incha kitsú jóo:

—Te jo nisin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kò nk'ie nga tsakjanyáha nínkuàn xi yatuu já xi ñju mií maha, ¿nkú tjín nisin kama nínkuàn xi tsankiu nga y'ekú?

B'a kitsú jóo:

—Yatu nisin.

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á tu yje najmi kjehé mankjihinnuu ma?

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda ka nanki Betsaida

²² Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Betsaida, as'ai incha j'aikoho xuta nku nda ka kò incha tsankihí nga nguáne ntsja nda kò. ²³ Jak'á ntsja ndo nga tsitjuko natsihin nantio. As'ai tsátatéjnu tunkun ndo kò kingjáne ntsja. As'ai kingjásjaiyaha:

—¿A tjín ni xi tíma chjihí?

²⁴ B'a kitsú ndo nga tsase:

—Tíma chjina xuta. B'a k'un yá tu xi tjíma k'un.

²⁵ As'ai ta kingjáne ntsja ngáha Jesu tunkun ndo. Tsase sisin ndo nga kamanda. Kama chji tentehe gayjee ni xi tjín.

²⁶ As'ai kits'ínkji ni'yaha ndo nga b'i kitsúhu:

—Najmi ta bitjas'ehenni ajin nantio tsa kuixínyai ni xi kamahi.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntiana kits'in nibaha ngajoho

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ As'ai ngji Jesu kò já ni'yakuyáha ante xi tjín nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe. Nk'ie nga tjen aya niyóo, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yá xi títsu xuta nga an?

²⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjín xi b'a tíincha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a tíincha tsu nga ji xi Elia. Kò tjín ngá xi b'a tíincha tsu nga nku nda profeta ji.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Kò jun, ¿yá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

³⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha kui éin.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Kik'atuts'ihín Jesu nga tsakúyaha já ni'yakuyáha nga tjíhin nga un nkjún skuéhe Ntíhi Ndax'iun, kò nga jáchá xi tjíhin xá kò já na'mi k'aku kò já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'ínkjáfhín, kò nga n'ek'ien, kò nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo nga ja kj'ua jan nistjin.

³² Kitsúyaha ni xu'bi já ni'yakuyáha. As'ai Pedro ngjikò t'axín Jesu kò b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. ³³ Tunga kits'ínk'ótjijak'uhún Jesu já ni'yakuyáha nga ndjá kinchjako Pedro:

—¡Tiyú xinní, Satana! At'aha najmi ni xi ts'e Ntiana t'n'enkjintak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asunntej t'n'enkjintak'uin.

³⁴ As'ai kinchjaha xuta nkjiun kò já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjohō ni xi mjehe kō katsjáha yjohō nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ³⁵ At'aha xi mjehe ts'íink'anki suba yjohō nga k'u'éjna t'ík'un, kui xi tū sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana kō ngat'aha én nda tsuhū Ntiana, kui xi tū sahá n'ek'anki. ³⁶ At'aha, ¿mí xi chjíhi rā tsa ts'ín ngana xutā ngayjee ni xi tjín asuntee, tsa tū sa ndyjahá ngá animaha? ³⁷ ¿Mí nihi xi tsjá nga k'u'échjintjai animaha?

³⁸ Kui nga tsa tjín xi kama subaha rā an kō éna ajihin xutā ngatitsun xi tjín nd'ai xi najmi naxū t'íncha nginkun Ntiana, b'a tā ts'ín tā kama subaha Ntíhi Nda'íun xutā xu'bi nistjin nk'ie nga k'j'uaíko kjuachánkaha Na'mihí kō nga k'j'uaíko ntitsjehē.

9

¹ B'í tā kitsú ya Jesu:

—Kjuaxí ni xi t'íxinnū. K'ua xi t'íncha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue xi nkú ts'ín kuakúchji nga'yúhun Ntiana nga ja kuatéxuma.

B'í kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axíhin Pedro, Santiago kō Jua. Ngjiko t'axín suba jóo nku asunntu naxí nk'a. Yo kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. ³ Tsa't'ai najyuhun. Taba xúxú kama. Najmi tjín asuntee xi kamaha b'a ts'íink'íé taba taba najyuhun nga kuané nga xi nkú kik'ie najyuhun Jesu. ⁴ Tā kíkíe jóo Eliā kō Moise nga t'íncha nchjanijmíko Jesu. ⁵ As'ai b'í kitsú Pedro:

—Ji ndā maestru, já b'a nda t'íhin nga ei kuintsubahaná! Tū sahá n'endaí jan ni'ya yántsū, nku xi kama ts'í, nku xi kama ts'e Moise, kō nku xi kama ts'e Eliā.

⁶ B'a kitsú Pedro at'aha najmi be mí nihi xi kuítsu, at'aha tū ni xí kit-sankjúhún jóo. ⁷ As'ai tū nukuhú nintí j'ai ts'ínnk'íéhen kō ajin nintíu kinu'yá nku ntā xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntina. Tjona. Tasinñjuhu.

⁸ Kō as'ai tjen'yún incha tsasehé andaihi jóo, tunga najmi tā ch'a xi kíkíehé ni. Tū Jesu síñakō subahá saha.

⁹ Nk'ie nga ja t'íncha nibájen ngáha, b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tū ch'a xi kuítsuyaha ni xi kíkíe santa nkúhu nga k'j'uaíya ngáha rā ngabayoo Ntíhi Nda'íun. ¹⁰ Tū kui incha kíkíehé niu kō kinchjanijmíyakoхо xinkjín nkú tsuhu rā nga k'j'uaíya ngáha rā ngabayoo Jesu. ¹¹ As'ai incha kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga t'íhin nga k'j'uaí títjuhun Eliā?

¹² B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxí nga k'j'uaí títjun Eliā kō k'u'énda ngayjee ni xi tjín. Tunga, ¿nkú tsuhū rā nga b'a ts'ín t'íjt'aha éhen Ntiana nga un nkjún skuehe rā Ntíhi Nda'íun kō nga xi najmi chumi ni chjíhi rā n'e maha? ¹³ Tunga an b'a t'íxinnū nga ja j'ai Eliā, kō ni xi mjehe xutā kits'íhin ndo. Kin'ehe xi nkú ts'ín t'íjt'a éhen Ntiana.

B'í ts'ín kits'ín ndáíhi Jesu nku ndā chí xi t'íñajihin nku ndaninda

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga t'íntu já ni'yakuyá xingisoo, kíkíe nga nkjin nkjún xutā katsendáíhi rā jóo kō nga k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo t'íncha b'ésiko jóo. ¹⁵ Nk'ie nga kíkíe xutā nkjiun Jesu, tū ni xí incha kama nkjúhún rā kō tsangatsanka nga ngijkjaniáha.

¹⁶ As'ai b'í kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi t'ínkōhonū jóo?

¹⁷ B'a kitsú nku nda xi síjñajihin xuto:

—Ji nda maestru, kjúáikohó nda china, at'aha nku ndaninda tíjñajihin xi najmi tsjantehe nga kuinchja. ¹⁸ Tu má xi tjeheén ni nga fak'áha, ts'ínkijenehe t'anankiu. Ixi b'exúhú ts'a nda china nga bate ni'yun ko bjá ndjáha. Ja b'a kuaxihin já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Já b'a 'yún ichi s'ejihin ra Ntiana xuta xi tjihin nd'ai! ¿Nké kjin tjihin nga kúatejñajinnuu? ¿Nké kjin tjihin nga ts'in chúkjuanu? Nibákonú nda chíu ei.

²⁰ As'ai j'aich'áha nda chíu. Tunga nk'ie nga kieke ndanindoo Jesu, tjen'yún y'étsujneyáha nda chíu ko tsijne t'anankiu nga ngjitikjá ko y'éxú ts'ihin ts'a.

²¹ As'ai kingjásjajaha Jesu na'mihi nda chíu:

—¿Nké kjin b'a maha ra?

B'a kitsú ndo:

—Santa nkúhu nga ntí ichi. ²² Nkjin niyá ja sa kjanikj'ajihin nd'íu ko ntóo nga mjehe ts'ínk'ien ntína. Tsa tjín ni xi kamahi n'ei kai, katuma nimaní jin ko tisinkoni.

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—“Tsa kamahi”, tíbixín. Xi s'ejihin Ntiana maha tu mí nihí ni.

²⁴ Tjen'yún 'yúhún kinchja na'mihi nda chíu nga b'i kitsú:

—S'ejinna Ntiana. Tisinkoní tu xi najmi jo jan kamahana.

²⁵ Nk'ie nga kieke Jesu nga tíma njakú nkjún xuta, as'ai ndjá kinchjako ndanindoo:

—Ji ndaninda xi tín'e stayai ko najmi tí'bainteíhi nga kuinchja nda chíu, an b'a tíxihin: titjujihin ko najmi ta bitjas'enjihin ri.

²⁶ As'ai tsitju ndanindoo nga kikjintáya ts'ihin ko nga 'yún y'étsujneyá nda chíu. Kis'ejña nda chíu xi nkúhu tsa k'ien. Nkjin xuta xi b'a kitsú:

—Ja k'uen.

²⁷ Tunga jak'áha Jesu ntsja nda chíu nga kikjesíntjen ko tsasinjña ngáha.

²⁸ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha, as'ai já ni'yakuyáha kingjásjaiya t'axihin:

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaá Ntiana ko nk'ie nga bintsuba kjintiaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyaha ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ As'ai tsitju yo nga incha j'ajin ante Galilea. Najmi kama mjehe tsa tjín xi skuéhe nga yo j'a, ³¹ at'aha b'i ts'in tsakúyaha já ni'yakuyáha:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ko incha ts'ínk'iehen. Askahan nga ja kuayá, kj'uíya ngáha ra nga ja kj'ua jan nistjin.

³² Tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo én xu'bi ko najmi kama k'un kingjásjaiyaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ As'ai incha tsichu nanki Capernaum ko nk'ie nga ja tíjña aya ni'yoó, kingjásjaiyaha já ni'yakuyáha:

—¿Mí nihi xi tichubanijmíyakohonu xinkiu aya niyóo?

³⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo, at'aha aya niyóo kinchjanijmíyakoho xinkjín yá xi 'yún nk'a tjen ajihín. ³⁵ As'ai y'ejña Jesu, kinchjaha já ni'yakuyá xi te joo ko b'i kitsúhu:

—Tsa tjin xi nda k'aku mjehe kama ajinnu, tu saha nda musu kats'in ma joho ko kats'inxat'aha ja xingiso.

³⁶ As'ai jakj'a nku nda chi ko tsasinjajin masehen joo. Kitsubakja ts'ihin nda chiu nga b'i kitsu:

³⁷ —Xi ngajona ts'inkjajihin ra nku nda chi xi nkuhu xu'bi, kui xi an tits'inkjainna. Ko xi ts'inkjainna, najmi tu nku an tits'inkjainna. Ko ta xi kits'in nibana tits'inkjajihin.

B'i ts'in kinchjanijmyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ As'ai b'a kitsu Jua:

—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohi tim'osjehe janindoo. Tunga kik'iech'oho ri at'aha najmi na tjenkona.

³⁹ As'ai b'i kitsu Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'ohoo. At'aha tsa tjin xi tits'in nku kjuankjun ngajona, kui xi najmi kama tsa tu sa a kui ch'ohon ts'in kujinchjayane ngahana. ⁴⁰ At'aha xi najmi tifi kontrana, kui xi na makona. ⁴¹ Tu yaha ni xi tsjanuu tsa tu nku chutsin ntanijua at'aha an tjenkinu, kjuaxi ni xi tixinnuu nga k'uaihi chjhi xuta xu'bo.

B'i ts'in kinchjanijmyaha Jesu xuta xi ts'inkijnejin je xuta xingiso

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Tu yaha ni xi ts'inkijnejin ngatitsun nku nda chi xi nkuhu xu'bi xi s'ejihin an, tu saha ra ngandaha xi b'a ts'iuun tsa s'et'a 'yunt'a kasin nku ndjio chanka ko chjanik'ajin ntachak'uun. ⁴³ Tsa ntsai tits'inkijnejihin ngatitsun, tu saha tichakjai. Tu saha ngandahi tsa kuitjas'en nimai ma nga k'uentu tik'un xuta, nga najmi k'uinloi nga joo ntsai ngak'ien, ma nga najmi maha 'meya nd'iu. ⁴⁴ Yo najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'iu.

⁴⁵ Tsa tsukui tits'inkijnejihin ngatitsun, tu saha tichakjai. Tu saha ngandahi tsa kuitjas'en nimai ma nga k'uentu tik'un xuta, nga jit'a nga joo tsukui nga ajin nd'i ngak'ien chjanik'ajihin, ma nga najmi maha 'meya nd'iu. ⁴⁶ Yo najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'iu.

⁴⁷ Tsa tunkuin tits'inkijnejihin ngatitsun, tu saha n'esjei. Tu saha ngandahi tsa kuitjas'en kat'ai ma nga batexuma Ntiana, nga najmi tsa tuncha nga joo tunkuin tsa tu sa ajin nd'i ngak'iehen chjanik'ajin ngahi, ⁴⁸ ma nga najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'iu.

⁴⁹ At'aha nd'i n'entikoho ngayee xuta. ⁵⁰ Nda naxo, tunga tsa ndya nga yuhun, inkú ts'in kama ntia ngaha? Kas'e ajinnuu naxa xi tixinnuu ko b'i ngjan jyu tintsubakoo xinkiu.

10

B'i ts'in kinchjanijmyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tjin Judea ko ante xi tjin ngabantá ntaje Jordan. Ta kama njakut'a nkjuhun ngaha ra xuta. Tsakuyaha ehen Ntiana xi nkú nga ts'in tehente. ² As'ai k'ua ja fariseo j'aisehe tu xi kujt'ayak'uhun ra. B'i ts'in kingiasjaiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'inkjehé kjuabixahan nga k'uejna chjuuhun?

³ B'i kitsu Jesu:

—¿Nkú ts'in y'ejnanuu Moise?

⁴ B'a incha kitsu joo:

—Moise kitsjá kjuá nga nku ndá kama kjésintjen nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuábixahan kó b'a ts'ín kama k'uéjñaha chjuúhún.

⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga b'a ts'ín y'éjnahanuu Moise. ⁶ Tunga nga tuts'ihin ni, nk'ie nga kits'innda Ntíaná asuntee, “nku chjuún nku x'in kits'innda xuta” tjít'a. ⁷ Kó ta tjít'a ya: “Kui kjuaha nga nku ndá k'uéjñaha na'mihí kó naaha nga k'uéjñako chjuúhún. ⁸ Nga joo nkuhú kuichú ma.” Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. ⁹ Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntíaná, najmi xuta kjéndáya.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyáha ta kuihi niu kingásjaiya ngáha ra nk'ie nga ja incha j'ai ni'yaha. ¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Tu yáha ni xi k'uéjña chjuúhún kó kuixanko kj'ái tachjuún, kui xi t'ibangane kjuábixahan. ¹² Kó tsa nku tachjuún k'uéjña x'ihin kó kuixanko kj'ái ndá, kui xi ta t'ibangane kjuábixahan.

B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jántí xiu

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ As'ai incha j'ai kó xuta ntíhi tu xi Jesu nguénnehe ra ntsja. Tunga já ni'yakuyóhó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ Nk'ie nga kiekie Jesu ni xi t'íncha ts'ín jóo, najmi kisasíhin niu. As'ai b'a kitsúhu:

—Tjehenntohoo jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjintuyáha xi nkú joyaha jántí xi, kui xi tjeheh ra nga Ntíaná kuatéxumaha. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi najmi ts'ínkjáfhin nga Ntíaná xi batéxuma xi nkú ts'ín ts'ínkjáfhin nku ndá chí ni xi 'báihí, kui xi ndaháchí najmi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

¹⁶ As'ai jak'á jántí xiu nga ts'ank'a kó kingjénne ntsja nga nda kinchjane.

B'i ts'ín kinchjanijmko Jesu nku ndá nchiná

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Nk'ie nga ja t'ibitju Jesu yo nga ts'ín niyá, as'ai j'ai tsuntsu nku ndá. Tsasinkúnch'int'aha kó b'a kitsúhu:

—Ji ndá maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáfhin ra nga kúatejña t'ík'un sían?

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntíaná. ¹⁹ Yai xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumoo: “Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuábixoo. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Najmi tu ch'anach'aihi xuta xingisoo. Chankjún na'mihí kó naahi.”

²⁰ B'a kitsú ndo:

—Ji ndá maestru, ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²¹ As'ai Jesu kama nimaha ndo nga tsase'a kó b'i kitsúhu:

—Nku ni ndyjat'a sahi. T'ihinteñai ni xi tjíhin kó tjeihin xuta x'an. B'a ts'ín s'ehé ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie babaha kó kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai tsase Jesu andaihi kó b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á b'a 'yún 'ni tjíhin tsa xuta xi nchiná nkjúnhun kjuas'enjihin nga Ntíaná xi kuatéxumaha!

²⁴ Kama nkjúnhun já ni'yakuyóo én xi kitsú Jesu, tunga b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Jun ntína, já b'a 'yún 'ni tjíhin nga kjuas'enjihin xuta nga Ntíaná kuatéx-
umaha! ²⁵ Tu sahá najmi 'ni tjin tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu
nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

²⁶ Tu ni xí kama nkjühún saha jóo ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Yá xi kama k'uanke ni ma?

²⁷ As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachí najmi kamaha ts'ínk'anki yjoho, tunga Ntíaná maha
ts'ínk'anki xuta. At'aha tu mí nihi ni xi maha ts'ín Ntíaná.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentei ni xi tjinni ko tjennkihi nd'ai.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjin
nichja, tsa naaha, tsa na'mihi, tsa ntíhi ko tsa jña xi tjíhin ngat'ana ko ngat'aha
én nda tsuhu Ntíaná, ³⁰ kui xutai k'uai ngáha ra unchan niyá tjíhin ni xi y'éjña.
Nd'ai asunnte xu'bi k'uaihi ni'ya, já nts'e, jminchjin nichja, naaha, ntí ko jña,
ko ta tsjénki uncha. Ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu t'k'un sín.
³¹ Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yanki nd'ai xi tsjén títjun kama
ngáha.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Nk'ie nga tjincha ts'in niyá nga tjincha fi nanki Jerusalem, Jesu tjen
títjuhun xuta ni'yakuyáha. Kama nkjühun jóo ko tjincha tsankjún nga tjennki-
hi, As'ai ta kinchja t'axihín ngáha ra já ni'yakuyá xi te jo ko kik'atuts'ihin nga
kitsúyaha ni xi kamat'ain. ³³ B'i kitsúhu jóo:

—Tjenñju. Ja t'bankiaán nanki Jerusalem. Ja n'ekjas'en Ntíhi Ndash'iuun aya
ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi incha tsjá kjuu nga
n'ek'ien ko as'ai ts'ínkjas'ehen xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra. ³⁴ Kui xi
kuajnukiehe ko kuatétéjnuhu. K'uéhe ko ts'ínk'ien. Tunga nk'iehe nga ja k'ua
jan nistjin, k'uaíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in Santiago ko Jua tsankihi Jesu nku kjuanda

(Mt. 20:20-28)

³⁵ As'ai Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo maha, kui xi incha j'aise tiñaha Jesu
ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, mjeni nga k'uaíni ni xi kuinchíhi.

³⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjenju nga ts'ian?

³⁷ B'a incha kitsú jóo:

—K'uaínteni nga nku xi k'úéjña kixihi ko nku xi k'úéjña skjühin nistjin nga
n'ekjáihin kjuachákahi.

³⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tbinchu. ¿A kuichúkjuanu nga un skuenu xi nkú ts'in un
skuna? ¿A kuichúkjuanu nga n'ekjóhon kjuanimá xi ts'inkjáihin?

³⁹ B'a incha kitsú jóo:

—Kuichúkjuani.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenu xi nkúhu an ko nga choo kjuanimá xi ts'inkjáihin.

⁴⁰ Tunga tsa kuintsubo nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tijnana nga tsja
niyu. Ja tjinu xi tijná ndaha kui antee.

⁴¹ Nk'ie nga kint'á já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkanko Santiago ko
Jua. ⁴² Tunga kinchja njahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'ín xutá xi tjiñin xá ej asunteei 'yún ndjá ts'ínko xutá xingisoó, kò xi tjiñin nga'yún ts'ín nga nu'yá'éhen. ⁴³ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje nñi nga ndá k'akú kama ajinnuu, kui xi kats'ín ni xi nda ngandanuu. ⁴⁴ Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma ndá musunuu. ⁴⁵ At'ahá tá ndaha Ntíhi Ndax'iun najmi j'ai tsa tú xi kui nda n'ehé ra. J'ai ní tú xi ni xi ngandaha xutá j'ai ts'ihin kò tú xi ts'ínkjas'ehen yjohó nga k'uéchjántjai nkjin xutá.

B'i ts'ín kits'ínkíhi Jesu nku ndá ká
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ As'ai incha tsichu nanki Jerico. Kò nk'ie nga títbitju Jesu yó kò já ni'yakuyáha kò xutá nkjin xi tjenkò, tú yohó andai niyóó kab'ejña nga títbanki chje nku ndá ká xi 'mi Bartimeo, xi ntíhi Timeo maha. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'é nga nibá tiña Jesu ndá Nazaret, as'ai kik'atuts'ihin nga kikjintáya:

—Ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimañi an!

⁴⁸ Nkjin xutá kinchjatikohó tú xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tú sahá 'yún kikjintáya sa:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimañi an!

⁴⁹ As'ai tsasin'yún Jesu kò b'a kitsú:

—Chubohoo ndo.

As'ai b'i kik'ihin ndá kò:

—Tsjo katumahi. Tisintjein, at'ahá tínchjahi.

⁵⁰ Kikjaníya najyun ndjuhu ndó kò xuúhun tsisintjen nga ngjik'úhun Jesu.

⁵¹ As'ai Jesu kingásjaiyaha:

—¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú ndá kò:

—Ji ndá maestru, mjena nga kama chjina.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani. At'ahá kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri.

Tá kuihi chubó kama chjihí ndó kò kitsjennkíhi Jesu nga kits'ínko niyá.

11

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalem

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tíncha bichú tiña nanki Jerusalem nga incha j'ai Betfage kò Betanía, nanki xixi xi tiña maha asunntu tjenkí xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichi xi tjiña tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yó, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjit'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjundáyo kò nibákoo ej. ³ Kò tsa tjin xi b'a kuitsunuu nga nguásjaiyanuu: “¿Á b'a tín'ehenu?”, b'a t'ihun: “Ndá maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

⁴ As'ai incha ngji já ni'yakuyóó kò kisakúhu ntí búrrú xi tjit'a'yúnt'a nku ankjuá xi tjen andai niyóó kò kikjendáya. ⁵ K'ua xutá xi tíncha yó kingásjaiyaha:

—¿Mí nihi xi tín'o? ¿Á jun tíchjundáyanu ntí búrrú?

⁶ Tunga b'ahá kitsú já ni'yakuyóó xi nkú nga kitsúhu Jesu kò kitsjantehe jóo nga ngjuáiko chu. ⁷ Incha j'aikohó Jesu ntí búrrú. Najyuhun incha kingásuhun kò Jesu y'esúhun chu. ⁸ Nkjin nkjún xutá incha kingántu najyuhun aya niyóó, kò k'já ngá xi tjiahá yá incha tsatet'a kò kingántu aya niyóó.

⁹ 'Yún kikjintáya xutá xi yja títjuun kò xi yjankiu nga b'i incha kitsú:

—jKats'ínk'an kiná Ntíaná! jNtíaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá ngajohó!
¹⁰ jNtíaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá nga kuatéxuma, xi ts'ínkjáihin xáha
 ntje cháná David! jKats'ínk'an kiná Ntíaná xi tjíña nk'a ján!

¹¹ Jas'en Jesu nanki Jerusalem kò ngji natsihin ninku má ma ñjakú xutá. Nk'ie
 nga ja kamahá nga tsasehé ngayjee ni xi tjín andaihi, as'ai tsitju nga ngjiko
 nanki Betanía já ni'yakuyá xi te joó. At'ahá ja kama ngixun.

B'i ts'ín ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihin tu
 (Mt. 21:18-19)

¹² Nistjin xi ma ndyjuun nk'ie nga incha tsitju ngáha nanki Betanía, tu kama
 bjohó ra Jesu. ¹³ Kjin tjen sa nga kikié nku yá higuera xi xkfén kò ngjisehe
 yóo tsa tu ahá ni sakúhu tu. Tunga nk'ie nga tsichuk'úhún yóo, tu ndahá nku
 tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. At'ahá najmi nistjihin tu higo. ¹⁴ As'ai b'i
 kitsúhu yá higuera:

—Ndahachí najmi tá ch'a kjinéhe tu xi s'ehi.
 Kint'é já ni'yakuyáha nga b'a kitsú.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu já xi tijncha batéña chu má ma natsihin ninku
 (Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Incha tsichu nanki Jerusalem kò jas'en má ma natsihin ninku. As'ai
 kik'atuts'ihin Jesu nga kik'onsje já xi tijncha batéña kò xi tijncha b'atse chu
 yo. Kits'ínk'ótsjá yámixahá já xi tijncha ts'ínk'óntjaiya ttoon kò yáxiléhe já
 xi tijncha batéña chutuju. ¹⁶ Kò tá ndaha nku najmi ch'a kitsjantehe tsa
 kj'uatikjako natsihin ninku tsa mí nihi. ¹⁷ B'i kitsú nga y'éjña chji éhen Ntíaná:

—B'a ts'ín tjt'a éhen Ntíaná: “B'a k'úhín ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi
 má nga xutá xi nibaha ngayjee naxinantá xi tjín asuntee incha kuinchjako
 Ntíaná.” Tunga jun antehé já ndyjé t'n'e mo.

¹⁸ Kint'é én xu'bi já na'mi k'aku kò já chjine'éhen kjuatéxumoo kò incha
 tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu. Tunga incha tsankjúhún
 Jesu, at'ahá ngayjee xutá nkjiun tijncha ma nkjúhún xi nkú ts'ín tábakúya.

¹⁹ Nk'ie nga ja kama jyuun, tsitju ajin nantio Jesu kò já ni'yakuyáha.

B'i ts'ín kixí yá higuera xi ndjá kinchjako Jesu
 (Mt. 21:20-22)

²⁰ Nk'ie nga tá jjuhún nistjin xi ma ndyjuun, incha j'a má xi tjehe sijná yá
 higuera kò kikié nga santaha kò kjamahá yóo ja kixí. ²¹ J'áitsjehen Pedro niu,
 as'ai b'a kitsú:

—Ji ndá maestru, chásé ma ri. Ja kixí yá higuera xi ndjá kichubakoi.

²² As'ai b'i kitsú Jesu:

—N'e s'ejjun Ntíaná. ²³ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáhá ni xi b'a kuitsuhu
 asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin yo kò chjanik'ajin yjohi ntáchak'uun”, kama xi
 nkú kuitsu tsa najmi jo jan kamahá nga s'ejihin nga b'a kama xi nkú nga titsu.
²⁴ Kui nga b'a tixihinnuu. Ngayjee ni xi kuinchihuu Ntíaná nga chubakoo, n'e
 s'ejjun nga n'ekjóhoon kò b'a kama.

²⁵ Nk'ie nga tichubakoo Ntíaná, n'endyjat'ohoo tsa tjín xi tjínkokjuanu, tu
 xi b'a ts'ín tá Na'minuu xi tjíñaha ndjiojmi ján ts'ínndyjat'ahanuu ngatitsun-
 nuu. ²⁶ Tunga tsa najmi n'endyjat'o, tá ndaha Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján
 najmi ts'ínndyjat'a ngatitsunnuu.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tixóo Jesu yá xi kitsjá xáha
 (Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ As'ai ta incha j'ai ngáha nanki Jerusalen. Nk'ie nga tsú'ba Jesu má ma natsihin ninku, as'ai j'aik'úhún já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjihin xá. ²⁸ B'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi nga b'a t'n'ei?

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Kó an ta kuasjáyanuu nku ni. N'ek'óyanú, as'ai xínyanuu mí xáha xi tjínna nga b'a tít'sian. ³⁰ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a ra xuta asunnteihí? N'ek'óyanú.

³¹ As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'ín nibáha Jua”, kuixíaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ³² Tunga najmi kama tsa: “Xuta asunntei kits'ín nibáha”, kuixíaán.

B'a incha kitsúhu xinkjín at'aha tsankjún xuta nkjiun, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. ³³ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kó ta ndaha an najmi xínyanuu yá xi kitsjana nga b'a tít'sian.

12

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ As'ai Jesu b'i ts'ín tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsjajé. Y'éngi nch'a ko kits'ínnda nku ante má nga ts'íonki tuntsjajé. Kits'ínnda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngi kjin. ² Nk'ie nga ja tijné tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi tít'sínxáko tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³ Tunga jakj'áhá jóo nda musu nga kik'íéhe ko kits'ínkji tiya tiya.

⁴ 'As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo kj'ai nda musu. Tunga máha nda xu'bi, ni kik'onntjaihi jóo ko ch'on nkjún incha kitsúhu. ⁵ Ta kits'ínkjihí ngáha kj'ai nda musuhu ndo, tunga kits'ínk'iehen ra jóo nda xu'bi. Nkjin sa já musu xi kits'ínkji ndo. K'ua xi kis'ehe ko k'ua xi kits'ínk'iehen jóo.

⁶ T'ijña saha ndo nku xi ts'ín nibá, kui ntí xi tjo nkjúhún. B'i kitsú nga kits'ínkjisehe jóo: “Skuenkjún ntína jóo.” ⁷ Tunga b'ahá ts'ínjúhu xinkjín já xi ts'ínxáko tuntsjajé: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihín ngayjee ni xi tjihin na'mihi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'ánáhaná ni xi ts'ínkjáihín.” ⁸ As'ai jakj'á jóo ntíhi ndo ko kits'ínk'ien. Kik'onsje yjoninte k'ien natsin má nga tjíntje tuntsjajé.

⁹ 'Kui b'a maha, ¿nkú ts'ínhin nda xi ts'e tuntsjajé? Kj'uai ko ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajé ko kj'ai já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajé.

¹⁰ ¿A najmi kjehé n'eyo ni xu'bi xi tjit'a xujun éhen Ntíaná? B'a tít'su:

Ndjio xi kikaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹¹ Ntíaná xi b'a kits'ín ko ma nkjúnna nga chasehé.

¹² As'ai mjehe já xi tjihin xá nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihín nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun ko incha ngi t'axihín Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjihin nga s'echjihí

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ As'ai kin'e nibásehe Jesu k'ua já fariseo ko k'ua já xi yankihí nda rej Herode Antipa, tu xi ts'ínkjineyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjin. ¹⁴ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga najmi ni xi sasihin xuta chubai. 'Yún nanka chaseih. Naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntiana. Kui nga, za ma b'echjihí nda titjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi? ¿A k'uaíhi, a ra najmi k'uaíhi raá?

¹⁵ Tunga behé Jesu kjuajohonkjihin jóo ko b'i kitsúhu:

—¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? Nibákonú ei nku tton denario tu xi kuasehe ra.

¹⁶ As'ai j'aiko jóo tooon ko b'a kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjiin ko j'áin xi tjít'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda titjun Cesar.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda titjun Cesar ni xi ts'e nda titjun Cesar, ko tjohoon Ntiana ni xi ts'e Ntiana.

Tu ni xi kama nkjúhún ra jóo én xi kits'ínk'óya Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Já saduseo bakúya nga najmi k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga kingásjaiyaha. ¹⁹ B'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'ét'aná Moise: “Tsa nku nda xi tjíñaha chjuún kuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhun, nda nts'e tjíhin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'in s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien.”

²⁰ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjíun k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ²¹ As'ai nda xi ma joho tsixanko ngáha tachjúun, tunga ta k'iehén ko najmi kis'ehe ntí. B'a ta kamaha nda xi ma jahan. ²² B'a ta ts'in tsixanko tachjúun já nts'e xi k'oo, tunga ndahá nku najmi kis'ehe ntí. Askahan ta k'ien tachjúun.

²³ Nístjin nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿ya ndaha xi kama ts'e tachjúun, at'aha nga yatuú tsixanko?

²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnu ni xi tjít'a éhen Ntiana ko ta ndaha nga'yúhun Ntiana. ²⁵ At'aha nk'ie nga k'uaíya ngáha ra xuta, najmi ta kuixahan ko ta ndaha najmi ts'ínkixan ntíhi. B'a ní ts'in k'úéntu xi nkú ts'in tjíntu ntítsje xi tjín ndjiojmi ján.

²⁶ Tunga nga k'uaíya ngáha ra xuta, za najmi k'jehé n'eyo má y'ét'a Moise má nga tínchjanímiyaha na'yá ntsje xi títiú? B'a kitsú Ntiana nga kinchjako Moise: “An xi Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac ko Ntíaha Jacob.” ²⁷ Ntiana najmi Ntíaha animá. Ntíaha ní xuta tík'un. Tu xi najmi b'ahá tjín ni xi chubo.

B'i ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Ta j'ai nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo. Kint'é ndai ni xi kichuban-ijmíyaha ko kamankjihin nga b'a tjín én xi kinchja Jesu. As'ai kingásjaiyaha:

—Ajihin ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kui xu'bi: “Tasiníju, xuta Israel. Ntía xi Ntiana má, kui xi Ntía nku tutu.

³⁰ N'etjói Ntiana xi Ntíahi máha ngayjee animahi ko ngayjee nga'yíhin. N'etjói xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjíntak'uín.” ³¹ Kjuatéxuma xu'bi xi ma joho: “N'etjói xutáhi xi nkú nga ts'in tjohi yjohi.” Najmi tjín kj'ái kjuatéxuma xi 'yún chjí saha ra nga nga jóo kjuatéxuma xu'bi.

³² As'ai b'a kitsú ndo:

—Johon, nda maestru, b'a tjin. Kjuaxi ni xi t'ibixin, nga nku tutu maha Ntiana kō nga najmi tjin sa k'ajai. ³³ Kō nga n'etjaja Ntiana ngayjee animana kō ngayjee nga yunnā kō xi nkū ts'in n'enkin t'ak'aan, kō nga n'etjaja xutanā xi nkū nga ts'in tjonā yjonā, kui xi 'yún chji saha rā nga tu má chjehé ni xi s'etisun nāchan chje.

³⁴ Nk'ie nga kint'é Jesu nga b'a tjin én xi kinchja ndo, as'ai b'i kitsúhu:

—Najmi kjin tinchihin má batexuma Ntiana.

Ndaha nku najmi tā kama k'un kingjajai saha rā Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'in kingjajai Jesu ya xi y'aha rā xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Nk'ie nga t'bakuya Jesu má ma natsihin ninku, as'ai b'i kitsú:

—¿Nkū tjihin rā nga b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatexumoo nga ntjehé David nibaha rā xi Cristo? ³⁶ At'aha tā kuihi David b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santo Ntiana kits'in kinchjaha:

Ntiana b'a kitsúhu Nda Ntiana:

“Tinchint'áni má batexuma.

K'uentú maná já kontrahi kinte tsukui.”

³⁷ B'a ts'in tā kuihi David kitsúhu nga Nda Ntiahā maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkū ts'in ntjehé David nibaha rā xi Cristo?

Tsjo nkún kamaha xuta nkjin xi tjincha mjéñjuhū ni xi tinchja Jesu.

B'i ts'in y'échit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatexumoo

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ B'a kitsú sa Jesu nga tsakuya:

—Chúhuun yjonuú já chjine'éhen kjuatexumoo. Kui xi tsjohō nga bja najyun ndju nga b'ema kō nga tsjo ts'in sūniñaha niyatée. ³⁹ Tsjohō nga b'entusún yáxile xi tjincha títjun ni'ya sinagoga kō nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í.

⁴⁰ Kui xi kje'ahā ni'yaha jminchjin xi ja k'ien x'ihin kō as'ai chuba 'yúhún tse nchjako maña Ntiana, tu xi b'é'mat'aihin yjohō. 'Yún un skuehe já xu'bi.

B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu toon chje

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ankjin kaxa toon chje kab'ejña Jesu kō t'base xi nkū ts'in t'binchá xuta toon chjehé yo. Nkjin maha já nchiná xi 'yún tse toon t'binchá. ⁴² Tu j'aihi nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin. Kui xi jo toon xi t'ntí tsinchá kaxa chje.

⁴³ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha kō b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xuta xi k'oo xi tjincha b'éya toon kaxa chje. ⁴⁴ At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi t'f'ankihi kuatsjá. Tunga máha tachjin, ngayjee toon xi t'jñaha nga kjinayaha nichine kuatsjá.

13

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Nk'ie nga t'bitju Jesu má ma natsihin ninku, as'ai nku nda ni'yakuyáha b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, chase ma ri. Já b'a nkún k'uhun ndjio! Já b'a tsjo ts'in kin'endaha ni xi t'ihin ei!

² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tíyai ninku kō xjóo kō ngayjee ni xi kin'enda ei? Ndaha nku ndjio najmi tā s'ejñasuhun rā xinkjin. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehé ni nga kfe asuntee

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'ejna Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo kixi yaha ninku, as'ai Pedro, Santiago, Jua ko Andre incha kingjásaiya t'axihin:

⁴ —T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji tíjjuun nk'ie nga ja kuitjusun ngayjee niu?

⁵ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. ⁶ At'aha nkjin maha xi kj'uaí nga an ts'ín ma yoho. “An xi kui”, kuitsu ko k'uanachaha nkjin xuta.

⁷ 'Nk'ie nga kuinú'yó nga tjin kjuachán ko nga kuinchjanijmíyaha xuta kjuachán xi tíma, najmi tu binkjun. At'aha tjihin ni nga b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee. ⁸ At'aha xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi kj'ái nanki. Nku nda rei kjaánko kj'ái nda rei. Chón kama kj'ái kj'ái nanki ko s'e kjintía. Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihi t'atuts'ihin kjuanimá xi s'e.

⁹ Jun chúhuun yjonuu. At'aha já t'ixóo n'ekjas'ennuu ko s'ennu aya ni'ya sinagoga. Ngat'ana nguaikohonuu xuta nginkun já tíjuun ko nginkun já rei, tu xi k'únyaha ruu jóo yaha an. ¹⁰ Kintehé ni nga kfe asuntee tjihin nga s'enijmíhi én nda tsuhu Ntiana ngayjee naxinantá xi tjin asuntee. ¹¹ Nk'ie nga nguaikonijénu xuta nga ts'ínkjas'ennuu nginkun já t'ixóo, najmi tu fantaha ruu yjonuu mí éhen xi kuxiún. Én xi k'uaínuu kui chubo xi chubo, at'aha najmi jun xi chubo. Espiritu Santo xi kuinchja.

¹² Xi tí'mi nda nts'e ts'ínkjas'en nga n'ek'ien nda nts'e. Xi tí'mi na'mi ts'ínkjas'en ntíhi. Xi tí'mi ntí kjaánko xi cháha ko ts'ínk'ien. ¹³ Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáhá kuasinjna, kui xi k'uanki.

¹⁴ Y'ét'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ante tsjehe ninku. Choo xi b'a ts'íin.

B'i kitsú Jesu ko xi tít's'inya xujun katumankjihin. B'i ta kitsú ya:

—Kui nistjiun katanka xuta xi t'jintu ante Judea xi tjehe asunntu tjenki.

¹⁵ Xi kab'ejnason nk'a ni'yaha, najmi tu kuitjuen ko ta ndaha najmi tu kjuas'en ni'yaha nga kj'uaikj'ásje ni xi t'jihin. ¹⁶ Xi kafi jna, najmi tu k'óoya nga kj'uaikj'á najyuhun.

¹⁷ 'Nimá ru ts'ihin jminchjin xi y'a ntí ko xi tít's'ínki ntí kui nistjiun!

¹⁸ Tinchihu Ntiana tu xi najmi nistjin chunch'an b'a kamaha. ¹⁹ At'aha 'yún s'e kjuanimá nistjin xu'bo, kjuanimá xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kits'ínnda Ntiana asuntee. Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²⁰ Tsa najmi kuatekjá Ntiana chuba nistjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uanki kai. Tunga jáhá tsatekjá Ntiana chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

²¹ 'Kui nistjiun tsa tjin xi b'a kuitsunu: “Chasoo, ei t'jna xi kits'ín nibá Ntiana”, ko tsa b'a kuitsunu: “Chasoo, ján t'jna”, najmi tu n'e s'ejiun. ²² At'aha incha kj'uaí xi b'a kuitsu tsank'á nga kui xi kits'ín nibáha Ntiana ko xi já profeta ts'ín ma tsank'á yoho. Kui xi incha ts'ín nkjin tikjá kjuankjún tu xi k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ájin Ntiana kamaha ra k'uanachaha. ²³ Tunga máha jun, chúhuun yjonuu. Jáhá tixinya t'junnuu ngatentee ni xu'bi.

B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ Tunga kui nistjiun, askahan nga ja kj'ua kjuanimá xu'bo, kama jyun ts'íu ko sóo najmi ta ts'ín ndzehen. ²⁵ Niñu xi tjin nk'a ján kuxuntu ko k'uatse ni xi tjin nk'a já. ²⁶ Nk'iehé cha Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin nintiu nga nibáko ngayjee nga'yuhun ko kjuachankaha. ²⁷ As'ai ts'ínkji ntitsjehe nga k'uéntuku

xuta xi j'ájin xi tǐntu tu má xi tje'hén ni, b'ahá ra má b'atuts'ihin ra asuntee santaha má fekuhu ra.

²⁸ 'Katumankinnuu ni xi b'éjña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yóo ko tjuhu xka, yo nga ja tǐbichú tiña chunubóo. ²⁹ B'a ta ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankinnuu nga ja tjen tiña Ntíhi Ndax'iun xi nkúhu tsa asti ankjuo síjña. ³⁰ Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáye xuta xi tǐjn nd'ai. ³¹ Kamaha asuntee ko nk'a ján ndyja, tunga énná najmi kj'ua tiya.

³² 'Tunga má nǐstjin ko chuba nga b'a kamoó, najmi ch'a xi behe, ta ndaha ntǐtsje xi tǐjn ndjiojmi ján ko ta ndaha Ntíhi Ntíaná. Nku tutuhú Ntia Na'miná xi be. ³³ Kui b'a maha, t'endahanu yjonuu ko chúnnto yjonuu, at'aha najmi yo nkjé b'a kamoó.

³⁴ 'Xi nkú joyaha nku ndá xi tǐfi kjin. Kintehe ni nga kuitju ni'yaha tsjá xáha nga kúnkú já musuhu nga ts'ín xá xi maha ts'ín. Ko b'a tsuhu ndá musu xi kunntá ankjuo nga kat'ejña nda. ³⁵ Kui nga tǐntsubá ndahanu, at'aha najmi yo nkjé kj'uaí ndá xi ts'e ni'yoo, tsa nga ja tǐfi ma 'ña, a ra masen nǐstjen, a ra nga kǐntá xanto, ko a ra nga ja tǐfi ma sen. ³⁶ Tǐntsubá ndo tu xi tsa kj'uaí tjen'yúhun, najmi kisuntuféhenu nga kj'uaíkienuu. ³⁷ Ni xi tǐxinnuu, b'a ta tǐxihin ngayjee xuta xingisoó: ¡Tǐntsubá ndo!

14

B'i ts'ín y'énda já tǐxóo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ndyja sa jo nǐstjin nga kuichú S'í Pascua, nk'ie nga chine nǐnkuan xi najmi kamandakoho na'yu san. Já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín k'uanachaha ra Jesu nga kuakj'ánijé ko ts'ínk'ien.

² Tunga b'ahá incha kitsúhu xinkjín:

—Najmi tu ajihin s'íu chjubéé ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjiun.

B'i ts'ín nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Nk'ie nga tǐjña Jesu nanki Betania, ni'yaha Simon, ndá xi k'uhun ch'in fentujnu, nk'ie nga kab'ejnat'a yámixó, as'ai nku tachjuún ja'aikó ntá sinjne xi chíj nkjún, xi naxú nardó kikjin kamandakoho. Kui xi tǐincha nku lubata ndjio chíj. Tsakján tachjuún lubata ndjio ko tsaténdzjojnú nintaku Jesu ntá sinjne. ⁴ As'ai k'ua já xi tǐincha yo kama kjahan ko b'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Á b'a ts'ín kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁵ At'aha kama ts'ati jan unchan toon denario kuach'a kai, tu xi kui toon k'uaíhi ra xuta x'an.

Ta incha kinchjayane tachjuún. ⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehenntohoo tachjuún. ¿Á jun tǐn'estihiruu? Nda tǐjn ni xi kuats'inna.

⁷ Xuta x'an bi, tehente k'uéntujinnuu ko kama kuaisinkoo nk'ie nga kama mjenuu. Tunga an najmi tehente kúatejñajinnuu. ⁸ Kui tachjín kuatsjá xi nkú tǐjn tǐjñaha. Ja kuak'íenda tǐtjun yjonintena nga kuak'ojnuhu ntá sinjnei tu xi s'eyanjihinna. ⁹ Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Tu má xi tje'hén ni nga s'enijmí én nda tsuhu Ntíaná nga ngúsuhun asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'ín tachjín. B'a ts'ín n'ekj'áitsjehen.

B'i ts'ín y'énda Judá Iscariote nga ts'ínkjas'en Jesu

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ As'ai Judá Iscariote, nku ndá ni'yakuyá xi te joo, ngjisehe já na'mi k'aku tu xi ts'ínkjas'ehen ra Jesu jóo. ¹¹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, kama tsjohó ko b'a

incha kitsúhu Judá nga tsjáha toon. As'ai tsangisjai niyá Judá xi nkú ts'in kama ts'iinkjas'ehen Jesu.

B'i ts'in ts'asjeko S'i Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹² Nistjin nga b'atuts'ihin ra S'i Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san ko nga n'ek'ien chutsankaha s'iu, as'ai já ni'yakuyáha Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Má xi tjeheh mjehe nga kuankink'iendai tu xi chinehene nichinehe S'i Pascua?

¹³ As'ai b'a kitsúhu jo já ni'yakuyáha nga kits'ínkji:

—Tankiun ajin nantio. Yo satékjó nku nda xi y'a nku ndjii ntánijua. Tsjénnkihú ¹⁴ ko má nga kjuas'en b'a t'ihun nda xi ts'e ni'yo: “B'a títsu nda maestrú: ¿Má xi kui ante má nga k'ineka nichinehe S'i Pascua já ni'yakuyána?”

¹⁵ As'ai kuakúnúu nku ante tayá chánka xi ja tjinda xi tjeheh nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

¹⁶ As'ai tsitju já ni'yakuyóo. Incha tsichu ajin nantio ko b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'énda nichinehe S'i Pascua. ¹⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, tsichuko Jesu já ni'yakuyá xi te jo. ¹⁸ Nk'ie nga ja tjintut'á yámixó nga t'íncha kjine nichinehe S'i Pascua, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. Nku xi t'jenjinnuu, xi ta ei t'inekona, ts'iinkjas'enna.

¹⁹ As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnkú kingjásjaiyaha:

—¿A an?

²⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku xi te jo, xi ta t'ibakj'á nichine xi tjíya taba má nga t'ibakj'a. ²¹ At'aha b'a n'ehé Nt'ihí Ndax'iun xi nkú ts'in jtít'a éhen Nt'ianá, tunga, jinima rú ts'ihin nda xi ts'iinkjas'ehen! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²² Nk'ie nga t'íncha kjine nichinehe S'i Pascua, jakj'á Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjihí Nt'ianá. Tsakjánya ko kitsjáha jóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbó. Kui xu'bi xi yjonintena.

²³ Ko ta jakj'á chutsún. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjihí Nt'ianá, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha ko incha kik'iyá chutsún ngatentee jóo. ²⁴ B'i kitsúhu jóo:

—Kui xu'bi xi jnina. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta. Jnina t'ib'éndako tsetse Nt'ianá nd'ai xi nkú ts'in nda ts'iinko xuta. ²⁵ Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga k'ui ngáhana xi tsetsehe má batéxuma Nt'ianá.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Nt'ianá, as'ai incha ngji asunntu t'jennki xi 'mi Yá Olivo. ²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ngatentoo n'endyjajihun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'in jtít'a éhen Nt'ianá: “Ts'in'úhún nda bastuu ko ndzjoya chutsankó.” ²⁸ Tunga nk'iehé nga k'uaíya ngáhana ngabayoo, k'fín t'jtjunnuu Galilea.

²⁹ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'ínndyjajihin yjoho, tunga an najmi.

³⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi t'ixihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xantó niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá t'jihin.

³¹ Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa t'jihin nga kuayákoho, tu nku nga ts'inkiéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'ín kinchjako Jesu Ntíaná

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² As'ai incha tsichu nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tintsubahanu ei. Kfínnchjako maná Ntíaná ján.

³³ Ngjiko Pedro, Santiago ko Jua. Kik'atuts'ihin nga kik'ie baba nkjúhun ko kis'entaha ra. ³⁴ B'i kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínk'ienna. Tintsuboo ei ko tintsuba ndo.

³⁵ As'ai ngjindju sa ichí ko yo kingjénsten ankjín santaha t'anankiu. Kinchjako Ntíaná nga tsankihí tsa kama kj'ua t'axihin chuba xi má nga un skuehe.

³⁶ B'i kitsú:

—Na'mi, na'mi chí, ji xi mahi n'ei tu mí níhí ni. N'ekj'a t'axínní kjuanima xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

³⁷ As'ai ngjise ngáha ra jóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—Simon, ¿a kisufei? ¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuaahi nga kuakinchin tik'uin? ³⁸ Tintsuba ndo ko chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu, tunga yjonintenuuhú xi najmi tíchúkjuaaha.

³⁹ As'ai Jesu ta ngji nchjakohó ngáha Ntíaná ko ta kuihi éen kitsú ngáha.

⁴⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha má tjíntu já ni'yakuyóo, ta kjintuféhe ngáha nga j'aisehe, at'aha tíb'échja suba nijñoó tunkun jóo. Najmi ta be nkú incha kuitsuhu.

⁴¹ As'ai ta kik'óya ngáha Jesu niyá xi ma jahan ko b'a kitsúhu jóo:

—¿A tu nku kisuntuféhe so ko tín'ekj'áiyó? Ja kama. Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴² Tisintjoon ko tjíán. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí Juda, nku nda ni'yakuyá xi te jóo. J'aiko nkjin nkjún xuta xi kits'ín nibá já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo ko jáchá xi ta tjíhin xá. Incha y'a kichá ndju ko yá nga incha j'ai. ⁴⁴ Nda xi títs'ínkjas'en Jesu tsinchá'a tíjún jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Chjúbó ko t'e'yún sisiun nga tankínkoo.

⁴⁵ Nk'ie nga j'ai, tjen'yún ngjik'úhún ra Jesu ko b'a kitsúhu nga kikjexu'ba:

—Ji nda maestru.

⁴⁶ As'ai incha jakj'ánijéhe jóo Jesu. ⁴⁷ Tunga nkuhú kichá ndju ts'asje nku nda xi síña yo. Kits'ín'uhun nku nda musuhu nda na'mi títjuun. Tsatet'a tjabaxínñju.

⁴⁸ As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—¿A nda ndyéná? ¿Á íxí kicháhá ko yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú?

⁴⁹ Xki nistjin tsásinjñajinnuu nga tsakuyá má ma natsihin nínku. Najmi kichjubénijénú. Tunga tjíhín ni nga kuitjusun éhen Ntíaná, kui nga b'a tímaha.

⁵⁰ As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsasínña suba Jesu.

⁵¹ Tunga nkuhú ndati xi tu najyun tjabehé kam'otikjájnuhu yjoho nga tjennkihí Jesu, kui xi ta jakj'áha jóo. ⁵² Tunga tsinkféhén najyun tjabehe ko tsanka kisti.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ As'ai incha ngjiko jóo Jesu nginkun nda na'mi títjuun. Yo kama njakú ngayjee já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. ⁵⁴ Máha Pedro, kitsjennkí kjihin Jesu santa nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha nda na'mi títjuun ko y'eñajihin já jun xi kunntá yo nga kits'insut'á ts'ihin yjoho t'a nd'íu.

⁵⁵ As'ai já na'mi k'aku ko ngayjee já tjíxóo tsangisjai ni xi kama kjanít'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen, tunga najmi incha kisakúhú ra ni xi kjanínehe Jesu. ⁵⁶ At'aha ndaha tsa nkjin maha xi incha kitsjá tsank'á éhen nga ngji kontraha Jesu, tunga najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁵⁷ Tjín xi incha tsisintjen ko tsatéjéne tsank'á Jesu nga b'a incha kitsú:

⁵⁸ —Jin kinu'yái nga b'a kitsú ndai: “An ts'inxúya ninku xu'bi xi xuta kits'ínnda. Jan nistjin kjesintjen ngáhana kj'ai xi najmi maha xuta ts'ínnda.”

⁵⁹ Tunga tu nkú najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁶⁰ As'ai tsisintjen nda na'mi títjuun nga ngji sinjna kamasehen ayoo ko kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kuixíní? ¿Á b'a tijncha tsuhu jóo nga tifi kontraha ri?

⁶¹ Tunga najmi chumi ni kitsúhú Jesu. Ndaha nku én najmi kinchja. As'ai ta kingjásjaiyaha ngáha ra nda na'mi títjuun:

—¿A ji xi kits'ín nibá Ntíaná, xi Ntíhí Ntíaná?

⁶² B'i kitsú Jesu:

—An xi túbixín. Choo Ntíhí Ndax'iun nga k'úéjnat'aha Ntíaná xi tjihin nga'yún ko nga nibajin ninti xi tjín nk'a ján.

⁶³ As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi títjuun. B'a ts'ín tsakúchji ndo nga najmi kisasíhin én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¿A machjén saná já testiyú? ⁶⁴ Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntíaná nga kuanchja. ¿Nkú manuu?

Ngayjee jóo b'a incha kitsú nga tjeheh ra ngabaya Jesu. ⁶⁵ As'ai tjín xi tsatéjénu Jesu nga kik'aya. Y'é'ma ankjin ko y'éhe ko b'a incha kitsúhu:

—Tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

Já jun xi kunntá yo ta incha kik'onjin Jesu.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Nga kab'ejna Pedro kintee xi tjeheh natsin ni'yoo, tu j'aihí nku na musuhu nda na'mi títjuun. ⁶⁷ Nk'ie nga kieke nga tít'sinsut'á yjoho Pedro t'a nd'íu, as'ai tu nku tsasehé ra ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoí Jesu xi chá Nazaret.

⁶⁸ Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:

—Najmi be ndo. Najmi be ni xi túbixín.

Tsitju yo nga ngji má xi tjeheh tjen ankjua natsiun. As'ai kikjintá nku xanta.

⁶⁹ Na musu ta kiekiehé ngáha ra ko kik'atuts'ihin nga b'a kitsúhu xuta xi tijncha yo:

—Kui cháí ta makó jmi xu'bo.

⁷⁰ Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjoho Pedro. Sa kutju já xi tijncha yo b'ahá ta incha kitsú ngáha ra:

—Kjuaxi kjáihin nga ta ji makoi jóo. At'aha Galilea nibáhani.

⁷¹ As'ai ndjá kinchja Pedro ko íxí Ntíanáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:

—¿Najmi be nda xi túbixín!

⁷² Kui chubo tjen'yún kikjintáhá xanto niyá xi ma joho ko j'áitsjeheh Pedro ni xi kitsúhu Jesu: “Kintehe ni nga kjintá xanto niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.” Nk'ie nga j'áitsjeheh Pedro én xu'bi, kikjintá.

15

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín já nà'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhín xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko ngayjee já tjíxá xingisoo. ² As'ai tjí'yúhún ts'íhín ra Jesu nga incha ngji ts'ínkjas'ehen Pilato. ³ B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi nda rejhi xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi t'ibixín.

³ Nkjin nkjún ni xi kikjanínehe já nà'mi k'aku. ⁴ Kui nga Pilato ta kingjás-jaiyaha ngáha ra Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi k'úinní? Tásinñju ma ri xi nkú ts'in nkjin maha ni xi t'kjanínehi jóo.

⁵ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjúhún ra Pilato.

B'i ts'in kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Nk'ie nga xki S'í Pascua, b'éjña ndái Pilato nku nda nubayá xi banki xuta nantia. ⁷ Kui nistjiun kjiya'yún nku nda xi 'mi Barraba ko já xi kamakohó nga kikjánko já Roma. Kui xi incha kits'ínk'ien aníma nga b'a incha kits'ín. ⁸ As'ai incha j'ai xuta nkjiun ko kik'atuts'in nga tsankihí Pilato nga ts'ín xi nkú ts'ín xki s'í.

⁹ B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha xuta nkjiun:

—¿A mjenyu nga k'uejñá ndáinyu nda rejhi xuta judio?

¹⁰ B'a kitsú at'aha kamankjihín nga tíma xin k'un já nà'mi k'aku ngat'aha ni xi títs'in Jesu ko nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'ehen ra. ¹¹ Tunga já nà'mi k'akuhú tsinchá'a xuta nkjiun tu xi kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndáihí ra. ¹² As'ai b'a kitsú Pilato:

—Nda xi nda rejhi xuta judio bixiún, ¿mí xi ts'ihín?

¹³ B'a incha kitsú xuta nkjiun nga kikjintáya:

—Tjat'a kruj ndo!

¹⁴ B'ahá ta kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjíhín xi kits'ín ndo?

Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa xuto:

—Tjat'a kruj ndo!

¹⁵ Pilato bi mjehe nga tsjo k'úéhe xuta nkjiun, kui nga kits'ín ndáihí ra Barraba ko kitsjá kjuá nga s'ehé Jesu ko nga s'et'a kruu. ¹⁶ As'ai já juun jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kinchja ñjahá ngayjee já jun xinkjín. ¹⁷ Incha kits'ínnja Jesu nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. Ko incha kits'índa nku corona na'yá xi y'é'a nintaku. ¹⁸ As'ai incha kik'atuts'in nga kik'aya:

—Antahi, nda rejhi xuta judio.

¹⁹ Incha jakj'á nku yáxá nga kik'onntjai nintaku Jesu ko tsatétéjnu. Tsinchakúnch'int'aha nga kik'aya. ²⁰ Askahan nga ja kamahá nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon ko kits'ínnja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tu xi ngjuát'a kruuhu.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Nku nda nanki Cirene xi Simon 'mi, Alejandro ko Rufo ntfhi. Jña j'aihi ndo ko nk'ie nga tíf'a yo, kin'e kjuá'yúhún ra nga k'uanji kruuhu Jesu. ²² As'ai incha ngjiko Jesu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhu ra: Antehé Nintaku Anjima. ²³ Kik'aihi nga k'úú binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga najmi kik'ihí Jesu niu.

²⁴ As'ai incha kingját'a kruu. Já juun incha tsakjánya xihí xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin, tu xi b'a ts'ín skuéhe má t'íáha xi sakúhu ra nga nkúnkú. ²⁵ Chuba ñja nga ta jyuun kis'et'a kruu Jesu. ²⁶ Nku yáte kis'et'a mí kjuaha nga t'n'ek'iehen. B'i ts'ín kis'et'aha yátee: "Nda rejhi xuta judio."

²⁷ Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjúhún. ²⁸ Yo tsitjusun ni xi y'ét'a Isaiá nk'ie nga b'a kitsú: "Nkujihín kamako já xi bangane kjuatéxumaha Ntiana." ²⁹ Xuta xi t'íncha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai nínku ko jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixin. ³⁰ ¡N'ek'anki yjohi! ¡Títjument'ai kruu!

³¹ B'a ta ts'ín kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kamaha ndai nga k'ái xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. ³² Katitjument'a kruu nd'ai, tsa kui xi kits'ín nibáha Ntiana, tsa kui xi nda rejhi xuta Israel. B'a ts'ín chahaná ko s'ejinná ma.

Ko já xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nk'ie nga tsichu chuba te jo nga nistjiun, kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngixuun. ³⁴ Chuba jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntiana, ji Ntiana, ¿á kan'e nga mahani?

³⁵ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu ra xinkjín:

—Tasinñju. Nda profeta Eliá tínchjaha ndo.

³⁶ As'ai tsangatsanka nku nda xi s'jña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'eku nku yáxa nga kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úhí ko b'i kitsú:

—Chúya maá. Chase ma raá tsa nibá Eliá nga kjéjehen t'a kruu.

³⁷ As'ai 'yún kikjintáya Jesu ko k'ien. ³⁸ Nk'ie nga b'a kamoo, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhún nínku. Jo tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee.

³⁹ Máha nda jun k'akuhu já juun xi kabasinña ankjín Jesu, nk'ie nga kint'é xi nkú ts'ín kikjintáya ko nga kíkíe xi nkú ts'ín k'ien Jesu, as'ai b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihín nga kui ndai xi Ntfhi Ntiana.

⁴⁰ Yo kjint'á kabincha k'ua jminchjín xi t'íncha base. Ajihín jminchjún ta kabasinñajin María Magdalena, María xi naaha maha Kuse ko Santiago xi ntí kuts'i, ko na Salome. ⁴¹ Kui jminchjín xu'bjí xi kitsjennk'íhi ko tsasinkoho Jesu nk'ie nga y'ejña ante Galilea. Ta t'íncha ya yo kj'ái jminchjín xi ta incha j'aikoho Jesu nanki Jerusalen.

B'i ts'ín kis'eyanji Jesu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Kui nistjiun ts'enda ni xi ts'e s'íu, at'aha ja t'ibichú tiña nistjin nkjúun. Nk'ie nga ja tíma jyun, ⁴³ j'ai nku nda xi 'mi Kuse xi nanki Arimatea nibáha,

xi ta nda tjíxá k'aku. Ta tikuyáha nistjin nk'ie nga kuatéxuma Ntíaná. Kui xi kama k'un ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu.

⁴⁴ Kama nkjúhun Pilato nga kutjuhú k'ien Jesu. As'ai kinchjaha nda jun k'akuhú já juun ko kingásajayahá tsa ja ka'me Jesu. ⁴⁵ Nk'ie nga kitsúyahá nda jun k'aku niu, as'ai kitsjáha Kuse yjonintehe Jesu.

⁴⁶ As'ai ts'atse Kuse nku najyun. Kui xi kik'ontikjájnu yjonintehe Jesu, nk'ie nga kikjejen t'a kruu. As'ai ngjingjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxiu ko kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankjuá tsjóo. ⁴⁷ Mariá Magdalena ko Mariá xi naaha Kuse incha kieke má xi tjeheh kis'ejña yjonintehe Jesu.

16

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatu, as'ai Mariá Magdalena, Mariá xi naaha Santiago maha ko na Salome ts'atse ni xi sinjne, tu xi ngjuaingjájnuhu ra yjonintehe Jesu.

² Nk'ie nga ta jyun ta jyuhun nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, incha ngji tsjóo nga ja títju ts'iu. B'i ngján kingásajayahá xinkjín:

³ —¿Yá xi kjéxinná ndjio xi tjíchjane tsjóo?

⁴ Tunga nk'iehé nga incha tsase, kieke nga ja kan'e t'axín ndjio chánkantsú xi kis'echjáne ankjuaha tsjóo. ⁵ Incha jas'en tixa tsjóo ko kieke yo nku ndati xi yja nku najyun ndju taba nga kab'ejña andai kixihí tsjóo. Kitsankjún jminchjún.

⁶ Tunga b'ahá kitsú ndatiu:

—Najmi tu binkjun. Jesu xi nibáha Nazaret xi kis'et'a kruu t'binchisjó. Ja ka'áya ngáha ra ngabayoo. Najmi ta tjihin ei. Chasoo ei má nga kis'ejña.

⁷ Tunga b'ihí tankínk'ihuun já ni'yakuyáha ko Pedro nga ante Galilea ngjuai títjuhun Jesu. Yo skué xi nkú nga kitsúhu.

⁸ As'ai ixí t'incha b'atsé nkjúhun ts'ihin jminchjún nga tsitju aya tsjóo ko 'yún incha ngji. Ndaha nku én najmi incha kinchja at'aha t'incha tsankjún.

B'i ts'ín kik'atuts'ihin Jesu nga tsakúchjihí yjoho xuta ni'yakuyáha

(Jn. 20:11-18; Lc. 24:13-35)

⁹ Nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo nga ta jyuhun nistjin xi t'ib'atuts'ihin ra tuntjóo, títjun tsakúchjihí yjoho Mariá Magdalena xi kik'asjehihin yatu jáninda.

¹⁰ Kui xi ngji tsúyahá já xi kitsjenko Jesu xi ta tjintu baba ko t'incha kjintá.

¹¹ Tunga nk'iehé nga kint'é jóo nga tjña tik'un Jesu ko nga Mariá Magdalena kabakúchjihí yjoho, najmi kis'ejihin ni xi kitsú Mariá.

¹² Askahan kj'ai ts'ín tsakúchjihí yjoho jo já ni'yakuyáha Jesu xi t'incha ts'ín niyá nga t'incha fi jña. ¹³ As'ai incha kik'óya ngáha já xi joo nga ngji tsúyahá já xingisoo, tunga tu nkú najmi kis'ejihin ra ni xi kitsú já xi joo.

B'i ts'ín kitsjá xaha Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ As'ai tu chahán tsakúchjihí yjoho Jesu já ni'yakuyá xi te nkuu nk'ie nga kab'entut'á yámixoo. Ndjá kinchjako at'aha najmi s'ejihin ko ndjá tjintuyá animaha, at'aha najmi kis'ejihin ni xi kitsúyahá xi kieke Jesu nk'ie nga ja j'áiyaha ngáha ra ngabayoo. ¹⁵ B'i kitsúhu jóo:

—Tankiún nga ngúsuhun asunntee ko t'enijmíhuu én nda tsuhu Ntíaná ngayjee xuta xi tjín. ¹⁶ Xi s'ejihin én nda tsuhu Ntíaná ko saténtá, kui xi k'uanki. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ndyja. ¹⁷ Xuta xi s'ejihin én nda tsuhu Ntíaná ts'íin kui kjuankjúin: ngajona k'onsjehe jánindoo, kuinchja kj'ai kj'ai én xi tjín, ¹⁸ kuakj'áya ntsja ye, tsa tjín nki ch'onk'un xi k'ú, najmi chumi nihi xi ts'íihin, ko ngjuénne ntsja xuta un ko kamanda.

B'i ts'ín ngjinji Jesu nk'a ján

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Nda Ntíaná Jesu, nk'ie nga ja kinchjako já ni'yakuyáha, as'ai ngjinji nk'a ján kọ y'ejñat'aha Ntíaná. ²⁰ As'ai incha tsitju já ni'yakuyóo nga y'énijmí éhen Ntíaná ngayjee ante xi tjin. Nda Ntíaná tsasinkoho kọ kits'in kjuankjún nga tsakúchji nga kjuaxi én xi tjincha b'énijmí já ni'yakuyáha.

Xujun xi y'ét'a Luca én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'ín b'atuts'ihin ra xujun

¹ Nkjin nkjún maha xuta xi kama mjehe nga k'uét'a ch'ich'in xujun ni xi kama ajinni, ² xi nkú ts'ín tsakúyani já xi tunkun kiekehe niu santaha nga tuts'ihin ni ko xi kik'ai xáha nga y'énjimi éen. ³ Kui nga ko ta an, nda xinkjían Teofilo, kingjasjáya sisihinna xi nkú ts'ín niba tuts'ihin ra ngayjee niu, ko b'a mana nga nda tjín nga k'uet'a ch'ich'ihin ni xu'bi. ⁴ B'a tfts'ian tu xi b'a ts'ín cha kixi sisihinni ni xi tsinchiyái.

B'i ts'ín kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jua Bautista

⁵ Nístjin nga tsatéxuma nda rej Herode ante Judea, ta y'ejña nku nda na'mi xi kik'in Zacaria xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Abia. Ko Isabel xi chjuuhun maha, kui xi y'aha ra ntjehe Aaron. ⁶ Nga joo naxu tsincha nginkun Ntíaná. Najmi tjín xi kama ts'ínnijehé ra tsa mí nihi, at'aha incha ts'íntjusun ngayjee éhen Ntíaná ko kjuatéxumaha Ntíaná. ⁷ Tunga najmi tjihín ra ntí, at'aha ntí Isabel ko ja chá nkjún nga joo.

⁸ Nk'ie nga tjihín nda na'mi Zacaria nginkun Ntíaná xi nkú ts'ín tjehe ra ntjehe ⁹ xi nkú ts'ín tjiñaha já na'miu, kui kikanéhe nga kjuas'en ante nkjühun ninku xi má nga k'uéti ni xi sinje. ¹⁰ Ngayjee xuta nantio kabincha natsin ninku nga tjincha nchjako Ntíaná nk'ie nga títi ni xi sinje.

¹¹ Tu kama chjihí ra Zacaria nku ntítsjehe Ntíaná xi kabasinjñat'a nga kixihi nathan xi má nga s'et'sun ni xi sinje. ¹² Ixi b'ahá kamaha Zacaria nk'ie nga kieke ntítsjee ko tu ni xi kitsankjühún. ¹³ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Ji Zacaria, najmi tu binkjuin. At'aha Ntíaná ja tsasínñujuhú ni xi tsinchihi. Isabel xi chjihín maha tsjáhi nku ntíx'in, ko Jua t'et'aihí ntíu. ¹⁴ Yún s'ehi kjuatsjo ko nkjin xuta xi ta s'ehé kjuatsjo nk'ie nga tsín ntíhi, ¹⁵ at'aha kui xi chánka kama nginkun Ntíaná. Najmi k'úi binu ko ta ndaha xán. Tséjihín ra Espiritu Santo kintehe ni nga tsín.

¹⁶ Ts'ín nga nkjin nkjún xuta xi ntje Israel tjehe ra ts'íink'óttjyak'un ngáha Ntíaná xi Ntíaha maha. ¹⁷ Kui xi tjun k'já ko s'ejñajihín Espirituhú ko nga'yuhun Ntíaná xi nkúhu nda profeta Eliá nk'ie. Kui xi ts'íink'óttjaiya animaha xi tí'mi na'mi tu xi ts'íintjoho ntíhi. Ko ts'íink'óttjaiya animaha xuta xi ndjá tjtintuyáha tu xi naxu kamankjihín ra xi nkú ts'ín naxu mankjihín xuta xi naxu tjíma nginkun Ntíaná. B'a ts'ín k'uéndaha nku naxinantá xi tjíndaha yjoho nk'ie nga ts'íinkjáhín Ntíaná.

¹⁸ As'ai b'a kitsú Zacaria nga kingjásjaiyaha ntítsjee:

—Nkú ts'ín skuehena nga kjuaxi ni xi tí'mini? At'aha ja chá nkján ko tachjuúnna ja ta tjín nkjühun nú.

¹⁹ B'a kitsú ntítsjee:

—An xi 'mina Gabriel. An xi tjiñña nginkun Ntíaná. Kan'e nibána xi má nga kuinchjakohe ko nga xinyaha én nda tsu xu'bi. ²⁰ Nd'ai kama nimai ko najmi ta kama chubahani santa nkúhu nga kuitjusun én xi kuaxihin, at'aha najmi kuas'ejihin éenna. Kui xi kuitjusun nístjin xi tjihín nga kuitjusun.

²¹ Máha xuta nantio, kabincha natsiun nga tókuyáha Zacaria. Kis'entaha ra at'aha t'bandayaha Zacaria aya nkjühun ninku. ²² Tunga nk'iehé nga tsitju yo, najmi ta kama kinchjakohe xuto. As'ai incha kamankjihín xuto nga tjín ni xi kieke Zacaria aya nkjühun ninku, at'aha tu ntsjahá tít'sínchjén nga tinchja. J'a

nístjiun kò tū nku b'ahá ts'ín y'ejña nima. ²³ Nk'ie nga ja kama ndjuú xáha, as'ai ngji ngáha ni'yaha.

²⁴ Askahan kik'a ntí Isabel, chjuúhūn Zacariá. Un sá kamahá nga najmi tsitju ni'yahá tachjūn. B'i kitsú: ²⁵ "B'a kits'ínkōna Ntíaná tū xi najmi tã ch'on ts'ín kuasehena xuta."

B'i ts'ín kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jesu

²⁶ Nk'ie nga j'a jun sá, as'ai kits'ínkji Ntíaná ntítsje Gabriel nanki Nazaret, nanki xi tijnajihūn ante Galilea. ²⁷ Nku én ngjikohō ntítsjee nku takjín xunkú xi 'mi Mariá, xi ja tjinakohō nga kuixankō ndá xi 'mi Kuse, xi ntjehe ndá rei David y'ahá ra. ²⁸ Jas'en ntítsjee má tijná takjūn kō b'i kitsúhu:

—Antahi. Tse nkjún kjuanda xi t'ibaihi. Nda nkjún ts'ín basehi Ntíaná.

²⁹ Nk'ie nga kikié Mariá ntítsjee kō nga kint'é niu, ixí b'ahá kamahá kō kingjásjaiyaha yjohō nkú tsuhu ra kjuasuniñoo. ³⁰ As'ai b'ahá tã kitsú ngáha ntítsjee:

—Ji Mariá, najmi tū binkjuin. Kjuandaha Ntíaná títjsáhi. ³¹ Nd'ai nku ntí ch'ai, nku ntíx'in s'ejñahi. Jesu k'úét'aihi ntíu. ³² Kui xi nku ndá chánka kama kō Ntíhi Ntíaná xi tijná nk'a ján k'úihūn. Ntíaná ts'ín nga kui xi kama ndá rei xi nkúhu ndá rei David, at'ahá kui xi ntjehe David. ³³ Kuatéxumaha naxinantá xi y'ahá ra ntjehe Jacob santaha tū nkjéhé ni kō najmi tjin xi kama kjé'ahá xáha nga kuatéxuma.

³⁴ B'a kitsú Mariá nga kingjásjaiyaha ntítsjee:

—¿Nkú ts'ín kuítjusuhun ni xu'bi? At'ahá najmi kje tjinna x'in.

³⁵ B'a kitsú ntítsjee:

—Espiritu Santo nibajenk'úhin kō nga'yúhūn Ntíaná xi tijná nk'a ján k'ué'makohō ri nk'íéhen. Kui kjuaha nga Ntíhi Ntíaná k'úihūn ntí je xi tsún. ³⁶ Isabel xi ná xinkí maha ja tã y'a nku ntí, ndaha tsa ja chá. Ná xi ntí kitsú xuta jun sá ja tjihūn nd'ai. ³⁷ Ntíaná bi najmi tjihūn ni xi najmi maha ts'ín.

³⁸ As'ai b'a kitsú Mariá:

—An xi ná musúhu Ntíaná. B'a katumana xi nkú nga kuakixínní.

Nk'ie nga b'a kitsú Mariá, as'ai ngji ngáha ntítsjee.

B'i ts'ín ngjitsubek'ún Mariá Isabel

³⁹ Kui nístjiun y'énda yjohō Mariá kō ngji kitsá kitsá nku nanki ichí xi tijnajihūn asunntu tjenkí xi tjin ante Judea. ⁴⁰ As'ai jas'en ni'yahá Zacariá kō kikjaniñaha Isabel. ⁴¹ Nk'ie nga kint'é Isabel kjuasuniñaha Mariá, kits'ín niyá ntí xi y'a kō j'aitsejihūn ra Isabel Espiritu Santo. ⁴² As'ai 'yún kinchja Isabel nga b'a kitsú:

—Ajihūn ngayjehe jmichjūn 'yún nda kits'ínkō sahi Ntíaná ji kō 'yún nda kits'ínkō ntí xi kich'ai. ⁴³ Tunga, zyáhá ni an nga naaha Chá Ntiana kj'uaisehena? ⁴⁴ At'ahá nk'ie nga kuant'e kjuasuniñahi, ixí kuats'ín niyá tsjohō ntína aya kants'á. ⁴⁵ Á b'a ndaha ri ji xi kis'ejihin ri nga tjihūn nga kuítjusun én xi kitsúhi Ntíaná.

⁴⁶ As'ai b'i kitsú Mariá:

A b'a 'yún chánkaha Ntíaná títtsu animana.

⁴⁷ Títts'intsjohō Ntíaná xi kunna.

⁴⁸ At'ahá xi batéxumana kik'axkihina an xi kinte tjen.

Nd'ai kō santaha tū nkjéhé ni:

“Á b'a nda kits'ínkōho ri Ntíaná”, kuítsuna xuta.

⁴⁹ At'ahá ni xi i ja kits'ínkōna xi tjihūn nga'yún.

Nkjún j'áin xi ts'e.

⁵⁰ Kui xi base nima xuta xi benkjūhūn,

xuta xi kis'e ko xi tjin ko xi s'e.

⁵¹ Tsakúchji nga'yúhún nga kits'ín ni xi i.

Kits'ínndzjoya xuta xi ngak'un b'asje yjoho.

⁵² Kikjexihin xaha jmirei,

ko ts'asjenk'a xuta x'an.

⁵³ Kitsjáha ni xi nda xuta xi najmi tjihin nichine,

ko kits'ínkji tiya xuta nchinó.

⁵⁴ Tsasinko xuta Israel xi xuta musuhú maha,

j'áitsjehen ko tsase nimaha,

⁵⁵ xi nkú kitsú tíjuhún ntje chána,

Abraham ko ntje xi s'ehé askahan.

⁵⁶ Jan sá kamaha María nga y'eñako Isabel. Askahan kik'óya ni'yaha.

B'i kama nga kitsin Jua Bautista

⁵⁷ Tsichu nistjin nga tsihin ntí Isabel. Nku ntix'in kitsihin. ⁵⁸ Nk'ie nga kint'é xuta xi tjintut'á tiñaha ko xuta xinkjin nga Ntíaná tsase nimaha Isabel, ta tsjo nkjún incha kamaha ko kui. ⁵⁹ Nk'ie nga tsichu nistjin jihin ntíu, ngji ts'fhin ni circuncision ko mjehe xuta nga Zacaria k'úin ntíu xi nkú 'mi na'mihi. ⁶⁰ Tunga b'ahá kitsú nahá ntíu:

—Najmi. Jua tjihin nga k'úin.

⁶¹ B'a incha kitsú xuta:

—Tunga najmi tjihin xuta xinkju xi b'a 'miu.

⁶² As'ai kingiásaiyaha na'mihi ntíu mí j'áihin xi mjehe k'uét'a. ⁶³ Tsanki Zacaria nku yáte ichi ko b'i ts'ín y'ét'a: “Jua k'úin”, kitsú. Kama nkjühún ngayjee xuta xi tjincha yo. ⁶⁴ Ta kuihi chubo kama kinchja ngaha Zacaria ko kik'atuts'in nga kits'intsjoho Ntíaná. ⁶⁵ Kitsankjún ngayjee xuta xi tjin tiña andai ni'yaha ko kinchjanijmíyaha ni xi kamo xuta xi tjintu ngayjee asunntu tjanke xi tjin ante Judea. ⁶⁶ Ngayjee xuta xi kint'é niu y'éjintak'un ko b'i incha kitsú animaha:

—¿Yá xi kama ntíu nga kama chá?

At'aha nga'yúhún Ntíaná tíñajihin.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Zacaria Jua

⁶⁷ J'aitsejihin ra Espiritu Santo Zacaria, na'mihi ntíu. Kits'ínkinchjaha xi nkúhu nku nda profeta nga b'i kitsú:

⁶⁸ Kan'etsjoho Ntíaná xi Ntíaha xuta Israel,

at'aha j'ai ts'ín ndáihj xuta xi ts'e!

⁶⁹ Ja kits'ín nibá nku xi tjihin nga'yún, kui xi ts'íink'an kiná,

nku xi y'aha ra ntjehe David, nda xi kint'é'éhen Ntíaná.

⁷⁰ Kui ni xi kinchja nistjin nk'ie,

nga kits'ínkinchja já profetaha.

⁷¹ Kitsú nga k'uaszejinná ajihin já kontráná,

ajihin nga'yúhún ngayjee já xi unkiená.

⁷² Kitsú nga kuase nimaha ntje chána,

nga najmi ts'íinchaya ni nda xi y'énda nk'ie.

⁷³ Kitsúya kixihj Abraham xi ntje chána maha,

⁷⁴ nga ts'ín ndáiná ajihin já kontráná,

tu xi najmi kuinkjühunná nga kuínú'yá'éhéén,

⁷⁵ nga je ko naxu kuintsubaá nginkun ngayjee nistjinná.

⁷⁶ Ko ji, ntí ichína,

ji xi k'úihin nda profetaha Ntíaná xi tíña nk'a ján.

At'aha ji xi k'úin tíjuhún Nda Ntíaná,

ji xi k'úéndai niyáha.

⁷⁷ Kuakúchjihí xuta xi ts'e yá xi ts'ínk'ankihí,

nga kama ndyjat'aha ngatitsuhun.

⁷⁸ Chánka kjuanima tak'uhun Ntiana,

xi nkú ts'ín ma chji ts'íu nga nibá ma seen,

⁷⁹ tu xi ts'ín ndzjehen ra xuta xi tjíntu má jyuun,

má tjen nk'íéhen ngabayoo,

tu xi tsjaniyáhaná nkú ts'ín kuintsúbajían kjuajyu.

⁸⁰ Ntíu tu nku kisáhá kó kama nkjink'un. Ante kixiu y'ejña santa nkúhu nga tsichu nistjin nga tsakúchjihí yjoho xuta Israel.

2

B'i ts'ín kitsin Jesu

(Mt. 1:18-25)

¹ Nistjin ján nda títjun Augusto Cesar kitsjá kjuá nga ngjuait'a xi nkú tjín maha xuta xi batéxumaha ndo. ² Nk'ie nga j'áisun títjun j'áihín xuta, nda Cirenio tjihín xá ante xi 'mihí Siria. ³ Ngayjee xuta nankihí incha ngjik'fét'a yjoho. ⁴ Nazaret tsitju Kuse, nanki ichí xi tjíñajihín ante Galilea, nga ngji Belen, nanki ichí xi tjíñajihín ante Judea. Yo má nga kitsin nda rei David, kó Kuse ta ntjehé David y'aha ra. ⁵ Yo ngjik'fét'a yjoho nga tjenko ts'íhin Maria, tächjuún xi tjíñako. Ntí ja y'a Maria kui chubo.

⁶ Kó ni xi kama, nk'ie nga ja tjíntu yo, tu tsichuhú nistjin nga tsín ntíhi Maria. ⁷ Kitsihín ntí tjuhún. Kik'ontikjájnu musti kó kits'ínkjájñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu, at'aha najmi ta tjihín ante aya ni'ya má nga ts'ínkj'a nistjen xuta xi ts'ín niyá.

B'i ts'ín incha j'aisehe já bastuu ntí Jesu

⁸ Tiña nanki Belen tjíntu ajin jñoó já bastu xi tíncha kunntá jyun chut-sankaha. ⁹ As'ai tjen'yún nkúhú ntítsjehe Ntiana tsakúchjihí yjoho, kó kjuachánkaha Ntiana kits'ín ndzjen chji chji má xi tjehen kab'entu jóo. Tu xí incha kitsankjúhún jóo. ¹⁰ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Najmi tu binkjun. At'aha én nda tsuhú kjúái xinyanuu, én xi ts'ín nga k'úétsjoho ngayjee xuta. ¹¹ At'aha ngandanuu nankihí David kuatsin nd'ai nku xi ts'ínk'ankinuu, kui xi Cristo xi Nda Ntianuu. ¹² B'i ts'ín chahanu ntíu. Musti kitikjájnu nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu.

¹³ Tjen'yún j'ainchat'ahá ra ntítsjee nkjin nkjún sa ntítsje xi nibaha ndjiojmi ján. Kui xi kits'íntsjoho Ntiana nga b'i incha kitsú:

¹⁴ ¡Kas'ehe kjuachánka Ntiana nk'a ján,

kó t'anankiu kas'ehe kjuajyu xuta xi nda tjíntuyáha!

¹⁵ Kó nk'ie nga ja incha ngji ngáha ntítsjee nk'a ján, b'i ngján kinchjako xinkjín já bastuu:

—Tjián Belen. Tjihínseé ni xi kamoó, ni xi kuatsúyaná Ntiana.

¹⁶ As'ai incha ngji kitsá kitsá yo kó kisakúhu Maria kó Kuse kó ntíu nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kíkíe ntíu, as'ai kitsúya ni xi kik'íhín nga kis'ejña chjihí ntíu. ¹⁸ Kó ngayjee xuta xi kint'é niu kama nkjúhún ni xi tíncha nchjá já bastuu. ¹⁹ Tunga máha Maria, animaha y'ejñajin ngayjee ni xi kamoó. Tu nku kits'ínkjink'uhún niu. ²⁰ As'ai kik'óya ngáha já bastuu. Incha kits'ínkie yjoho nga Ntiana xi tjihín kjuachánka kó kits'íntsjoho Ntiana tu ngat'aha ni xi kint'é kó kíkíe. At'aha tsitjusunyje ni xi kik'íhín.

B'i ts'ín kisakúchji ntí Jesu nginkun Ntiana

²¹ Nk'ie nga j'a jin nistjin, kin'ehe ni circuncision ntíu kō Jesu kik'in nga kis'et'a, kui j'áin xi kitsjáha ntítsjee Mariá kintehe ni nga tsín ntíu.

²² Xi nkú ts'ín tjit'a kjuatéxumaha Moise, nk'ie nga tsichu nistjin nga tjihin nga ts'ín je yjohō Mariá kō ntíu nginkun Ntíaná, incha ngji nanki Jerusalem tu xi s'ejña chjihi nginkun Ntíaná. ²³ At'aha b'a ts'ín tjit'a kjuatéxumaha Ntíaná: “Ngayjee ntíx'in xi tjun tsín, kui xi kama ts'e Ntíaná.” ²⁴ Ngjiko chje xi nkú nga ts'ín tjit'a kjuatéxumaha Ntíaná, at'aha b'a ts'ín tjit'a: “Jo chutuju kō tsa jo nise xi nkú joyaha chutuju xi k'uai chje.”

²⁵ Tíjña nanki Jerusalem nku nda xi 'mi Simeon. Kui xi naxu síjña nginkun Ntíaná kō benkjún Ntíaná kō tíkuyáha nistjin nga kama ndáfi xuta Israel. Espiritu Santo tíjñajihin ²⁶ kō kitsúyaha nga najmi kuayá tsa najmi skue Cristo xi ts'ín nibá Ntíaná. ²⁷ Tsasín niyáha Espiritu Santo nga j'ai ninku, kō nk'ie nga j'aikohō xi cháha ntí Jesu ninku tu xi n'ehe ra xi nkú ts'ín tjit'a kjuatéxumoo, ²⁸ as'ai Simeon kingíaya ntsja ntíu. Kitsjáha máb'achjihí Ntíaná nga b'i kitsú: ²⁹ Ji Na'mi, ja kuasakúna kjuajyu nd'ai.

Ja kuitjusun ni xi kik'inya títjunní.

Kui nga tjennteheni nga kuayáhana an xi nda musuhí.

³⁰ At'aha tunkán kuakiekohona xi nkú ts'ín ts'ínk'an ki xuta,

³¹ xi y'endai nginkun ngayjee xuta.

³² Kui xi nkú joyaha nd'í,

kui xi ts'ín ndzjehen xuta asunntee,

kō tsjáha kjuachánka xuta xi ts'i, xuta Israel.

³³ Kama nkjúhun na'mihí kō naaha ntíu ni xi kitsú Simeon nga kinchayaha ntíu. ³⁴ Nda kinchjane Simeon xi cháha ntíu. As'ai b'i kitsúhu Mariá:

—Kui ntí xi tjihin nga ts'ínkijne kō a ra kjésintjen nkjin xuta Israel. Ni xi kuakúchji nkjin xuta ngjuai konraha. ³⁵ B'a ts'ín s'ejña chjihi ni xi tjintujín animaha nkjin xuta. Tunga máha ji, b'a kamahi ni xu'bi xi nkú joyaha nku kicha xi kjuas'enjin santaha animahi.

³⁶ Kō ta síjña yo nku tachtjuún profeta xi 'mi Ana, xi takjihin Fanuel maha, xi y'aha ra ntjehe Aser. Kui xi ja chá nkjún. Kjintí nga tsixan kō yatu nú kamaha nga y'ejnakō x'ihin. ³⁷ Ja tjihin cháte kō katé ŋju nú nga ja k'ien x'ihin. Kō tu nku natsin ninkuhú b'ejña. Nistjin nistjen ts'intsjohō Ntíaná nga b'ejña kjintía kō nga nchjako Ntíaná. ³⁸ Kui chubō ta tsichu Ana yo kō kitsjáha máb'achjihí Ntíaná nga kieke ntí Jesu. Kitsúyaha ngayjee xuta xi tíjñcha kuyáha nistjin nga kama ndáí ngáha ra nanki Jerusalem yáha kui ntíu.

³⁹ Kō nk'ie nga ja kamaha nga kits'intjusun xi cháha Jesu ngayjee xi nkú ts'ín tjit'a kjuatéxumaha Ntíaná, as'ai kik'óya ngáha nanki Nazaret, nanki ichí xi tíjñajin ante Galilea, at'aha yo nankihi. ⁴⁰ Kisá ntíu kō kis'ehe nga'yún kō 'yún kama nkjink'un sa. Kō kitsjáha kjuandaha Ntíaná.

Nk'ie nga ndyjaha Jesu b'i ts'ín kinchjanijmiko já chjine'éhen kjuatéxumoo

⁴¹ Xki nú incha fi xi cháha Jesu nanki Jerusalem nk'ie nga bitju S'í Pascua.

⁴² Nk'ie nga ja jehe te jo nú Jesu, incha ngji yo at'aha b'a ts'ín tíjña niyáha.

⁴³ Nk'ie nga ja je s'íu, as'ai incha kik'óya ngáha ni'yaha, tunga y'ejnahá nda chí Jesu nanki Jerusalem. Najmi kieke xi cháha nga b'a kits'ín. ⁴⁴ Xuta xingisoo ra tjenjihin Jesu incha kitsú. Nku nistjin kits'ín niyá, tunga nk'iehé nga tsangisajihin xuta xinkjín kō xuta xi behe, ⁴⁵ tu najmi kisakúsajihí ra. As'ai kits'ínk'óya ngáha yjohō nanki Jerusalem nga tsangisjai.

⁴⁶ Nistjin xi ma jahan incha kisakúhu Jesu natsihin ninku. Kab'ejñajihin já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui jóo xi tibasínñjuhu kō tjbásajiyaha Jesu.

⁴⁷ Ngayjee xuta xi tít'éhe kama nkjúhun kjuankjintak'un xi tjihin Jesu kō xi

nkú ts'ín títisuya ni xi t'íchasjaiyaha. ⁴⁸ Kama nkjúhún xi cháha nk'ie nga kíkíehé kò b'a kitsú naaha:

—Ji ntína, ¿á b'a kin'ekohóni? Na'mihí kò an ni xi nkjún tímaní nga t'íbinchisjáihí.

⁴⁹ B'í kitsú Jesu:

—¿Á an t'íbinchisjáihínú? ¿A najmi yanú tsa ni'yaha na'miná t'íhín nga kúátejña?

⁵⁰ Tungá najmi kamankjihín rá ni xi kitsú Jesu. ⁵¹ As'ai kits'óyako ngáha xi cháha Nazaret kò kint'é'én tehentehe. Kò naaha y'éjñajin animaha ngayjee ni xu'bi. ⁵² Jesu tú nku kishá nga kama ng'ayá kò 'yún kama nkjink'un sa. Kisasihín Ntíaná Ntíu kò xutá tá kisasihín.

3

B'í ts'ín y'énijmí Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Nk'ie nga t'íhín t'j'ion nú nga t'íbatéxuma ndá títjun Tiberio Cesar, kò Poncio Pilato t'íhín xá ante Judea, kò Herode Atipa t'íhín xá ante Galilea, kò Felipe xi ndá nts'e maha Herode t'íhín xá ante Iturea kò ante Trakonite, kò Lisania t'íhín xá ante Abilinia, ² kò Ana kò Caifa xi já na'mi k'akuhú xutá xi ntje Israel t'jehen rá, kui nistjiun Jua xi ntíhí Zacaria maha kint'e ntáha Ntíaná nk'ie nga t'íjña ante kixiu. ³ As'ai kikjatsú'ba Jua ngayjee andai ntáje Jordan kò y'énijmíhí xutá nga t'íhín nga ngjuakj'áha rá animaha nga saténtá, tú xi kama ndyjat'aha rá ngatitsuhún.

⁴ B'a kama xi nkú ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná ndá profeta Isaia: Tínu'yá ntáha nku ndá xi t'íkintáya ante kixiu:

“T'endo niyáha Ntíaná. Tjen naxuu niyáha.

⁵ Ngayjee xunká xi t'jín xincháha ninte, kò ngayjee ante ng'aya xi t'jín n'e sunya.

N'e naxú niyá tsitin xi t'jín, kò n'e sunya niyá xi nk'ajnu nk'at'a.

⁶ Kò ngayjee xutá asuntee skue xi nkú ts'ín ts'jínk'ankiná Ntíaná.”

⁷ Kinchjako Jua xutá xi nibak'úhún, xi mjehe nga saténtá:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnúu nga kuiyúhúu kjuakjahan Ntíaná xi ja tjen tiña? ⁸ Tú sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'aha ruu animanúu. Najmi tú b'a katsú animanúu: “Ntjehe Abraham ñá”, tsa kuixiún. At'aha an b'a t'ixinnúu nga santaha kui ndjioi Ntíaná kama ts'ín ma ntjehe Abraham. ⁹ Icho ja t'jña nda nd'ai nga kuate kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun kò chjanik'ajin ajin nd'íu.

¹⁰ As'ai b'a kitsú xutá nga kingjásjaiyaha Jua:

—¿Mí ni xi t'íhín nga n'ei jin?

¹¹ B'a kitsú Jua:

—Xi t'jñaha jo chinka ndju, katsjáha xi najmi t'íhín. Kò xi t'íhín nichine, b'a tá kats'ín.

¹² Tá j'ai k'ua já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá tú xi saténtáha kò b'í incha kitsú:

—Ji ndá maestru, ¿mí nihi xi n'ei jin?

¹³ B'í kitsú Jua:

—Najmi tú bitjat'íhúu nga chj'achjúu xi nkú nga ts'ín t'jña.

¹⁴ Kò k'ua já jun tá kingjásjaiyaha:

—Kò jin, ¿mí nihi xi n'ei?

Xujun xi y'ét'a Luca 3:15 95 Xujun xi y'ét'a Luca 3:37

B'i kitsú Jua:

—Najmi tu ch'a chju'á kjua'yúhūun ni xi tjiñin kō najmi tu chjaninóhōo tsa mí nihi, tsa tu xi b'a ts'ín sakúhūnuu tōon. Tsjo katumanūu xi nkú nga tjín tíma chjínūu.

¹⁵ Ngayjee xuta tu tíncha basehé kō b'i ngján incha kitsú nga kits'ínnkjink'un: “Kutsa kuihí Jua xi kits'ín nibá Ntíaná.” ¹⁶ Tunga b'ihí kitsú Jua nga kinchjakoyje xuta:

—An ntánijua tibatentákoñūu, tunga kj'uaíhí nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tsuhuna tsa kjenndáya n'úhu ntéhe. Kui xi Espiritu Santo kō nd'í kuaténtákoñūu. ¹⁷ Kui xi nkú joyaha nda xi ts'ín chuhun tuniñū. Ja kd'ija ntsja yá xi ts'ín chunkohōo ra tuniñūhu, tu xi ts'íínkj'a t'axíhin tuniñū kō xin ts'íínkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuniñū ni'ya njihí, kō k'uéti tjabaha ajin nd'í xi najmi tá kamaha ra kuayáyaha.

¹⁸ B'a ts'ín kinchja Jua, kō nkjin sa kj'ai kjuatéxuma xi kitsjáha xuta nga y'énijmí én nda tsuhu Ntíaná. ¹⁹ Kō tá kinchjatiko nda rei Herode Antipa, at'aha na Herodia tijnako, kui xi chjuúhūn Felipe xi nda nts'e maha Herode, kō ngat'aha ya ngayjee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode. ²⁰ Tunga ngatentee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode y'ésun saha xu'bi. Nubayá kits'ínkj'as'en Jua.

B'i ts'ín kiséntá Jesu
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Kō ni xi kama nk'ie nga tísaténtá ngatentee xuta, tá kiséntá Jesu. Nk'ie nga tínchjako Ntíaná, tsix'á nk'a ján ²² kō nibajenne chji chjihí Espiritu Santo xi nkú joyaha chutuju. Kō kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'i kitsú:

—Ji Ntína, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesu
(Mt. 1:1-17)

²³ Katé ra nú tjiñin Jesu nk'ie nga kik'atuts'ihin xáha. Kui xi ntíhi Kuse kitsú xuta. Kuse, kui xi ntíhi Eli. ²⁴ Eli, kui xi ntíhi Matat. Matat, kui xi ntíhi Levi. Levi, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Jana. Jana, kui xi ntíhi Kuse. ²⁵ Kuse, kui xi ntíhi Matatia. Matatia, kui xi ntíhi Amos. Amos, kui xi ntíhi Nahum. Nahum, kui xi ntíhi Eslí. Eslí, kui xi ntíhi Nagai. ²⁶ Nagai, kui xi ntíhi Mat. Mat, kui xi ntíhi Matatia. Matatia, kui xi ntíhi Semei. Semei, kui xi ntíhi Jose. Jose, kui xi ntíhi Juda. ²⁷ Juda, kui xi ntíhi Joana. Joana, kui xi ntíhi Resa. Resa, kui xi ntíhi Zorobabel. Zorobabel, kui xi ntíhi Salatiel. Salatiel, kui xi ntíhi Nerí. ²⁸ Nerí, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Adí. Adí, kui xi ntíhi Cosam. Cosam, kui xi ntíhi Elmodam. Elmodam, kui xi ntíhi Er. ²⁹ Er, kui xi ntíhi Josue. Josue, kui xi ntíhi Eliezer. Eliezer, kui xi ntíhi Jorim. Jorim, kui xi ntíhi Matat. ³⁰ Matat, kui xi ntíhi Levi. Levi, kui xi ntíhi Simeon. Simeon, kui xi ntíhi Juda. Juda, kui xi ntíhi Kuse. Kuse, kui xi ntíhi Jonan. Jonan, kui xi ntíhi Eliakim. ³¹ Eliakim, kui xi ntíhi Melea. Melea, kui xi ntíhi Mainan. Mainan, kui xi ntíhi Matata. Matata, kui xi ntíhi Natan. ³² Natan, kui xi ntíhi David. David, kui xi ntíhi Isai. Isai, kui xi ntíhi Obed. Obed, kui xi ntíhi Booz. Booz, kui xi ntíhi Salmon. Salmon, kui xi ntíhi Naason. ³³ Naason, kui xi ntíhi Aminadab. Aminadab, kui xi ntíhi Aram. Aram, kui xi ntíhi Esrom. Esrom, kui xi ntíhi Fares. Fares, kui xi ntíhi Juda. ³⁴ Juda, kui ntíhi Jacob. Jacob, kui xi ntíhi Isaac. Isaac, kui xi ntíhi Abraham. Abraham, kui xi ntíhi Tare. Tare, kui xi ntíhi Nakor. ³⁵ Nakor, kui xi ntíhi Serug. Serug, kui xi ntíhi Ragau. Ragau, kui xi ntíhi Peleg. Peleg, kui xi ntíhi Heber. Heber, kui xi ntíhi Sala. ³⁶ Sala, kui xi ntíhi Cainan. Cainan, kui xi ntíhi Arfaxad. Arfaxad, kui xi ntíhi Sem. Sem, kui xi ntíhi Noe. Noe, kui xi ntíhi Lamec. ³⁷ Lamec, kui xi ntíhi Matusalen. Matusalen, kui xi ntíhi Enoc. Enoc, kui xi ntíhi Jared. Jared, kui xi ntíhi Mahalalel. Mahalalel,

kui xi ntfh_i Cainan. ³⁸ Cainan, kui ntfh_i Enos. Enos, kui xi ntfh_i Set. Set, kui xi ntfh_i Adan. Adan, kui xi ntfh_i Nt_ianá.

4

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Kitsejih_in ra Jesu Espiritu Santo nk'ie nga nibaha ntáje Jordan, ko Espiritu Santo ngjiko_{ho} ante kixiu. ² Yo y'ejña yachán nistjin ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Najmi chumi nihi xi kikjine ngayjee nistjin xu'bo. Askahan kama bjoho. ³ As'ai b'i kitsú ndanindoo nga kinchjako Jesu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntfh_i Nt_ianá, b'a t'ih_in ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i ts'in tjit'a xujun éhen Nt_ianá: “Najmi nku tutu ninkuon xi ts'in nga b'entu tik'un xuta.”

⁵ As'ai ngjiko_{ho} ndanindoo nku asunntu tjenki nk'a. Kutjuhú yo tsakúyjehe má batéxuma já rei xi tjin asunntee ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen nga kuatexumaihi ngayjee naxinantá xu'bi ko kjuachánka xi tjih_in. At'aha an kik'aina ko tsjaha xi kama mjena nga tsjaha. ⁷ Tsa kuisínkunch'int'aní nga chankjunní, kama ts'i ngayjee niu.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a ts'in tjit'a éhen Nt_ianá: “Chankjún Nt_ianá, kui xi Nt_iah_i maha ko nkúhú kui kúinú'yá'éh_in.”

⁹ As'ai ngjiko_{ho} ndanindoo nanki Jerusalem. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha ninku ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntfh_i Nt_ianá, chjanikj'anki yjohi. ¹⁰ At'aha b'a titsu xujun éhen Nt_ianá:

Nt_ianá k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin ko kuasehi.

¹¹ Kjesintjenya ntsjahi tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

¹² B'i kitsú Jesu:

—Ko b'a ta ts'in tjit'a éhen Nt_ianá: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Nt_ianá, kui xi Nt_iah_i maha.”

¹³ Nk'ie nga jet'aha ndanindoo ngayjee ni xi kikjut'ayák'unko_{ho} Jesu, as'ai ngji t'axih_in chuba nistjin.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xaha Jesu

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ As'ai kik'óya ngáha Jesu ante Galilea nga kitsejih_in ra Espiritu Santo, ko ngayjee xuta xi tjin tiña yo nda ts'in kinchjanijmíyaha ra. ¹⁵ Tsakúya xki ni'ya sinagoga xi tjin yo, ko ngayjee xuta nda ts'in kiekehe.

B'i ts'in najmi kin'ekjáihin Jesu

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ As'ai tsichu nanki Nazaret má nga kama chá. Nku xuatu tjih_in jas'en ni'ya sinagoga xi nkú ts'in tjin niyáha. Yo kits'inya éhen Nt_ianá. ¹⁷ Kik'aihi xujun éhen Nt_ianá xi y'ét'a nda profeta Isaia. As'ai kikjexínka xujun ko kisakúhu má nga b'i ts'in tjit'a:

¹⁸ Espirituhu Nt_ianá tijnajinna at'aha Nt_ianá kitsjá xána, tu xi k'uenijmíhi ra xuta x'an én tsetse xi nda tsu.

Nt_ianá kits'in nibána,

tu xi xinyaha ra xuta xi kjintuyá'yún nga kama ndáhi,

nga kjex'ánkia tunkun xuta ka,

nga ts'in ndáhi xuta xi un tibehe,

¹⁹ ko nga k'uenijmíhi xuta nga nd'ai kuakúchji Nt_ianá kjuandaha.

²⁰ As'ai kingjájjoya ngáha xujun kō kitsjáha nda xi basehe ni'ya sinagoga. Y'ejña. Ngayjee xuta xi tjintu yō tū nku tsasentáhá ra. ²¹ As'ai b'i kitsú nga kinchja:

—Nd'ai nginkun kuitjusun éhen Ntiana xi kuanu'yó ei.

²² Ngayjee xuta nda ts'in kinchjayane Jesu kō incha kama nkjúhun ra én tsjo tsu xi tsitju ts'a. B'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndai xi ntíhi Kuse?

²³ B'i ta kitsú Jesu:

—Be nga b'a kuixinnú xi nkú tsu én xi nchja xuta: “Ji nda chjinenki, ji ma tjun n'enkihí yjohi”, kō ta be nga b'a kuixiún: “Ni xi kinu'yái nga kin'ei Capernaum, kui nihi xi ta n'ei ei nankihí.”

²⁴ Kō b'i ta kitsú:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku nda profeta najmi nda ts'in n'ekjáhiñ nankihí. ²⁵ Kjuaxi nga nkjin maha jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tjín Israel nistjin nga y'ejña nda profeta Elia, nk'ie nga kis'echjá nk'a ján nga najmi ta kik'aha ts'í jan nú masen tjihin kō nk'ie nga tū xí chánkahá kjintía xi kis'e ngayjee asuntee. ²⁶ Ndaha tsa b'a kama, tunga najmi kin'ekjisehé ra ndaha nku jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tjín yō, nku tutuhú tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi y'ejña Sarepta, nanki xi tiña maha nanki Sidon. ²⁷ Kō ta nkjin maha xuta xi k'uhun ch'in fentujnu xi tjín Israel nistjin nga y'ejña nda profeta Eliseo, tunga ndahá nku najmi kama nkíhi, nku tutuhú Naman, nda xi ante Siria nibáha.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é ni xu'bi, ngayjee xuta xi tjintu aya ni'ya sinagoga tu ni xí kama kjahán ra. ²⁹ As'ai incha tsisintjen kō kik'onsje Jesu natsin nantio. Incha ngjiko santaha má nk'antjaihi asunntu tjenki xi kamandasún nankiu, tū xi yō kjaník'antjaihi. ³⁰ Tunga j'ajin masehén ra Jesu xuto nga ngji.

B'i ts'in kits'in ndahí Jesu nku nda xi tjñajihín nku ndaninda

(Mr. 1:21-28)

³¹ As'ai ngji Jesu nanki Capernaum, nanki xi tjñajihín ante Galilea. Yō tsakúyaha xuta éhen Ntiana nga nistjin nkjún. ³² Kama nkjúhun xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha kinchja xi nkúhu tsa xá tjihin. ³³ Kō aya ni'ya sinagoga xi tjña yō kab'ejñajihín xuta nku nda xi tjñajihín nku ndaninda. Kui xi 'yún nkjún kikjintáya nga b'i kitsú:

³⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntiana.

³⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo:

—¿Xu sin n'ei kō titjusjejihín ndo!

As'ai ndanindoo kikjaník'a ndo t'anankiu nginkun ngayjee xuta kō najmi kits'in'uhun nga tsitjujihín. ³⁶ Tū ni xí kama nkjúhún ra ngatentee xuta kō b'i ngján kingásjaiyaha xinkjín:

—¿Mí én chánkaha xu'bi? Tjihín nga'yún ndo nga batéxumaha jánindoo kō nt'é'éhen nga m'osje.

³⁷ Ngayjee ante xi tjín tiña yō tū xí kichubanijmíyahá ni Jesu.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu na nch'yaha Pedro

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ As'ai tsisintjen Jesu kō tsitju ni'ya sinagoga nga ngji ni'yaha Simon. Kui chubo ch'in kjijnako na nch'yaha Simon. Tū xí tímahá ra ch'in kō b'a kik'ihín Jesu tsa ts'innkihí tachjuún. ³⁹ As'ai kingjénstenne Jesu tachjuún kō tsanka tjenki ch'ihín. Kinydjajihín ch'iun kō tjen'yún tsisintjehén nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰Nk'ie nga ja ngjintjai ts'íu, ngayjee xuta xi tjíhin xuta un xi kj'ái kj'ái ch'in xi k'uhun, kui xi incha j'aikohó Jesu kó Jesu kingjenne ntsja nga nkúnkú xuta uun kó kits'innkihi. ⁴¹Kó nkjin tá maha xuta xi tsitjújíhin jánindoó. B'a kitsú jánindoó nga kikjintáya:

—Ji xi Ntíhi Ntíaná!

Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindoó. Najmi kitsjántehé tsa kuinchja, at'ahá incha be nga Jesu xi kits'in nibáha Ntíaná.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énimí éhen Ntíaná

(Mr. 1:35-39)

⁴²Nk'ie nga ja kama seen, tsitju Jesu nga ngji nku ante t'axín tiya. Tunga tsangisjaihi rá xuta, kó nk'ie nga incha tsichu má xi tjeheh síjña Jesu, kama mjehe nga ts'ínkasín'yún tú xi najmi ngjuáhi. ⁴³Tunga b'íhi kitsú Jesu:

—Tjíhin nga tá k'uenijmíhi xuta nantia xingisoo én nda tsuhu Ntíaná xi tsu nga Ntíaná tibatéxuma. At'ahá kui xá kin'e nibáhana.

⁴⁴Ja kamoó, ngjik'iénimí Jesu éhen Ntíaná xkí ni'ya sinagoga xi tjín ante Judea.

5

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹Nku nyá nk'ie nga síjña Jesu andai ntáchak'un xi 'mi Genesaret, j'aitsenéhe rá xuta xi mjehe kuasínjuhu éhen Ntíaná. ²Kikie Jesu jo tsutsu xi kjintu tiya andai ntáchak'uun, at'ahá ja kabitjuen já tsuba tjio nga t'íncha bané na'yaha. ³As'ai jas'en Jesu nku tsutsu, yá xi ts'e Simon, kó tsankihí nga ts'ín t'axín íchí tsutsuu andai ntáchak'uun. Y'ejnáya Jesu yóo nga tsakúyaha xuta éhen Ntíaná.

⁴Nga ja kamaha nga kinchja, as'ai kinchjako Simon:

—T'inkoi tsutsuu má nankaha ntáchak'uun. Yo chjanik'o na'yanuu tú xi sakúhunuu tjio.

⁵B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, nku nstjen kamjei na'yaní. Ndaha nku tjio najmi kafit'aní. Tunga jíhi xi b'a t'ibixín, kui nga kfín kjanik'áhana na'yoo.

⁶Nk'ie nga ja b'a kits'in jóo, tú ni xí nkjihín tjio kisakúhu nga santaha xí mjehe stíya na'yaha. ⁷As'ai kinchjaha já xinkjín xi t'íncha tsutsu xinkuu tú xi kj'úáísinkohó rá. J'ai jóo kó kits'íntse susun nga joó tsutsuu kó íchí mahá ndyaha nga ngjuájjíntí. ⁸Nk'ie nga kikie Simon Pedro niu, tsasinkúnch'in nginkun Jesu kó b'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntía, t'ejnání, at'ahá xi nkúhu an, ngatitsuhún ts'ian.

⁹B'a kitsú at'ahá kitsankjún Simon kó ngayjee já xi tjenkohó tú ngat'ahá tjio nkjún xi kisakúhu. ¹⁰B'a tá kamaha Santiago kó Jua xi jáha Zebedeo maha, xi tá tjenko Simon. Tunga b'íhi kitsú Jesu nga kinchjako Simon:

—Najmi tú binkjuin. Nd'ai ch'atuts'íhin rí nga xuta nubai.

¹¹Nk'ie nga incha j'aiko tsutsuu andai ntóo, incha y'éntuyje ni xi tjíhin yo kó kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹²Ni xi kama, nk'ie nga t'jña Jesu nku nanki íchí xi tjín yo, tú j'aihi nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Nk'ie nga kikie Jesu, tsasinkúnch'int'ahá kó kinchjantjai yjohó:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

¹³ As'ai kingjénne ntsja Jesu nda uun ko b'i kitsúhu nga kits'ínko:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubó tsitjuxhín ch'ihín ndo. ¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi. T'ihínkúchjihí yjohí nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éjña Moise at'aha ja kama jei, tu xi skue kixíhi xuta nga ja kamanda ngáhani.

¹⁵ Ndaha tsa b'a tsu Jesu, tunga tu sahá 'yún kiya sa. Nkjin nkjún xuta xi f'aisehe tu xi kuásinñjuhu ra ko tu xi kama nkíhi ra, at'aha ch'in k'uhun.

¹⁶ Tunga máha Jesu, ante kixi xi tjin yo fi nga fi t'axín. Yo kinchjako Ntíaná.

B'i ts'in kits'ínkíhi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Nku nistjin nk'ie nga t'bakúya Jesu, yo ta kab'entu já fariseo ko já xi bakúya kjuatéxumoo xi nibaha nga ngúsuhun ante Galilea, ante Judea ko nanki Jerusalen. Kis'ejña chji nga'yúhun Ntíaná ajihín Jesu nga kits'ínkíhi xuta un kui chubó. ¹⁸ Tu j'aihi k'ua já xi kab'anganki nku nda nga kjisun nachahan, xi najmi ma fi. Mjehé jóo nga kjuas'enko nda uun aya ni'yoó ko nguájña nginkun Jesu kai. ¹⁹ Tunga najmi kisakú niyáhá ra xi nkú ts'in kjuas'enko, at'aha katsehe xuta yo. Kui nga incha ngiyajnuhu nk'a ni'yoó ko incha kikjéxín nku te ni xi kjinehe ni'yoó. Yo kits'in nibájen nda uun nga kjiya nachan ts'ihín ra. Kits'in nibájen santa nkúhu nga j'aingjájña kamasehen ayoo xi tjejen nginkun Jesu.

²⁰ Nk'ie nga kíkíe Jesu nga s'ejihín jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji nda xinkjían, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhín.

²¹ As'ai kik'atuts'ihín já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nga b'i ts'in kits'ínkíjink'un: “¿Yá ndaha xu'bi? Najmi t'benkjún Ntíaná nga b'a ts'in tínchja. At'aha nku tutuhú Ntíaná xi mahá ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.”

²² Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi tíncha ts'ínkíjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'in tín'enkíjink'uhunnu? ²³ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihín ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhín”? ¿A ra: “Tísintjein ko títstujai”? ²⁴ Tunga mjehéna nga choo nga Ntíhi Ndax'íun t'jña ngajoho Ntíaná asunntej xi má nga kama ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Ji tínchjako. Tísintjein, chjúbéi nachahín ko t'in ngáhani ni'yahi.

²⁵ As'ai nginkun ngatentee xuta tjen'yún tsisintjehén nda uun, jakj'á nachan xi kjiñnasun ko tít'sintsjo ts'ihín ra Ntíaná nga ngji ngáha ni'yaha. ²⁶ Kama nkjúhun ngayjee xuta ko kits'intsjoho Ntíaná. Tu ni xí kitsankjúhún nga b'i incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuankjún xi kjuaxíhi kuayaá nd'ai.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Nk'ie nga ja kama, as'ai tsitju Jesu ko kíkíe nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma, xi Levi 'mi. Kui xi kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á. Jesu b'i kitsúhu:

—Tsjénnkíní.

²⁸ As'ai tsisintjen Levi, y'éntuyje ni xi t'jhin yo ko kitsjennkíhi Jesu.

²⁹ Ni'yaha Levi kits'ihín Jesu nku s'í chánka ko nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko kj'ai sa xuta kab'entut'áko ho yámixo. ³⁰ Tunga já

fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo b'a incha kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu nga y'ésiko:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumoo tíchineqohonu ko tí'yukohonu?

³¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ³² Najmi xuta xi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha tu xi ngjuaik'áha ra animaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkjé tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ As'ai b'i incha kitsúhu jóo Jesu:

—Nkjin niyá b'entu kjintía ko nchjako Ntiana já ni'yakuyáha Jua Bautista, ko b'a ta ts'in já ni'yakuyáha já fariseo. Tunga máha xi ts'i, incha kjine ko 'bi.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjintujin nku s'i kjuabixan nk'ie nga tjijnajin saha nda bixoon? ³⁵ Tunga kuichúhu nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

³⁶ Ko b'i ts'in ta y'éjña chubayaha:

—Najmi tjin xi batet'a nku te najyun tsetse ko b'éstit'akoho nku najyun chá. Tsa b'a ts'in, najmi tu nku najyun tsetse batsun. Ta najmi b'akjáha xinkjin najyuu nga s'estiya. ³⁷ Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxin chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxin chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxin. ³⁸ Kui nga tsa tjabaxin tsetsehé xincháha binu tsetse.

³⁹ Ko najmi tjin xi 'bi binu chá, tsa tu sa binu tsetsehé ts'in mje ngá. At'aha b'a tsu nga xi chóo xi 'yún nda.

6

B'i ts'in kinchjanjmíyaha Jesu nistjin nkjún

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Nku xuatu tífa Jesu má nga tjintje tuniñu. As'ai já ni'yakuyáha incha kikje'yún tuniñu ko incha kits'intjiya ntsja nga kikjine. ² As'ai k'ua já fariseo b'a kitsúhu:

—¿Á ni xi tjña nkjúhun ra kjuatéxumoo nga nistjin nkjún t'n'ehenu?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo má nga jtít'a ni xi kits'in David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntiana ko kikjine ninkuan nkjún xi tjintu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Kikjine niu ko ta kitsjáha já xi tjenkoho.

⁵ Ko b'a ta kitsúhu:

—Ntíhi Ndax'iun batéxumaha santaha ko nistjin nkjún.

B'i ts'in kits'innkíhi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ni xi kama nga k'ái xuatu ngáha, jas'en Jesu ni'ya sinagoga ko tsakúya. Yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja kixi. ⁷ Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo kikuntá 'ma Jesu, tu xi skuéhe tsa ts'innkíhi ndo nga nistjin nkjún ko b'a ts'in sakúhu ra má tindyajihin Jesu. ⁸ Tunga behé Jesu ni xi t'incha ts'innkink'un jóo. As'ai kinchjako nda xi ch'ihin ntsja:

—Tisintjein ko tisinjñai yo kamaseen.

Tsintjen ndo ko tsasinjña kamaseen. ⁹ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Nku ni kuasjáyanuu. ¿Mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjún? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anke xuta, a ra ma n'ek'ien?

¹⁰ As'ai tsasehe ngayjee já xi kabinchandáíhi ko b'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

B'a kits'in ndo ko kamanda ntsja. ¹¹ Tunga máha já xu'bo, tu ni xi kama kjahán ra ko b'i ngján kinchjanijmíyakoho xinkjín mí nihi xi kama ts'íhín Jesu.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Kj'ai nistjin ngáha ngji nchjako Ntíaná Jesu má tíjña nku asunntu tjenki. Nku nistjen kik'aha yo nga kinchjako Ntíaná. ¹³ Nk'ie nga ja kama ndzjeen, kinchjaha xuta ni'yakuyáha. Te jo maha já xi j'ájin. Já postru kitsúhu joo.

¹⁴ Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon, xi kitsjá j'áihin nga ta Pedro k'úin, ko Andre, xi nda nts'e Pedro maha, Santiago, Jua, Felipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe ts'íin ndafíhi naxinánta Israel, ¹⁶ Juda xi ntíhi Santiago, ko Juda Iscariote ya xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'in kama njakúnehe xuta Jesu

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ As'ai nibajenko Jesu joo ko j'ai sinjña'yún nku ante sunya. Yo kama njaku nkjin xuta ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta xi nibaha ngayjee nanki xi tjín ante Judea ko xi tjín andaihi nanki Jerusalen ko ante xi tíña maha nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui xi j'aisínñuju Jesu ko tu xi kama nki yaha ra xi k'uhun ch'in. ¹⁸ Ko xuta xi un tibehe nga tjíntujíhin jánindoo ta kama ndáíhi. ¹⁹ Ngayjee xuta mjehe nga ts'íin ko Jesu, at'aha nga'yún xi bitujíhin. Kui nga'yún xi ts'ínkikoho ra ngayjee xuta.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xutaha xi nda tjín ts'e nginkun Ntíaná

(Mt. 5:1-12)

²⁰ As'ai tsasehe Jesu xuta ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi najmi tjínnuu kjuanchíná xi kama 'yún k'un, at'aha jun xi tintsúbajiuun má batéxuma Ntíaná.

²¹ Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi tíma bjohonuu nd'ai, at'aha jun xi k'uanki kama ngáhanuu.

Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi tích'íhinu nd'ai, at'aha jun xi chajnu ngáhanu.

²² Á b'a nda tjíhin ts'ajun xi ts'ín unkiehenuu xuta, nk'ie nga najmi sasíhin jun xuta, nk'ie nga ch'on kuítsunuu ko nga kuinchjayanenuu xi nkú joyaha tsa jun xi ch'onk'un at'aha Ntíhi Ndax'iun yjankiu. ²³ Tsjo katumanuu kui nistjiun ko katsejíhinnuu kjuatsjo, at'aha 'yún tse chí xi n'ekjóhooon ndjiojmi já. At'aha ntje cháha xuta xu'bo b'a ta ch'on kits'íhin já profeta xi kis'e nistjin nk'ie.

²⁴ Tunga nima rú n'ehenu xi nchínó, at'aha ja tín'ekjóhooon kjuatsjonuu.

²⁵ Nima rú n'ehenu xi kitse sisinnuu nd'ai, at'aha kama bjo ngáhanuu.

Nima rú n'ehenu xi tíchajnu nd'ai, at'aha k'úé nusin nusinnuu ko ch'íú.

²⁶ Nima rú n'ehenu nk'ie nga ngatentee xuta nda ts'ín kuinchjayanenuu, at'aha b'a ta nda ts'ín kinchjayane ntje cháha xuta xu'bo já profeta tsank'á xi kis'e nistjin nk'ie.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkú n'ekqá xi ch'on títs'ínná

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ Tunga máha jun xi tífasinñjúnú, b'a tíxinnuu. N'etjó xuta kontrannuu. Nda n'ohó xuta xi unkiennuu. ²⁸ Xi ch'on kuítsunuu, nda t'ihuun. Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, chubantjo xuta xi ch'on títs'ínnuu. ²⁹ Tsa tjín xi k'onjihin

Xujun xi y'ét'a Luca 6:30 | 102 Xujun xi y'ét'a Luca 6:48

nku tsahi, tjeihin ko xinkuu. Ko tsa tjin xi kje'ahi chinkantsjahi, tjenntehi nga katjiko ko chinkahi. ³⁰ Tu yaha ni xi kuankihi tsa mi nihi, tjeihin. Ko tsa tjin xi ngjuai ko ni xi ts'i, najmi tu ji n'enisih ri. ³¹ Xi nku ts'in mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'oho xuta xi kja'i.

³² 'Tsa n'etjo xi tjoho jun, imi kjuandaha xi tin'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta ts'in tjoho xinkjin. ³³ Ko tsa nda n'ohoo xi nda tits'innuu, imi kjuandaha xi tin'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta incha ts'in. ³⁴ Ko tsa n'ekienyohoo xi behe k'un nga tsja ngajoya ngahanuu, imi kjuandaha xi tin'o? Santaha ko xuta ngatitsuun ts'inkienyaha xinkjin ko kuyá ngajoya ngaha.

³⁵ 'Tunga maha jun, n'etjo xuta kontrano, n'oho ni xi nda, ko n'ekienyo nga najmi tu chuyó tsa k'uai ngajoya ngahanuu. B'a ts'in tse chji n'ekjáhini ruu ko kujichúmo ntíhi Ntiana xi tjina nk'a jan. At'aha kui xi nda ts'inko ndaha tsa xi ch'onk'uun ko xi najmi tsjaha máb'achjihí nga nda tin'eko. ³⁶ Kui nga katuma nimahanuu xuta xingisoo xi nku ts'in Na'minuu ma nimaha xuta.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta

(Mt. 7:1-5)

³⁷ 'Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi kja'i. B'a ta ts'in Ntiana najmi ts'innijenuu. Najmi tu n'ohoo kua xuta xi kja'i. B'a ta ts'in Ntiana najmi ts'innuu kua. N'endyat'o ko Ntiana ta ts'innndyat'anuu. ³⁸ Tjon ko Ntiana tsja sisinnuu. Ts'intse susun ko xi k'uesujneyaha tsanuu. Xi nguai ndzontjáhí kama. Chuba xi n'e chjon nga k'uo, ta kui xi k'uachubako ngahanuu Ntiana nga tsjanuu.

³⁹ Ko b'i ta ts'in tsakuya Jesu nga y'ejna chubaya:

—¿A kamaha ra nku nda ka kuaku niyaha kja'i nda ka? ¿A najmi kuixun-tuyaha nku tixa nga joo? ⁴⁰ Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu. Tunga nga ja kfet'aha ni xi tibangiya, b'a ta ts'in kamaha xi nkúhu nda maestruhu.

⁴¹ 'Nku ts'in ji tichasehe ri stjé xi kjinkih tunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi tits'in ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuin? ⁴² Tsa najmi t'iyai yáxu'ba xi kjinki ts'i, ¿nku ts'in b'a k'úhíni ri nda nts'ei: "Nda nts'é, k'uaínteni nga k'uasjenkia stjé xi kjinki tunkuin"? T'in'ei ni xi ts'in xi tu tsjohó ra bakúchji xi nku ts'in benkjún Ntiana ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuin, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nku ts'in yaha ra xuta

(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ 'Najmi ya tu xi nda bja ha tu xi najmi nda, ko ta ndaha ya tu xi najmi nda bja ha tu xi nda. ⁴⁴ Tu xi bja ha nga nkunkú ya tu xi tjin, kui xi bakúchji xi nku k'un ya tuu. At'aha najmi ajin na'yoo s'e tu higo ko ta ndaha najmi ajin na'ya ntsje s'e tuntsjaje. ⁴⁵ Nku nda xi nda, ni nda xi tjinajin animaha b'asje. Nku nda xi ch'onk'un, ni ch'onk'un xi tjinajin animaha b'asje. At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui ni nihi xi bitju ts'a.

B'i ts'in tsakuya Jesu ya xutaha xi nkjink'un

(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ '¿Á: "Nda maestrú, nda maestrú", tí'mihinú nga najmi tin'ehenu ni xi tibakuyanuu? ⁴⁷ Xinyanuu ya xi nku joyaha xi f'aisena ko nt'é enna ko ts'intjusun. ⁴⁸ Kui xi b'a joyaha nku nda xi nanka tsakjan ko naxi y'eyanjikoho tuts'in ni'yaha nga kits'innnda. Nk'ie nga kama 'yún ntáje, 'yún j'aik'féhe ni'yoo. Tunga najmi j'ajniyaha ra, at'aha naxi kamandasún.

⁴⁹ Tunga máha xi nt'é énná kò najmi ts'íntjusun, kui xi b'a joyaha nku ndá xi tū asun t'anankiuhú kits'ínnásún ni'yahá nga najmi y'éyanji. Nk'ie nga 'yún j'aisatéhe ntáje ni'yoó, tū t'jén'yún tsijnehé kò tū xihí ní kis'ejña.

7

B'i ts'ín kits'ínnkihí Jesu ndá musuhú nku ndá jun k'akú

(Mt. 8:5-13)

¹ Nk'ie nga ja kamahá Jesu nga kinchjakó xuta, as'ai ngji nanki Capernaum. ² Yo t'jña nku ndá jun k'akú Romá xi t'jñaha nku ndá musu xi tjo nkjúhún, xi k'jñá un kò ja ma kuayáhá. ³ Nk'ie nga kint'é ndá jun k'akú ni xi t'íts'ín Jesu, kits'ínkjisehe k'ua jáchá xi t'jhin xá ajihín xuta judío, tū xi kuankihí rá Jesu nga k'já ts'ínnkihí ndá musuhú. ⁴ As'ai incha j'aisehe Jesu kò tsankintjái ndá juun nga b'a incha kitsú:

—Nda animahá ndo. Machjéhen nga kuisínkoi. ⁵ At'ahá t'johó xutaná kò santaha nku ni'ya sinagoga kits'ínnani.

⁶ As'ai ngjiko Jesu jóo. Tunga nk'iehé nga ja incha tsichu tiña ni'yahá ndá juun, k'ua já xi nda nchjakohó ndá juun kits'ínkjisehe Jesu tū xi b'a kuitsuhú ra:

—B'i t'ítsuhi ndá jun k'akú: Ji ndá ntia, najmi tū n'estihí yjohí, at'ahá najmi an tshuna tsa ni'yana kuitjás'ein. ⁷ Kui k'juaha nga tá najmi kama tak'an k'jáisehera. Tū b'a tixín ní nga katumanda ndá musuna, kò kamanda ndo ma. ⁸ At'ahá xi nkúhu an, t'jñana xi batéxumana kò tá t'jína já jun xi batexumahá. Nk'ie nga: “T'in”, xihín nku, as'ai fi. Kò tsa: “Nibái”, xihín k'já, as'ai nibá. Kò tsa nku ndá musuna: “N'ei kui nií”, xihín, as'ai ts'ín.

⁹ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kits'ín nibá ndá juun, kama nkjúhún kò kits'ínk'ótjiya nga kinchjakó xuta nkjin xi t'jenko:

—Kjuaxí ni xi t'ixinnú. Ndaha nku xuta xi ntje Israel t'jehén rá najmi k'jee sakújinna xi b'i ts'ín s'ejhín an xi nkú ts'ín s'ejhín ndái.

¹⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha já xi kits'ínkji ndá jun k'akú, ja nda ngáha nda musu nga incha j'ai.

B'i ts'ín kits'ínk'áiyahá Jesu ntihí nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín

¹¹ Nk'ie nga ja kama, as'ai ngji Jesu nanki íchí xi 'mi Nain nga t'jenkó ts'íhin já ni'yakuyáhá kò nkjin nkjún xuta. ¹² Nk'ie nga ja tsichu tiña Jesu má nga bitjas'ehén raá nankiu, k'kie nga ntí nku tutuhú nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín t'íncha fingáyanji xuta. Nkjin nkjún xuta nantia xi t'jín yo xi t'jenkóho tachjuún. ¹³ Nk'ie nga k'kie Ndá Ntíaná tachjuún, kama nimahá kò b'a kitsúhu:

—Najmi tū ch'í.

¹⁴ As'ai ngjise tiñaha kaxó kò kits'ínkó. Tsincha'yún já xi y'anganki kaxó. As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ndáti, ji t'ínchjakohó. ¡T'ísintjein!

¹⁵ As'ai y'ejña kutu ndá xi ja ka'mee kai kò kinchjá. Kits'ínkjas'en ngáha Jesu ndó aya ntsja naaha. ¹⁶ Kitsankjún ngayjee xuta kò kits'íntsjohó Ntíaná nga b'i kitsúhu xinkjín:

—Nku ndá profeta chánga ja kuitjujinná.

Kò b'a tá kitsú ya:

—Ntíaná ja k'j'uaisinkó xutaha.

¹⁷ Kinu'yá ni xi kits'ín Jesu ngayjee ante Judea kò ngayjee ante xi t'jndai yo.

B'i kitsú Jesu nga kinchjakó já ni'yakuyáhá Jua Bautista

(Mt. 11:2-6)

¹⁸ Jua Bautista ta kint'é ngayjee ni xu'bi, at'aha ja ni'yakuyaha kitsuyaha. As'ai kinchjaha jo ja ni'yakuyaha ¹⁹ ko kits'inkjisehe Jesu tu xi ngjuaingjas-jaiyaha ra nga b'i kuitsuhu: “¿A ji nda xi tjihin nga kj'uai? ¿A ra chuyaha ri kj'ai ndaha?” ²⁰ Nk'ie nga j'ai joo ma tjina Jesu, b'i incha kitsuhu:

—Jua Bautista kuats'in nibani nga chasjaiyahi: “¿A ji ru nda xi tjihin nga kj'uai? ¿A ra chuya ru ri kj'ai ndaha?”

²¹ Ta kuihi chubo kits'innkihi Jesu nkjin xuta xi k'uhun ch'in, xi un tibehe ko xi tjintujihin janindo, ko kits'in nga kama chjih nkjin xuta ka. ²² As'ai b'a kitsuhu joo:

—Tankink'inyohoo Jua ni xi kuayo ko ni xi kuanu'yo ei. Tima chjih xi kaha. Xi najmi ma fi tincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu timanda. Tint'e xi stayaha. Tif'alyaha xi ja k'ien. Tis'enjimhi en nda tsuhu Ntiana xi x'ahan. ²³ Nda tjin ts'e xi najmi tjin ni xi ts'inch'oho nga tsjennkina!

B'i ts'in kinchjanijmyaha Jesu Jua Bautista

(Mt. 11:7-19)

²⁴ Nk'ie nga ja ngji ja ni'yakuyaha Jua Bautista, as'ai b'i kitsu Jesu nga kinchjanijmyaha Jua:

—¿Mí nihi xi tsankinsenkjuhun ante kixiu? ¿A nku yaxa xi tits'ink'ajnihi ntjo? ²⁵ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankinsohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjin? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un ko xi nda ts'in tjintu, ni'yaha ni ja rei tjintu. ²⁶ Tunga, ¿mí nihi xi tsankinsenkjuhun? ¿A nku nda profeta? Jhon, kui. An b'a tixinnu nga kui Jua xi 'yun chanka sa ajihin ja profeta.

²⁷ Jua tinchjanijmyaha ni xi tjt'a xujun ehén Ntiana:

Tits'inkja nda chjine'enna tu xi ngjuai tijuhun ri.

K'uenda tijun nyahi.

²⁸ An b'a tixinnu. Ndaha nku xuta xi tjin asuntei najmi 'yun chanka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yun ichi ma batexuma Ntiana, kui xi 'yun chanka sa nga Jua.

²⁹ Ngayjee xuta ko santaha ja xi f'achjintjai ch'a nga ts'inxat'aha ja Roma, nk'ie nga kint'é ehén Jesu, b'a incha kitsu nga naxu ts'in Ntiana. At'aha kui xi kits'in yu nga ksatenta nk'ie nga tsatenta Jua xuta. ³⁰ Tunga ja fariseoho ko ja chjine'ehén kjuatexumoo najmi ksatenta. B'a ts'in ta kuihi y'ech'oho ra yjoho ni xi y'enda Ntiana nga tsjaha. ³¹ B'i kitsu ya Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejna chubayakohona xi nku k'un xuta xi tjin nd'ai? ¿Ya xi b'a joyaha xuta xu'bi? ³² Kui xi b'a joyaha ja asti xi b'entu niyatee ko kjintayaha xinkjin nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjanej yanaxu, ¿a najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisei sun nusin, ¿a najmi kich'ihinu?”

³³ At'aha nk'ie nga j'ai Jua Bautista, y'ejna kjintia ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndaninda tjinajihin”, tsixiu. ³⁴ Askahan j'ai nga Ntinh Ndaxiun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'aha bixin ngo: “Kui ndai xi 'yun kjine ko 'yun 'bi. Nda nchjako ja xi f'achjintjai ch'a nga ts'inxat'aha ja Roma ko ja xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoo.” ³⁵ Tunga tis'ejna chjih kjuankjintak'uhun Ntiana nk'ie nga tiyaha ni xi tits'in.

B'i kama nk'ie nga ngji Jesu ni'yaha nku nda fariseo

³⁶ As'ai nku nda fariseo b'a kitsuhu Jesu nga ngjuai kjinekohe niñu. Ngji Jesu ni'yaha ndo ko y'ejnat'at yamixo. ³⁷ As'ai nku tachjuun ngatitsun xi ta tjina nanki xu'bo kint'é nga niñu tikjine Jesu ni'yaha nda fariseo. As'ai j'aiko nku lubata ndjio chji xi tinchaná ntá sinjne. ³⁸ Tikjintaha ts'ihin nga j'aik'iejnat'a tsuku Jesu ko ntankun tsanejnukoho. As'ai ta kuihi ntsjaku kits'inxijnukoho sjai Jesu ko kixjxu'ba ko kik'onjunhu ntá sinjne.

³⁹ Nk'ie nga kieke ni xu'bi nda fariseo xi tsankihí Jesu nga kj'uaí kjinekoḥo niñu, b'í ts'ín kits'ínkjink'un: "Tsa kjuaxi nga nku nda profeta ndai, skue ra yá naaha xi títs'ínkoḥo kō mí xutaha niu, at'aha ngatitsuhún ts'ín tächjúun."

⁴⁰ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Ji Simon, nku ni mjena xínyaha.

B'a kitsú ndo:

—Chubai, nda maestru.

⁴¹ B'í kitsú Jesu:

—Jo já kitsjehen tḥoḥon nku nda xi ts'ínkienya tḥoon. Nku xi kitsjehen un unchan tḥontaba kō nku xi kitsjehen cháte. ⁴² Nk'ie nga najmi be jóo nkú ts'ín k'uechjhi ndo at'aha najmi tjihin tḥoon, as'ai kin'endyjat'aha nga joḥ ni xi tjeḥen. Kui nga t'inyahaní, ¿má xi kui já xi joḥ 'yún tjo saha nda xi ts'ínkienya tḥoon?

⁴³ B'a kitsú Simon:

—Nda xi 'yún tse kin'endyjat'aha, xian.

B'í kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi kuakixín.

⁴⁴ As'ai tsase Jesu má sijná tächjúun kō b'a ta kitsúhu Simon:

—¿A tíyai tächjín? An kjúáikjas'en ni'yahi kō najmi kuak'ainí ntánijua xi kuanejnúhuna tsuká. Tunga máha tächjín, ntánkun kuakanéjnukoḥo tsuká kō ntsjaku kuats'ínxijnukoḥo. ⁴⁵ Najmi kuachjuxu'baní tsa kuasuniñani nk'ie nga kjúa ni'yahi, tunga tächjín santa nkúhu nga kuas'en najmi tíchú mahá nga tíkjexu'ba tsuká. ⁴⁶ Najmi kuich'onjnuihi setí nintaká, tunga tächjín ntá sinjne kuak'onjnuhu tsuká. ⁴⁷ Kui nga b'a tíxihin ra. Ja kama ndyjat'aha ngayjee ngatitsun nkjún xi tjihin, at'aha 'yún tse kjuatjo kuakakúchji. Tunga xuta xi íchí n'endyjat'aha, kui xi íchí kjuatjo bakúchji.

⁴⁸ As'ai b'a kitsúhu tächjúun:

—Ja kama ndyjat'ahi jéhi.

⁴⁹ As'ai já xi kab'entut'ákoḥo yámixō b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ngatitsun mahá ra ts'ínndyjat'aha?

⁵⁰ Jesu b'í kitsú yaha tächjúun:

—At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kuan'ek'ankihi ri. T'inndai kō kas'ehi kjuajyu.

8

Kui jminchjín xi ta kitsjennkihí Jesu

¹ Ja kamoḥ, as'ai ngji Jesu nga kikjatsú'ba xkí nanki i xi tjin yō kō xi xixíhi. Y'énijmí kō kitsúya nga Ntíaná xi batéxuma. Kitsjenkoḥo já postru xi te joḥ ² kō k'ua jminchjín xi kits'ínkíhi kō xi kik'onsje jáninda xi tjíntujihín. Tjenjihín jminchjún Mariá xi ta 'mi Magdalena, xi tsitjuihin yatu jáninda, ³ kō Juana chjuúhūn Chuza, nda xi ts'ínxát'aha nda rei Herode Antipa, kō Susana kō nkjin sa jminchjín xi tsasinkō Jesu nga kitsjáha ni xi tjíhin.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Kama ñjakú nkjún xuta xi incha tsitju nankihí nga j'aisehe Jesu. As'ai tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'í kitsú:

⁵ —Nku nda ngiténdzjo xujmáha. Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai tsisinne kō nisee incha kikjine xujmá xu'bo. ⁶ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga jasu, as'ai kixí at'aha kindyjat'aha ntánijua.

⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo kō najmi kitsjántehē nga nda

saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'uáhá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiü. Kui xi jasu kō tü xí tsehé kitsjá. Nkúnkú xujmóo kitsjá santaha unchan niyá sa.

Kō 'yún kinchja Jesu nga b'í kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxínñju katasínñju.

B'í ts'ín kitsúya Jesu á tü subahá y'ejña chubayaha nga tsakúya

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ As'ai já ni'yakuyáha incha kingásjaiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'ejña chubayoo. ¹⁰ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainüü nga kamankjinnüü ni xi 'ma tijná ts'e xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Tunga xutá xi k'oō tü s'ejña chubayahá ra, tü xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuéhé, kō ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra.

B'í ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáihín xutá éhen Ntíaná

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ B'í tsuhü rá én xi kuak'iejná chubaya. Xujmóo, kui xi nkú joyaha éhen Ntíaná. ¹² Xujmá xi tsixuntu andai niyóo, kui xutáha xi nt'é éen, as'ai nibá ndanindoo kō kjexín én xi ja tijnájin animáha xutá xu'bo tü xi najmi s'ejihín rá éen kō b'a ts'ín najmi n'ek'ankihi.

¹³ Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutáha xi nt'é éen kō tso ts'ín ts'ínkjáihín tunga najmi 'yuhún tjihín kjama. Kutjuhú s'ejihín Ntíaná kō nk'ie nga chjut'ayák'un, ts'ín t'axihín yjoho éen.

¹⁴ Xujmá xi tsixuntu ngá ajin na'yóo, kui xutáha xi nt'é éen tunga ni xi tjihín asuntee s'entáha rá, kō mjehe kjuanchinóo kō kjuatsjo xi tjin asuntee. B'a ts'ín najmi sakuntehe rá nga nda saáha éen ajin animáha xutá xu'bo kō najmi tsjá çan.

¹⁵ Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutáha xi nda animáha kō kixi tjintuyáha. Basínñjuhu éen kō b'a joyaha xujmá xi tsjá çan xi nda, at'ahá ndjá tijncha.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen

(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Najmi tjin xi b'éti nku nd'í kō as'ai b'é'makoho nku ni kō tsa b'ejnanki kinte nachan kamo. B'ejña nk'a ní, tü xi s'e ndzjehen rá xutá xi kjuas'ehen ayoo. ¹⁷ At'ahá ngayjee ni xi 'ma tijná nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejña chji. Kō ngayjee ni xi najmi tijná chji nd'ai, kuichú nistjin nga çá kō kuitju chji. ¹⁸ Kui nga 'yún nda tasinñjuhunu ni xi tínu'yó. At'ahá xi mjehe nga kamankjihín, k'uái sahá. Tunga xi najmi ts'ínsihín nga kamankjihín, chjú'ahá santaha ni xi títsu nga kamankjihín kai.

B'í ts'ín kitsúya Jesu yá xi naaha kō yá xi já nts'e

(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ As'ai naaha kō já nts'e Jesu j'aisehe, tunga najmi kamahá tsichusehe at'ahá katsehe xutá yo. ²⁰ As'ai tjin xi b'a kitsúhu Jesu:

—Naahj kō já nts'e'i kabincha naťsin ján. Mje rúhu skuéhi.

²¹ B'í kitsú Jesu:

—Xi basínñjuhu éhen Ntíaná kō ts'íntjusun, kui xutáha xi nána kō já nts'é.

B'í ts'ín kits'ínk'léjyu Jesu ntjo kō ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Nku niyá jas'enko Jesu já ni'yakuyáha nku tsutsu kō b'a kitsú:

—Tjián ngabantá xinkuhü ntáchak'uun.

As'ai incha ngji. ²³ Tunga nk'iehé nga t'íncha f'atikjá ntóo, tu kis'efehé Jesu. As'ai kamajín ntáchak'uun nku ntjo xi tu xi 'yúhún ko jas'ehen ntánijua tsutsu. B'a kama xi ja ngjuajinntí yóo kama. ²⁴ As'ai já ni'yakuyóo incha ngji ts'ínkj'áha Jesu ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, nda maestru! ja kuayáa ei ni!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko t'éhen ntáchak'uun. Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyuju. ²⁵ B'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á najmi s'ejihinnu Ntíaná?

Kitsankjún ko kama nkjúhun jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ko ntjo ko ntáchak'uun batéxumaha ko nt'é'éhen?

B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda xi tjintujihin jánindoo

(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ As'ai incha tsichu nankihí xuta Gerasa, nanki xi t'jña ngabantá ntáchak'uun, xi t'jhen ankjín ante Galilea. ²⁷ Nk'ie nga tsitjulen Jesu tsutsu, as'ai j'aik'úhun nku nda xi yo nankihí. Ndaninda t'jñajihin ndo. Kui xi ja nd'ai nkjún najmi ta bjaha najyun ko ta ndaha najmi b'ejñaya ni'ya. Tu ajin tsjóohó b'ejña. ²⁸ Nk'ie nga kikié Jesu, tsasinkúnch'int'aha ko kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntía nku tutu xi t'jña nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkóhi an? Tíbankihi nga najmi tu 'bainí kjuanimá.

²⁹ B'a ts'in kinchja ndo, at'aha Jesu b'a kitsúhu ndanindoo nga kuitjuihin. Ja tu xi nd'aihi ko yaha nga t'jñajihin ndo ndanindoo. Ta nda tsa n'úkicha s'e'yúnkóho ndo. Tu nkú kjetiyahá ni xi s'e'yúnkóho. As'ai ndanindoo fikóho má nga najmi ch'a t'jín.

³⁰ As'ai Jesu kingásajayahá:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú ndanindoo:

—Legion 'mini.

B'a kitsú at'aha mihí jánindoo tjintujihin. ³¹ As'ai incha tsankihí Jesu nga najmi tu ts'ínkjihí ante ch'on chuun má nga un skuéhe. ³² Xi t'jhen nku asunntu tjenki nkjin nkjún chinka t'íncha k'jine jña. As'ai jánindoo tsankihí Jesu nga tsjantehe nga ngjuajikas'enjihin chínko, ko kitsjá kjuá Jesu. ³³ Incha tsitjuihin ndo jánindoo nga incha ngjikjas'enjihin chínko. Tsangatsanka chínko nga kikjaník'antjai yjohó má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³⁴ Máha já xi t'íncha kunntá chínko, nk'ie nga kikié ni xi kamoó, incha tsanka. Ngji tsúyaha xuta xi t'jín ajin nantjo ko andai nantjo. ³⁵ As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamoó. J'ai má t'jña Jesu ko kikié nga kab'ejñat'a sjai Jesu nda xi tsitjuihin jánindoo. Ja yja ngáha najyun ko ja nda jeje ngáha. Incha kitsankjún jóo. ³⁶ Já xi kikié ni xi kamoó incha kitsúyaha xuta xingisoo xi nkú ts'in kamandaha nda xi tsitjuihin jánindoo. ³⁷ As'ai ngayjee xuta nantia xi t'jín nanki Gerasa tsankihí Jesu nga kuitju ngáha yo, at'aha tu ni xi incha kitsankjúhun. As'ai jas'en Jesu tsutsu ko kik'óya ngáha.

³⁸ Máha nda xi tsitjuihin jánindoo, mjehe nga tsjénkihi Jesu ko tsankihí kjuá. Tunga tsasín niyáhá ra Jesu. B'i kitsúhu:

³⁹—T'in ngáhani ni'yahi ko tixínyai ngayjee ni xi kuats'ínkóhi Ntíaná.

As'ai ngji ndo ko kitsúya ngayjee ajin nantjo ngatentee ni xi kits'ínkóho Jesu.

B'i ts'in kits'ínkihi Jesu nku takjín ko nku tachjuún

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha Jesu ngabantá xinkuu, tsjo ts'ín kits'ínkjáihín xuta nkjiun, at'aha ngatentee t'íncha kuyáha. ⁴¹ As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhú ni'ya sinagoga. Kui xi tsasinkúch'int'aha Jesu ko tsankihí nga ngjuai ni'yaha, ⁴² at'aha takjín nku tutuhú xi t'íhín te jo nú ja t'í'me.

Nk'ie nga tifi Jesu yo, íxí t'íbasinne'yúhún ra xuta nkjin xi t'jennkihí. ⁴³ Ta t'jénjihín xuta nkjiun nku tachjuún xi t'íhín te jo nú nga jní t'íts'ínk'iehen. Já chjinenki kits'ínkjehe ngayjee ni xi t'íhín. Ndaha nku najmi kamaha kits'ínkkihí. ⁴⁴ Kui tachjuún xi nibaha astun Jesu ko kits'ínko tuts'in najyuhún. Ta kuihi chubó t'jen'yún kitikjáyahá ra jnú. ⁴⁵ As'ai b'ahá kitsú Jesu:

—¿Yá xi kuats'ínkóna?

Tunga ndaha nku najmi kits'ínkie yjohó. As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, xuta nkjiun t'íbasinne'yíhín ko b'í ngján t'íncha tsuniñaihi.

⁴⁶ Tunga b'íhí kitsú Jesu:

—Tjín xi kuats'ínkóna, at'aha ndzjen kamana nga kuitjujin nga'yúnna.

⁴⁷ Máha tachjuún, nk'ie nga kíkíe nga najmi kama tsanka 'ma, as'ai íxí ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkúch'int'aha Jesu. Nginkun ngatentee xuta kitsúya mí kjuaha nga kits'ínkóho najyuhún Jesu ko xi nkú ts'ín ta kuihi chubó kama nkíhí.

⁴⁸ B'í kitsúhu Jesu tachjuún:

—Ji ntína, at'aha kuas'ejihín nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhí ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in.

⁴⁹ Nk'ie nga b'a ta t'ítsuhu Jesu, tu j'aihí nku nda xi nibaha ni'yaha nda k'akuhú ni'ya sinagoga ko b'a kitsúhu:

—Ja k'uen takjín. Najmi ta n'estihí ri nda maestru.

⁵⁰ Tunga nk'ie nga kint'é Jesu niu, as'ai b'í kitsúhu ndó:

—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an kó kama nkíhí takjín.

⁵¹ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha ndó, najmi kitsjántse tsa k'jái xi kjuas'enko ayoo, tu Pedro sahá, Jua, Santiago, ko na'mihí ko naaha takjún. ⁵² Kui chubó ngayjee xuta xi kama njakú yo t'íncha kjintá ko t'íncha ts'ínbat'a takjún, tunga b'íhí kitsú Jesu:

—Najmi tu ch'íú. Najmi ka'me takjún. Tu kjifehé.

⁵³ Tsajnukiehe xuta, at'aha íncha be nga ja ka'me takjún. ⁵⁴ Tunga Jesu jakj'á ntsja takjún ko b'í kitsúhu:

—Takjín, t'ísintjein.

⁵⁵ As'ai j'áiya ngáha ra takjún ko t'jen'yún tsisintjehén. B'a kitsú Jesu nga k'uaihí nichine takjún. ⁵⁶ Tu ni xí kama nkjúhún ra xi cháha takjún, tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha ni xi kamoó.

9

B'í ts'ín kitsúyaha Jesu já postru xi nkú íncha ts'ín nga k'úénijmí

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Kinchja njaha Jesu já ni'yakuyá xi te johó ko kitsjáha nga'yún nga ngajohó Jesu kamaha jóo k'onsje jáninda xi tjíntujíhín xuta ko nga ts'ínnkihí ch'in xi k'uhún xuta. ² Kits'ínkji tu xi íncha k'úénijmíhi nga Ntíaná ja t'íbatéxuma ko nga ts'ínnkihí xuta xi uhún. ³ B'í kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi ch'o nga n'oo niyá. Najmi tu ch'o yánise, ta ndaha tsa, ta ndaha nínkuan, ta ndaha tóon, ko ta ndaha najmi tu ch'o jo 'yún najyun. ⁴ Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo t'intsúboó santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ⁵ Tsa tjín má najmi n'ekjánnuu, tu sahá t'itjusoó nanki xu'bo ko t'etsujno ndyjo tsuku, tu xi b'a ts'ín kuakúchjihinu nga t'jehen jé xuta xu'bo.

⁶ As'ai tsitju jóo nga incha ngji ngayjee nanki xi tjín yo. Y'énijmí én nda tsuhu Ntíaná kò kits'innkihi xuta un xi tjín tu má xi tje'hén ni.

B'i ts'in kits'innkjink'un Herode Antipa ngat'a ts'e Jesu

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Nda rei Herode Antipa kint'é ngayjee ni xi tít'sín Jesu kò ndaha najmi be nkú ts'in ts'innkjink'un ngat'a ts'e yáha Jesu. At'aha tjín xi b'a kitsú nga Jua Bautista xi ja j'áiya ngáha ra ngabayoo, ⁸ kò tjín ngá xi b'a kitsú nga nda profeta Elia ja j'ai ngáha, kò kj'ai ngá xi b'a kitsú nga ja j'áiya ngáha ra ngabayoo nku nda profeta xi y'ejña nistjin nk'ie. ⁹ Tunga máha Herode, b'i kitsú:

—An kitsja kjuá nga kitikjá nintaku Jua. Tunga, zyá ndaha xu'bi yo ni ma, xi b'i ts'in tít'e éhen?

Kui nga mjehe ra Herode skuehe Jesu.

B'i ts'in kits'inkjen Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha já postru, incha kitsúya tentehe Jesu ni xi kits'ín. As'ai Jesu ngjiko t'axín suba jóo nku ante má najmi ch'a tjín, xi tiña maha nanki xi 'mi Betsaida. ¹¹ Tunga incha kikiehé ra xuta kò kitsjennkíhi. Jesu nda ts'in kits'inkjáhihín xuto kò kinchjanijmíyaha Ntíaná, xi nkú ts'in batéxuma, kò kits'innkihi xi uhun. ¹² Nk'ie nga ja tíma ngxun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyá xi te joó kò b'a kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihín xuto nga katji nanki xi tjíndai ei nga ts'inkj'a nistjen kò katangisjái nichine, at'aha ante kixihí ei.

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohon ni xi kjine xuta.

B'a kitsú jóo:

—Un íchí maha ninkuan xi kich'ai kò jo íchí tjio. ¿A ra kuankín ch'atse ní nichine xi kjine ngayjee xuta nkjiun?

¹⁴ At'aha ma ra un mií já xi kabincha yo. Tunga b'ihí kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Nkú ma tsa cháte cháte n'ek'a stíun xinkjín xuto nga n'ek'íentu.

¹⁵ B'a incha kits'ín já ni'yakuyáo kò ngayjee xuta incha y'entu. ¹⁶ As'ai jakj'á Jesu ninkuan xi uun kò tjio xi joó. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjhi Ntíaná. Tsakjánya ninkuan kò kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'ínnndzjo ngáha ra xuta nkjiun. ¹⁷ Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín. As'ai j'áiya ninkuan xi ts'anikiu. Te jo nisín kamaha.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntíaná kits'ín nibáha ngajoho

(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ Nku níyá ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyáha kò nk'ie nga tínchjako Ntíaná, as'ai b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi títsu xuta nga an?

¹⁹ B'a kitsú já ni'yakuyáo:

—Tjín xi b'a tíncha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a tíncha tsu nga ji xi Elia. Kò tjín ngá xi b'a tíncha tsu nga ja j'áiya ngáha ra ngabayoo nku nda profeta xi y'ejña nistjin nk'ie.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kò jun, zyá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

²¹ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga tu xí najmi ch'ahá xi kuitsuyáha kui éin.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²² B'i kitsú ya:

—Tj'ihin nga un nkjún skuēhe Ntíhí Ndax'iun. Jáchá xi tj'ihin xá kò já n'a'mi k'aku kò já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'ínkjá'hin. N'ek'ien, tunga nistjin xi ma jahan k'uaíya ngáha ra ngabayoo.

²³ As'ai kinchjako ngayjee xuta nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjin xi mjehe tsjénnkina, ngayje nistjin kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe kò katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ²⁴ At'aha xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úejña tík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tungá xi kuayá ngat'ana, kui xi tu sahá n'ek'anki. ²⁵ ¿At'aha mí xi chj'hi ra tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjin asuntee, tsa tu sa ndyjáhá ngá animaha?

²⁶ 'Kui nga tsa tjin xi kama subaha ra an kò éna, b'a ta ts'in ta kama subaha Ntíhí Ndax'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga k'uaíko kjuachánkaha kò kjuachánkaha Na'mihí kò kjuachánkaha ntítsjehe. ²⁷ Kjuaxí ni xi tixinnuu. K'ua xi t'incha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skuē nga batéxuma Ntíaná.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Askahan nk'ie nga j'a xi nkú ma jin nistjin nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kinchja t'axihin Pedro, Jua kò Santiago. Ngjinji nku asunntu tjenki nga ngji nchjako Ntíaná. ²⁹ Nk'ie nga t'ínchjako Ntíaná, tu kik'óntjaiyahá sénnistjihin Jesu kò taba xúxú kama najyuhun kò tsat'ai. ³⁰ Kò tu kama chjihí jo já xi t'ínchjanímiko Jesu, kui xi Moise kò Elia. ³¹ Katsendaihi ra kjuachánkaha Ntíaná kò t'incha nchjanímíyaha ngabaya xi as'ai sakúhu ra Jesu nanki Jerusalen.

³² Máha Pedro kò já xi kab'entukoho, tu ni xí t'incha ma nijñáhá ra, tunga y'entu tík'uhún kò incha kieke kjuachánkaha Jesu kò já xi jo kabinchakoho.

³³ Nk'ie nga ja t'incha fi t'axín ngáha ra Jesu já xi joo, as'ai kinchja Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tj'ihin nga ei kuintsubahaná! Tu sahá n'endai jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'i kò nku xi kama ts'e Moise kò nku xi kama ts'e Elia.

B'a kitsú Pedro nga ndaha kui najmi be ni xi kinchja. ³⁴ Nk'ie nga b'a ta títuhu Pedro, tu nkúhu ninti j'ai ts'innk'íéhen jóo kò incha kitsankjún nk'ie nga kitsjennéhe nintiú. ³⁵ Kinu'yá ajin nintiú nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína xi j'aján. Tasinñjuhu.

³⁶ Nk'ie nga ja kinu'yá nto, incha kieke nga sjña suba ngáha Jesu. Najmi kinchjanímíyaha jóo niú. Ndaha nku najmi kitsúyaha kui nistjin xu'bo ni xi incha kieke.

B'i ts'in kits'in ndaihi Jesu nku nda chí xi tijnajihin ndanindoo

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga incha nibajen ngáha asunntu tjenkiú, nkjin nkjún xuta j'aik'á niyáha Jesu. ³⁸ As'ai 'yún kinchja nku nda xi tjenjihin xuta nkjiun nga b'a kitsúhu Jesu:

—Ji nda maestru, t'bankihi nga chaseihi ichí nda china. At'aha ntí nku tutuna maha. ³⁹ Kui xi fas'enjihin nku ndaninda kò tjen'yún ts'ínkjintáyaha ra. B'étsujneyáha kò xú b'asje ts'a. Ja tít'sín'un nkjúhun kò tu 'yaha fi t'axihin. ⁴⁰ Ja kuakankihí já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Já b'a 'yún ichí s'ejihin ra Ntíaná xuta xi tj'ihin nd'ai kò ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tj'ihin nga kúátejnajinnuu kò ts'in chúkjuannuu? Nibákoj nda chíhi ei.

⁴² Nk'ie nga ja t'fi nda chíu má s'jña Jesu, as'ai ndanindo k'ikjan'ik'aha t'anankiu k'o tu xí y'ésujneyáhá ra. Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindo. Kits'in ndáhi nda chíu k'o kits'inkjas'en ngáha ra na'mihi. ⁴³ Ngayjee xuta tu ni xí kama nk'júhún ra k'juachánkahá Nt'ianá.

B'i ts'in ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nk'ie nga t'íncha ma nk'júhún ngayjee xuta ni xi t'its'in Jesu, ⁴⁴ as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Yún nda tsin'nu ni xi xinnuu. Nt'íhi Ndax'iun n'ekjas'en aya ntsja xuta.

⁴⁵ Tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo én xu'bi, at'aha najmi kik'aintehe nga kamankjihín. Najmi kama ya k'un kingjásjaiyaha Jesu nkú tsuhu ra éen.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a t'jen

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ As'ai já ni'yakuyóo kinchjanimiyaha yá xi 'yún nk'a t'jen ajihín. ⁴⁷ Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi t'ínchja animaha jóo. As'ai jak'á nku nda chí, tsasínjat'aha yoho ⁴⁸ k'o b'a kitsú:

—Xi ngajona ts'ínkjáhihín ra nda chí, kui xi an t'its'ínkjáinna. K'o xi ts'ínkjáinna, kui xi ta t'its'ínkjáhihín xi kits'in nibána. At'aha xi 'yún kinte t'jen ajinnuu, kui xi 'yún nk'a t'jen.

B'i ts'in kinchjanimiyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohi t'm'osjehe jánindo. Tunga kik'iech'ohó ri, at'aha najmi ná t'jenkoná.

⁵⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'ohoo. At'aha xi najmi t'ifi kontraná, kui xi ná makoná.

B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu Santiago k'o Jua

⁵¹ Nk'ie nga ja tsichu tiña n'istjin nga t'jhin nga ngjuainji ngáha Jesu nk'a ján, as'ai ngayjehe k'un tsasin niyá nga ngji nanki Jerusalem. ⁵² Kits'inkji t'itjuhún yoho k'ua já xi ts'e. Kui xi incha ngji nku nanki ichí xi t'jñajihín ante Samaria tu xi k'uéndaha ra ante Jesu. ⁵³ Tunga xuta Samaria xi t'jhin yo najmi kits'ínkjáhihín, at'aha incha k'ikie nga tu ni xí mjehé ra Jesu ngjuai nanki Jerusalem.

⁵⁴ Nk'ie k'ikie ni j'á ni'yakuyá Santiago k'o Jua, as'ai b'i incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿a mjehi nga ku'ínchíi nga ni'bájen nd'í nk'a ján tu xi ts'ínk'jehe xuta xu'bi?

⁵⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jóo ngat'aha ni xi incha kitsú. ⁵⁶ As'ai incha ngji k'j'ái nanki.

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehé tsjénnk'ihí

(Mt. 8:18-22)

⁵⁷ Nk'ie nga t'íncha ts'in niyá, as'ai nku nda b'a kitsúhu Jesu:

—Tsjénnk'ihí tu má xi t'jehén ni nga k'úún.

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi t'jín ngj'óo t'jhin t'ixa ngijo k'o nisee t'jhin nuba, tunga Nt'íhi Ndax'iun najmi t'jhin má nga kama k'juájñasun nintaku.

⁵⁹ As'ai kinchjako k'j'ái nda:

—Tsjénnk'ini ji.

B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, k'ua'aintení nga t'jun k'fínngjayánja na'mina.

⁶⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandj'ayanji suba xuta k'ien xinkjín. Tunga máha ji, t'ink'ienijmí nga ja tibatéxuma Ntíaná.

⁶¹ B'a kitsú ya k'j'ai nda:

—Ji nda maestru, tsjénkihi, tunga tjenntehéní nga tjun ma k'fín xinyaha xuta xi tjín ni'yaná nga ja tífia.

⁶² B'i kitsú Jesu:

—Xi mjehe tsénkina ko as'ai kuasenji astun nga ts'ín ni xi nkaha, kui xi najmi tsuhu ra má batéxuma Ntíaná.

10

B'i ts'ín kits'ínkji Jesu já xi cháte ko kan joo

¹ Askahan ta j'ájin Nda Ntíaná cháte ko kan jo já. Jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji títjuhun yjoho ngayjee nanki ko ante xi má nga tjíhín nga k'j'ua askahan. ² B'i kitsúhu jóo:

—Xuta xi tjín b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'ínxájin ni. Kui nga t'inchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntje. ³ Tankiún. Títs'ínkjínuu xi nkú joyaha chutsanka ajihín nañá kjan. ⁴ Najmi tu ch'o tsa, ko ta ndaha toon, ko ta ndaha tjabaxínté. Ko najmi tu bincha'yún nga súniñoho xuta aya niyóo.

⁵ 'Nk'ie nga kuítjás'oon nku ni'ya, tjun súniño. “Kjuajyu kas'e ni'ya xu'bi”, tíxíun. ⁶ Tsa tíjntu yo xuta xi tjíhín kjuajyu, kjuajyu xi tí'boo s'ejñaha. Tunga tsa najmi, k'óoyak' un ngáhanuu kjuajyu xi tí'boo. ⁷ Najmi tu xki ni'ya binimo. Nkúhu ni'ya tintsúboo nga chínoo ko s'ju ni xi k'uainuu. At'aha já xi ts'ínxá tjíhín kixi nga kama chjíhi.

⁸ 'Nk'ie nga kuítjás'oon nku nanki, tsa nda ts'ín ts'ínkjáinnuu xuta xi tjín yo, chínoo ni xi k'uéñat'anuu. ⁹ N'enkihúu xuta un xi tjín yo ko: “Ja 'yún tiña tíñanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tíxíhuun. ¹⁰ Tunga tsa kuítjás'oon nku nanki ko tsa najmi nda ts'ín ts'ínkjáinnuu xuta xi tjín yo, tankiún ajin nantio ko b'a tíxíun: ¹¹ “Santaha ndyjoho nankinuu xi kafajnu tsukuí t'ib'etsujnei. Tunga tjíhín ni nga choo ni xu'bi. Ja 'yún tiña tíñanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tíxíun. ¹² An b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuíchú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skué saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáihín ehén
(Mt. 11:20-24)

¹³ 'Nimá rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! ;Nimá rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kieke kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjik'áha ra animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. ¹⁴ Tunga nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skué sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

¹⁵ Ko jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chankjúnnuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankjún.

¹⁶ As'ai b'i kitsúhu Jesu já xi títs'ínkji:

—Xuta xi t'basínjunuu, kui xi an t'basínjununa. Xi títs'ín t'axínnuu, kui xi an títs'ín t'axínna. Ko xi títs'ín t'axínna, kui xi títs'ín t'axín xi kits'ín nibána.

B'i ts'ín kik'óya ngáha já xi cháte ko kan joo

¹⁷ Tsjo nkjún tíjnta máha já xi cháte ko kan joo nga kik'óya ngáha. B'a incha kitsú:

—Ji nda maestru, ngajohi kichubai ko santaha jánindoó kint'é'énni.

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, kieke nga tsijne ndanindoq xi nkú joyaha nku nd'ich'on nga nibaha nk'a ján. ¹⁹ An ja kitsjanuu nga'yún xi má nga kujsinno ye ko chándayá, ko nga n'e nganohó ngayje nga'yún xi tjihin nda kontra. Najmi tjín ni xi ts'ín'unnuu. ²⁰ Tunga najmi tu tsjohó manuu at'aha tsa jánindoq nt'é'énnuu. Tsjo ní katumanuu at'aha ja tjintut'á jáánnuu ndjiojmi ján.

B'i ts'ín tsakúchji kjuatsjohó Jesu

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ta kuihi chubo j'aijihin Jesu kjuatsjo xi kitsjáha Espiritu Santo. B'i kitsú:

—An títs'intsjoho, Na'mi, Ntia xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha y'ejna chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí ni xi kik'iejna 'maihi já nkjink'uun ko já xi mankjihin ni xi tjín. Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'ín kama tsjohi.

²² 'Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a be yáha ntíu, tu nkuhú Na'miu xi be. Najmi ch'a be yáha Na'miu, tu nkuhú Ntíu xi be. Ko xuta xi mjehe Ntíu nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skué Na'miu.

²³ As'ai kits'ínk'ótjiya Jesu nga tsasehe já ni'yakuyáha ko b'i kitsú t'axihin:

—Á b'a nda tjihin ts'e xi tibe ni xi tíyo. ²⁴ At'aha an b'a tíxinnuu nga nkjin já profeta ko já rei xi kis'e nistjin nk'ie incha kama mjehe nga skué ni xi tíyo nd'ai, tunga najmi kiekehé. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ai, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchén nku nda xi nibá Samaria xi nda tjíyaha

²⁵ Nku niyá nku nda maestruhu kjuatexumoo ngjikjut'ayák'un Jesu. B'a kitsú nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿mí ni xi tjihin nga ts'ian tu xi sakúhuna nga kúátejna tík'un síán?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi jtít'a kjuatexumoo? ¿Nkú n'e n'eyai?

²⁷ B'a kitsú ndo:

—“N'etjói Ntianá xi Ntiahi maha ngayjee animahi ko ngayjee nga'yihin. N'etjói xi nkú ts'ín tinchin ko xi nkú ts'ín n'enkjintak'uin. Ko n'etjói xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.”

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi kuachubai. B'a n'ei ko kuinchun tík'uin.

²⁹ Tunga mjehe ra ndo kjuakúchji nga naxu síjna nginkun Ntianá. Kui nga b'a kitsúhu:

—¿Yá xi xutana ma?

³⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku nda tsitju nanki Jerusalem nga tífijen niyá xi fi nanki Jerico ko tu já ndyéhé kiséjin. Kui xi kikje'aha santaha najyun xi yja, kik'iehe nga íxí kits'ínk'ienyahá ko incha ngji jóo. ³¹ Tu yohó ta nibájen nku nda na'mi, tunga nk'iehe nga kieke nda uun, j'at'a niyáha. ³² Ta j'ai ante xu'bo nku nda xi ta ts'ínxát'a ninqu. Nk'ie nga kieke nda uun, ta j'at'a niyáha.

³³ Tunga nkuhú nda xi nibá Samaria xi títs'ín niyá ta j'ai má kjijna nda uun. Nk'ie nga kieke ndo, kama nimaha. ³⁴ J'aise tiñaha ko kits'innkihí má kama uhun ndo. Kik'onjnuhu seti ko binu ko kik'ontikjájnuhu najyun má uhun. As'ai ta kuihi chu xi tjenko kits'ínk'iesun nda uun. Ngjiko ni'ya má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'ín niyá ko yo kikuhun. ³⁵ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga ja tífi nda xi nabá Samaria, ts'asje jo toon denario ko kitsjáha nda xi ts'e ni'yoo nga b'a kitsúhu: “Chaseihi ichí ndai. Ngayjee ni xi n'echjén sai, k'uechjhi nk'ie nga kjuái ngáhana.”

³⁶ 'Nda tjin. Nk'ie nga nga jaan jái xi kieke nda xi kisetéjin já ndyjé, ¿yá xi mahi ji nga xutaha ndo kits'in ma yoho?

³⁷ B'a kitsú ndo:

—Nda xi tsase nimahá ndo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—T'in, b'a ta n'eí ko ji.

B'i ts'in tsichutsubek'un Jesu Marta ko Maria

³⁸ As'ai kits'inndjuú niyáha Jesu ko tsichu nku nanki íchí. Xi tjehen yo nku tachjuún xi 'mi Marta kits'in kjáihin ni'yaha. ³⁹ Maria 'mi na nichja Marta. Kui xi y'ejnát'a sjai Jesu nga tibasínjuhu ni xi tinchja. ⁴⁰ Tunga kas'entahá ra Marta xá nkjún xi títs'in. As'ai j'aik'úhún Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji chá maestru, ¿a najmi nkjún mahi nga takjín nichja kab'éne subana ngatenteé xóo? B'a t'ihin nga katasinkona.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Marta, Marta, kas'entaha ri ko tífa nusihjin yohi ni nkjún xi t'n'ei.

⁴² Tunga nkuhú maha ni xi 'yún machjén. Maria kaf'ájin ni xi ndoo ko najmi ch'a xi kjé'aha.

11

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in chubakaá Ntíaná

(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nku niyá nk'ie nga Jesu tinchjako Ntíaná, b'a kitsúhu nku nda já ni'yakuyáha nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntíaná:

—Ji nda maestru, takúyani xi nkú ts'in tjihin nga chubakaá Ntíaná, xi nkú ts'in ta Jua tsakúyaha já ni'yakuyáha.

² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, b'i tixiún:

Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,

katenkjúhin xuta.

Tatexumani.

³ Tjenni nd'ai nichine xi machjéni.

⁴ N'endyjat'ani ngatitsunni,

xi nkú ts'in jin ta n'endyjat'ahí xi ch'on ts'inni.

Najmi tu 'bainteí nga kujjnejiin nga chjút'ayák'unni.

⁵ B'i ta kitsú ya Jesu:

—K'úejñaha ráá tsa tjin xi tíjñaha nku nda amigo xi kuichúsehe masen nistjen nga b'a kuitsuhu: “Ji nda, n'ek'ieyaní íchí ni xi ts'inkjén xi kj'uaisena.

⁶ At'aha nku nda amigona kj'uaisena xi kjin kanibáha ko najmi tjinna ni xi tsjaha.” ⁷ Tsa b'a ts'ín, nda xinkuu xi tíjña aya ján najmi b'a kuitsuhu:

“Najmi tu n'estini. Ja tjíchja ankjuo ko ntína ja kjintusúnkona kamo. Najmi ta ma bisíntjehenna nga tsjaha ni xi tbinchi.” ⁸ An b'a tíxinnuu. Ndaha tsa najmi kuísintjen nga tsjáha ni xi tbanki ndo at'aha nda amigoho maha, tunga kuísintjehén at'aha kjuasti títsjá ndo ko tsjáha ngayjee ni xi machjéhen.

⁹ Ko an b'a ta tíxinnuu. Tinchíú, ko Ntíaná tsjánuu. Tinchísjo, ko sakúnuu. N'ekjano ankjuo, ko chjux'ánuu. ¹⁰ At'aha ngatenteé xi banki ts'inkjáihiin. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'inkjane ankjuo chjux'áha. ¹¹ ¿A tjin ajinnuu xi tí'mi na'mi xi tu yehé tsjáha ntíhi nk'ie nga tjio kuankihí? ¹² Tsa chj'oo kuanki ntíhi,

¿a tu chándayáhá tsjáha? ¹³ Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohoo ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minnuu xi tíjña ndjiojmi ján 'yún tsjá saha Espiritu Santo xuta xi kuankihí?

B'i ts'in kinchjanjimyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴ Nk'ie nga tim'osje Jesu nku ndaninda xi kits'in njima'aha nku nda, askahan nga tsitju ndanindoo, kama kinchja ndo. Tu ni xi kama nkjuhun ra xuta.

¹⁵ Tunga tjihin xi b'a incha kitsu:

—Nga'yuhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhi janindoo tim'osjekoho ndai janindoo.

¹⁶ Tjin nga xi kikjut'ayak'un Jesu ko tsankihi nga ts'in nku kjuankjun xi kuakuchji nga Ntiana kits'in nibaha. ¹⁷ Tunga behé Jesu ni xi tits'innkink'un joo, kui nga b'a kitsuhun ra:

—Tsa xuta xi tjintu ma batexuma nku nda rei ta kuihi fi kontraha xinkjin, ta kuihi incha ngjua tiya nankihi. Ndzjoya xi nkuhu ni'ya tjintu tsa ts'instiko xinkjin. ¹⁸ B'a ta ts'in tjina ts'e ndanindoo. Tsa Satana ta kuihi ngjuai kontra subaha yjoho, inkú ts'in tse kuichukjuaha ra nga kuatexuma? B'a tixian at'aha b'a tibixun nga nga'yuhun ndaninda Beelzebu tim'osjekohona janindoo. ¹⁹ Ko tsa nga'yuhun ndaninda Beelzebu tim'osjekohona janindoo, tibixun, ya xi ts'e nga'yun xi m'osjekoho janindoo ja ts'ajun? B'a ts'in ta kuihi joo bakuchji nga najmi naxu tjintuyanu. ²⁰ Tunga tsa nga'yuhun Ntiana tim'osjekohona janindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatexuma Ntiana.

²¹ Nk'ie nga nku nda xi 'yun tjihin nga'yun tjindaha yjoho nga kjaan ko tikunnta ni'yaha, najmi ch'a xi kama ts'inko ni xi tjintuhu. ²² Tunga tsa f'ai nku xi 'yun tjin saha nga'yun nga kui, ts'in nganaha ko kje'aha ngayjee ni xi ts'inchjen nga kjan. As'ai bakja ni xi tjintu ayoo. ²³ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tif'ayakona, kui xi tibatendzjo.

B'i ts'in kinchjanjimyaha Jesu ni xi maha xuta

(Mt. 12:43-45)

²⁴ Nk'ie nga nku ndaninda bitjuhjin nku nda, fatsu'basun ante kixiu nga bangisjai ma nga ts'inkj'alya. Nk'ie nga najmi sakuhu ante, as'ai b'a tsu: “Tu saha kfin ngahana ni'yaná ma tsitja.” ²⁵ Nk'ie nga b'oya ngaha, ja kichjucha ko ja tjinda ni'yoog nga f'aise ngaha ra. ²⁶ As'ai fikja sa yatu janinda xi 'yun ch'onk'un sa nga kui ko ngatentee incha fas'enjihin ndo. Ko máha nda xu'bo, 'yun ch'on ts'in b'ejna askahan nk'ie nga tjuhun.

²⁷ Nk'ie nga b'a titsu Jesu, as'ai kikjintaya nku tachjuun xi sijnajihin xuta nkjun:

—Ja b'a nda tjihin ts'e tachjuun xi kitsihin ji ko kits'inchaha ri!

²⁸ B'i kitsu Jesu:

—Ja ni b'a nda tjihin ts'e xuta xi basinnjuhu ra ehén Ntiana ko ts'intjusun!

B'i ts'in kinchjanjimyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjun

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Nk'ie nga ja kama njaku nkjun sa xuta, as'ai b'i kitsu Jesu:

—Ch'onk'un xuta xi tjin nd'ai. Kjuankjun incha mjehe skue, tunga najmi sakuhu ra kjuankjun. Tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nk'ie, tu kuihi kjuankjun xi s'ejna chiji xuta xi tjin nd'ai. ³⁰ At'aha xi nkú ts'in kits'inchjen Ntiana Jona nga kitsjaha ehén xuta nanki Ninive, b'a ta ts'in ts'inchjen Ntiani Nda'xun nga tsjaha ehén xuta xi tjin nd'ai.

³¹ Nareina xi tsatexuma nanki Saba kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai nk'ie nga kuichu nistjin nga chasehe ni xi kits'in nga nkunkú xuta. Kui xi ts'inkokjuaha xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi 'yun kjin nibaha nga j'aisinnjuhu kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tjina nku xi 'yun nk'a tjen sa nga Salomon. ³² Ko xuta xi y'entu nanki Ninive kuisintjenko xuta xi tjin nd'ai

nk'ie nga kujichú nistjin nga chāsehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokujaḥa xuta xi tjin nd'ai, at'aha kui xi ngijk'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énijmíhi éhen Ntíaná. Nd'ai bi, ei tijná nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ni xi ma chjiná

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ Najmi tjin xi b'éti nku nd'í ko as'ai b'éjna 'ma ko tsa b'éjnanki kintehe nku kaxa. B'éjna nk'a ní tu xi s'e ndzjehen ra xuta xi kjuas'eheh ayoo. ³⁴ Tunkuín, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehi. Tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jjuhun. ³⁵ Chihín nga najmi tu kama jyun nd'í nda xi tijnajihin. ³⁶ Tsa ngayjee yjonintehi tjihín nd'í ko tsa najmi tjin má jyunt'aha, kama ndzjen sisihin xi nkú joyaha tsa tibat'ai nku nd'í xi tít'sín ndzjehin.

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchja, as'ai nku nda fariseo tsankihí nga ngjuai kjinekoḥo niñu ni'yaha. Kui nga jas'eheh Jesu ni'yaha ndo ko y'ejnát'a yámixoo. ³⁸ Kama nkjúhun nda fariseo nk'ie nga kikié nga najmi tsanéjnu ntsja Jesu kintehe ni nga kikjine niñu xi nkú ts'ín tijnaha sinchóo. ³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjako nda fariseo:

—Jun xi 'minuu já fariseo, jun xi nkú joyaha tasa ko taba xi tu nat-sihin kin'echuhún ra, tunga kitsejihín kjuankjintak'unnuu kjuandyjé ko kjuach'onk'un. ⁴⁰ Jun já chjini! Ntíaná kits'ínnda natsiun ko ta kits'ínnda ayoo. ⁴¹ Tu sa ní ni xi tijnnuu, yo tjehen ruu xuta x'an toon chje. B'a ts'ín je kamahanu ma nginkun Ntíaná.

⁴² ¡Níma rú n'ehenu jun, já fariseo! 'Boho Ntíaná nku tíkjá najún chínko ko xka ruda ko ngayjee xka sinjne xi nkú nga ts'ín tjit'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi naxu nginkun Ntíaná ko kjuatjoho Ntíaná. Kuihi ni xu'bi xi tjihin nga n'oo, ko najmi tjihin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi tjit'a. ⁴³ ¡Níma rú n'ehenu jun, já fariseo! At'aha n'e mjo nga kuintsubasun yáxilé xi tijncha títjun aya ni'ya sinagoga ko nga tsjo ts'ín súnianuu niyátée. ⁴⁴ ¡Níma rú n'ehenu, já maestrúhu kjuatéxumoo ko já fariseo! ¡At'aha tu tsjohónuu bakuchú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Xi nkú joyaha tsjó xi najmi kjintu chji jun, xi b'emasún xuta nga ndaha najmi be.

⁴⁵ As'ai b'a kitsú nku nda maestrúhu kjuatéxumoo:

—Ji nda maestrú, nk'ie nga b'a tñixín, ko jin ta ch'on t'ímini.

⁴⁶ B'i kitsú Jesu:

—¡Níma rú n'ehenu ko jun, já maestrúhu kjuatéxumoo! At'aha ch'á xi najmi chúkjuaha xuta n'ek'anjiu, tunga máha jun, ndahachí najmi incha n'o nga'yún nga n'etjusun niu. ⁴⁷ ¡Níma rú n'ehenu! At'aha n'endo tsjóho já profeta xi kits'ínk'ien ntje chánuu. ⁴⁸ B'a ts'ín bakuchjé kixihinu nga tjínkuhu k'un ni xi kits'ín ntje chánuu. At'aha kui xi incha kits'ínk'ien já profeta ko jun n'endohoo tsjó.

⁴⁹ Kui nga b'a kitsúhu Ntíaná xi be tu mí nihí ni: “Ts'ínkjísehe já profeta ko já postru xuta xu'bo. K'ua xi ts'ínk'ien ko k'ua xi tsjénki unkie.” ⁵⁰ B'a ts'ín n'enijéhe ra xuta xi tjin nd'ai jní xi tsaténdzjo ngayjee já profeta santa nkúhu nga kamanda asuntee ko santaha nd'ai. ⁵¹ Ch'atuts'ihin ra jníhi Abel santaha jníhi Zacaría xi kin'ek'ient'á nachan chje xi kjiñna ankjin nínku. Kui nga b'a tixihinnuu nga n'enijéhe ra xuta xi tjin nd'ai ngayjee ni xu'bo. ⁵² ¡Níma rú n'ehenu jun, já maestrúhu kjuatéxumoo! Ja kichju'ohoo xuta yubi xi bix'ákoho

ankjuá má nga tǎjǎ kjuankjink'uun. Jun najmi bitjas'oon kǒ tǎ b'ech'óhoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

⁵³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, já chjine'éhen kjuatéxumoo kǒ já fariseo tǔ ni xi najmi kisasihín rǎ ni xi kitsú Jesu. Kui nga nkjin tǎkjǎ ni xi kingjásjaiyaha rǎ ⁵⁴ tǔ ni xi ts'íinkijnejihin Jesu nga kuinchja nku én xi najmi b'a tǎjǎ. Incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama kjuatéjénehe.

12

B'í ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tsjohǒ bakúchji nga benkjún Ntíaná

¹ Tǔ ni xi kama ñjakú ñkjúhún xuta nga tǎ kui tǎ maha tǎjǎncha basinne'yún xinkjǎn. As'ai já ni'yakuyáha Jesu kinchjako tǎjǎn:

—Chúhuun yjonuu xi nkú ts'ín nkaha já fariseo. Kui xi bakúchji nga 'yún benkjún Ntíaná tǔ xi b'a ts'ín b'é'maha ni ch'onk'un xi tǎjǎntǎjǎn. ² At'aha najmi tǎjǎn ni xi 'ma tǎjǎtǒ xi najmi cha, kǒ najmi tǎjǎn ni xi tǎjǎn 'ma xi najmi s'ejǎn chji. ³ Kui b'a maha, ngayjee ni xi kichubahanu má jyuun, kui xi kuínú'yá ngáha má ndzjeen. Kǒ én sen xi kik'inyohoo xinkiu aya 'manuu, kui xi ch'íiyako ngáha asun nk'a ni'yoo.

B'í ts'ín tsakúya Jesu yá xi tǎjǎn nga kuinkjún

(Mt. 10:28-33)

⁴ Jun, já amigona, b'a tǎxinnuu. Najmi tǔ binkjun xi tǔ yjoninteehé maha ts'ínk'ien kǒ askahan najmi tǎ tǎjǎn nkú ts'ín saha. ⁵ Xínyanuu yá xi tǎjǎn nga kuinkjún. Tǎnkjún xi askahan nga ts'ínk'ien yjonintee, tǎjǎn nga'yún nga ts'ínkji ngak'ien. Johon, kuihí xu'bo xi tǎnkjún. ⁶ ¿A najmi mahá tsa tǔ xi nanki chjǎhí ch'a nga satéña un ñise xi tǎntí? Ndaha tsa b'a ma, tunga najmi ts'ínchayahá Ntíaná ndaha nku ñisee. ⁷ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tǎjǎn xkǎhí Nǎ'minuu. Kui kjuaha nga najmi tǔ binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chjǎ so nga nkjin ñise.

⁸ Kǒ b'a tǎxinnuu. Ngayjee xi ts'ínkie yjohǒ nga bena nginkun xuta, Ntǎhí Ndax'iun tǎ ts'ínkie yjohǒ nga be xuto nginkun ntsǎjhe Ntíaná. ⁹ Tunga xi najmi ts'ínkie yjohǒ nga bena nginkun xuta, kǒ an tǎ najmi ts'ínkie yjona nga be xuto nginkun ntsǎjhe Ntíaná. ¹⁰ Kǒ ngayjee xuta xi nkú kuítsuhú Ntǎhí Ndax'iun, kama ndyjat'aha. Tunga xi ch'on kuítsuhú Espiritu Santo, najmi tǎ kama ndyjat'aha rǎ. ¹¹ Nk'ie nga ngjuaikonuu xuta ni'ya sinagoga kǒ tsa nginkun já jue kǒ tsa nginkun já tǎjǎxóo, najmi tǔ fantaha ruu yjonuu xi nkú ts'ín n'ek'óyo ni xi k'úinnuu kǒ mí éhen xi kuixiún. ¹² At'aha kui chubǎ xu'bo Espiritu Santo kuítsuyanuu mí ni xi tǎjǎn nga kuixiún.

B'í ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi 'yún mjehe kjuanchinǎ

¹³ As'ai kinchja nku ndǎ xi sǎjǎnjihin xuta nkjin:

—Ji ndǎ maestru, b'a t'ihǎn ndǎ nts'é nga katakǎnyakona ni xi y'éjǎn na'mini.

¹⁴ B'í kitsú Jesu:

—Ji ndǎ, ¿yá xi y'ét'a xána nga ndǎ jue kamanuu kǒ a rǎ nku ndǎ xi kuakǎnya ni xi tǎjǎn xuta?

¹⁵ B'í kitsú sa Jesu nga kinchjako xuta xi kabincha yo:

—Chasoo kǒ chúhuun yjonuu. Najmi tǔ n'e mjo ni xi tǎjǎn xuta xingisoo. Najmi tsa tǔ ngat'aha nga tse ni xi tǎjǎn xuta nga 'yún nda ts'ín k'úentu.

¹⁶ As'ai y'éjǎn chubaya Jesu nga tsakúya:

—Jǎhǎhǎ nku ndǎ nchǎnǎ tǔ ni xǎ ndahá kitsǎ nintje. ¹⁷ As'ai b'í kitsú animaha: “¿Mí nihi xi ts'ian? Najmi tǎjǎn má k'uetǎ ni xi kama chána.” ¹⁸ Kǒ b'a kitsú ya animaha: “Kui ni xi ts'ian. Ts'inxúnǎ ni'ya xi tǎjǎnchá má nga f'atǎ ni xi

kama chána ko kj'ai xi 'yún i sa ts'inndá ngáhana. Yo kj'uatjá niu ko ngayjee ni xi tjínna. ¹⁹ As'ai b'a xhín yjona: Ji nda, nkjin nkjún maha ni xi tjítjohi. 'Yún nkjin nú kamaha. Tu sahá n'ekj'áiyai, chinej, s'i'ko tsjo kat'ehi." ²⁰ Tunga b'ahá kitsú Ntíaná: "Ji nda chini, kui nistjen xu'bi kuayái. Ni xi tjítjohi, zyá xi kama ts'e?"

²¹ B'a mat'ain xuta xi b'ékúhu yjoho kjuanchiná. Kui xi x'an nginkun Ntíaná.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga Ntíaná kuhun ntíhi

(Mt. 6:25-34)

²² As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjénnuu, mí nihi xi chinoo. Ta ndaha najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjoo. ²³ Nk'ie ní nga kuintsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjíhi ra nga nichinee, ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjíhi ra nga najyuu. ²⁴ Chasoho nisee. Najmi b'éntje, najmi b'ékú, najmi tjíhin ni'ya xi má nga f'átjo nichinehe. Tunga tsjáha ra Ntíaná nichine. Ko jun, za najmi 'yúhún chjí so nga nisee? ²⁵ Ko ndaha tsa 'yún kjuántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjín xi nkú ts'in sáhanu masen metru. ²⁶ Tsa najmi manuu n'o ni xi ichí, zá jun tífantaha ruu yjonuu ni xingisoo?

²⁷ Chase chubayohoo xi nkú ts'in sá naxúu. Najmi ts'inxá ko najmi ts'innda nachjún. Tunga an b'a tíxinnuu nga ta ndaha nda rej Salomon xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxúu. ²⁸ Tsa Ntíaná b'a tsjo ts'ínk'íéntu jná xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá ko ndyjunni kuíti, za najmi tu sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjoo jun xi 'yún chjí so nga jñoó? Já b'a 'yún ichí s'ejihinnuu Ntíaná! ²⁹ Kui b'a maha, najmi tu b'ejña títjun nga ni xi chinoo ko ni xi s'iu kuinchisjo. Najmi tu kui kjuabaha niu kas'enuu. ³⁰ At'aha ngayjee ni xu'bi bangisjai xuta xi tjín asuntee, tunga jahá be Na'minuu nga machjénnuu ni xu'bi. ³¹ Tjehennto nga katatéxumanuu Ntíaná ko b'a ts'in tu k'uaisuhinnuu ni xu'bi.

B'i ts'in kinchjanimýaha Jesu kjuanchinóo

(Mt. 6:19-21)

³² Najmi tu binkjun, chutsanka tintína. At'aha tsjo tjíhin Na'minuu nga tsjánuu nga kuítjás'enjiun xi nkú ts'in batéxuma. ³³ Tateño ni xi tjínnuu ko tjohoon xuta x'an. T'ekú ni xi najmi maha batsun. Ch'átjo ndjiojmi ján ni xi ts'ín nchiná sínnuu, má najmi ma fas'en já ndyjé ko ta ndaha xubú najmi maha bate. ³⁴ B'a tíxinnuu at'aha má nga tjíña kjuanchinánuu, yo ta tjíña animanuu.

³⁵ T'endo yjonuu ko t'etíú nd'ínuu. ³⁶ B'a n'oo xi nkú ts'in já musu xi incha kuyá nga kj'uaí nda ntíaha xi kafi kjuabixan, xi nk'ie nga f'ai tu tjen'yún chjux'áhá ra ankjuo. ³⁷ Á b'a nda tjíhin ts'e já musu xi tjíntujíhin nk'ie nga kj'uaíhi nda ntíaha. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ni xi ts'ín ndantio tu ngat'aha nga tíchuyáha, k'uénda yjoho nga ts'ínk'íéntut'á yámixó já musu ko tsjáha niñu. ³⁸ Á b'a nda tjíhin ts'e já musu xu'bo tsa tjíntu tik'un nk'ie nga kj'uaí nda ntíaha, ndaha tsa masen nistjen ko ndaha tsa ja tífi ma sen.

³⁹ Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be títjun nda xi ts'e ni'yoó mí chubaha kj'uaí nda ndyjé, ta k'uéjña nda. Najmi tsjante tsa nda ndyjé kjuas'en kjuayún ni'yaha. ⁴⁰ B'a ts'in ta tíntsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tíchuyóhoo kj'uaí Ntíhi Ndax'íun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi naxu fiko xáha

(Mt. 24:45-51)

⁴¹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji nda maestru, za jin ts'ajin én xi kuachubai, a ra kohó xuta?

42 B'i kitsú Nda Ntíaná:

—¿Yá nda musuhu xi naxu fikò xáha kò xi nkjink'un, xi nda ntiaha kitsjá xáha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kujichú chuba? 43 ¿Á b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a títs'ín nk'ie nga kj'uaí nda ntiaha! 44 Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nda ntiaha ts'ín kunntáha ngayjee ni xi tjihin. 45 Tunga tsa b'i ts'ín ts'ínnkjink'un nda musu xu'bi: “K'uañdaya saha nda ntiana nga kj'uaí.” As'ai k'uehe já musu kò jminchjín musu xingisoo kò nga kjine kò k'úí kò kama ch'i. 46 Tsa tu kj'uaíhí nda ntiaha nda musu xu'bi nistjin xi najmi tikuyáha kò chuba xi najmi be, 'yún ndjá ts'ínnijéhe nda ntiaha xi nkú ts'ín n'enijéhe xuta xi najmi mjehe s'ejihin Ntíaná.

47 Nda musu xi be ni xi mjehe nda ntiaha kò najmi b'enda yjoho kò ta ndaha najmi ts'íntjusun ni xi mjehe nda ntiaha, kui xi nkjin niyá s'ehé. 48 Tunga nda musu xi najmi be ni xi mjehe nda ntiaha kò títs'ín ni xi tjihin nga n'e kjuaha ra, kui xi chuba niyá s'ehé. At'aha ngayjee xi ts'ati ni xi kits'ínkjáhin, kui xi ta ts'ati ni xi kujinchí ngáha ra. Kò xi 'yún tse ni xi kin'e kunntá, kui xi ta 'yún tse ni xi n'enisi ngáha ra.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta

(Mt. 10:34-36)

49 An jáik'iet'á nd'á asunnteí kò mangimjena nga kuiti kai. 50 Tunga tjihin ni nga nku kjuanimá xi tu xí chánkahá kj'ujian. Un nkjún t'bena kò b'a kamana santaha nkúhu nga kujichú nistjin nga kuitjusun niu. 51 ¿A b'a manu nga kjuajyu jái tsja asunnteí? An b'a tíxinnuu nga najmi. Tu xi kjuakjánya nihi yjoho xuta jáihina. 52 At'aha nd'ai ch'atuts'ihin ra nga kuakjánya yjoho má nga tjíntu un xuta. Jan nguai kontraha jo, kò xi joo nguai kontraha xi joo. 53 Xi tí'mi na'ni nguai kontraha ntíhi, kò xi tí'mi ntí nguai kontraha na'mihi. Xi tí'mi na nguai kontraha takjihin, kò xi tí'mi takjín nguai kontraha naaha. Xi tí'mi na nchí'ya nguai kontraha na antaha, kò xi tí'mi na anta nguai kontraha na nchí'yaha.

B'i kitsúhu Jesu xuta nk'ie nga najmi tímankjihin nistjin xi y'a

(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

54 B'a ta kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta nkjiun:

—Nk'ie nga yo nga nibá nintí xi tjehen má fintjai ts'íu, as'ai: “Tsí k'ua” bixíun, kò b'a ma. 55 Kò nk'ie nga tsjen ntjo sje, as'ai: “Kama sje” bixíun, kò b'a ma. 56 ¿Xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná! Mankjinnuu ni xi ma chji nk'a ján kò t'anankiu, tunga, ¿á najmi tímankjihinnuu nistjin xi kich'ahanu nd'ai?

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga k'úéndaká xinkjá

(Mt. 5:25-26)

57 ¿Á najmi n'enkjíntak'un subahanu ni xi nda tjín nginkun Ntíaná? 58 Tsa tjín xi tibatéjénehi kò tjenkoi nga tí'mikoi nginkun nda tjíxoo, chubakondai nga tjenko sai aya niyoo, tu xi najmi nguai koho ri nginkun nda jue. At'aha tsa nginkun nda jue nguai koho, as'ai nda jue ts'ínkjás'ehin aya ntsja nda xi kunntá nubayoo kò kui xi nguáya'yíhin. 59 B'a tíxihin nga najmi kuitjui yo santa nkúhu nga k'úéchjýjei toon xi tjehin.

¹ Kui nįstjin xu'bօ kabincha yօ k'ua xi kitsúyaha Jesu ni xi kamat'ain k'ua já xi nibáha ante Galilea. Pilatօ kits'ínk'ien jóօ kօ tօ kuihi jnfhօ jakj'á nga kits'íntjijinkօho jnfhօ chօ xi įncha tsichukօ nga kitsjօ chje. ² As'ai kinchjօ Jesu:

—¿A b'a manuu nga b'a kamat'ain já Galilea xu'bi at'aha 'yún tjín saha ngatitsun nga ngayjee xutօ xi tjín ante Galilea? ³ An b'a tixinnuu nga najmi. Kօ ta jun, tsa najmi kuankínchj'aha ruu animanuu, ngatentօ b'a tօ ts'ín kuayօ. ⁴ Kօ máha já tj'ion jan xi k'ien nga tsijnenehe xjօ nk'a xi kisasín ntօ tixօ Siloe, ¿a b'a manuu nga kui xi 'yún tjín saha ngatitsun nga xutօ xi tjín nanki Jerusalem? ⁵ An b'a tixinnuu nga najmi. Kօ ta jun, tsa najmi kuankínchj'aha ruu animanuu, ngatentօ b'a tօ ts'ín kuayօ.

⁶ Kօ b'į tօ ts'ín y'ėjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Nku ndօ kisasihօn nku yօ higuera ajin yօ tuntsjajehօ kօ ngjisehe tsa ja yjaha tu higo yօօ, tunga ndahօ nku najmi kisakúhu. ⁷ As'ai kinchjako ndօ xi kunntօ yօ tuntsjajee: “Ja tjínna jan nú nd'aj nga tíf'áingisja tuhօ yօ higuera xu'bi. Ndahօ nku najmi tısakúna. Tichásuin, at'aha tօ tıts'ínkjenki tiyahօ nga'yúhun t'anankiu”, kitsú. ⁸ As'ai b'a kitsú ndօ xi kunntօ yօ tuntsjajee: “Ji ndօ ntia, tjennteihօ nga katasinjña sa nú xu'bi. Kuakjanndáhi tuts'in kօ kuinchankihօ abonօ. ⁹ Tsa tsjօ tu núni, ndօ tjín. Tunga tsa najmi, kama stısun.”

B'į ts'ín kits'ínkhi Jesu nku tachjuún nga nįstjin nkjún

¹⁰ Nku niyօ nk'ie nįstjin nkjún, ni'ya sinagoga tıbakúya Jesu ehօn Ntjaná. ¹¹ Yօ kab'ejña nku tachjuún xi tјhın tj'ion jan nú nga uhun. Nku ndaninda kits'ínchitjuhօ kօ ndahachօ najmi tօ ma basin naxuhu. ¹² Nk'ie nga kıkie Jesu tachjuún, as'ai kinchjaha kօ b'a kitsúhu:

—Ji tachjuún, ja kama ndáhi ch'in xi k'uhin.

¹³ As'ai kingienne ntsja Jesu tachjuún. Tօ kuihi chubօ tsasin naxu ngáha kօ kits'intsjohօ Ntjaná. ¹⁴ Tunga kama kjahán ra ndօ k'akuhu ni'ya sinagoga, at'aha nįstjin nkjún nga kits'ínkhi Jesu tachjuún. As'ai b'a kitsúhu xutօ:

—Jun nįstjin tjña nga ma n'exá. Kui nįstjiun nibօ nga n'enkinuu, najmi tu nįstjin nkjún.

¹⁵ Tunga b'ihօ kitsú Jesu:

—¿Tօ tsjohօnuu bakuchjıú xi nkú ts'ín yankjún Ntjaná! ¿A najmi chjunndáyanú chօ xi tjinnuu nga nįstjin nkjún nga bankın n'ek'iu ntօ? ¹⁶ Tachjın tօ ntjehe ntje cháná Abraham maha, xi ja tјhın tj'ion jan nú nga Satana y'ét'a'yúhun nga kitsjօ ch'ihın, ¿a najmi tјhın ni nga chjunndáya nga nįstjin nkjún?

¹⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kama subaha ngayjee já kontraha. Tunga máha xutօ nkjiun, kama tsjohօ ngayjee kjuankjún xi tıts'ín Jesu.

B'į ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ As'ai b'į kitsú ya Jesu:

—¿Mı nihi xi b'a joyaha xi nkú ts'ín batéxuma Ntjaná? ¿Mı nihi xi k'uejña chubayahana? ¹⁹ Kui xi b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'á nku ndօ kօ y'entje jñaha. As'ai kisá k'uun kօ nku yօ tu chánka kama, kօ nısee j'ai ts'ınnda'á nubaha tjiaha yօօ.

B'į ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yü sahan nınkuun

(Mt. 13:33)

²⁰ As'ai tօ kinchjօ ngáha Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná? ²¹ Kui xi b'a joyaha na'yú sahan ninkuan xi jakj'a nku tachjuun ko kits'íntjinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatentee na'yú.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ankjuá

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Nk'ie nga títs'ín niyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, tsakúya ts'íhín éhen Ntíaná má xi tjeheh nga tíf'a, nanki i ko nanki xixi. ²³ As'ai b'a kitsú nku xi kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Ndá maestru, ¿a chuba maha xi n'ek'anki?

²⁴ B'i kitsú Jesu:

—N'e kjuá'yúhún ruu yjonuu nga titjás'oon ankjuá ntsjyoo. At'aha tíxinyanuu nga nkjin nkjún maha xi kama mjehe kjuas'en yo, tunga najmi kamahá ra. ²⁵ Nk'ie nga kuísíntjen ndá xi ts'e ni'yoó ko k'uéchja ankjuo, jun xi kabincho natsin ján n'ekjano ankjuo nga b'a kuixiún: “Ji ndá ntia, chjúx'áni ankjuo.” Tunga b'ahá kuítsunuu: “Najmi be yáha jun.” ²⁶ As'ai b'a kuixiún: “Yanáá xinkjá. Niyáténi tsakuyái éhen Ntíaná.” ²⁷ Tunga b'ahá kuítsunuu: “Ja b'a kuaxinnuu nga najmi be yáha jun. Tiyú t'axín tentenú, jun xi ch'on kin'o.”

²⁸ Yo ch'íu ko kuichó ni'yun nk'ie nga choo nga ntje cháná Abraham, Isaac ko Jacob ko ngayjee já profeta tjíntu má batéxuma Ntíaná. Ko máha jun, kuich'onsjenuu natsiun. ²⁹ At'aha tu má xi tjeheh ni nibaha xuta nga kj'uaí s'í xi kama má batéxuma Ntíaná. ³⁰ Tjín xuta xi yjanki nd'ai, kui xi tjun kama ngáha, ko tjín xi tjun nd'ai, kui xi tsjénki.

B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmyaha nanki Jerusalen

(Mt. 23:37-39)

³¹ Ta kuihi chubo tjín já fariseo xi j'aisehe Jesu ko b'a kitsúhu:

—Xin t'in, at'aha Herode Antipa mjehe ts'ínk'iehin.

³² B'i kitsú Jesu:

—B'a tankínk'ihuun ndá maña xi b'a tjíun: “Chasei. Nd'ai ko ndyjunní k'onsje jánindoó ko ts'innkíhi xuta, ko nistjin xi ma jahan kama ndjuúna xána.” ³³ Tunga tjíhín ni nga ts'innjáá niyána nd'ai ko ndyjunní ko nkiní nga kffán nanki Jerusalen. At'aha najmi kama xin nanki kuayá nku ndá profeta.

³⁴ jJun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta ko b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! jA tu nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkúnuu xi nkú ts'ín xanto nga b'énkinka ntíhí, tunga najmi kin'e yunú! ³⁵ Nd'ai ni ma, ja s'ejña masen antenuu. An b'a tíxinnuu nga najmi ta cháhanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixiún: “jKakjanínk'a Ntíaná xi nibáha ngajoho!”

14

B'i kama nk'ie nga ngji kjine niñu Jesu ni'yaha nku ndá fariseo

¹ Nku nistjin nkjún niñu ngji kjine Jesu ni'yaha nku ndá k'aku fariseo. Kikuntá 'mahá jóo kui chubo. ² Ta kabasinjña yo nginkun Jesu nku ndá xi xkaí tíinchaha. ³ As'ai kinchjako Jesu já maestruhu kjuatéxumoo ko já fariseo:

—¿A ma n'enkihí xuta xi uhun nga nistjin nkjún, a ra najmi?

⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo. As'ai Jesu kits'ínsihín ndá uun, kits'innkihí ko kits'ínkji ngáha ni'yaha. ⁵ As'ai ta kinchjakohó ngáha jóo nga b'i kitsúhu:

—Tsa ntíhí ko tsa turuhu nku xi sjñajinnuu kuinjeyá nku ntá tixa nk'ie nga nistjin nkjún, ¿a najmi tjen'yún k'uasjejihín?

⁶ Najmi kinchja jóo, at'aha najmi be nkú kuítsu.

7 Ja kamo, nk'ie nga kieke Jesu xi nkú ts'ín tíf'ájin xuta xi kama njakú yo ante xi tíncha títjuun nga tíb'entut'á yámixó, as'ai y'éjña chubayahá nga tsakúya. B'i kitsúhu:

8 —Tsa tjin xi kuítsuyahi nga k'úin nku s'í kjuábixan, najmi tu ante xi síjña títjuun binchin. At'ahá tsa tu ahá ni k'j'uaí nku xi ta kik'inyahá nga k'j'uaí s'í'u xi 'yún yankjún sa nga ji, 9 tsa as'ai b'a k'j'uaí tshuhi ndá xi tíb'asje s'í'u: “Ndaí tjejin má kabinchin”, kui nga kama suba ts'ihin ri nk'ie nga k'úinnchin ante xi fekuu. 10 Ni xi n'ení tsa tjin xi kuítsuyahi nga k'úin nku s'í, t'ihinnchin ante xi fekuu, tu xi b'a k'j'uaí tshuhi ri ndá xi kitsúyahi nga k'j'uaí s'í'u: “Ji ndá amigo, t'ihinnchin nku ante xi tijná k'aku.” B'a ts'ín sakúhu ri kjuachánka nginkun ngayjee xi k'úéntut'ákohi yámixó. 11 At'ahá tu yáhá ni xi k'uasje nk'a suba yjoho, kui xi chajnuucha. Kó xi k'uasje nímakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

12 Kó ta kinchjako Jesu ndá xi kitsúyaha nga k'j'uaí kjine niñu. B'i kitsúhu:

—Nk'ie nga s'í n'esjei, najmi tu já xi nda nchjakohi chubaihi, ta ndaha já nts'e, ta ndaha já xinki, kó ta ndaha já nchiná xi tjtintut'á tiñahi. At'ahá tsa b'a n'ei, kui jóo kuínchja ngajoya ngáha ri kó b'a ts'ín kuítju chjilhi ni xi kik'aihi. 13 Ni xi n'ení nk'ie nga s'í n'esjei, xuta x'an chubaihi, xi nímaha, xi najmi ma fi kó xi ka. 14 B'a ts'ín nda kamat'aihinni. At'ahá xuta xu'bi najmi kamaha tsjá ngajoya ngáha ri ni xi k'j'uaíhi, tunga kama chjilhi ri nistjin nk'ie nga k'j'uaíya ngáha ra ngabayoo xuta xi naxu y'entu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku s'í chánka xi ts'asje nku ndá

15 Nk'ie nga kint'é ni xu'bi nku ndá xi ta kab'ejnat'ako Jesu yámixó, as'ai b'a kitsú:

—Já b'a nda tjihin ts'e xuta xi k'úéntujihin s'í chánka xi kama má batéxuma Ntíaná!

16 As'ai b'a kitsúhu Jesu ndó:

—Nku niyá nku ndá ts'asje nku s'í chánka kó nkjin nkjún xuta kits'ínkint'é nga k'j'uaísehe. 17 Nk'ie nga ja tsichu chuba, as'ai kits'ínkji nku ndá musuhu ndó. “Nibó, at'ahá ja tjinda ngayjee nichinee”, kitsúhu xi incha kin'ekint'é nga k'j'uaí s'í'u. 18 Tunga ngayjee jóo incha tsanki nga n'e'yún tak'uhun. “As'ai kuak'atsená nku jñá kó tjihin nga kfinsehe. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú ndá xi tjun kik'inyaha. 19 “As'ai kuak'atsená te turu bakján nanki. Tífikjut'ayá chu. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú ngá k'j'ái ndá. 20 “As'ai kuixanná, kui kjuaha nga najmi kama kfinhinna”, kitsú ngá ndá xi ma jahan.

21 Kik'óya ngáha ndá musu kó kitsúyaha ndá ntiaha ngayjee ni xu'bi. As'ai kama kjahan ndá xi ts'e ni'yoó. “Kitsa t'in ajin nantio kó niyáté xi tjin nanki xu'bi. Nibákoí ei xi x'ahan, xi nímaha, xi kaha, kó xi najmi ma fi”, kitsúhu ndá musuhu. 22 Askahan b'a kitsú ndá musu: “Ji ndá ntia, ja kuats'intjusan xi nkú nga kuakixín, tunga tjihín sa ante.” 23 As'ai b'a kitsú ndantio: “T'in aya niyóó kó ante xi xi tjin dai ei. N'e kjuá'yúhun ri xuta nga kjuas'en ei, tu xi tséhe ni'yaná. 24 At'ahá an b'a tixinnuun nga ndaha nku xuta xu'bo xi kixinya títjuhun najmi kjine ni xi y'endá.”

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi tjihin nga tjun ts'ínnkjink'un xuta xi mjehé tsjénkijí (Mt. 10:37-38)

25 Nkjin nkjún maha xuta xi tjénkijí Jesu. As'ai kits'ínk'ótijyak'un kó b'a kitsúhu:

26 —Tsa tjin xi tsjénkina, tjihin nga 'yún ts'ín mjena nga na'mihi, naaha, chjuúhun, ntfhi, já nts'e, jminchjín nichja, kó santaha yjoho. Tsa najmi b'a ts'ín, najmi tshu ra nga kama xuta ni'yakuyána. 27 Xi najmi títjaha yjoho

nga tsjénnkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhü rā nga kama xuta ni'yakuyána.

²⁸ Tsa nku xi tǐñajinnu mjehe ts'ínnda nku torre, ¿a najmi tjuhún k'uéjña nga ts'ínxkǐ nkú tǐñ ni xi kfét'aha, tu xi skuēhe tsa tǐñaha ni xi machjēhen nga ts'ínndjuú niu? ²⁹ At'aha tsa ts'ínnda tuts'in xjóo kō askahan najmi kuichúkuaha nga ts'ínndjuú niu, as'ai ngayjee xuta xi skuēhe nga b'a ts'ín kuajnukiehe. ³⁰ B'ǐ ngǎn b'a kuitsy: “Nku xá kik'atuts'ihin kui ndai, tunga najmi tsichukjuahá rā nga kits'inndjuú.”

³¹ Kō tsa nku ndá rei xi tǐñaha te miǐ já jun mjehe ngjuai kǎnko kj'ai nda rei, ¿a najmi tjuhún k'uéjña nga ts'ínnkjink'un tsa kuichúkuaha nga kǎnko ndá rei xinkuú xi nibáko kan miǐ já jun xi ts'e? ³² Kō tsa behe k'un nga najmi kuichúkuaha, as'ai ts'ínkǐ já chjine'én xi ts'e xi má nga kuankihj kjuajyu nda rei xinkuú nk'ie nga kjin tǐñ sa. ³³ Kui b'a maha, tu yáhá ni xi tǐñajinnu xi najmi k'uéjña ngayjee ni xi tǐñin, kui xi najmi tsuhü rā nga kama xuta ni'yakuyána.

B'ǐ ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén sihin naxo

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yuhun, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? ³⁵ Najmi ta chjǐhǐ rā. Najmi kama n'echjén xi nkúhu tsa ninte kō ta ndaha tsa n'etjijihin abono. Tu ngjuaiyahá sa natsin ján. Xi tǐñ tǐñaxínñju, katasínñju.

15

B'ǐ ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku chutsanka xi kindyja

(Mt. 18:10-14)

¹ Nkjín já xi f'áchjǐntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma kō xuta xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise kama njakút'aha Jesu nga j'aisínñjuhu. ² As'ai kinchjayanehe já fariseo kō já chjine'ēhen kjuatéxumoō nga b'a kitsúhu xinkjín:

—Kui ndai ts'ínkjáñin kō kjineko niñu xuta xi najmi naxu ts'intjusun kjuatexumoō.

³ B'ǐ kitsú Jesu nga y'éjña chubayaha:

⁴ —Tsa tǐñajinnu nku xi tǐñchaha unchan chutsanka, tsa ndyjahá nku, ¿a najmi kuincháhá xi cháte kō yachán ñjoo ajin ñjóo kō ngjuaingisjai xi kandyjoo santa nkúhu nga sakúhu? ⁵ Kō nk'ie nga sakúhu chu, tsjo kamaha nga ngjuásun tjia. ⁶ Nga kj'uaí ni'yaha, kuinchja ñjaha já xi nda nchjakoho kō já xi tǐñtut'á tiñaha. “N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana chutsanka xi kandyjana”, kuitsuhu.

⁷ B'a tǐxinnu nga b'a ta ts'ín 'yún s'e sa kjuatsjo ndjiojmi ján nk'ie nga nku xuta ngatitsun fikj'áha rā animaha nga cháte kō yachán ñja xuta xi naxu nginkun Ntíaná, xi najmi tǐñin nga ngjuaikj'áha rā animaha.

B'ǐ ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku tōon xi kindyja

⁸ Kō tsa nku tachjuún tǐñaha te tōontaba, tsa ndyjahá nku, ¿a najmi k'uetíhǐ nku nd'í kō kjécha ni'yaha nga kuangisjáǐ sisin santa nkúhu nga sakú ngáha rā tōohon? ⁹ Kō nk'ie nga sakúhu, as'ai kuinchja ñjaha jminchjín xi nda nchjakoho kō jminchjín xi tǐñtut'á tiñaha. “N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana tōontaba xi kandyjana”, kuitsuhu. ¹⁰ B'a tǐxinnu nga b'a ta ts'ín s'e kjuatsjo ajihin ntǐtsjehe Ntíaná nk'ie nga nku xuta ngatitsun fikj'áha rā animaha.

B'ǐ ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku na'mi xi kits'ínkján ngáha rā ntíhǐ

¹¹ B'ǐ kitsú sa Jesu:

—Nku nda kis'ejñaha jo já. ¹² Nda xi kjintú kinchjako na'mihi: “Ji na'mi, k'uaini ni xi kanéna”, kitsúhu. ¹³ As'ai tsakjanya ndo ni xi tjihin nga kitsjáha ntíhí. ¹⁴ Askahan nga ja j'a chuba nistjin, as'ai tsatéña nda xi kjintú ngayjee ni xi kik'aihi ko ngji nku nanki t'axín kjin nga kik'a toon xi kisakúhu. ¹⁵ Yo kits'ínkje tiya toohon nga kits'ínjnu kits'ínt'a. ¹⁶ Tunga nk'ie nga ja kits'ínkje ngayjee toohon, tu nukú kjintía xi tu xí 'yuhún kama nanki xu'bo ko kieke kjintía ko kui. ¹⁷ As'ai ngjinki xáha nku nda xi tjíña nanki xu'bo, as'ai kits'ínkjihí ndo má tjincha chinkaha tu xi ts'ínkjenen chu. ¹⁸ Mjehe kjine ni xi tjincha kjine chinko, tunga najmi ch'a xi kitsjáha ra niu.

¹⁹ Tu chahán kama chubayahá ni xi kits'ín, kui nga b'i kitsúhu: “Nkú tjin maha já xi ts'ín xánta ni'yaha na'mina xi t'ib'anki tímaha nichine. Ko máha an, ei t'ibaya kjintía. ²⁰ Tu sahá kfinse ngáha ra na'mina ko b'a xihin: Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntiana ko nginkuin. ²¹ Najmi ta an tsuhuna tsa ntíhi k'úinní. Tu sahá katumahi an xi nkú joyaha nku nda musu xi ts'ihin xánta.” ²² As'ai kits'ín niyá ndatiu nga nibase ngáha ra na'mihi. Kjin tjen sa nk'ie nga kiekehe na'mihi ko kama nimaha. Tsangatsanka nga ngjitsubakjá ntíhi ndo ko kikjexu'ba. ²³ As'ai b'a kitsú ndatiu: “Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntiana ko nginkuin. Najmi ta an tsuhuna tsa ntíhi k'úihinní.”

²⁴ Tunga b'ahá kitsú na'mihí ndatiu nga kinchjako já musuhu: “Kitsa nibáko najyun xi 'yún nda ko n'engjo ntína, ko ta t'eyohoo najnú ntsja nku stjink'un, ko tjayohoo tjabaxinnté. ²⁵ Nku turu xunkú xi 'yún chánka nibáko ko n'ek'ion. Chineé ko n'esjee s'í. ²⁶ At'aha ntína xu'bi nkú joyaha tsa ja k'ien ja k'úáíya ngáha ra. Kui xi kindyja ja kuasakusjá ngáha.” As'ai nku s'í incha kik'asje.

²⁷ Máha nda xi chóo, jñá kafi. Nk'ie nga kik'óya ko j'ai tíña ni'yoó, kint'é nga suun tífane ko nga tjincha tenki xuta. ²⁸ As'ai kinchjaha nku nda musu ko kingásajayahá mí nihi xi tíma. ²⁹ B'a kik'ihin: “Nda nts'ei ja kaf'ai ngáha ko na'mihí katsjá kjuá nga kan'ek'ien nku turu xunkú xi 'yún chánka, at'aha nda tjihin ndo nga kuats'ínkjáin ngáha ra.” ³⁰ Kama kjan nkjühun nda xi chóo nga santaha najmi ta mjehe ra kjuas'ehen ayoo. Kui nga tsitjusjehe na'mihí ko tsankihí nga kjuas'en. ³¹ Tunga b'ahá kitsú ndo: “Yai, té, xi nkú ts'ín nkjin nú tjihin nga títs'inxát'aha ko tehente tint'e'éhen, tunga ndaháchí nku niyá najmi kje 'bainí nku chutentsu ichí xi k'uasjékohona s'í já xi tjohó an. ³² Tunga nk'ie nga k'uai ntíhi xu'bi, xi kits'ínkjeko jminchjín skóo ni xi kik'aihi, kan'ek'ieihin nku turu xunkú chánka.”

³³ As'ai b'a kitsú na'mihí: “Ji ntína, tehente tinchunoní ei, ko ngayjee ni xi tjinna ji ts'i. ³⁴ Tunga nd'ai tjihin nga n'esjee s'í ko n'etsjaá, at'aha nda nts'ei nkú joyaha tsa ja k'ien ja k'úáíya ngáha ra. Kui xi kindyja ko ja kuasakusjá ngáha”, kitsú.

16

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi najmi naxu ngjiko xáha

¹ B'i kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—Y'ejña nku nda nchiná xi kitsjá xáha nku nda musuhu tu xi kuasehe ra ni xi tjihin. Kik'inyaha nga nda musu títs'ínkje tiya ni xi kits'ínkjas'ehen nga kuasehe. ² As'ai kinchjaha nda musu ko b'a kitsúhu: “¿Á b'a tsu én xi tínt'ehena? N'ekjas'enní kuentaá xá xi t'ín'ei, at'aha najmi ta ji chasehe ri ni, at' tjinna.” ³ As'ai kits'ínkjink'un nda musu. B'i kitsú: “¿Mí nihi xi ts'ian ei ni, at'aha ja títs'ínkje xána nda ntiana? Najmi kuichúkjuana tsa xá ndjá ts'ian

kə subana tsa chje kuankia. ⁴ Ja be mí nihi xi ts'ian tu xi ts'ínkjáhinna xuta ni'yahá nk'ie nga ja kje xána.”

⁵ 'As'ai kinchjaha nga nkúnkú já xi tjeheh ts'e nda ntiaha. “¿Nkú tjin tjeheh ts'e nda ntiana?” kítsúhu nda xi tjun j'aisehe. ⁶ “Unchan ndjii seti”, kítsú ndo. B'a kítsú nda musu: “Á xujun xi tjit'a xkihí ni xi tjeheh ei. Kítsa tinchin, tu sahá tu chátehé t'et'ai.” ⁷ 'As'ai b'a kítsú ngáha kj'ai: “Kó ji, ¿nkú tjin tjeheh?” “Unchan kustá tuniñu”, kítsú nda xu'bi. B'ahá tá kítsú ngáha nda musu: “Á xujun xi tjit'a xkihí ni xi tjeheh ei. Tu sahá tu cháte kə katéhé t'et'ai.”

⁸ 'As'ai nda ntiaha nda musu ch'onk'un xu'bi kama nkjúhun nga 'yún nkjink'un ndo nga b'a kíts'ín. At'aha xuta xi ts'e asuntee 'yún tjin saha kjuankjink'un xi nkú ts'ín b'éndako xinkjín nga xuta xi ts'e má ndzjeen. ⁹ Kə an b'a tixinnuu. N'e chjón kjuanchiná xi tjin asuntee ngatitsuín nga kuisínko xuta, tu xi kas'ehenuu xuta xi nda künchjakonuu. B'a ts'ín nk'ie nga k'feko asuntee kjuanchináha, n'ekjáinnuu má nga kúintsuba síun.

¹⁰ Xi kixi fiko nga ts'íntjusun ni xi íchí, kui xi tá naxu fiko nga ts'íntjusun ni xi tse. Kə xi najmi kixi fiko nga ts'íntjusun ni xi íchí, kui xi tá najmi naxu fiko nga ts'íntjusun ni xi tse. ¹¹ Kui b'a maha, tsa najmi kixi kuankinkoo nga chasohe kjuanchiná xi tjin asuntee ngatitsuín, ¿yá xi tsjánuu nga chúnnto kjuanchiná xi ndoo? ¹² Tsa najmi kixi kuankinkoo nga chasohe ni xi ts'e xi kj'ai, ¿yá xi tsjánuu ni xi ts'ajun? ¹³ Ndaha nku nda musu najmi ma ts'ínxát'aha jo já ntia. At'aha nku xi ts'ín unkie kə nku xi ts'íntjo, kə a rá ts'ínxát'a sisihin nku kə ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntiana kə kjuanchinóo.

¹⁴ Tunga já fariseo, kui xi 'yún tsjohə toon. Kui nga tsajnukiehe Jesu nk'ie nga kint'é ngayjee ni xu'bi. ¹⁵ As'ai b'i kítsúhu Jesu jóo:

—Xuta nda n'esjo yjonuu nginkun xuta, tunga Ntiana há be xi nkú ts'ín tjituyá animanuu. At'aha ni xi benkjún xuta tu ts'ihí maha Ntiana nga basehe. ¹⁶ Jet'a xaha ni xi kis'et'a kjuatexumoo kə ni xi tsakúya já profeta nistjin nga j'ai Jua Bautista. Kui nistjiun kik'atuts'ihin rá nga tís'enjimi nga Ntiana xi batexuma kə xuta títsjá nga'yuhun yjohə nga tífas'enjin nga Ntiana xi kuatexumaha. ¹⁷ Tunga tá chjihí rá kjuatexumoo. Najmi 'ni tjin tsa ndyjajihin sén nk'a ján kə t'anankiu nga nku ntu íchíhi kjuatexumoo ndyjat'a.

B'i ts'ín kinchjanjimiya Jesu kjuabixoon

(Mt. 5:31-32; 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Tu yáhá ni xi k'uejña chjuuhun kə kúixanko kj'ai tachjuún, kui xi t'ibangane kjuabixan tjuhun. Kə xi kúixanko ngáha tachjuún xi y'ejñaha x'ihin, kui xi tá t'ibangane ni xi 'mihí kjuabixan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kíts'ínchjén nku nda nchiná kə nku nda x'an

¹⁹ Y'ejña nku nda nchiná xi bja najyun xi 'yún chí kə najyun xi tsjo k'un kə ngayje nistjin tsjo ts'ín b'asje s'í. ²⁰ Tá y'ejña ya nku nda x'an xi 'mi Lazaro, xi kitsejnuhú rá tsé kə xi fajñastiu ankjua ni'yaha nda nchinóo. ²¹ Kui nda x'on ni xi un b'éhe k'un nga kjine t'ía xi xi bixuntunkí kinte yámixaha nda nchinóo. Kə santaha nañoo f'aik'úhun nga kjinejnu tséhe. ²² Tu k'iehén nda x'on kə ntítsjee ngjikohe ante xi má nga tijná ntje cháná Abraham, kə tá k'ien nda nchinóo kə ngjijanji. ²³ Nk'ie nga un tibehe nda nchinóo ngak'ien, tsasenjinki kə kíkíe nga kjin tijná Abraham kə nga Lazaro kab'ejñat'aha.

²⁴ 'As'ai kikjintáya nda nchinóo nga kinchja: “Ji ná'mi Abraham, katuma ni-mahi an. T'exái Lazaro nga kats'ínk'anchiku najnú ntsja kə kanibá ts'ínk'anchi njá. At'aha 'yún nkjún un tibehe ei ajin nd'í”, kítsú. ²⁵ Tunga b'ahá kítsú Abraham: “Ji ntina, n'ekj'átsjein nga tsjo ts'ín tsinchin asuntee kə Lazaro

kjuanimā j'an̄ki. Tunga nd'ai t̄jhin̄ kjuajyu kō ji un t̄behi. ²⁶ Kō nku t̄kǎ́ ja. Nku t̄x̄a chánkantsú t̄jenchja masen yaná. B'a ts'ín najmi ma f'atikjáha xi t̄jintu ēi xi mjehe ngjuai ján kō t̄a ndaha xi t̄jintu ján najmi ma f'atikjá nga k'j'uaí ēi.”

²⁷ 'As'ai ta kinchjahá ngáha ndá nchinóo: “T̄bankihi, na'mi, nga n'ekǎ́ Lazaro ni'yaha na'mina. ²⁸ At'aha un maha já nts'é. Katjitsúyaha tu xi najmi kō kui k'j'uaíhi ante xu'bi má nga un t̄behe xuta”, kitsú ndo. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: “T̄ijnaha já nts'ei kjuat̄éxumaha Moise kō xujun xi y'et'a já profeta. Kui xi kant'é éhen”, kitsú. ³⁰ As'ai: “Najmi, na'mi Abraham. Tunga tsa t̄jín xi k'j'uaíya ngáha ra ngabayoo kō ngjuaisehe já nts'é, ngjuaik'áha ra animaha”, kitsú ndá nchinóo. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: “Tsa najmi t̄int'é éhen ni xi y'et'a Moise kō já profeta, t̄a najmi kama chubayahá ndaha tsa t̄jín xi k'j'uaíya ngáha ra ngabayoo.”

17

B'i ts'ín kinchjanjímíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin jé xuta xingisoo

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ B'i kitsú Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—T̄jhin nga s'e ni xi ts'ínkijnejih̄in ngatitsun xuta, tunga, j̄nima rú ts'íhin xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi k'j'ai! ² Tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'íun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka kō chjanik'ajin ntáchak'uun, kintehe ni nga ts'ínkijnejin ngatitsun nku ntí íchí xi nkúhu xu'bi. ³ Chúhuun yjonuu.

Tsa ndá nts'ei t̄its'ín ngatitsun, chubakoi nga najmi nda t̄its'ín. Tsa ngjuaik'áha ra animaha, n'endyjat'aihi. ⁴ Tsa yatu niyá ch'on ts'ínkoihi nga nku n̄st̄jin kō tsa yatu niyá: “T̄ifik'aha ra animana, n'endyjat'aní”, tsa kuitsuhi, n'endyjat'aihi.

⁵ As'ai kinchja já postru:

—T̄isinkoni tu xi 'yún s'ejin sahaní Ntíaná.

⁶ B'i kitsú Jesu:

—Tsa tu íchí s'ejinnuu Ntíaná xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún íchí, kama b'a k'úluun yá tu xu'bi: “T̄iyú xin ēi kō t'ih̄insinj̄ajin ntáchak'uun.” Kuint'é'énnuu yóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi ts'íntjusun xáha

⁷ Tsa nku xi t̄j̄najinnuu t̄j̄naha nku ndá musu xi kafikján t'anankiu kō tsa ch̄u kafikunntá, nk'ie nga ja k'óoyaha j̄ná ndá musu, najmi b'a kuitsuhu: “T̄it̄jáhanchunt'ái yámixoo.” ⁸ B'a ní kuitsuhu: “T'endaní ni xi k̄j̄ne kō n'esjei najjih̄in. T'eyáni nichinená kō ntá xi k'úia, kō askahan kama ch̄inej̄i kō s'í ji.” ⁹ Kō t̄a ndaha najmi tsjáha máb'achj̄h̄i ndá musuhu nk'ie nga ja kuats'íntjusun xá xi kuatsjáha. ¹⁰ B'a t̄a ts'ín jun, nk'ie nga ja n'et̄jusun ngayjee xá xi kitsjánuu Ntíaná, b'a ní t̄ixiún: “Já musu ní. Ni xi kik'inní, kui nihi xi kin'ēi.”

B'i ts'ín kits'ínkijhi Jesu te já xi k'uhun ch'in fentujnu

¹¹ Nk'ie nga t̄its'ín niyá Jesu nga t̄ifi nanki Jerusalen, j'ajin masen ante Samaria kō ante Galilea. ¹² Nk'ie nga tsichu nku nanki íchí, j'aik'úhun te já xi k'uhun ch'in fentujnu. Kui xi kjint'á tsincha ¹³ nga kikjintáya:

—Ji Jesu, ndá maestru, katuma n̄mah̄i jin.

¹⁴ Nk'ie nga k̄kie Jesu jóo, as'ai b'i kitsúhu:

—Tankínkuhuu yjonuu já na'miu.

Nk'ie nga t̄incha fi jóo, tsitjuxín ch'ihin. ¹⁵ As'ai nku ndá xi t̄jenjih̄in já xi tee, nk'ie nga k̄kie nga kama n̄k̄hi, kik'óya kō kits'íntsjoh̄o Ntíaná nga 'yún kikjintáya. ¹⁶ J'aisinkúnch'int'aha Jesu nga íxi t'anankiuhú kingiénsten

nintaku kō kitsjáha máb'achjíhi. Samariá nibáha nda xi b'a kits'iun. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A najmi tehé maha já xi kama nkíhi? ¿Má kfíhi já xi ñja xingiso? ¹⁸ ¿Á tu nkuhú nda xu'bi xi najmi ntje Israel tjeheñ ra kuak'óyaha nga kj'uaits'intsjoho ra Ntíaná?

¹⁹ As'ai b'i kitsúhu ndo:

—Tisintjein kō t'in. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'in nibána, kui nga kama nkíhi ri.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkjé kuatéxuma Ntíaná

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ As'ai já fariseo kingásjaiyaha Jesu nkjé kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntíaná. B'i kitsú Jesu:

—Tunkaán najmi kama chjihí nk'ie nga kuatéxuma Ntíaná. ²¹ Kō ta ndaha najmi b'a kuitsu xuta: “Ei tijná”, kō a ra: “Ján tijná.” At'aha ja tibatéxuma Ntíaná ajinnuu.

²² As'ai b'a kitsúhu xuta ni'yakuyáha:

—Kuichú nistjin nga kama mjenuu nga choo ndaha tsa tu nku ichí nistjin xi s'e nk'ie nga kj'uai Ntíhi Ndax'iun, tunga najmi chanú. ²³ Tjin xi b'a kuitsunuu: “Ei tijná”, kō a ra: “Ján tijná.” Tunga najmi tu bankinnú kō ta ndaha najmi tu tsjennkíhuu. ²⁴ At'aha xi nkú ts'in ma chji nd'ich'on nk'a ján nga bat'ai, nga ma chji ei kō ma chji ján, b'a ta ts'in kama chji Ntíhi Ndax'iun nistjin nk'ie nga kj'uai ngáha. ²⁵ Tunga títjuhún tjinin nga un nkjún skuehe kō nga xuta xi tjin nd'ai najmi ts'ínkjáhin.

²⁶ Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a ta kama nistjin nk'ie nga kj'uai ngáha Ntíhi Ndax'iun. ²⁷ Kui nistjiun tjincha kjine kō tjincha 'bi xuta. Tjincha bixan kō tjincha ts'ínkixan ntíhi. B'a tjincha ts'in santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánkoo, kō tu ni xí kik'ahá ts'í kō jesunjin ntá ngayjee xuta. ²⁸ Kō b'a ta kama nistjin nga y'ejña Lot. Tjincha kjine kō tjincha 'bi xuta. Tjincha b'atse ni kō tjincha batéña ni. Tjincha b'éntje kō tjincha ts'ínnda ni'ya. ²⁹ Tunga nistjin nga tsitju Lot nanki Sodoma, nibajen nk'a ján nd'í kō sufrí nga tsixuntu t'anankiu. Jesun ngayjee xuta. ³⁰ B'a ta kama nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntíhi Ndax'iun.

³¹ Kui nistjin xu'bo, xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjuen nga kj'uaik'asje ni xi tjintu aya ni'yaha. Kō xi kafi jñá najmi ta kats'óyaha ni'yaha.

³² N'ekj'áitsjohon yjonuu ni xi kamat'ain chjuúhun Lot. ³³ Tu yáha ni xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úejña t'k'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá, kui xi tu sahá n'ek'anki. ³⁴ An b'a tixinnuu. Kui nistjen xu'bo jo xuta xi kjintusún nku kama, nku chjúbé kō xinkuu s'ejña. ³⁵ Jo jminchjín xi tjincha ot'áha xinkjín, nku chjúbé kō xinkuu s'ejña. ³⁶ Jo já xi kafi jñá, nku chjúbé kō xinkuu s'ejña.

³⁷ B'a kitsú jóo:

—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjeheñ b'a kamo?

B'i kitsú Jesu:

—Yaha nga má kjijña nku yjoninte k'ien, yō ma ñjakú chálkíe. B'a ta ts'in chaha nga kj'uai Ntíhi Ndax'iun.

18

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén ni xi kits'ínko nku nda jue nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin

¹ As'ai Jesu y'ejña chubayaha xuta ni'yakuyáha nga tsakúyaha nga tjinin nga tehente kuinchja Ntíaná kō nga najmi ts'ínkijehe k'un. ² B'i kitsúhu:

—Nku nanki y'ejña nku nda jue xi najmi benkjún Ntíaná kō tā ndaha najmi nusihin xuta. ³ Yō tā y'ejña nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin. Kui xi fisehe nda jue nga b'a tsuhu: “Kixi n'ení kjua xi tjínkōna chá kontrana.” ⁴ Nkjin nistjin j'a nga najmi kits'ihin kjua tachjuún. Tunga askahán ni kits'innkjink'un: “Ndaha tsa najmi benkján Ntíaná kō najmi nusinna xuta, ⁵ tunga tu nku tít's'instihina tachjín. Kui nga tu sahá kixi ts'ihin ra kjua tu xi najmi ts'ínkijehe kjuatsentana nga k'uaíse tehentena.”

⁶ B'i kitsú sa Nda Ntíaná Jesu:

—Nda tasinñju ni xi kitsú nda jue ch'onk'un xu'bi. ⁷ Ntíaná, ¿a najmi kixihí ts'ihin kjua xuta xi j'ájin, xi nistjin nistjen nchjakohō? ¿a ts'ínk'andayahá nga kuasinkō? ⁸ B'a tixinnuu nga ntjuúhūn ts'ihin kjua xuta xi ts'e. Tunga nk'ie nga k'uaí ngáha Ntíhí Ndax'iun, ¿a sakú saha asuntee xuta xi s'ejihin Ntíaná?

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda fariseo kō nku nda xi f'áchjintjai ch'á

⁹ Ta y'ejña chubayaha Jesu nga tsakúyaha xuta xi b'a maha nga naxu tíncha ts'in nginkun Ntíaná maha, tunga najmi ndahá ts'in basehe xuta xingisoo. B'i kitsúhu:

¹⁰ —Jo já ngji nchjako Ntíaná má ma natsihin ninku, nku xi nda fariseo kō nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma. ¹¹ Nda fariseo b'i ts'in kinchjako Ntíaná nga ngandaha kinchja nk'ie nga kabasinña ndju: “Ji Na'mi, tít'sjaha máb'achjí at'aha najmi b'a k'an xi nkú k'un xuta xi k'oo, xi ndyjé ts'in, xi ch'onk'un, xi b'at'aha chjuúhūn. Kō tā ndaha najmi b'a k'an xi nkúhu nda xu'bi xi f'áchjintjai ch'á. ¹² Jo niyá nga tuntjóo bátejña kjintía kō nku tíkja ngayjee ni xi ts'in ngana tsja chje.”

¹³ Tunga nda xi f'áchjintjai ch'á kjin tsasinña kō santaha najmi ma k'un tsa nk'a ján kuasenjinki. Tu kik'onayahá 'mehe nga b'i kitsú: “Ji Na'mi, katuma nimahi an nga jé tjenna.” ¹⁴ An b'a tixinnuu. Nku nda xi naxu kama ndai nginkun Ntíaná nk'ie nga kik'óya ngáha ni'yaha. Najmi b'aha nda xinkuu. At'aha tu yáha ni xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichí kama nginkun Ntíaná. Kō xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jánti xiu

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ As'ai incha j'aiko xuta ntíhí tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja. Tunga nk'iehe nga kkie já ni'yakuyóo nií, b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁶ Tunga kinchjahá ra Jesu jóo kō b'i kitsúhu:

—Tjehenntoho jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'in tjíntuyaha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjehe ra nga Ntíaná kuatéxumaha. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi najmi ts'ínkjáhlin nga Ntíaná xi batéxumaha xi nkú ts'in ts'ínkjáhlin nku nda chí ni xi 'bahí, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

B'i ts'in kinchjanijmko Jesu nku nda nchiná

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ As'ai nku nda k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáhlin ra nga kúatejña tík'un sían?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntíaná. ²⁰ Yai xi nkú ts'in tjt'a kjuatéxumoo: “Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'a n'ei. Chankjún na'mihí kō ngahi.”

²¹ B'a kitsú ndo:

—Ngayjee ni xu'bò tít's'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²² Nk'ie nga kint'é Jesu ni xu'bì b'a kitsú:

—Nku ni ndyjat'á sahi. Tateñai ngayjee ni xi tñhin kò tjeihin xuta x'an. B'a ts'in s'ehé ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²³ Tunga nk'iehé nga kint'é ndò éin, kik'ie nusin nusihin, at'aha 'yún nkjún nchiná. ²⁴ Nk'ie nga kikié Jesu nga kik'ie nusin nusihin ndò, b'i kitsú:

—jÁ b'a 'yún 'ni tñhin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihin nga Ntíaná kuatéxumaha! ²⁵ Tu sahá najmi 'ni tñin tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku ndá nchiná kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

²⁶ As'ai xuta xi kint'éhé b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanke ni ma?

²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ni xi ndahachí najmi maha ts'in xuta, Ntíaná maha ts'in nií.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entuí ni xi tñinni kò tñenkihi nd'ai.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa chjuúhun, tsa já nts'e, tsa xi cháha kò tsa ntíhi at'aha Ntíaná batéxumaha, ³⁰ kui xutai 'yún ts'ati k'uai ngáha rá asunnte xu'bì kò nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tík'un sín.

B'i ts'in tá kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ As'ai ngjiko t'axin Jesu já ni'yakuyá xi te joó kò b'a kitsúhu:

—Tjenñju. Ja t'bankiaán nanki Jerusalen. Yo kuitjusun ngayjee ni xi y'ét'a já profeta nga kamaha Ntíhi Ndax'iun. ³² At'aha aya ntsja xuta xi najmi ntje Israel tjeheñ rá n'ekjas'en. Kui xi kuajnukiehe, ch'on ts'íhín, kò kuatétéjnuhu.

³³ K'uéhé kò ts'ínk'ien. Tunga nistjin xi ma jahan k'uaiya ngáha rá ngabayoo.

³⁴ Ndaha nku ni xu'bì najmi kamankjihin já ni'yakuyóo. Najmi be ni xi tínchja Jesu, at'aha kis'ejña 'maha niu.

B'i ts'in kits'ínkihi Jesu nku ndá ka

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Nk'ie nga ja t'ibichú tiña Jesu nanki Jerico, nku ndá ka kab'ejña andai niyóo nga t'banki chje. ³⁶ Nk'ie nga kint'é ndò nga tíf'a nkjún xuta, as'ai kingásjaiya mí nihi xi tíma. ³⁷ Kik'inyaha nga Jesu, ndá xi nibáha Nazaret, tíf'a yo. ³⁸ As'ai kikjintáya:

—jI Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nímahi an!

³⁹ Xuta xi yja tftjuun kinchjatiko ho tu xi k'uéchja'aha ts'a, tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—jI ntjehe David, katuma nímahi an!

⁴⁰ As'ai tsasin'yún Jesu kò b'a kitsú nga ngjuaiçh'a ndá kò. Nk'ie nga ja j'ai, Jesu kingásjaiyaha:

⁴¹ —¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú ndá kò:

—Ji ndá maestru, mjena nga kama chjina.

⁴² B'i kitsú Jesu:

—Katuma chjihí. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'in nibána, kui nga kama nkíhi ri.

⁴³ Tá kuihi chubò kama chjihí ndò kò kitsjennkíhi Jesu nga kits'intsjoho Ntíaná. Kò tá kits'intsjoho Ntíaná ngayjee xuta xi kikié ni xu'bì.

19

B'i ts'in tsichuk'uhun Zakeo Jesu

¹ As'ai tsichu Jesu nanki Jerico. J'ajin nankiu. ² Yo tijnã nku ndã nchinã xi 'mi Zakeo, xi ndã k'akuhu já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'ahã já Romã. ³ Kui xi mjehe skuẽ yáha Jesu, tunga najmi tímahã ra, at'ahã katsehe xutã kò ch'e nkjún ya Zakeo. ⁴ As'ai tsangatsanka títjuhun xutã nkjiun kò tsiyajnu nku yá xi síjña yo, tu xi skuẽhe Jesu, at'ahã yo tjiñin nga kj'ua.

⁵ Nk'ie nga ja tíf'a Jesu yo, tsasenjinki má kji'a ndò kò b'i kitsúhu:

—Ji Zakeo, kitsã títjujein, at'ahã ni'yahi tjiñin nga ts'inkj'áya nd'ai.

⁶ As'ai kitsã tsitjujen Zakeo kò tsjo kamahã nga kits'ínkjáñin Jesu ni'yahã.

⁷ Tunga nk'ie nga kikiẽ xutã ni xu'bi, as'ai ngayjẽ kinchjayane Jesu nga b'a kitsúhu xinkjín:

—Ni'yahã nku ndã xi najmi ts'intjusun kjuatéxumahã Moise kfi ts'inkj'áya.

⁸ As'ai tsasinjña ndju Zakeo kò b'a kitsúhu Jesu:

—Chasei, ndã maestru. Tsjahã xutã x'an masen ni xi tjinna. Kò tsa tjin xi ndyẽ kits'ihin nga ts'anachahã, ts'ink'óya ngáha ra ñju niyã tjiñin ni xi jakj'ahã.

⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ja k'uanki nd'ai xutã xi tjintu ni'ya xu'bi, at'ahã tã ntjehe ntje chjánã Abraham y'ahã ra ndã xu'bi. ¹⁰ At'ahã Ntíhi Ndax'iun j'aingisjái kò j'ai ts'ínk'anki xutã xi ja kindyja.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku ndã xi kitsjáha já musuhu toon xi ts'inxáko

(Mt. 25:14-30)

¹¹ Nk'ie nga tímjéñju xutã ni xi tínchja Jesu, as'ai tã y'ejña chubaya ngáha nga tsakúya. At'ahã ja tóbichú tiña nanki Jerusalem kò b'a tímahã xutã nga akui kuatéxumahã Ntíanã. ¹² Kui nga b'a kitsúhu Jesu:

—Y'ejña nku ndã nchinã xi ngji kjin kj'ai nanki tu xi ndã rej n'e maha kò askahan k'óya ngáha. ¹³ As'ai kinchjahã te já musuhu kò kitsjáha toon nga nkúnkú jóo. "N'exáko tooin santa nkúhu nga kjúái ngáhana", kitsúhu.

¹⁴ Tunga unkiehé ra xutã nankihí ndò kò incha kits'ínkji tjenni ndò já chjine'én xi b'a kuitsu: "Najmi mjeni tsa kui ndai xi kama ndã rejni." ¹⁵ Tunga kin'e mahã ndã rej ndò kò kik'óya ngáha nankihí. As'ai kitsjá kjua nga chubahã já musu xi kitsjáha toon, tu xi skuẽhe xi nkú tjin kits'ín nganasun nga nkúnkú jóo.

¹⁶ As'ai j'ai ndã xi tjuun. "Ji ndã ntia, te tjiñin nga kits'ín nganasun toohin", kitsú. ¹⁷ "Nda tjin. Nda ní ji, ndã musu. Naxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha, kui nga tsjaha ra nga kuatexumahã ri te nanki", kitsú ndã rej. ¹⁸ As'ai j'ai ndã musu xi ma joho. "Ji ndã ntia, un tjiñin nga kits'ín nganasun toohin", kitsú.

¹⁹ "Ji xi kuatexumaihi un nanki", tã kitsúhu ndã musu xu'bi.

²⁰ As'ai j'ai ngã kj'ai ndã musu. "Ji ndã ntia, á toohin ngáha ei. Nku pañu kik'ontikjájian nga y'etjá, ²¹ at'ahã tsankjuhun. At'ahã kjan ní ji. Chjubéi ni xi najmi ji y'ejñai kò chjusintjein chan xi najmi ji y'entjei", kitsú. ²² As'ai b'a kitsú ndã rej: "Ji ndã musu ch'onk'un, tã kuihi én xi kuakixín ts'ínkokuahara. Tsa an xi kjan kò fakj'a ni xi najmi an y'ejñã kò kjesintjen chan xi najmi an y'entje, ²³ kui nga, ¿á najmi kin'ekjas'ehen ri toonna já xi be nkú ts'ín ts'inxáko toon? Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'ínkjáin ngáha ra nd'ai toonna kò santaha ntíhi nga kjúa", kitsú.

²⁴ As'ai kinchjako ndã rej já xi kabincha yo. "Chjú'ohoo tooon ndã xu'bi kò johoon ndã xi tijnahã te", kitsúhu. ²⁵ "Ji ndã ntia, ja tijnahã te toon ndã xu'bo",

kitsú jóo. ²⁶ Tunga b'ahá kitsú nda rei: “An b'a tixinnuu. Ngayjee xi tjihin ni, kui xi k'uai saha. Tunga xi najmi tjihin, kui xi chjú'aha santaha ni xi ichí xi tijnaha. ²⁷ Ko máha já kontrana xi najmi mjehe nga kuatexumaha, nibáko eí ko nginkán tichákjó kásin.”

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Nk'ie nga ja b'a kitsú Jesu, as'ai kitsjen títjun nga kits'inndjuú ngáha niyáha nanki Jerusalen. ²⁹ Nk'ie nga ja tsichu tiña Betfage ko Betania, nanki xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ³⁰ nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tijná tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjt'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjúnndáyo ko nibáko eí. ³¹ Ko tsa tjin xi nguásaiyanuu: “¿A jun tichjundáyahanu chu?”, tsa kuitsunuu, b'a t'ihyun: “Nda maestru rú machjéhen chu.”

³² As'ai ngji já xi kin'ekjú ko kisakúhu chu xi nkú nga kitsú Jesu. ³³ Nk'ie nga ja tijncha kjendáya ntí búrrú, as'ai b'a kitsú já xi ts'e chu:

—¿A jun tichjundáyahanu ntí búrrú?

³⁴ B'a kitsú jóo:

—Nda maestru rú machjéhen chu.

³⁵ Incha j'aikoho Jesu chu. Najyuhun incha kingjásuhun chu ko kits'ínk'lésun Jesu. ³⁶ Xi nkú nga ts'in tifi Jesu, b'a ts'in kingjántu najyuhun xuta aya niyóo.

³⁷ Nk'ie nga ja tijncha bichú tiña má jenstehen asunntu tjenki Yá Olivo, as'ai ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu 'yún incha kikjintáya tsjo nga kits'intsjoho Ntíaná ngat'aha ngayjee kjuankjún xi incha kikié.

³⁸ B'a incha kitsú xuto:

—Ntíaná nda kats'ínko nda rei xi kits'ín nibá ngajoho! ¡Kas'e kjuajyu ndjiojmi ján ko kaya kjuachánkaha Ntíaná nk'a ján!

³⁹ As'ai kinchja k'ua já fariseo xi tjenjihin xuta nkjiun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihin xuta ni'yakuyáhi nga najmi tu b'a incha kats'ín.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a tixinnuu, tsa k'uéchja ts'a xuta xu'bi, ndjio incha kjintáya.

⁴¹ Nk'ie nga j'ai tiña Jesu nanki Jerusalen, kikjintántjai nanki nk'ie nga kikié.

⁴² B'i kitsú:

—¡Tsa tu kui sa nistjin xu'bi kamankjinnuu ni xi tsjánuu kjuajyu! Tunga tijná 'mahánuu niu nd'ai. ⁴³ At'aha kuichú nistjin nga já kontrannu k'uéjtjindainuu xjó nga k'uéchjanuu tu xi ts'ínkjehennuu. ⁴⁴ Ts'ínkjennuu ko ts'ínk'ien xuta nankinuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasun saha rá xinkjín. At'aha najmi kamankjinnuu nk'ie nga y'éjña chjinuu Ntíaná kjuandaha.

B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi tijncha baténa chu má ma natsihin ninku

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje já xi tijncha baténa ko tijncha b'atse chu yo. ⁴⁶ B'i kitsúhu:

—B'a ts'in tjt'a éhen Ntíaná: “Ni'ya xi má nga kuinchjako xuta Ntíaná kama ni'yaná.” Tunga jun antehe já ndyjé t'n'e mo.

⁴⁷ Xki nistjin tsakúya Jesu natsihin ninku. Ko já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já xi yankjúhun incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ínk'iehen Jesu. ⁴⁸ Tunga najmi tsakú niyáha rá nkú ts'in b'a incha ts'ín, at'aha ngayjee xuta 'yún mjehe nga kuásínjjuhu ni xi tinchja Jesu.

20

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjíxóo Jesu yá xi kitsjá xáha

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Nku niyá nk'ie nga t'bakúya Jesu má ma natsihin ninku nga y'énijmíhi xuta én nda tsuhu Ntíaná, as'ai j'aik'úhün já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta t'jihin xá. ² B'a incha kitsúhu:

—T'inyani, ¿mí xá xi t'jihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

³ B'i kitsú Jesu:

—Ko an ta kuasjáyanuu nku ni. T'inyanú. ⁴ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a ra xuta asunnteihí?

⁵ As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'ín nibáha Jua”, kuixíaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ⁶ Ko tsa: “Xuta asunntej kits'ín nibáha” kuixíaán, ngayjee xuta k'uéná ndjio nga ts'íink'ienná, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta kama Jua.

⁷ As'ai kinchjako ngáha Jesu:

—Najmi yai yá xi kits'ín nibáha.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko ta ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjana nga b'a tits'ian.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi najmi naxu fikó xá xi kik'aihi

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ As'ai Jesu b'i ts'ín tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsjajé. Kitsjá sáha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngji kjin tse nkjún nistjin. ¹⁰ Nk'ie nga ja t'jne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi t'ít'ínxáko tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. Tunga kik'íéhé ra jóo nda musuhu ko kits'ínkji tiya tiya. ¹¹ As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo k'ái nda musu, tunga ta kik'íéhé ngáha ra jóo nda musu xu'bi. Ch'on nkjún incha kitsúhu ko kits'ínkji tiya tiya. ¹² Ta kits'ínkjihí ngáha k'ái nda musuhu ndo, tunga ta kits'ín'uhún ngáha ra jóo nda xu'bi nga tsanka t'jennki.

¹³ Tu chahán b'i kitsú nda xi ts'e tuntsjajé: “¿Mí nihi xi ts'ian? Tu sahá ntína xi tjo nkjúnna ts'ínkjí. Tsa tu ahá ni skuenkjún ntína jóo.” ¹⁴ Tunga nk'iehé nga kikié já xi ts'ínxáko tuntsjajé nga nibá ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáhihin ngayjee ni xi t'jihin na'mihí. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'aáhaná ni xi ts'ínkjáhihin.” ¹⁵ Kui nga kik'onsjehe jóo ntíhi ndo natsin má nga tjíntje tuntsjajé ko kits'ínk'ien.

'Kui b'a maha, ¿nkú ts'íihín ra nda xi ts'e tuntsjajé já xu'bo? ¹⁶ K'j'uaí ko ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajé ko k'ái já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajé.

Nk'ie nga kint'é ni xu'bi xuta xi t'íncha yo, as'ai b'a incha kitsú:

—¿Najmi b'a tu katuma!

¹⁷ Tunga tsase'ahá Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Kui nga, ¿nkú tsuhu ra ma ni xu'bi xi t'ít'a xujun éhen Ntíaná? B'a títu:

Ndjio xi kikjaníya já chjinexóo,

ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹⁸ Tu yáhá ni xi kuijnesun ndjio xu'bi kama xixi. Ko xi kuijnenehe ndjio kama nkuankuan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi t'ihin nga s'echjihí

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Ta kuihi chubo mjehe já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihín nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjün. ²⁰ As'ai kits'ín nibásehe Jesu

k'ua já xi kúnnta 'maha, xi xuta nda kits'ín ma maña yjoho, tu xi ts'ínkijnejihin Jesu nku én xi najmi b'a tjín. B'a ts'ín kama ts'ínkjas'ehen ra nda tjíxá Roma.
²¹ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai nga bakuyái ko nga najmi ngabi n'ei kjuá. Naxu bakuyái éhen Ntíaná. ²² Kui nga, ¿a ma b'echjihíí nda títjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

²³ Tunga kamankjihín ra Jesu kjuamañaha jóo ko b'a kitsúhu:

²⁴ —Takúnú nku toon denario. ¿Yá xi ts'e sénnístjijn ko j'áin xi tjit'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda títjun Cesar.

²⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda títjun Cesar ni xi ts'e nda títjun Cesar, ko tjohoon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

²⁶ Najmi kamaha jóo kits'ínkijneya Jesu nga kuinchja nginkun xuta nantio nku én xi najmi b'a tjín. Tu sahá kama nkjúhún én xi kits'ínk'óya Jesu ko najmi ta kinchjaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi j'aisehe Jesu nga ²⁸ kingjásjaiyaha. B'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'ét'aná Moise: “Tsa nku nda xi tjíñaha chjuún kjuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhún, nda nts'e tjíhin nga kuixanko ngáha chjuúhún, tu xi b'a ts'ín s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien.” ²⁹ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjún k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ³⁰ As'ai nda xi ma joho tsixanko ngáha tachjuún, tunga ta k'iehén ngáha. ³¹ As'ai b'ahá ta kits'ín ngáha nda xi ma jahan ko ta k'ien, ko b'a ta kamat'ain já xingisoo. Ndaha nku xi yatuú najmi kis'ehe ntí. ³² Asakahan ta k'ien tachjuún.

³³ 'Kui b'a maha, nístjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjuún? At'aha nga yatuú tsixanko.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Bixan xuta xi tjín nístjin nd'ai ko ts'ínkixan ntíhi. ³⁵ Tunga xuta xi tjeñen ra nga k'úentu tík'un nístjin xi s'ejña askahan, xi kj'uaíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi ta kuixahan ko najmi ta ts'ínkixahan ntíhi. ³⁶ At'aha najmi ta kama kuayáha. B'a ní ts'ín k'úentu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsjee. Ntíhi Ntíaná kama, at'aha j'áíya ngáha ra ngabayoo.

³⁷ 'Ko santaha Moise ta y'ejña chji nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, nk'ie nga kinchjanijmíyaha na'yá ntsje xi títiú. At'aha b'a ts'ín tjit'a nga Ntíaná xi “Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac ko Ntíaha Jacob.” ³⁸ Ntíaná najmi Ntíaha aníma. Ntíaha ní xuta tík'un. At'aha nginkun Ntíaná tjíntu tík'un ngayjee xuta.

³⁹ As'ai kinchja k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo:

—B'a tjín ni xi kuakixín, nda maestru.

⁴⁰ Najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjíhin ra nga b'a tsuhu xuta nga ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

⁴² At'aha ta kuihi David b'a ts'ín y'ét'a xujun salmo:

Ntíaná b'a kitsúhu Nda Ntiana:

“Tinchint'ání má batexuma,

⁴³ k'uentú maná já kontrahí kinte tsukui.”

⁴⁴ B'a ts'ín tã kuihi David b'a kitsúhu nga Nda Ntiãhã maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibãhã ra xi Cristo?

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoö

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Nga tñincha basínñju ngayjee xuta, as'ai kinchjako Jesu xuta ni'yakuyáha:

⁴⁶ —Chúhuun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoö. Kui xi tsjohö nga bja najyun ndju nga b'ema kô nga tsjo ts'ín súniãhã niyátée. Tsjohö nga b'entusún yáxile xi tñincha tñtjun ni'ya sinagoga kô nga b'entu ante k'aku xi tñín nku s'í. ⁴⁷ Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjin xi ja k'ien x'ihin kô as'ai chuba 'yuhún tse nchjako maña Ntíaná tu xi b'é'mat'aihin yjohö. 'Yún un skuëhe já xu'bi.

21

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Mr. 12:41-44)

¹ Tsase Jesu kô kieke xuta nchiná xi tñbinchá toohon aya kaxã toon chje. ² Kô tã kieke nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin. Kui xi jo toon xi tñntí tsinchá kaxã chje.

³ As'ai b'i kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xuta xi k'oo. ⁴ At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi tñb'ankihí kuatsjá. Tunga máha tachjín, ngayjee toon xi tññaha nga kjineyaha nichine kuatsjá.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee

(Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23)

⁵ K'ua xuta tñinchanijmíyaha ninku nga tsjo ts'ín kin'enaxúko ho ndjio tsjo k'un kô ni xi kits'ínsuhun xuta. As'ai b'i kitsú Jesu:

⁶ —Máha ni xi tño eí, kuichú nistjin nga ndaha nku ndjio najmi tã s'eññasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

⁷ As'ai b'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—Ji ndã maestru, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji tñtjun nga b'a kama?

⁸ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. At'aha nkjin maha xi k'uaí nga an ts'ín ma yjohö. “An xi kui”, kuitsy. Kô b'a kuitsy ya: “Ja kuichu nistjiun.” Tunga najmi tu tsjennkíhí ruu jóo. ⁹ Nk'ie nga kuinú'yó nga tñín kjuachán kô nga najmi tñín kjuajyu ajihin xuta naxinantá xi tñín, najmi tu binkjun. At'aha tñihin ni nga tjun b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee.

¹⁰ Kô b'i kitsú sa Jesu nga ngjindju:

—Xuta xi tñín nku nanki kjaánko xuta xi k'jáí nanki. Nku ndã rej kjaánko k'jáí ndã rej. ¹¹ Chón xi tu xí 'yuhún kama kô s'e kjintía k'jáí k'jáí nanki. Tsjén ch'in ch'onk'un, kô kama chji nk'a ján ni xi kuinchánkjúhuun xuta kô kjuankjún chánka.

¹² Tunga kintehe ni nga kuitjusun ngayjee ni xu'bi, tñtjun kuakj'ánijénuu xuta kô tsjénki unkienu. Ts'ínkjás'ennuu aya ntsja já k'akuhú xuta sinagoga kô ts'ínkjás'ennuu nubayá. Ngat'ana nguauikohonuu nginkun já rej kô nginkun já tñtjun. ¹³ B'a ts'ín sakúntehenuu nga k'únyaha ruu jóo yáha an.

¹⁴ B'i n'e n'enkjintak'un nga najmi tu b'enda tñtjun xi nkú ts'ín kuísinkoo yjonuu. ¹⁵ At'aha an tsjanuu én xi chubo kô kjuankjintak'un xi chánka sa nga xi ts'e já kontranu, tu xi najmi kuichúkjuaha ra ni xi chubo kô tsa b'a kuitsy nga najmi b'a tñín ni xi tñchubo.

¹⁶ Santaha xi chánuu, já nts'o, xuta xinkiu kô xuta xi ndã nchjakonuu ts'ínkjás'ennuu. K'ua xi tñín ajinnuu n'ek'ien. ¹⁷ Ngat'ana ts'ín unkiehenuu

ngayjee xuta. ¹⁸ Tunga ndaha nku ntsjaku najmi ndyja. ¹⁹ Ndjá tıncho, tu xi k'uanhınu.

²⁰ Nk'ie nga choo nga k'uetjindaihi já jun nanki Jerusalen, katumankjinnuu nga ja kuichu nıstjin nga n'ekje. ²¹ Kui nıstjiun katanka xuta xi tıjntu ante Judea xi tjehe asunntu tjenki. Xi tıjntu ajin nantia Jerusalen katitju. Xi kafi jına najmi ta kak'oyaha ajin nantio. ²² At'aha kui nıstjin xu'bo ts'ıinkjáhın xuta chjıhi ni xi najmi nda kits'ın, tu xi kuitjusuhun ngayjee ni xi tıjt'a éhen Ntiana. ²³ Nıma ru ts'ihin jminchjın xi y'a ntı ko xi tıts'ınki ntı kui nıstjiun! At'aha tse kuanıma xi s'e asunntee ko kjuakjahan Ntiana nıbanehe xuta xu'bi. ²⁴ K'ua xi kicha ndju n'ek'ienkoho ko kj'ai ngá xi ngıuainıje ngayjee nanki xi tjin. Xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra kuasinne nanki Jerusalen xi nkú tjin nú nga k'uaıntehe nga kuatexuma.

B'i kama nıstjin nga kj'uaı ngáha Ntłhi Ndax'ıun

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ As'ai ts'ıu ko sóo ko nınuu kuakúchji kjuankjún xi kama. Xuta naxınantá xi tjin t'anankıu ngıuántaha ra yjoho ko tsankjún, at'aha 'yún kjuaneyana ntáchak'uun ko 'yún ngıuaink'a t'éhen ntóo. ²⁶ Xı kuayáyaha xuta nga tsankjún ko nga kúyaha ni xi kamaha asunntee. At'aha Ntiana ts'ıink'atsé ni xi tjin nk'a ján. ²⁷ Nk'iehe chá Ntłhi Ndax'ıun nga tjenjin nıntıu nga nıbáko ngayjee nga'yúhun ko kjuachankaha. ²⁸ Nk'ie nga k'uatuts'ıhin nga b'i kama, tsjo katumanu, at'aha ja tıbichú tiına nıstjin nga ja kama ndaınuu.

²⁹ Ko b'i ta ts'ın y'éjına chubaya Jesu nga tsakúya:

—Chasoho yá higuera ko ngayjee yá xi tjin. ³⁰ Nk'ie nga yo nga ja tıtjuhu nts'én, mankjinnuu nga ja tıbichú tiına chunuboo. ³¹ B'a ta ts'ın nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tıjına tiına nıstjin nga kuatexuma Ntiana. ³² Kjuaxı ni xi tıxinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáyje xuta xi tjin nd'ai. ³³ Kamaha asunntee ko nk'a ján ndyja, tunga éna najmi kj'uaı tiya.

³⁴ 'Chúhuun yjonuu, tu xi najmi kama ndjaha animanuu, tsa tséjihin ra ni xi mjehe yjonintenuu, tsa kama ch'ıu, ko tsa kjuántaha ruu yjonuu ni xi tjin asunntee. At'aha tsa b'a n'oo, tu ndyjahánuu nk'ie nga kj'uaı nıstjin xu'bo. ³⁵ At'aha kj'uaınehe nıstjin xu'bo ngayjee xuta xi tjin tu má xi tjehe ni asunntee. Tu ndyjahé ra nga b'a kamo. ³⁶ Kui nga tıntsuba ndahanu ko tehente chubakoo Ntiana, tu xi kuichúkjuahanuu nga kuitjankıu ngayjee ni xi kamo ko kuichú nginkun Ntłhi Ndax'ıun.

³⁷ Xkı nıstjin tsakúya Jesu natsın nınkı ko nga ma ngıxuun bitju nga fi ts'ınkj'a nıstjen asunntu tjenki xi 'mi Yá Olıvo. ³⁸ Ko ngayjee xuta ta jyun ta jyun incha f'ai natsın nınkı nga f'aisınjıhu Jesu.

22

B'i ts'ın y'enda já tıxóo nga mjehe kuakj'anıje Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Ja tıbichú tiına S'ı Pascua, nk'ie nga chine nınkuan xi najmi kamandakoho na'yu san. ² Já na 'mi k'aku ko já chjıne'éhen kjuatexumoo incha tsangısai niyá xi nkú nga ts'ın ts'ıink'iehen Jesu, at'aha tsankjún jóo xuta nkıjıun.

B'i ts'ın y'enda Juda Iscariote xi nkú ts'ın ts'ıinkjas'en Jesu

(Mt. 26:14-16; Mr. 14:10-11)

³ As'ai jas'enjihın Satana Juda xi ta 'mi Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo. ⁴ Kui xi ngjısehe já na 'mi k'aku ko já jun k'aku nga kınchjanıjımyako xi nkú ts'ın kama ts'ıinkjas'ehen Jesu. ⁵ Tsjo kamaha jóo ko y'endako Juda nga tsjáha toon.

6 Kits'in yu Judá kō tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ínkjas'en Jesu nk'ie nga najmi 'yún tjín xutá.

B'i ts'in ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

7 Tsichu nistjin nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san, nk'ie nga n'ek'ien chutsankaha S'í Pascua. 8 As'ai b'a kitsú Jesu nga kits'ínkji Pedro kō Jua:

—Tankink'iendo ni xi chineé S'í Pascua.

9 B'a kitsú jóo:

—¿Má xi tjeheh mjehi nga k'úéndaj nichinee?

10 B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga kuitjás'oon ajin nantio, satékjó nku ndá xi y'a nku ndjif ntánijua. Tsjénkkihúu santaha má nga kjuas'en 11 kō b'a t'ihúu ndá xi ts'e ni'yoo: “B'a títsu ndá maestru: ¿Má xi kui ante má nga kjinéka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” 12 As'ai kuakúnuu nku ante tayá chánka xi ja tjínda xi tjeheh nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

13 As'ai ngji jóo kō b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. 14 Nk'ie nga tsichu chuba, y'ejnat'ako Jesu yámixō já postruhu 15 kō b'i kitsúhu:

—Mangimjena nga kjuasjékouu S'í Pascua xu'bi kintehe ni ngabayana.

16 At'aha b'a tíxinnuu nga najmi tá kjiné sahana nichinej santaha nkúhu nga kuitjusun xi nkú tsuhu rá kui s'íi má batéxuma Ntíaná.

17 As'ai jakj'á chutsún kō nga ja kitsjáha máb'achjilhi Ntíaná, b'i kitsú:

—Chjúbó niu kō n'endzohoo xinkiu. 18 At'aha b'a tíxinnuu nga najmi tá k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntíaná.

19 As'ai jakj'á ninkuon kō nga ja kitsjáha máb'achjilhi Ntíaná, tsakjánya kō kitsjáha jóo nga b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanuu. B'a n'oo tu xi kj'uaitsjennuu an.

20 Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee, tá jakj'á chutsún nga b'a kitsú:

—Kui chutsún t'ibakúchji jnina xi ngjuai ndzjo ngandanuu. Jnina t'ib'éndako tsetsehe Ntíaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xutá. 21 Tunga máha nd'ai, nda xi títs'ínkjas'enna tá tíjnat'akona yámixai. 22 At'aha b'a n'ehé Ntíhi Ndax'iun xi nkú ts'in kis'endaha. Tunga, nima rú ts'ihin ndá xi ts'ínkjas'ehen!

23 As'ai b'i ngján kingjásaiyaha xinkjín jóo nga yá xi b'a ts'íun.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka sa

24 As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu xinkjín nga yá xi 'yún chánka sa ajihin. 25 Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Já rej xi batéxuma naxinántá xi tjín asunntee ndjá ts'ínko xutá xi ts'e. Kō já xi tjíhin xá, kui xi nda incha ts'in, tsu xutá. 26 Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi 'yún ní chánka sa ajinnuu kats'in ma yjohō xi nkú joyaha tsa kui xi 'yún kinte tje. Kō xi batéxuma kats'in ma yjohō xi nkú joyaha tsa kui xi ndá musuhu já xingisoo. 27 At'aha, ¿yá xi 'yún chánka sa? ¿A xi b'ejnat'a yámixō nga kjine, a rá ndá musu xi b'éyahá nichinee? ¿A najmi xi b'ejnat'ahá yámixō? Tunga máha an, tíjñajinnuu ei xi nkú joyaha ndá musunuu.

28 Jun najmi kin'e nga manú nk'ie nga kichjut'ayák'unna. 29 Kui nga k'uendáhanuu nga kuatexumo, xi nkú ts'in y'éndana Na'mina. 30 Kuintsubat'o yámixana nga chinōo kō s'iu nk'ie nga kuatexuma, kō kuintsuboo ante má nga kuatexumohoo ntjehe xutá Israel xi te jo t'ikjá máha.

B'i ts'ín kitsúya tíjun Jesu nga Pedro b'a kuítsu nga najmi behe

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ Simon, Simon, tasinñjui. Satana tsanki nga k'uétsujneyánuu xi nkú n'ehe tuniñu nga kjút'ayák'unnuu. ³² Tunga an ja tsankintjálhi nginkun Na'miu tu xi tu nku s'ejihín ri an. Kó ji, nk'ie nga sakú nga'yún ngáha ri nga s'ejihin an, tisinjokoj já nts'ei tu xi tu nku ndjáhá kuinchaha.

³³ B'a kitsú Simon:

—Ji ndá maestru, tjínkuhu k'an nga kfínkoho nuḃayá kó santaha nga kuayákoho.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji Pedro, an b'a tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xantó nd'ai, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.

³⁵ As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Nk'ie nga kits'inkjínuu nga najmi tu ch'o tsa kixinnuu, kó ta ndaha toon kó ta ndaha tjabaxínté, ja tjín ni xi kindyjat'anuu?

B'a kitsú jóo:

—Najmi chumi nihi xi kindyjat'ani.

³⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga nd'ai, xi tíñaha tsa, kat'a kó ta kat'a toohon. Kó xi najmi tíñaha kicha, katatéña najyun ndjuhu kó kat'atse nku. ³⁷ At'aha b'a tíxinnuu. Tjihin nga kuitjusuhun ni xu'bi xi tjít'a éhen Ntíaná: “Kui xi ta kich'axkihí ra ajihin já ch'onk'uun.” At'aha ngayjee ni xi tjít'a nga tínchjanijimiyahana tjihin nga kuitjusun.

³⁸ B'a kitsú jóo:

—Ji ndá maestru, já jo kicha ei!

B'i kitsú Jesu:

—Ja kama.

B'i ts'ín kinchjako Jesu Ntíaná

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ As'ai tsitju Jesu nga ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo xi nkú ts'ín tehente, kó ta kitsjennkíhi já ni'yakuyáha. ⁴⁰ Nk'ie nga tsichu yo, b'a kitsúhu:

—Chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

⁴¹ As'ai b'a ts'ín kjin ngji t'axín suba xi nkúhu má bichúkijne nku ndjio nga s'e. Yo tsasinkúnch'in kó kinchjako Ntíaná. ⁴² B'i kitsú:

—Ji Na'mi, tsa kama kai, n'ekj'a t'axínní kjuaníma xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

⁴³ As'ai kama chjihí nku ntítsje xi nibajehen nk'a ján nga j'ai tsjá nga'yúhun.

⁴⁴ Kó nk'ie nga 'yún nkjún un tíbehe Jesu, tu sahá 'yún kinchjako sa Ntíaná kó tsixuntu t'anankiu ntánubáha xi b'a k'un xi nkú joyaha stubá jní i.

⁴⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntíaná, as'ai tsisintjen kó j'aise ngáha ra já ni'yakuyáha. Kjintufé jóo nk'ie nga j'aisehe at'aha kjuaboo xi kats'ín nganaha. ⁴⁶ As'ai b'i kitsú:

—¿Á ksunntuféhenu? Tísintjoon kó chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí nkjin nkjún xuta. Tjen tíjuhun xuto ndá xi 'mi Judá, xi nku ndá ni'yakuyá xi te joo. Kui xi j'aik'úhun Jesu kó kikhjux'ba. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ji Judá, ja tichjuxu'bai Ntíhi Ndax'iun nga t'n'ekjas'ei?

⁴⁹ Nk'ie nga kikié já xi kabinchandaihi Jesu ni xi tímoo, as'ai b'a kitsú:

—Ji nda maestru, za kicha kuixkjahanni?

⁵⁰ Nku nda xi síjnajihin jóo kits'ín'uhun nku nda musuhu nda na'mi títuun. Tsatet'a tjabaxínñju kixi. ⁵¹ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Najmi b'a tu n'o. Jyu tincho.

Kits'ínko tjabaxínñju nda musu nga kits'ínkihi. ⁵² As'ai kinchjako já xi j'aik'ánijéhe, kui xi já na'mi k'aku ko já jun k'akuhu ninku ko jáchá xi ta tjihin xá. B'i kitsúhu:

—Ja nda ndyjená? Já ixí kichahá ko yá kich'ahanu nga kjúáihinu? ⁵³ Xki nistjin tsásinjajinnuu má ma natsihin ninku. Ndahachi najmi kin'ekonú. Tunga kuihi chubanuu xu'bi, chuba nga batéxuma má jyuun.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ As'ai jakj'ánijéhe jóo Jesu ko ngjikohe ni'yaha nda na'mi títuun. Máha Pedro, kitsjennki kjihin Jesu. ⁵⁵ Nk'ie nga kits'ín'yún nd'í jóo kamasehen natsiun, y'entut'á ko Pedro ta y'ejñajihin. ⁵⁶ As'ai nku na musu kikiéhe nk'ie nga kab'ejñat'a nd'íu. Tsase'a sisihin ko b'a kitsú:

—Kui chái xi ta tsjenko chá ján.

⁵⁷ Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:

—Ji tachjuún, najmi be ndo.

⁵⁸ Sa kutju tu sa kj'áhi xi kikié ngáha ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta makoi jóo.

Tunga b'ahá kitsú Pedro:

—Ji nda, najmi an niu.

⁵⁹ Ja ra xi nkú maha tsa nku ora. As'ai tu sa kj'ái ngá xi ta b'ahá kitsú ngáha ra:

—Kjuaxi kjáihin nga ko kui ndai mako nda xu'ba ján, at'aha ta Galilea nabáha.

⁶⁰ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ji nda, najmi be ni xi tíchubai.

Ta kuihi chubo, nk'ie nga b'a ta títsuhu Pedro, tjen'yún kikjintáhá nku xanta. ⁶¹ Kits'ínk'ótjiya Nda Ntjaná nga tsase'a Pedro, ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsúhu Nda Ntjaná: “Kintehe ni nga kjintá xantó nd'ai, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.” ⁶² As'ai tsitjusje Pedro ko kikjintá'un kikjintánte.

B'i ts'ín kichajnucha Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Máha já xi tíincha kunntáha Jesu, kik'aya ko kik'íéhe. ⁶⁴ Y'é'ma tunkun ko b'a incha kitsúhu:

—Tixinyai xi nkúhu nda profeta, zyá xi kuak'íéhi?

⁶⁵ Nkjin tíkjá ya én xi kitsúhu Jesu nga najmi kikienkjún.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjixá judio

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Nk'ie nga ja kama seen, kama ñja jáchá xi tjihin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Incha ngjiko Jesu má ma ñjakú já tjixá judio ko b'a incha kitsúhu:

⁶⁷ —T'inyani, za ji xi kits'ín nibá Ntjaná?

B'i kitsú Jesu:

—Tsa xinyanuu, najmi s'ejinnuu. ⁶⁸ Ko tsa kuasjáyanuu, najmi n'ek'óyanú.

⁶⁹ Tunga nd'ai k'uatuts'ihin Ntíhi Ndax'iun nga k'úejñat'aha Ntjaná xi tjihin nga'yún.

⁷⁰ As'ai ngatentee kingásajayah:

—¿A xúhu jihí xi Ntíhí Ntíaná?

B'í kitsú Jesu:

—An xi tíbixíún.

⁷¹ B'a incha kitsú jóo:

—¿A machjén saná já testiyú? Nǎ kikjin ja kuanu'yáá ni xi kuatsú.

23

B'í ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun nda títjun Pilato ko nda rei Herode Antipa
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ As'ai tsisintjen ngayjee já tǐxóo ko ngjiko Jesu nginkun Pilato. ² Nkjin ni xi kikjanínehe yo nga b'í incha kitsú:

—Xuta nankini tbinchákjahan ndai nk'ie kuasakúni. Tíb'éjña nkjún nga s'echjǐhi nda títjun Cesar ni xi f'áchjǐntjai, ko b'a títu nga kui xi nku nda rei xi kits'ín nibáha Ntíaná.

³ B'a kitsúhu Pilato Jesu:

—¿A ji xi nda reihí xuta judio?

B'í kitsú Jesu:

—B'a tǐn ni xi tíbixín.

⁴ As'ai kinchjako Pilato já na'mi k'aku ko xuta nkjiun nga b'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁵ Tunga tu nku b'ahá incha kitsú jóo:

—Xuta nankini tbinchákjahan. Tíbakúya xki ante xi tǐn Judea. Ante Galilea kik'atuts'ihǐn ra ko santaha ei ja j'ai nga b'a tít'ín.

⁶ Nk'ie nga kint'é Pilato ni xu'bi, kingásjaiya tsa ante Galilea nibáha Jesu,

⁷ at'aha yo batéxuma Herode Antipa. Nk'ie nga kik'inyaha nga Galilea nibáha Jesu, as'ai kits'ínkji Jesu má tǐjña Herode, at'aha nanki Jerusalem tǐjña Herode kui chubó.

⁸ Tu ni xí tsjohó kamaha Herode nk'ie nga kkie Jesu, at'aha nd'ai nkjún mjehe ra skuehe. Nkjin tǐkjá ni xi kik'inyaha nga tít'ín Jesu ko mjehe skue nga ts'ín Jesu nku kjuankjún. ⁹ Nkjin nkjún ni xi kingásjaiyaha, tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. ¹⁰ Ta kabincha ya yo já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga nihi xi nkjún ts'ín nkjin ni xi tǐkjanínehe Jesu.

¹¹ As'ai Herode ko já juhun xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chǐhǐ ra kits'ín ma Jesu ko tsajnukie. Kits'ínngia nku najyun tsjo tǐn xi nkúhu xi bja já rei nga incha kik'aya. As'ai kits'ínk'óya ngáha ra Pilato. ¹² Kui nǐstjin xu'bo Herode ko Pilato kik'atuts'ihǐn nga kinchjako nda ngáha xinkjín, at'aha unkie xinkjín kintehe ni ni xu'bi.

B'í ts'ín kitsjá kjuu Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ As'ai Pilato kinchja njaha já na'mi k'aku ko já tǐxóo ko xuta nkjiun. ¹⁴ B'a kitsúhu:

—Jun kafáikonú ndai. B'a tíbixíún nga xuta nankinuu tbinchákjahan. Nginkun kuangjasjáyaha ndo. Ajihǐn ngayjee ni xi tǐchjaninóhoo ndai najmi kuasakúna tsa tǐhǐn jé. ¹⁵ Ta ndaha Herode najmi kuasakújihǐn tsa mí nihi. Kui nga kuats'ínk'óya ngáhana ndai. Ja tíyo. Najmi chumi nihi xi kits'ín ndai xi tjeheh ra ngabaya. ¹⁶⁻¹⁷ Kui b'a maha, tsjahana kjuu nga s'ehé ra ko as'ai ts'ín ndahǐ.

¹⁸ Tunga nkuhú kits'ín ntáha xuta nga kikjintáya:

—¿Kanj'ek'ien nda xu'bo! ¡N'e ndáihǐ Barraba!

¹⁹ Kjiya'yún nda Barraba at'aha já Roma ngji kontraha ko nku nda kits'ínk'ien. ²⁰ Pilato mjehe nga ts'ín ndáíhi Jesu kai, kui nga ta kinchjakohó ngáha xuta nkjiun. ²¹ Tunga 'yún kikjintáya xuto:

—jTjat'a kruí ndo! jTjat'a kruí ndo!

²² As'ai ta kinchjahá ngáha Pilato niyá xi ma jahan:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjíhin xi kits'ín ndo? Ndaha nku ni najmi tfsakújinna tsa tjeheñ ra ngabaya. Kui b'a maha, tsjahana kjuá nga s'ehe ra ko as'ai ts'in ndáíhi.

²³ Tunga tu ni xí 'yúhún kikjintáya sa xuta. Tsankíhi Pilato nga nguát'a kruu Jesu. B'a incha kits'ín santaha nkúhu nga incha kin'esihin. ²⁴ Kui nga kitsjáha kjuá Pilato nga n'etjusahun ni xi tjincha banki. ²⁵ Kits'ín ndáíhi nda xi j'ájin xuta nga n'e ndáíhi, nda xi kjiya'yún nubayá at'aha já Roma ngji kontraha ko at'aha animá tjeheñ. As'ai kitsjá kjuá nga n'ehe Jesu ni xi mjehe xuta nkjiun.

B'í ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Nk'ie nga tifi s'et'a kruu Jesu, kichjubé nku nda nanki Sireñ xi Simon 'mi. Jná kaf'aili ndo. Kui xi kin'ek'anji kruu nga kitsjennkíhi Jesu. ²⁷ Ta kitsjennkíhi nkjin nkjún xuta ko jminchjín xi tjincha kjintá nga títs'ínbat'a Jesu. ²⁸ Tunga kits'ínk'ótjijahá Jesu, tsasehe jminchjún ko b'í kitsúhu:

—Jun jminchjín Jerusalen, najmi tu an ch'ít'anú. Yjonuu ko ntínuu xi ch'ít'o.

²⁹ At'aha kuichú nístjin nga b'a kuítsu xuta: “Á b'a nda tjíhin ts'e jminchjín xi ntíhi, xi najmi kik'a ntí ko xi najmi kits'ínki ntí.” ³⁰ As'ai b'a incha kuítsuhu tjenkiu: “Tixuntunéni.” Ko: “T'e'mani”, kuítsuhu tjenkiu. ³¹ At'aha tsa b'í tjincha ts'íhin yá xi xkféen, kui nga, ¿nkú sa ts'íhin ra yá xi kixiu?

³² Ta tjenko jóo jo já ch'onk'un xi ta nguát'a kruuko Jesu. ³³ Nk'ie nga incha tsichu ante xi 'mi Nintaku Aníma, yo kingját'a kruu Jesu ko nga joó já ch'onk'uun. Nku xi kitsjen kixíhi Jesu ko nku skjúhun. ³⁴ B'í kitsú Jesu:

—Ji Na'mi, n'endyjat'aili, at'aha najmi be ni xi tjincha ts'ín.

Já juun kits'ínndzjohó xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin. ³⁵ Xuta nkjiun kabincha yo nga tjincha basenkjún. Ko já tjíxóo kik'aya Jesu nga b'a kitsú:

—Kamaha ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anke. Kats'ínk'anke yjohó nd'ai tsa kui xi kits'ín nibáha Ntíaná, tsa kui xi j'ájihin Ntíaná.

³⁶ Já juun ta kik'ayahá Jesu. J'aik'úhun ko kitsjáha nga k'úu binu san. ³⁷ B'a incha kitsúhu:

—Tsa ji xi nda reihí xuta judío, n'ek'anke yjohi.

³⁸ Ta kis'et'a antsjáku Jesu nku yáte xi b'í kitsú: “Kui xu'bi xi nda reihí xuta judío.” ³⁹ Nku nda ch'onk'un xi ta kjit'a kruu ta najmi kikienkjún Jesu nga b'í kitsúhu:

—Tsa ji xi kits'ín nibá Ntíaná, n'ek'anke subai yjohi ko ta n'ek'anke ni ko jin.

⁴⁰ Tunga b'ahá kitsú nda xinkuu nga kinchjatiko nda xu'bi:

—Najmi binkjuin Ntíaná ji, ta ndaha tsa ta kui kjuanimaha tíyai. ⁴¹ Máha ná, tjíhin kixi nga un tibená, at'aha t'n'ekjálhín chjíhi ni xi kin'eé. Tunga kui ndai ndahachí najmi ch'on kits'ín.

⁴² As'ai b'a kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, katj'áitsjeihin an nk'ie nga ch'atuts'íhin nga kuatexumai.

⁴³ B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Nd'ai kuinchunkoní ndjiojmi ján.

B'í ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Xi nkú ra ma nga chubá te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chubá jan nga ngixuun. ⁴⁵ Najmi ta kits'in ndzjehen ts'íu. Kó jo tsitju nga kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun nínku. ⁴⁶ As'ai 'yún kikjintáya Jesu:

—Ji Na'mi, aya ntsai tít's'inkjas'en animána.

Nga ja b'a kitsú, as'ai k'ien. ⁴⁷ Nk'ie nga kieke ndá jun k'aku ni xi kamoó, kits'intsoho Ntiana nga b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga naxu ndai nginkun Ntíaha.

⁴⁸ Ngayjee xuta nantia xi incha kieke ni xi kamoó, incha kamankjihin nga najmi nda tjin ni xi kin'e nga kin'ek'ien Jesu. ⁴⁹ Tunga máha ngayjee xuta xi behe Jesu kó jminchjin xi kitsjennkíhi nk'ie nga tsitju xi tjeheh ante Galilea, kui xi kjin kabincha nga tjincha basehe ni xi tímoo.

B'i ts'in kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Tijnajihin já tixáo nku ndá xi 'mi Kuse xi Arimatea nibáha, nanki xi tijnajihin Judea. Nda tjíya animaha ndó kó naxu fiko yjohó nginkun Ntiana. ⁵¹ Tá tikuyaha nistjin nga kuatéxuma Ntiana kó najmi kits'in yu ni xi y'enda kó ni xi kits'in já tixá xingisoo. ⁵² Kui xi ngjisehe Pilato kó tsankihi yjonintehe Jesu. ⁵³ Nk'ie nga ja kikejent'a kruu yjonintehe Jesu, as'ai nku najyun kik'ontjikájnu kó ngjingájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxiu, xi ndaha nku najmi kje ch'a s'eya. ⁵⁴ Kui nistjiun tis'enda nichinehe S'í Pascua kó ja t'bat'atuts'ihin nistjin nkjúun.

⁵⁵ Jminchjin xi kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea, ta incha ngji kó kieke tsjó kó xi nkú ts'in kis'ejna yjonintehe Jesu. ⁵⁶ As'ai kik'óya ngáha ni'yaha kó y'enda ntá sinjne kó ni xi sinjne. Kits'inkj'áya jminchjin nistjin nkjúun xi nkú ts'in tijná kjuatéxumoo.

24

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Nga ta jyun ta jyuhun nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjó, j'aisehe jminchjin tsjó nga y'a ts'ihin ni xi sinjne xi y'enda. ² Nk'ie nga incha j'ai, kieke nga ja kachjuxin ndjio chákantsú xi t'jichjane tsjó. ³ Incha jas'en tunga najmi kisakúhu ra yjonintehe Nda Ntiana Jesu. ⁴ Nk'ie nga ndaha najmi incha be mí nihi xi incha ts'ín, tu incha kiekehé nga kabinchat'aha jo já xi yja najyun xi t'bat'ai. ⁵ Tu ni xi kitsankjúhun jminchjin kó kingjénsten ankjin t'anankiu. Tunga b'ahá kitsú jó:

—¿Á ajihin xuta k'ien t'binchisjáhinu xi tijná tk'un? ⁶ Najmi ta ei tijnaha. Ja ka'áya ngáha ra ngabayoo. N'ekj'áitsjohoon yjonuu nga b'i kitsúnú nk'ie nga y'ejna ante Galilea: ⁷ “Tjihin nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'íun aya ntsja já ngatitsuun kó s'et'a kruu. Nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.”

⁸ As'ai j'áitsjehen jminchjin ni xi kitsú Jesu ⁹ kó nk'ie nga incha j'aihi tsjó kitsúyaha ngayjee ni xu'bi já ni'yakuyá xi te nkuu kó ngayjee xuta xingisoo. ¹⁰ María Magdalena kó Juana kó María xi naaha Santiago kó jminchjin xingisoo xi tjenkoho, kui xi j'ai tsúyaha já postru ni xu'bi.

¹¹ Tunga najmi kis'ejihin ra já postru, at'aha én xi najmi t'jihin sin kamaha ni xi títuya jminchjin. ¹² Tunga tsisintjehén Pedro kó tsangatsanka nga ngji tsjó. Nk'ie nga tsaseya tsjó, kieke nga tu najyun xi tsich'ontikájnuhú yjonintee kjijná yo. As'ai kik'óya ngáha ni'yaha nga tíma nkjúhun ni xi kamoó.

B'í ts'ín tsakúchjihí yjohó Jesu jo já ni'yakuyáha

(Mr. 16:12-13)

¹³ Tã kuihi nistjin xu'bo jo já ni'yakuyáha Jesu yja nga tüncha fi nanki ichí xi 'mi Emau, nanki xi te nku ra kilometro maha nanki Jerusalen. ¹⁴ Tinchjanimiyakoho xinkjín ngayjee ni xi kamoó nga tüncha fi. ¹⁵ Ni xi kama, nk'ie nga tinchjanimiyakoho xinkjín niu, j'aise tiñaha Jesu kó kitsjent'áha. ¹⁶ Tunga b'a kama xi kis'echjahá tunkun jóo kama. Najmi kamankjihin tsa Jesu niu. ¹⁷ As'ai b'í kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tichubanimiyakohonu xinkju nk'ie nga tín'o niyá?

As'ai tsincha'yún baba jóo ¹⁸ kó b'a kitsú nda xi 'mi Cleofa:

—¿A nku tutu ra ji xi tinchin nanki Jerusalen xi najmi be ni xi kama nistjin xi nibahaná yo?

¹⁹ B'í kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi kama?

B'a incha kitsú jóo:

—Ni xi kin'ehé Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kui xi kama nku nda profeta kó chánka ni xi kits'ín. Kis'ehé nga'yún én xi kinchja nginkun Ntíaná kó nginkun ngayjee xuta. ²⁰ Tunga já na'mi k'akuhú kó já tjíxána kits'ínkjas'en tu xi kin'ek'iehen, kó kis'et'a kruu. ²¹ Jín kichuyái tsakai nga kui xi ts'ín ndaíhi naxinantá Israel. Tunga ja tjíhin jan nistjin nd'ai nga b'a kamoó.

²² K'ua jminchjín xi tijnjinni kabinchánkjunni. Tã jyun tã jyun kafisehe tsjóo, ²³ tunga najmi kasakúhú ra yjonintee. Ntítsje rú incha kama chjihí katsúni kó nga kui xi b'a katsúhu nga tjíña tík'un Jesu. ²⁴ Askahan tã kafisehe tsjóo k'ua já xi tijnjinni kó b'a ts'ín kasakúhu xi nkú nga katsú jminchjín, tunga najmi kabehé Jesu.

²⁵ B'í kitsú Jesu:

—¿Á b'a nkjún ts'ín ichí mankjihinnuu kó 'ni s'ejihinnuu ngayjee ni xi kitsúhu já profeta! ²⁶ ¿A najmi tjíhin ni nga un skuéhe xi kits'ín nibá Ntíaná kintehe ni nga sakúhu kjuachánka xi ts'e?

²⁷ As'ai Jesu y'éña chjihí jóo nkú tsuhu ra ngayjee xujun éhen Ntíaná má tjít'a ni xi kamaha. Kik'atuts'ihín ra xujun xi y'ét'a Moise kó ngjindjuko ngayjee xujun xi y'ét'a já profeta. ²⁸ Nk'ie nga tsichu nanki ichí xi má nga tüncha fi jóo, b'a kits'ín xi kj'ua niyá Jesu kits'ín. ²⁹ Tunga kits'ínkasín'yún kjuayúhún ra jóo nga b'a kitsúhu Jesu:

—Tinchinkoni ei, at'aha ja ngixun kó ja tíma'nã.

Kui nga kits'ín yuhu Jesu nga y'ejñako jóo. ³⁰ Ni xi kama, nk'ie nga kab'entut'áko yámixo jóo, jak'á Jesu ninkuon kó kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. As'ai tsakjánya kó kitsjáha jóo. ³¹ Kui chubó tsix'ánki nkun jóo kó kamankjihín nga Jesu niu. As'ai Jesu kits'ínndyjajihínsén yjohó nginkun jóo. ³² B'í ngján b'a kitsúhu xinkjín jóo:

—¿A najmi tíf'ajin nd'íhí tíma anjmaná nk'ie nga tinchjakoná aya niyóo kó nk'ie nga títisyaná nkú tsuhu ra ni xi tjít'a éhen Ntíaná?

³³ Tã kuihi chubó incha tsisintjen kó kik'óya ngáha nanki Jerusalen. Incha kiekie nga nku stíhín kats'ín yjohó já ni'yakuyá xi te nkuu kó já xi tjíntukohó. ³⁴ Kui xi b'a tüncha tsu:

—Kjuaxí kjálin nga ja kaf'áya ngáha ra ngabayoo Nda Ntíaná kó ja kuakakúchjihí yjohó Simon.

³⁵ As'ai kitsúya já xi joó ni xi kamat'ain aya niyóo kó xi nkú ts'ín kamankjihín nga Jesu niu nga tsakjánya ninkuon.

B'i ts'in tsakúchjihí yjohó Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Tã tñincha nchjaha nk'ie nga j'ai sinjñajin masehen Jesu kò b'i kitsú nga kikjaniña:

—Kas'enüu kjuajyu.

³⁷ Tu ni xí kitsankjúhún já ni'yakuyóo kò kits'innkjink'un nga nku sen xi tíma chjihí. ³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tñinkjuhunnu? ¿Á tñ'entjihí ruu yjonuu nga b'a ts'in tñ'enkjñntak'uhunnu? ³⁹ Ahán niü. Chasoo ntsa kò tsuká. N'ekonú kò chasenú. Nku sen najmi tñihín yjo kò ninta xi nkú ts'in tíyo nga tñinna.

⁴⁰ Nk'ie nga ja b'a kitsú, as'ai tsakú ntsja kò tsuku. ⁴¹ Tunga najmi kjehe s'ejin sisihín jóo, at'aha tsjo nkjún tñincha maha kò tñincha ma nkjúhún. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tññanuu ichí nichine ei?

⁴² As'ai kitsjáha nku te tñjo xi kab'échjan. ⁴³ Jak'á Jesu niü kò kikjine nginkun jóo. ⁴⁴ As'ai b'a kitsú:

—Ni xi kama, kui nihi xi kixinnuu nk'ie nga tsátejñajin sanuu. B'a kixinnuu nga tñihin nga kuitjusun ngayjee ni xi tñít'a nga kinchjanijmíyahana xujun kjuatéxumaha Moise kò xujuhún já profeta kò xujun salmo.

⁴⁵ Kikjex'ájin Jesu kjuankjintak'uhún jóo tu xi kamankjihín ra ni xi tñít'a éhen Ntianá ⁴⁶ kò b'i kitsúhu:

—B'a ts'in tñít'a nga tñihin nga un skuehe xi kits'in nibá Ntianá, nga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ajihín xuta k'ien, ⁴⁷ kò nga ngajohó s'enijmí nga ngúsuhún asuntee. Jerusalem ch'atuts'ihín ra nga b'a k'úhín xuta nga tñihin nga ngjuaik'áha ra animaha tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhún. ⁴⁸ Jun xi kuixínyo ni xi kiyo. ⁴⁹ An ts'in nibánuu xi kitsúya títjun Na'mina nga tsjánuu. Tunga tintsubanú ei Jerusalem santa nkúhu nga n'ekjóhoon nga'yún xi nibaha nk'a ján.

B'i ts'in ngji Jesu nk'a ján

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ As'ai tsitjuko Jesu já ni'yakuyáha. Ngjiko santaha nanki Betania. Kingjénnk'a ntsja kò nda kinchjane jóo. ⁵¹ Nk'ie nga nda tñinchjane jóo, nk'a ján ngji t'axihín. ⁵² Nk'ie nga ja incha kamaha nga kits'intsjohó Jesu, tu ni xí tsjohó tñincha maha jóo nga incha kik'óya ngáha nanki Jerusalem. ⁵³ Tehente incha kits'intsjohó Ntianá má ma natsihín ninku.

Xujun xi y'ét'a Jua én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in kitsúya nda xi kits'inntu xujun yáha Jesu

¹ Nga tuts'ihin ni tu b'a ts'in jahá tǵǵna Éen. Kui Éen xi y'eǵǵnako Ntíaná. Kui Éen xi Ntíaná. ² Kui xi y'eǵǵnako Ntíaná nkúhu nga tuts'ihin ni. ³ Éen kits'inndakoho Ntíaná ngayjee ni xi tǵǵin. Ndaha nku ni xi tǵǵin najmi kin'enda tsa najmi tǵǵin Éen. ⁴ Yo nibáha ra kjuatǵk'un. Kui kjuatǵk'uun, kui nd'í xi ts'in ndzjehen xuta. ⁵ Ndí tǵb'at'ai má jyuun ko má jyuun najmi tǵchúkujaaha nga tǵts'ínk'ien.

⁶ J'ai nku nda xi 'mi Jua xi Ntíaná kits'in nibáha. ⁷ J'ai tsúya ni xi kieke tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu ko tu xi s'eǵǵihin ra ngayjee xuta nd'í xi j'ai nchjanimiyaha. ⁸ Najmi kui xi nd'íu. Tu kin'e nibáha tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu. ⁹ Nd'í xi ndoo xi ts'in ndzjehen ngayjee xuta ja ma k'j'uaǵíhí asunntee.

¹⁰ Éen j'aik'ieǵna asunntee, Én xi Ntíaná kits'inndakoho asunntee. Tunga xuta asunntee najmi kamankjihin yáha kui. ¹¹ J'ai ante xi ts'e, tunga xuta xi ts'e najmi kits'ínkǵáǵihin. ¹² Tunga xi kits'ínkǵáǵihin ko kis'eǵǵihin, kui xutaha xi kitsǵáha nga kama ntǵhi Ntíaná. ¹³ Kui xi kitsin xi nkú ts'in kama mjehe Ntíaná. Najmi kitsin xi nkú ts'in tsin xuta xi tǵǵin, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in tǵǵnaha xuta, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'in mjehe xuta.

¹⁴ Kui Éen xi kik'a yjoninte ko y'eǵǵnajimi ko kiyai kjuachánkaha, at'aha kui xi Ntí nku tutuhu Ntía Na'miu. Tsakúchji kjuanda chánkaha ko én xi b'a tǵǵin.

¹⁵ Jua kitsúya yáha kui. B'i kitsú:

—Kui xi kinchjanimiyahana nga b'a kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tǵǵin nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'in jahá tǵǵna.”

¹⁶ Xki kjuanda xi kik'ainá kjuanchiná chánka xi ts'e tsitǵǵihin. ¹⁷ At'aha Ntíaná kits'ínchjén Moise nga kitsǵá kjuatéxumoo, tunga j'aihí Jesucristo nga y'eǵǵna kjuandoo ko én xi naxu tǵǵin. ¹⁸ Najmi tǵǵin xi ja be nkú tǵǵin Ntíaná. Nku tutuhú Ntí nku tutuu xi tǵǵnako Ntía Na'miu, kui xi j'aikúchjiná Ntíaná.

B'i ts'in kitsúya Jua Bautista yáha Jesu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ B'i ts'in kinchja Jua nk'ie nga já judio k'aku xi tǵǵin nanki Jerusalen kits'ínkji já na'mi ko já xi ta ts'inxát'a nǵnku xi má nga ngjuásjaiyaha Jua yáha kui.

²⁰ Kinchja kixi kixi Jua ko najmi ts'anacha. B'i kitsú:

—Najmi an nda xi xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

²¹ B'a kitsú jóo nga kingǵásjaiyaha:

—ǵYáhá ni ji? ǵA jihí xi Eliá?

—Najmi an —kitsú Jua.

—ǵA jihí xi nda profeta xi tǵǵin nga k'j'uaǵí? —kitsú jóo.

—Najmi —kitsú Jua.

²² —ǵYáha ji? —ta kitsú ngáha jóo—. At'aha tǵǵin nga kuankínko ngáha ri én kixi já xi kits'in nibáni. ǵNkú bixín?

²³ As'ai b'i kitsú Jua:

—An xi nku nda xi tǵnchja ante kixiu nga b'a tǵtsu: “Tjen kixiu niyá má nga nibá Ntíaná.” Kui niu xi y'ét'a nda profeta Isaia xujun éhen Ntíaná.

²⁴ Ko já xi kits'ínkji já fariseo ²⁵ ta kingǵásjaiyaha Jua:

—Tsa najmi ji xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá ko ta ndaha Eliá ko ta ndaha nda profeta xi tǵǵin nga k'j'uaǵí, ǵá xuta tibatentáhani?

²⁶ B'i kitsú Jua:

—An ntánijua tibatentákohona xuta, tunga síjnajihínnu nku xi najmi yo,
 27 xi k'j'uaí askahan nga an. Najmi tjeheña tsa kjendáya n'úhu tjabaxín ntéhe.

28 B'a kama ni xu'bi nanki xi 'mi Betania, nanki xi tíña ngabantá ntáje Jordan, má tsaténtá xuta Jua.

B'i ts'in kitsúya Jua nga Jesu xi chutsankaha Ntiana

29 Nistjin xi ma ndyjuun ngáha kíkíe Jua nga Jesu nibák'un tíñaha kò b'i kitsú:

—Kui xu'bi xi chutsankaha Ntiana xi kjeXín ngatitsuhun xuta asuntee.

30 Kui xi kinchjanijmíyaha nga b'i kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'in jahá tíña.” 31 Nk'ie ta ndaha an najmi be yá níhi, tunga ntánijua há jaiténtá xuta tu xi s'ejña chjihí ra xuta Israel yáha kui.

32 B'i ta kitsúya Jua ni xi kíkíe:

—Kíkíe nga nibajen Espiritu ndjiojmi ján xi nkú joyaha nku chutuju kò nga j'aik'iejñantjai nintaku. 33 Ta ndaha an najmi kjee be yá níhi, tunga xi kits'in nibáhana nga ntánijua kuatentáhana xuta, kui xi b'a kitsúna: “Xi chaj nga nibajen'uhun Espiritu kò k'úéjñantjaihi, kui xi Espiritu Santo kuaténtákoho xuta.” 34 An kíkíe nga tsitjusun kui éen kò tíxinya nga kui xi Ntíhi Ntiana.

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuun

35 Nk'ie nga kama ndyjuun, ta yohó tíinchako ngáha Jua jo já ni'yakuyáha. Kíkíe nga j'a Jesu yo kò b'i kitsú:

36 —Kui xu'bo xi chutsankaha Ntiana.

37 Kint'é nga joó já ni'yakuyáha ni xi kinchja kò kitsjennkíhi Jesu. 38 As'ai tsaseni astun Jesu kò kíkíe nga tjennkíhi jóo. B'i kitsúhu:

—¿Mí xi tfinchisjó?

—Ji nda maestru —kitsú jóo—, ¿má tinchin?

39 —Nibáasohoo —kitsú Jesu.

As'ai ngji jóo kò kíkíe má tíña Jesu. Yo kits'ínkj'a nistjin xu'bo, at'aha ja ngixun. Nkú ra ma nga chuba nju niu. 40 Já xi joó xi kint'é ni xi kinchja Jua kò kitsjennkíhi Jesu, nku xi 'mi Andre xi nda nts'e maha Simon Pedro. 41 Kui xi tíjún ngjingsjai Simon kò b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni nda xi kitsú Ntiana nga ts'ín nibá.

42 As'ai j'aiko Andre nda nts'e nga j'aisehe Jesu. Jesu tsasehe Simon kò b'i kitsúhu:

—Ji xi Simon, ntíhi Jona. Ji xi k'úin ngáha ri Pedro.

43 Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tífi Jesu ante Galilea, as'ai ngjisehe Felipe kò b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

44 Nanki Betsaida nibáha Felipe, má nga ta nankíhi Andre kò Pedro. 45 As'ai Felipe ngjisehe Natanael kò b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni nda xi kinchjanijmíyaha Moise nga y'ét'a xujun kjuatexumoo kò xi ta y'ét'a já profeta. Kui xi Jesu ntíhi Kuse, nda xi nibáha nanki Nazaret.

46 B'a kitsú Natanael:

—¿A kamahá stjújin Nazaret nku ni xi nda?

—Nibáaseihi —kitsú Felipe.

47 Nk'ie nga kíkíe Jesu nga nibá tíña Natanael, b'a kitsú:

—Kuihi nda xu'bi xi xuta Israel tjeheñ ra, nku nda xi najmi b'anacha.

48 —¿Nkú ts'in yahani? —kitsú Natanael.

B'i kitsú Jesu:

—Kuakiehe kintehe ni nga kuanchjahi Felipe, nk'ie nga kabinchunnkí yá higuera.

49 —Ji nda maestru —kitsú ngáha Natanael—, ji xi Ntíhí Ntíáná. Ji xi nda rejhi xuta Israel.

⁵⁰ B'í kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuakiehe kintehe yá higuera kuaxihin, a kui kjuaha nga kuas'ejihin ri nga Ntíáná kits'ín nibáhana? 'Yún chánka ni xi chá sai nga xu'bi.

⁵¹ Kó b'í tá kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Choo nga tsjén tixa ndjiojmi ján kó nga ntítsjehe Ntíáná kuiyájnu kó kuitjujen nga kjuaisehe Ntíhí Nda*x*'iun.

2

B'í ts'ín kits'ín Jesu nku kjuankjún qjihin nku s'í kjuabixan

¹ Nístjin xi ma jahan kama nku kjuabixan nanki Cana, nanki xi tǎnjajihin ante Galilea, kó yó ngji naaha Jesu. ² Tá ngji Jesu kó já ni'yakuyáha kjuabixoon, at'aha kik'inyaha. ³ Nk'ie nga jeya binu, as'ai b'a kitsú naaha Jesu nga kinchjako:

—Ja najmi tá tǎjihin rá binu.

⁴ —Ji tachjuún —kitsú Jesu —, ¿á an tí'miyahaní niu? Najmi kjee bichú chubana.

⁵ As'ai kinchjako naaha Jesu já xi tǎncha basehe yámixó nga b'a kitsúhu:

—N'etjusun ngayjee ni xi kuitsunuu.

⁶ Yó tǎncha jun ndjii nisa xi kamandakoho ndjio. Kui xi ts'ínchjén xuta xi ntje judio tjeheh rá nk'ie nga ts'ín je yjoho nginkun Ntíáná, xi nkú ts'ín tíña niyáha. Nkúnkú ndjii s'en rá tsa cháte kó tsa cháte kó kan litru ntánijua. ⁷ B'í kitsúhu Jesu já xi tǎncha basehe yámixó:

—N'etso ntánijua ndjii.

Kits'íntse susun jóo ndjii.

⁸ As'ai Jesu b'í kitsúhu jóo:

—Chjúbó chuba kó tankínkoho nda xi tǎbasehe s'íu.

B'a incha kits'ín jóo. ⁹ As'ai kikjut'a nda xi tǎbasehe s'íu ntánijua xi ja kama binu, tunga najmi behé má nibaha rá ntóo. Tu já xi tǎncha basehé rá yámixó xi be, at'aha kui xi ts'asje ntánijuo. Kui nga nda xi tǎbasehe rá s'íu kinchjaha rá nda bixoon kó b'a kitsúhu:

¹⁰ —Ngayjee xuta títjun tsjá binu xi nda kó nk'ie nga ja 'yún ka'bi xuta, as'ai ní tsjá xi najmi 'yún ndaha. Tunga máha ji, binu xi 'yún nda xi tǎtjoihi nd'ai tí'bái.

¹¹ Kui kjuankjún xu'bi xi títjun kits'ín Jesu nanki Cana, nanki xi tǎnjajihin ante Galilea. B'a ts'ín tsakúchjhi kjuachánkaha, kó kis'ejihin já ni'yakuyáha nga Ntíáná kits'ín nibáha.

¹² Ja kamoó. As'ai ngji Jesu nanki Capernaum nga tjenko naaha kó já nts'e kó já ni'yakuyáha. Yó y'entu chuba nístjin.

B'í ts'ín kik'onsje Jesu chu xi tǎncha batéña jóo má ma natsihin ninku

(Mt 21:12-13; Mc 11:15-18; Lc 19:45-46)

¹³ Nk'ie nga ja tǎbichú tíña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheh rá, as'ai ngji Jesu nanki Jerusalem. ¹⁴ Má ma natsihin ninku kisakúhu já xi tǎncha batéña turu kó chutsanka kó chutuju kó já xi tǎntu yó nga tǎncha ts'ínk'óntjaiya tóon. ¹⁵ As'ai jách'á n'u'ya, kui xi kik'onsjekoho ngayjee chutsankó kó turu. Kikjaní ndzjo toohon já xi tǎncha ts'ínk'óntjaiya tóon yó kó kits'ínk'ótsjá yámixaha. ¹⁶ B'í kitsúhu já xi tǎncha batéña chutuju:

—Tǎch'onsjoo chunuu ei. Najmi tu tiyanta n'e mo ni'yaha Na'mina.

¹⁷ J'áitsjehen já ni'yakuyáha nga b'i ts'ín tjt'a éhen Ntíaná: "Tjo ts'atina ni'yahí, kui nga t'ib'enkfhina kjuanima."

¹⁸ As'ai já judio k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchji nga ma n'e ni xi t'ín'ei?

¹⁹ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—N'ekatsúnyo ninku ko jan nistjin kjesintjen ngáhana.

²⁰ B'i kitsú já judio k'aku:

—Yachán jun nú kamandaha ninku. ¿Nkú ts'ín jan nistjin chjúsintjehenni ji?

²¹ Tunga yjonintehe ní Jesu kinchjanijmíyaha nga kits'ínkjó ninku. ²² Kui kjuaha, nk'ie nga j'áíya ngáha ra ngabayoo, j'áitsjehen ra já ni'yakuyáha ni xi kitsú ko kis'ejihín én xi tjt'a xujun éhen Ntíaná ko én xi kinchjako já judio k'aku.

²³ Nk'ie nga tijná Jesu nanki Jerusalem ajihín S'í Pascua, nkjin nkjún xuta kis'ejihín nk'ie nga kieke kjuankjún xi kits'ín. ²⁴ Tunga Jesu najmi kits'ínkjáihín xi nkú ts'ín ts'ínkjink'un xuto, at'aha be xi nkú k'un. ²⁵ Najmi kamachjén tsa tjin xi kitsúyaha nkú k'un, at'aha be xi nkú ts'ín tjtintuyá animaha.

3

B'i ts'ín kinchjanijmiko Jesu Nicodemo

¹ Nku nda fariseo xi 'mi Nicodemo xi ta nda k'akuhu xuta judio ² j'aisehe Jesu nga jyuun ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, yaní nga ji xi nku nda maestru xi Ntíaná kits'ín nibáha. At'aha najmi ch'a kamaha ts'ín kjuankjún xi t'ín'ei tsa najmi tijnajihín Ntíaná.

³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixihin. Xi najmi tsin tsetse, kui xi najmi ma chjiji xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná.

⁴ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú ts'ín tsín tsetse ngáha nku nda nk'ie nga ja chá? ¿A kamahá ta kjuas'en xi ma johó ngáha aya kats'a naaha ko tsín ngáha?

⁵ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixihin. Xi najmi tsínjin ntánijua ko Espiritu najmi kama kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha. ⁶ Xi xuta tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun xuta tjihín. Xi Espiritu tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun Espiritu tjihín. ⁷ Najmi tu ma nkjúhin ni xi kuaxihin, nga tjihín nga tsín tsetse ngáhanu. ⁸ Fi ntjo tu má nga mjehé ra ko ta nu'yái nga xu. Tunga najmi yaní má nibáha ko má tifi. B'a joyaha ngayjee xuta xi tsínjin Espiritu.

⁹ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú tjihín ra ni xi t'ibixín?

¹⁰ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Ji xi nda maestruhu xuta Israel. ¿A najmi yaní niu? ¹¹ Kjuaxi ni xi tixihin. Jin chubai ni xi yai ko bixínyai ni xi kiyai, tunga jun najmi n'e s'ejiun én xi bixínyai. ¹² Tsa najmi s'ejinnyu énná nk'ie nga ni xi ts'e asuntei tinchjanijmíyahannu, ¿nkú ts'ín s'ejihinnnyu énná tsa ni xi ts'e ndjiojmi ján kuinchjanijmíyahannu? ¹³ Ndaha nku najmi kjee fi ndjiojmi ján. Nkuhú Ntíhi Nda'ixun xi nibajehen yo.

¹⁴ Xi nkú ts'ín kikjesintjen Moise ye ante kixiu nk'ie, b'a ta ts'ín tjihín nga chjúsintjen Ntíhi Nda'ixun, ¹⁵ tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihín ra kui nga tu sahá k'úéntu t'ík'un sín.

¹⁶ 'Kits'íntjo Ntíaná xuta asuntee nga kitsjá Ntí nku tutuhu tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihín ra kui, nga tu sahá k'úéntu t'ík'un sín. ¹⁷ Ntíaná najmi

kits'in nibá Ntíhí asunntee tsa tu xi k'uejñanehe ra xuta ni xi kanéhe ngat'aha ngatitsun xi kits'in. Kits'in nibá ní tu xi ts'ínk'ankihi.

¹⁸ Xi s'ejihin Ntíhí Ntíaná najmi tjín ni xi ngjuainéhe. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ja tjen jé at'aha najmi kis'ejihin Ntí nku tutuhu Ntíaná. ¹⁹ Kui ngat'ai tjeheh ra jé xuta. J'ai asunntee nd'í xi ts'in ndzjehen xuta, tunga 'yúhún kama mjehe xuta má jyuun nga má ndzjeen, at'aha najmi nda tjín ni xi tíncha ts'in. ²⁰ Ngayjee xi ch'on ts'in, kui xi ch'ohon nd'í xi ts'in ndzjehen. Najmi fik'úhún tu xi najmi chaha ni xi tíncha ts'in. ²¹ Tunga xi naxu ts'in, kui xi fik'úhún nd'í tu xi chaha nga tíncha ts'in xi nkú ts'in mjehe Ntíaná.

B'í ts'in tá kitsúya ngáha Jua yáha Jesu

²² Askahan nga b'a kamoó ngjiko Jesu já ni'yakuyáha ante Judea. Yo y'ejñako já ni'yakuyáha chuba nistjin nga tsaténtá xuta xi tjín yo. ²³ Jua tá tsaténtá xuta nanki Enon, yo má tiña maha nanki Salim, at'aha 'yún tjín ntánijua yo. Incha j'ai xuta nga ksaténtá yo. ²⁴ B'a kama nk'ie nga najmi kjee s'eya'yún Jua.

²⁵ As'ai já ni'yakuyáha Jua ko nku nda judio kinchjanijmíyaha xi nkú ts'in tjíhin nga ts'in je yjoho xuta judio nginkun Ntíaná. ²⁶ Incha ngjisehe Jua ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, nda xi j'aisehi ngabantá ntáje Jordan, xi tsixínyai yáha kui, kui xi tá tibaténtá ko ngayjee xuta tíncha fisehe.

²⁷ As'ai b'í ts'in kinchja Jua:

—Ndaha nku ni najmi ma ts'ínkjáihín xuta tsa najmi ndjiojmi ján kik'aihi ra. ²⁸ Jun kinu'yó ni xi kinchja, nga najmi an nda xi ts'in nibá Ntíaná ngajoho. Tu kin'e nibá tíjuhúnna. ²⁹ Xi nkúhu tsa nku kjuabixan, nkuhú nda xi tíbixan. Nda xinkjín nda bixoon tu síjñat'ahá ra. Tímjéñjuhu ni xi tínchja ko tsjo tímaha nga tít'é ntaha nda bixoon. B'a ts'in an nd'ai. Ja tsichu ma ndjuu kjuatsjona. ³⁰ Kui ndo xi tjíhin nga nk'a ngjuai, an kinte kfián.

³¹ Xi nibáha nk'a ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. Xi tjeheh ra asunntee, kui xi xuta asunnte ko ni xi ts'é asunntee nchja. Xi nibáha ndjiojmi ján 'yún chánka sa nga tu yáha ni. ³² Títsuya ni xi kikié ko ni xi kint'é, tunga najmi ch'a tís'ejihín ra én xi tínchja. ³³ Tunga xi tís'ejihín én xi tínchja, kui tít's'ínkie yjoho nga kjuaxi én xi nchja Ntíaná. ³⁴ At'aha xi kits'in nibá Ntíaná, kui xi nchja éhen Ntíaná, at'aha Ntíaná kitsjájjehe Espiritu. ³⁵ Ntia Na'miu 'yún tjoho Ntíhí ko ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsja. ³⁶ Xi tís'ejihín Ntíu, kui xi tjíña tík'un sín. Tunga xi najmi tíma mjehe nga kuínt'é éhen Ntíu, kui xi najmi k'úéjña tík'un. Kjuakjahan Ntíaná tjíñanehe.

4

B'í ts'in kinchjanijmíko Jesu nku na Samaria

¹ Kik'inyaha já fariseo nga Jesu 'yún tjín saha xuta ni'yakuyá nga Jua ko nga 'yún nkjin xuta tibaténtá. ² Tunga najmi Jesu xi tsaténtá xuta. Já ni'yakuyáha ní xi b'a kits'in. ³ Nk'ie nga kint'é Jesu ni xi kik'inyaha já fariseo, as'ai tsitju ante Judea nga kik'óya ngáha ante Galilea.

⁴ Tjíhin nga kj'ua ante Samaria. ⁵ Kui nga j'aihi Sicar, nanki xi tjíñajihín ante Samaria. Tjíñakjoko xu'ba xi Jacob kitsjáha Kuse xi ntíhí maha. ⁶ Yo tjíña ntá tixa xi kits'ínnda Jacob. As'ai ngjik'iejñat'a Jesu ntá tixo, at'aha ja kafentaha nga tít's'in niyá. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. ⁷ As'ai j'ai nku tachjuún Samaria nga j'aik'asje ntánijua. B'í kitsú Jesu:

—K'uaíní íchí ntánijua xi k'ua.

⁸ Kui chubo najmi tjíntukoho já ni'yakuyáha, at'aha nichine incha kafik'atse ajin nantio. ⁹ As'ai b'í kitsú tachjuún:

—¿Nkú tjiñin ra nga an t'binchihini ntánijua xi s'ihini, nga ji xi chá judio ko an xi na Samaria?

B'a kitsú tachjuun at'aha najmi nda incha y'a xinkjin xuta judio xuta Samaria. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Tsa yai ni xi tsjá Ntíaná ko tsa yai yá xi t'bankihi ntánijua, ji kujinchihí ko kui tsjáhi ntánijua xi ts'ínk'féntu tik'uhun xuta.

¹¹ —Ji chá ntia —ta kitsú ngáha tachjuun—, najmi tjiñin ni xi n'esjekohoni ntánijuo ko 'yún nanka ntá tixo. ¿Má k'úinchnj'ahani ntánijua xi ts'ínk'féntu tik'uhun xuta? ¹² Ntje cháná Jacob y'éjñaná ntá tixai. Kui xi ta kits'i ntánijua ha ko ta kits'i ntíhí ko chu xi kis'ehé. ¿A jihí xi 'yún chánka sai nga kui?

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ngayjee xi k'úi ntánijua xu'bi ta kama xintá ngáha ra. ¹⁴ Tunga xi k'úi ntánijua xi tsjaha, kui xi ndahachí najmi ta kama xintáha ra. At'aha ntánijua xi tsjaha kama ajihin xuta xu'bo xi nkú joyaha nku ntá tixa xi bitju subaha ntánijua. B'a ts'ín k'úéntu tik'un sihin.

¹⁵ —Ji chá ntia —kitsú tachjuun—, k'uaíní ntánijua xu'bo tu xi najmi ta kama xintáhana ko najmi ta k'j'úáik'asjéhena ntánijua ei.

¹⁶ —T'in chubaihi x'ihin ko nibákoí —kitsú Jesu.

¹⁷ —Najmi tjiñna x'in —kitsú tachjuun.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi t'ibixín, nga najmi tjiñin x'in. ¹⁸ At'aha ja ma un x'in binchunkoí ko nda xi tinchunkoí nd'ai najmi x'ihin maha. Kjuaxi ni xi kuakixín.

¹⁹ —Ji chá ntia —kitsú tachjuun—, tímankjinna nga chá profeta ní. ²⁰ Ntje chání kits'intsjoho Ntíaná naxi xu'bi. Tunga máha jun, b'a bixiún nga Jerusalem tjiña ante má nga tjiñin nga n'etsjoho Ntíaná.

²¹ —Ji tachjuun —kitsú Jesu—, n'e s'ejin ni xi t'ixihin. Kuichú chuba nk'ie nga najmi ta k'j'úáihinu naxi xu'bi ko najmi ta kuankihinnu Jerusalem nga n'etsjoho Ntia Na'miu. ²² Jun najmi yo xi n'etsjoho. Tunga jin yai xi n'etsjoihi, at'aha ajihin xuta xi ntje judio tjeñen ra stjún xi ts'ínk'anki xuta.

²³ Tunga jahá t'ibichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga kjuaxi n'etsjoho Ntia Na'miu. Xi nkú ts'ín kuakúyaha Espiritu Santo xuta, b'a ts'ín ts'íintsjoho Ntia Na'miu. At'aha Ntia Na'miu mjehe nga xuta xi b'i ts'ín t'jintuyáha ts'íintsjoho. ²⁴ Xi ts'íintsjoho, tjiñin nga kjuaxi b'a ts'ín xi nkú ts'ín kuakúyaha Espiritu Santo. At'aha Espiritu ní Ntíaná.

²⁵ B'a kitsú tachjuun:

—Be nga k'j'uai Mesia, chá xi ts'ín nibá Ntíaná. Nk'ie nga k'j'uai, kuitsuyaná nkú tjiñin ra ni xi tjin.

²⁶ —An ní niu, an xi t'inchjakohi —kitsú Jesu.

²⁷ Kui chubo 'jai ngáha já ni'yakuyáha ko kama nkjúhun nga nku tachjuun t'inchjanijmíko Jesu. Tunga ndaha nku najmi kama k'un kingjásjaiyaha mí nihi xi mjehe ko a ra mí nihi xi t'inchjanijmíyako ho tachjuun. ²⁸ As'ai tsasínjña nisaha tachjuun ko ngji ajin nantio. Ngji tsúyaha xuta ni xi kamat'ain. ²⁹ B'i kitsú:

—Nibáase ma ruu xuta x'in xi kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian. Kutsa kuihí xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

³⁰ As'ai tsitju xuta nantio nga j'aisehe Jesu. ³¹ Nk'ie nga ngji tachjuun ajin nantio, já ni'yakuyáha Jesu b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, chineí ichí nichineí.

³² —Tjiñana nichine xi najmi yo —kitsú Jesu.

³³ Kui nga b'i ngján kingjásjaiyaha ra xinkjin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú:

—Tjin ra xi k'j'uaikoho nichine.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ts'ian xi nkú ts'ín mjehe xi kits'ín nibána kō nga ts'intjusan xá xi ts'e, kui ní niu xi nichinena. ³⁵ Tíbixíu: “Ndyja sa ŋju sá nga kuichú chon.” Tunga an b'a tixinnuu: Chjúx'ánkiu tunkun kō chaso. Xuta xi nibá ján, kui xi nkú joyaha chan. Ja tábichú chubaha. Ja kama k'j'uaíya chon. ³⁶ Xi tíf'áya chan xi nibá yō kama chjíhi. At'aha k'úentu tík'un sín xuto. B'a ts'ín nkuhú tsjo kamaha rá xi ts'ínxájin kō xi f'áya chon. ³⁷ At'aha kjuaxi kjáihin én xi b'a tsuu: “Nku xi b'éntje kō k'j'ái xi f'áya.” ³⁸ An kits'inkjínuu nga chj'ayo chan xi najmi jun kis'enkinuu kjuanimá. K'j'ái xi kuak'féntje nga nibá xutái, kō jun ta sakút'anuu chjíhi xóo.

³⁹ Nkjin xuta Samaria xi tjíntu ante xu'bō kis'ejihín Jesu nk'ie nga kint'é nga b'i kitsú tachjúun: “Kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian.” ⁴⁰ Kui kjuaha nk'ie nga j'aisehe rá xuta Samaria Jesu, tsankihí nga k'úejña yō. Y'ejña Jesu jo nistjin tjíhin ⁴¹ kō 'yún nkjin sa xi kis'ejihín én xi kinchja. ⁴² As'ai b'a incha kitsúhu tachjúun:

—S'ejinni nd'ai tunga najmi tu ngat'aha ní én xi tsixín. S'ejin níni at'aha kō jin kuanu'yái kō mankjinni nga kjuaxi nga kui xi ts'ínk'anke xuta xi tu má tjíntuhú.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda chí

⁴³ Nk'ie nga j'a jo nistjin, as'ai tsitju Jesu yō nga ngji ante Galilea. ⁴⁴ At'aha kitsúya Jesu nga najmi yankjún nku nda profeta ante xi ts'e. ⁴⁵ Nk'ie nga tsichu Galilea, xuta xi tjín yō kits'ínkjáihín, at'aha kíkíe ngayjee ni xi kits'ín Jesu nanki Jerusalem ajihín s'íu. At'aha kō kui incha ngji s'íu.

⁴⁶ As'ai tsichu ngáha Jesu Cana, nanki xi tijnajihín ante Galilea má nga kits'ín ma binu ntánijuō. Yō tijná nku nda xi ts'ínxát'aha nda rei, kui xi tijnaha nku nda chí xi kjiña un nanki Capernaum. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'é nga tsitju Jesu ante Judea kō j'ai ante Galilea, as'ai j'aisehe kō tsankihí nga nguai ni'yaha tu xi ts'ínnkihí rá nda chíhi, at'aha ja t'ime. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi choo kjuankjún kō ni xi t'bakúchji nga'yúhun Ntjaná, najmi s'ejinnuu nga Ntjaná kits'ín nibána.

⁴⁹ As'ai b'a kitsú nda xi ts'ínxát'aha nda rei:

—Ji nda ntia, nibá mai ichí kintehe ni nga kuayá nda china.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani ni'yahi. Ja nda ngáha nda chíhi.

Kis'ejihín ndo én xi kitsú Jesu kō ngji. ⁵¹ Nk'ie nga tjen masen niyóo, ksatéjin já musuhu kō b'a kitsúhu:

—Ja nda ngáha ntíhi.

⁵² Kingjásjaiyaha ndo já musuhu mí chubaha kik'atuts'ihín nga kis'e nda ngáha rá ntíhi. B'a kitsú jóo:

—Kujña nga chuba nku tsitjujihín ch'iun nda chíu.

⁵³ J'átsjehen na'mihí nda chíu nga kui chubō: “Ja nda ngáha nda chíhi”, kitsúhu Jesu. Kui kō ngayjee xuta xi tjín ni'yaha kis'ejihín Jesu. ⁵⁴ Kui kjuankjún xu'bi xi ma johō xi kits'ín Jesu nk'ie nga tsitju ante Judea kō j'ai ngáha ante Galilea.

5

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda xi kjiña un

¹ K'j'ái nistjin ngáha, nk'ie nga tjincha b'asje s'ihí xuta judio ngji ngáha Jesu nanki Jerusalem. ² Yō tijná nku ntá tixa chánkantsú xi tiña maha ankjuaha naxinantóo xi 'mi Ankjua Chutsanka. Kui ntá tixo xi 'mi Betesda nga én hebreo.

Un ante nk'ién kis'entuhu. ³ Yo fantu nkjún xuta un, xuta ka, xi najmi ma fi ko xi nta sjai. Kui xi incha kuyáha nga ts'ín niyá ntánijuo. ⁴ At'aha tu nkjé tu nkjéhé ni nku ntítsjehe Ntíaná f'ajénjin ntá tixo ko ts'ín niyánkíhí ntánijuo. Ko xi tjun tsungijin yjoho ntóo nk'ie nga ja kuan'e niyáha, kui xi ma nda tu mí ch'in xi k'uhún ra.

⁵ Yo kjiñajihín xuta uun nku nda xi tjiñin kan tj'ion jan nú nga uhun. ⁶ Nk'ie nga kíkíe Jesu nga kjiña ndo yo, kamankjihín nga ja nkjin nú tjiñin nga uhun ko b'i kitsúhu:

—¿A mjehi kama nda ngáhani?

⁷ —Ji nda ntia —kitsú nda uun —, najmi ch'a tjinna xi kuasinkona, tsa tsungijinna ntá tixo nk'ie nga n'e niyáha. Nk'ie nga mjena tsungijian yjona, tu kj'ahí xi tjun tsungijin yjoho.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tisíntjein, chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.

⁹ Ta kuihi chubó kama nda ngáha ndo. Jakj'á nijña xi kjiñasun ko ngji. Tunga xuatuhú kui nistjün, nistjin nkjúhun xuta judio. ¹⁰ Kui nga b'a kitsúhu ra já judio k'aku nda xi kama ndoo:

—Xuatu nd'ai. Tíña nkjúhun kjuatéxumoó nga ch'ai nijñahi.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Xi kuats'innkina, kui xi b'a kuatsúna: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.”

¹² B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi b'a kuatsúhi: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in”?

¹³ Tunga najmi behé nda xi kama nkíhí yá xi kits'innkíhí, at'aha ngji t'axín Jesu ajihín xuta xi tjincha yo. ¹⁴ Askahan Jesu ksatéjin ngáha ndo má ma natsihín ninku ko b'i kitsúhu:

—Ji, ja kama nda ngáhani. Najmi ta n'ehehi ngatitsun tu xi najmi satéhe ri nku ni xi 'yún ch'onk'un sa.

¹⁵ As'ai ngji tsuyaha ndo já judio k'aku nga Jesu xi kits'innkíhí. ¹⁶ Kui kjuaha nga kits'ín unkiehe ra Jesu já judio k'aku, at'aha b'a kits'ín nga nistjin nkjúun.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Na'mina tít's'inxá santaha nd'ai ko an ta tít's'inxá.

¹⁸ Kui kjuaha nga tu sahá 'yún tsangisjai niyáha já judio k'aku nga mjehé ts'ínk'iehen Jesu. At'aha najmi tu suba tsa nistjin nkjúun xi najmi kitsenkjún, tunga b'ahá kitsú ya nga Ntíaná xi Na'mihí. B'a ts'ín ta kuihi kits'ín ma yjoho xi nkúhu Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúchji Jesu xáha

¹⁹ As'ai kinchja Jesu nga b'a kitsúhu jóo:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ni najmi ma ts'ín Ntíhí Ntíaná cuenta subaha. Tu nkuhú ni xi tibe nga tít's'ín Na'mihí, kui xi ts'ín. At'aha ngatentee ni xi ts'ín Na'miu, ta kui nihi xi ts'ín Ntíu. ²⁰ At'aha Na'miu 'yún tjoho Ntíu ko bakúchjihí ngayjee ni xi ts'ín. Ko kuakúchji saha ni xi 'yún chánka. Xí kama nkjúhunnuu. ²¹ At'aha xi nkú ts'ín Na'miu ts'ínkj'áiyaha xuta ngabayoo ko ts'ínk'íentu tík'un ngáha, b'a ta ts'ín Ntíu ts'ínk'íentu tík'un xi mjehé. ²² Najmi Na'miu xi kuasehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'ín xuta. Ntíu ní kitsjáha nga kui xi kuaseyhehe kui niu, ²³ tu xi ngayjee xuta skuenkjúhun Ntíu xi nkú ta ts'ín benkjún Na'miu. Xi najmi benkjún Ntíu, b'a ta ts'ín najmi benkjún Na'mi xi kits'ín nibáha.

²⁴ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi basínñjuhu éna ko s'ejihín xi kits'ín nibána, kui xi ja tjintu tík'un sín. Najmi tjin ni xi nguainéhe at'aha ja tsitjujin ngabayoo ko tjintu tík'un sín. ²⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuichú chubá ko ja kuichu chubó

nd'ái nk'ie nga xuta k'ien kuint'é ntaha Ntíhí Ntíaná, kó xi tít'é'éhen k'úentu tík'un. ²⁶ At'ahá xi nkú ts'ín Ntía Na'miú kuentahá tǐjña tík'uhun, b'a ta ts'ín kitsjáha Ntíu nga kuentahá tǐjña tík'uhun. ²⁷ Na'miú kitsjáha Ntíu tǔ xi kuasehe ra tsa nda kó tsa najmi nda ni xi kits'ín xuta, at'ahá kui xi Ntíhí Nda'íun.

²⁸ Najmi tǔ ma nkjúnnuu niú. At'ahá kuichú chuba nk'ie nga kuint'é ntaha Ntíu ngayjee xuta xi kjintuyánji ²⁹ kó kuísintjen ngáha. Xi nda kits'ín kuísintjen nga k'úentu tík'un. Xi najmi nda kits'ín kuísintjen nga s'enéhe ni xi kanéhe ngat'ahá ni xi incha kits'ín. ³⁰ Ndaha nku ni najmi ma ts'ian kuenta. Xi nkú ts'ín nt'e, b'a ts'ín ts'ian kjuá. Kó kixi ts'ian kjuá, at'ahá najmi bangisjai suba ni xi mjena. Ni xi mje níhí Na'mi xi kits'ín nibána bangisja.

B'í ts'ín kitsúya Jesu ni xi bakúchji nga kik'ái xáha

³¹ Tsa ta ahan xinya yáha an, najmi chjǐhí ra én xi kuinchja. ³² Tunga tǐjñahá kj'ái xi tífina kjuanda, kó be nga chjǐhí ra ni xi ts'ín nga b'éjña chji yáha an. ³³ Jun kin'ekjǐú já xi ngjingásaiyaha Jua nga yáha kui kó kui xi kitsúya yáha an. ³⁴ An najmi machjénna tsa xuta yjoninte nguaina kjuanda, tunga tǐxihǐnnuu nga n'echjǐhí ruu Jua tǔ xi k'uankihinu. ³⁵ Jua b'a joyaha nku nd'í xi tsat'ai kó kits'ín ndzjen, kó jun kin'e tsjojiun kutju nd'íhí.

³⁶ Tunga 'yún cháka sa ni xi tífina kjuanda nga én xi kinchja Jua. At'ahá xá xi kitsjána Ntía Na'miú nga ts'intjusan kó xi tít's'ian nd'ái, kui xi ta tífina kjuanda. Tíbakúchji nga Ntía Na'miú kits'ín nibána. ³⁷ Kó Na'miú ya xi kits'ín nibána ta tífina kjuanda. Jun najmi kjee nu'yó ntaha kó ta ndaha najmi kjee yo xi nkú tǐn. ³⁸ Ta ndaha najmi tǐjñajinnuu éhen ajin animanuu, at'ahá najmi s'ejinnuu xi kits'ín nibá. ³⁹ 'Yún nkjún n'eyo xujun éhen Ntíaná at'ahá b'a manuu nga b'a ts'ín sakúhunu nga kuíntsuba tík'un síun. Tunga an ní tǐnchjanímíyahana xujun nga tífina kjuanda. ⁴⁰ Tunga najmi mjehénuu nibasenu tǔ xi kuíntsuba tík'uhunnu.

⁴¹ Najmi tǐbangisja tsa xuta tsjána kjuachánka. ⁴² Tunga behénuu. Be nga najmi n'etjó Ntíaná. ⁴³ Ngajohó Na'mina jáihina kó jun najmi n'ekjǐánnú. Tunga tsa kj'ái xi kuaté xá subaha yjohó, tǔ sahá kui xi n'ekjǐohon. ⁴⁴ B'í ngján 'bohó kjuachánka yjonuu. Najmi binchisjó nga Ntíaná xi nku tutuu tsjánuu kjuachánka. Nk'ie nga b'a n'o, ¿nkú ts'ín s'ejihǐnnuu éna?

⁴⁵ Najmi tǔ b'a bixiún tsa an xinyat'ainnuu nginkun Ntía Na'miú. Moise ní xi tíma 'yún tak'un, kui ní xi tǐsuyat'ainnuu. ⁴⁶ Tsa kjuaxi nga s'ejinnuu ni xi y'ét'a Moise, ta s'ejinnuu an, at'ahá an kinchjanímíyahana Moise. ⁴⁷ Tunga tsa najmi s'ejinnuu ni xi y'ét'a Moise, ¿nkú ts'ín s'ejihǐnnuu én xi tǐnchja?

6

B'í ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Kj'ái nǐstjin ngáha ngji Jesu ngabantá ntáchak'un Galilea, xi ta 'mi ntáchak'un Tiberia. ² Nkjin nkjún xuta kitsjennkǐhí, at'ahá kíkíe kjuankjún xi kits'ín nga kits'ínkǐhí xuta un. ³ As'ai tsiyajnu Jesu nku asunntu tjenkǐ kó yo y'ejñakó já ni'yakuyáha. ⁴ Kui nǐstjiun ja tǐbichú tíña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judiǐ tǐjhen ra. ⁵ Nk'ie nga tsase Jesu kó kíkíe nga nkjin nkjún xuta xi tǐncha nibák'uhun, b'a kitsúhu Felipe:

—¿Má xi tǐjhen ch'atsee nǐnkuan xi kjǐne xuta nkiun?

⁶ Tunga tǔ xi kǐkjut'ayák'uhún ni Felipe nga b'a kitsúhu, at'ahá be ni xi ts'ín.

⁷ As'ai b'a kitsú Felipe:

—Ta ndaha tsa jo unchan toon denariǐ nǐnkuan ch'atsee, tsa as'ai íchí íchí k'uaihí nga nkúnkú, najmi kuichú mahá ra.

⁸ As'ai b'i kitsú ndá ni'yakuyá xi 'mi Andre, xi nts'e maha Simon Pedro:

⁹ —Ei síjña nku ndá chí xi y'a un ninkuan xi kamandakoho tu cebada ko jo tjio. Tunga, ¿mí skan kamaha ra xuta nkjiun niu?

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a t'ihuun nga kat'entu ngayjee xuta.

Tjín nkjún naxi chu kui ante xu'bo ko y'entu ajin naxi chu nkú ra ma un mii jáx'in. ¹¹ As'ai jak'á Jesu ninkuon, kitsjáha máb'achjihí Ntíaná ko kits'inn dzjoho xuta xi kab'entu yo. B'a ta kits'ihin tjio nga kitsjáha xi nkú tjín mjehe xuta. ¹² Nk'ie nga kik'ie sisihin xuta, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Chj'ayo ninkuan xi k'uankiu tu xi najmi kuatsúhun.

¹³ As'ai j'áya jóo ninkuan xi ts'ankiu, kui xi nibaha ra ninkuan cebada xi uun. Te jo nisín kama ninkuan xi ts'ankihí xuta. ¹⁴ Nk'ie nga kikié xuta nkjiun kjuankjún xi kits'ín Jesu, as'ai b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndai xi ndá profeta xi tjihin nga kj'uaí asunnteí.

¹⁵ Tunga kamankjihín ra Jesu nga mjehe jóo ngjuai ko kjua'yúhun nga ndá rei ts'ín maha. Kui nga ngji t'axín suba ngáha asuntu tjenkiu.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Nk'ie nga ja tíma jyun, as'ai incha j'aijen andai ntáchak'uun já ni'yakuyáha Jesu. ¹⁷ Jas'en yábarku tu xi kj'uatikjáha ntáchak'uun nga ngjuai nanki Capernaum. As'ai tu kama jyunt'aihín nk'ie nga najmi kjee bichú tjenkkihí Jesu. ¹⁸ Ko tu nkuhú ntjo xi tu xí 'yúhún kama. Xí kits'ín xuhú ntáchak'uun.

¹⁹ Nk'ie nga tsichu nkú ma tsa un ko tsa jun kilomētru tjihin, kikié jóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun nga nibák'un tiñaha yábarku. Incha kitsankjún jóo, ²⁰ tunga b'ihí kitsú Jesu:

—An ní niu. Najmi tu binkjun.

²¹ Tsjo kamaha jóo nga jas'en Jesu yábarku ko tu tsichu sahá yábarku nanki xi má nga tíincha fi.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui xi ts'ínk'íentu tík'un xuta

²² Nistjin xi ma ndyjuun kamankjihín xuta xi y'entu ngabantá ntáchak'uun nga tu nkuhú maha yábarku xi tsitju yo ko nga Jesu najmi jas'en nga ngjiko já ni'yakuyáha, at'aha tu já ni'yakuyáha ngji subahá. ²³ As'ai incha j'ai kj'ai yábarku xi tsitjuhu nanki Tiberia nga j'ai tiña má xi tjehe kikjine ninkuan xuta nk'ie nga kitsjáha Jesu máb'achjihí Ntíaná.

²⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kikiéhe xuta nga najmi ta tjihin Jesu yo ko ta ndaha já ni'yakuyáha, as'ai jas'en yábarku nga ngjingsjai nanki Capernaum.

²⁵ Ngabantá xinkuu kisakúhu ko b'i incha kitsúhu:

—Ji ndá maestru, ¿nkú n'e jáihini ei?

²⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kiyo kjuankjún xi kits'ian, tunga najmi kuihí kjuaha tbinchisjáhinú. Tu ngat'aha ní ninkuan xi kichinehenu nga kitse susunnuu, kui kjuaha nga tbinchisjáhinú. ²⁷ Najmi tu n'exántjaihinu ninkuan xi maha fe. Ninkuan xi najmi ma níhi fe n'exántjaihinu. Kui xi ts'ínk'íentu tík'unnuu. Ntíhi Ndax'íun tsjánuu ninkuan xu'bo. Ntia Na'miu tsakúnuu nga kui xi kits'ín nibá.

²⁸ B'a kitsú jóo:

—¿Mí ni xi tjihin nga n'ei jin tu xi n'etjusuhunni ni xi mjehe ra Ntíaná?

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Kui ni xu'bi xi mjehe Ntíaná nga n'etjusun. Kas'ejinnuu ndá xi kits'ín nibá.

³⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchjini nga Ntíaná kits'ín nibáhi tǔ xi cháhanǐ kǒ s'ejinni jí? ¿Mí xáha Ntíaná xi mahí? ³¹ At'aha ntje cháná kíkijine mana nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kui nihi xi tjít'a éhen Ntíaná nga b'a títu: “Nínkuan xi ndjiojmi ján nibaha rá kitsjáha nga kíkijine.”

³² B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxǐ ni xi tǐxinnuu. Na'minaha xi kitsjánuu nínkuan xi ndjiojmi ján nibaha, najmi Moise. Kǒ nd'ai títjánuu nínkuan xi nda kíkijin. Kui xi ndjiojmi ján nibaha. ³³ At'aha nínkuan xi tsjá Ntíaná, kui xi nibajehen ndjiojmi ján kǒ ts'ínk'iéntu tǐk'un xuta asunntei.

³⁴ —Ji nda ntia —kitsú jóo—, k'uaǐ tehentenǐ nínkuan xu'bo.

³⁵ As'ai b'í kitsú Jesu:

—An nínkuan xi ts'ínk'iéntu tǐk'uhun xuta. Xi kj'uaísena najmi ta kama bjohǒ rá kǒ xi s'ejihǐn an najmi ta kama xintáha rá. ³⁶ Tunga jáhá b'a kuaxinnuu, ndaha tsa tǐyanú tunga najmi tís'ejihǐnnuu. ³⁷ Kj'uaísena ngayjee xuta xi tsjána Na'mina, kǒ xi kj'uaísena najmi k'onsje natsin ján.

³⁸ At'aha ndjiojmi ján nibajehenna tǔ xi ts'intjusuhunna xi nkú ts'ín mjehe Na'mi xi kits'ín nibána kǒ najmi xi nkú ts'ín mjena. ³⁹ Kǒ ni xi mjehe xi kits'ín nibána, najmi mjehe tsa ts'inndyja ndaha nku xi kitsjána. Mje níhi nga ts'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo xuta xu'bo nǐstjin xi fekuu. ⁴⁰ At'aha ni xi mjehe Na'mina, mjehe nga k'úéntu tǐk'un sín ngayjee xi kj'uaísehe Ntíu kǒ s'ejihǐn. Kǒ an ts'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo xuta xu'bo nǐstjin xi fekuu.

⁴¹ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu nga kui xi nínkuan xi ndjiojmi ján nibajehen, as'ai já judio kinchjyanehé. ⁴² B'a íncha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihǐ ndai xi Jesu, ntíhǐ Kuse? Yaá na'mihǐ kǒ naaha. ¿Nkú tǐhǐn rá nga b'a títu nga ndjiojmi ján nibajehen?

⁴³ As'ai b'í kitsú Jesu:

—Najmi tǔ chubayanenú. ⁴⁴ Ndaha nku najmi kama kj'uaísena tsa najmi kj'uaíkoǒ Na'mi xi kits'ín nibána. Kǒ xi kj'uaísena an ts'ínkj'áiya ngáha rá ngabayoo nǐstjin xi fekuu. ⁴⁵ B'a ts'ín y'ét'a já profeta: “Ntíaná kuakúyaha ngayjee xuta.” Kui b'a maha, ngayjee xi mjéñjuhu rá kǒ bangiya ni xi bakúyaha Ntia Na'miu, kui xi kj'uaísena.

⁴⁶ Ndaha nku najmi kjee be yáha Ntia Na'miu. Nku tutuhú xi nibaha má tǐjña Ntíaná, kui xi ja be Ntia Na'miu. ⁴⁷ Kjuaxǐ ni xi tǐxinnuu. Xi s'ejihǐn an, kui xi k'úéntu tǐk'un sín. ⁴⁸ An nínkuan xi ts'ínk'iéntu tǐk'uhun xuta. ⁴⁹ Ntje chánuu kíkijine mana ante kixiu, tunga tǔ nkú jesuhún. ⁵⁰ Tunga nínkuan xu'bi ndjiojmi ján nibajehen tǔ xi kjínehé xuta kǒ najmi ta kuayáha. ⁵¹ An xi nínkuan tǐk'un xi ndjiojmi ján nibajehen. Tsa tǐjǐn xi kjínehé nínkuan xu'bi, kui xi k'úéjña tǐk'un sín. Kǒ nínkuan xi tsja, kui xi yjonintena xi tsjantǐhina xuta asunntei.

⁵² As'ai tǔ y'ésikohó xinkjín já judio nga b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín tsjáhaná yjonintehe ndai nga chínehé?

⁵³ B'í kitsú Jesu:

—Kjuaxǐ ni xi tǐxinnuu. Tsa najmi chínoo yjonintehe Ntíhǐ Ndax'iun kǒ s'iu jníhǐ, najmi kuǐntsuba tǐk'un. ⁵⁴ Xi kjínehé yjonintena kǒ k'úí jnína, kui xi k'úéntu tǐk'un sín, kǒ an ts'ínkj'áiya ngáha rá xuta xu'bo nǐstjin xi fekuu. ⁵⁵ At'aha yjonintena xi nichine xi ndoo kǒ jnína xi ntá xi ndoo. ⁵⁶ Xi kjínehé yjonintena kǒ k'úí jnína, kui xi k'úéntujnína kǒ an kúátejñajihǐn.

⁵⁷ Na'miu kits'ín nibána. At'aha tǐjña, kui nga tǐjñahana. B'a ta ts'ín at'aha tǐjña tǐk'an, kui nga k'úéntu tǐk'uhun xuta xi ts'íin mana nichinehé. ⁵⁸ Kui xu'bi nínkuan xi ndjiojmi ján nibajehen. Kui xi najmi xi nkú joyaha mana xi kíkijine ntje chánuu kǒ tǔ nkú jesuhún. At'aha xi kjínehé nínkuan xu'bi, k'úéntu tǐk'un sín.

⁵⁹ B'a ts'ín kinchja Jesu nga tsakúya ayaha nku ni'ya sinagoga xi tjíña nanki Capernaum. ⁶⁰ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha én xi kinchja, as'ai nkjin xi b'i kitsú:

—Ni tjin tsa n'esihin én xi tínchja. ¿Yá xi ts'ínkjáihin ni xi kuatsú?

⁶¹ Kamankjihin Jesu nga kinchjayanehe xuta ni'yakuyáha nga b'a kitsú. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A t'n'endyjajihín ruu yjonuu én xi kuanchja? ⁶² ¿Nkú sa kamanuu tsa choo Ntíhi Nda'x'iun nk'ie nga ngjuajinji ngáha ante má nga nibaha? ⁶³ Espiritu Santo ts'ínk'íentu t'ík'un xuta. Xuta bi, najmi maha ts'ínk'íentu t'ík'un xuta xinkjín. Én xi kuaxinnuu Espiritu Santo nibáha ra ko kui éen ts'ínk'íentu t'ík'unnuu. ⁶⁴ Tunga tjin ajinnuu xi najmi s'ejihin an.

B'a kitsú Jesu at'aha be santaha nga tuts'ihin ni yá xi najmi s'ejihin ko yá xi ts'ínkjas'eheh. ⁶⁵ Ko b'i ta kitsú ya:

—Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nga ndaha nku najmi kama kj'uaísehena tsa najmi Ntia Na'miu kitsjáha nga kj'uaíseha.

⁶⁶ Yo kik'atuts'ihin ra nga nkjin xuta ni'yakuyáha y'éjñaha. Najmi ta kitsjenkohó ra. ⁶⁷ As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyá xi te joo:

—¿A mjenuu kuankfún ko jun?

⁶⁸ —Ji Nda Ntia —kitsú Simon Pedro—, ¿yá sa kama tsjénkkihí jin? Jihí xi chubai én xi ts'ínk'íentu t'ík'un síhin xuta. ⁶⁹ S'ejinni ko ja kamankjinni nga ji Cristo, xi Ntíhi Ntíaná xi tjíña t'ík'uun.

⁷⁰ B'i kitsú Jesu:

—An j'ajinnuu jun xi te joo, tunga tjenjihinnuu nku ndaninda.

⁷¹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Juda Iscariote, ntíhi Simon. At'aha kui xi ts'ínkjas'eheh ko kui xi nku nda ni'yakuyá xi te joo.

7

B'i ts'ín ngji Jesu S'íhi Ni'ya Kicho

¹ Askahan kikjatsú'ba Jesu ante Galilea. Najmi kama mjehe nga kikjatsú'ba chji ante Judea, at'aha já judio k'aku tsangisjai niyá xi nkú ts'ín ts'ínk'ieheh.

² Tunga jahá t'ibichú tíña s'í xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheh ra, s'í xi 'mi S'íhi Ni'ya Kicho, ³ ko b'a kitsú já nts'e Jesu:

—Najmi tu ei binchin. Tu sahá t'in Judea tu xi skuéhe xuta ni'yakuyáhi ni xi n'ei. ⁴ At'aha najmi tjin xi b'éjña 'ma ni xi ts'ín tsa mjehe cha. Tu sahá takúchjihí yjohi xuta asunnteí nga n'ei ni xi t'n'ei.

⁵ B'a kitsú já nts'e at'aha ta ndaha kui najmi incha kis'ejihin yáha Jesu. ⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi kjee bichú chubana nga ts'ian ni xi t'ihin nga ts'ian. Jun bi, tu mí chubahá ni ma n'o ni xi t'ihin nga n'oo. ⁷ Najmi tít'sín unkienuu xuta asunnteí. An bi, tít'sín unkienu at'aha t'ib'ejña chja nga ch'on tjin ni xi t'incha ts'ín. ⁸ Tankfún s'íu. Najmi kfán an at'aha najmi kjee bichú chubana.

⁹ B'a kitsú Jesu, as'ai y'ejña ante Galilea. ¹⁰ Tunga nk'iehé nga incha ngji s'íu já nts'e, as'ai ngji ko kui. Tunga najmi ngji chjihí, tsa jóo tjenjihin. Ngji suba.

¹¹ As'ai ajin s'íu já judio k'aku tsangisjaihi. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kj'uaíhí ndo?

¹² Ko xuta nkjin ta kinchjanijmíyaha Jesu. Tjin xi b'a kitsú: “Ndahá ndo.” K'ua ngá xi b'a kitsú: “Najmi nda ndo. Xutahá b'anachaha ndo.” ¹³ Tunga najmi kama tak'uhún xuta kinchjanijmíyaha chji chjihí Jesu at'aha tsankjún já judio k'aku.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ajin s'íu

¹⁴ Nk'ie nga ajihin s'íu, jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko tsakúya. ¹⁵ Kama nkjúhun já judiö k'aku ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Nkú ts'ín behe ni xi ts'e Ntíaná ndai nga najmi tsangiyaha?

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi an ts'an ni xi t'bakuyá. Xi kits'ín nibá nína ts'e éen. ¹⁷ Xi mjehe ts'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, kui xi skué tsa Ntíaná ts'e ni xi t'bakuyá ko tsa an ts'an. ¹⁸ Nku xuta xi nchja ni xi ts'e, kui xi bankisjai kjuachánka xi ts'e. Tunga xi bankisjai kjuachánkahá xi kits'ín nibáha, kui xi kjuaxi ni xi tsu ko naxu ts'ín. ¹⁹ ¿A najmi kitsjáhánuu Moise kjuatéxumoo? Tunga ndaha nku jun najmi tít's'íntjusun kjuatéxumoo. ¿Á mjeheuu n'ek'iehennú?

²⁰ As'ai b'a incha kitsú xuto:

—¿Kutsa ndanindahá tíjñajihin! ¿Yá xi mjehe ts'ínk'iehin?

²¹ B'i kitsú Jesu:

—Nku ni kits'ian ko ngatentoö kama nkjúnnuu. ²² Tsakúyanuu Moise nga n'etjusun circuncision, ndaha tsa najmi Moise kik'atuts'ihin rá niu. Ntje chánuu ní kik'atuts'ihin rá niu. Kui nga n'etjusuhun niu ndaha tsa nistjin nkjún. ²³ B'a n'ohoo ntíx'innuu ndaha tsa nistjin nkjún tu xi najmi ndyjaha kjuatéxumahá Moise. Tunga tsa b'a n'o nga nistjin nkjún, ¿á t'n'ekjankohonú nga nistjin nkjún kits'innk'íhí rá nku nda? ²⁴ Najmi tu kjuá sunnk'a n'o. Kixi ní n'oo kjuá.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha xuta yáha Jesu

²⁵ As'ai b'a kitsú k'ua xuta nanki Jerusalen:

—¿A najmi kuihí ndai xi mjehe ts'ínk'iehen jóo? ²⁶ Tunga, á t'inchja chji chjiji ko najmi ch'a nkú tít'suhú rá. ¿A kjuaxihí nga ja kamankjihin já t'ixóo nga kui ndai xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá? ²⁷ Tunga yanáá má nibáha ndai. Nk'ie nga kj'uai xi Cristo, najmi ch'a skué má nibaha.

²⁸ As'ai 'yún kinchja Jesu nga b'i ts'ín tsakúya má ma natsihin ninku:

—B'a t'ibixiún nga yanú ko yo má nibáhana. Tunga najmi kuantanahá jáihina. Tjin xi kits'ín nibána. Ko xi kits'ín nibána ma n'e s'ejián ni xi tsu. Kui xi najmi yo. ²⁹ Tunga an be yáha, at'ahá má tíjña nibahana ko kui xi kits'ín nibána.

³⁰ As'ai kama mjehe jóo nga kuakj'ánijéhe. Tunga ndahá nku najmi kits'ínk'ohó, at'ahá najmi kjee bichú chubaha. ³¹ Tunga nkjin xuta xi t'inchajihin xuta nkjiun kis'ejihin Jesu. B'a kitsúhu xinkjin:

—Nk'ie nga kj'uai xi Cristo, ¿a 'yún ts'ín sa kjuankjún nga nda xu'bi?

³² Kint'é já fariseo ni xi kitsú xuto nga kinchjanijmíyaha Jesu. As'ai já na'mi k'aku ko já fariseo kits'ínkji já xi kunntá ninku tu xi kuakj'ánijéhe Jesu. ³³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu chuba nistjihin kúátejñajin sanuu ko kfín ngáhana má tíjña xi kits'ín nibána. ³⁴ Kuinchísjainú tunga najmi tá sakúhunuu an. Má nga kfintejña najmi kama kuankiún.

³⁵ B'a kitsúhu xinkjin já judiö k'aku:

—¿Má nguaihi ndai nga najmi tá sakúhuná? ¿A xuta judiö xinkjá xi tjintujihin xuta xi nchja griego nguaisehe? ¿A tá kuakúyaha xi nchja én griego? ³⁶ Ni xi kuanchja: “Kuinchísjainú tunga najmi tá sakúhunuu an”, ko: “Má nga kfintejña najmi kama kuankiún”, ¿nkú tsuhú rá ni xi kuatsú?

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kamahá xuta xi s'ejihin kui

³⁷ Nistjin xi fekuhu s'íu, kui xi 'yún b'asje xuta, as'ai tsasinjña ndju Jesu ko 'yún kinchja:

—Tsa tjín xi tíma xintáha, kanibásena kō kat'i. ³⁸ B'a kamaḥa xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná. Xi s'ejihín an animaha stjújin ntáje, ntá xi ts'ínk'léntu tik'uhun xuta.

³⁹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanimíyaha Espiritu xi askahan ts'ínkjáihín xuta xi s'ejihín Jesu. Najmi kjee f'ai Espiritu Santo kui nistjiun, at'aha najmi kjee s'ejña chji kjuachánkaha Jesu.

⁴⁰ Nk'ie nga kint'é xuto éin, k'ua xi b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihín nga kui ndai nda profeta xi tjíhin nga kj'uaí.

⁴¹ B'a kitsú ngá k'ua:

—Kui ndai xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

Tunga tjín ngá xi b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín Galilea nibaha xi Cristo? ⁴² ¿A najmi b'ahá ts'ín tjít'a éhen Ntíaná, nga ntjehe David nibaha ra xi Cristo, kō nga Belen nibaha, má nga nankihí David?

⁴³ B'a ts'ín tsakjányaha yjohō xuta nantio nga incha kinchjanimíyaha Jesu.

⁴⁴ Tjín xi kama mjehe nga kuakj'anijéhe tunga ndahá nku najmi kits'ínkōho.

B'i ts'ín najmi kis'ejihín já judio k'aku nga Ntíaná kits'ín nibáha Jesu

⁴⁵ As'ai já xi kunntá ninku j'ai ngáha má tjintu já na'mi k'aku kō já fariseo kō b'i kik'ihín:

—¿Á najmi kjúáikōhonu ndo?

⁴⁶ B'a kitsú jóo:

—Ndaha nku najmi kjee b'a ts'ín nchja xi nkú ts'ín nchja ndo.

⁴⁷ B'a kitsú já fariseo:

—¿A kohó jun ta kuak'anachanu ndo? ⁴⁸ ¿A tjíhín ajihín já tjíxōo kō a ra ajihín já fariseo xi s'ejihín Jesu? ⁴⁹ Tunga xuta xu'bi bi, najmi mankjihín kjuatéxumoo. Kui xi najmi nda nginkun Ntíaná.

⁵⁰ As'ai kinchja Nicodemo, nda fariseo xi j'aisehe Jesu nga jyuun:

Xi nkú ts'ín tjíña kjuatéxumaná, tíjtun tjíhin nga kuasinñjuhuú xuta tu xi chahaná ni xi kits'ín kō askahan n'e raá kjuá.

⁵² B'a kitsú jóo:

—¿A ta kohó ji xi nibáhani Galilea? N'eya nda ndai xujun éhen Ntíaná kō chái nga ndaha nku nda profeta najmi kjee tjujín Galilea.

⁵³ As'ai b'i ngján incha ngji ngáha ni'yaha.

8

B'i ts'ín kichjut'ayák'un Jesu nga j'aich'áha nku tachjuún

¹ As'ai ngji Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ² Nk'ie nga ja kama sehen nistjin xi ma ndyjuun, j'ai ngáha má ma natsihín ninku. Yo j'aise nkjühun xuta kō yo y'ejña nga tsakúya. ³ As'ai incha j'aiko já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo nku tachjuún xi kiya nga kj'ái nda kjijñakōho. J'aisinjña nginkun Jesu kō nginkun xuto ⁴ kō b'a kitsú:

—Ji nda maestru, kuaya tachjín nga kj'ái nda kjijñakōho. ⁵ B'a ts'ín y'ét'a Moise kjuatéxumoo nga ndjio n'ek'iehen xi b'a ts'íiun. Ji bi, ¿nkú bixín?

⁶ Tu xi kichjut'ayák'uhún ni Jesu nga b'a incha kitsú, at'aha mjehe kuaatéjéne. As'ai y'ejñantu Jesu kō najnu ntsja kits'ínntukōho t'anankiu. ⁷ Nk'ie nga tu nku tíincha bjásjaiyahá ra jóo, tsasinjña ngáha kō b'i kitsú:

—Xi najmi tjíhín ngatitsun, kui xi tjun kat'éhe ndjio tachjuun.

⁸ As'ai ta y'ejñantuhú ngáha nga tu nku kits'ínntuhú t'anankiu. ⁹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, nkúnkú b'i ngján incha ngji. Xi 'yún cháha tjun ngji. As'ai tu Jesu kō tachjuun tsinchajin subaha xuta. ¹⁰ Ta tsasinjña ngáha Jesu kō b'i kitsú:

—Ji tächjuún, ¿má kfihi jóo? ¿A ndaha nku najmi tã tibatéjénehe ri?

¹¹ —Najmi, Chá Ntia. Ndaha nku —kitsú tächjuún.

B'i kitsú Jesu:

—Tã ndaha an najmi chumi ni kjaninéhe. T'in ngáhani kò najmi tã n'eheni ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi nd'íhi xuta

¹² As'ai kinchjako ngáha xuto:

—An nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta asunntei. Xi tsjénnkina najmi jyun má k'úéma. S'ehé nd'í xi ts'ínk'íéntu tík'uhun.

¹³ As'ai b'a incha kitsú já fariseo:

—Ji t'ími subai kjuanda yjohi. Kui nga najmi chjfihi ra én xi tíchubahani.

¹⁴ B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Tã ndaha tsa an tífi subaha ra kjuanda yjona, tunga chjfihi ra én xi tíchja, at'aha be má nibahana kò má kfin ngáhana. Jun najmi yo má nibáhana kò najmi yo má kfin ngáhana. ¹⁵ Jun bi, xi nkú ts'ín tíjñaha asunntei, b'a ts'ín chasohoo ni xi nda kò ni xi najmi nda, tunga an najmi basjehé ni xi nda kò ni xi najmi nda ts'ín xuta. ¹⁶ Tunga tsa ni xi b'a ts'ihinna, kixi ts'ian, at'aha najmi kuantana b'a ts'ihinna. Na'mi xi kits'ín nibá nina b'a ts'inka. ¹⁷ Santaha kjuatexumanuu b'a ts'ín tjít'a: Tsa jo já kuitsuya nku ni, chjfihi ra ni xi kuitsy jóo. ¹⁸ An tífihi ra kjuanda yjona kò Na'mina xi kits'ín nibána tã tífina kjuanda.

¹⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má tíjña Na'mihí?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi yanú kò tã ndaha najmi yo Na'mina. Tsa yanú, tã cha ruu Na'mina.

²⁰ B'a ts'ín kinchja nga tsakúya má ma natsihin ninku, má tíjña kaxaha toon chje. Ndaha nku najmi jak'ánijéhe, at'aha najmi kjee bichú chubaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi asunntee tjeheh ra

²¹ As'ai tã kinchjahá ngáha:

—An kfián kò kuinchisjainú. Ajihin ngatitsunnuu kuayájiun nga najmi ta tíjñahana. Má nga kfián najmi kama kuankiún.

²² B'a kitsú já judio k'aku:

—¿A ts'ínk'ien subahá yjohoo? ¿Á: “má nga kfián najmi kama kuankiún”, títsuhu?

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kintei ts'ajun, nk'a ján ts'an. Asunntei tjehehnuu, nk'a ján tjehehna. ²⁴ Tsa najmi s'ejinnuu nga an xi tíjñá, ngatitsunnuu kuayájiun. Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nand'ai nga ngatitsunnuu kuayájiun.

²⁵ —¿Yáha ji? —kitsú jóo.

B'i kitsú Jesu:

—Xi ja kixinnuu nga tuts'ihin ni. ²⁶ Benuu. Kama xinya xi nkú ts'ín tjintuyánu. Kama xinya má nihi xi nda kò má nihi xi najmi nda t'n'o. Tunga xi kits'ín nibána, kui xi ma n'e s'ejian ni xi tsu. Kò ni xi kint'e nga kinchja, kui xi tíchja ngáhana asunntei.

²⁷ Tunga najmi kamankjihín ra jóo nga Ntia Na'miu kinchjanijmíyaha. ²⁸ Kui nga b'ihí tã kitsú ngáha Jesu:

—Nk'ie nga chjúsintjennk'o Ntíhi Ndax'iun, nk'iehé nga kamankjinnuu nga an xi tíjñá kò nga ndaha nku ni najmi ts'ian kuantana. Xi nkú ts'ín tsakúyana Na'mina, kui nihi xi tíchja. ²⁹ Xi kits'ín nibána tíjñakona. Najmi b'éjña subana, at'aha ts'intjusun teheh ni xi sasihin.

³⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, nkjin nkjún xi kis'ejihin Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi ntíhí Ntíaná

³¹ As'ai kinchjako xuta judio xi kis'ejihin:

—Tsa kuintsubajiun énná, kjuaxi nga kamo xuta ni'yakuyána ³² kō choo ni xi naxu tjin kō kui niu xi ts'ín ndáinu.

³³ B'a kitsú jóo:

—Ntjehé Abraham jin. Ndaha nku najmi kjee ts'ín maní xuta musu, tsa ts'atseni. ¿Nkú ts'ín b'a tíbixihinni nga kama ndáihini?

³⁴ B'ihí tá kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ngayjee xi tít'sín ngatitsun, nga'yúhún ngatitsuun tíñajin. Najmi ndáihí yjohó. ³⁵ Nku ndá musu xi kich'atse najmi ndáihí yjohó, ndaha tsa ni'yaha ndá ntíahá ts'ínxá. Tunga ntíhí ní nda ntíahá kama ts'e ni'yoó. ³⁶ Kui nga tsa Ntíhí Ntíaná ts'ín ndáinu, kjuaxi nga kama ndáinu.

³⁷ Be nga ntjehé Abraham nibáhanu, tunga mjehénuu n'ek'iennú at'ahá najmi mjenuu n'ekjohoon énná. ³⁸ An nchja ni xi bakúchjina Na'mina. Jun bi, n'o ni xi bakúyanuu na'minuu.

³⁹ B'a kitsú jóo:

—Abraham na'mini.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa ntíhí Abraham jun, b'a rá n'oo xi nkú kits'ín Abraham. ⁴⁰ Tunga nd'ai mjenuu n'ek'iennú, ndaha tsa tixinyanuu ni xi naxu tjin xi tsakúyana Ntíaná. Ndahachí najmi b'a kits'ín Abraham. ⁴¹ Jun bi, ni xi ts'íhín na'minuu n'o.

B'a kitsú jóo:

—Ntí nda ní. Tíñaháni nku na'mi nku tutu. Kui xi Ntíaná.

⁴² B'i kitsú Jesu:

—Tsa Ntíaná xi na'minuu, jun rá xi n'etjónú, at'ahá má tíñá Ntíaná nibahana. Najmi kuantana jáihina. Kui ní xi kits'ín nibána. ⁴³ Najmi mankjinnuu ni xi tinchja at'ahá najmi mjenuu kuasinñjuhuu énná. ⁴⁴ Ndanindoo ní na'minuu. Kui ts'enuu kō mjenuu n'oo xi nkú ts'ín mjehe. Kui xi santaha nga tuts'ihín ni kits'ínk'ien xuta. Najmi y'ejñajin ni xi naxu tjin, at'ahá najmi tíñajihín ni xi naxu. Nkú ts'ín tíyaha, b'a ts'ín nchja. Én tsank'á nchja. Kui xi tsank'á kō na'mihí én tsank'óo.

⁴⁵ An bi, ni xi naxu tinchja. Kui kjuaha nga najmi tís'ejihinnuu an. ⁴⁶ ¿A tjin ajinnuu xi kama kuakúchji nga tjinna ngatitsun? Tunga tsa naxu tjin ni xi tinchja, ¿á najmi s'ejihinnuu an? ⁴⁷ Xi Ntíaná ts'ehe mjéñjuhuu én xi ts'e Ntíaná. Tunga najmi Ntíanáhá ts'enuu. Kui kjuaha nga najmi mjeñjúhunú.

⁴⁸ B'a kitsú já judio:

—Kjuaxihí ni xi túbixín. Samaria nibáhani. Ndanindoo tíñajihin.

⁴⁹ B'i kitsú Jesu:

—Najmi ndanindoo tíñajinna. Benkján Na'mina tunga jun najmi týankjunnú. ⁵⁰ Najmi kjuachánka títangisja nginkun xuta, tunga tíñahá xi títangisjai kjuachánkana. Kui xi kuitsuya yá xi naxu tít'sín. ⁵¹ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi k'úéñajin énná, najmi ts'ínkjálhín ngabayoo.

⁵² B'ahá tá kitsú ngáha já judio:

—Kjuaxihí nga ndanindoo tíñajihin. Abraham kō já profeta tá k'ien. Tunga ji b'a túbixín nga najmi ts'ínkjálhín ngabayoo xi k'úéñajin éhin. ⁵³ ¿A 'yún chánka sai nga Abraham xi ntje chána? Kui xi tá k'ien kō já profeta. ¿Yá xi t'n'e mai yjohí?

⁵⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tsa an subá chánka tít'asje yjona, najmi chumi ni chíhí rá kjuachánka xi tsakúna. Tunga Na'minahá xi chánka tít'asjena, kui xi tá Ntía 'mihuu. ⁵⁵ Kui xi najmi yo, tunga máha an, be. Tsa b'a xinnuu nga najmi be, tá ndá tsank'á

kama xi nkúhu jun. Tunga bená kò tíjñajian éhen. ⁵⁶ Tsjo kamahá Abraham xi ntje chánu nga skue nistjin nga kjúá. Kikie kjáfhin kò tsjo kamahá.

⁵⁷ B'a kitsú já judiō:

—Ndaha najmi kjee tjíhin cháte nú nga b'a túbixín. ¿Nkú ts'ín nga kiyahani Abraham?

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnu. Kintehe ni nga tsín Abraham, tu b'a ts'ín jahá tíjñá.

⁵⁹ As'ai jakj'á ndjiō jóo xi má nga mjehē ts'ínk'iehen, tunga Jesu ngji t'axihín jóo kò tsitju má ma natsihín nínku.

9

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda ka

¹ Má xi tjeheñ j'a Jesu, kikie nku nda xi tu b'a ts'ín kahá nkúhu nga kitsin.

² As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, ¿yá xi kits'ín ngatitsun tu xi b'a ts'ín ka kitsihin ndai? ¿A kui, a ra xi cháha ní?

³ B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha kui kò ta ndaha xi cháha najmi kits'ín ngatitsun nga b'a kamoō. B'a ts'ín kitsin tu xi sakúchjiji ni xi maha ts'ín Ntíaná. ⁴ Tjíhin nga n'ée xá xi ts'e xi kits'ín nibána nk'ie nga ndzjen sa. At'aha nga kama jyun, najmi ta ch'a kama ts'ínxá saha. ⁵ Nk'ie nga tíjñá asunntej, an xi nd'í xi ts'ín ndzjehē xuta asunntej.

⁶ B'a kitsú Jesu, as'ai tsatété t'anankiu kò ntá natéhe kits'ínndakoho si. Kui xi kingjájnuhu tunkun ndo kò b'i kitsúhu:

⁷ —T'ihinnejnui tunkuín ntá tixá Siloe.

Kui nga ngjinéjnuhu tunkun ndo. Ja chjiji nk'ie nga kik'óya ngáha. ⁸ As'ai já xi nda nchjakoho kò já xi kikiehe nga banki toon kinchjanijmíyaha ndo. B'a kitsú k'ua:

—¿A najmi kuihí ndai xi b'ejña nga banki toon?

⁹ —Johon, kui —kitsú k'ua.

—Najmi kui, tunga b'a tjín xi kuihí tjín —kitsú ngá kj'ai.

—Ahán niu —kitsú ndo.

¹⁰ —¿Nkú ts'ín tsix'ánkihi tunkuín? —kitsú jóo.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Nda xi 'mi Jesu kuats'ínnda si kò kuangjájnuhu tunkán kò b'i kuatsúna: “T'in ntá tixá Siloe kò tanejnui tunkuín.” Kui nga kfhina kò nk'ie nga kuakanejná tunkán, kama chjina.

¹² —¿Má tjñá ndo? —kitsú jóo.

—Najmi be —kitsú ndo.

¹³ As'ai ngjikoho jóo nda xi kama chjiji nginkun já fariseo. ¹⁴ Nistjin nga kits'ínnda siu Jesu kò tsix'ánki tunkun ndo, kui xi nistjin nkjún. Xuatú niu.

¹⁵ Kui nga já fariseo kingjásjaiyahá ra nkú ts'ín kama chjiji ra kò b'a kitsú ndo:

—Si kuangjájnuhu tunkán, kuakanejná, kò kama chjina.

¹⁶ As'ai b'a kitsú k'ua já fariseo:

—Najmi Ntíaná kits'ín nibáha nda xi b'a kuats'ín, at'aha najmi benkjún nistjin nkjún.

B'a kitsú ngá k'ua:

—¿Nkú ts'ín nku nda ngatitsun kama ts'íhin kjuankjún xi nkúhu xu'bi?

B'a ts'ín tsakjányaha yjoho já fariseo ngat'aha Jesu. ¹⁷ As'ai ta incha kingjásjaiyahá ngáha ra nda xi kama chjiji:

—Kò ji xi kuix'ánki tunkuín, ¿yáha ndo? ¿Nkú bixín?

—Nda profeta niu —kitsú.

¹⁸ Tunga najmi kis'ejihín ra já judio k'aku tsa kui ndo xi ka nk'ie ko tsa kui xi ja chji ngáha ra. Kui nga kinchjaha ra xi cháha ¹⁹ ko kingjásjaiyaha:

—¿A kui ntínuu xu'bi xi bixiún nga ka nga kitsin? ¿Nkú ts'ín kama chjihí ra?

²⁰ B'a kitsú xi cháha ndo:

—Yai nga kui xi ntíni ko ka nga kitsin. ²¹ Tunga najmi yaní nkú ts'ín kama chjihí ra. Najmi yai yá xi kuakjex'ánki tunkun. Tu sahá kui chásjaiyohoo. Ja chá. Kama kuítsuya subanuu ni xi kamat'ain.

²² B'a kitsú xi cháha ndo at'aha tsankjún já judio k'aku. At'aha y'éndako xinkjín já judio k'aku tsa tjín xi ts'íinkie yjoho nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi kuich'onsje ajihín xuta sinagoga. ²³ Kui kjuaha nga: “Chásjaiyohoo, ja chá”, kitsúhu xi cháha ndo.

²⁴ As'ai ta kinchjahá ngáha ra niyá xi ma joho já judio k'aku nda xi kama chjihí ko b'a kitsúhu:

—Yai nga nda ngatitsuhún xi kuats'ínkihi. N'ekie yjohi nginkun Ntíaná xi tjihín kjuachánka nga kjuaxi ni xi tibixín.

²⁵ B'a kitsú ndo:

—Tsa nku nda ngatitsun niu najmi be. Tu nkuhú ni xi be. Kaná nistjin nk'ie tunga nd'ai ja chjina.

²⁶ B'a kitsú jóo:

—¿Mí xi kuats'íhin? ¿Nkú ts'ín kuakjex'ánkihi tunkuin?

²⁷ As'ai b'a kitsú ndo:

—Ja kuaxinyanuu tunga najmi tín'esihínnú. ¿Á mjehenuu nga b'ahá ta xín ngáhanuu? ¿A kohó jun mjenuu kamo já ni'yakuyáha ndo?

²⁸ B'a kitsú jóo nga kinchjatiko:

—Nda ni'yakuyáha ní ndo ji. Tunga jin já ni'yakuyáha ní Moise jin. ²⁹ Yai nga Moise kinchja én xi Ntíaná kitsúyaha, tunga najmi ya ní má j'aihi ra nda xu'bo.

³⁰ As'ai b'i kitsú ndo:

—Ma nkjúnna nga najmi yo má j'aihi ra nda xi kamaha kuakjex'ánki tunkán.

³¹ Yaá nga Ntíaná najmi basínñjuhu xuta ngatitsun. Tsa tjín xi skuénkjún Ntíaná ko ts'ín ni xi mjehe, kuihí xi basínñjuhu. ³² Ndahachí najmi kjee nu'yá tsa tjín xi kjex'ánki tunkun xuta xi ka nga kitsin. ³³ Tsa najmi Ntíaná kits'ín nibáha nda xu'bo, najmi chumi nihi xi kamaha ra ts'ín.

³⁴ B'i kitsú jóo nga tsich'onsje ndo ajihín xuta sinagoga:

—Ngatitsun kitsinjín. ¿A jihí xi kuakúyani?

³⁵ Kint'é Jesu nga tsich'onsje ndo. B'i kitsúhu nk'ie nga kiséjín ngáha:

—¿A s'ejihin Ntíhi Ndax'iun?

³⁶ —Ji Nda Ntia —kitsú ndo—, ¿yáha xu'bo, tu xi s'ejihinna?

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ja kuayai. An ní niu, an xi tínchjakohi.

³⁸ —S'ejinna ji, Nda Ntia —kitsú ndo ko tsasinkunch'int'aha Jesu.

³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—An jáa asuntei tu xi n'ekokjuaha, tu xi kama chjihí ra xi ka ko kama ka xi chjihí.

⁴⁰ Ta kint'é éin k'ua já fariseo xi tfinchako Jesu ko b'a kitsúhu:

—¿A kohó jin xi ta kai?

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Tsa ni xi kahanu, najmi tjinnuu jé kai. Tunga b'ahá tibixínnú nga chjinuu. Kuihí kjuaha nga tjíhinnuu jé.

10

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda bastu kə chutsankaha

¹ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáhá ni xi najmi kjuas'en ankjua ni'yaha chutsankə nga tu sahá xin kjuas'enntjai, kui xi nda ndyjé xi mjehe ngjuaiiko chutsankə. ² Tunga xi kjuas'en má tjen ankjuo, kui xi nda bastuhu chutsankə. ³ Kjex'á nda xi basehe ankjuo nk'ie nga be nda bastuu. Chutsankə xi ts'e nt'é ntaha, kə nga nkúnku chutsankaha j'áfhin nchjaha ra nga bitjuko ni'yoo. ⁴ Nk'ie nga bitjuko ngayjee chutsankə xi ts'e, as'ai tsjen tíjtjuhun kə chutsankə tsjennkíhí at'aha be ntaha. ⁵ Chu xi ts'e najmi tsjennkíhí xuta xi kj'ai. Tu sahá banka, at'aha najmi be ntaha xuta xi kj'ai.

⁶ B'a kitsú Jesu nga y'éjña chubaya ni xu'bi. Tunga najmi kamankjihín ra xuta ni xi kinchja.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi nda bastu xi ndoo

⁷ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. An xi nkú joyaha ankjua má nga fas'en chutsankə. ⁸ Ngayjee já xi j'ai tíjtjun nga an, kui xi já ndyjé xi kama mjehe nga ngjuaiiko chutsankə. Tunga najmi kint'éhé chutsankə ntaha jóo. ⁹ An xi nkú joyaha ankjuo. Xuta xi kjuas'enjinna k'uanki. Kui xi kama xi nkú joyaha chutsankə xi fas'en kə bitju ni'yaha nga fi kjine jña.

¹⁰ 'Nda ndyjéé f'ai tu xi fikoho kə ts'ínk'ien kə ts'ínkje chutsankə. Tunga ahán jáa tu xi kama k'úéntu tík'uhun xuta, tu xi sakúhu ra kjuatík'un xi ndoo. ¹¹ An xi nda bastu xi ndoo, kə nda bastu xi ndoo tsjá yjoho nga kuayántjaihi chutsankaha. ¹² Nda xi tu tohón ts'ínxántjaihi, xi najmi kui ts'e xoo kə najmi kui ts'e chutsankə, kui xi binchá masen chutsankə kə banka nk'ie nga be nga nibá chu kjoon. As'ai chu kjoon kjine chutsankə kə ts'ínndzjoya. ¹³ B'a ts'ín bankaha ndo at'aha tu tohón ts'ínxántjaihi kə najmi nkjún maha chutsankə.

¹⁴ 'An xi nda bastu xi ndoo. Be chutsankana kə ta bena, ¹⁵ xi nkú ts'ín bena Ntia Na'miu kə an be Ntia Na'miu. Tsja yjona nga kuayántjaihina chutsankə. ¹⁶ Tíincha sana kj'ai chutsankə xi najmi tíincha nch'á xu'bi. Kui xi ta tjihin nga kjúáika. Kuínt'é ntana. B'a ts'ín nku stfín kamaha kə nkúhú nda bastu xi kuasehe.

¹⁷ 'Kui kjuai nga tjoho ra an Ntia Na'miu. Tsja yjona nga kuayá tu xi kj'uaiya ngáhana. ¹⁸ Najmi ch'a kama kjé'ana nga tíjña tík'an. An ní tsja suba yjona nga kuayá. Tjínna nga'yún xi má nga tsja yjona kə ta tjínna nga'yún nga kúátejña tík'un ngáhana. Kui xái xi kitsjana Na'mina nga ts'ian.

¹⁹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, as'ai ta tsakjányahá ngáha yjoho. Nkjin xi b'a kitsú:

²⁰ —Ndanindahá tíñajihín ndo kə lukú. ¿Á jun tɪbasinñjuhuruu?

²¹ B'a kitsú ngá k'ua:

—Najmi b'a ts'ín kuinchja xi tíñajihín ndanindoo. ¿A kamahá ra ndanindoo kjéx'ánki tunkun xuta kə?

B'i ts'ín najmi kis'ejihín já judio k'aku yáha Jesu

²² Nk'ie nga nɪstjin chunch'oon, nanki Jerusalem tíincha b'asje s'í xuta nga tíincha ts'ínkj'áftsjen nɪstjin nk'ie nga kis'ejña chji nínku nginkun Ntiana. ²³ Kikjatsú'ba Jesu má ma natsihín nínku xi tjehe má nga 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. ²⁴ As'ai y'éjtindaihi jóo kə b'a kitsúhu:

—¿Nkú tjin nɪstjin n'esti sani? Tsa kjuaxi nga ji xi kits'ín nibá Ntiana, t'inya kixi kixini nd'ai.

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kixinnuu tunga najmi kis'ejihinnuu. Ni xi tits'ian ngajohō Na'mina, t'bakúchji yáha an. ²⁶ Tunga najmi s'ejihinnuu at'aha najmi chutsankana jun. ²⁷ Chutsankana nt'é ntana. An be chutsankana kō tsjennkina. ²⁸ An ts'ink'iéntu t'k'un sían. Najmi kama ndyja kō najmi ch'a xi kjé'ana aya ntsa. ²⁹ Na'mina kitsjana chutsankō kō kui xi 'yún chánka nga tū yáhá ni. Ndaha nku najmi kamaha kjé'aha chutsanka xi tjintu aya ntsja. ³⁰ Na'miu kō an nkuhú mahani.

³¹ Nk'ie nga kint'é éin já judio k'aku, as'ai ta jakj'á ngáha ndjio nga mjehe ts'ínk'ien Jesu. ³² B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Nkjin nkjún ni xi nda kits'ian ajinnuu, xá xi kitsjana Na'mina. ¿Má ngat'aha mjehenuu k'úéhenú ndjio?

³³ As'ai b'i kitsú jóo:

—Najmi ngat'aha ni nda xi kin'ei. Tū ngat'aha ní nga najmi t'iyankjúin Ntiana nga b'a t'ibixin. Kui kjuaha nga ndjio s'ehe ri. Nda asunnte ní, tunga Ntiana há t'ín'e mai yohi.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuatéxumanuu tjít'a má nga b'a kitsú Ntiana nga kinchjako xuta: “Ntianaú kixinnuu.” ³⁵ B'a ts'ín Ntiana b'a kitsúhu nga ntia xuta xi tsichuk'úhūn éhen. Kō yaá nga chjihí rá ngayjee ni xi tjít'a éhen Ntiana. ³⁶ An bi, Ntia Na'miu kitsjana xá xi t'ihin nga ts'ian kō kits'ín nibána asunnte. Kui nga, ¿nkú t'ihin rá nga b'a t'ibixihinnu nga najmi t'ibenkjúhunna Ntiana nk'ie nga b'a t'ixian nga an xi Ntíhi Ntiana? ³⁷ Tsa najmi tits'ian xá xi ts'e Na'mina, najmi tū n'e s'ejinnú. ³⁸ Tunga tsa tits'ian xáha, ndaha tsa najmi s'ejinnuu an, tunga n'e s'ejinnú xóo. B'a ts'ín chahanu kō kamankjinnuu nga Ntia Na'miu t'ijnajinna kō nga an t'ijnajihin Ntia Na'miu.

³⁹ As'ai ta kama mjehé ngáha rá jóo nga kuak'ánijéhe, tunga tsitjuhú Jesu yo nga ngji t'axín. ⁴⁰ As'ai tsichu ngáha ngabantá ntáje Jordan. Ngjik'iejña ante má nga tsaténtá Jua xuta nga tjuhun. ⁴¹ Nkjin xuta xi j'aisehe Jesu yo kō b'a incha kitsú:

—Ndaha nku kjuankjún najmi kits'ín Jua, tunga kjuaxihí ngayjee ni xi kinchjanijmyaha ndai.

⁴² Nkjin xuta kis'ejihin Jesu ante xu'bo.

11

B'i ts'ín kits'ínkj'áiya ngáha rá Jesu Lazaro

¹ Kjiña un nku nda xi 'mi Lazaro xi nda Betania, má nga ta nankihí Maria kō Marta xi nichja maha xinkjín. ² Kui Maria xi tsaténdzjojnúhu ntá sinjne sjai Nda Ntiana Jesu kō ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukoho. Kui xi nts'e maha Lazaro xi kjiña un. ³ As'ai incha kits'ínkjihí én Jesu nga jóo jminchjún. B'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntia, xi tjohi kjiña un.

⁴ Nk'ie nga kint'é éen Jesu, b'i kitsú:

—Najmi ts'ínk'ien kjihin ch'in xi k'uhun. Tū sahá kuakúchji ch'iun kjuachánkaha Ntiana. B'a ts'ín s'ejña chjhi kjuachánkaha Ntíhi Ntiana.

⁵ Ndaha tsa Jesu 'yún tjohō Marta kō na nichja kō Lazaro, ⁶ tunga nk'ie nga kint'é nga kjiña un Lazaro, tū sahá y'ejña sa jo nistjin ante má nga tjña. ⁷ Askahan b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Ta t'ihin ngáhaná Judea.

⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji nda maestru, najmi kjee t'ihin nistjin nga já judio k'aku ndjio mjehe ts'ínk'iehen ri. ¿Á ta yohó mje ngáha ri k'úin?

⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi te johó ora tjihin nku nistjin? Tsa tjin xi tsú'ba nga nistjiun, najmi saténki, at'aha tbe nd'ihí asunnteí. ¹⁰ Tunga tsa tjin xi tsú'ba nga nistjen, kui xi saténki, at'aha najmi tjihin nd'í.

¹¹ As'ai b'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjifehé nda xinkjá Lazaro, tunga kfin ts'inkj'áhá ra.

¹² B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji Nda Ntia, tsa kjife, kj'ua ngáha ra.

¹³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kjuabayaha ní Lazaro kinchjanimiyaha tunga nijóo ní kamankjihin já ni'yakuyáha. ¹⁴ Kui nga kinchjako kixi kixihí jóo:

—Ja ka'me Lazaro. ¹⁵ Ko tsjo mana nga najmi tijña yo, at'aha tu sahá ngandanuu, tu xi s'ejihinuu Ntianá. Tunga tjihinsehé ráa.

¹⁶ As'ai kinchja Toma xi ta 'mi Nda'yun nga b'a kitsúhu já ni'yakuyá xingisoó:

—Tjián ko ná tu xi kuayákhoná.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu Jesu nanki Betania, kik'inyaha nga ja tjihin nju nistjin nga ngjiyanji Lazaro. ¹⁸ Betania tiña maha nanki Jerusalem, tjihin ra tsa jan kilometro. ¹⁹ Ko nkjin xuta incha j'aisehe Marta ko Maria ngat'aha nda nts'e xi k'ien. ²⁰ Nk'ie nga kint'é Marta nga j'ai tiña Jesu, as'ai tsitjusje nga ngjikj'á niyá ko Maria y'ejnantaha ni'yoó. ²¹ B'a kitsú Marta:

—Ji Chá Ntia, tsa tu eihí ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é. ²² Tunga bená nga tsjáhi Ntianá tu mí nihí ni xi kujinchihí.

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kj'uaíya ngáha ra nda nts'ei.

²⁴ B'a kitsú Marta:

—Be nga kj'uaíya ngáha ra chá nts'é nistjin xi fekuu, nk'ie nga kj'uaíya tente ngáha ra xuta k'ien.

²⁵ B'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—An xi ts'inkj'áiyaha xuta k'ien ko an xi ts'ink'íentu tik'an. Xi s'ejihin an, ndaha tsa ja k'ien tunga k'úentu tik'uhún. ²⁶ Ko ngayjee xi tjintu tik'un ko s'ejihin an, ndaha nku nistjin najmi kuayá. ¿A s'ejihin ni xi tfixihin?

²⁷ B'a kitsú Marta:

—Johon, Chá Ntia. S'ejinna nga ji xi kits'ín nibá Ntianá, nga ji xi Ntíhi Ntianá xi tjihin nga kj'uaí asunnteí.

²⁸ Nk'ie nga b'a kitsú Marta, ngji nchjako sen Maria xi na nichja maha. B'a kitsúhu:

—Ja kj'uai Chá Maestru ko tinchjahi.

²⁹ Nk'ie nga kint'é Maria éin, kitsa tsisintjen nga ngjisehe Jesu má nga síjña.

³⁰ Najmi kjee fas'en Jesu ajin nantjo. Yo síjña má kisatékjá Marta. ³¹ Máha xuta xi kab'entu naxa'yo, nk'ie nga kkie nga tsisintjen ntsu ntsu Maria ko tsitjusje, as'ai ta incha kitsjennkihí. B'a incha kitsú nga má tíjña tsjóo nguui kjintá.

³² Nk'ie nga tsichu Maria má síjña Jesu, tsasinkunch'int'aha ko b'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntia, tsa tu eihí ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é.

³³ Nk'ie nga kkie Jesu nga tikjintá Maria ko nga tüncha kjintá xuta xi tjenkoho, kik'ie nusin nusihin ko kama nimaha. ³⁴ B'i kitsú:

—¿Má kikjayanjiu?

B'a incha kitsú jóo:

—Nibáaseihí, Nda Ntia.

³⁵ As'ai kikjintá Jesu. ³⁶ B'a kitsú xuto:

—Chase maruu. Tu xí kits'íntjohó ra.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú k'ua:

—Kui ndai xi kikjex'ánki tunkun nku nda ka. Kutsa kamahá ra kits'ínnkihí Lazaro ko najmi k'ien ra.

³⁸ Tã kik'ie nusin nusihín ngáha ra Jesu nga tsichu tsjóo. Kui xi nku tixa ngijo. Nku ndjio tjičjanekoho ankuja. B'i kitsú Jesu:

³⁹ —Chjúxiun ndjio.

B'a kitsú Marta, na nichja nda xi k'ien:

—Ji Chá Ntia, ja ra ch'on jne, at'aha ja tjiłhin nju nistjin nd'ai nga k'ien.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—ĽA najmi b'ahã kuaxihin nga tsa s'ejihin an, chaj kjuachankaha Ntianã?

⁴¹ As'ai kikjexín jóo ndjio. Tsasenjinki Jesu nk'a ján ko b'i kitsú:

—Na'mi, máb'achjiłhi nga tímjeñjuní. ⁴² Be nga mjeñju tehetení, tunga tinchjakohó ra ngandaha xuta xi tijncha ei tu xi s'ejihin ra nga ji kin'e nibáni.

⁴³ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, as'ai 'yún kinchja:

—ĽLazaró, titjusjei yo!

⁴⁴ As'ai tsitju nda k'ien nga najyun tji'yúnko ts'łhin ntsja ko sjai, ko ankjin tji'makoho kj'ai najyun.

B'a kitsú Jesu nga kinchjako xuto:

—Chjúxiłhun najyuu. N'endohóo.

B'i ts'ın y'enda já tjičóo nga mjehe ts'ınk'ien Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Máha xuta xi j'aisehe Maria ko kieke ni xi kits'ın Jesu, nkjin maha xi kis'ejihin. ⁴⁶ Tunga tjiłhin xi ngijesehe já fariseo ko kitsúyaha ni xi kits'ın Jesu.

⁴⁷ As'ai já na'mi k'aku ko já fariseo kinchja njaha ngayjee já tjičóo ko b'a kitsúhu:

—ĽNkú n'eé ei ni? At'aha ja 'yún títs'ın kjuankjún ndo. ⁴⁸ Tsa tu nku k'uaıntehé raá nga b'a ts'ın, as'ai ngayjee xuta tsjénnkihı ndo ko incha kj'uaı já Roma nga ts'ınkje ninkunã ko xuta nankinã.

⁴⁹ As'ai b'i kitsú Caifa xi tjiłhin nda na'mi titjun nú xu'bo:

—ĽA najmi mankjihınnuu? ⁵⁰ ĽA najmi ma chubayahánuu nga tu sahá nda tjin tsa nku nda kuayántjaihi ngandaha ngayjee xuta, tu xi b'a ts'ın najmi n'ekjehe xuta nankinã?

⁵¹ Tunga najmi kuentaha ní Caifa kinchjaha nga b'a kitsú. Kui xi nda na'mi titjun nú xu'bo ko xi nkúhu nku nda profeta kinchja éhen Ntianã nga kuayá Jesu ngandaha naxinantóo. ⁵² Ko najmi tu suba ngandaha xuta xi ntje judio tjehe ra kuayáha Jesu. Ta kuayá ní tu xi k'uékúhu ngayjee ntłhi Ntianã xi tjičmasún.

⁵³ Kui b'a maha, nistjin xu'bo kik'atuts'ıłhin ra já tjičóo nga y'éndakoho xinkjin xi má nga mjehe ts'ınk'ien Jesu. ⁵⁴ Kui nga najmi ta kikjats'ıba chjiłhi Jesu ajihın xuta judio. Ngji t'axın nanki xi 'mi Efrain xi tiña maha ante kixiu. Yo y'ejñako já ni'yakuyáha.

⁵⁵ Nk'ie nga ja tıbichú tiña S'ı Pascua xi b'asje xuta judio, nkjin nkjún xuta incha ngji nanki Jerusalem tu xi ts'ın jehe yjohó nginkun Ntianã kintehe ni nga kujichú s'ı. ⁵⁶ Yo tsangisjai Jesu ko kingjásjaiyaha xinkjin nga kabincha má ma natsihın ninku. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjin:

—ĽNkú manuu? ĽA nibá ndo s'ı? ĽA ra najmi nibáhã?

⁵⁷ Kui chubo ja kitsjá kjuã já na'mi k'aku ko já fariseo, tsa tjin xi be má tjiña Jesu tjiłhin nga kuitsuya tu xi kama kuak'ánijehe.

12

B'i ts'ın nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntã sinjne Jesu

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Nk'ie nga ndyja sa jun nistjin nga kujichú S'ı Pascua, as'ai j'ai Jesu nanki Betania, má sjiña ni'yaha Lazaró, nda xi kits'ınkj'áıya ngáha ra ngabayoo. ² Yo

kis'endaha nku nichine. Marta y'éya nichinee ko Lazaro ta y'ejnajihin xuta xi y'entut'áko Jesu yámixo. ³ As'ai j'aiko Maria nku ra ma masen litru ntá sinjne xi 'mi nardo, xi 'yún nda ko xi 'yún chjí. Kui xi tsaténdzjojnúhu sjai Jesu ko ta kuihi ntsjaku kits'inxijnukoho. Ixi kitsjehén ntá sinjne ayoo. ⁴ As'ai b'i kitsú Juda Iscariote, xi nda ni'yakuyáha Jesu xi askahan ts'íinkjas'ehen:

⁵ —Tsa tu sahá kuasatéña ntá sinjnei kai. Tsa jan unchan toon denario kuach'a, tu xi kama kuaisinkoho xuta x'an.

⁶ Tunga najmi xuta x'ahan kits'innkjink'un nga b'a kitsú. Tu ngat'aha ní toon b'a kitsúhu, at'aha kui xi f'átjo toon ko bakjá ndyjé. ⁷ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu ji b'echj'áhi tachjúun. At'aha nistjin nga s'eyanjia j'átjona ntá sinjnei. ⁸ Xuta x'an bi tehente k'úéntujinnuu, tunga an najmi tehente kúatejnajinnuu.

⁹ Nkjin nkjún xuta kint'é nga nanki Betania tíña Jesu ko incha ngjisehe. Tunga najmi tu nkuhú Jesu ngjisehe. Ta incha ngji ní at'aha ta mjehe nga skué Lazaro xi kin'ekj'áya ngáha ra ngabayoo. ¹⁰ As'ai kama njakú já na'mi k'aku ko y'éndako xinkjín xi má nga ko Lazaro tjihin nga n'ek'ien. ¹¹ At'aha ngat'aha Lazaro nkjin nkjún xuta ts'asje t'axíhín yjoho jóo. Tu sahá Jesu kis'ejihín.

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Nistjin xi ma ndyjuun ngáha nkjin nkjún xuta kint'é nga Jesu kj'uaí nanki Jerusalen, at'aha nkjin maha xi j'aik'asje S'í Pascua. ¹³ As'ai incha jak'á tjiaha yá xkajén ko tsitju nga incha ngjik'á niyá. B'i incha kitsú nga 'yún kinchja:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná! ¡Ntíaná nda kats'ínko xi nibáha ngajoho, xi Nda Reihí xuta Israel!

¹⁴ Nku ntí búrrú kisakúhu Jesu ko y'esún, xi nkú ts'ín tjt'a éhen Ntíaná:

¹⁵ Xuta Sion, najmi tu binkjun.

Chasoo, ja nibá Nda Reinu nga tjsun nku ntí búrrú.

¹⁶ Kui ni xu'b'i najmi kamankjihín já ni'yakuyáha nga tjuhun. Tunga askahan ni, nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha, nk'iehé j'áitsjehén já ni'yakuyáha nga b'a ts'ín tjt'a éhen Ntíaná nga kinchjanijmíyaha Jesu ko nga b'a kin'ehe.

¹⁷ Xuta xi tíinchako Jesu nk'ie nga kinchjaha Lazaro aya tsjóo nga kits'ínkj'áya ngáha ra ngabayoo, kui xi incha kitsúya ni xi kkie. ¹⁸ Kui kjuaha nga nkjin nkjún xuta tsitjuhu nga ngjik'á niyáha Jesu, at'aha kint'é kjuankjún xi kits'ín. ¹⁹ As'ai kinchjanijmíyaha já fariseo niu. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿A tíyo? Najmi chumi nihi xi kama n'ee. Chase maruu. Ngayjee xuta títsjennkíhí ndo.

B'i ts'ín kitsúya tíjún Jesu nga kuayá

²⁰ Ta tjenjihín xuta k'ua xuta xi nchja griego xi ta incha j'ai nanki Jerusalen nga j'ai ts'intsjoho Ntíaná ajihín s'íu. ²¹ Kui xi j'aisehe Felipe xi nda Betsaida, nanki xi tíjnajihín ante Galilea, ko b'a kitsúhu:

—Ji nda ntia, mjeni nga chai Jesu.

²² As'ai Felipe ngji tsúyaha Andre ko nga joó ngji tsúya ngáha Jesu. ²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ja kuichu chuba nga sakúchji kjuachánkaha Ntíhí Ndax'iun. ²⁴ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi kuijne t'anankiu nku xujmá tuniñu ko kuayá, tu nku s'ejña subahá. Tunga tsa kuayá, nk'iehé nga tsjá chan xi 'yún tse. ²⁵ Xi tjoho yjoho, kui xi tu sahá ndyja. Tunga xi najmi tjoho yjoho asunnteí, kui xi tu sahá kj'uatjo ko k'úejña tík'un sín. ²⁶ Tsa tjín xi títs'ínkjáinna nga an xi kama Nda Ntíaha, katsjennkína. Má kúatejña, ta yo k'úejña xi ts'íinkjáiinna, ko Ntía Na'miu k'uasjenk'aha xuta xu'bo.

27 "Yún un t'behe animana nd'ai. ¿Nkú xían? ¿A b'i xían: Ji Na'mi, n'ekj'a t'axinní kjuanimá xu'bi nd'ai? Tunga kuihí xá jáihina. 28 Tū sahá takúchji kjuachánkahí, Na'mi.

Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai b'i kitsú nku ntá xi nibaha nk'a ján:

—Ja tsakuchjá kjuachánkana kō tā kuakuchjáhí ngáhana.

29 Nk'ie nga kint'é ntō xutá xi t'íncha yō, t'jín xi b'a kitsú:

—Nku ch'on kjuaneyá.

Kō k'ua xi b'a kitsú:

—Nku ntítsje kuanchjakohō.

30 As'ai b'a kitsú Jesu:

—Najmi ngandana kuanu'yáha ntō. Ngandanu ní b'a kamaha. 31 Nd'ai n'ekokjua asuntei kō nd'ai kuich'onsje natsin ján xi t'batéxumaha asuntei.

32 Kō nga chjúsintjen nk'ana t'anankiu, ts'ian nga nibak'únna ngayjee xutá xi t'jín asuntee.

33 B'a kitsú Jesu nga kitsúya xi nkú ts'ín kuayáha. 34 As'ai b'a kitsú xutá:

—Tunga yaní ni xi t'jít'a kjuatéxumoo, nga xi ts'ín nibá Nt'ianá ngajoho k'úéjña sín. ¿Nkú ts'ín b'a t'ibixihinni nga t'jhin nga chjúsintjen nk'aha Nt'ihí Ndax'iun? ¿Yá xi Nt'ihí Ndax'in xi t'ibixín?

35 B'i kitsú Jesu:

—An nd'íu. Tū chuba n'istjihín t'jijnajin sanuu. T'ínimo nga t'jña sanuu nd'íu tū xi najmi kama jyunt'aihinnu. At'aha xi tsú'ba má jyun najmi be má fi.

36 Nk'ie nga t'jijnajinnuu xi nkúhu nd'í, n'e s'ejinnú tū xi k'uinimahanu má ndzjeen.

B'a kitsú Jesu kō as'ai ngji t'axihin xuto.

Kui ngat'ai xutá najmi kis'ejihín ra Jesu

37 Ndaha tsa nkjin nkjún kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun xutá, tunga najmi kis'ejihín ra yáha kui. 38 B'a kama tū xi tsitjusuhun én xi kitsú nda profeta Isaia má nga b'a ts'ín y'ét'a:

Ji Nt'ia, ¿yá xi kis'ejihín én xi kichubai?

¿Yá xi kis'ejña chjihí nga'yúhún Nt'ianá?

39 Kui kjuaha nga najmi kama kis'ejihín ra xutá, at'aha b'i tā ts'ín y'ét'a ya Isaia éhen Nt'ianá:

40 Nt'ianá y'échja tunkun xutá xu'bi kō kits'ín ndjá animaha,

tū xi najmi skuéhe kō tū xi najmi kamankjihín ra,

tsa ts'ínk'óntjaiya animaha xi má nga ts'innkíhí xutá xu'bi.

41 B'a kitsú Isaia at'aha k'ikie kjuachánkahá Jesu kō kinchjanijmíyaha.

42 Kō tā nkjin máh já t'jixá xi kis'ejihín Jesu, tunga najmi kits'ínkiehé yjoho at'aha tsankjún já fariseo kō najmi mjehe nga kuich'onsje ajihín xutá sinagoga.

43 B'a kits'ín at'aha 'yún kama tsjo sahá nga s'ehe kjuachánka ajihín xutá nga nginkun Nt'ianá.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha yjoho Jesu

44 'Yún kinchja Jesu nga b'i kitsú:

—Xi s'ejihín an, najmi tū nku an t'ís'ejihín. Tā t'ís'ejihín xi kits'ín nibána. 45 Xi t'íbena, t'ibe xi kits'ín nibána. 46 An nd'í xi j'ai ts'ín ndzjeheh xutá asuntei, tū xi ngayjee xi s'ejihín ra an najmi k'úéntuhu má jyun.

47 'Tsa t'jín xi k'uint'é én xi t'ínchja tunga najmi ts'íntjusuhún, najmi an kuasehe má ni xi nda kō má ni xi najmi nda xi kits'ín xutá xu'bo. At'aha najmi kui xóo jáihina. Já ts'ínk'anki níná xutá. 48 Xi ts'ín t'axínna kō najmi ts'ínkjáihín én xi t'ínchja, t'jña xi kuasehe má ni xi nda kō má ni xi najmi nda

xi kits'ín. Én xi tínchja, kui xi k'uéjñanehe ni xi kanéhe xuta xu'bo nistjin xi fekuu.

⁴⁹ At'ahá najmi kuentāna tínchjahana. Kuentāna ní Na'mi xi kits'ín nibána tínchjahana. Kui xi kits'ána kjuā má nihi xi tjihin nga kuinchja kō kuakuyá. ⁵⁰ Kō be nga kjuatéxumaha ts'íink'íéntu tík'un síhin xuta. Kui kjuaha, xi nkú kitsúhuna Ntia Na'miu, b'a ts'ín tínchja.

13

B'i ts'ín tsanéjnu Jesu sjai já ni'yakuyáha

¹ Chubahá ndyjahá nistjihin S'í Pascua kō be Jesu nga ja tábichú chubá nga k'uéjña asuntee nga nguai ngáha má tjiña Ntia Na'miu. Tehente kits'íntjo xuta xi ts'e xi tjiñtu asuntee kō ngayjehe k'un kits'íntjo. ² Kikjineko já ni'yakuyáha nichinehe s'ú, kō kui chubō ndanindoo ja kab'éjñajin animaha Juda Iscariote ntíhi Simon nga ts'íinkjas'en Jesu. ³ Be Jesu nga Ntia Na'miu kits'ínkjas'en aya ntsja ngayjee ni xi tjin. Be nga má tjiña Ntianá nibaha kō nga yō nguaise ngáha ra.

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga tjiñtut'áha yámixō, as'ai tsisintjen Jesu, ts'asje najyun ndju xi yja kō jakj'á nku najyunxú nga y'ékjá ndayáha. ⁵ Jakj'á ntánijua, tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha kō kits'ínxijnukōho najyunxú xi y'ékjá ndayáha.

⁶ Nk'ie nga tsichuk'úhūn Simon Pedro, b'a kitsú ndo:

—Ji Ndā Ntia, ¿nkú ts'ín ji kuanejnuhuni tsuká?

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nd'ai najmi yai ni xi tít's'ian tūnga askahán ni kamankjihin.

⁸ B'ahá tã kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa mí yjehe najmi kuanejnu tsuká.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi kuanejná tsukui, najmi tã xuta xi ts'an kamahani.

⁹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Ndā Ntia, najmi tū suba tsuká xi tanejnu ma. Tã tanejnu ntsã kō nintaká.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Xi as'ai kabinguyahá tū tsukuhú machjéhen nga kfejnu, at'ahá je yje. Jun bi ja jo, tūnga najmi ngatentenu.

¹¹ At'ahá be Jesu yá xi ts'íinkjas'eheñ, kui nga: “Najmi ngatentoo xi jo”, kitsúhuna.

¹² Nk'ie nga ja kamahá nga tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha, as'ai kingja ngáha najyun ndjuhū, y'ejñat'a yámixō kō b'i kitsú:

—¿A mankjinnū ni xi kuats'inkonū? ¹³ Jun xi 'minú Ndā Maestru kō Ndā Ntia. Kō tjiñnū kixi nga b'a bixinnú, at'ahá b'a tjin kjáihin. ¹⁴ Kui b'a maha, tsa an xi kuanejnuhuna tsuku, nga an xi Ndā Maestrunū kō Ndā Ntianū, kui nga kō jun tjiñin nga kuanejnuhunu tsuku xinkiu. ¹⁵ Ja kuak'iejñá chubayanū tū xi b'a n'ehenu xi nkú kuats'innū. ¹⁶ Kjuaxi ni xi tixinnū. Ndaha nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga ndā ntiaha. Kō nku ndā xi s'exá najmi 'yún nk'a tjen nga xi b'exáha. ¹⁷ Tsa tímankjinnū ni xi tixian kō tã n'etjusun, á b'a nda tjiñin ts'ajun.

¹⁸ Najmi nga tentoo b'a tixinnū. An be yá xi j'ajián. Tūnga tjiñin ni nga kuitjusun éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjit'a: “Xi kjinekona niñū, kui xi ja kama nda kontrana.” ¹⁹ Nd'ai b'a tixinnū kintehe ni nga kuitjusun ni xi tjiñin nga kama, tū xi nk'ie nga b'a kamoo s'ejjihinnū nga an xi tū b'a ts'ín tjiñaná. ²⁰ Kjuaxi ni xi tixinnū. Xi ts'íinkjáiñin xuta xi ts'ínkjá, kui xi an tít's'ínkjáiñna. Kō xi ts'íinkjáiñna, kui xi tít's'ínkjáiñin xi kits'ín nibána.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga Judá Iscarioté ts'ínkjas'eheñ

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ As'ai xí ts'atséhé animaha Jesu kō b'i kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tíjñajinnuu nku xi ts'ínkjas'enna.

²² As'ai b'i ngján incha tsase'a xinkjín já ni'yakuyóo, at'aha najmi be yá xi títsu Jesu. ²³ Yo tíjñat'a tiñaha Jesu ndá ni'yakuyá xi 'yún tjohō nga tíjñat'akohō yámixō. ²⁴ Kui nga jyu'k'i Simon Pedro kingjásjaiya sehen ra ndá ni'yakuyá xu'bō nga nguásjaiyaha Jesu yá xi títsu. ²⁵ As'ai ndá ni'yakuyóo 'yún ngjik'ún saha Jesu kō b'i kitsú:

—Ji Ndá Ntia, ¿yá xi b'a ts'íiun?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Xi ts'ínk'anchihí nínkuñ kō tsjaha, kui xi b'a ts'íiun.

As'ai kits'ínk'anchi nínkuñ kō Judá Iscariote kitsjáha, kui xi ntíhi Simon.

²⁷ Nk'ie nga kik'aihi Judá nínkuñ, jas'enjihin ndanindoo. As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Kítsa n'ei ni xi n'ei.

²⁸ Tunga ndahá nku xi tjintut'a yámixō najmi kamankjihin á b'a kitsúhu ra.

²⁹ Tjín xi kits'ínk'jink'un nga b'a kitsú nga tjihin nga k'uatse Judá ni xi machjén s'íu kō a ra nga tsjáha toon xutá x'an, at'aha Judá f'átjo tooon. ³⁰ Nk'ie nga kik'aihi nínkuñ Judá, tjen'yún tsitjusjehé natsiun. Ja jyun kui chubō.

Kui kjuatéxuma tsetse xu'bi y'éña Jesu

³¹ Nk'ie nga ja ngji Judá, b'a kitsú Jesu:

—Nd'ai sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Ndax'iun, kō ni xi ts'ín Ntíhi Ndax'iun kuakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ³² Kō tsa Ntíhi Ndax'iun kuakúchji kjuachánkaha Ntíaná, b'a tá ts'ín Ntíaná kuakúchji kjuachánkaha Ntíu. Ja ma ma b'a kamoō. ³³ Jun ntína, tū kutjuhú tíjñajin sanuu. Kuinchísjainú tunga má nga kfían najmi kama kuankíun. B'a tá tixinnuu nd'ai xi nkú nga tá kixihin xutá xingisoo.

³⁴ Tsjanuu nku kjuatéxuma tsetse: N'etjō xinkiu. Xi nkú nga ts'ín tjona jun, b'a tá ts'ín n'etjō xinkiu. ³⁵ B'a ts'ín skuēhe ngayjee xutá nga jun xi já ni'yakuyána, tsa n'etjō xinkiu.

B'i ts'ín kitsúya tíjun Jesu nga Pedro b'a kuítsu nga najmi behe

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ B'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Ndá Ntia, ¿má xi tjeheñ k'úin?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi kama tsjénkiní nd'ai má nga kfían, tunga askahán ni tsjénkiní.

³⁷ B'ahá tá kitsú ngáha Pedro:

—Ji Ndá Ntia, ¿á najmi kama tsjénkiki ra nd'ai? Tjínkuhu k'an nga kuayántjaihi ra.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A tjínkuhu k'uin nga kuayántjaihiní? Kjuaxi ni xi tixihin. Kintehe ni nga kjintá xantō b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.

14

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga nguajise ngáha ra Ntia Na'miu

¹ B'i tá kitsú ya Jesu:

—Najmi tū fantaha ruu yjonuu. N'e s'ejiun Ntíaná kō kas'ejinnuu an.

² Ni'yaha Na'mina tjín nkjún ante. Tsa najmi kjuaxi, ja ra nd'ai kixinyahanuu kai. Kfín k'uendánuu ante. ³ Tsa kfín k'uendánuu ante, as'ai kjúáikj'a ngáhanuu tū xi tá yo kuíntsubahanu má nga kúáteña. ⁴ Yo niyá xi fi má nga kfían.

⁵ B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntia, najmi yai má k'úín. ¿Nkú n'e chahani niyoo?

⁶ B'i kitsú Jesu:

—An niyá xi fi má tíjña Ntia Na'miu, an bakuyá én xi naxu ko an tsja kjuatik'un. Ndaha nku najmi kuichusehe Ntia Na'miu tsa najmi an. ⁷ Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina. Ko nd'ai tích'atuts'ihin ruu nga tíyo ko tunkun tíyakohonu.

⁸ B'a kitsú Felipe:

—Ji Nda Ntia, takúchjini Ntia Na'miu ko s'enkuni.

⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Felipe, ja nd'ai tíjñajihinnuu. ¿A tu yje najmi kjehe yaní? Xi t'bena ta t'be Ntia Na'miu. ¿Á: “takúchjini Ntia Na'miu” t'ibixihinni? ¹⁰ ¿A najmi s'ejhín ri nga an xi tíjñajihin Ntia Na'miu ko Ntia Na'miu tíjñajinna? Én xi t'inchjakonuu najmi kuentana t'inchjahana. Na'mi xi tíjñajinna, kui xi títs'ín ni xi ts'e. ¹¹ N'e s'ejjion nga an tíjñajihin Ntia Na'miu ko nga kui tíjñajinna. Tsa najmi s'ejinnuu éna, ndaha tsa tu ni xi kits'ian n'e s'ejjion.

¹² Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi s'ejhín an ta kui nihi xi ts'ín xi nkúhu xi títs'ian. Ko 'yún chánka sa ni xi ts'ín xuta xu'bo, at'aha an tífia má tíjña Ntia Na'miu.

¹³ Ngayjee ni xi kuinchihu Ntia Na'miu ngajona, tsjanuu. B'a ts'ín an xi Ntíu kuakuchjihina kjuachánkaha Ntia Na'miu. ¹⁴ Ts'ian ni xi kuinchúhu ngajona.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga ts'ín nibá Espiritu Ntianá

¹⁵ Tsa tjonuu an, n'etjusun kjuatexumana. ¹⁶ Kuankihi Ntia Na'miu, ko tsjanuu kj'ai xi ta kuasinkonuu ko xi k'úejñajin sinnuu. ¹⁷ Kui xi Espiritu xi kuakúchji ni xi naxu. Xuta xi najmi be Ntianá najmi kama ts'ínkjáihin, at'aha najmi ma chjihí ko najmi be yáha. Tunga máha jun, ja yo yáha, at'aha kui xi tíjñajinnuu ko k'úejñajinnuu.

¹⁸ Najmi k'uentú masennuu. Kjúáise ngáhanuu. ¹⁹ Sa kutju najmi ta skuéhena xuta, tunga máha jun, chanú. At'aha tíjña t'ík'an, kui nga ta kuintsuba t'ík'uhunnu. ²⁰ Nk'ie nga b'a kamoq, choq nga an tíjñajihin Na'mina ko jun tintsujajinnú ko an tíjñajinnuu. ²¹ Xi k'juátjo kjuatexumana ko ts'íntjusun, kui xi tjoho an. Ko xi ts'íntjona, Na'mina ta ts'íntjoho ko an ts'íntjá ko kuakuchjihí yjona.

²² As'ai kinchja Juda, tunga najmi Juda Iscariotehé:

—Ji Nda Ntia, ¿nkú tíjhín ra nga tu jin kuakúchjihini yjohi ko nga najmi kuakúchjihí yjohi xuta xi k'oo?

²³ B'i kitsú Jesu:

—Xi tjoho an, kui xi ts'íntjusun éna. Na'mina ts'íntjoho xuta xu'bo, ko Na'mina ko an k'júáiseihí nga kuintsubako tehentei. ²⁴ Tunga xi najmi tjoho an, najmi ts'íntjusun éna. Én xi tínu'yó, najmi an ts'an. Ts'e Na'mi xi kits'ín nibána.

²⁵ B'i tíxinnuu nk'ie nga tíjñajin sanuu. ²⁶ Tunga Ntia Na'miu ts'ín nibá Espiritu Santq ngajona. Kui xi kuasinkonuu. Kuakúya yjenuu ko ts'ínkj'áitsjen yjenuu ni xi kixinnuu.

²⁷ T'ib'ejñanuu kjuajyu. Kjuajyuna títsjanuu. Najmi b'a ts'ín tsja xi nkú ts'ín tsjá asuntei. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ko najmi tu binkjun. ²⁸ Ja kuanu'yó nga b'a kuaxinnuu nga kfián ko k'júáise ngáhanuu. Tsa kjuaxi nga tjonuu an, ta tsjo kamanuu nga kfián má tíjña Ntia Na'miu, at'aha 'yún chánka sa Ntia Na'miu nga an. ²⁹ Nd'ai b'a tíxinnuu kintehe ni nga kuítjusun ni xi tíjhín nga kama tu xi s'ejhinnuu nk'ie nga b'a kamoq.

³⁰ Najmi ta tse kuinchjako sahanuu, at'aha k'juái xi tibatexumaha asuntei. Najmi tíjhín nga'yún tsa kui xi ts'ín nganana. ³¹ Tunga tíjhín ni nga b'a kama,

Xujun xi y'ét'a Jua 15:1 171 Xujun xi y'ét'a Jua 15:26

tü xi kamankjihin ra asunntej nga tjona Ntia Na'miu ko nga tits'intjusan xi nkú kitsúna. Tísintjooŋ ko tjían.

15

B'i ts'in kits'inchjén Jesu yá tuntsajée ko tjiaha nga tsakúya

¹ 21 'An tuts'in yá tuntsajée xi nda, ko Na'mina xi ts'e yá tuntsajée. ² Ngayjee tjia xi tjínna xi najmi tsjá tu, batet'a. Ko ngayjee tjia xi tsjá tu, ts'in chuhun tü xi 'yún ngjua saha ra. ³ Ngat'a ts'ajun, én xi tsakuyánuu kits'inchjén Na'mina nga kits'in chunnuu. ⁴ Tintsujajinnú ko an kúatejñajinnuu. Nku tjia najmi ma tsjá suba tu tsa najmi tjít'a yáha. B'a ta ts'in najmi k'uo tu tsa najmi kuintsujajinnú.

⁵ 'An tuts'in yá tuntsajée ko jun tjiaha. Xi tjíñajinna ko an tíjñajihin, kui xi 'yún tsjá tu. At'aha tsa najmi tjían, najmi chumi nihi xi kama n'oo. ⁶ Xi najmi k'úejñajinna ngjuaiya natsin ján xi nkúhu tjia xi tit'aha yá tuntsajée. Yo xi ko s'entukú ko n'ekj'ajin ajin nd'íu nga kuiti.

⁷ Tsa kuintsujajinnú ko tsa énná k'úejñajinnuu, tinchíu tü mí ni xi mje-hénuu ko k'uaínuu. ⁸ Kui ni xu'bi xi kuakúchji kjuachánkaha Na'mina, nga 'yún k'uo tu ko nga xuta ni'yakuyána kamo. ⁹ Xi nkú ts'in tjoho an Ntia Na'miu, b'a ta ts'in tjona jun. Tintsujajin sahanu kjuatjona. ¹⁰ Tsa n'etjusun kjuatéxumana, tü nkú kuintsujajinnú kjuatjona, xi nkú ts'in tits'intjusan kjuatéxumaha Na'mina ko tü nkú tíjñajinná kjuatjoho.

¹¹ 'B'a tixinnuu tü xi tsjo k'úehénuu xi nkú ts'in tsjo tjínna. Nk'ie nga b'a n'oo, b'ihí ts'in nga tsjo k'úénuu. ¹² Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjój xinkiu xi nkú ts'in tjona jun. ¹³ Kui xu'bi kjuatjo xi 'yún chánka xi tjíña, tsa tjín xi kuayántjaihi xinkjín. ¹⁴ Jun xi xuta xinkjían tsa n'etjusun kjuatéxuma xi titsjanuu. ¹⁵ Najmi ta já musu tíxihjinnuu, at'aha já musu najmi be ni xi ts'in nda ntiaha. Tunga xuta xinkjíaán tíxinnuu, at'aha tíb'ejña chjinuu ngayjee ni xi kitsúna Na'mina.

¹⁶ 'Najmi jun xi kichj'ajinnú. An ní xi j'ajinnuu ko kitsja xánuu nga kuankiún ko k'uo tu. 'Yún tse kuichúkuaha tunuu. Kui kjuaha nga tsjáhanuu Ntia Na'miu tü mí nihí ni xi kuinchíhuu ngajona. ¹⁷ Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjój xinkiu.

B'i ts'in kitsúya Jesu nga n'e uncha já ni'yakuyáha

¹⁸ 'Tsa ts'íin unkienuu xuta asuntee, n'ekj'áitsjon nga an tjun kits'in unkiena. ¹⁹ Tsa asunntej ts'enuu, ts'íintjonuu xuta asunntej xi nkú ts'in tjoho xinkjín. Tunga najmi asunntejhi ts'enuu, at'aha an j'ajinnuu ajihin xuta xi tjín asunntej. Kui kjuaha nga ts'íin unkiehénuu.

²⁰ 'T'ejin tak'un én xi kuaxinnuu, nga nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Tsa tjennki unkiena xuta, ko ta jun tsjénki unkienuu. Ko tsa tits'intjusun énná, ta ts'íintjusun énnuu. ²¹ Ngayjee ni xu'bi ts'íinkonuu xuta tü ngat'ana, at'aha najmi incha be xi kits'in nibána.

²² 'Tsa najmi jái nchjaka xuta xu'bo, najmi s'ehé ra jé. Tunga nd'ai najmi ta tjín nkú ts'in kuasinkoho yoho ngat'aha ngatitsun xi tjincha ts'in. ²³ Xi unkiena ta unkie Na'mina. ²⁴ Ni xi ndaha nku najmi kjee ch'aha ts'in kits'ian ajihin xuta xu'bo. Tsa najmi b'a kits'ian, najmi s'ehé ra jé. Tunga ndaha tsa incha kieke ni xi kits'ian, tü nkú incha kits'in unkiehéní Na'mina ko an. ²⁵ B'a kama tü xi tsitjusuhun ni xi tjít'a xujun kjuatéxumaha xuta xu'bo má nga b'a títu: "Chubá incha kits'in unkiehéna."

²⁶ 'Tunga kj'uaíhí xi kuasinkonuu, xi ts'in nibásenuu nk'ie nga tíjñaka Na'miu. Má tjíña Na'miu nibaha. Kui xi Espiritu Santo xi kuakúchji ni xi

naxu. Kui kuinchjanijmíyahana. ²⁷ Jun bi ta chubanjimíyahánú, at'ahá santaha nkúhu nga tuts'ihín ni tintsúbakónú.

16

¹ Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi najmi n'endyjajihín ruu yjonuu. ² At'ahá kuich'onsjenuu ajihín xuta sinagoga. Kuichú chuba nk'ie nga tu yáhá ni xi ts'íink'iennuu, b'a kamaha nk'ie nga sasihín Ntíaná nk'ie nga b'a ts'íinnuu. ³ B'a ts'íinnuu xuta at'ahá najmi beni, ta ndaha Na'miu ko ta ndaha an. ⁴ Tíxinyanuu nga b'a kama tu xi nk'ie nga kuichúhu chubo k'j'uaítsjehennuu nga b'a kixinnuu.

B'í ts'ín kitsúya Jesu ni xi ts'íin Espiritu Santo

'Najmi kixinyanuu ni xu'bi nga tuts'ihín ni at'ahá an tíjñajin sanuu. ⁵ Tunga nd'ai tífia má tíjña xi kits'ín nibána. Jun najmi tíchasjaiyanú má kfián. ⁶ Tu sa ní tí'be nusin nusinnuu at'ahá b'a tíxinnuu. ⁷ Tunga kjuaxihí ni xi tíxinnuu. Tu sahá ngandanuu nga kfián. At'ahá tsa najmi kfián, najmi k'j'uaí xi kuasinkonuu. Tunga tsa kfián, kui xi ts'ín nibásenuu.

⁸ Nk'ie nga k'j'uaí, ts'íin nga kamankjihín xuta xi tjín asunteei nga ngatitsun tjihín, ko nga an kits'ian ni xi naxu nginkun Ntíaná, ko nga Ntíaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín xuta. ⁹ Kamankjihín xuta nga ngatitsun tjihín, at'ahá najmi s'ejihín an. ¹⁰ Kamankjihín nga naxu kits'ian, at'ahá tífia má tíjña Na'miu. Najmi ta chahanú. ¹¹ Ko kamankjihín nga Ntíaná kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín, at'ahá ja kis'enéhe ni xi kanéhe xi batéxumaha asunteei.

¹² Tjín nkjún sana ni xi xinyanuu tunga najmi kamakjinnuu nd'ai. ¹³ Nk'ie ní k'j'uaí Espiritu xi b'éjña chji ni xi naxu tjín, kui xi kuakúyanuu ngayjee ni xi naxu tjín. At'ahá najmi kuentaaha kuinchjaha. Ni xi kuínt'é ní, kui ní nihi xi kuinchja. Ko ta kuitsuyanuu ni xi kama askahan.

¹⁴ 'Kui xi ts'ín nga kamakjinnuu ni xi títs'ian. B'a ts'ín k'uejña chjhi kjuachánkana. ¹⁵ Ngayjee ni xi y'ahá ra Ntia Na'miu, ko ta an y'ahana. Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu nga Espiritu ts'íin nga kamakjinnuu ni xi títs'ian.

B'í ts'ín kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga nguají

¹⁶ 'Sa kutju najmi ta chahanú, ko sa kutju cha ngáhanú. At'ahá má tíjña Na'miu kfián.

¹⁷ As'ai k'ua já ni'yakuyáha b'í ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Nkú tsuhu ra niu? B'a títsuná: “Sa kutju najmi ta chahanú ko sa kutju cha ngáhanú.” Ko ta b'a títsu: “At'ahá má tíjña Na'miu kfián.” ¹⁸ ¿Nkú tsuhu ra én xi tsu: “sa kutju”? Najmi mankjinná ni xi tínchjakóná.

¹⁹ Kamankjihín Jesu nga mjehe já ni'yakuyóo nguásjaiyaha nkú tsuhu ra niu ko b'a kitsú:

—Ja b'a kuaxinnuu nga sa kutju najmi ta chahanú ko sa kutju cha ngáhanú. ¿A kui nihi xi tíchubanjimíyakohonu xinkju? ²⁰ Kjuaxí ni xi tíxinnuu. Ch'íú ko k'úé nusin nusinnuu, tunga xuta xi najmi be Ntíaná bi s'ehe kjuatsjo. Ndaha tsa k'úé nusin nusinnuu, tunga askahán ni kjuatsjo kama ngáha kjuanusinnuu.

²¹ 'Xi nkúhu nku tachjuún xi tsihín nku ntí, s'ehe kjuaba at'ahá ja kuichu chubaha. Tunga nk'ie nga ja kuatsin ntíu, najmi ta f'áítsjehen ra kjuanimó, at'ahá tsjo maha nga nku ntí s'ejñaha. ²² B'a ta ts'ín tíma nusinnuu nd'ai, tunga nibasehé ngáhanuu. Tsjo k'úé ngáha ra animanuu ko najmi ch'a xi kama k'j'eanuu kjuatsjonuu.

²³ 'Kui nístjün ndaha nku ni najmi ta chásjaiyahanú. Kjuaxí ni xi tíxinnuu. Tsjánuu Ntia Na'miu tu mí níhí ni xi kuínchíhuu ngajona. ²⁴ Santaha nd'ai

ndaha nku ni najmi kjee binchiu ngajona, tunga nd'ai tinchúu ko n'ekjóhooon tu xi 'yún s'ehenuu kjuatsjo.

²⁵ Tíb'ejná chubayanuu nd'ai tunga kuichúhú chuba nk'ie nga najmi ta k'uejné chubayahanuu. K'uejné chji sisinnuu Ntia Na'miu. ²⁶ Kui nistjiun kuinchúu ni xi mjenuu ngajona. Najmi kamachjén tsa an kuankintjájnuu nginkun Ntia Na'miu. ²⁷ Kui xi ta tjoho jun, at'aha tjonuu an ko s'ejinnuu nga má tíjña Ntianá nibahana. ²⁸ Má tíjña Ntia Na'miu nibahana ko jáa asunntej. K'uejné ngáhana asunntej ko kfinse ngáha ra Ntia Na'miu.

²⁹ B'a incha kitsú já ni'yakuyáha:

—Nd'ai tichubako kixi kixini. Najmi tíb'ejná chubayani. ³⁰ Tíbankjinni nd'ai nga yai ngayjee ni xi tjín ko najmi machjén tsa tjín xi ngjuásjaiyahi. Kui kjuaha nga s'ejihinni nga má tíjña Ntianá nibahani.

³¹ B'i kitsú Jesu:

—¿A s'ejinnuu nd'ai? ³² Tunga kuichúhú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga nkúnku kuankín t'axíun nga saténdzjoyo ko k'úejná subanú. Tunga najmi tíjña subaná, at'aha Ntia Na'miu tíjñakona. ³³ Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi s'ehenuu kjuajyuna. Un skuenuu asunntej, tunga tsjohó kat'enuu at'aha an ja kits'in nganaha asunntej.

17

B'i ts'in kinchjantjai Jesu já ni'yakuyáha

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsasenjinki nk'a ján ko kinchjako Ntianá nga b'i kitsú:

—Ji Na'mi, ja kuichu chuba. Takúchji kjuachánkaha Ntíhi tu xi ko kui Ntíhi kuakúchjiji kjuachánkahi. ² At'aha kik'ai xáhi xi má nga kuatéxumaha ngayjee xuta, tu xi ts'ínk'iéntu tik'un shin ngayjee xi ji kik'aihi. ³ Nga k'úéntu tik'un sín xuta, kui xi tsuhu ra nga skuéhi ji xi Ntia nku tutuu ko nga skuena an Jesucristo xi kin'e nibái.

⁴ Ja tsakuchjá kjuachánkahi asunntej nga kits'intjusan xá xi kik'ainí. ⁵ Nd'ai Na'mi, takúchji kjuachánkana nginkuin, kjuachánka xi tu b'a ts'in jáhá tíjñana nginkuin kintehe ni nga kis'ejná asunntej.

⁶ Ja y'ejná chjiji xuta yáha ji, xuta xi kik'ainí ajihin xuta xi tjín asunntej. Ji ts'i xuta xu'bi ko kik'ainí, ko kits'intjusun éhin. ⁷ Mankjihin nd'ai nga ngayjee ni xi kik'ainí má tinchin nibáha. ⁸ At'aha én xi kik'ainí, kixinyaha xuta xu'bi. Kits'ínkjáhiin ko kamankjihin nga kjuaxi nga má tinchin nibahana. S'ejihin nga ji kin'e nibání.

⁹ Tíbankintjáihi xutai. Najmi tíbankintjáihi xuta asunntej. Tíbankintja xuta xi kik'ainí at'aha ji ts'i. ¹⁰ Ngayjee xuta xi ts'an ji ta ts'i, ko xi ts'i an ta ts'an. Tíma chji kjuachánkana ajihin xuta xu'bi.

¹¹ An kfián má tinchin, tunga kui k'úéntu sa asunntej. Tsje ní ji, Na'mi. Nga'yíhin chúnkoho ri xuta xu'bi xi kik'ainí tu xi nkuhú incha kamaha xi nkúhu ná. ¹² Nk'ie nga tsátejñajihin xuta xu'bi asunntej, kikunkoho ra nga'yíhin ko tsasehe. Ndaha nku najmi kindyja. Tu nku sahá xi tjeheh ra nga ndyja, kui xi kindyja tu xi kuítjusuhun ni xi tjít'a xujun éhin.

¹³ Tunga nd'ai má tinchin tífia. Tíxinya ni xu'bi nk'ie nga tíjña sa asunntej tu xi s'ejñajin kikjihin ra kjuatsjona xuta xu'bi. ¹⁴ An kixinyaha éhin, ko xuta asunntej kits'ín unkiehe at'aha najmi asunntej antehe xi nkú ts'in najmi asunntej antena. ¹⁵ Najmi tíbankihi nga kuich'onsjei asunntej, tunga chjúxin t'axíhín ri ni xi ch'onk'uun. ¹⁶ Najmi asunntej antehe xi nkú ts'in najmi asunntej antena. ¹⁷ Éhin bakúya ni xi naxu tjín. N'ei nga katumankjihin xuta

xu'bi ni xi naxu, tu xi kats'inkjas'ehen ri yjohō nga ts'ín ni xi mjehi. ¹⁸ Xi nkú ts'ín kin'e nibáni asunntej, b'a ts'ín tít's'inkjá xuta xu'bi asunntej. ¹⁹ Ngandaha xuta xu'bi tít'sjaha yjona nga ts'ian ni xi mjehi, tu xi kō tā kui kamaha ra ts'ínkjas'ehen ri yjohō nk'ie nga kamankjihin ni xi naxu tjín.

²⁰ Najmi tu nku xuta xu'bi t'bankintja. Ta t'bankintja xi s'ejihin an nk'ie nga kuint'é én xi kuitsuya xuta xu'bi, ²¹ tu xi nkuhú kamaha ngayjee. Xi nkú ts'ín tinchunjinní kō an tíjñajihin, Na'mi, b'a tā ts'ín nkuhú katumajinná xuta xu'bi, tu xi s'ejihin ra xuta asunntej nga ji kin'e nibáni. ²² Kitsjaha xuta xu'bi kjuachánka xi kik'aini tu xi nkuhú kamaha xi nkú ts'ín nkuhú mahaná. ²³ An tíjñajihin xuta xu'bi kō ji tinchunjinní tu xi b'a ts'ín nkuhú kuichú maha. B'a ts'ín xuta asunntej kamankjihin ra nga ji kin'e nibáni kō nga tjohi xuta xu'bi xi nkú ts'ín tjohi an.

²⁴ Ji Na'mi, mjena nga k'úéntukona xuta xi kik'aini má nga kúátejña, tu xi skuēhe kjuachánkana xi kik'aini at'aha kin'etjóni kintehe ni nga kamanda asunntej. ²⁵ Ji Na'mi xi naxu n'ekoí xuta, xuta asunntej najmi behi. Tunga máha an, behe kō tā xuta xu'bi be nga ji kin'e nibáni. ²⁶ Y'ejná chjihí xuta xu'bi yáha ji kō tu nku k'uejña chjihí saha, tu xi kamaha ra ts'íntjohi xuta xinkjín xi nkú ts'ín tjohi an. B'a ts'ín kúátejñajihin ra.

18

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntjaná Jesu, as'ai tsitjuko já ni'yakuyáha. Incha ngji ngabantá ntáxunká Cedron kō jas'en nku ante má tjíntje yá tu. ² Judá xi tít's'inkjas'ehen tā be ante xu'bo, at'aha nkjin niyá kama njako Jesu já ni'yakuyáha yo. ³ Kui nga Judá j'aikoho já jun kō chuba já xi kunntá nínku xi kits'ín nibá já na'mi k'aku kō já fariseo. Kui xi incha y'a nd'í kō kichá. ⁴ Ja be Jesu ngayjee ni xi kamaha kō tsasinjña títjun nga b'i kitsúhu jóo:

—Yá xi t'binchisjó?

⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, ndá xi nibáha Nazaret.

—Ahán niu —kitsú Jesu.

Ta kabasinjñajihin jóo Judá xi tít's'inkjas'ehen. ⁶ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu: "Ahán niu", incha ngjinji astun jóo kō tsixuntu. ⁷ As'ai Jesu tā kingjásjaiyahá ngáha ra:

—Yá xi t'binchisjó?

B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, ndá xi nibáha Nazaret.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kuaxinnu nga ahán niu. Tsa an xi t'binchisjáinú, tjeheunto nga katji já xu'bi.

⁹ B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kinchjako Ntjaná nk'ie nga b'a kitsú: "Na'mi, xuta xi kik'aini, ndaha nku najmi kits'inndyja." ¹⁰ As'ai ts'saje kichá xi y'a Simon Pedro kō kingjáha nga tsatet'a tjabaxinñju kixi ndá xi 'mi Malco, xi ndá musuhu ndá na'mi títjuun. ¹¹ Tunga b'ihí kitsúhu Jesu Pedro: —Tjaya ngáhani kicháhi tjabaxihin. Tsa Ntia Na'miu tít'sjana kjuanimá xu'bi, ¿a najmi tjihín ni nga un skuena?

¹² As'ai já juun kō ndá jun k'akuhu kō já xi kunntá nínku incha jak'ánijé Jesu nga y'et'a'yún. ¹³ Títjun ngjiko ni'yaha Ana, na'mi nchi'yaha Caifa, xi tjihin ndá na'mi títjun nú xu'bo. ¹⁴ Kui Caifa xi tsinchá'a já judio k'aku nga b'a kitsú nga tu sahá nda tjín tsa nku ndá kuayántjai ngandaha ngayjee xuta.

B'í ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Simon Pedro kò kj'ái sa ndá ni'yakuyá incha kitsjennkíhi Jesu. Nda ni'yakuyá xu'bí behe ndá na'mi títuun kò jas'enkò Jesu natsin ni'yahá ndá na'mi títuun. ¹⁶ Tunga máha Pedro, tsasinjña natsiun má tjen ankuo. Kui nga as'ai tsitjuhu ndá ni'yakuyá xi behe rá ndá na'mi títuun kò kinchjako ná xi t'kunntá ankuo nga kits'ínkjas'en Pedro. ¹⁷ As'ai kingjásjaiya ná xi t'kunntá ankuo:

—¿A najmi kohó ji xi tá chá ni'yakuyáhá chá xu'bo?

—Najmi an —kitsú Pedro.

¹⁸ Nch'án kui nstjiun. Kui nga já musu kò já xi kunntáha ninku t'íncha ts'ínsut'áha yjohó t'a nd'í xi kats'ín'yún. Pedro tá sijnajihin nga títs'ínsut'á yjohó.

B'í ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun ndá na'mi títuun

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ As'ai ndá na'mi títuun kingjásjaiyaha Jesu yáha já ni'yakuyáhá kò mí nihi xi bakúya. ²⁰ B'í kitsú Jesu:

—Kinchja chji chja nginkun ngayjee xuta. Tehente tsakuyá ni'ya sinagoga kò natsihin ninku má nga ma njákú ngayjee xuta judio. Ndaha nku ni najmi kinchja 'ma. ²¹ ¿Á an tichasjaiyahaní? Chasjaiyahi xuta xi kint'é ni xi kinchja. Kui xi be ni xi kinchja.

²² Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kik'onjihin nku ndá xi kunntá ninku kò b'a kitsúhu:

—¿Á b'a n'e tichubakohoni ndá na'mi títuun?

²³ B'í kitsú Jesu:

—Tsa ch'on kuaxian, t'inyaní má én ch'on tsuhu xi kuanchja. Tunga tsa b'a tjin ni xi kuaxian, ¿á kuakich'onjihinní?

²⁴ As'ai Ana kits'ínkji Jesu nginkun Caifa xi ndá na'mi títuun nga tjin'yún ts'ihin rá.

B'í ts'ín Pedro b'ahá tá kitsú ngáha nga najmi be Jesu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Máha Simon Pedro, kabasinjña sa nga títs'ínsut'á yjohó t'a nd'íu. As'ai kichasjaiyaha:

—¿A najmi kohó ji xi tá nku ndá ni'yakuyáhá ndo?

Tunga najmi kits'ínkiehé yjohó Pedro. B'a kitsú:

—Najmi an niu.

²⁶ Nku ndá musuhu ndá na'mi títuun xi xinkjín maha ndá xi Pedro tsatet'a tjabaxinnju, kui xi tá kingjásjaiyaha:

—¿A najmi kuakiehé ra nga kò ji kabisinjñakoi ndo ján má t'íntje yá tuu?

²⁷ Tunga b'ahá tá kitsú ngáha Pedro nga najmi be Jesu. Kò tá kuihi chubo kijkintá nku xanta.

B'í ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun ndá títuun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5, 13-25)

²⁸ As'ai tsitjukohó jóo Jesu ni'yahá Caifa nga ngjikohó ni'ya pretorio, má nga ts'ín kjuá ndá títuun Roma. Ja tífi ma sen niu kò najmi incha jas'en jóo ni'ya pretorio, at'ahá tsa kjuas'en nku ni'ya xi najmi xuta judio ts'e, tsuhu rá nga najmi tá jehe nginkun Nt'ianá kò najmi tá ma kjinehe nichinehé S'í Pascua.

²⁹ Kui nga tsitjusjehe Pilato natsiun nga j'ai nchjakohó rá. B'a kitsúhu jóo:

—¿Mí kjuaha t'batejénehenu ndai?

³⁰ B'a kitsú jóo:

—Tsa najmi nda ch'onk'un niu, najmi aya ntsai ra n'ekjas'ein.

³¹ B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá tankínkoo ko n'ekokjuoo xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumanuu.

B'a kitsú já judio k'aku:

—Tíjña nkjúnni tsa n'ek'iein xuta.

³² B'a ts'ín tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kitsúya tíjñun nkú ts'ín kuayáha.

³³ As'ai jas'en ngáha Pilato ni'ya pretorio. Kinchjaha Jesu ko b'a kitsúhu:

—¿A ji xi nda rejhi xuta judio?

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A kuentahi b'a tibixihinni, a ra tjíhín xi kuatsúyahi yáha an?

³⁵ B'a kitsú Pilato:

—¿A nda judioná? Xuta nankihí ko já na'mi k'aku kuats'ínkjas'enna ji. ¿Mí nihi xi kin'ei?

³⁶ B'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a ts'ín batexuma xi nkú ts'ín batéxuma já rej xi tjín asunntej. Tsa ni xi b'a ts'ín tibatexumahana kai, kjaántjaina xi tíjñcha ts'ínxát'ana tu xi najmi n'ekjas'ehen ra an já judio k'aku. Tunga najmi b'ahá ts'ín tibatexuma.

³⁷ B'a kitsú Pilato:

—¿A xúhu nda rej ní?

B'i kitsú Jesu:

—Nda rej, xi nkú tibixín. Tunga kitsinná ko jáa asunntej tu xi kuakuyáhana ni xi naxu tjín. Ngayjee xuta xi ts'ínkjáíhín ni xi naxu tjín nt'é ntana.

³⁸ B'a ta kitsú ngáha Pilato:

—¿Mí nihi xi naxu?

Nk'ie nga b'a kitsú, as'ai tsitju nga ngjise ngáha ra xuta judio. B'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe tísakújinna tsa tjeheh ndo. ³⁹ Tunga b'ahá ts'ín tíjña niyánuu nga ts'in ndáíhi nku nda núbayá xi binchinú nga S'í Pascua. ¿A mjenuu nga ts'in ndáíhi nda rejhi xuta judio?

⁴⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo nga kikjintáya:

—¡Najmi tu kui ndo n'e ndáíhi! ¡Tu sahá Barraba n'e ndáíhi!

Máha nda Barraba, nda ndyjéhe niu.

19

¹ As'ai kitsjá kjuu Pilato nga s'ehé Jesu. ² Já juun kits'ínnda nku coroná na'yá ko y'é'ahá nintaku. Kits'íngga nku najyun ndju kuan xi nkúhu xi bja já rej nga incha kik'aya. ³ J'aik'úhún ko kik'onjin nga b'a kitsúhu:

—¡Antahi, nda rejhi xuta judio!

⁴ As'ai ta tsitjuhú ngáha Pilato natsiun ko b'a kitsúhu jóo:

—Ts'ínk'onsjenuu ndo natsiun tu xi chahanu nga najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁵ As'ai tsitju Jesu natsiun nga tjí'a ts'íhín ra coroná na'yóo ko nga yja ts'íhín najyun ndju kuon. B'a kitsú Pilato:

—¡Á ndo ej!

⁶ Já na'mi k'aku ko já xi kunttá nínku, nk'ie nga incha kieke Jesu kikjintáya:

—¡Tjat'a kruj ndo! ¡Tjat'a kruj!

B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá jun tankínkoo ko tjat'a kruu. An najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁷ B'ahá ta kitsú ngáha já judio k'aku:

—Tíjñani kjuatéxuma ko xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumani tíjhin nga kuayá ndai, at'ahá Ntíhi Ntjáná títs'ín ma yjoho.

⁸ Nk'ie nga kint'é Pilato niu, 'yún kitsankjún sa. ⁹ Ta jas'ehén ngáha ni'ya pretorio ko b'a kitsúhu Jesu:

—¿Má nibáhani?

Tunga najmi kinchjahá Jesu. ¹⁰ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi chubakohóni? ¿A najmi yaní tsa kama kjuat'á kruuhu ko tsa ts'in ndái ngáhara?

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Ndaha nku ni najmi kama n'ení tsa najmi Ntjaná kitsjá xáhi. Kui kjuaha, xi kits'ínkjas'ehenna aya ntsai 'yún tjen saha rá jé nga ji.

¹² Kui chubo kik'atuts'ihjin Pilato nga tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ín ndái ngáha rá Jesu. Tunga b'ihí ts'in incha kikjintáya já judio k'aku:

—Tsa n'e ndáihí ndo, najmi nda t'n'ei nginkun nda títjun Cesar! ¡Xi nda rei ts'in ma suba yjoho, kui xi t'fí kontraha nda títjun Cesar!

¹³ Nk'ie nga kint'é Pilato én xu'bi, as'ai kik'onsje Jesu natsiun ko y'ejña ante xi má nga ts'in kjuá, ante xi 'mi Má Kjiya Ndjio, én xi tsuhu rá Gabata nga én hebreo. ¹⁴ Nistjin xu'bi ja t'incha b'énda xuta ni xi ts'e S'í Pascua, at'aha ja tibichú tiña s'íu. Nkú rá ma nga chuba te jo niu. As'ai b'a kitsúhu Pilato xuta judio:

—¡Á nda reinuu ei!

¹⁵ B'a incha kitsú xuto nga kikjintáya:

—¡Tich'onsjei ndo! ¡Tich'onsjei! ¡Tjat'a kruu ndo!

B'a kitsú Pilato:

—¿A ngjuat'á kruuná nda reinuu?

B'a kitsú já na'mi k'aku:

—¡Najmi tjin sani kj'ai nda rei, tu nku sahá nda títjun Cesar!

¹⁶ As'ai Pilato kitsjá kjuá nga s'et'a kruu Jesu ko incha ngikohó joo.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ As'ai tsitju Jesu nga y'anji kruuhu nga ngji ante xi 'mi Nintaku Aníma, én xi tsuhu rá Golgota nga én hebreo. ¹⁸ Yo kis'et'a kruu kui jo sa já. Nku xi kis'et'a kruu nga kixihí ko nku nga skúhun. ¹⁹ Kitsjá kjuá Pilato nga s'et'a nku yáte antsjáku kruu. B'i ts'in kis'et'a: “Jesu, nda xi nibáha Nazaret, nda reihí xuta judio.” ²⁰ Nkjin xuta judio kits'inya ntuu, at'aha tiña mahá naxinantóo ante má nga kis'et'a kruu Jesu ko at'aha kis'et'a yátee én hebreo ko én latin ko én griego. ²¹ As'ai j'aisehe Pilato já na'mi k'akuhu xuta judio ko b'a kitsúhu:

—Najmi nda tjin nga: “Nda reihí xuta judio”, tjt'a yátee. Tu sahá t'et'ai nga: “Kui xi kitsú: An xi nda reihí xuta judio.”

²² B'a kitsú Pilato:

—Ni xi kab'et'á, ja kab'et'á.

²³ Máha já juun, nk'ie nga ja kingját'a kruu Jesu, jakj'á najyun xi yja nga kits'ínxi. Nju ts'asje ko nkúnkú kikanéhe. Ko tá jakj'á najyun ndju xi yja Jesu, xi najmi tjihin niyá chjuya. Nkuhú nga ngji'aha kásin santaha tuts'in. Kui nga b'a kitsúhu rá xinkjín:

²⁴ —Najmi tu chjuntiyáa xu'bi. Tu sahá tinútonyáhaná yá xi kama ts'e.

B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntjaná xi b'a ts'in tjt'a: “Kits'ínxihí xinkjín najyunna ko kitsutonyáha najyun ndjuna.” Kui nga b'a kits'ínin já juun.

²⁵ Tjinchat'a tiñaha kruu naaha Jesu, na nichja naaha, María chjuuhun Kleofa ko María Magdalena. ²⁶ Nk'ie nga kiekie Jesu naaha ko nda ni'yakuyá xi 'yún tjoho nga síña yo, b'a kitsúhu naaha:

—Ji tachjuún, á ntíhí yo.

²⁷ Kō b'ì kitsúhu nda ni'yakuyóo:

—Á naahí yō.

Ta kuihi chubō nda ni'yakuyá xu'bì kitsjantehe naaha Jesu ni'yaha.

B'ì ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Nk'ie nga ja kama ni xu'bì, be Jesu nga ja kama ndjuú ngayjee ni xi tjihin nga kuitjusun. Tu xi tsitjusuhun xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntíaná, kui nga b'ì kitsúhu:

—Xintá tímana.

²⁹ Sjíña yō nku nisa ninte xi tjiñcha binu san. Nku nixú kits'ínk'anchikōho jóo binu soon. Kui xi y'éku k'akuhū nku yáxá nga kitsungi'a ts'a Jesu. ³⁰ Nk'ie nga kits'i Jesu binu soon, b'a kitsú:

—Ja kuitjusunyje.

As'ai kingjénsten nintaku kō akui k'iehn.

³¹ Kui nistjiun tís'enda ni xi ts'e S'í Pascua. Kui nga najmi mjehe ra já judio k'aku tsa s'et'a kruu yjoninte k'ien nk'ie nga kuichú nistjin nkjúun, at'aha 'yún nkjún kui nistjin xu'bō. Kui nga tsankihí ra kjuá Pilato nga chjút'okjáha sjai já xi kjintut'á kruu kō nga chjúxin yjonintehe t'a kruu. ³² As'ai j'ai já juun kō kikjet'okjá sjai nda xi tjun kjit'a kō sjai nda xinkuu xi ta kjit'a kruukō Jesu. ³³ Tunga nk'ie nga incha tsichu má kjit'a Jesu, kikié nga ja ka'me. Najmi kikjet'okjáha sjai. ³⁴ Tunga nkuhú nda juun kik'iénjinkihí kicha 'mehe Jesu kō tjen'yún tsitjuhú jní kō ntánijua.

³⁵ Nda xi kikié ni xi kamoó, kui xi kitsúya ni xi kama kō kjuaxi ni xi tsuya. Be nga kjuaxi ni xi tsuya tu xi ta s'ejihinnuú kō jun. ³⁶ At'aha b'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi b'a ts'ín tjit'a: “Ndaha nku nintaha najmi chjút'okjá.” ³⁷ Kō ta tjit'a ya éhen Ntíaná má nga b'a títu: “Kuasehe jóo nda xi kis'enjinkihí kicha.”

B'ì ts'ín kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Askahan nk'ie nga ja b'a kamoó, nku nda xi nibáha nanki Arimatea xi 'mi Kuse tsankihí kjuá Pilato nga nguáiko yjonintehe Jesu. Kui Kuse xi ta nda ni'yakuyáha Jesu tunga tu kitsjennkí 'mahá ra at'aha tsankjún já judio k'aku. As'ai kitsjá kjuá Pilato kō ngijk'á ndo yjonintehe Jesu. ³⁹ Kō ta Nicodemo, nda xi ngjisehe Jesu nga jyuun, j'aiko nkú ra ma katé kilu ni xi sinjné, xi 'mi mirra kō aloe xi j'atjijinkōho xinkjín. ⁴⁰ Incha jakj'á nga joó yjonintehe Jesu kō kik'ontikjájnu najyun ndju nga kik'onjnu ts'ihín ra ni xi sinjné, xi nkú ts'ín tjiña nyáha xuta judio nga fáyanji xinkjín.

⁴¹ Má kis'et'a kruu Jesu, tiña mahá nku ante má nga tjiñtje yá tu. Ante xu'bō tjiña nku tsjó tsetse xi ndaha nku najmi kjee s'eya. ⁴² Yō kingiáya jóo yjonintehe Jesu, at'aha tjiña tiña tsjóo kō at'aha kui nistjiun tjiñcha b'énda xuta judio ni xi ts'e s'íu.

20

B'ì kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayōo

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Tuminku ta jyun nk'ie nga jyunya sa, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena kō kikié nga kachjuxín ndjio xi kis'echjanehe tixa tsjóo. ² As'ai tsangatsanka nga ngjisehe Simon Pedro kō nda ni'yakuyá xinkuu xi Jesu 'yún tjohe. B'ì kitsú:

—Ja kachjuxín yjonintehe Chá Ntíaná aya tsjóo kō najmi yaí má kas'ejña ngáha!

³ As'ai tsitjusje Pedro ko nda ni'yakuyá xinkuu nga ngiisehe tsjóo.
⁴ Tsangatsanka nga joo, tunga nda ni'yakuyá xinkuu 'yún kitsa tsangatsanka sa nga Pedro ko tjun tsichu tsjóo. ⁵ Tunga tu tsasekjás'ehén ko kieke nga kjijña najyun ndju xi tsich'ontikjájnu yjonintehe Jesu. Najmi jas'en tsjóo. ⁶ As'ai tsichu tjeñnikihí Pedro ko jas'en aya tsjóo. Kieke najyun ndju xi kjijña yo ⁷ ko najyun xi tsich'ontikjájnu nintaku Jesu. Kui xi najmi kjijñakjoko najyun ndjuu. T'axín kjijña nga tjíkjoya. ⁸ As'ai ta jas'en nda ni'yakuyá xinkuu xi tjun tsichusehe tsjóo. Kieke ko kis'ejihin nga tjíña tík'un Jesu. ⁹ At'aha najmi kjee mankihín jóo éhen Ntíaná xi b'a ts'ín tjit'a nga tjíhin nga kj'uaiya ngáha ra Jesu ngabayoo. ¹⁰ As'ai kik'óya ngáha já ni'yakuyóo ni'yaha.

B'i ts'ín tsakúchjihí yjoho Jesu Mariá Magdalena

(Mr. 16:9-11)

¹¹ Tunga máha Mariá, tsasinjña natsihin tsjóo nga tíkintá. Ta tíkintá ts'fhin nga tsasekjás'en tsjóo ¹² ko kieke jo ntítsje xi yja najyun taba, xi kab'entusún ante má nga kis'ejña yjonintehe Jesu. Nku xi kab'ejña má kis'ejña nintaku ko nku xi kab'ejña má kitsjen sjai. ¹³ B'a kitsú ntítsjee:

—Ji tachjuún, ¿á tich'fhini?

B'a kitsú Mariá:

—At'aha kachjuxín yjonintehe Chá Ntiana. Najmi be má kafi s'ejña ngáha.

¹⁴ As'ai kits'ínk'ótjija ko kieke nga yo kabasinjña Jesu, tunga najmi kamankji-hín ra tsa Jesu niu. ¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ji tachjuún, ¿á tich'fhini? ¿Yá xi t'binchisjái?

Tu nda xi kunntáha yá tu xi tjín yo kits'ín ma Mariá ko b'a kitsú:

—Ji, tsa ji ka'mikoi yjonintee, t'inyaní má kafajñai ko kfínkj'a ngáhana.

¹⁶ —Ji Mariá —kitsú Jesu.

Kits'ínk'ótjija Mariá ko b'a kitsúhu nga én hebreo:

—Raboni!

Kui éjin xi tsuhu ra Maestru. B'i kitsú Jesu:

¹⁷ —Najmi tu nuba'yúnní, at'aha najmi kjee finjia má tjíña Na'mina. Tunga t'inyahá ri já nts'é nga kfínnjia má tjíña Na'mina xi ta Na'minuu, Ntiana xi ta Ntianuu.

¹⁸ As'ai Mariá Magdalena ngji súyaha já ni'yakuyóo nga kabe Nda Ntiana ko kitsúyaha ni xi kitsúhu.

B'i ts'ín tsakúchjihí yjoho Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Nk'ie nga ja kama jyuun ta kuihi nistjin tuminku, tjíchja ankjuá má nga kab'entu já ni'yakuyóo, at'aha tfincha tsankjún já judio k'aku. As'ai Jesu j'ai sinjñajihin ko kikjaniñaha nga b'i kitsúhu:

—Kas'enuu kjuajyu.

²⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, tsakúchji ntsja ko 'mehe. Tsjo kamaha já ni'yakuyóo nga kieke ngáha Nda Ntiana. ²¹ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kas'enuu kjuajyu. Xi nkú ts'ín kits'ín nibána Ntia Na'miu, b'a ta ts'ín ts'ínkjínuu nd'ai.

²² Kikjenimajin jóo ko b'i kitsúhu:

—N'ekjóhõon Espiritu Santo. ²³ Xi n'endyjat'ohoo jéhe kama ndyjat'aha jéhe. Xi najmi n'endyjat'ohoo jéhe tu nku s'ehé ra jé.

B'i ts'ín tsakúchjihí yjoho Jesu Toma

²⁴ Toma xi ta 'mi nda'yun, xi ta nku nda ni'yakuyá xi te joo, najmi tjíña nk'ie nga j'ai Jesu. ²⁵ As'ai já ni'yakuyá xingisoo b'a kitsúhu ndo:

—Kuayai Nda Ntiana.

B'a kitsú Toma:

—Tsa najmi skue chubaha xiun aya ntsja ko tsa najmi tsungis'en najnú ntsa má ngihí xiun ko tsa najmi tsungis'en ntsa 'mehe, najmi s'ejinna.

²⁶Nk'ie nga j'a jin nistjin, ta tjintuhú ngáha já ni'yakuyóo nku aya ni'ya ko ta tjíña nja Toma. As'ai ta j'ai sinjñajihín ngáha ra Jesu, nk'ie nga tjíchja ankjuo. B'i kitsúhu nga kikjaniñaha:

—Kas'enuu kjuajyu.

²⁷As'ai b'a kitsúhu Toma:

—Nibá mahi ei. Chasejhi ntsa ko tinúngis'ein najnú ntsai ko tinúngis'ein ntsai 'mena. Najmi nda tín'ei nga najmi tís'ejihin. N'e s'ejinní.

²⁸B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntia ko Ntiana!

²⁹B'i kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuayaní, a kui kjuaha kuas'ejihin ri? Á b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tís'ejihin an ndaha tsa najmi tibena.

Kui ngat'ai kin'endaha xujun

³⁰Nkjin ko kj'ai sa kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun já ni'yakuyáha. Kui xi najmi kis'et'ayje xujun xu'bi. ³¹Tunga ni xu'bi kis'et'a tu xi s'ejihinnuu nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiana, nga kui xi Ntíhi Ntiana, tu xi b'a ts'ín kuintsuba tik'uhunnu nga s'ejinnuu kui.

21

B'i ts'ín tsakúchjihí yjoho Jesu yatu já ni'yakuyáha

¹Askahan ta tsakúchjihí ngáha ra yjoho Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'un Tiberia. B'i ts'ín tsakúchjihí yjoho. ²Nkuhú incha kab'a xinkjín nga kab'entu Simon Pedro, Toma xi ta 'mi nda'yun, Natanael xi nda xi nibáha nanki Cana, nanki xi tjíñajihín ante Galilea, jáha Zebedeo ko kj'ai sa jo já ni'yakuyá.

³As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Tjio kfín tsuba.

B'a kitsú já xingisoo:

—Ko jin kuankiín.

As'ai incha jas'en nku tsutsu, tunga kui nistjen xu'bo ndaha nku tjio najmi kisakúhu. ⁴Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, j'ai sinjña Jesu andai ntáchak'uun, tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo tsa Jesu niu. ⁵As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun já, ¿a najmi kjee sakúnuu tjio?

—Najmi —kitsú jóo.

⁶B'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Xi tjeheh nga kixihí tsutsuu chjanikj'o na'yanuu ko sakúnuu.

B'a kits'ín jóo ko as'ai ndaha najmi ta ma kjenjhi na'yoo, at'aha nkjin nkjún tjio xi kisakúhu. ⁷Nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho b'a kitsúhu Pedro:

—jNda Ntiana há niu!

Nk'ie nga kint'é Simon Pedro nga “Nda Ntiana niu” kik'ihín, kingja ngáha najyuhun, at'aha kab'asje, ko kikjanikj'ajin yjoho ntáchak'uun. ⁸Askahan já ni'yakuyá xingisoo tsichuko tsutsuu nga tib'éfe ts'íhin na'ya xi katsehe tjio, at'aha tíña maha andai ntóo nkú ra ma unchan metru. ⁹Nk'ie nga tsitjuen jóo tsutsuu, kieke nku nd'í xi tíma 'yún ko nku tjio xi kijñajin x'íko njinkuan. ¹⁰B'i kitsú Jesu:

—Nibáko chuba tjio xi kuasakúnuu.

¹¹ Tsiyajnu Simon Pedro tsutsuu kō y'éfe má kixiu nā'ya xi katsehe tjiō i. Unchan kō cháte kō jan maha. Tunga ndahá tsa b'a ts'ín nkjin kamaha tjiō, najmi kitiyá nā'yoō. ¹² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nibá chingo.

Ndaha nku já ni'yakuyóō najmi kama k'un kingjásjaiyaha: “¿Yáha ji?”, tsa kitsúhu, at'aha be nga Nda Ntiana niu. ¹³ As'ai j'ai tiña Jesu, jakj'á ninkuon kō kitsjáha jóō. B'a ta kits'lhín tjiō.

¹⁴ Kui xu'bi xi niyá xi ma jahan nga tsakúchjihí Jesu yjohō já ni'yakuyáha askahan nk'ie nga j'áiya ngáha ra ngabayōō.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu Pedro

¹⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine, Jesu kingjásjaiyaha Simon Pedro:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a 'yún tjo sahi an nga já xu'bi?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana.

¹⁶ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma johō:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chaseihí chutsankana.

¹⁷ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma jahan:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?

Kik'ie nusin nusihín Pedro nga kichasjaiyaha: “¿A tjohi an?”, niyá xi ma jahan. B'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntia, ji xi yai ngayjee ni xi tjín. Yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana. ¹⁸ Kjuaxi ni xi tíxihin. Nk'ie nga ndyja sahi, kindyja subai najjihín kō k'in tū má nga kama mjehé ri. Tunga nk'ie nga kama chái, kfénte ntsai kō k'ái xi ts'ínngja ngáha ri najjihín kō ngjuaikohi má nga najmi mjehi k'úín.

¹⁹ B'a ts'ín kitsúya títjuhun Jesu xi nkú ts'ín kuayá Pedro nga kuakúchji kjuachánkaha Ntiana. Kō b'i ta kitsú yaha:

—Tsjénnkiní.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nda ni'yakuyá xi 'yún tjohō

²⁰ As'ai tsasengi astun Pedro kō kkie nga tjennkihí nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjohō, xi tijnat'a tiñaha Jesu nk'ie nga incha kikjine nichinehe S'í Pascua kō xi b'a kitsúhu: “Ji Nda Ntia, ¿yá xi ts'ínkjas'ehin?” ²¹ Nk'ie nga kkie Pedro nda ni'yakuyóō, kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Nda Ntia, kui ndai, ¿nkú kamaha?

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjuái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo. Ji tsjénnkiní.

²³ Askahan kik'inyaha én xu'bi xuta ninku, nga najmi kuayá nda ni'yakuyá xu'bo. Tunga najmi b'ahá kitsú Jesu tsa najmi kuayá ndō. B'i ní kitsú: “Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjuái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo.”

²⁴ Kui nda ni'yakuyóō tsuya kixi niu kō kui xi y'ét'a ni xu'bi. Kō yai nga kjuaxi én xi kinchja.

²⁵ Nkjin sa ni xi kits'in Jesu. Tsa s'et'a ngayjee ni xi kits'in, b'a mana nga najmi s'en ngayjee asuntee xujun xi s'et'a niu.

Xujun xi tjit'a ni xi kits'ín já postru

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga Espiritu Santo incha ts'ínkjáihín

¹ Ji ndá xinkjían Teofilo, xujun xi tjun y'entúhu kixinyaha ngayjee ni xi kik'atuts'ihín nga kits'ín kò tsakúya Jesu ² santa nkúhu nga nginjí nk'a ján. Kintehe ni nga ngjuai, Espiritu Santo ho Ntíaná tsakúyako ho rá já postru xi j'ájin ni xi tjihin nga ts'ín.

³ Nga k'ien Jesu kò j'áya ngáha rá ngabayoo, nkjin niyá j'aikúchjihí yjoho já postruhú nga ja tíjña tík'un. Yachán nistjin kamaha nga tsakúchjihí yjoho kò kinchjanijmíyakoho jóo Ntíaná kò nkú tjihin rá nga kui batéxuma. ⁴ Nk'ie nga tíjnájin saha já postru, b'a kitsúhu nga najmi tu kuitju nanki Jerusalen. B'i kitsúhu:

—Chúyo santaha nga kuitjusun ni xi kitsúya tíjtin Na'mina. Kui niu xi kinchjanijmíyakohonuu. ⁵ Jua bi ntánijua tsaténtáha xuta tunga jun tu chuba nistjihín ndyjaha nga Espiritu Santo saténtákokohonuu.

⁶ As'ai já xi kama njakúko Jesu incha kingjásjaiyaha:

—Ji Ndá Ntia, ¿a nd'ai k'uaíhi xuta Israel nga kuatéxuma ngáha rá nanki xi ts'e?

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi jun tjihin nga choo mí chubaha kò mí nistjihín kuitjusun ni xi y'enda Ntia Na'miu nga kama. ⁸ Tunga n'ekjáihín ruu nga'yún nk'ie nga k'uaíjinnuu Espiritu Santo. Kuixinyo ei Jerusalen, ngayjee ante Judea kò ante Samaria kò nga ngúshun asuntee ni xi kits'ian.

B'i ts'ín ngji Jesu nk'a ján

⁹ Askahan nga ja b'a kitsú Jesu kò nga tìncha base ts'ihín rá já postruhú, as'ai nginjí nk'a ján. Nku ninti y'é'maha kò najmi tá kíkíehé rá jóo. ¹⁰ Nk'ie nga tìncha basenjinki nk'a ján jóo nga tífi Jesu, tu johó já xi yja najyun taba j'ainchat'aha. ¹¹ B'i kitsúhu:

—Jun xi nibáhanu Galilea, ¿a b'a n'e tíchasenjinkihinu nk'a ján? Xi nkú ts'ín kuitjinnuu Jesu nga kfi nk'a ján, b'ahá tá ts'ín k'uaí ngáha xi nkú ts'ín kuayo nga kfi.

B'i ts'ín kich'ajin ndá xi y'ejña antehé Juda Iscariote

¹² As'ai asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo incha nibaha já postru nga j'ai ngáha nanki Jerusalen. Kui tjenkiu xi tíña maha Jerusalen nkú rá ma tsa nku kilométru. ¹³ Nk'ie nga incha jas'en ajin nantio, incha nginjí ni'ya xi jo tíxjó xi incha tíjntuyá. Kui xu'bi já postru xi tíntu yo: Pedro, Santiago, Jua, Andre, Felipe, Toma, Bartolome, Mateo, Santiago xi ntíhi Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe kjaánko já Roma, kò Juda xi nts'e Santiago. ¹⁴ Nkuhú incha kits'ín kjuankjintak'uhun nga tehente kinchjako Ntíaná ngayjee já xu'bi kò já nts'e Jesu, Maria xi naaha maha kò k'já sa jminchín.

¹⁵ Nku nistjin nk'ie nga kama njakú xuta xi s'ejihín Jesu, ma rá tsa unchan kò kan, as'ai Pedro tsasinjñájin masehen kò b'i kitsúhu:

¹⁶ —Jun já nts'e, tjihin nga tsitjusun ni xi Espiritu Santo kits'ínkinchjaha David. Kui niu xi tjit'a xujun éhen Ntíaná. Kinchjanijmíyaha Juda, ndá xi ngjiko já xi j'aikj'ánijé Jesu. ¹⁷ Kui xi tá kama nku ndá postru xi nkúhu jin kò tá kik'áihí xá xu'bi. ¹⁸ Tunga najmi ndahá kits'ín. As'ai toon xi kama chjíhi rá kjuá najmi ndahá ts'atseko ho nku xu'ba. As'ai nintaku tsijnehe, ixí kits'ohón nga tsijne kò tsitju ngayjee ts'ehe. ¹⁹ Kint'é ngayjee xuta xi tíntu Jerusalen ni xi kamo.

Xu'baha Jní 'mi ante xu'bo, én xi tsuhu ra Aceldama nga éhen. ²⁰ At'aha b'i ts'ín tjít'a xujun salmo:

Kas'e tiya ni'yaha ndo,
najmi tu ch'a xi kat'ejñaya.

Ko b'a ts'ín ta tjít'a ya:

Kj'ai xi kats'ínkjáhjin xaha.

²¹ 'Kui nga ajihjin já xi kitsjenko tehentehená nk'ie nga tíñajin saná Nda Ntíaná Jesu, ²² b'aha ra nk'ie nga tsaténtáha Jua ko santaha nistjin nga ngji nk'a ján, ajihjin já xu'bi kachj'ajin nku xi kuitsuyakoni nga j'áya ngáha ra Jesu ngabayoo.

²³ As'ai incha kits'ínkjó jo já, nku xi 'mi Kuse xi ta 'mi ya Barsaba, xi ta Justo chubaha, ko nku xi 'mi Matia. ²⁴ As'ai b'i incha kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Ntia, yai xi nkú ts'ín tjíntuyá animaha ngayjee xuta. Takúchjini má xi kui já xi joi xi kichj'ajin ²⁵ tu xi kamaha nku nda postru ko ts'ínkoni xá xi najmi kits'inndjuú Juda Iscariote. At'aha ngatitsun kits'ín Juda ko ante xi tjeheh ra ngji.

²⁶ As'ai tsasehe jóo yá xi kama ts'e xoo. Tu Matiahá kikanéhe. Kui nga kik'ai xákohe ra já postru xi te nkuu.

2

B'i ts'ín j'ai Espiritu Santo

¹ Nk'ie nga tsichu nistjihjin S'í Pentecoste, nkuhú ante kama ñjakú ngayjee xuta xi s'ejihjin Jesu. ² Tu janeyahá nk'a ján. B'a kama xi nkú ma nga 'yún kjenima ntjo. Kinu'yá kui nií ngayjee aya ni'yoó xi má nga kab'entu jóo. ³ As'ai kama chji asun nintaku jóo ni xi b'a k'un njai nd'í k'un nga kik'aihi. ⁴ Ngayjee kitsejihjin ra Espiritu Santo ko kik'atuts'ihjin nga kinchja kj'ai kj'ai én xi nkú ts'ín kitsjáha Espiritu nga kuinchja.

⁵ Kui nistjiun tjíntu nanki Jerusalen xuta judio xi benkjún Ntíaná xi nibaha ngayje tikjá nanki xi tjín asuntee. ⁶ As'ai kama ñjakú xuta nk'ie nga kint'é ni xi janeyoo. Ndaha najmi incha be ni xi incha kuitsu, at'aha tu éhen ní incha kint'é nga nkúnkú. ⁷ Tu ni xí kama nkjúhun ra ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi xuta Galileahá ngayjee xi b'i ts'ín tinchja? ⁸ ¿Nkú ts'ín én xi mahaná nga nkúnkáá tínu'yáhaná nga tíjncha nchjaha? ⁹ At'aha tjínjinná ei xuta Partia, xuta Media, xuta Elam, xuta xi nibáha ante Mesopotamia, xuta Judea, xuta Capadocia, xuta Ponto, xuta Asia, ¹⁰ xuta Frigia, xuta Panfilia, xuta Egipto, xuta xi nibáha ante Libia xi tiña maha nanki Cirene, ko xuta Roma. Tjín xi ntje judio tjeheh ra ko tjín xi najmi ntje judio tjeheh ra tunga s'ejihjin ra Ntíaná. ¹¹ Tjín xuta Creta ko xuta Arabe. Ngatenteé tínu'yáá nga énná tíjncha tsuyaha xuta xu'bi kjuachánka xi ts'ín Ntíaná.

¹² Ngayjee xuta kama nkjúhun. Ndaha najmi be ni xi kuitsu. Kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Nkú tsuhu ra ni xu'bi?

¹³ As'ai k'ua xi tu tohón kamaha ko b'a kitsú:

—Ch'ihí jóo.

B'i ts'ín y'énijmihí Pedro xuta nga kitsúya nkú tsuhu ra ni xi kamoó

¹⁴ As'ai tsasinjña ndju Pedro ko já postru xi te nkuu. 'Yún kinchja nga b'i kitsúhu xuta nkjiun:

—Jun xi ntje judio tjehehnuu ko ngatentoo xi tintsuboo Jerusalen, katu-mankjinnuu ko tsasinjuu ni xi xinnuu. ¹⁵ Najmi ch'i jái xi nkú nga ts'ín

tín'enkjintak'un, at'ahá as'aihi chubá ñja yo. ¹⁶ Ni xi tíyo, kui ni xu'bi xi kitsúya tíjtun ndá profeta Joel má nga b'i ts'in y'é't'a:

¹⁷ B'i títsu Ntíaná:

Kui nií xi kama nistjin xi fekuu, tsjahá Espirituna ngayjee xuta.

Ntíx'innuu ko ntíchjuúnnuu ts'a k'ue'á éna nga profeta kama.

Já xunkúnnuu skué ni xi k'uejñá chjihi,

ko jáchánuu kuint'é ni xi xihin nga nijñá ján.

¹⁸ Kui nistjin xu'bó tsjahá Espirituna já musuna ko jminchjín musuna,

tú xi kuinchjaha ngajona.

¹⁹ Ts'ian kjuankjún nk'a ján,

ko kuakuchjá kjuachánkana t'anankiu.

S'e jní ko nd'í ko ninti tjain.

²⁰ Kama jyun ts'íu ko xi nkúhu jní kama sóo.

B'a kama kintehe ni nga kuichú nistjin xi y'énda Ntíaná,

kui nistjiun xi chánka ko nkjún tjín.

²¹ N'ek'anki ngayjee xi k'uankihí Ntíaná nga ts'ínnkihí.

²² Jun já Israel, tsinñju ni xi xínnuu. Ya sisiun ni xi kits'in Jesu, ndá xi nibáha Nazaret. Kits'in kjuachánka ko kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánka-há Ntíaná. Ntíaná kitsjáha nga b'a kits'in tú xi y'éjña chjihinuu nga kui kits'in nibáha. ²³ Y'énda tíjtun Ntíaná ko be nkúhu nga tuts'ihín ni nga já kontra n'ekjas'eheñ Jesu. Jun kichjubeníjó ko kin'ek'ion. Já xi najmi ntje Israel tjeheñ rá kin'e chjón nga kikjat'a kruu. ²⁴ Tunga Ntíanáhá kits'in ndáhi ajihin kju'uhun ngabayoo. Kits'ínk'íejña tík'un ngáha rá. Ndaháchí najmi kamaha ngabayoo kits'ínk'íejña'yúhún.

²⁵ B'i ts'in yét'a xujun David nga kinchjanijmíyaha Jesu:

Kikie tehente Ntíaná nginkán,

kixiná sjñat'a tú xi najmi tsankjuhunna.

²⁶ Kui kjuaha nga tíma tsjohó rá animana,

én tsjo tsu tbitju tsu'ba,

ko tjínkuhu k'an nga chúhun yjonintena.

²⁷ At'ahá najmi n'e nga maní antehe xuta k'ien,

najmi k'uaíntei tsa kfentu ndá xi naxú nginkuin.

²⁸ Tsakuchjíní niyá xi fi má nga k'úentu tík'un xuta,

n'etsehení kjuatsjo nga kúátejña nginkuin.

²⁹ Jun já nts'e, xinya kixí kixinuu nga ntje cháná David k'ien ko kis'eyanji. Santaha nistjin nd'ai tíjñajin saná tsjóho. ³⁰ Kui xi kama nku ndá profeta ko kikie nga Ntíaná kitsúya kixí tíjtuhun nga ntje xi ts'e stjújín xi k'úejñasun antehe nga kuatéxuma. ³¹ Kui nga kikie tíjtuhun David ni xi kama ko kitsúya nga k'jáya ngáha rá ngabayoo xi kits'in nibá Ntíaná, nga najmi s'ejña antehe xuta k'ien ko nga najmi kuatsún yjonintehe.

³² Jesu, kui xi Ntíaná kits'ínkj'áya ngáha rá ngabayoo ko jin kiyai nga b'a kama. ³³ Kui xi tíyankjún nd'ai nga tíjñat'a Ntíaná ko kits'ínkjáihín Espiritu Santo xi kitsúya tíjtuhun Námíu nga tsjáha. Kui xi títs'in nibá ni xi tíyo ko tínu'yó nd'ai. ³⁴ At'ahá najmi David xi ngjinji nk'a ján, tunga b'ahá kitsú:

Ntíaná b'a kitsúhu Ndá Ntiana:

“Tinchint'aná má batexuma,

³⁵ k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.”

³⁶ Kui nga tjíhín nga skué kixíhi ngatentee xuta Israel nga Jesu, xi jun kikjat'a kruu, kui xi Ntíaná kitsjá xáha nga tibatexuma nd'ai. Kui xi kits'in nibá Ntíaná.

³⁷ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, tú ni xí kik'ie nusin nushín rá. As'ai b'i incha kitsúhu Pedro ko já postru xingisoo:

—Jun já nts'e, ¿mí ni xi tjiñin nga n'eí?

³⁸ B'í kitsú Pedro:

—Tankínchj'ahá ruu animañuu. N'ekjóhōon Jesucristo ko saténto nga nkúnku tu xi kama ndyjat'ahanuu ngatitsunnuu. B'a ts'ín k'uaiñinuu Espiritu Santo xi tsjánuu Ntíaná. ³⁹ At'ahá k'uaiñuu ko kuaihi ntínuu ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha xuta xi ts'e, ko ta k'uaihi xuta xi kjin tjíntu, ngayjee xi Ntíaná kuinchjaha nga kama ts'e.

⁴⁰ Kui én xu'bi ko kj'ái sa xi kitsú Pedro nga kinchja ko nga kitsjániyáha xuta. B'í kitsúhu:

—Títjuihuun kju'a'un xi nibanehe xuta xi najmi naxu nginkun Ntíaná xi tjin nd'ai.

⁴¹ As'ai kisaténta xuta xi kits'ínkjálñin én xi y'énjímí Pedro. Kui nistjūn jan miñ xuta j'aijín saha xuta xi ja s'ejiñin Jesu. ⁴² Tehente tsasínñuju xuto ni xi tsakúya já postru. Nkuhú incha kik'a xinkjín. Kama ñjakú nga kikjine niñu ko nga kinchjako Ntíaná.

B'í ts'ín y'entu xuta xi tjun kis'ejiñin Jesu

⁴³ Kama nkjúhun ngayjee xuta, at'ahá nkjin kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná kits'ín já postru. ⁴⁴ Ngatentee xuta xi s'ejiñin Jesu nkuhú kits'ín yjohō ko kits'ínchjénko ngujin xinkjín ngayjee ni xi tjiñin. ⁴⁵ Tsatéña xu'bahá ko ni xi tjiñin ko kits'ínndzjohō toohōn ngayjee xuta xi nkú tjin machjéhen nga nkúnkú. ⁴⁶ Xki nistjin kama ñjakú má ma natsihin ninku. Ni'yahá tsakjánua ninkuan nga kikjineko xinkjín, nga tjíntuyá tsjo ts'íñin ra ko nga nimakjua tjíntuyá animaha. ⁴⁷ Incha ts'íntsjohō Ntíaná, ko ngayjee xuta nantio nda kikiehe. Xki nistjin Ntíaná kits'ín nibájin saha xuta ninku kj'ái sa xi tjincha b'anke.

3

B'í ts'ín kits'ínkhi Pedro nku nda xi najmi ma fi

¹ Nku nistjin Pedro ko Jua incha ngji má ma natsihin ninku nga chuba jan. Kui chubo xi tijnaha xuta xi ntje judio tjeñen ra nga nchjako Ntíaná. ² Yo b'ejña nku nda xi tu b'a ts'ín najmi mahá fi santa nkúhu nga kitsin. Xki nistjin n'ek'íejña ndo ankjua má ma natsihin ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjín tu xi bankihí ra toon xuta xi fas'eñen natsihin ninku. ³ Nk'ie nga kikie ndo nga tífás'en Pedro ko Jua natsihin ninku, tsankihí toon. ⁴ As'ai Pedro ko Jua incha tsasehe ndo ko b'a kitsú Pedro:

—Chase'ani.

⁵ As'ai tsase ndo nga kikuyá nga k'uaihi toon. ⁶ Tunga b'íñi kitsú Pedro:

—Najmi tjinna toontaba ko ta ndaha toonsine xi tsjaha tunga ni xi tijnahána tsjaha. Ngajohō Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, an b'a tíxihin: Tisíntjein ko títjutjai.

⁷ As'ai jak'á Pedro ntsja kixi ndo nga kikjesíntjen. Tjen'yún kisakú nga'yuhún ra sjai ndo. ⁸ Kikjennk'á ko kikjatsú'ba. Sjai jas'enkoho Pedro ko Jua má ma natsihin ninku. Tíkjennk'á ko tít's'íntsjohó ts'íñin ra Ntíaná nga tsú'ba. ⁹ Ngayjee xuta kikiehe nga tsú'ba ndo ko nga tít's'íntsjohō Ntíaná. ¹⁰ Tu ni xí kama nkjúhún ra ko kitsankjún ngat'ahá ni xi kamat'ain ndo. At'ahá incha kamankjihin nga kui ndo xi b'ejña ankjua ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjín nga banki toon.

B'í ts'ín y'énjímí Pedro má ma natsihin ninku

¹¹ Nda xi kama nkhi najmi ta tɪbinkfɛhen Pedro ko Jua. As'ai ngayjee xuta kama nkjũhun nga kama ñjakú má 'mihí Kinte Ni'yaha Salomon, at'aha yo tɪncha jóo. ¹² Nk'ie nga kikié Pedro ni xu'bi, b'i kitsú:

—Jun já Israel, ¿á tɪma nkjũhunnuu ni xu'bi? ¿Á tɪchaseheni xi nkũhu tsa nga'yún ts'ajin ko tsa ngat'aha tsa jin subai 'yún yankjũin Ntiana, tsa kui kjuaha nga kuan'ekjatsú'bahanj ndai? ¹³ Ntiahá ntje cháná Abraham, Isaac ko Jacob kitsjáha kjuachánka Ntíhi. Kui xi Jesu xi jun kin'ekjas'on ko najmi kin'ekjóhon nginkun Pilato nk'ie nga Pilato mjehe ts'ín ndaihi. ¹⁴ Najmi kin'ekjóhon nda xi je nginkun Ntiana, nda xi naxu nginkun Ntiana. Tu sa ní tsinchu nga n'e ndaihi nku nda xi animá ts'ínk'ien. ¹⁵ Jun kin'ek'ion nda xi ts'ínk'íentu tɪk'un xuta, tunga Ntiana há kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo. Jin kiyai ko t'ímiyaihi nga b'a kama. ¹⁶ Ngat'aha nga s'ejinni Jesu, kui kjuaha nga Jesu kuats'ínchjenni nga kuatsjá nga'yũhun ra ndai xi yo ko tíyo ei. Ngat'aha nga s'ejinni Jesu, kui kjuaha nga kamandaha ndai nginkun.

¹⁷ Be nd'ai, já nts'e, nga najmi yo ni xi kin'o ko ta ndaha já tɪxánuu najmi be ni xi kits'ín. ¹⁸ Tunga b'ahá ts'ín kits'íntjusuhun Ntiana ni xi kitsúya tɪtjun nk'ie nga kits'ínkinchja ngayjee já profeta, nga tɪhin nga un skuehe nda xi kits'ín nibá. ¹⁹ Kui nga tankinchj'aha ruu animanuu ko n'ek'óntjaiyo yjonuu tu xi n'endyajnuhu ngatitsunnuu. Tsa b'a n'oo, Ntiana tsjánuu nɪstjin nga chjũntoo ²⁰ ko ts'ín nibásenuu nda xi y'enda tɪtjun nga ts'ín nibá. Kui xi Jesucristo. ²¹ Kui xi tɪhin nga k'úéjña nk'a já n'nd'ai santaha nkũhu nga kuichú nɪstjin nga s'enda ngáha ngayjee ni xi tɪin. Já profetaha Ntiana kinchjanijmíyaha niu nk'ie.

²² Xi nkú kitsú Moise nk'ie: “Ntiana xi Ntianuu, kui xi kjesintjen nku nda profeta xi nkũhu an. Ajinnuu kuitjuhu. Tasinñju ngatentee ni xi kuitsunuu. ²³ At'aha tu yáha ni xi najmi kuasññujuh nda profeta xu'bo kuich'onsje ajihin xuta Israel.” ²⁴ Samuel ko ngayjee já profeta xi kis'e askahan ta kinchjanijmíyaha ni xi tɪma nɪstjin nd'ai.

²⁵ Jun ts'ajun ni xi kinchja já profeta. Ngandanuu Ntiana y'éndakoho ntje chánuu nk'ie nga b'a kitsúhu Abraham: “Ngayjee xuta naxinantá xi tɪin asunntee nda kamat'ain ngat'aha ntje xi s'ehi.” ²⁶ Tɪtjun jun Ntiana kits'ín nibásenuu Ntíhi nk'ie nga kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo. Nda kits'ínkonuu nga b'a kits'ín ko tu xi k'úéntuhunu ni ch'onk'un xi manuu.

4

B'i ts'ín kin'ekokjua Pedro ko Jua

¹ Pedro ko Jua tɪncha nchjako sa xuta nantio nk'ie nga incha j'ai já na'miu ko nda k'akuu já xi kunntá ninku ko já saduseo. ² Kui xi kama kjahan at'aha Pedro ko Jua tɪbakúyaha xuta nantio ko tɪb'énijmí nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, at'aha j'áiya ngáha ra Jesu. ³ As'ai jak'ánijé jóo ko kits'ínkjas'en nubayá santaha nɪstjin xi ma ndyjuun, at'aha ja ngixun kui chubo. ⁴ Xuta xi kint'é ni xi kinchja Pedro ko Jua, nkjin maha xi kis'ejihin Jesu. Un ra mií tsichu ma já xi kis'ejihin.

⁵ Nɪstjin xi ma ndyjuun kama ñjakú nanki Jerusalem já k'aku, jáchá xi ta tɪhin xá ko já chjine'ehen kjuatexumoo. ⁶ J'ai Ana xi tɪhin nda na'mi tɪtjun, ko Kaifa, Jua, Alejandro ko ngatentee já xi y'aha ra já na'mi k'aku. ⁷ As'ai ngjichja Pedro ko Jua ko kin'ekinchá ajihin jóo. B'a kitsú jóo:

—¿Mí xáha xi tɪnnuu? ¿Yá xi tɪb'exánuu nga b'a tɪn'o?

⁸ As'ai b'i kitsú Pedro nga kitsejɪhin ra Espiritu Santo:

—Jun já tɪxá ko jáchá xi tɪhin xá, ⁹ tɪn'ekokjuani nd'ai ngat'aha kjuanda xi kin'ehé nku nda un ko xi nkú ts'ín kama nkhi. ¹⁰ Kui nga tɪhin nga cháhanu

ngatentoo kō ngayjee xuta Israel nga ngat'aha nga'yuhun Jesucristo, nda xi nibaha Nazaret, kama nkhi ra nda xi kabasinjña ei nginkun. Jun kingjat'a kruhuu Jesu tunga Ntianaá kits'ínkj'áya ngaha ra ngabayoo. ¹¹ Jesu, kui ndjio xi najmi kits'ín mje já chjinxjóo tunga nd'ai ja j'ai ma ndjio k'aku. ¹² Najmi tjín sa kj'ai xi maha ts'ínk'an ki xuta. Ntianaá najmi kits'ín niba sa kj'ai asuntee xi kama ts'ínk'an kiná.

¹³ As'ai kama nkjühun já tjíxóo nk'ie nga kint'é nga b'a ts'ín ndjá tínchja Pedro kō Jua kō incha kikié nga tu já tu k'un tu mahá niu xi najmi 'yún maha xujun. Incha kamankjihun nga kui jóo xi y'emako Jesu. ¹⁴ Tunga najmi behé mí nihi xi kjanínehe, at'aha tíncha be nga nda xi kama nkhi kabasinjñakohó jóo. ¹⁵ As'ai incha kitsjá kjuá nga kuitju jóo má tíma kjuo kō kinchjanijmíyakohó xinkjín niu. ¹⁶ B'i incha kitsú:

—¿Nkú n'eéhe jóo? Ngayjee xuta xi tjíntu Jerusalem be kjuankjún xi kits'ín jóo kō najmi ma b'e'máa. ¹⁷ Tunga tu xi najmi ta nguaindu saha éen ajihin xuta, kui nga tu sahá künchankjühun raá tu xi najmi ta ch'a k'uénijmíhi Jesu.

¹⁸ As'ai kinchja ngaha ra jóo. Y'éch'ohó nga najmi ta incha k'uénijmíhi kō tsá künchjanijmíyaha Jesu. ¹⁹ Tunga b'ihí kitsú Pedro kō Jua nga kinchjako já tjíxóo:

—N'enkjíntak'un má nihi xi b'a tjín nginkun Ntianaá. ¿A nga jun xi künú'yá'éihin a ra Ntianaá? ²⁰ At'aha jin tjíhin nga kuixínyai ni xi kiyai kō xi kinu'yái.

²¹ As'ai já tjíxóo tsinchankjühun tunga kits'ín ndaíhi ra. Najmi kisakúhu mí nihi xi ts'ínnijéhe ra, at'aha ngayjee xuta kits'íntsjohó Ntianaá ngat'aha ni xi kamoó. ²² Ts'ati yachán nú tjín kō yaha ra nga uhun nda xi kamat'ain kjuankjún xu'bi nga kama nkhi.

Já postru kō jániy'akúyá xingisoo b'i ts'ín incha kinchjako Ntianaá

²³ Nk'ie nga ja kin'e ndaí ngaha ra Pedro kō Jua, as'ai ngjisehe xuta xi ts'e kō kitsuyaha ngayjee ni xi kitsú já na'mi k'aku kō jáchá xi ta tjíhin xá. ²⁴ Nk'ie nga kint'é xuta xingisoo éin, ngayjee nkuhú kits'ín kjuankjintak'uhun nga incha kinchjako Ntianaá. B'i incha kitsú:

—Ji Ntiani, ji xi kin'endai nk'a ján kō asuntee, ntáchak'uun kō ngayjee ni xi tjíhin. ²⁵ Ntje chánj David xi nda musuhí kin'ekínchjakohoni Espiritu Santo. B'i tsixin:

¿Á xaáhan incha ts'íhin xuta xi tjíhin asuntee?

¿Á ni xi najmi chumi ni chjíhi ra tíncha ts'ínnkjin k'uhun?

²⁶ Y'énda yjohó já rej xi tjín asuntee kō kama njakú já tjíxóo.

Incha ngji kontraha Ntianaá kō nda xi kits'ín niba.

²⁷ At'aha kjuaxi nga nanki xu'bi nda rej Herode Antipa kō Poncio Pilato kama njakúko xuta xi ntje Israel tjeheh ra kō xi najmi ntje Israel tjeheh ra nga incha ngji kontraha Jesu xi Ntíhi, kui xi y'exái nga kin'e nibái. Kui xi je. ²⁸ B'a ts'ín kits'íntjusuhun jóo ngayjee ni xi ja y'enda títuin kō xi tsixínyai nga tjíhin nga kama.

²⁹ Nd'ai ji Ntiani, chaseihí ni xi mjehe ts'ínni jóo. Tjeihin xuta xi ts'i nga ndjá k'uénijmí éen xi ts'i. ³⁰ Nga'yíhin katuma nkhi ra xuta un kō katuma kjuankjún kō ni xi kuakúchji kjuachánkahi. N'échjénni nga n'ei kui niu ngajohó Jesu, kui xi Ntíhi kō tsje.

³¹ Nk'ie nga ja kamaha jóo nga kinchjako Ntianaá, ts'ajniyá ante xi má nga kama njakú. Ngayjee j'aijihin Espiritu Santo kō ndjá incha y'énijmí éhen Ntianaá.

B'i ts'ín nkuhú tsasinko xinkjín xuta xi s'ejihin Jesu

³² Nkuhú kits'ín animaha ko kjuankjintak'uhun ngayjee xi kis'ejihin Jesu. Ndaha nku najmi b'a kitsú tsa nkuhú kui ts'e ni xi tjihin. Tu sa ní ngujihin kits'ínchjénko xinkjín ni xi tjihin. ³³ Yún kis'ehe nga'yún já postru nga kitsúya nga j'áya ngaha ra ngabayoo Nda Ntíaná Jesu ko ngayjee 'yún nda kits'ínkoho Ntíaná. ³⁴ Ajihin xuto najmi kis'e xi kindyjat'aha tsa mí nihi, at'aha ngayjee xi tjihin xu'ba ko tsa ni'ya tsateña ko j'aiko toon xi kik'aihi. ³⁵ J'ai tsjaha já postru ko kui xi tsakjáya tooon nga kitsjaha xi nkú tjin machjéhen nga nkúnkú xuta. ³⁶ Y'ejña nku nda xi y'aha ra ntje chá Levi xi kitsin xjo Chipre xi 'mi Kuse, xi já postru y'ét'a j'áihin nga Bernabe k'úín. Kui j'áin xi tsuhu ra: xi tsjá nga'yúhun xuta. ³⁷ Bernabe tsateña nku xu'ba xi tijnaha ko j'ai tsjaha já postru toon xi kik'aihi.

5

B'i ts'ín kama mjehe Anania ko Safira k'uanachaha já postru

¹ Nku nda xi 'mi Anania ko Safira 'mi chjuúhun incha tsateña nku xu'ba. ² Jak'já chuba toon xi kik'aihi xu'baha ndo ko tu nkuhú tkjá j'ai tsjaha já postru. Ta kieke chjuúhun ni xi kits'ín. ³ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji Anania, ¿á ndanindoo jas'enjihin animahi nga tích'anachaha ri Espiritu Santo? Tsateñai xu'bahi ko tí'baiyjeni tooon tfixín. ⁴ Kintehe ni nga tsateñai xu'boo, ¿a najmi jihí ts'i? Nk'ie nga tsateñai, ¿a najmi jihí kama ts'íhi tooon? ¿Á b'a kitsúhu animahi nga kichjubéheni chuba? Ntíaná tích'anachaihi, najmi xuta.

⁵ Nk'ie nga kint'é Anania éin, tjen'yún j'aikijnehé nga k'ien. Tu ni xí kitsankjúhún ngayjee xuta xi kint'é ni xi kamo. ⁶ As'ai j'ai k'ua já asti, kik'otikjájnu najyun yjonintee ko tsitjusjeko nga ngjingjáyanyi.

⁷ J'a ra tsa nkú ma jan ora j'ai chjuúhun Anania nga najmi be ni xi kamo.

⁸ As'ai kingjásjaiya Pedro:

—T'inyaní, ¿a b'a tjin kich'o xu'banuu nga tsateño?

—Johon, b'a tjin tsateñai —kitsú Safira.

⁹ As'ai b'i kitsú Pedro:

—¿Á kabincha'ahanu xinkiu nga mjehenuu chjút'ayák'uhunnu Espirituhu Ntíaná? Asti ankujo yja já xi kjingjáyanyi x'ihin ko ji ta nguaiakohi nd'ai.

¹⁰ Ta kuihi chubo j'aikijnet'a sjai Pedro tachjúun nga k'ien. Nk'ie nga jas'en já asti, kieke nga kjiña k'ien tachjúun ko tsitjuko nga ngjingjáyanjit'aha x'ihin.

¹¹ Tu xí kitsankjúhún ngayjee xuta ninku ko ngayjee xuta xi kint'é ni xu'bi.

B'i ts'ín y'entu já postru

¹² Já postru kits'ín nkjún kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná ajihin xuta, ko ngayjee nkuhú kik'a xinkjín nga kama njakú ante xi 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. ¹³ Ndaha nku xuta xingisoo najmi kama k'un nga kama ngujihin xuta xi kama njakú yo, tunga xuta nantiohó tjo nkjún kits'ín.

¹⁴ Nkjin nkjún já ko jminchjín j'aijín saha xuta xi s'ejihin Nda Ntíaná Jesu. ¹⁵ Santaha aya niyátée kik'onsje xuta xuta uhun nga kama ko nachan kingjántusún, tu xi nk'ie nga k'j'uaaha Pedro ndaha tsa tu nk'íéhen k'j'uanehé xuta uun, kama nkíhi. ¹⁶ Ta j'ai nkjún xuta xi tjntu andai nanki Jerusalem nga j'aiko xuta uhun ko xi tjntujihin jánindoo. Ngayjee kama nkíhi.

B'i ts'ín ngji kontraha já tjíxoo já postru

¹⁷ As'ai tu ni xí kama xintak'uhún nda na'mi tíjuun ko ngayjee já xi makoho, kui xi já saduse. ¹⁸ Kits'ínki já xi jak'ánijé já postru ko kits'ínkjas'en nubayá. ¹⁹ Tunga nk'íehé nga nistjen nku ntítsjehe Ntíaná kikjex'á nubayoo ko kik'onsje jóo nga b'i kitsúhu:

20 —Tankíún. Tíno má ma natsihín nínku kò t'inyohoo xuta ngayjee én xi tsjá kjuatik'un.

21 As'ai kits'íntjusun já postru én xi kik'ihín. Nístjin xi ma ndyjuun jas'en má ma natsihín nínku kò tsakúya. As'ai j'ai nda na'mi títjuun kò já xi makohò ante má nga ma ñjakúko xinkjín kò kinchja ñjaha ngayjee já k'akuhú xuta Israel. Kitsjá kjuá nga ngjuachj'a já postru aya nubayóo. 22 Tunga nk'iehé nga tsichu nubayóo já xi kunntá nínku, najmi kisakúhu já postru. As'ai kik'óya ngáha nga j'aiko én. 23 B'i incha kitsú:

—Tjíchja tsjan tsjan ankjuá nubayóo nga kuichij kò tíinchasti ankjuo já xi tíkunná yo. Tunga nk'iehé nga kuachjux'ái, ndaha nku najmi kuayai ayoo.

24 Nk'ie nga kint'é én xu'bi nda na'mi títjuun kò já na'mi k'aku kò nda k'akuhú já xi kunntá nínku, ndaha najmi ta be mí ni xi kuitsu. Kingjásjaiyaha xinkjín má kuichúket'a ni xi tímoo. 25 Tunga b'ahá j'ai tsú nku nda:

—Jun, já xi kin'ekjas'on nubayá tíincha natsihín nínku kò títakúyaha xuta nantio.

26 As'ai nda k'akuhú já xi kunntá nínku kò já xi yjankihí incha ngijk'á já postru. Najmi incha kits'ín'uhun nga j'aiko, at'aha tsankjún tsa ndjio k'uéhe xuta nantio. 27 Nk'ie nga j'aiko, tsinchá nginkun já tjíxá xi kama ñjakú yo. As'ai b'i kitsúhu nda na'mi títjuun:

28 —Ja b'a kik'ín sisinnu nga ndahachí najmi kama k'úénimíhuu Jesu xuta, tunga tu sahá b'a t'n'o. Ngayjee xuta Jerusalem be ni xi títakuyó, kò mjenuu nga jin ch'anji ngabayahá ndo.

29 As'ai b'i kitsú Pedro kò já postru xingisoo:

—Títjun tjíhin nga kuínú'yá'éihin Ntíaná nga xuta. 30 Jun kin'ek'ion Jesu nga kikjat'a kruu, tunga Ntíaha ntje cháhána kits'ínkj'áya ngáha ra ngabayoo.

31 Ntíaná kitsjáha kjuachánka nga kits'ín nga y'ejnat'aha. Kui xi tjíña títjun nd'ai kò xi ts'ínk'anki xuta, tu xi tsjáha ra xuta Israel nga ngjuaik'áha ra animaha kò kama ndyjat'aha jéhe. 32 Jin kiyai kò títbixinyai ni xu'bi kò Espiritu Santo ya, Espiritu Santo xi Ntíaná tsjáha xuta xi nt'é'éhen.

33 Nk'ie nga kint'é já tjíxoo én xu'bi, tu ni xí y'uhún kama kjahan, santaha kama mjehe nga ts'ínk'ien já postru. 34 Tunga nkuhú nda fariseo xi 'mi Gamaliel, xi nku nda chjine'én xi bakúya kjuatéxumoo kò xi benkjúhun ngayjee xuta, kui xi b'a kitsú nga kuich'onsje kutju já postru. 35 As'ai b'i kitsúhu já tjíxá xingisoo:

—Jun xi ntje Israel tjeheñnuu, nda nda chasoo tsa mí nihi xi n'ohò jóo.

36 At'aha xi nkú kama nd'ai ngáha, nda chánka kits'ín ma yjohò nda Teuda kò ma ra ñju unchan já xi kitsjennkíhi. Tunga kin'ek'iehéñ ndo kò kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi. B'a ts'ín tsichukjehe ni xu'bo. 37 Kò askan ngáha, nístjin nga tís'exki ngayjee xuta, j'ai Juda, nda xi nibáha ante Galilea, kò nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Tunga ta kin'ek'iehéñ ndo kò kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi.

38 'Kui b'a maha, b'a tíxihinnu nd'ai. Najmi tu nungijiun yjonu ni xi tíincha ts'ín já xu'bi. Najmi tu jun nkú n'ohoo. At'aha tsa ts'e xuta asuntei ni xi tíincha ts'ín jóo, kuichúkje. 39 Tunga tsa Ntíanáhá ts'e niu, najmi kamanuu n'ekjio. Kutsa santahá ni kò Ntíaná títbankún kontroo.

40 As'ai kits'ínkjáihín já tjíxoo ni xi kitsú Gamaliel. Kinchjaha já postru, kingjáha kò y'éjña nkjúhun nga k'úénimíyaha Jesu. Incha kits'ín ndai ngáha ra. 41 Incha tsitju já postru nginkun já tjíxoo nga tsjo tíincha ma ts'íhín ra, at'aha Ntíaná kitsjantehe nga un skuehe ngat'aha Jesu. 42 Ngayje nístjin tsakúya tehte kò y'énimí má ma natsihín nínku kò xki ni'ya nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná.

6

Kui ngat'ai kis'et'a xá yatu já xi tsasinko já postru

¹ Nístjin nk'ie nga ja tíincha ma nkjin xuta xi yjankihí Jesu, as'ai xi nchja én griego b'a kitsú nga najmi nda títs'ín xi nchja én hebreo. B'a incha kitsú nga najmi nda tíchasehe jminchjín xi nchja én griego xi ja k'ien x'ihín nk'ie nga tímандzjo nichine xkí nístjin. ² As'ai já postru xi te joo kinchja njaha ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu ko b'i kitsúhu:

—Jin tjihín nga k'úénjímí éhen Ntíaná. Najmi nda tjin tsa k'úéjñai nga b'a n'ei, tsa tu xi yámixó chasehe ri. ³ Kui nga jun, já nts'e, tinchísjaihínu ajinnuu yatu já xi yankjún, xi kitsejihín ra Espiritu Santo ko xi nanka ts'innkjink'un, tu xi k'uaihi ri xá xu'bi. ⁴ B'a ts'ín jin n'ekjas'ehen ri yjoní nga chubakoi Ntíaná ko nga k'úénjímí éhen.

⁵ Ngayjee xuta kits'ínkjáhín ni xi kitsú já postru ko j'ájin já xu'bi: Esteban, nku nda xi 'yún s'ejihín Ntíaná ko xi kitsejihín ra Espiritu Santo, Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmena, ko Nicola, nda xi nibáha nanki Antiokiá. Kui nda xi najmi ntje judío tjeheh ra tunga jahá nd'ai s'ejihín ra Ntíaná. ⁶ Já postru jaich'áha já xi yatui. As'ai já postru kinchjantjai jóo nginkun Ntíaná ko kingjénne ntsja.

⁷ 'Yún ngjindju éhen Ntíaná nanki Jerusalem ko 'yún nkjin kama xuta ni'yakuyáha Jesu. Ta nkjin já na'mi kis'ejihín Jesu.

Kui ngat'ai kichjubénijéhe Esteban

⁸ Esteban 'yún nda kits'ínko Ntíaná ko kitsjáha nga'yún. Kits'ín kjuankjún ko ni i xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná ajihín xuta nantio. ⁹ As'ai k'ua xuta ni'ya sinagoga xi 'mi Sinagogaha Xuta Ndaí incha ngji kontraha Esteban, ko k'ua xuta Cirene ya, ko xuta Alejandria, ko k'ua xi nibáha ante Cilicia ko ante Asia. Kui xi incha y'ésiko Esteban. ¹⁰ Tunga najmi kamahá ra kits'ín nganaha, at'aha Espiritu Santo kitsjáha Esteban kjuankjink'un nanka nga kinchja.

¹¹ As'ai incha y'échjihí k'ua já tu xi b'a kuítsuhu nga kui xi kint'é nga Esteban ch'on kitsúhu Moise ko Ntíaná. ¹² B'a ts'ín tsinchákjahan ra xuta nantio ko jáchá xi tjihín xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. As'ai ngjik'ánijé Esteban ko ngjiko má nga ma nja já tjíxoo. ¹³ Ta incha j'aiko já testiyu tsank'á xi b'i kitsú:

—Kui ndai tu nku én ch'on tsuhú títsuhu nínkuhu Ntíaná ko kjuatéxumoo. ¹⁴ Kinu'yái nga b'a kitsú nga Jesu, nda xi nibáha Nazaret, ts'ínkatsúnya nínku xu'bi ko nga ts'ínk'óntjaiya sin xi kich'áa xi tsakúyaná Moise.

¹⁵ As'ai ngayjee já tjíxá xi kab'entu yo tsasehe Esteban ko kieke nga b'a tjin ankjin ntítsje tjin ankjin Esteban.

7

B'i ts'ín tsasinntjai yjoho Esteban nginkun já tjíxoo

¹ As'ai nda na'mi títjuun kingjásjaiyaha Esteban:

—¿A kjuaxi ni xi tíincha tsu jóo?

² As'ai b'i kitsú Esteban:

—Jun xi ntje Israel tjehehnuu ko jun xi tjinuu xá, tsinñju manú. Ntia chánká tsakúchjihí yjoho ntje cháná Abraham nk'ie nga tijná sa ante Mesopotamia, kintehe ni nga nguauik'ieñna nanki Haran. ³ B'a kitsúhu: “Títjui nankihí ko t'entui xuta xinkí. T'ihinnchin ante xi kuakuu.” ⁴ As'ai tsitju Abraham antehé xuta Caldea ko ngjik'ieñna nanki Haran. Nk'ie nga k'ien na'mihí Abraham, Ntíaná kits'ín nibáha má tintsuboo nd'ai.

⁵ Eí najmi kitsjáha ante xi kama ts'e, ndaha nku te má kama kuasín tsuku. Tunga kitsúya títjuhún ra nga tsjáha nga kama ts'e ei má tintsuboo nd'ai ko

nga ntje xi s'ehe askahan ta kama ts'e, ndaha tsa najmi tjíhín ntí Abraham kui nístjiun. ⁶ Ntíaná b'a kitsú yaha Abraham nga ntje xi s'ehe k'úéntu má nga najmi kui ts'e, kò nga xuta musu n'e ma, kò nga ñju unchan nú tjíhín un skuehe. ⁷ B'a kitsú ya Ntíaná: "An ts'inkokjua xuta xi musu ts'íin maha. Askahan incha kuitju yo kò ts'íintsjona ante xu'bi."

⁸ Ntíaná b'a kitsúhu nga ts'íin ni circuncision, tu xi b'a ts'ín sakúchji ni nda xi y'éndako. Kui b'a maha, nk'ie nga kitsihin Isaac kò nga ja tjíhín jin nístjin, Abraham kits'íhín ni circuncision. Isaac b'a ta kits'íhín Jacob, kò Jacob b'a ta kits'íhín ntí xi te johò, xi kama ntje cháná.

⁹ Kits'innchínjhi já nts'e Kuse kò tsatéñaha xuta xí tjín ante Egipto. Tunga Ntíaná tsasinkohò Kuse ¹⁰ kò kits'ínkj'a t'axíhín ngayjee kjuu'un xi kisatéjin. Kitsjáha kjuankjintak'un nanka kò kjuanda nginkun nda faraon, xi nda reihí xuta Egipto. Nda rei kitsjá xáha Kuse nga kama nda tíjuhun xuta Egipto kò nda k'akuhu ngayjee xuta xi tjín ni'yaha nda rei.

¹¹ As'ai kis'e kjintíá kò kjuu'un chánka ngayjee ante Egipto kò ante Canaan, má nga tjíntu ntje cháná. Najmi ta kisakúhu rá nichine. ¹² Nk'ie nga kint'é én Jacob nga Egipto tjín tuníñu, kits'ínkji ntíhí xi ntje cháná maha niyá xi tjuhun. ¹³ Kò niyá xi ma johò Kuse tsakúchjhi yjohò já nts'e. B'a ts'ín kíkíehe nda faraon xuta xi ts'e Kuse.

¹⁴ As'ai b'a kitsú Kuse nga ngjuachj'a Jacob xi na'mihí maha kò ngayjee xuta xi y'aha rá, xi cháte kò kan ún maha. ¹⁵ B'a ts'ín j'aik'iejñaha Jacob Egipto kò yo k'ien. Ta yo ya incha k'ien ntíhí xi kama ntje cháná. ¹⁶ Askahan ngjí s'eyanji Jacob nanki Sikem, má nga tjíña tsjó xi ts'atse Abraham nga kitsjáha toontaba ntíhí Hamor.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu tíña nístjin nga ts'íintjusun Ntíaná ni xi kitsúya tíjuhun Abraham, 'yún nkjin kama sa xutaná xi kik'ientu Egipto. ¹⁸ As'ai tsatéxuma yo kj'ái nda rei xi najmi be Kuse. ¹⁹ Kui xi ts'anachaha xutaná kò kits'ín'uhun ntje cháná. Kits'ín kjuu'yúhún rá nga k'úéntu masen ntíhí tu xi kuayáha.

²⁰ Kui nístjiun kitsin Moise kò Ntíaná kisasíhín Moise. Jan sá kamaha xi cháha nga kikuhun. ²¹ Nk'ie nga kis'ejña masen, takjíhín nda faraon jak'áha kò kits'íncháha xi nkúhu tsa ntíhí maha. ²² B'a ts'ín tsangiyaha Moise ngayjee ni xi maha xuta Egipto. Nku nda chánka kama. Kinchja kò tse ni xi kits'ín.

²³ Nk'ie nga jehé yachán nú Moise, animaha nibaha rá nga ngjitsubek'un xuta xinkjín, xi xuta Israel. ²⁴ Nk'ie nga kíkíe nga tín'e'uhun nku nda xi ntje Israel tjeñen rá, tsasinkò. Kits'ínk'ien nda Egipto xi b'a kits'íhín. B'a ts'ín kits'ín ngajoyaha ni xi tín'ehe nda xi ntje Israel tjeñen rá. ²⁵ At'aha b'i kitsú Moise nga kits'innkjink'un: "Kamankjihín xuta xinkjían nga an ts'ínchjénna Ntíaná tu xi kama ndaíhí rá xutaná." Tunga najmi b'ahá ts'ín kits'innkjink'un xuto.

²⁶ Nístjin xi ma ndyjuun kíkíe Moise nga jo já xi ntje Israel tjeñen rá tíincha kjánkò xinkjín kò mjehé nga kuatekj'áiyaha jóo. B'i kitsúhu: "Jun já, nts'o mahanu xinkju. ¿Á ta jun tín'e'uhun ruu xinkju?" ²⁷ As'ai nda xi títs'ín'uhun nda xinkuu kitsuniña Moise nga b'a kitsúhu: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kamai nda k'akuní kò nga chaseíhí tsa nda kò tsa najmi nda tín'ei?" ²⁸ ¿A kohò an mjehi n'ek'ienní xi nkú ts'ín kin'ek'iein nda Egipto kujña?" ²⁹ Nk'ie nga kint'é Moise éin, tsanka kò ngjik'iejña ante Madian. Yo y'eñásun kò yo kis'entuhu jo ntí.

³⁰ Nk'ie nga j'a yachán nú, nku ntítsje j'aisehe Moise ante kixiu tíña asunntu tjenkí Sinai. Ajíhín nku na'yá ntsje xi títi tsakúchjhi yjohò. ³¹ Kama nkjühun Moise nk'ie nga kíkíe ni xi tíma chjhi kò ngjise tíñaha tu xi kuase sísíhín rá. Tu kint'éhé ntaha Ntíaná nga b'a kitsúhu: ³² "An xi Ntíaha ntje cháhi, Ntíaha Abraham, Isaac kò Jacob." Ts'atsé nkjún Moise kò najmi kama k'un nga

tsase. ³³ B'a kitsú Ntíaná: “N'esjei tjabaxín ntéhi, at'ahá ante nkjúhún má nga kabisinjái. ³⁴ Tíbe kjuanimá xi tíf'a xutá xi ts'an xi tjíntu Egipto kò tít'e nga un tíncha máhā. Kaf'ájjen tū xi ts'in ndáfihī rā. T'endai yjohī. An ts'inkjīhi Egipto.”

³⁵ Najmi kits'ín mjehe jóo Moise nga b'í kik'ihīn: “¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kamaí ndá k'akunī kò nga chaseihī tsa nda kò tsa najmi nda tín'ei?” Tunga kuihī Moise xi kama chjihī ntítsjehe Ntíaná ajin na'yá ntsje xi títiū. B'a ts'ín Ntíaná kits'ínkjihī rā kò kik'ai xáhā nga kui xi kama ndá k'akuhu xutaná kò nga ts'ín ndáfihī. ³⁶ Kui xi kik'onsje xutaná Egipto. Yachán nú tjihīn kits'ín kjuankjún kò ni xi tsakúchji kjuachánkahā Ntíaná Egipto kò ajihīn Ntáchak'un Niū kò ante kixiū.

³⁷ Kui Moise xi b'a kitsúhu xutá Israel: “Ntíaná kjésíntjen nku ndá profeta xi nkúhu an. Ajinnūu kuítjuhu.” ³⁸ Kui Moise xi y'ejñajihīn xutá nga kama ñjakú nk'ie nga y'entu ante kixiū. Kinchjako ntítsjee asunntu tjenkī Sinai kò t kinchjako ntje cháná. Kik'aihī nga tsjáná én xi ts'ínk'féntu tík'unná.

³⁹ Tunga ntje cháná najmi kama mjehe nga kuínt'é'éhen. Tū sahá kits'ín t'axín kò kama mjehe nga k'óóya ngáha Egipto. ⁴⁰ B'a incha kitsúhu Aaron: “N'endani ntia xi tsjén tíjtjunnī, at'ahá najmi yai mí nihi xi kamahā Moise, nda xi kik'onsjenī Egipto.” ⁴¹ As'ai incha kits'ínnda nku turu ntia kò kits'ínk'ien chu nga kitsjáhā chje. Kits'íntsjohō ni xi ntsja kits'índakohō.

⁴² As'ai Ntíaná najmi tā kits'ínsihīn rā xutá xu'bo. Kitsjantehe nga ts'íntsjohō niñu xi tjin nk'a ján. B'a kama xi nkú ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná xi y'ét'a já profeta:

Jun xutá Israel, ¿a ahán kik'ainú chje,

nk'ie nga tintsuboo ante kixiū yachán nú tjihīn?

⁴³ Ni'ya najyuntehe ní ntia Moloc

kò niñulu ntia Renfan tsankinkoo.

Sénnistjin kin'endo tū xi n'etsjohoruu,

kui nga kjin ts'ínkjihīnūu xi tjehe astun Babilonia.

⁴⁴ 'Kits'ínnda Moise ninku najyunte xi bakúchji nga Ntíaná tíñajihīn xutá xi ts'e. Kin'enda xi nkú ts'ín kisakúchjihī nga kámanda. B'a ts'ín ante kixiū kis'ejñahā rā ntje cháná ninku najyuntee xi nkú nga kitsú Ntíaná. ⁴⁵ Kik'aihī ntje cháná nga kama ts'e niū. Incha y'a nk'ie nga incha jas'en ei má tintsuboo nd'ai, nístjin nk'ie nga tjihīn xá Josue kò kikjánkō xutá xi tjíntu ei, xi Ntíaná kik'onsje ngandahā ntje cháná. B'a ts'ín kis'ejña ninku najyuntee santaha nkúhu nga y'ejña ndá rei David.

⁴⁶ Ntíaná kisasihīn David kò David kama mjehe nga ts'índahā nku ante Ntíaná, Ntiahā ntje cháná Jacob. ⁴⁷ Tunga Salomon kits'índahā ni'ya Ntíaná.

⁴⁸ B'a tjin kjáihīn nga nk'a ján tíñā Ntíaná kò nga najmi b'ejñaya ni'ya xi ts'ínnda xutá. At'ahā b'a ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná ndá profeta:

⁴⁹ Ndjiōjmi ján báteña nga batexuma,

kò t'anankiū basinjñásan tsuká.

¿Mí ni'yaha xi n'endanú, títsu Ntíaná,

kò má antehē kama ts'ínkj'áya?

⁵⁰ An ní kits'innda ngayjee ni xu'bi.

⁵¹ B'a tā kitsú ya Esteban nga ngjindju:

—Tunga jun najmi mjenuu kuínú'yá'ón. B'a ts'ín nu'yó kò tjíya animanuu xi nkú joyaha xutá xi najmi be Ntíaná. Nkuhú nga tintsuḅa kontrahā ruu Espiritu Santo. Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntje chánūu. ⁵² ¿Má já profetaha xi najmi kitsjennkī unkie ntje chánūu? Kits'ínk'ien já xi kitsúya tíjtjun nga kj'uaí nda

xi naxu ts'íín. Kò nk'ie nga j'ai ndo, jun kin'ekjas'on kò kin'ek'ion. ⁵³ Jun bi ntítsje kits'ínkjas'ennu kjuatéxumaha Ntíaná tunga najmi tín'etjusunnú.

B'í ts'ín kin'ek'ien Esteban

⁵⁴ Nk'ie nga kint'é já tjíxóo ni xi kitsú Esteban, tu ni xí incha kama kjahán ra kò ixí tsatehé ní'yun. ⁵⁵ Tunga máha Esteban, kitsejfhin ra Espiritu Santo. Tsasenjinki nk'a ján kò kieke kjuachánkaha Ntíaná kò nga Jesu kabasinjñat'aha Ntíaná. ⁵⁶ B'í kitsú:

—Ji Chasoo! Tíbe nga tjen tixa ndjiojmi ján kò nga Ntíhi Ndax'iun kabasinjñat'aha Ntíaná.

⁵⁷ Najmi ta tsasínñujuh ra jóo Esteban. Xaáhan incha kits'ín. Ngatentee nkuhú nga ngjik'á. ⁵⁸ Incha kik'onsje natsihin nantio kò yo incha y'éhe ndjio. Nku ndati xi 'mi Saulo kikonntá najyuhun já testiyu tsank'óo.

⁵⁹ Nk'ie nga tís'ehe ndjio Esteban, b'í kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Nda Ntia Jesu, n'ekjálhin animana.

⁶⁰ As'ai tsasinkunch'in kò 'yún kikjintáya nga b'í kitsú:

—Ji Nda Ntia, najmi tu ch'axkihí ri jái ngatitsun xu'bi.

Nk'ie nga ja b'a kitsú, k'ien.

8

B'í kama nk'ie nga ja kin'ek'ien Esteban

¹ Kisasihin Saulo nga kin'ek'ien Esteban, kò ta kuihi nistjin xu'bo kich'atuts'ihin nga tu ni xí kitsjennkí unchahá xuta ninku xi tjin nanki Jerusalen. Kindzjoyayje nga ngji ante xi tjin Judea kò Samaria. Tu já postru y'entu subahá sa Jerusalen. ² K'ua já xi nda tjintuyáha kingjányanji Esteban kò kikjintá'a. ³ Tunga tu xí kitsjenkí unkiehé Saulo xuta ninku. Xki ni'ya jas'en nga kikjebéfe jáx'in kò jminchjín kò kits'ínkjas'en nubayá.

B'í ts'ín kis'enjimi éhen Ntíaná ante Samaria

⁴ Máha xuta xi kindzjoyoo, tu má xi tje'hén ni nga incha ngji, yo incha y'enjimi én nda tsuhu Ntíaná. ⁵ Ante Samaria ngji Felipe nga y'enjimihi xuta xi tjin yo nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná. ⁶ Kama nja xuto nga kingjénñujuh ni xi kinchja Felipe nk'ie nga incha kint'é kò kieke ni xi kits'ín nga tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ⁷ At'aha nkjin jáninda xi tsitjujihin xuta nga 'yún kikjintáya nga tsitju, kò nkjin xuta xi najmi ma fi kò xi nima sjai kama nkíhi. ⁸ Kui nga tsjo nkjún kamaha ra xuto.

⁹ Tunga ta y'ejnaha yo nku nda xi 'mi Simon xi kits'ín tj'e nistjin nk'ie. Kui xi ts'anachaha xuta xi tjin ante Samaria. B'a kitsú nga kui xi nku nda chánka. ¹⁰ Ngayjee xuta tsasínñujuh ndo, b'aha ra xi ndyjaha kò santaha xi cháha. B'a incha kitsú:

—Kui nda xu'bi xi nga'yún chánkaha Ntíaná.

¹¹ Incha ts'insihin at'aha nkjin nú kits'ín tj'e ndo. B'a ts'ín ts'anachaha xuta. ¹² Tunga nk'ie nga tsakúya Felipe nga Ntíaná xi batéxuma kò nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná, kis'ejihin xuta kò kiasaténtá jmichjín kò jáx'in. ¹³ Santaha kò Simon ta kis'ejihin kò kiasaténtá. As'ai kitsjenko tehente Felipe kò kama nkjühun nk'ie nga kieke ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná kò kjuankjún i xi kits'ín Felipe.

¹⁴ Nk'ie nga kint'é én já postru xi tjintu nanki Jerusalen nga xuta xi tjin ante Samaria kits'ínkjálhin éhen Ntíaná, as'ai kits'ínkji yo Pedro kò Jua. ¹⁵ Nk'ie nga incha j'ai jóo yo, kinchjantjai xuta Samaria nginkun Ntíaná tu xi ts'ínkjálhin ra Espiritu Santo. ¹⁶ At'aha ndaha nku najmi kjee f'ajihin Espiritu Santo kò tu ntáhá kiasaténtáha xuta nga kits'ínkjálhin Jesu. ¹⁷ As'ai Pedro kò Jua kingiéenne ntsja xuta kò kits'ínkjálhin Espiritu Santo.

¹⁸ Kikie Simon nga kits'ínkjáihin xuta Espiritu Santo nk'ie nga kingjénnehe ntsja já postru. As'ai kingjén'a toon já postru ¹⁹ nga b'i kitsúhu:

—K'uaínú kò an nga'yún xu'bi, tu xi nk'ie nga ngjuenné ntsahana tu yáha ni ta ts'ínkjáihin Espiritu Santo.

²⁰ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Kandyjai kò ta kandyja tjoohin, at'aha b'a n'e tín'enkjíntak'uin nga toon ma ch'atseko ho ni xi tsjá Ntíaná. ²¹ Najmi ji tsuhu ri kò najmi ji tjehe ri xá xu'bi, at'aha najmi kixi tjíya animahí nginkun Ntíaná. ²² T'inchj'aha ri animahí ngat'aha ngatitsun xu'bi kò chubanimakoi Ntíaná, tsa tu 'yaha ts'ínndyjat'ahi ni xi kuan'enkjíntak'uin. ²³ At'aha tibe nga najmi je tjíya animahí kò tibe nga ni ch'onk'uun tjí'yíhín ji.

²⁴ B'i kitsú Simon:

—Chubanimakoo Ntíaná tu xi ndaha nku ni xi kuak'ihinnú najmi nibanehena.

²⁵ Nk'ie nga ja incha y'énijmí éhen Ntíaná yò Pedro kò Jua kò y'éjña chjhi xuta yáha Jesu, as'ai kik'óya ngáha nanki Jerusalen. B'a ts'ín incha j'aha nkjin ante nanki xi tjín ante Samaria nga y'énijmí ts'íhin én nda tsuhu Jesu.

B'i ts'ín kinchjanijmíko Felipe nku nda xi nibáha ante Etiopia

²⁶ As'ai nku ntítsjehe Ntíaná kinchjakoho Felipe. B'i kitsúhu:

—Tísintjein kò chjúbéi niyá xi bitju Jerusalen nga t'in nanki Gaza.

Ante kixiu f'a niyá xu'bi. ²⁷ As'ai tsisintjen Felipe kò ngji, kò aya niyóo kisatéjin nku nda xi nibáha ante Etiopia. Nku nda eunuko niu, nku nda k'aku xi ts'ínxát'aha na Candace xi na reinaha xuta Etiopia. Kui xi f'átjo gayjee toohon na reina. Ntíaná ngji ts'íntsjohò ndò nanki Jerusalen ²⁸ kò ja t'fb'óya ngáha nankihí. Yá xi tjenko kab'ejñaya kò títs'ínya xujun éhen Ntíaná xi y'ét'a nda profeta Isaia. ²⁹ As'ai Espiritu b'i kitsúhu Felipe:

—T'ihínse tiñaihi nda xi kab'ejñaya yá ján.

³⁰ Nk'ie nga tsichuk'úhun, kint'é Felipe nga xujun xi y'ét'a nda profeta Isaia títs'ínya ndò. As'ai b'i kitsúhu:

—¿A tímankjihin ni xi tín'eyai?

³¹ —¿Nkú ts'ín kamankjihinna nga najmi tjín xi kuítsuya sisinna? —kitsú ndò kò tsankihí Felipe nga kuyíajnut'aha.

³² B'i ts'ín tjít'a má nga títs'ínya ndò:

Ngji n'ek'ien xi nkúhu chutsanka, najmi kikjex'a ts'a, xi nkúhu chutsanka xi tichj'ajnu tsankaha.

³³ Kichajnucha kò najmi naxu kin'ehe kjua.

Tsichakjá ntjehe at'aha kin'ek'ien.

³⁴ As'ai b'i ts'ín kinchja nda k'aku xi nibáha Etiopia nga kingjásjaiyaha Felipe:

—T'inyaní, ¿yá xi tñchjanijmíyaha nda profeta ei? ¿A kui tñchjanijmíyaha yjoho a ra kj'aihi xi tñchjanijmíyaha?

³⁵ As'ai kinchja Felipe. Má nga títs'ínya ndò kik'atuts'íhin ra nga kitsúyaha én nda tsuhu Jesu. ³⁶ Nk'ie nga tñincha ts'ín niyá, tu incha tsichuhú má nga tjín ntánijua kò b'i kitsú nda k'aku Etiopia:

—Á ntánijua ei. ¿A najmi kamahá saténtá?

³⁷ B'i kitsú Felipe:

—Tsa gayjee animahí s'ejihin yáha Jesu, kama.

B'i kitsú ndò:

—S'ejinna nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná.

³⁸ As'ai b'a kitsú nga s'ejña'yún yóo kò nga joo tsitjujnya má tñña ntánijuo. As'ai Felipe tsaténtá ndò. ³⁹ Nk'ie nga incha tsitjujin ntánijuo, Espiritu Santo

ngjiko t'axhín Felipe. Nda k'aku xi nabáha Etiopia najmi ta kikiehe Felipe, tunga tsjohó kik'iehe nk'ie nga kits'ínndjuú niyáha.

⁴⁰ Tsichu Felipe nanki Azoto ko xki ante ngji nga y'énijmí én nda tsuhu Jesu santaha nkúhu nga tsichu nanki Cesarea.

9

B'i ts'ín jak'á Jesucristo nda Pablo

¹ Saulo tu nku tsinchánkjúhún ra xuta xi s'ejihín Nda Ntíaná Jesu nga mjehe ts'íink'ien. Kui nga ngjisehe ra nda na'mi títjuun ² ko tsankihí xujun xi má nga tí'baihí kjuá, tu xi kama ngjuaihi ni'ya sinagoga xi tjin nanki Damasco ko kuangisjai yo xuta xi s'ejihín Jesu ko kj'uaikonijé nanki Jerusalen, ndaha tsa jáx'ín ko ndaha tsa jminchjín.

³ Tunga nk'iehé nga tít'sín niyá ko ja tábichú tiña nanki Damasco, tjen'yún kits'ín ndzjehé ra Saulo nku nd'í xi nibaha nk'a ján. ⁴ As'ai tsijne t'anankiu ko kint'é nku nta xi b'i kitsúhu:

—Saulo, Saulo, ¿á an tjennki unchahaní?

⁵ —¿Yáha ji, Nda Ntia? —kitsú Saulo.

B'i kitsú xi kinchjako:

—An Jesu xi tjennki unchai. ⁶ Tisintjein ko t'in ajin nantio. Yo k'únyahi ni xi tjihin nga n'ei.

⁷ Kitsankjún já xi tjenko Saulo, at'aha kint'é nto tunga najmi ch'a xi kikiehé.

⁸ As'ai tsisintjen Saulo, tunga nk'ie nga kikjex'á tunkun najmi ta kama chjihí ra. Kui nga tu kichjubénkihí ni nga ngjiko jóo nanki Damasco. ⁹ Yo kamaha jan nistjin nga y'ejña ka. Najmi chumi nihi xi kikjine ko najmi chumi ntáha xi kik'i.

¹⁰ Damasco y'ejña nku nda xi tjennkihí Jesu xi 'mi Anania. Kui xi Nda Ntíaná tsakúchjihí yjoho xi nkúhu tsa nchini kik'aihi ko b'a kitsúhu:

—Ji Anania!

—Á an ei, Nda Ntia —kitsú Anania.

¹¹ B'i kitsúhu Nda Ntíaná:

—Tisintjein ko t'in niyáté xi 'mi Niyá Kixi. Ni'yaha Juda chasjaiyai nku nda xi nibáha nanki Tarsó xi 'mi Saulo. Ntíaná tínchjako ndo. ¹² Ja kama chjihí xi nkúhu tsa nchini kuak'aihi nga nku nda xi 'mi Anania kafas'en má tjiña ko nga kamjénehe ntsja tu xi kama chji ngáha ra.

¹³ B'i kitsú Anania:

—Ji Nda Ntia, nkjin xuta tít'suyana xi nkú k'uhun ndo ko ni xi najmi nda xi kits'ín xuta xi ts'í xi tjinu Jerusalen. ¹⁴ Já na'mi k'aku ja kitsjáha kjuá xi má nga kama ngjuaike kjuá'yún ngayjee xi s'ejihín ji.

¹⁵ As'ai b'i kitsú Nda Ntíaná:

—T'in, at'aha an ja j'aján ndo nga kui xi k'úénijmíhí an xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra ko já rei ko xuta xi ntje Israel tjehe ra. ¹⁶ An kuakuchjihí nk'ie nga nkjin kjuanima kj'ujain ngat'ana.

¹⁷ As'ai ngji Anania. Jas'en ni'ya má nga tjiña Saulo ko kingjénne ntsja nga b'i kitsúhu:

—Ji nda nts'é Saulo, Nda Ntíaná Jesu xi tsakúchjihí yjoho aya niyá má nga tñibái, kui kuats'ín nibána tu xi kama chji ngáha ri ko tu xi tséjihin ri Espiritu Santo.

¹⁸ Tjen'yún tsitjunkihí tunkun Saulo ni xi b'a k'un tjabaxkfi k'un ko kama chji ngáha ra. As'ai tsisintjen ko kiséntá. ¹⁹ Nk'ie nga ja kikjine nichine, kisaku nga'yún ngáha ra ko chuba nistjin y'ejñajihín xuta xi yjankihí Jesu xi tjin Damasco.

B'i ts'ín y'énijmí tjuhun éhen Ntíaná Saulo nanki Damasco

²⁰ As'ai y'énijmí Saulo éhen Ntíaná ni'ya sinagoga xi tjín yō nga b'a kitsú nga Jesu xi Ntíhí Ntíaná. ²¹ Kama nkjúhūn ngayjee xuta xi kint'éhe. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndai xi tjennki unkie xuta xi s'ejihín Jesu nanki Jerusalen? Kō ta kui xá j'aihi ei tu xi ngjuaikonijéhe xuta nginkun já na'mi k'aku.

²² Tunga tu sahá 'yún y'énijmí sa Saulo kō y'éjña chji nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná. Kits'inndyjajihín xuta xi ntje judío tjeheh ra xi tjíntu Damasco. ²³ Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, as'ai y'éndako xinkjín já judío nga incha ts'ínk'ien Saulo. ²⁴ Tunga tjihín xi kitsúyaha Saulo ni xi y'enda jóo. Nistjin nistjen incha kikunntá ankjuaha nankiu tu xi ts'ínk'ieheh Saulo. ²⁵ As'ai xuta xi yjankihí Jesu tsasinkoho Saulo. Y'éyaha nku nisín kō kikjejenntjaihi xjóho nankiu nga jyuun.

B'i kama nk'ie nga j'ai tjuhun Saulo nanki Jerusalen

²⁶ Nk'ie nga tsichu Saulo nanki Jerusalen, mjehe nga kamangujinko xuta xi yjankihí Jesu, tunga kitsankjúhūn ra ngayjee jóo, at'aha najmi kis'ejihín tsa ja ta nku nda xi tjennkihi Jesu Saulo. ²⁷ As'ai Bernabe ngjiko Saulo nginkun já postru kō kitsúyaha xi nkú ts'ín aya niyóo kiki Saulo Nda Ntíaná kō nga Nda Ntíaná kinchjakoho kō xi nkú ts'ín ndjá y'énijmí éhen Jesu nanki Damasco.

²⁸ As'ai y'ejña Saulo nanki Jerusalen. Y'emako já postru kō ndjá y'énijmí nga tsakúya yáha Nda Ntíaná Jesu. ²⁹ Kinchjanijmíko kō y'ésiko xuta xi ntje judío tjeheh ra xi nchja én griego. Tunga já xu'bi tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'ien Saulo. ³⁰ Nk'ie nga kint'é já nts'eé ni xu'bi, as'ai ngjiko Saulo nanki Cesarea. Ja kamoō kits'ínkji Tarsō.

³¹ Kis'ehe kjuajyu xuta nínku xi tjín ngayjee ante Judea, ante Galilea kō ante Samaria. 'Yún kis'ejin saha Ntíaná. Kikienkjún Ntíaná nga y'entu kō Espiritu Santo tsasinkoho nga 'yún kama nkjin sa.

B'i ts'ín kits'ínkíhi Pedro nda Enea

³² Nk'ie nga tsú'bak'un Pedro xuta nínku xi tjín xki ante, as'ai ta j'aisehe xuta xi ts'e Ntíaná xi tjín nanki Lida. ³³ Yō kiki nku nda xi 'mi Enea xi jin nú tjihín nga kjiñnasun nachan, at'aha nta sjai. ³⁴ As'ai b'a kitsúhu:

—Ji Enea, Jesucristo tfts'ínkíhi. Tisintjein kō t'endai kamahi.

Ta kuihi chubō tsisintjen Enea. ³⁵ Ngayjee xuta xi tjíntu Lida kō Saron kiki nga tsisintjen Enea kō kits'ínkjáfhín Nda Ntíaná.

B'i ts'ín kits'ínk'íyaha Pedro tachjuún Tabita

³⁶ Nanki Jope y'ejña nku tachjuún xi tjennkihi Jesu xi 'mi Tabita, j'áin xi tsuhu ra Dorca nga én griego. Kui xi ngayje nistjin kits'ín ni xi nda kō kitsjáha xuta x'an ni xi machjéhen. ³⁷ Kui nistjiun kisate ch'in kō k'ien. Askahan nga ja jejnú yjonintehe, kis'ejña nku aya 'ma.

³⁸ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjíntu nanki Jope nga nanki Lida tijná Pedro, as'ai kits'ínkjisehe jo já, at'aha tiña maha xinkjín nankiu. B'i kitsú jóo nga j'ai nchjako Pedro:

—Najmi tu n'ek'andayai. Nibáasení.

³⁹ As'ai tsisintjen Pedro kō ngjiko jóo. Nk'ie nga ja tsichu nanki Jope, xuta xi tijncha yō ngjikoho aya 'ma xi má nga kjiñña yjoninte k'ien. Ngayjee jminchjín xi ja k'ien x'ihín j'aitset'áha Pedro nga tijncha kjintá kō tijncha bakú x'ótji kō kj'ai sa najyun xi ts'innda Dorca nk'ie nga y'ejña. ⁴⁰ As'ai kik'onsje Pedro ngayjee xuta xi tijncha yō kō tsasinkunch'in nga kinchjako Ntíaná. Tsase ts'ihín ra yjoninte k'ien nga b'i kitsú:

—Ji Tabita, tisintjein.

As'ai kikjex'ánki tunkun tachjúun. Nk'ie nga kkie nga yo síjña Pedro, y'ejña kutu. ⁴¹ Pedro jakj'á ntsja tachjúun ko kikjesintjen. Kinchjaha xuta ninku ko jminchjín xi ja k'ien x'ihín ko kits'ínkjas'en t'ík'un ngáha ra tachjúun. ⁴² Ngayjee xuta xi tjín nanki Jope kint'é ni xi kamoó ko nkjin xi kis'ejihín Nda Ntíaná Jesu. ⁴³ Nkjin nistjin kamaha Pedro nga y'ejña nanki Jope ni'yaha nda xi 'mi Simon xi f'áxi tjabaxín.

10

B'í ts'ín ngjisehe Pedro nda Cornelio

¹ Nanki Cesarea y'ejña nku nda xi 'mi Cornelio xi nda jun k'akuhu já jun xi 'mi Já jun Italiano. ² Kui ko ngayjee xuta xi tjíntu ni'yaha tjoho ko benkjún Ntíaná. Tsjáha xuta x'an ni xi machjéhen ko tehente nchjako Ntíaná. ³ Nku niyá nkú ra ma nga chuba jan nga ngxuun kama chjihí nku ntítsjehe Ntíaná xi nkúhu tsa nchíni kik'aihí kamaha. Kkie Cornelio nga jas'en ntítsjee má tjíña ko b'a kitsúhu:

—Ji Cornelio!

⁴ —¿Mí nihi, Nda Ntia? —kitsú Cornelio nga tsase ko títsankjúhún ts'íhin.

B'í kitsú ntítsjee:

—Tsasínñjuhu Ntíaná ni xi tsinchihi ko tíbe nga tí'baihi xuta x'an ni xi machjéhen. ⁵ Kui nga n'ekjihini nanki Jope já xi kuinchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. ⁶ Kui xi tjíña ni'yaha nda Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tíña andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.

⁷ Nk'ie nga ja ngji ntítsje xi tínchjako, as'ai kinchjaha Cornelio jo já musuhu ko j'ájin ajihín já jun xi tjíhin nku nda jun xi tjoho Ntíaná. ⁸ Kitsúyaha ngayjee ni xi kamoó, as'ai kits'ínkji nanki Jope.

⁹ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga títs'ín niyá jóo ko nga ja t'fbichú tíña ajin nantio, Pedro ngji nchjako Ntíaná nk'a ni'ya má nga tjíña, nkú ra ma nga chuba te jo. ¹⁰ As'ai tu kama bjohó ra ko mjehe kjíne ni. Nk'ie nga tís'echjahan nichine, kama chjihí nku ni xi nkú joyaha tsa nchíni kik'aihí kamaha. ¹¹ Kkie nga tsix'á nk'a ján ko nga nibajen t'anankiu nku ni xi b'a tjín xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi t'jít'a'yún nga njuu nkun. ¹² Tjintuyá ayaha niu ngayje t'fkjá chu xi b'ema ko xi b'éfe yjoho t'anankiu ko nise xi b'ematjen nk'a ján. ¹³ As'ai kint'é Pedro nku ntá xi b'í kitsúhu:

—Pedro, tísintjein. N'ek'iein chu ko chinej.

¹⁴ B'í kitsú Pedro:

—Najmi, Nda Ntia. Ndahachí najmi kjee kjíne ni xi tjíña nkjúhún kjuatéxumoo nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntíaná.

¹⁵ As'ai ta kinchja ngáha ntó niyá xi ma johó. B'í kitsú:

—Ni xi kits'ín Ntíaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je.

¹⁶ Jan niyá b'a kama, as'ai ngjinji ngáha niu nk'a ján. ¹⁷ Nk'ie nga ta títs'innkjink'uhun Pedro nkú tsuhu ra ni xi kama chjihí, tu tsichuhú asti ankjúo já xi kits'ín nibá nda Cornelio. Kisakúhu jóo ni'yaha Simon, nda xi f'áxi tjabaxín. ¹⁸ As'ai kingjásjaiya tsa yo tjíña Simon xi ta 'mi Pedro.

¹⁹ Nk'ie nga tu nku títs'innkjink'uhún Pedro ni xi kama chjihí, Espiritu Santo b'í kitsúhu:

—Chase mai. Jan já t'fbangisjaihi. ²⁰ Tísintjein ko titjujein. Najmi tu n'ejó tak'un nga t'inkoi, at'aha an kats'in nibá jóo.

²¹ As'ai tsitjujen Pedro nga j'aisehe jóo ko b'í kitsúhu:

—An xi t'binchisjó. ¿Mí xáha xi k'jáihinu?

²² B'a incha kitsú jóo:

—Nda jun k'aku Cornelio kats'ín nibáni. Benkjún Ntíaná ndo ko naxu ts'ín ni xi ts'ín. Nda ts'ín nchjanjímíyaha ra ngayjee xuta judio ndo. Nku ntítsjehe Ntíaná b'a kitsúhu nga kjuáchj'aihi nga k'úin ni'yaha ko nga kuásinñjuhu ni xi k'úfhin.

²³ Kits'ínkjáfhin Pedro jóo ko yo incha kits'ínkj'a nístjen. Nístjin xi ma ndyjuun ngjiko jóo. Ta ngjiko k'ua já nínku xi tjín nanki Jope. ²⁴ Nístjin xi ma joho tsichu nanki Cesarea. Tíkuyá Cornelio ko ta tíkuyá xuta xi kits'ínkint'é, kui xi xuta xinkjín ko xuta xi nda nchjakoho. ²⁵ Nk'ie nga ja tífás'en Pedro ayoo, Cornelio j'ai ts'ínkjáfhin ko tsasinkunch'int'aha nga kits'íntsjoho. ²⁶ Tunga kikjesíntjehén ra Pedro ko b'i kitsúhu:

—Tísíntjein. Ta xutaná xi nkúhu ji.

²⁷ Tíinchjako ts'íhin nga jas'en ayoo ko kieke nga nkjin xuta kama ñjakú yo. ²⁸ As'ai b'i kitsúhu:

—Jun yo nga nku nda xi ntje judio tjeheh ra najmi tsjántehe kjuatéxumaha tsa kama ñjako xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ko tsa kjuas'en ni'yaha. Tunga Ntíanáhá tsakúchjina nga najmi tjíhin nga kjuaján xuta, tsa xi je ko xi najmi je xi nkú títsu kjuatéxumani. ²⁹ Kui kjuaha nk'ie nga kichubahanú, najmi jo jan tjíhinna nga kjuáisenú. Kui b'a maha, t'inyahanú mí kjuaha nga kichubahanú.

³⁰ As'ai b'i kitsú Cornelio:

—Ma ñju nístjin, nkú ra ma chuba jan nga ngixuun, ni'yana tíinchjaka Ntíaná. Tu j'ai sinñahá nku nda xi t'íbat'ai najyun xi yja. ³¹ Kui xi b'a kitsúna: “Cornelio, Ntíaná tsasínñjuhu ni xi tsinchihí ko t'íbe nga t'íbaihi xuta x'an ni xi machjéhen. ³² Kui nga n'ekjíhini nanki Jope já xi kuínchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. Kui xi tjíña ni'yaha Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tíña andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.” ³³ Kui nga tjen'yún ngjichj'ahána ji, ko nda kuan'ei nga kjuái. Kui kjuaha kabintsúbahani ei ngayjei nginkun Ntíaná tu xi k'uasínñjuhu ri ngayjee én xi kitsúhi Ntíaná nga kuixínyani.

B'i ts'ín y'énjimí Pedro éhen Ntíaná ni'yaha Cornelio

³⁴ As'ai b'i kitsú Pedro nga kik'aha éhen:

—Mankjinna nd'ai nga kjuaxi kjáfhin nga najmi ngabi ts'ín Ntíaná ajihin xuta. ³⁵ Ts'ínkjáin níhi tu má xuta naxínantáha ni xi tjín asuntee xi benkjúhuhun ko xi naxu ts'ín nginkun.

³⁶ Ntíaná kits'ínkint'é xuta xi ntje Israel tjeheh ra én nda tsuhu Jesucristo. Kui xi Nda Ntíaha ngayjee xuta ko kui xi tsjáha xuta kjuajyuhu Ntíaná. ³⁷ Yo én xi kichuba ngayjee ante Judea, b'aha ra ante Galilea nk'ie nga ja kamaha Jua nga tsaténta ko y'énjimí éhen Ntíaná. ³⁸ Yo xi nkú ts'ín Ntíaná kits'ín nibájen Espiritu Santo nga j'aitsejín ra Jesu, nda xi nibáha nanki Nazaret, ko kitsjáha nga'yún. Kui xi kikjatsú'ba nga kits'ín ni xi nda ko kits'ínkíhi ngayjee xi tjíntujíhin jánindoo. Ntíaná kits'ínxájihin Jesu.

³⁹ Jín kiyaí ko bixíyai ngayjee ni xi kits'ín Jesu ante Judea ko nanki Jerusalen. Kis'et'a kruu nga kin'ek'ien. ⁴⁰ Tunga Ntíanáhá kits'ínkj'áya ngáha ra ngabayoo nístjin xi ma jahan ko tsakúchjini. ⁴¹ Najmi ngayjee xuta tsakúchjihí yjoho, tu nkuhú jín xi j'ájin tíjtunní Ntíaná nga kuixínyai xuta xingisoo. Jín kichinekoí ko ki'yukoí nk'ie nga ja j'áya ngáha ra ngabayoo.

⁴² Y'éxáni nga tjíhin nga k'úénjímíhi xuta ko kuixínyai nga Ntíaná kitsjá xáha nga kui kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín xuta xi tjíntu t'ík'un ko xi k'ien. ⁴³ Ngayjee já profeta kinchjanjímíyaha Jesu. B'a incha kitsú nga ngat'aha Jesu kama ndyjat'aha ra jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

B'i ts'ín kits'ínkjáfhin Espiritu Santo xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra

⁴⁴ Nk'ie nga ta tínchjaha Pedro, tu nibajennehé ra Espiritu Santo ngayjee xuta xi tíncha basínñujuhú én xi tínchja. ⁴⁵ Kama nkjúlhun já nínku xi ntje judio tjeheh ra xi tjenko Pedro nk'ie nga kíkíe nga Ntíaná kitsjáha Espiritu Santo xuta xi najmi judio. ⁴⁶ At'aha kint'é nga kj'ai kj'ai én kinchja xuta ko nga kits'ínkie yjohó nga Ntíaná xi tjihin kjuachánka. As'ai b'i kitsú Pedro:

⁴⁷ —¿A tjin xi najmi tsjante nga saténtá xuta xu'bi xi ja kuats'ínkjáihin Espiritu Santo xi nkúhu ná?

⁴⁸ B'a kitsú Pedro nga saténtá xuto at'aha ja kis'ejihin Jesucristo. Ja kamoó, tsinchihí Pedro nga k'úéjña sa yo.

11

Pedro b'i ts'ín kitsúyaha xuta nínku Jerusalem ni xi kama ni'yaha Cornelio

¹ Kint'é já postru ko já nts'eé xi tjin ante Judea nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ta kits'ínkjáihin éhen Ntíaná. ² Nk'ie nga j'ai ngáha Pedro nanki Jerusalem, y'ésikohó já judio xi tíncha tsu nga tjihin nga n'e ni circuncision xi nkú nga títsu kjuatéxumoo. B'i kik'ihin:

³ —¿Á ji tsitjas'ehenni ni'yaha ko kichinekohoni já xi najmi kin'ehé ra ni circuncision?

⁴ As'ai kik'atuts'ihin Pedro nga kitsúya chich'in ngayjee ni xi kamoó. B'i kitsú:

⁵ —Nk'ie nga tínchjaka Ntíaná nanki Jope, kama chjina nku ni xi nkúhu tsa nchini kik'aina. Kíkíe nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tjit'a'yún nga njuu nkun. Nibajehen nk'a ján ko j'aijen santaha má tíjña. ⁶ Nk'ie nga tsase nda nda mí nihi xi tínchaha, kíkíe chu xi b'ema, chu xi tjin ngijñóo, xi b'efe yjohó t'anankiu ko nise xi b'ematen nk'a ján.

⁷ As'ai kint'e nku nta xi b'i kitsúna: “Pedro, tisintjein. N'ek'iein chu ko chinej.” ⁸ B'a kixian: “Najmi, Nda Ntia. Ndahachí najmi kjee kjine ni xi tíjña nkjúlhun kjuatéxumoo nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntíaná.” ⁹ As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi nibaha nk'a ján niyá xi ma johó. “Ni xi kits'ín Ntíaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je nginkun”, kitsúna. ¹⁰ Jan niyá b'a kama, as'ai ngjinji ngáha nk'a ján ngayjee niu.

¹¹ Ta kuihi chubo tsichu ni'ya xi má nga tíjña jan já xi nibaha Cesareja nga j'aik'ána. ¹² B'a kitsúna Espiritu nga najmi jo jan kamana nga kfnka jóo. Ta ngjikona já nts'eé xi jun xu'bi ko tsitjas'ein ni'yaha ndo. ¹³ As'ai kitsúyaní xi nkú ts'ín kíkíe nku ntítsje aya ni'yaha nga j'ai sinjat'aha ko b'a kitsúhu: “N'ekjí naki Jope já xi kuinchjaha Simon, kui xi ta 'mi Pedro. ¹⁴ Kui xi kuinchjakohi. Én xi kuítsuhi, kui xi ts'ínk'ankihi ko ngayjee xuta xi ts'i.”

¹⁵ Nk'ie nga kik'atuts'ihin nga kinchja, Espiritu Santo nibajennehé xuta xu'bo xi nkú ts'ín nibajennená nga tjuhun. ¹⁶ As'ai j'áitsjenna ni xi kitsúná Nda Ntíaná: “Ntánijua tsaténtáha Jua tunga máha jun, Espiritu Santo saténtáhanu.” ¹⁷ Kui b'a maha, tsa Ntíaná ta títsjáha ra xuta xu'bo ta kui nihi xi kitsjáná xi s'ejinná Nda Ntíaná Jesucristo, yáha an tsa k'uechjáha ra Ntíaná?

¹⁸ Nk'ie nga kint'é jóo ni xi kitsú Pedro, najmi ta ngji kontraha ra. Tu sahá kits'ínts johó Ntíaná. B'i incha kitsú:

—A xúhu ta kohó xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra kitsjáha Ntíaná nga ngjuakj'áha ra animaha tu xi kama k'úéntu tik'un síhin.

B'i kama nga kis'enjimi éhen Ntíaná nanki Antiokia

¹⁹ Nk'ie nga kin'ek'ien Esteban, ta kin'e uncha xuta nínku xi k'oo. Xi kindzjoya incha tsichu santaha ante Fenicia, xjo Chipre ko nanki Antiokia. Tu nkuhú xuta xi ntje judio tjeheh ra y'enjimihi éhen Ntíaná. ²⁰ Tunga kis'ehé

ajihin jóo k'ua já xi nibáha xjo Chipre ko já xi nibáha ante Cirene xi incha tsichu nanki Antiokiá ko kinchjako xuta xi najmi ntje judio tjehen ra, xi nchja én griego. Y'énjimihi xuto én nda tsuhu Nda Ntíaná Jesu. ²¹ Nga'yúhún Ntíaná tsasinkoho ko nkjin kama xi kis'ejihin ko kits'ínkjáihin Nda Ntíaná.

²² As'ai kint'é xuta ninku xi tjín nanki Jerusalen ni xu'bi. Kui nga kits'ínkjihí Bernabe nanki Antiokiá. ²³ Nk'ie nga tsichu Bernabe yo, kikié xi nkú ts'ín Ntíaná títsjáha kjuandaha xuta xi tjín yo ko kama tsjoho. B'a kitsúhu ngayjee xuta nga ngayjehe k'un kas'ejin tehentehe Ntíaná. ²⁴ B'a ts'ín kinchja Bernabe at'aha nda animaha. Kitsejihin ra Espiritu Santo ko 'yún s'ejihin Ntíaná. Nkjin nkjún sa xuta kis'ejihin Nda Ntíaná yo.

²⁵ As'ai ngi Bernabe nanki Tarso nga ngjngisjái Saulo. ²⁶ Nk'ie nga kisakúhu, j'aiko Antiokiá. Yo y'entujihin xuta ninku nku nú tjihin ko incha tsakúyaha nkjin nkjún xuta. Xuta ni'yakuyáha Jesu xi kis'e Antiokiá, kui xi tjun kik'in xuta cristiano.

²⁷ As'ai tsitju nanki Jerusalen k'ua já profeta nga ngji nanki Antiokiá. ²⁸ Nku ndo xi 'mi Agabo tsasinjña nk'ie nga Espiritu kits'ínkinchjaha ko kitsúya nga kjintía s'e ngayjee asuntee. B'a kama nk'ie nga tjihin xá nda tíjtjun Romá xi 'mi Claudio.

²⁹ Nk'ie nga kiyaha nga b'a kama, as'ai y'éndako xinkjín xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjín nanki Antiokiá xi má nga tsjá nga nkúnkú ni xi tjihin xi nkú ts'ín behe k'un, tu xi kuasinkoho já nts'eé xi tjín ante Judea. ³⁰ B'a incha kits'ín ko kits'ínkjí Bernabe ko Saulo nga kui xi ts'ínkjás'eheh toon chje jácháha xuta ninku.

12

B'i ts'ín kin'ek'ien Santiago ko b'i ts'ín kin'ekjas'en nubayá Pedro

¹ Kui nistjin xu'bo nda rei Herode Agripa jak'ánijé k'ua xuta ninku tu xi kits'ín'uhun ra. ² B'a kitsú nga kicha n'ek'ieheh Santiago nda nts'e Jua. ³ Nk'ie nga kikié nga tsjo kamaha já judio ni xi kits'ín, ta jak'ánijé Pedro. S'í Pascua b'a kamo, nistjin nga chine ninkuan xi najmi tjihin na'yu san.

⁴ Nk'ie nga jak'ánijé Pedro, kits'ínkjás'en nubayá má nga nju tjihin kits'ínk'a xinkjín já jun xi kúnntaha. At'aha mjehe Herode ts'ínkokjua Pedro nginkun xuta nk'ie nga k'ua s'í. ⁵ Kui nga kichunntáha Pedro nga kjiyaha nubayóo, tunga 'yúhún kinchjako Ntíaná xuta ninku nga tbankintjái Pedro.

B'i ts'ín tsitju nubayóo Pedro

⁶ Ni xi kama nku nistjen kintehe ni nga ts'ínkokjua Herode Pedro nginkun xuta, kjife Pedro nga kjiñaya masehen jo já jun. Jo n'úkicha tjíkjáha. Ko kj'ai já jun xi tíincha kunntá ankjua nubayóo. ⁷ As'ai tu nkuhú ntítsjehe Ntíaná j'ai sinjña yo ko kama ndzjen aya nubayóo. Kits'ínko tjiaha Pedro nga kits'ínkj'áha ko b'i kitsúhu:

—Kítsa tístjéin.

As'ai tsixuntu n'úkicha xi tjíkjá ntsja Pedro. ⁸ B'i kitsú ya ntítsjee:

—T'e'yúnkjái tjabaxín ndayáhi ko tjayai tjabaxín ntéhi.

As'ai b'a kits'ín Pedro. B'i kitsú yaha:

—Tjasuntjai najyun ndjuhi ko tsjénnkíní.

⁹ As'ai kitsjennkíhi Pedro ntítsjee nga ndaha najmi be tsa kjuaxi a ra najmi kjuaxi ni xi títs'ín ntítsjee. B'a kamaha xi nkúhu tsa chíni tí'baihi. ¹⁰ Incha j'a má tjíntu já jun xi tjun tíincha kunntá yo ko ta j'a xi ma joho. Incha tsichu ankjua kicha xi tjen niyáté xi fi ajin nantío. Tsix'á suba ankjuo. Nk'ie nga

incha tsitju ko j'a nku niyáté t'jhin, tjen'yún kindyjahá ntítsjeé nga ngji t'axihin Pedro.

¹¹ As'ai kamankjihin Pedro xi nkúhu tsa j'a ngáha ra ko b'a kitsú:

—Kjuaxi nga Ntíaná kuats'in nibá ntítsjehe. K'uakasje'ana aya ntsja Herode Agripa ko ngayjee ni xi t'kuyáha xuta judio.

¹² Nk'ie nga ja kamankjihin ni xi kamoó, as'ai ngji ni'yaha María naaha Jua xi ta 'mi ya Marco, má kama ñjakú nkjin xuta nga t'ínchjako Ntíaná. ¹³ Kits'ínkjane Pedro ankjuo ko takjín xi 'mi Rode j'aisehe. ¹⁴ Nk'ie nga kint'é takjín ntaha Pedro, 'yún kama tsjohó ko tsangatsanka nga ngji tsúyaha xuta xingisoo nga asti ankjuo síña Pedro. Ta ndaha najmi kikjex'á ankjuo.

¹⁵ —¿A tíma lukú ní? —kik'ihin.

Tunga b'ahá kitsú takjín nga kjuaxi niu.

—Kutsa ntítsjehe ní Pedro niu —kitsú jóo.

¹⁶ Máha Pedro, tu nku t'íns'ínkjanehé ankjuo. Nk'ie nga kikjex'á ankjuo jóo ko kieke nga Pedro niu, tu ní xi kitsankjúhún. ¹⁷ Tunga kits'ínk'ajnihí ntsja Pedro nga b'a kitsú nga najmi kuínchja jóo. Kitsúyaha xi nkú ts'in Ntíaná kik'onsjehe aya nubayóo ko b'a kitsúhu jóo:

—T'inyohoo Santiago ko já nts'eé ni xi kamoó.

As'ai tsitju nga ngji t'axín.

¹⁸ Nk'ie nga kama seen, ndaha najmi be nkú ts'ín já juun, at'aha najmi be má kaffihí Pedro. ¹⁹ Kitsjá kjuá Herode Antipa nga kuínchísjai, tunga najmi kisakúhu ra. Kui nga kits'ínkokjuaha já jun xi t'íncha kunntá nubayóo ko b'a kitsú nga n'ek'ien. Kui n'ístjin tsitju Herode Agripa ante Judea nga ngjik'iejña nanki Cesarea.

B'i ts'in k'ien Herode Agripa

²⁰ Herode Agripa t'ijnachánko xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon. As'ai nkúhú kits'in yjohó xuta xu'bo nga j'aisehe Herode. Títjun nda kinchjako nda Blasto, kui xi nku nda k'aku ajihin já xi ts'ínxát'aha nda rei. Askahan kinchjako nda rei nga tsankihí kjuajyu, at'aha xuta nankihí jóo nankihí nda rei b'atse nichine.

²¹ N'ístjin xi kitsú Herode nga kuínchjanijmíko jóo, kingja najyun tsjo t'jhin ko y'ejña ante má nga ts'in kjuá ko kinchjaya. ²² As'ai b'i kitsú xuta nga incha kikjintáya:

—Najmi nda xi t'ínchjai. Ntiahá niu.

²³ Ta kuihi chubó nku ntítsjehe Ntíaná kitsjá ch'ihin Herode, at'aha najmi tjun y'ejña Ntíaná tsa kits'ínkie yjohó nga Ntíanáhá xi chánka. Chjuntu kikjinehe ko k'ien.

²⁴ Tunga ngjindjuhú éhen Ntíaná ko kis'enijmí tu má xi t'jehén ni. ²⁵ Bernabe ko Saulo, nk'ie nga kama ndjuúhu xá xi kik'aihi nanki Jerusalen, kik'óya ngáha nga ngjiko Jua xi ta 'mi Marco.

13

B'i ts'in kik'ai xaha Bernabe ko Saulo

¹ Ajihin xuta ninku nanki Antiokia y'entu Bernabe, Simon xi ta 'mi Nda Jma, Lucio xi nibáha ante Cirene, Manaen xi kama cháko Herode Antipa xi tsatéxuma ante Galilea, ko Saulo. Kui jái xi já profeta ko já maestru. ² Nk'ie nga kama ñjakú nga t'íncha ts'ínsjohó Ntíaná ko nga t'jintu kjintá, as'ai Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—N'e t'axinnú Bernabe ko Saulo tu xi ts'ihin xá xi tsjaha.

³ Y'entu kjintá xuta ninku, kinchjako Ntíaná ko kingjénne ntsja Bernabe ko Saulo. As'ai kits'ínkji.

B'í ts'ín y'énijmí éhen Ntíaná Saulo ko Bernabe xjo Chipre

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kits'ínkijihí rā Espiritu Santo jóo, incha ngji nanki Seleucia ko yo jas'en nku tsutsu xi ngjikoho xjo Chipre. ⁵ Nk'ie nga tsichu nanki Salamina, y'énijmí éhen Ntíaná ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin yo. Ta incha tjenko ya Jua nga tibasinkoho.

⁶ As'ai incha j'atikjá ngayjee xjo Chipre ko tsichu nanki Pafó. Yo kisetéjin nku ndatj'e judio xi 'mi Barjesu. Nku nda profeta kits'ín ma yjoho ⁷ ko tjenko nda títjuhun Chipre. Nku nda kitikjua xi 'mi Sergio Paulo nda títjuun. As'ai kinchjaha Bernabe ko Saulo, at'aha mjehe kuasínñjuhu éhen Ntíaná. ⁸ Tunga ndatj'ee, xi ta Elima 'mi ya nga én griego, ngji kontraha Bernabe ko Saulo. Y'éch'oho nda títjuun tu xi najmi s'ejihín rā yáha Jesu.

⁹ As'ai j'aitsejihín rā Espiritu Santo Saulo, xi ta 'mi ya Pablo. Tsase'a ndatj'ee ¹⁰ ko b'í kitsú:

—jI xi tu nku ch'anachahá rí xuta ko 'yún ch'onk'uín! jI xi ntíhí ndanindoó, at'aha b'a tín'ei xi nkú ts'ín! jI xi tinchun kontrahí ngayjee ni xi naxu nginkun Ntíaná! ¿A tu nku n'etsinní ni xi nda tjihín Ntíaná? ¹¹ Nd'ai nguají kontrahí nga'yúhun Ntíaná. Kama kai. Chuba nístjin najmi ta chahani ts'íu.

Ta kuihi chubo tjen'yún najmi ta kama chjihí rā ndatj'ee. Kama jyuhun ko chuba kikjatsú'bahá nga tsangisjai nku xi kjébénkihí. ¹² Nk'ie nga kikié nda títjuun ni xi kamoó, kama nkjúhun ni xi tsakúya Pablo nga yáha Nda Ntíaná Jesu ko kis'ejihín Jesu.

B'í ts'ín y'énijmí Pablo éhen Ntíaná ante Písidia

¹³ As'ai Pablo ko já xi tjenko jas'en nku tsutsu. Tsitju nanki Pafó ko tsichu Perge, nanki xi tijnajihín ante Panfilia. Yo y'éjña Jua jóo ko kik'óya ngáha nanki Jerusalem. ¹⁴ Pablo ko já xingisoó tsitju nanki Perge ko ngji nanki Antiokia, nanki xi tijnajihín ante Písidia. Nku xuatú jas'en ni'ya sinagoga xi síjña yo ko y'entu. ¹⁵ Nk'ie nga kin'eya xujun kjuatéxumoo ko xujun já profeta, b'í kitsú já k'akuhú xuta ni'ya sinagoga nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsa tjinnuu én xi k'úénijmíhú xuta, chubo nd'ai.

¹⁶ As'ai tsisintjen Pablo. Kingiénnk'a ntsja tu xi kuasínñjuhu xuta ko b'í kitsú:

—Jun xi ntje Israel tjehennuu ko jun xi najmi ntje Israel tjehennuu xi yankjún Ntíaná, tasinñjunú. ¹⁷ Ntiaha xuta Israel, kui xi j'ájihín ntje chána ko nku naxinantá chánka kits'ín ma nk'ie nga tjíntu sa ante Egipto, má nga y'entut'á x'an. Askahan nga'yúhun kik'onsjekoho ntje chána ante Egipto. ¹⁸ Kits'íntsentaha ante kixiu nkú rā ma yachán nú. ¹⁹ Kits'ínkje yatu nanki i xi tjin ante Canaan ko kitsjáha ntje chána antehé tu xi kama ts'ehe.

²⁰ Askahan, nkú rā ma tsa ñju unchan ko cháte nú, Ntíaná kitsjá xáha já jue tu xi kuatéxumaha rā naxinantáná santaha nga tsichu nístjihín nda profeta Samuel. ²¹ As'ai tsanki naxinantáná nga nku nda rejí kuatéxumaha. B'a ts'ín Ntíaná kitsjáha rā nku nda rejí. Yachán nú tjihín tsatéxuma Saul xi ntíhí Cis xi y'aha rā ntjehe Benjamin.

²² Askahan Ntíaná kikje'áha xóo Saul ko David kits'ín ma nda rejihí xuta. Kitsúya Ntíaná yáha David: “Kuasakúna David ntíhí Isai. Kui xi nku nda xi tsjo maha animana, xi ts'íintjusunyje xi nkú nga ts'ín mjena.” ²³ Ntjehe David nibaha nda xi kitsúya títjun Ntíaná nga ts'ín nibásehe xuta Israel tu xi ts'íink'ankihi. Kui ndo xi Jesu.

²⁴ Kintehe ni nga j'ai Jesu, Jua y'énijmíhí ngayjee xuta Israel. B'a kitsúhu nga tjihín nga nguajikj'áha rā animaha ko saténtá. ²⁵ Nk'ie nga ja tībichúket'a xáha Jua, b'a kitsú: “¿Yá xi tībixiún nga an? Najmi an nda xi tichuyóho. Askahan

nibá nku xi 'yún nk'a tjen sa nga an, nga santaha najmi an tshuhuna tsa an kjendáya n'úhu ntéhe.”

²⁶ Jun já nts'e, jun xi ntjehé Abraham ko jun xi najmi Israel tjeññu xi yankjún Ntjáná, ñá kin'e nibáná én xu'bi xi ts'ínk'ankiná. ²⁷ At'aha xuta Jerusalen ko já tjaxáha najmi kamankjihín yáha Jesu ko ta ndaha ni xi tjt'a xujuhun já profeta xi n'eya xki xuatú. Incha kitsú nga ngabaya tjeñen ra Jesu. B'a ts'ín incha kits'íntjusuhun ni xi y'ét'a já profeta. ²⁸ Ndaha tsa najmi kisakújihín mí kjuaha nga kama n'ek'iehen, tunga tsinchihí ra Pilato nga n'ek'ien Jesu.

²⁹ Nk'ie nga ja kits'íntjusun jóo ngayjee ni xi tjt'a xujun éhen Ntjáná má nga tínchjanímíyaha Jesu, as'ai kikjejent'a kruu ko kingjáyanji. ³⁰ Tunga Ntjánáhá kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. ³¹ Jesu nkjin nistjin tsakúchjihí yjoho já xi tsitjukoho ante Galilea nga ngikoho nanki Jerusalen. Nd'ai kui já xu'bo xi tíncha tsuyaha xuta ni xi incha kikié.

³² Jin ta tábixínyai én nda tsu xu'bi xi tínchja ni xi Ntjáná kitsúya títjuhun ntje cháná nga tsjáha. ³³ Kui niu xi ja kits'íntjusun Ntjáná ngandaná ñá xi y'ahaná ntjehé ntje cháná, nk'ie nga kits'ínkj'áíyaha Jesu ngabayoo. Xi nkú ts'ín tjt'a xujun salmo xki jo: “Ji xi Ntína, an xi tsichu ma Na'mihi.” ³⁴ Ntjáná kits'ínkj'áíya ngáha ra Jesu ngabayoo tu xi najmi ta kuatsúhun yjonintehe. At'aha b'a kitsú: “Tsjanuu kjuandana xi kixihín David.”

³⁵ Kui nga b'a ta ts'ín tjt'a yaha kj'ai salmo: “Najmi k'uañteí nga kuatsún yjonintehe nda xi ts'i.” ³⁶ David, nistjin nga y'eña kits'ín ni xi mjehé Ntjáná, as'ai k'ien. Kama ñjakúko xi cháha ko jentu yjonintehe. ³⁷ Tunga máha nda xi Ntjáná kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi jentu yjonintehe.

³⁸ Kui b'a maha, jun já nts'e, tjihín nga cháhanu ni xu'bi. Jesu kits'ín nga kama ndyat'aha xuta jéhe. Kui nihi xi tfb'enijmí nd'ai. ³⁹ Kjuatéxumaha Moise najmi kamaha kits'ín ndáñnu ngayjee jé xi tjinñuu nginkun Ntjáná, tunga Jesu ts'ín ndáñhi jéhe ngayjee xuta xi s'ejihín.

⁴⁰ Kui nga chúhun ruu yjonuu nga najmi tu jun nibanenuu ni xi y'ét'a já profeta. At'aha b'i ts'ín tjt'a xujun éhen Ntjáná:

⁴¹ Chasoo, jun xi chajnucho xuta xingisoo,

katuma nkjúnñuu ko kandyjajihínsón.

At'aha an ts'ian nku ni nistjin nga tintsuubo,

nku ni xi najmi s'ejinnuu ndaha tsa tjin xi kuitsuyanuu.

⁴² As'ai tsitju ni'ya sinagoga Pablo ko já xi tjenko. Xuta xi tjin yo incha tsanki nga k'únya saha ni xu'bi xuatú xinkuu. ⁴³ Nk'ie nga tsitju xuto, nkjin xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntjáná kitsjennkihí Pablo ko Bernabe. Kui b'a kitsúhu xuto nga tjihín nga k'úéntujín kjuandaha Ntjáná.

⁴⁴ Xuatú xinkuu xi mjehé kama ñjakúyjee xuta xi tjin yo tu xi kuasínñuju ra éhen Ntjáná. ⁴⁵ Tunga nk'ie nga incha kikié já judio xuta nkjin, 'yún kama nchini. Ngji kontraha ni xi tfb'énijmí Pablo ko ch'on kitsúhu. ⁴⁶ As'ai 'yún ndjá kinchja sa Pablo ko Bernabe. B'i incha kitsú:

—Kamachjéhen nk'ie nga jun títjun kis'enijmínuu éhen Ntjáná, tunga najmi t'ín'ekjálhín ruu éen. B'a ts'ín t'íbakuchjihínu nga najmi tjeññuu nga kuñtsuba tik'un síun. Kui kjuaha nga tu saha xuta xi tjin asuntee kuank'ienijmíhi ri nd'ai. ⁴⁷ At'aha b'i kitsúni Ntjáná nga y'exáni:

Ji xi nkú joyaha nku nd'í

xi tsjaha xuta xi tjin asuntee,

tu xi k'úñkohoní én xi ts'ínk'ankihí xuta

santaha má fekuhu asuntee.

⁴⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'b'i xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra, kama tsjoho ko b'a incha kitsú nga tjiñin kjuachánka éhen Ntíaná. Kis'ejiñin ni xi y'énijmí Pablo ngayjee xuta xi ja j'ájin Ntíaná nga tjiñin nga k'úentu tík'un sín.

⁴⁹ Ngjindju éhen Ntíaná nga kis'enijmí ngayjee ante xu'bo. ⁵⁰ Tunga já judiohó tsinchá'a jminchjín xi benkjún Ntíaná ko xi nda behe xuta, ko ta tsinchá'a já k'akuhú nankiu xi má nga tsinchákjahan. Kitsjennkí unkie Pablo ko Bernabe ko kik'onsje nankihi.

⁵¹ As'ai y'étsujne ndyjo tsuku Pablo ko Bernabe tu xi tsakúchjiji nga najmi kui xi tjiñin jé. As'ai incha ngji nanki Iconio. ⁵² Xuta xi yjankihi Jesu xi y'entu Antiokia, nanki xi tjiñajihin Panfilia, kis'e nkjúhun kjuatsjo ko kitsejihin ra Espiritu Santo.

14

B'i ts'ín ja ma kis'ehé ra ndjio Pablo ko Bernabe nanki Iconio

¹ Nk'ie nga jas'en Pablo ko Bernabe ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin nanki Iconio, incha y'énijmí éhen Ntíaná nga ixí nkjihin xuta judio ko xi najmi judio kis'ejiñin ni xi tjiñin b'énijmí. ² Tunga já judio xi najmi s'ejiñin yáha Jesu tsinchákjahan xuta xi najmi judio xi má nga ch'on ts'ín kuasehe já nts'eé.

³ Nkjin nistjin ts'andayaha Pablo ko Bernabe yo. Incha behe k'un nga Nda Ntíaná Jesu tibasinkohó ko ndjá kinchjanijmíyaha kjuandaha Nda Ntíaná. Kin'echjén jóo nga kits'ín kjuankjún ko kama ni xi tsakúchji nga kjuaxi én xi tinchja.

⁴ As'ai tsakjánya yjoho xuta nantio. Tjin xi kamako xuta judio ko tjin xi kamako já postru. ⁵ Já nankiu ko já judio y'éndako já tjíxoo tu xi ts'ín'uhun ra ko k'uéhe ra ndjio já postru. ⁶ Nk'ie nga kint'é já postru niu, Listra ko Derbe incha tsanka, nanki xi tjiñtujihin ante Licaonia. Ko ngji ya ante xi tjiñdai yo ⁷ má nga ta incha y'énijmí én nda tsuhu Jesu.

B'i kama nanki Listra nk'ie nga ntia t'n'e ma Pablo ko Bernabe

⁸ Listra y'ejna nku nda nima xi tu b'a ts'ín najmi mahá fi nkúhu nga kitsin. Kui xi y'ejna ⁹ nga tsasinñujuhú ni xi tinchja Pablo. As'ai Pablo tsase'a ndo ko kieke nga s'ejiñin xi má nga kamanda. ¹⁰ As'ai b'i kitsúhu nga 'yún kinchja: —Tisijnja kixi.

As'ai ixí kikjennk'áhá ndo ko kikjatsú'ba. ¹¹ Nk'ie nga kieke xuto ni xi kits'ín Pablo, b'i incha kitsú nga incha kikjintáya nga én Licaonia:

—Ja kaf'ajénjinná jo ntia. Yjonintehe xuta incha kab'a.

¹² B'a incha kitsú nga Bernabe xi ntia Zeus ko nga Pablo xi ntia Hermes, at'aha Pablo xi tinchja. ¹³ As'ai nda na'mi xi ts'ínxaha ntia Zeus j'aiko turu ko naxú tsjo k'un ankjuaha nankiu, má nga síjna ninkuhú ntia Zeus. Nda na'miu ko xuta nantio incha mjehe tsjáha chje já postru. ¹⁴ Tunga nk'ie nga kamankjihin Bernabe ko Pablo ni xi tímoo, kikjentiyajen najyuhun ko kitsa ngjijihin xuta nantio nga incha kikjintáya nga ¹⁵ b'i incha kitsú:

—Jun já, ¿á b'a t'n'ehenu? Ta xuta ní xi nkúhu jun. Tí'b'enijmí ajinnu nga tjiñin nga k'úentu ni xu'b'i xi najmi chumi ni chjhi ra ko n'ekjóhooñ Ntia xi tijná tík'un. Kui xi kits'ínnda nk'a jáñ, t'anankiu, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tjiñin. ¹⁶ Nistjin nk'ie kitsjante Ntíaná nga xuta xi tjin asuntee ts'ín sin chá xi be. ¹⁷ Tunga tu nkú kitsjáhá ra xuta ni xi nda tu xi tsakúchjiji yjoho. At'aha kui xi ts'ín nibáná ts'í ko tsjáná chan xi nda. Tsjáná nichine ko ts'íntsehe animaná kjuatsjo.

¹⁸ B'a kitsú Pablo ko Bernabe. As'ai tu ni xí kis'enkihí ra kjuanimá nga k'uéch'oho xuta ngat'aha chje xi mjehe tsjá.

¹⁹ As'ai já judio xi nibaha nanki Antiokiá ko nanki Iconio j'ainchá'a xuta nkjiun. Incha y'éhe ndjio Pablo ko kikjebéfehe natsin nantio. Ja ka'me incha kitsú. ²⁰ Tunga nk'iehé nga kama ñjakúndaihi Pablo xuta xi yjankihí Jesu, tsisintjen Pablo ko jas'en ajin nantio. Nistjin xi ma ndyjuun ngjiko Bernabe nanki Derbe.

²¹ Y'énjimi Pablo ko Bernabe én nda tsuhu Jesu nanki Derbe ko nkjin nkjún xuta xi tjín yo kitsjennkíhi Jesu. As'ai kik'óya ngáha jóo nanki Listra, Iconio ko Antiokiá. ²² Nk'ie nga incha j'a yo, b'a incha kitsúhu xuta ni'yakuyóo nga tjihin nga k'úéutujín tehente ni xi s'ejihin. B'i kitsú yaha:

—Nkjin tíkja kjuanima bitjajiaán tu xi bitjas'enjihinná nga Ntíaná xi batéx-umaná.

²³ Xki ninku xi tjín nanki xu'bo incha kinchjako Ntíaná ko y'entu kjintía, as'ai y'ét'a xá já xi kuasehe ninku. Kits'ínkjas'en jóo aya ntsja Ntíaná at'aha kis'ejihin Ntíaná.

B'i ts'ín incha j'ai ngáha Pablo ko Bernabe nanki Antiokiá xi tjíñajihin ante Siria

²⁴ As'ai incha j'a Pablo ko Bernabe nanki xi tjín ante Pisidia ko incha j'ai ante Panfilia. ²⁵ Nk'ie nga ja y'énjimi éhen Ntíaná nanki Perge, incha ngji nanki Atalia. ²⁶ Yo jas'en nku tsutsu xi ngjikoho nanki Antiokiá, yo má nga kin'ekjas'en aya ntsja Ntíaná nga tjuhun ni tu xi kuasinkoho ra xá xi ts'ín. J'ai yo at'aha ja kama ndjuú xóo.

²⁷ Nk'ie nga j'ai nanki Antiokiá, kinchja ñjakúhu xuta ninku ko kitsúyaha ngayjee ni xi kits'ínkoho Ntíaná ko xi nkú ts'ín Ntíaná kitsjantehe xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra xi má nga ko kui s'ejihin éhen Ntíaná. ²⁸ Nkjin nistjin ts'andayaha Pablo ko Bernabe yo nga y'entuñihin xuta xi yjankihí Jesu.

15

B'i ts'ín y'enda já postru ko jácháha ninku kjuasti xi tjun kisakú

¹ As'ai tsichu nanki Antiokiá k'ua já xi nibaha ante Judea. Kui xi b'i ts'ín tsakúyaha xuta ninku:

—Tsa najmi n'enuu ni circuncision xi nkú ts'ín tijná sin chá xi y'ét'aná Moise, najmi kama k'uankiu.

² Kui nga Pablo ko Bernabe y'ésikoho jóo. 'Yún kinchjanijmíyakoho jóo niu. Kui nga b'a ts'ín incha y'éndakoho xinkjín xuta ninku nga Pablo ko Bernabe ko k'ua já ninku nanki Antiokiá incha ngjuai nanki Jerusalem xi má nga kuinchjanijmíyakoho já postru ko jácháha ninku nanki Jerusalem kjuasti xu'bi.

³ As'ai tsitju já xi kits'ínkji xuta ninku. Incha j'a ante Fenicia ko ante Samaria nga tijncha tsuya xi nkú ts'ín kits'ínk'óntjaiya yjoho ko kis'ejihin Ntíaná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ngayjee já nts'eé tu xí tsjohó kamaha nga kint'é én xu'bi.

⁴ Nk'ie nga incha j'ai nanki Jerusalem, xuta ninku, já postru ko jácháha ninku kits'ínkjáihin. As'ai kitsúya jóo ngayjee ni xi kits'ínkoho Ntíaná. ⁵ Tunga tsisintjehén k'ua já fariseo xi ja kis'ejihin Jesu ko b'i incha kitsú:

—Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tjihin nga n'ehé ni circuncision ko tjihin nga s'énjimihi nga ts'íintjusun kjuatéxumaha Moise.

⁶ As'ai kama ñjakú já postru ko jácháha ninku nga kinchjanijmíyakoho xinkjín ni xu'bi. ⁷ Nk'ie nga ja 'yún tse kinchjanijmíyaha niu, as'ai tsisintjen Pedro ko b'i kitsú:

—Jun já nts'e, ja yo nga nd'ai j'ájihinna Ntíaná ajinnuu xi má nga an xínyaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra én nda tsuhu Jesu tu xi s'ejihin ra. ⁸ Ntíaná be animaha ngayjee xuta ko kui tsakúchji nga ta kits'ínkjáihin xuta xu'bo nk'ie

nga kitsjáha Espiritu Santo xi nkú ts'ín kitsjáná. ⁹ Najmi ngabi kits'ín Ntíaná ajihin xuta xu'bo ko ajinná. Tu sahá ta kits'ín je animaha tu ngat'aha nga kis'ejihin Jesu.

¹⁰ 'Kui b'a maha nd'ai, ía t'bankín kontraha ruu Ntíaná nga mjehenuu n'ek'anjihinu xuta xi s'ejihin ra Jesu ch'á xi najmi tsichukjuaha ra ntje chána ko xi ta ndaha ná najmi chúkjuaná nga ch'anjiá? ¹¹ S'ejin níná nga k'uankiá tu ngat'aha kjuandaha Nda Ntíaná Jesu xi nkú ko ta ts'ín k'uanki xuta xu'bo.

¹² As'ai kindyanta ngayjee xuta ko tsasínñuju ni xi kitsú Bernabe ko Pablo, xi nkú ts'ín Ntíaná kitsjáha nga'yún nga kits'ín ajihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ¹³ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kinchja Bernabe ko Pablo, b'i kitsú Santiago nga kinchja:

—Jun já nts'e, tasinñjunú. ¹⁴ Ja kuatsúyaná Simon xi nkú ts'ín Ntíaná kik'atuts'ihin ra nga kama nimaha xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra ko j'ájin ajihin xuta xu'bo nku naxinantá xi ta kama ts'e. ¹⁵ Ta kui nií xi kitsú já profeta má nga b'i ts'ín y'ét'a:

¹⁶ Askahan kjúái ngáhana

ko ts'inndáya ngáhana ni'yaha David xi ja tsijneya.

Ts'inndáya ni xi tsatsuun ko kjesintjen ngáhana,

¹⁷ tu xi xuta xingisoo kuangisjaihina,

ngayjee xuta xi j'aján.

¹⁸ B'a kitsú Ntíaná, kui xi y'éjña chji ni xu'bi

santaha nkúhu nú chá ján.

¹⁹ 'Kui nga b'a tíxihinna nga najmi tu nchjá n'ehe raá éen xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra xi s'ejihin Ntíaná. ²⁰ Tu sahá n'ekj'ihí xujun nga b'a k'úfíhín nga najmi tu kjine nichine xi chje kik'aihi ra ntia xi ts'inná xuta, nga najmi tu katjantuko jminchín nga najmi kjee bixan, nga najmi kjine yjoho chu xi nubantu, ko nga najmi kjine jní. ²¹ At'aha santaha nkúhu nk'ie tjín xi b'énijmí kjuatéxumaha Moise xki nanki nk'ie nga n'eya kjuatéxumoo xki xuatu ni'ya sinagoga.

B'i tsu xujun xi kits'ínkji já postru ko jácháha nínku Jerusalen

²² As'ai y'éndako xinkjín já postru ko jácháha nínku ko ngayjee xuta nínku nga k'ujájin já xi ts'ínkjkjo Pablo ko Bernabe nanki Antiokia. Y'ét'a xá Juda xi ta 'mi Barsaba ko Sila. Já k'aku ajihin já nts'eé já xu'bi. ²³ B'i tsu xujun xi kamanda:

“Jin, já postru ko jácháha nínku Jerusalen, t'n'ekj'ihí kjuasuniña já nts'eé xi najmi ntje judio tjeheh ra xi tjintu nanki Antiokia ko nanki xi tjintujín ante Siria ko ante Silicia.

²⁴ 'Kinu'yái nga tjín k'ua já xi ei tsitjujihinni, já xi najmi jin y'exái. Kits'ín ntjinuu ni xi tsakúya jóo ko kits'ínndyjajinnuu xi nkú ts'ín s'ejinnuu. ²⁵ Kui nga tjínkuhuni nga y'ét'a xái já xi t'n'ekj'ikoi Bernabe ko Pablo. Kui xi tjoní ²⁶ ko kui xi ja kitsjáha yjoho nga tsa kuayá ngat'aha Nda Ntíaná Jesucristo. ²⁷ T'n'ekj'í Juda ko Sila, kui xi kúinchjakonuu nga kuítsuyanuu ni xi y'endai.

²⁸ 'At'aha Espiritu Santo ko jin b'a maní nga nda tjín nga tu nkúhú ch'á xu'bi xi n'ek'anjihí, xi tjihin nga n'etjusun. ²⁹ Najmi tu chino nichine xi chje kik'aihi ra ntia xi ts'inná xuta, ta ndaha jní, ta ndaha yjoho chu xi kinubantu, ko najmi tu suntuko jminchjín nga najmi kjee bixon. Tsa k'úentu t'axiún ni xu'bi, nda n'oo. Nda kat'enuu.”

³⁰ As'ai incha ngjí já xi kis'et'a xóo ko incha tsichu nanki Antiokia. Yo kinchja njakúhu ngayjee xuta nínku ko kits'ínkjas'eheh xujun. ³¹ Nk'ie nga kits'ínyaha xujun xuta nínku, tsjo incha kamaha at'aha kichjuxihín ni xi títs'ín ntjihí.

³² Juda kō Sila xi ta já profeta tse kinchjanijmiko xuta ninku. B'a ts'ín kisaku nga'yuhun ra já nts'eé kō ndjá tsinchajin ni xi kis'ejihin.

³³ Já xi incha tsichu nanki Antiokia ts'andaya jahá yo, as'ai incha kik'óya ngáha nanki Jerusalem. Nda ts'ín incha kits'ínkijihí já nts'eé. ³⁴ Tunga y'ejnahá Sila yo. ³⁵ Pablo kō Bernabe ta y'entu Antiokia nga tsakúya éhen Ntíaná kō y'enijmí én nda tsuhu Jesucristo. Nkjin já nts'eé xi b'a ta incha kits'ín.

B'i ts'ín incha kits'ín ngabihí xinkjín Pablo kō Bernabe

³⁶ J'a nistjiun, as'ai Pablo b'i kitsúhu Bernabe:

—Tankihintsubek'áán já nts'eé xi tjíntu má nga y'enijmíá én nda tsuhu Nda Ntíaná tu xi cháhaná nkú ts'ín tjíntu.

³⁷ Mjehé Bernabe nga ngjuaiiko Jua xi ta 'mi ya Marco. ³⁸ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga najmi nda tjín tsa ngjuaiiko ndá xi kits'ín nga mahá ante Panfilia, nda xi najmi kits'ínndjuúko hó xáha nga tjuhun. ³⁹ Kits'ín ngabihí xinkjín, at'aha kits'ínstiko. Kui nga Bernabe ngjikoho Marco xjo Chipre. Niyá ntá incha kits'ín. ⁴⁰ Máha Pablo, Sila ngjiko. Incha tsitju nk'ie nga já nts'eé kits'ínkjas'ehen aya ntsja Ntíaná. ⁴¹ As'ai incha j'a ante Siria kō ante Cilicia. Kitsjáha nga'yuhun xuta ninku xi tjín yo.

16

B'i ts'ín kitsjennkíhi Timoteo Pablo

¹ As'ai tsichu Pablo nanki Derbe kō nanki Listra. Yo kisakúhu nku nda xi tjennki Jesucristo xi 'mi Timoteo. Naaha Timoteo ntje judio tjehen ra kō s'ejihin Ntíaná, tunga nda griegohó na'mihí. ² Já nts'eé xi tjíntu Listra kō Iconio nda ts'ín incha kinchjanijmíyaha Timoteo. ³ As'ai b'a kitsú Pablo nga Timoteo tsjénkoho kō kits'ínhín ni circuncision, tu xi najmi ch'on kamaha ra xuta judio xi tjíntu ante xu'bo. At'aha ngayjee xuta be nga ntje griego tjehen ra na'mihí Timoteo.

⁴ Xki ante má nga j'a kitsúyaha xuta ninku ni xi y'enda já postru kō jácháha ninku Jerusalem, tu xi ts'íntjusuhun. ⁵ Kui b'a maha, xuta ninku 'yún kama 'yún tak'uhun Ntíaná kō xki nistjin 'yún incha kama nkjin.

B'i ts'ín ngji Pablo ante Macedonia

⁶ J'a niyá Pablo kō já xi tjenko nanki xi tjíntujín ante Frigia kō ante Galacia, at'aha Espiritu Santo najmi kitsjántehé nga k'uénijmí éhen Ntíaná nanki xi tjín ante Asia. ⁷ Nk'ie nga tsichu tiña nanki Misia, mjehé jóo kjuas'en ante Bitinia, tunga najmi kitsjántehé ra Espirituhu Jesu. ⁸ Kui nga tu j'a niyáhá ni nanki Misia nga incha ngji nanki Troa.

⁹ Nk'ie nga jyuun xi nkúhu tsa nchini kik'aihi Pablo nga kama chjihí nku nda xi nibáha Macedonia xi kabasinjna ndju. “Nibái ante Macedonia kō tsjinkoni”, kitsúhu. ¹⁰ Nk'ie nga kama chjihí Pablo niy, tjen'yún y'enda níi yjoní tu xi kuankhinní ante Macedonia. At'aha b'a tsixjín nga Ntíaná tinchjani tu xi k'uénijmíhi ri én nda tsuhu Jesucristo xuta xi tjín yo.

B'i ts'ín incha tsichu Pablo kō Sila nanki Filipo

¹¹ Tsitjuí nanki Troa kō nkuhú nga tsankihjinni xjo xi 'mi Samotracia. Nistjin xi ma ndyjuun tsichí nanki Neapoli. ¹² Yo tsitjuhuni nga tsankiín Filipo. Nanki k'akuhu ante Macedonia niy, má nga tjíntu nkjin xuta Roma. Chuba nistjin kamaní yo.

¹³ Nku xuatu tsitjuí ajin nantio kō tsankiín tiña má f'a ntáje nga tsank-inchisjáí ante má ma njakú xuta nga nchjako Ntíaná. Tintsubai yo nga tsixinyaihi éhen Ntíaná jminchjín xi kama njakú. ¹⁴ As'ai nku tachjuún xi benkjún Ntíaná xi 'mi Lidia, xi nanki Tiatira nibáha kō najyun kuan batéña,

nk'ie nga t̄basín̄ju, Nt̄ianá kits'ínko animaha tu xi 'yún nda ts'ín ts'ínsih̄in ra ni xi t̄inchja Pablo. ¹⁵ Kisatentá tachjúun ko xuta xi t̄jntu ni'yaha. As'ai b'i kitsúni:

—Tsa b'a t̄bixiún nga s'ejin kjuaxina Nt̄ianá, nibá n'ekj'áyo ni'yaná.

Kits'ín kjuá'yúhunn̄i nga kuintsúbai ni'yaha.

B'i ts'ín incha ngjihi n̄ubayá Pablo ko Sila

¹⁶ Ni xi kama nk'ie nga t̄bankiún ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Nt̄ianá, kisatéjiin nku takjín musu xi t̄jñajih̄in ntjo xi maha basejin ni xi 'ma t̄jña. Ts'ín ngana nkjún toon já ntiaha nga b'ejña chji ni xi basejin. ¹⁷ B'i kitsúni nk'ie nga kitsjennk̄ini ko kikjintáya t̄jennk̄ini:

—Kui jm̄i xi ts'ínxát'aha Nt̄ianá xi t̄jña nk'a ján. T̄bakú niyánuu xi nkú ts'ín k'uankihinu.

¹⁸ Nkjin n̄istjin tu nku b'ahá kits'ín. Tu chahán kama stih̄i Pablo, kits'ínk'ótjiya ko b'a kitsúhu ndaninda xi t̄jñajih̄in takjúun:

—Ngajoho Jesucristo b'a t̄fxih̄in nga t̄t̄juih̄in takjúun.

Ta kuihi chub̄o tsit̄juih̄in takjúun ndanindo. ¹⁹ Nk'ie nga kkie já ntiaha takjúun nga najmi ta kama ts'ín nganaha toon, jak'ánijé Pablo ko Sila. Ngjiko kjuá'yún ajin nant̄io. Nginkun já t̄jxóo incha ngjiko. ²⁰ Nk'ie nga incha tsichuko jóo nginkun já jue, b'i incha kitsú:

—Já xi ntje judio t̄jehen ra jái. Xutaná t̄incha ts'ínndyjajih̄in. ²¹ Ni xi najmi ma ñá n'ekjáh̄in ko ta ndaha najmi ma n'eé t̄incha bakúya, at'aha já Romahá ñá.

²² As'ai ko xuta nkjiun ngji kontraha Pablo ko Sila. B'a incha kitsú já jue nga n'esje najyun ndjuhu jóo ko nga yá s'ehe ra. ²³ Askahan nga ja kingjáha nkjin niyá, kits'ínkjas'en n̄ubayóo ko b'a kitsúhu nda xi basehe n̄ubayóo nga 'yún kúnnta jóo. ²⁴ Nk'ie nga b'a kik'ih̄in ndo, ngjiko jóo. Kits'ínkjas'en má nga 'yún ndjáha n̄ubayóo ko y'ekj'á'yún tsjantsjan sjai jóo.

B'i ts'ín incha kama ndāih̄i Pablo ko Sila n̄ubayóo

²⁵ Tunga nkú ra ma nga masen n̄istjen, Pablo ko Sila t̄incha nchjako Nt̄ianá ko t̄incha sehe Nt̄ianá. Já n̄ubayá xingisoq̄ t̄incha basín̄ju nga b'a t̄incha ts'ín. ²⁶ Tu nkuhú chón xi tu xí 'yúhún kama. Xí y'étsujneyáha santaha má t̄jyanji n̄ubayóo. Tjen'yún tsix'ahá ngayjee ankjua n̄ubayóo ko tsixuntu ngayjee n'úkicha xi t̄jintukj'áha já n̄ubayóo.

²⁷ Nk'ie nga j'áha nda xi basehe n̄ubayóo ko kkie nga t̄jen t̄ixa ankjua n̄ubayóo, as'ai ts'asje kichaha xi má nga mjehe ts'íink'ien yjoho. At'aha b'a kitsú nga kits'ínk̄jink'un nk'ie nga ja kabitju já n̄ubayóo. ²⁸ Tunga b'ih̄i kitsú Pablo nga kikjintáya:

—Najmi tu n'e'uih̄in yjohi. Tintsuba tente níi ei.

²⁹ As'ai tsanki nd'í ndo ko kitsa jas'en ayoo. Ixi t̄b'atsé nkjúhún nga tsasinkunch'int'aha Pablo ko Sila. ³⁰ Kik'onsje ko b'i kitsúhu:

—Jun já ntia, ¿mí ni xi t̄jih̄in nga ts'ian tu xi k'uankihina?

³¹ B'i incha kitsú jóo:

—N'e s'ejin Nda Nt̄ianá Jesucristo. B'a ts'ín k'uankihini ji ko xuta xi t̄jntu ni'yahi.

³² Y'énijm̄ih̄i éhen Nt̄ianá ndo ko ngayjee xuta xi t̄jntu ni'yaha. ³³ Ta kuihi chub̄o nga jyuun tsanéjnu ndo má uhun Pablo ko Sila. Ko kisatentá ndo ko ngayjee xuta xi t̄jntu ni'yaha. ³⁴ Ngjiko ni'yaha ko kits'ínkjen ko tsjo kik'ientuhu ngayjee nga kis'ejih̄in Nt̄ianá.

³⁵ Nk'ie nga ja kama seen, kits'ínkji já jue já xi b'a kuítsuhū nda xi basehe nubayóo nga ts'ín ndáihī Pablo kō Silā. ³⁶ Kitsúyaha ndo Pablo én xi j'aik'íhīn nga b'í kitsúhu:

—Ja kuats'ín nibá én já jue nga k'uasjé'anuu. Kui nga titjusjehenu nd'ai kō kas'enuu kjuajyu nga n'oo niyá.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga kinchjako já xi kits'ín nibá já jue:

—Ta Romā ní tjeheñi. ¿Nkú ts'ín nga kis'eheñi nginkun xuta nga ndaha najmi tíjūn kin'ekokjuani, as'ai kin'ekjas'enni nubayá? ¿Á nd'ai mjehe ra k'onsje 'mahani? ¿Najmi kama ni xi tíjūncha tsu! Kui ní kanibák'osjeni.

³⁸ Kik'óya ngáha jóo kō j'ai tsúyaha já jue ni xi kitsú Pablo. As'ai incha kitsankjún já jue nk'ie nga incha kint'é nga já Romā niy. ³⁹ Kui nga incha j'aikihī rá kjuan'endyjat'a. Kik'onsje kō tsankihī nga incha kuítjūjīn nantio.

⁴⁰ Nk'ie nga ja tsitju'a Pablo kō Silā nubayóo, ngji ni'yaha Lidia. Askahan nga ja kamaha nga kikié já nts'eé kō kitsjáha nga'yúhūn, incha ngji ngáha.

17

B'í ts'ín ja ma kichjubéhe Pablo kō Silā nanki Tesalonika

¹ J'a Pablo kō já xi tjenko nanki Amfipolī kō nanki Apolonia. As'ai incha tsichu nanki Tesalonika má tíjūnaha nku ni'ya sinagoga xuta judio. ² Xi nkú ts'ín nkaha Pablo jas'en yo jan xuatu tíjūn nga kinchjanijmíyakoho xuta ni xi tíj't'a xujūn éhen Ntíaná. ³ Kitsúyaha xuta kō y'éjña chjihī nga tíjūn nga un skuéhe xi kits'ín nibá Ntíaná kō nga kj'uaíya ngáha rá ngabayoo. B'í kitsúhu jóo:

—Jesu xi t'ib'enijmínuu nd'ai, kui xi kits'ín nibá Ntíaná ngajoho.

⁴ K'ua xuta xi ntje judio tjeheñ ra kis'ejihin kō incha kamako Pablo kō Silā. Kō b'a tá incha kits'ín nkjin nkjún xuta griego xi benkjún Ntíaná kō nkjin jminchjín xi benkjúhūn naxinantóo.

⁵ As'ai kama xintak'un xuta judio xi najmi s'ejihin. Incha tsinchá'a k'ua já ts'e ch'onk'un kō kinchja njaha xuta nkjiun. Xaáhan kits'ín xuta. As'ai incha j'ai kján ni'yaha Jason nga tsangisjai Pablo kō Silā tu xi k'onsjehe kō ts'ínkjás'eheñ ra xuta nkjiun. ⁶ Nk'ie nga najmi kisakúhu Pablo kō Silā, incha ngiko kjua'yún nginkun já tíjxóo Jason kō k'ua já nts'eé xi tíjūntu yo. B'í incha kitsú nga incha kikjintáya:

—Já xi títs'ínndyjajihin ngayjee xuta asuntee ta kō ei ja incha j'ai. ⁷ Jason kits'ínkjáihīn jóo ni'yaha. Ngayjee jóo tífi kontraha kjuatéxumaha nda tíjūn k'aku Cesar kō b'a tíjūncha tsu nga tíjña sa kj'ái nda rej xi 'mi Jesu.

⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bi xuta nkjiun kō já tíjxóo, xaáhan incha kits'ín.

⁹ Askahan nk'ie nga y'échjintjai yjoho Jason kō já xingisoo, kin'e ndái ngáha ra.

B'í incha kits'ín Pablo kō Silā nanki Berea

¹⁰ As'ai já nts'eé tjen'yún kits'ínkjihī Pablo kō Silā nga jyuun nanki Berea. Nk'ie nga tsichu yo, jas'en ni'ya sinagogaha xuta judio. ¹¹ Xuta judio xu'bi'yún nda sa animaha nga xi tíjūn nanki Tesalonika kō tsjo ts'ín kits'ínkjáihīn én xi kinchja Pablo. Xki nistjīn incha kits'ínnya xujūn éhen Ntíaná tu xi incha skuéhe tsa kjuaxi ni xi títs'enijmíhi. ¹² Kui b'a maha, nkjin xuta xi ntje judio tjeheñ rá xi kis'ejihin én xi y'a Pablo. Ajihin xuta xi nchja griego tá kis'ejihin nkjin jminchjín xi benkjúhūn xuta kō nkjin já.

¹³ Tunga nk'iehé nga kint'é xuta judio xi tíjūn nanki Tesalonika nga nanki Berea tá t'ib'enijmí Pablo éhen Ntíaná, incha j'ai yo kō tá tsinchákjahan xuta.

¹⁴ As'ai kitsá kits'ínkjihī já nts'eé Pablo andai ntáchak'uun. Tunga y'entuhú sa Berea Silā kō Timoteo. ¹⁵ Já xi tsasín niyáha Pablo ngjikoho santaha nanki

Atena. As'ai kik'óya ngáha nga ja kits'ínkjáfhin én xi kits'ínk'at'aha Pablo, xi kuitsuyaha Sila ko Timoteo nga tjíhin nga kitsa nguaj t Jennkihi.

B'i ts'ín y'énijmí Pablo nanki Atena

¹⁶Nk'ie nga tikuyá Pablo nanki Atena nga kuichú Sila ko Timoteo, kama stihí nga kikié nga tjín nkjún ntia xi ts'ínnda xuta yo. ¹⁷Kui b'a maha, aya ni'ya sinagoga kinchjanijmíko ho xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntiana, ko xki nistjin kinchjanijmíko xi kisatekjá niyátée. ¹⁸As'ai kinchjako Pablo k'ua já nkjink'un xi 'mi já epicureo ko k'ua xi 'mi já estoico. K'ua b'i incha kitsú:

—¿Nkú títu ndai nk'ie nga b'a nkjún ts'ín tinchja?

Kj'ai ngá b'i incha kitsú:

—Kj'ai ra ntiaha t'ib'éjña chji.

B'a incha kitsú jóo at'aha én nda tsuhu Jesu ko nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo y'énijmí Pablo. ¹⁹As'ai incha ngjiko ho jóo ante xi 'mi Areopago ko b'i kitsúhu:

—¿A kama ko jin chai mí ni tsetsehe xi t'ib'énijmí? ²⁰At'aha tichubai ni xi najmi kjee nu'yái. Kui nga mjeheni chahani nkú tsuhu ra niu.

²¹B'a incha kitsú at'aha ngayjee xuta nanki Atena ko xuta xi xin nankihi xi tjintu yo incha tsjoho nga kuinchjanijmíyaha ko a ra kuasínjihu nku kjuankjink'un tsetse. ²²As'ai tsasinjña ndju Pablo kamasehen já xi kama njaku Areopago ko b'i kitsúhu:

—Jun já Atena, mankjinna nga jun xi 'yún yankjún ntia xi tjín asuntee.

²³At'aha nk'ie nga tsú'ba ajin nankinuu, kikié nga nkjin maha ntia xi yankjún. Ko ta kikié nku nachan chje má nga b'i ts'ín jtí'a: “Ntia xi najmi yaha.” Kui b'a maha, Ntia xi yankjún nga najmi yo, kui xi t'ib'énijmínuu.

²⁴Ntia xi kits'ínnda asuntee ko ngayjee ni xi tjíhin, xi batéxumaha nk'a ján ko t'anankiu, najmi ninku xi xuta ts'ínnda b'ejñaya. ²⁵Najmi machjéhen tsa xuta kuasinkoho. Najmi chumi nihi xi machjéhen. At'aha kui xi tsjáná nistjin ko tsjáná ntjo ko ngayjee ni xi tjínná. ²⁶Kui xi nkuhú ntje kits'ínndaha ngayjee xuta xi tjín nga ngúsuhun asuntee. Y'éjña nga nkjé ko má nga k'uéntu nga nkúnku.

²⁷B'a kits'ín tu xi ngayjee xuta kuangisjaihi Ntiana, tsa tu ahá ni sakúhu nga kuangisjai. B'a tjín kjáfhin nga najmi kjin tjínná Ntiana nga nkúnkáá. ²⁸At'aha Ntiana tintsuba t'k'uhunná, tinimá ko tjínná nistjin, xi nkú nga ta kitsú k'ua já nkjink'un xi tjín ajinnuu: “Ntíhi ní Ntiana ná.”

²⁹Kui b'a maha, tsa ntíhi Ntiana ná, najmi tjíhin nga n'enkjintak'aán tsa b'a tjín Ntiana xi nkú joyaha sénnistjin xi kamandakoho toonsine ko tsa toontaba ko tsa ndjio. Kui niu xi ts'ínnda xuta. Xi nkú ts'ín maha ko xi nkú ts'ín ts'ínkjink'un, b'a incha ts'ínk'íé.

³⁰Ntiana najmi kits'ín kuenta ni xi kits'ín xuta nistjin nk'ie, at'aha najmi kjee behe xuta. Tunga nd'ai tu má xi tjeheén ni nga tjintu xuta Ntiana b'a títuhu nga nguajk'áha ra animaha ngayjee. ³¹At'aha Ntiana ja tjíñaha nistjin nga naxu kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín xuta. Nda xi Ntiana kitsjá xaha nga b'a ts'ín, kui xi b'a ts'ín. Kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo nda xu'bo. B'a ts'ín tsakúchjihu ra ngayjee xuta nga kjuaxi niu.

³²Nk'ie nga kint'é jóo nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, tjín xi tsajnukiehe Pablo. Tunga k'uahá xi b'i kitsú:

—Mjeni kuínú'yái ni xu'bi kj'ai nistjin ngáha.

³³As'ai tsitju yo Pablo. ³⁴Tunga k'uahá xi kis'ejihin ko kamakoho. Kis'ejihin nda xi 'mi Dionisio, xi ta ma njakúko jóo ante xi 'mi Areopago, ko nku tachjuún xi 'mi Damarí ko kj'ai sa.

18

B'i kits'ín Pablo nanki Corinto

¹ As'ai tsitju Pablo Atena ko ngji nanki Corinto. ² Yo kisakúhu nku nda judio xi 'mi Akila xi kitsinjín ante Ponto, ko Priscila xi chjuúhuhun maha. Kui xi as'ai incha nibahá ante Italia, at'aha Claudio xi nda títjun k'aku Roma b'a kitsú nga tjihin nga kuitju nanki Roma ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh ra. As'ai Pablo ngjisehe jóo ³ ko y'ejnajihin. Kits'ínxáko nga kits'ínnda ni'ya najyunte, at'aha ta kuihi xá xi maha jóo. ⁴ Xki xuatu ngji nchjako Pablo xuta ni'ya sinagoga. Y'éjña chjihí xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xi ante Grecia y'aha ra nga kjuaxi ni xi tinchja.

⁵ Nk'ie nga tsitju Sila ko Timoteo ante Macedonia ko tsichu nanki Corinto, tu nku y'enijmíhi Pablo éhen Ntiana ko y'éjña chjihí xuta xi ntje judio tjeheh ra nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiana. ⁶ Tunga xuta judio ngji kontraha Pablo ko ch'on kitsúhu. Kui nga y'etsujnehe najyuhun Pablo ko b'i kitsúhu jóo:

—Jun katjinénuu ngabayanuu. Najmi an nguainéna. Nd'ai k'uatuts'ihin nga kfinsehe xi najmi ntje Israel tjeheh ra.

⁷ As'ai tsitju yo ko ngji ni'yaha nku nda xi 'mi Ticio Justo xi benkjún Ntiana. Kui xi tiña ni'yaha sjíña ni'ya sinagoga. ⁸ As'ai nda xi 'mi Crispo xi nda k'aku hu xuta sinagoga ko ngayjee xuta xinkjín kis'ejihin Nda Ntiana. Ko ta nkjin xuta Corinto kis'ejihin ko ksaténtá nk'ie nga kint'é ni xi t'ib'énijmí Pablo.

⁹ As'ai Nda Ntiana kinchjako ho Pablo nga nistjen xi nkúhu tsa nchini kik'aihi. B'i kik'ihin:

—Najmi tu binkjuin. T'enijmí sahani éen. Najmi tu b'echjái tsu'bai. ¹⁰ At'aha an tíjñakoho. Najmi ch'a kamaha ts'ín'uhin. At'aha nkjin xuta tjínna nanki xu'bi xi s'ejihin an.

¹¹ Yo y'éjña Pablo nku nú masen tjihin nga tsakúya ajihin xuta Corinto éhen Ntiana.

¹² Tunga nk'ie nga tjihin xá nda Galion ante Akaya, nkúhu kits'ín yjoho xuta xi ntje judio tjeheh ra nga ngji kontraha Pablo. Incha ngjikoho má ts'ínkokjua xuta Galion ¹³ ko b'i incha kitsú:

—Kui ndai tífi kontraha kjuatéxumani, at'aha k'ái ts'ín t'ibakúyaha xuta nga tjihin nga chanjúin Ntiani.

¹⁴ Nk'ie nga ja kunchja Pablo, tu tjuhún Galion kinchjako xuta judio nga b'i kitsúhu:

—Jun xuta judio, tsa tjin má tsangane ndai ko tsa mí ni ch'on tjihin xi kits'ín, tjihin nga ts'intSENTA ko kuasinjúnuu. ¹⁵ Tunga ni xu'bi kjuatéxumanuu ko k'ái sa ni xi manuu y'aha ra ni. Kui nga t'enda subahanu niu. Najmi mjena ts'ihin kjuu ni xu'bi.

¹⁶ As'ai kik'onsje jóo natsihin ante má nga ts'ínkokjua xuta ndo. ¹⁷ As'ai ngayjee xuta jak'á Sostene xi nda k'aku hu xuta sinagoga ko ta yohó y'éhe ndo. Tunga ndaha najmi kits'ínshin Galion ni xi kamoó.

B'i ts'ín kik'óya ngaha Pablo nanki Antiokia

¹⁸ Nkjin nistjin ts'andaya yo Pablo. As'ai kitsubakjá já nts'eé at'aha ja tífi ante Siria. Nk'ie nga tsichu nanki Cencrea nga kits'ín niyá, j'ájnu kaha yjoho at'aha ja títs'intjusun nku ni xi kits'ínkie Ntiana. As'ai jak'á nku tsutsu ko ngji ante Siria nga tjenko ts'ihin Akila ko Priscila.

¹⁹ Nk'ie nga incha tsichu nanki Efeso, yo incha kits'ín ngabihí xinkjín. Kama kinchjanijmíko Pablo xuta judio ni'ya sinagoga. ²⁰ As'ai tjin xi tsankihí nga nkjin nistjin k'úéjña yo, tunga najmi kits'ín yuhú Pablo. ²¹ B'i kitsú:

—Tífia. Tsa Ntiana b'a kuitsu, kjuáise ngáhanuu.

As'ai jakj'á nku tsutsu xi tsitju Efeso. ²² Nk'ie nga tsichu nanki Cesarea, ngjikjaniháha xuta ninku ko as'ai ngji nanki Antiokiá. ²³ Askahan nga ja ts'andayahá chuba nistjin yo, tsitju nga j'a xki nanki xi tjín ante Galaciá ko ante Frigiá. Kitsjá nga'yúhün ngayjee xuta xi yjankihí Jesu xi nkú ts'ín ndjá küncha nginkün Ntíaná.

B'í ts'ín y'énijmí Apolo éhen Ntíaná

²⁴ As'ai tsichu nanki Efeso nku ndá judio xi 'mi Apolo xi kitsin nanki Alejandria. Tsjo ts'ín b'énijmí ndo ko 'yún be xujun éhen Ntíaná. ²⁵ Tsangiya ni xi tsakúya Ndá Ntíaná Jesu ko ngayjehe k'un y'énijmíhí xuta. Tsakúya sisin yáha Jesu, tunga najmi 'yúhün mankjihín á saténtáha xuta. Tü xi nkúhú ts'ín tsaténtá xuta Jua be. ²⁶ Ndjá y'énijmí ndo ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kint'é Akilá ko Priscilá ni xi y'énijmí, ngjiko t'axín ko kitsúya sisihín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná nga k'úéntu xuta.

²⁷ Nk'ie nga kama mjehe Apolo nga ngjuai ante Akaya, já nts'eé xi tjín Efeso tsasinko. Kits'índahá nku xujun xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjín Akaya tü xi nda ts'ín ts'ínkjáihín ra. Nk'ie nga tsichu Apolo yo, tsasinko nkjün xuta xi ja s'ejihín Jesu tü ngat'ahá kjuandahá Ntíaná. ²⁸ At'ahá nginkün ngayjee xuta ndjá tsakúya nga najmi kjuaxi ni xi bakúya xuta judio. Tsakúya ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná. B'a ts'ín y'éjña chjihí nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná.

19

B'í kits'ín Pablo nanki Efeso

¹ Nk'ie nga tjíña Apolo nanki Corinto, Pablo j'ajin asunntu tjenki xi tjín ante Asia ko tsichu nanki Efeso. Yo kisakúhu k'ua xuta xi yjankihí Jesu. As'ai b'í kitsúhu jóo:

² —¿A kin'ekjójhoon Espiritu Santo nk'ie nga kis'ejinnüu Jesu?

B'í incha kitsú jóo:

—Ndahachí najmi kjee nu'yái tsa tjín Espiritu Santo.

³ —¿Nkú n'e kisantentó? —kitsú Pablo.

—Xi nkú ts'ín tsaténtá Jua —incha kitsú.

⁴ B'í kitsú Pablo:

—Xuta xi ngjik'áha rá animáha tsaténtá Jua, tunga b'ahá kitsúhu nga tjíhin nga s'ejihín xi k'jáai askahan nga kui. Jesu, kui xi askahan j'ai.

⁵ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, as'ai kisanténtá nga kits'ínkjáihín Jesu. ⁶ Nk'ie nga kingjénne ntsja Pablo jóo, j'aitsejihín rá Espiritu Santo ko kj'ai kj'ai éhen incha kinchjá ko Ntíaná kitsjáha én xi kinchjá. ⁷ Ma rá te jo jáx'in xi b'í incha kamat'ain.

⁸ Jan rá sá kamahá Pablo nga ngji ni'ya sinagoga ko ndjá kinchjako xuta. Kitsúyaha ko y'éjña chjihí nkú tjíhin rá nga batéxuma Ntíaná. ⁹ Tunga k'uahá xi ndjá kits'ín animáha. Najmi kits'ínkjáihín nga s'ejihín ni xi títsu Pablo. Nginkün ngayjee xuta tü ch'ohón ts'ín incha kinchjane xuta xi s'ejihín Jesu. Kui nga ngji t'axíhín Pablo. Má nga bakúya ndá xi 'mi Tiranó ngjiko xuta xi yjankihí Jesu. Yo tsakúyaha xuta xki nistjin. ¹⁰ Jo nú kamahá nga b'a kits'ín. Kint'é éhen Ntíaná ngayjee xuta xi tjín ante Asia, xi judio ko xi griego.

¹¹ Ntíaná kitsjáha nga'yún Pablo xi má nga kits'ín kjuankjún xi i. ¹² Santaha xuta ngjiko pañu ko najyun xi kits'ínko Pablo. Kui xi j'aikoho xuta uhün. As'ai kamanda ko tsitjühín jánindoó.

¹³ Ta kikjatsú'ba yo k'ua já judio xi b'ema xki ante ko m'osje jánindoó. Kui xi incha kama k'un kits'ínchjén nga'yúhün Ndá Ntíaná Jesu. B'í incha kitsúhu jánindoó:

—Ngajohō Jesu xi tǐb'énijmǐ Pablō b'a t'f'miǐhǐ nga tǐtjujiun yō.

¹⁴ Yatu jáhā ndā nā'mi k'akū judiō xi 'mi Escebā b'a incha kits'ín. ¹⁵ Tunga kinchjahá ndānindoō nga b'ǐ kitsúhu jóo:

—Be Jesu kō tā be Pablō, tūnga, z'yáha jun?

¹⁶ As'ai ndā xi tǐñajihǐn ndānindoō jakj'á já xi yatuu. Kikjanko kō kits'ín nganahā. As'ai tsanka jóo nga kama uhun. Xí kjintustíhǐ nga incha tsǐtju ni'yahā ndō. ¹⁷ Ngayjee xuta xi tǐjín Efeso, xi judiō kō xi griego, kint'é ni xi kamoō. Incha kitsankjún ngayjee kō b'a incha kitsú nga tǐjǐhǐn kjuachánka Nda Ntǐaná Jesu.

¹⁸ Nkjin xi kis'ejihǐn Jesu incha j'ai tsúya nginkun xuta xingisoo ni ch'onk'un xi incha kits'ín nk'ie. ¹⁹ Xi incha kits'ín tj'e j'aikō xujun tj'ehe kō kis'etǐ xujun nginkun ngayjee xuta. Nk'ie nga kin'esjehe xkǐ xujun xi kis'etǐy, cháte rā mi toontaba kama chǐjǐhǐ xujun. ²⁰ B'a ts'ín 'yún ngǐ tse kō ngǐ ndju éhen Ntǐaná.

²¹ Askahan b'a kitsú kjuankjintak'uhun Pablō nga ngjuai nanki xi tǐjín ante Macedonía kō ante Akaya kō as'ai ts'ín niyá nga ngjuai santaha nanki Jerusalen. B'ǐ kitsú:

—Askahan nga kujicha yō, tǐjǐhǐn nga tā kfǐán nanki Roma.

²² As'ai kits'ínkǐ Macedonía Timoteō kō Erasto, já xi incha basinkohō. Kō máha kui, y'eǐña sa chuba nǐstǐjin Asia.

B'ǐ ts'ín ngǐ kontraha xuta Efeso ni xi tsakúya Pablō

²³ Kui nǐstǐjiun xuta xi yjankihǐ Jesu nanki Efeso nku kjuasti j'ajin. ²⁴ Nku ndā xi 'mi Demetriō xi ts'ínnda nǐnkū toontaba xi. B'a ts'ínk'féntu nǐnkū xi ts'ínnda xi nkúhu nǐnkúhu ntǐa Artemisa. Kui nǐstǐjiun já xi kui xáha ts'ín 'yún ts'ín ngana toon. ²⁵ Demetriō kinchja ñjakúhu já xi ts'ínxát'ahā kō já xi tā kui xáha ts'ín. B'ǐ kitsúhu jóo:

—Jun já, yō nga b'éǐñaná toon xá xu'bi. ²⁶ Tunga tǐyanú kō tǐnu'yó ni xi tǐts'ín Pablō eǐ Efeso kō santaha tū má nankihǐ ni xi tǐjín ante Asia. B'a tǐtsu nga ntǐa xi ts'ínnda xuta najmi ntǐa. Nkjin xuta ja incha kits'ínkǐjǐhǐn ni xi tǐbakúya ndō kō incha kits'ínk'óntǐaiya kjuankjintak'uhun. ²⁷ Najmi tū suba xaná tǐts'ínkǐ kinte. Tā tǐts'ín nga nku ni xi najmi tā chumi ni chǐjǐhǐ rā kama nǐnkúhu ntǐa chánka Artemisa. Najmi tā chankjúhun kjuachánkahā ntǐa xu'bi, ntǐa xi benkjúnyje xuta xi tǐjín ante Asia kō nga ngúsuhun asuntee.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é jóo niu, tū xí incha kama kjahán rā. B'ǐ incha kitsú nga kikjintáya:

—Chánkahá Artemisa, ntǐahā xuta Efeso!

²⁹ As'ai xuta ndaha najmi be mí nihi xi ts'ín. Nkúhǐ kik'a xinkjín nga ngjikj'á Gayō kō Aristarko, kui xi já Macedonía xi tǐjenkō Pablō. Incha kikjebéfe nga ngjikō ante má ma ñjakú xuta nantǐa. ³⁰ Mjehe Pablō nga ngjuaisehe xuta xi kama ñjakú yō, tūnga najmi kitsjántehé rā xuta xi yjanki Jesu. ³¹ Kō tā já k'akū xi tǐjín ante Asia xi nda nchjako Pablō incha kits'ínkǐjǐhǐ éh nga tsankihǐ nga najmi tū ngjuai ante má nga kama ñjakú xuta.

³² B'ǐ ngǐán incha kinchja xuta nga xaáhan incha kits'ín. Kō santaha nkjin nkjún xi najmi be á yō kama ñjakúhu. ³³ As'ai tǐjín xi jakj'áhā Alejandro. Xuta xi ntje judiō tǐjehen rā kitsuniñahā ndō nginkun ngayjee xuta. Kingjén nk'a ntsja Alejandro nga tsanki nga ngjuén jyu xuta tū xi kuinchjantǐjǐhǐ xuta judiō. ³⁴ Tunga nk'ie nga kiekie xuta nga tā ndā judiō niu, nkúhǐ kits'ín ntahā nga b'ǐ incha kitsú nga kikjintáya nkú rā ma tsa jo ora:

—Chánkahá Artemisa, ntǐahā xuta Efeso!

³⁵ As'ai ndā xi ts'ínxát'ahā já k'akū kamahā kits'ínk'féjyu xuta nkjiun. B'ǐ kitsú:

—Jun já Efeso, ngayjee xuta be nga nankiná Efeso kunntá ninkuhu ntia chánka Artemisá kō sénnistjihin xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne ei. ³⁶ Tíjña chji chji ni xu'bi. Kui nga tjenjyuhunu kō n'enkjintak'un ni xi n'oo. ³⁷ At'aha já xi ka'áikoo ei najmi ni xi tíncha ninku jak'á ndyjé kō tā ndaha najmi ch'on títshuh ntia ts'añá.

³⁸ Tsa Demetrio kō já xi ts'ínxáko tjínkoho kjuá xuta xi kj'ai, tjin já jue kō tjin já tjíxá. Yo kats'ínkōkjuá xinkjín. ³⁹ Kō tsa tjin sa kj'ai ni xi mjenuu, nk'ie nga ma nja já tjíxóo s'enda niu. ⁴⁰ At'aha kama satéjéneé ngat'aha ni xi kama nd'ai, nga xaáhan tín'eé. Tsa chasjayaná ngat'aha niu, najmi yaá nkú kuixiáan.

⁴¹ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, kits'ínkji ngáha ni'yaha xuta xi kama njakú yo.

20

B'i kama nk'ie nga j'a Pablo ante Macedonia kō ante Grecia

¹ Askahan nga ja kis'ejyú xuta nkjiun, Pablo kinchja njaha xuta xi yjankihi Jesu kō kitsjá nga'yúhun. As'ai tsitju nga ngi Macedonia. ² Xki nanki xi tjin ante Macedonia j'a kō 'yún kitsjá nga'yúhun xuta ninku nga kinchjako. Askahan tsichu Grecia. ³ Jan sá kamaha nga y'ejna yo. Nk'ie nga ja kuakj'á tsutsu xi ngjuai kōho ante Siria, tu kint'éhé én nga já judio ja y'éndako xinkjín nga ts'ín'uhun. Kui nga tā ante Macedonia ngi ngáha.

⁴ Kui já xu'bi xi kitsjennkíhi Pablo: Sopater xi Berea nibáha xi ntíhi Pirro maha, Aristarco kō Segundo xi Tesalonika incha nibáha, Gayo xi Derbe nibáha, Timoteo, Tikico kō Trofimo xi Asia incha nibáha. ⁵ Incha ngi títjun jái kō nanki Troa kikuyáni. ⁶ Jin bi askahan nga j'a s'ín nk'ie nga chine ninkuan xi najmi tjihin na'yú san, tsitjas'ein nku tsutsu kō tsitjuí Filipo. Nistjin xi ma uhun tsichu tjennkii jóo Troa. Yo ts'andayani yatu nistjin.

B'i kama nk'ie nga j'ai Pablo nanki Troa

⁷ Nk'ie nga t'ib'atuts'ihin tuntjóo kama njakúí tu xi chineheni niñu. As'ai Pablo tsakúyaha xuto, at'aha nistjin xi ma ndyjuun ngjuai ngáha. Tu ngjindjukohó én santaha nkúhu nga masen nistjen. ⁸ Chun ndzjen ndzjen yo, at'aha nkjin maha nd'í seti xi tjin nk'a ni'ya xi má nga kama njakúí.

⁹ Tu nkuhú ndati xi 'mi Eutiko xi ankjuá nk'oo kab'ejña stiu. Kui xi kis'efe nk'ie nga 'yún ngjindjuko Pablo éen. 'Yún nkjún kis'efe tjain. As'ai tsijenkeni. Ni'ya xi ma jahan niba nga tsijenkeni. Ja ka'me nga kichjusintjen. ¹⁰ As'ai tsitjuen Pablo kō ngjik'úhun. Kitsubakj'á ndatiu kō b'i kitsú:

—Najmi tu binkjun. Tijnhá ndo.

¹¹ As'ai tā ngi ts'índjuú ngáha éhen Pablo. Tsakjánya ninkuon, incha kikjine niñu kō tā ngjindjuhú ngáha nga tsakúyaha xuto santa nkúhu nga kama seen. As'ai ngi. ¹² Máha ndatiu, incha ngjiko t'ík'uhun xuta ni'yaha kō incha kisakú nga'yúhun ngat'aha ni xi kama.

B'i ts'ín kits'ín niyá Pablo tu xi kuichúhu nanki Mileto

¹³ Ja kamo. Jin tjen tsankinkohoni tsutsu nanki Ason, yo má nga chúyaihi Pablo. B'a ts'ín y'éndakoni, at'aha mjehe nga niyá t'ananki ts'ín. ¹⁴ Nk'ie nga kisakúni Pablo nanki Ason, as'ai jas'enkoni tsutsu kō tsankiin nanki Mitilene. ¹⁵ Tsitjuí nanki Mitilene kō nistjin xi ma ndyjuun tsitjai xjo Kio. Nk'ie nga kama ndyjuun tsitjandái nanki Samo, nku ante má bichú tsutsu. Kin'ekj'áiyai nanki Trogilio kō nistjin ma ndyjuun tsichii nanki Mileto. ¹⁶ B'a kin'eí at'aha Pablo mjehe kj'ua niyá nanki Efeso tu xi najmi k'uandayaha rá nanki xi tjin ante Asia. Kits'ín xatíhi yjoho nga kuichú nanki Jerusalem, tsa tu ahá ni sakúhu nga k'uéjna yo nk'ie nga kuítju S'í Pentecoste.

B'i ts'ín kinchjako Pablo jácháha xuta ninku Efeso

¹⁷ Nk'ie nga tsichii nanki Mileto, kits'ínkji én Pablo nga kinchjaha jácháha xuta ninku Efeso. ¹⁸ Nk'ie nga incha j'ai jóo, b'i kitsú Pablo:

—Yo xi nkú ts'ín tsátejñajin tehentenuu santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga jáa ei ante Asia. ¹⁹ Nimakjua ts'asjé yjona nga kits'inxát'aha Ntíaná. Kikjinta nga un kikiena ni xi y'éndat'áinna já judio. ²⁰ Tunga najmi kingjent'íhá ra nga y'enijmínuu ni xi ts'e ngandanuu. Tsakuyanuu niyáté ko xki ni'yanuu. ²¹ Y'ejná chjihí xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra nga tjihin nga ngjuaij'áha ra animaha nginkun Ntíaná ko nga s'ejihin Nda Ntíaná Jesucristo.

²² Nga tít'e'éhen Espiritu Santo nd'ai tífia Jerusalem. Najmi be mí nihi xi kamat'an ján. ²³ Tunga xki ante má nga fia tsuya títjunna Espiritu Santo tsa nubayá ko tsa kju'a'un tókuyána. ²⁴ Tunga najmi kjintahána tsa kuayá. Ngat'a ts'an najmi 'yún chjihí ra ni xu'bo. Tu nkúhu ni xi mjena. Mjena nga kuichúket'a tsjo tsjo ni xi títs'ian ko ts'inndjaá xá xi kitsjána Nda Ntíaná Jesu, nga xinya sisian én nda tsuhu Jesu xi b'ejná chji kjuandaha Ntíaná.

²⁵ Be nd'ai nga najmi ta chahanú ngatento xi jáisenuu, jun xi y'enijmínuu nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. ²⁶ Kui b'a maha, nistjin nd'ai tixinyahanuu nga najmi an y'anjiá tsa tjín xi ndyja. ²⁷ At'aha najmi chumi nihi xi y'ejná 'manuu. Ngayjee ni xi mjehe Ntíaná y'enijmínuu.

²⁸ Kui b'a maha, chúhun ruu yjonuu ko chúhuun ngayjee xuta ninku. At'aha Espiritu Santo kitsjá xanuu nga jun xi chasoho xuta ninkuhú Nda Ntíaná xi jnihí ts'atsekoho. ²⁹ At'aha be nga askahan nga kfián k'juajinnuu já xi mjehe ts'íinndyja xuta ninku xi nkú ts'ín chu kjoon ajihin chutsanko. ³⁰ Santaha ajinnuu s'e xi kuakúya ni xi najmi b'a tjín tu xi xuta ninku tsjénnkihí ra. ³¹ Kui nga tintsuba ndahanu. N'ekj'áitsjon nga nistjin nistjen jan nú najmi kits'inkj'áíya nga ntánkán tsatendzá nga kitsjanijáhanuu nga nkúnkú.

³² Nd'ai já nts'e, títs'inkjas'ennuu aya ntsja Ntíaná. Katasinkonuu én xi tínchja kjuandaha Ntíaná, kui éhen xi kamaha tsjánuu nga'yún nginkun Ntíaná ko tsjánuu ni xi ts'íinkjálhín ngayjee xuta xi tsichu ma je nginkun Ntíaná. ³³ Najmi kits'in mje toontabanuu ko tsa toonsinenuu ko ta ndaha najyunnuu. ³⁴ Jun yo xi nkú ts'ín kits'inxá tu xi kisakúhuna ni xi kamachjénna ko ni xi kamachjéhen já xi kitsjenkona. ³⁵ Tehente y'ejná chubayanuu nga tjihin nga n'exáá tu xi kujsinkohoná xuta xi najmi tjihin ni xi machjéhen. N'ekj'áitsjon éhen Nda Ntíaná Jesu xi b'i títsu: “Xi tu tsjáha ra ni xuta xi kj'ai, kui xi 'yún s'e saha kjuatsjo nga xi ts'ínkjálhín niu.”

³⁶ Nk'ie nga ja kama nga b'a kitsú Pablo, tsasinkunch'in nga kinchjako Ntíaná ko b'a ta incha kits'ín jóo. ³⁷ Incha kikjintá ko kitsubakjá ko kikjexu'ba tsaha Pablo. ³⁸ Yún incha kik'ie babaha jóo at'aha b'a kitsú nga najmi ta incha skuéhe Pablo. As'ai incha ngisín niyá santaha má kjijña tsutsu xi ngjuaij'akoho.

21

B'i ts'ín kits'ín niyá Pablo nga ngji nanki Jerusalem

¹ Nk'ie nga y'entuj já nts'eé xi tjín nanki Efeso, tsitjas'ein nku tsutsu. Tsankin naxui naxui xjo Cos. Nistjin xi ma ndyjuun tsichii xjo Roda ko askahan tsichii nanki Patara. ² Yo kisakúni kj'ai tsutsu xi tífi ante Fenicia. Tsitjas'ein ko tsankinkoi. ³ Kiyai xjo Chipre. Skjúhun tsitjai nga tsankiin ante Siria. As'ai tsichii nanki Tiro, at'aha yo tjihin nga chjújen ch'á xi y'a tsutsuu.

⁴ Kisakúni xuta xi yjankihí Jesu xi tjín yo. Yatu nistjin ts'andayani. Kui xi b'a kitsúhu Pablo nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalem, at'aha Espiritu Santo

tsakúchjihí ni xi kama. ⁵ Nk'ie nga j'a nistjin xi yatu, tsitjuí yó kó incha ngisín niyáni ngayjee jáx'in kó jminchjihín kó ntíhí santaha natsin nantio. As'ai tsinchakúunch'iín andai ntáchak'uun kó kichubakoi Ntíaná. ⁶ As'ai b'i ngján kinubakjái xinki, jin tsitjas'ein tsutsuú kó kui incha kik'óya ngáha ni'yaha.

⁷ Nku tsutsu tsitjukoi Tiro kó tsankiín nanki Tolemaida. Kisuniñajhi já nts'eé xi tjin yó kó ts'andayani nku nistjin. ⁸ Nistjin xi ma ndyjuun tsitjuí kó tsichii nanki Cesarea. As'ai tsankiín ni'yaha Felipe kó tintsubakoi. Felipe xi ta b'énijmí én nda tsuhu Jesu kó ta tjihín xá ajihín já yatu xi basinkó já postru. ⁹ Ta tjintuhu ñju istinchjín xunkú xi Ntíaná tsjáha éhen.

¹⁰ Ja tjihín nkjin nistjin nga tintsubai yó nk'ie nga j'ai nku nda profeta xi 'mi Agabo xi nibaha ante Judea. ¹¹ J'aitsubek'únni, jak'á tjabaxín ndayáha Pablo kó y'et'a'yúnkoho ntsja kó sjai. As'ai b'i kitsú:

—B'i títu Espiritu Santo nga b'i ts'in k'uét'a'yúhun já judio xi tjin Jerusalem nda xi ts'e tjabaxín ndayái. Ts'ínkjas'en aya ntsja já xi najmi ntje Israel tjehen ra.

¹² Nk'ie nga kinu'yái niu, b'a kik'iíhín Pablo kó b'a ta kitsúhu xuta xi tjin yó, nga najmi tu nguaí nanki Jerusalem. ¹³ As'ai b'a kitsú Pablo:

—¿Á tích'ihinu kó t'n'e bahanú? Tjínkuhu k'an nga najmi tu nku nga s'et'a'yán. Ta tjínku níhí k'an nga santaha kuayá Jerusalem ngat'aha Nda Ntíaná Jesu.

¹⁴ Nk'ie nga najmi kits'in yu Pablo ni xi t'ímiíhi, najmi b'a ta kik'in saha ri.

—Katuma xi nkú ts'in mjehe Ntíaná —tu tsixíhín sai.

¹⁵ Askahan y'endai yjoni kó tsankiín nanki Jerusalem. ¹⁶ Kitsjennkíni k'ua já xi yankihí Jesu xi tjin nanki Cesarea kó ngikoni ni'yaha nku nda xi nibáha xjo Chipre xi 'mi Mnason xi ja nd'ai tjennkihí ra Jesu. Kui xi kitsjánteni nga kuintsuubai ni'yaha.

B'i ts'in kik'inyaha Pablo ni xi ts'ín nga tsichu nanki Jerusalem

¹⁷ Nk'ie nga tsichii nanki Jerusalem, tsjo ts'in kits'ínkjáinni já nts'eé. ¹⁸ Nistjin xi ma ndyjuun Pablo kó jin tsankintsubek'uín Santiago. Yó tjintu ngayjee jácháha xuta nínku nk'ie nga tsichii. ¹⁹ As'ai Pablo kikjaniñaha jóo kó kitsúyaha nga nkúnkú ni xi kits'in Ntíaná ajihín xuta xi najmi ntje judio tjehen ra nga kits'ínchjén xáha Pablo.

²⁰ Nk'ie nga kint'é jóo niu, incha kits'ínstjohó Ntíaná. As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ji nda nts'e, ja yai nga nkjin mií maha xuta judio xi s'ejihín Jesu kó ngayjee 'yún benkjún kjuatéxumoo. ²¹ Kik'inyaha nga ji t'bakuyái nga tjihín nga ts'ín t'axín kjuatéxumaha Moise ngayjee xuta judio xi tjintujihín xi najmi judio, kó nga b'a t'ibixín nga najmi ts'íhín ni circuncision ntíhí, kó nga najmi ts'íntjusun sin chána.

²² 'Kui b'a maha, ¿nkú n'ehená? At'aha kuínt'é xuta nga ja kaf'ái ei. ²³ Kui nga tu sahá b'i n'eheni. Ei tjintujínni ñju já xi ts'íntjusun nku ni xi kits'ínkie Ntíaná. ²⁴ T'inkoi jóo kó n'e jekoi yjohi nginkun Ntíaná. T'echjintjai tu xi k'jánu kaha ra yjohó jóo. B'a ts'in skuehe ngayjee xuta nga kó ji t'n'etjusin kjuatéxumoo kó nga najmi kjuaxi ni xi kint'é.

²⁵ Xuta xi najmi judio xi ja s'ejihín Jesu, jin ja kin'ekjihí nku xujun má tjit'a ni xi y'endai. B'a kik'iíhín nga najmi tu kjine yjohó chu xi chje kik'áihí ra ntia xi ts'índa xuta, ta ndaha jni kó ta ndaha yjohó chu xi kinubantu, kó nga najmi tu katjantuko jminchín xi najmi kjee bixan.

²⁶ As'ai ngjiko Pablo já xi ñjuu. Nistjin xi ma ndyjuun kits'ín jeko yjoho nginkun Ntíaná. Jas'en natsihin ninku tu xi kuitsuyaha nkjé kfeku nga ts'ín je yjoho ko nkjé kj'uaíko chjehe nga nkúnku.

B'i ts'ín kichjubénijé Pablo

²⁷ Nk'ie nga ja tíbichúkje nistjin yatu xi machjén nga ts'ín je yjoho xuta nginkun Ntíaná, kkie k'ua já judio xi nibaha ante Asia nga kabasinjña Pablo má ma natsihin ninku. As'ai tsinchá'a ngayjee xuta nkjiun ko jakj'ánijé Pablo.

²⁸ Yún incha kikjintáya nga b'i incha kitsú:

—Jun já Israel, tisinkoni! Kui ndai xi tíbakúyaha ngayjee xuta tu má xi tjeén ni nga tífi kontraha xutaná, kjuatéxumoo ko ante xu'bi. Santaha jas'enko já griego ei natsihin ninku nga kits'insi nginkun Ntíaná ante nkjún xu'bi.

²⁹ B'a incha kitsú jóo at'aha kj'ai nistjihin kkie Trofimo, nda xi nanki Efeso nibáha, nk'ie nga tjenko Pablo ajin nantio. B'a incha kitsú kjuankjink'uhun jóo nga Pablo jas'enko ndo má ma natsihin ninku.

³⁰ As'ai xaáhan incha kits'ín ngayjee xuta nkjiun ko incha tsangatsanka nga j'ai. Incha jakj'ánijé Pablo, kikjebéfe nga kik'onsje natsin ninku ko tjen'yún y'échjahá ankjuá natsiun. ³¹ Nk'ie nga ja mjehe xuta nantio ts'ínk'ien Pablo, tsichuhu én nda jun k'aku Roma nga xaáhan tíncha ts'ín ngayjee xuta Jerusalen. ³² Kitsa kinchja ñjaha já juhun ko tsangatsanka má nga kama ñja xuta nkjiun. Nk'ie nga kkie xuta nga nibá nda jun k'aku ko já juhun, najmi ta kingjáha ra Pablo.

³³ As'ai j'ai tiña nda jun k'aku, jakj'ánijé Pablo ko b'a kitsú nga jo n'úkicha s'et'a'yúhun. Kingjásjaiya yá ndaha niu ko mí nihi xi kuats'ín. ³⁴ Tunga b'i ngjáhan kinchja xuta ko ndaha najmi kamankjihin nda jun k'aku ni xi tímoo, at'aha xaáhan tíncha ts'ín xuta. Kui nga b'a kitsúhu nga nguainijéhe Pablo má tjintu já juun. ³⁵ Nk'ie nga tsichukoho já juun antjfo xi tjín má incha tjintu, santaha ts'agankihí já juun Pablo, at'aha 'yún kjan tíncha maha xuta nkjiun.

³⁶ Nkjin nkjún incha maha xi b'i tíncha tsu nga yjanki:

—Kat'en ndo!

B'i ts'ín tsasinntjai yjoho Pablo

³⁷ Nk'ie nga ja tén'ekjas'en Pablo má incha tjintu já juun, b'i kitsúhu nda jun k'aku:

—¿A kama kuinchjakoho ichí?

B'i kitsú nda jun k'aku:

—¿A mahi én griego? ³⁸ ¿A najmi jihí nda Egipto xi nd'ai ngáha k'in kontraihi nda títjun Roma ko k'inkoi ante kixiu ñju mií já ts'ínk'ien animá?

³⁹ B'i kitsú Pablo:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki chánka xi tijnajihin ante Cilicia. Tíbankihi. K'uaíntení ichí nga kuinchjaka xuto.

⁴⁰ Nk'ie nga kik'aintehe, tsasinndjusún Pablo antjío ko kingjénnk'a ntsja tu xi nguén jyuhu xuta. Nk'ie nga kingjén jy xuta, as'ai én hebreo kinchja Pablo.

22

¹ —Jun já nts'e ko já xinkján, tsasinñju mo ni xi xínnuu nd'ai nga kúásinka yjona.

² Nk'ie nga kint'é xuta nga én hebreo tínchja Pablo, tu sahá 'yún kindyjanta nch'ánch'án sa.

³ B'i kitsú Pablo nga ngjindju:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki xi tijnajihin Cilicia, tunga nanki xu'bihí kama chá. Gamaliel tsakúya sisinna xi nkú ts'ín tijná kjuatéxumaha ntje cháná. B'a ta ts'ín 'yún kitsenkján Ntíaná xi nkúhu jun ngatento. ⁴ Kitsjennkí unkie xuta xi s'ejihin Jesu nga mjena ts'ink'ién kai. Jakj'anijé kó kits'inkjas'en nubayá jáx'in kó jminchjín. ⁵ Kama kuitsuya nga kjuaxi ni xi tíxian nda na'mi títuun kó ngayjee jáchá xi ta tjihin xá. Nístjin nk'ie kui incha kitsjana xujun xi ts'inkjas'ehen xutaná xi tjin nanki Damasco má nga kama xá xi tífihina. Ngjingsja Damasco xuta xi yjankihí Jesu tu xi kjúáikonijéhena Jerusalem, má nga n'eniéhe ra.

⁶ Tunga ni xi kamahá, nk'ie nga títs'ian niyá kó nga ja tábichú tíña Damasco, nkú ra ma masen nístjin niu, tu tjen'yún y'éjtindaihína nku nd'í chánka xi nibajehen nk'a ján. ⁷ Jáikijne t'anankiu kó kint'e nku nta xi b'a kitsúna: “Saulo, Saulo, ¿á unchahaní?” ⁸ As'ai kingjasjáyaha: “¿Yáha ji, Nda Ntia?” Kó b'a kitsúna: “An Jesu xi nibáha Nazaret xi unchai.” ⁹ Já xi tjenkóna kíkíe nd'íu kó kitsankjún, tunga najmi kint'éhé ntaha xi kinchjakona.

¹⁰ As'ai b'a kixihin: “¿Mí nihi xi mjehi nga ts'ian, Nda Ntia?” Kó b'a kitsúna Nda Ntíaná: “Tísintjein kó t'in Damasco. Yo k'únyahi ngayjee ni xi kis'enda nga tjihin nga n'ei.” ¹¹ As'ai incha kikjebénkina já xi tjenkóna nga ngjikóna Damasco, at'aha kits'ín kana nga'yuhun nd'íu.

¹² Damasco tijná nku nda xi 'mi Anania xi 'yún benkjún Ntíaná, xi ts'íntjusun xi nkú ts'ín tít'a kjuatéxumaha Moise. Nda nchjanijmíyaha ra ndo ngayjee xuta judio xi tjin yo. ¹³ Kui xi j'aisena kó b'a kitsúna: “Nda nts'e Saulo, katuma chji ngáha ri.” Ta kuihi chubo kama chjina kó kíkíe xi nkú tjin. ¹⁴ B'a kitsúyana: “Ntiaha ntje cháná j'ájihin, nga ji xi kamankjihin ni xi mjehé kó nga chai Nda xi naxu nginkun Ntíaná kó nga kuínú'yái ntaha. ¹⁵ At'aha ji k'únyaihí ngayjee xuta yáha kui kó kuixínyaihí xuta ni xi kiyai kó kinu'yái. ¹⁶ Nd'ai najmi ta chuyá sahani. Tísintjein. B'a t'ihin Nda Ntíaná nga kats'índyjat'ahi jéhi nga saténtái.”

¹⁷ As'ai jáa Jerusalem. Nk'ie nga tínchjaka Ntíaná natsihin nínku, kama chjina nku ni xi nkúhu nchini kik'aina. ¹⁸ Kíkíe Nda Ntíaná kó b'a kitsúna: “N'e xatíhi yjohi nga kitsa titjui Jerusalem. At'aha najmi ts'ínsihin jóo én xi kuixínyaihí nga k'únyaihí yáha an.” ¹⁹ B'a kixihin: “Ji Nda Ntia, be jóo nga xkí ni'ya sinagoga ngjik'anijé kó kingjaha xuta xi s'ejihin ji. ²⁰ Kó nk'ie nga tén'ek'ien Esteban, xi kitsúyaha xuta yáha ji, ta síjña yo kó kisasinna ni xi kamoó, kó santaha kikunntá najyuhun já xi kits'ínk'iehen.” ²¹ Tunga b'ahá kitsúna Nda Ntíaná: “T'in. At'aha kjin ts'ínkjíhi nga k'úinseihí xuta naxinantá xi tjin asuntee.”

B'i kama nk'ie nga mjehé xuta nga s'ehé Pablo

²² Tíbasínñjuhu xuta Pablo, tunga nk'ie nga b'a kitsú, b'i incha kitsú xuta:

—jTu sahá kat'en nda xi b'a tjiun! jNajmi machjéhen tsa k'úéjña tík'un!

²³ Tu nku xaáhan ní incha kits'ín kó incha tsakúchji nga tu ni xí najmi incha kisasihín ra ni xi kitsú Pablo.

²⁴ Kui nga b'a kitsúhu nda jun k'aku Roma nga n'ekjas'en Pablo má b'entu já juun. B'a kitsú nga s'ehé tu xi kuitsuyaha á b'a ts'ín tijncha kjintáyanehe ra xuto. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja tjin'yuhun já juun nga ngjuáha, b'i kitsú Pablo nga kingjásjaiyaha nda jun xi síjña yo:

—A kama s'ehé nku nda Roma xi najmi kjee n'ekokjua?

²⁶ Nk'iehé nga kint'é nda juun niu, as'ai ngjisehe nda jun k'aku kó b'i kitsúhu:

—¿Aha yaní ni xi tén'ei? Nda Romahá niu.

²⁷ As'ai nda jun k'aku j'aik'úhun Pablo kó b'i kitsúhu:

—T'inyaní, ¿a nda Romá ní?

—Johon —kitsú Pablo.

²⁸ As'ai b'i kitsú nda jun k'aku:

—Tse nkjún toon kis'enkina nga nku nda Romá kits'in ma yjona.

—Tunga an b'a ts'ín kitsinná —kitsú Pablo.

²⁹ Kui nga tjen'yún incha ngji t'axíhín já xi tjihin nga nguáha ra Pablo, ko santaha nda jun k'aku kitsankjún nk'ie nga kamankjihín nga nku nda Romá xi y'ét'a'yún nga jakj'ánijé.

B'i ts'ín tsasinko yjoho Pablo nginkun já tjíxá judio

³⁰ Nistjin xi ma ndyjuun mjehe nda jun k'aku Romá nga skué sisin á tibatéjénehe ra já judio Pablo. Kui nga kikjexihín ra n'úkicha xi tjit'a'yúnkoho ra ko b'a kitsú nga kama njakú já na'mi k'aku ko ngayjee já tjíxá judio. As'ai kik'onsje Pablo ko tsasínja nginkun jóo.

23

¹ As'ai kinchja Pablo nga tsase ts'íhín ra já tjíxá xi kama njakú yo. B'i kitsú:

—Jun já nts'e, santaha nd'ai je tjíya kjuankjintak'unna nginkun Ntíaná xi nkú nga ts'ín tífika yjona.

² As'ai Ananía xi tjihin nda na'mi títjun b'a kitsúhu já xi kabinchat'a tiñaha Pablo nga kuich'on'a. ³ B'i kitsú Pablo:

—Ntíaná k'on'ahi ji, nda johonkin. Yo tinchin nga tíchaseihí tsa nda ko tsa najmi nda títs'ian nga tíchaseihí kjuatéxumoo, tunga tí'mi kontrahá ri ni xi tjit'a kjuatéxumoo nga tí'baihini kjuá nga kuich'on'ana.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já xi kab'entu yo:

—¿Á ch'on tí'mihí ri nda na'mi títjun xi Ntíaná kitsjá xáha ra?

⁵ B'i kitsú Pablo:

—Jun já nts'e, najmi be tsa nda na'mi títjun niy. At'aha b'a ts'ín tjit'a éhen Ntíaná: “Najmi tu ch'on ts'ín chubyanéi nda tjíxáhi.”

⁶ As'ai kikié Pablo nga tjin ajihin já tjíxóo k'ua já saduseo ko k'ua já fariseo. Kui nga 'yún kinchjaha nga b'i kitsú:

—Jun já nts'e, nda fariseóna ko ta já fariseo xi chána. Tín'ekokjuana at'aha tikuyáha nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo.

⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai incha y'ésiko xinkjín já fariseo ko já saduseo. Tsakjánya yjoho já xi kama njakú yo. ⁸ At'aha já saduseo b'a incha tsu nga najmi ta kj'uaíyaha ra xuta ngabayoo, ko nga najmi tjin ntítsje ko tsa kj'ai sa xi ta tjíntu. Tunga já fariseo s'ejihin ngayjee ni xu'bi. ⁹ B'i ngján xaáhan kama. As'ai tsisintjen k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi mako já fariseo. B'i incha kitsú nga ndjá kinchja:

—Ndaha nku ni xi ch'on tjin najmi tsakújinni tsa kits'ín ndai. Kutsa nkuhú ntítsje ko tsa tjin xi kinchjakoho.

¹⁰ Nk'ie nga ja 'yún tüncha b'ésiko xinkjín jóo, kitsankjún nda jun k'aku Romá at'aha tsa ts'ín xihí jóo Pablo. Kui nga y'exáha já juun nga incha ngjuai'asjehin Pablo ajihin jóo tu xi ngjuaikoho má incha b'entu jóo.

¹¹ Nistjen xi ma ndyjuun Nda Ntíaná tsakúchjihí yjoho Pablo ko b'i kitsúhu:

—Tjen nga'yihin yjohi. At'aha xi nkú ts'ín kuak'iejña chjini ei Jerusalen, b'a ta ts'ín k'uéjña chjini nanki Romá.

B'i ts'ín kis'enda ko kiya nga n'ek'ien'má Pablo

¹² Nistjin xi ma ndyjuun y'éndako k'ua xinkjín já judio nga najmi kjine ko ta ndaha najmi k'uí santa nkúhu nga ts'ínk'ien Pablo ko nga tsa najmi kuayáha

Pablo ch'on incha katumat'ain ma. ¹³ Ma ra ts'ati yachán já xi b'a ts'ín y'éndané Pablo. ¹⁴ As'ai ngjisehe já na'mi k'aku ko jáchá xi tá tjíhín xá. B'i incha kitsúhu:

—Ja y'endakoí xinkí nga najmi chíneí ko najmi s'i santaha nga kuayáni Pablo. Ko tsa najmi kuayáni ndo ch'on katumat'ain ma. ¹⁵ Kui nga nd'ai jun ko já t'ixá xingisoó b'a t'ihín ruu nda jun k'aku nga kats'ín nibánu Pablo ndyjunni, xi má nga ei chase sisihun kjuaha. Jin k'úendaí yjoni nga n'ek'iein kintehe ni nga k'uaí ei.

¹⁶ Tunga ntíhi ní na nichja Pablo kint'é ni xi y'enda'má jóo. Kui nga ngjhi má b'entu já juun ko ngji tsuyaha Pablo niu. ¹⁷ As'ai Pablo kinchjaha nku nda jun xi kunntá yo ko b'i kitsúhu:

—T'inkoi ndatíi nginkun nda jun k'aku, at'aha tjín ni xi kuítsuyaha.

¹⁸ Kui nga nda juun ngjikoho ndatiu má tíña nda jun k'aku ko b'a kitsúhu:

—Nda nubayá xi 'mi Pablo kuanchjana ko kuakankina nga k'jáika ndatíi ei.

Tjín rú ni xi kuítsuyahi.

¹⁹ As'ai nda jun k'aku jakj'á ntsja ndatiu ko b'i kitsúhu nga ngjingásjaiya t'axíhín:

—¿Mí ni xi tjíhín nga k'úinyaní?

²⁰ B'i kitsú ndatiu:

—Ja kab'endako xinkjín já judio nga kuankihi nga ndyjunni n'ekjí Pablo nginkun já t'ixóo. B'a kuítsuhi nga kuase sisihín kjuaha Pablo. ²¹ Tunga najmi tu n'e s'ejinní niu, at'aha ts'ati yachán já t'íncha kuyá 'ma nga mjehe ts'íink'ien Pablo. Ntíaná kats'inkie nga najmi chumi nihi xi incha kjine ko k'uí santa nkúhu nga ts'íink'ien Pablo. Ja tjíntu nda nd'ai nga t'íncha kuyáha nga n'etjusuin ni xi incha k'uanikihi.

²² As'ai kits'ínkji ngáha nda jun k'aku ndatiu ko b'i kitsúhu:

—Najmi tu ch'a 'miyaihi ni xi kuak'inyaní.

B'i ts'ín kin'ekjisehe Pablo nda títjun Feli

²³ As'ai kinchjaha nda jun k'aku jo já jun k'aku ko b'i kitsúhu nga y'éxá:

—T'endo jo unchan já jun xi tsuku incha nguajíhi, cháte ko kan já jun xi ndje k'úéntusúhun, ko jo unchan xi k'ua lasa, tu xi incha nguajíhi Cesarea chuba ñja nga jyuun. ²⁴ Ko tá t'endo ndje xi k'úesun Pablo. Tankínkoo tu xi nda ts'ín kujichúhu nginkun nda títjun Feli.

²⁵ As'ai kits'ínnda nda jun k'aku nku xujun. B'i ts'ín y'é't'a:

²⁶ “Claudio Lisia títs'ínkijihí kjuasuniña nda títjun Feli. ²⁷ Nda xi títs'ínkijíhi ei, kui xi jakj'ánijéhe já judio ko incha mjehe ts'íink'ien. Tunga nk'ie nga kint'e nga nda Roma niu, as'ai ngjika já junna ko kits'ink'ankia. ²⁸ As'ai kits'ínkjía ndo nginkun já t'ixá judio, at'aha mjena nga skue mí kjuaha tísat'éjénehe. ²⁹ Kikie nga ngat'aha ni xi t'ít'a kjuatéxumaha jóo tísat'éjénehe. Ndahachí najmi ngabaya ko tá ndaha nubayá tjeheñ ra ndo. ³⁰ Tunga kint'ená nga já judio y'éndako xinkjín xi má nga mjehe ts'íink'ien ndo. Kui nga títs'ínkijíhina nginkuin. Ko tá ja kixinyaha já xi t'ibat'éjénehe nga tjíhín nga nginkuin kuítsuya mí nihi xi tjínkoho ndo.”

³¹ As'ai nga jyuun incha ngjiko já juun Pablo nanki Antipatri. Kits'ín xi nkú ts'ín incha kis'exá. ³² Nístjin xi ma ndyjuun já jun xi yjaha sjai incha kik'óya ngáha. Tu já jun xi yjakohó ndje kits'ínko niyá Pablo.

³³ Nk'ie nga incha tsichu Cesarea, kitsjáha nda títjuun xujun ko tá kits'ínkjas'ehen Pablo. ³⁴ As'ai kits'ínnya nda títjuun xujun ko kingjásjaiyaha Pablo má nibáha. Nk'ie nga kint'é nga nda Cilicia niu, b'i kitsú:

³⁵ —Kuasínjúhu nk'ie nga incha k'uaí já xi t'ibat'éjénehi.

As'ai y'éxá já xi kikuntáha Pablo ni'ya masehen Herode.

24

B'í ts'ín tsasinntjai yjohō Pablō nginkun ndā títjun Felí

¹ Nk'ie nga j'a un nístjin, as'ai tsichu nanki Cesarea nda na'mi títjun Anania ko tjenko k'ua jácháha xuta judio ko nku nda chjine'én xi 'mi Tertulo. Incha tsichutéjéne Pablō nginkun nda títjuun. ² Nk'ie nga ngjich'ja Pablō, as'ai kik'atuts'ihin Tertulo nga tsatéjénehe. B'í kitsú:

—Máb'achjihí ra ji, nda títjun, tjinmi kjuajyu nd'ai. Nda n'e tibatexumakoi kjuankjintak'uhin ngandaha naxinantaní. ³ Kui nií xi tehente ko tu má antehé ni tsjo maní ko 'bahi máb'achjihí ji, nda títjun Felí. ⁴ Tunga najmi mjehéna tse ts'instihi. Kui nga t'bankihi ra nga tasinñjuhuni kutju.

⁵ 'Yai nga nku nda ch'onk'un nda xu'bj. T'binchá'a ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh ra xi tjin asunntee. Ndaí xi nda k'akuhu já xi yjankihí nku nda xi nibáha Nazaret. ⁶ Najmi benkjún ninkuni. Kui nga kichjubénijéheni ko mjeni nga n'ekokjuai kai xi nkú ts'ín tijná kjuatéxumani. ⁷ Tunga nda jun k'aku Lisiahá j'aike'á kjuayúnni ndo. ⁸ B'a kitsúni nga jin xi tibatéjéneí ndai, nga ji xi tjihin nga kjuáiseihi. Chasjaiyahi tu xi chahani mí kjuaha tibatéjéneheni ndo.

⁹ Já judio xi kab'entu yo ta ngji kontraha Pablō. B'a incha kitsú nga kjuaxi niu. ¹⁰ As'ai nda títjuun tsakú Pablō tu xi kuinchjaha. B'í kitsú Pablō:

—Tsjo mana nga kúásinka yjona nginkuin, at'aha be nga ja nkjin nú tjihin nga tibatexumaihi nankini. ¹¹ As'aihi tjihin te jo nístjin nk'ie nga ngji ts'intsoho Ntiani Jerusalen. Kama chasjaya nga kjuaxi ni xi tixian. ¹² Najmi ch'a y'esika ko a ra tsincha'á xuta má ma natsihin ninku, ko ta ndaha ni'ya sinagoga, ta ndaha ajin nantio. ¹³ Najmi tjin xi nkú ts'ín kuakúchijhi jái ni xi tits'ínk'anjina.

¹⁴ Tunga xinyahá ra kui nií. Benkján Ntiahá ntje cháni nga tits'ian ni xi tsakúya Jesu. Jóo bi b'a tijncha tsu nga najmi nda kui niu. S'ejinna ngayjee ni xi tjit'a kjuatéxumani ko xujuhun já profeta. ¹⁵ An t'kuyáha ni xi ko ta jái tijncha kuyáha, nga Ntiana ts'ínkj'áya ngáha ra ngayjee xuta ngabayoo, xi nda kits'ín ko xi najmi nda kits'ín. ¹⁶ Kui xáha ts'in kjuayún tehentehe ra yjona nga je s'yaha kjuankjintak'unna nginkun Ntiana nginkun xuta.

¹⁷ Nkjin nú kamana nga najmi tsátejña Jerusalen. Nk'ie nga kik'óya ngáhana, jáitsja chje ninku. Kitsja toon ko chu ninku. ¹⁸ B'a kits'ian má ma natsihin ninku ko nk'ie nga ja tits'ín je yjona nginkun Ntiana, kikiena k'ua já judio xi niba ante Asia. Najmi 'yún tjin xuta kui chubo ko najmi ch'a xaáhan tijncha ts'ín. ¹⁹ Kuihí já judio ts'e Asia xi tjihin nga k'uaí ngikuin nga kuatéjénehena tsa tjin ni xi tjincohō an.

²⁰ Tsa najmi tjin jóo, kui jái katsúya mí ni ch'on tjihin xi kis'ejña chji nga kits'ian nk'ie nga ngjia nginkun já tixá judio. ²¹ Tu kuihí nií xi kits'ian. Nk'ie nga tijnajihin, 'yún kinchja nga b'í kixian: “Tín'ekokjuanu nd'ai at'aha tikuyáha nga k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo.”

²² Nda títjun Felí be sisin nkú tjihin ra ni xi tsakúya Jesu, ko nk'ie nga kint'é ni xi titsu Pablō, y'éjnat'á kjuo nga b'a kitsúhu jóo:

—Nk'ie nga k'uaí nda jun k'aku Lisiá, kuasjáyaha kjuanu.

²³ As'ai y'éxá nda jun k'akuhu já xi t'kuntáha Pablō nga nguáya'yún tunga ta kitsjantehé ra nga kama kjuátsú'ba ndai ko nga kama k'uaíkohō xuta xinkjín ni xi machjéhen.

²⁴ Nk'ie nga j'a chuba nístjin, j'aike chjuúhun nda Felí. Nku na xi ntje judio tjeheh ra xi 'mi Drusila tijnako ndo. Y'éxá já xi incha ngikj'á Pablō ko kingjásjaiyaha nkú tjihin ra ni xi tsakúya Jesu ko á s'ejihin ra jóo. ²⁵ Y'éjña chji Pablō xi nkú ts'ín kama naxu kuintsubahaná nginkun Ntiana, xi nkú ts'ín

k'úéch'oho raá yjoná ni xi mjehe anímaná, kō nga Ntíaná kuasehe ni xi nda kō ni xi najmi nda tín'eé. Nk'ie nga kint'é nda títjun Felí ni xi kinchja Pablo, kitsankjún kō b'í kitsú:

—Katamaha ri, b'a tjiún. Nk'ie nga sakúntena kuinchja ngáhara.

²⁶Kinchja yaha nda títjun Felí Pablo, at'aha b'a kitsú tsa tu áhá ni Pablo tsjáha toon tu xi ts'ín ndáihí ra. Kui nga nkjin niyá kinchjaha ra kō kinchjanijmiko.

²⁷J'a jo nú, as'ai Porció Festo y'ejña ngáha nda títjun antehē nda Felí. Nk'ie nga jet'ain xáha nda Felí, tu nku kingjáya'yúhún Pablo, at'aha mjehe nga nda skuēhe xuta judio.

25

B'í ts'ín tsasinntjai yjoho Pablo nginkun nda títjun Festo

¹Nk'ie nga j'a jan nistjin nga kits'ínkjáihín xáha Festo, as'ai tsitju nanki Cesarea nga ngji Jerusalen. ²Yo incha kinchjakohō já na'mi k'aku kō já tjíxáha xuta judio nga incha ngji kontraha Pablo. ³Incha tsankihí nda títjun Festo nku kjuanda, nga ts'ín nibá Pablo nanki Jerusalen. At'aha incha mjehe ts'ínndjuú ni xi y'enda, nga ts'ínk'ien Pablo aya niyóo. ⁴Tunga b'áhá kitsú Festo nga tu nku nanki Cesareahá s'eya'yún Pablo kō nga yo ja tifi. ⁵B'í kitsú ya:

—Kats'ínkōna niyá jánuu xi tjiín xá. Tsa tjin ni ch'onk'uhun xi kits'ín ndo, incha katatéjéne.

⁶Ts'andayaha Festo yo nkú ra ma jin kō tsa te nistjin. As'ai ngji nanki Cesarea. Nistjin xi ma ndyjuun y'ejña ante má nga ts'ín kjuá kō y'éxá já xi incha ngjikj'á Pablo. ⁷Nk'ie nga jas'en Pablo, j'aik'úhūn já judio xi nibaha Jerusalen kō tsatéjénehe. Nkjin tikjá ni ch'onk'un xi incha kikjanínehe Pablo, ni xi najmi incha kamaha y'éntuchji.

⁸As'ai b'í kitsú Pablo nga tsasinntjai yjoho:

—Najmi chumi jéhe xi tjeña. Najmi ngji kontraha kjuatéxumaha xuta judio, ta ndaha ninku, kō ta ndaha nda títjun k'aku Cesar.

⁹Tunga mjehé ra Festo nga nda skuēhe já judio, kui nga b'í kitsúhu ra Pablo:

—¿A mjehi k'úín Jerusalen tu xi ján ts'ihinna kjuahi?

¹⁰As'ai b'í kitsú Pablo:

—Síjña nginkun nda xi kitsjá xáha nda títjun k'aku Cesar kō má nga tjiín nga n'ekokjuana. Ya sisin nga najmi chumi nihi xi kits'ihín xuta judio.

¹¹Tsa ch'on kits'ian kō tsa tjeheñ ra ngabaya ni xi kits'ian, ta tsjanté nga kuayá. Tunga najmi kjuaxihí ngayjee ni xi tichjaninéna. Kui nga najmi ma ts'inkjas'eheñ ra yjoná jóo. Tíbankia nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjuana.

¹²As'ai Festo kō já xi basinkohō incha kinchjanijmíyaha niu kō b'í kitsú nga kinchjako Pablo:

—Ji tbinchi nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjuahi. Nda títjun Cesar k'úínseihí ma.

B'í ts'ín incha kinchjanijmíyaha kjuaha Pablo nda rei Agripa kō nda títjun Festo

¹³Nk'ie nga j'a chuba nistjin, tsichu Cesarea nda rei Agripa kō na Berenice nga incha ngjikjaniñaha nda títjun Festo. ¹⁴Nkjin nistjin incha ts'andayaha yo kō Festo kitsúyaha nda rei kjuaha Pablo. B'í kitsúhu:

—Ei tjiña nku nda xi tu nku kikj'áya'yúhún nda Felí nubayóo nk'ie nga jet'ain xáha. ¹⁵Nk'ie nga ngjia Jerusalen, já na'mi k'aku kō jácháha xuta judio incha tsatéjénehe ndo kō tsankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien. ¹⁶Kixinyaha jóo nga najmi b'a ts'ín nkaha já tjíxá Roma, tsa chuba tsjáhá kjuá nga n'ek'ien xuta.

At'aha tsa tjín xi tísatéjéne, tjihin nga ta kuasinjña xi tibatéjénehe tu xi kama kuasinkoho yjoho ngat'aha ni xi tichjaninéhe.

¹⁷ 'Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi jóo ei, najmi kits'ink'andaya. Tjen'yún tsátejñanā nistjin xi ma ndyjuun ante má nga ts'ian kjuā kō y'exá já xi ngikj'á ndo. ¹⁸ Tunga nk'ie nga kinchja já xi tjincha batéjénehe, ndaha nku ni ch'on tjín xi kits'innkjihín k'an nginéhe. ¹⁹ Tu ni xi ts'e ninkuhu ní kō nku nda xi 'mi Jesu incha y'ésiyáha. Ja k'ien ndo, tunga b'ahá titsu Pablo nk'ie nga tjña ndo.

²⁰ 'An najmi be xi nkú ts'ín k'uendáhana nku kjuā xi b'a tjín. Kui nga kingasjáiyaha ra Pablo tsa mjehe nguihi Jerusalem tu xi yo n'ekokjuaha. ²¹ Tunga tsankihí Pablo nga tu sahá s'eya'yún kō nga nginkun nda títjun xi tjña Romā n'ekokjuā. Kui nga b'a kixihinna nga s'eya'yúhuna santa nkúhu nga kamana ts'inkjésehe nda títjun k'aku Cesar.

²² As'ai b'i kitsú nda rei Agripa:

—Kō an mjena kuasinñjúhu ndo.

—Ndyjunni kuasinñjúhi —kitsú Festo.

²³ Kui nga nistjin xi ma ndyjuun tsichuhu Agripa kō na Berenice. Tsjo nkjún kama nga incha jas'en má ma kjuā. Incha tjenkō já jun k'aku kō já k'akuhu naxinantóo. As'ai y'exá Festo nga nguaichj'a Pablo kō ²⁴ b'i kitsúhu jóo:

—Ji nda rei Agripa kō ngayjee xuta xi kama njakújinná, á ndo ei. Ngayjee xuta judio xi tjín Jerusalem kō xi tjín ei tjincha batéjénehe. Tjincha kjintáya nga tbankina nga tsja kjuā nga n'ek'ien ndo. ²⁵ An najmi tísakújinna ni xi kits'ín ndo xi tjeheñ ra ngabaya. Tunga kuihi tsanki nga nda títjun xi tjña Romā ts'inkokjuaha. Kui nga b'a kixihinna nga ja ts'inkjihina yo.

²⁶ 'Tunga najmi bená mí nihi xi k'uet'á xujun xi ts'inkjihí nda títjun k'aku xi kitsjá xána. Kui kjuaha nga ei kuats'in nibáhana ndo nginkun kō ngikuin ji, nda rei Agripa, tu xi chasjaiyaha ráá kō b'a ts'ín sakúhuna én xi ts'inkjihí nda títjuun. ²⁷ At'aha b'a mana nga najmi chumi ni chjihí ra tsa chubā ts'inkjiná nku nda nubayá nga najmi xinya mí kjuaha tísatéjénehe.

26

B'i ts'ín tsasinko yjoho Pablo nginkun nda rei Agripa

¹ As'ai nda rei Agripa b'i kitsúhu Pablo:

—Kama chubai nga kuásinkoi yjohi.

As'ai kingjénnk'a ntsja Pablo kō kinchja nga tsasinko yjoho:

² —Tsjo nkjún mana, nda rei Agripa, nga kama kúásinkā yjonā nginkuin nd'ai ngat'aha ngayjee ni xi tibatéjéneha já judio. ³ At'aha ji ya sisin xi nkú ts'ín tjña sin cháha xuta xi ntje judio tjeheñ ra kō ni xi b'ésiyáha. Kui b'a maha, tbankihi ra nga n'etsentai nga kuasinñjuní.

⁴ 'Be ngayjee xuta xi ntje judio tjeheñ ra xi nkú ts'ín tsátejñajihín nkúhu nga ndyjana. At'aha tsátejñajihín xutana kō Jerusalem tsátejña. ⁵ Kō ta be ya jóo kō kama kuitsuya tsa mjehe, nga tehente kits'intjusan xi nkú ts'ín tjña niyáha já fariseo, já xi 'yún je fikō ni xi s'ejinni.

⁶ 'Nd'ai síjña ei nga tín'ekokjuana at'aha tókuyáha nga Ntíaná ts'íntjusun ni xi kitsúya títjuhun ntje cháni. ⁷ Ta kui nihi xi tjincha kuyáha nga ts'ínkjáihín xutani xi te jo maha ntje chá xi y'aha ra. Kui kjuaha nga tjincha ts'íntsjoho ra Ntíaná nistjin nistjen. Nda rei Agripa, tibatéjéneha já judio ngat'aha ni xi an tikuyáha. ⁸ ¿Á najmi s'ejihinnuu nga Ntíaná ts'ínkjáíya ngaha ra xuta ngabayoo?

⁹ 'Nistjin nk'ie b'a kixian nga tjihin nga kfín kontraha xuta xi s'ejihín Jesu, nda xi nabáha Nazaret. ¹⁰ B'a kits'ian Jerusalem. Já na'mi k'aku kitsjána kjuā xi

má nga ts'inkjas'en nuḃayá xuta xi yjankihí Jesu. Kō nk'ie nga n'ek'ien, an ta kits'inj'a nga b'a n'ehe. ¹¹ Nkjin niyá kō xkí ni'ya sinagoga kits'in'úhūn tū xi najmi tā skuenkjūhun Jesu. Tū xí 'yúhūn kits'in unkie xuta xu'bō kō kitsjennkí unkie santaha tū má nankihí ni.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in jak'áha Jesucristo

¹² 'Kui nií kits'ian. As'ai y'éxána kō kitsjána kjuá já na'mi k'aku nga kfián Damasco. ¹³ Tunga nk'ie nga títs'ian niyá, ji ndá rej, nk'ie nga masen nistjiun kieke nku nd'í cháka xi nibaha nk'a ján. 'Yún tsat'ai sa nga nd'íhí ts'íu. Kits'in ndzjenna kō tā kits'in ndzjehen já xi tjenkōna. ¹⁴ As'ai tsixuntui t'anankiu kō kint'e nku ntā xi én hebreo kinchjakōna. B'a kitsúna: "Saulo, Saulo, ¿á unchahaní? ¿Á tā ji t'n'e'uhūn rí yjohí?"

¹⁵ 'As'ai b'a kixian: "¿Yáha ji, Ndá Ntia?" B'a kitsúna Ndá Ntianá: "An Jesu xi unchai. ¹⁶ Tunga tísintjenni kō t'in. Kuakakuchíhi ra yjonā tū xi n'exát'ahaní kō tū xi kuixínyahani ni xi kuayai kō ni xi chá sai askahan. ¹⁷ Ts'inkjésehe xuta judiō kō xi najmi judiō. Najmi tsjanté tsa incha ts'íin'uhin. ¹⁸ Chjúx'ánki tunkun xuta tū xi kuitjuhu má jyuun nga kjuas'ehe má ndzjeen, tū xi kuitjujihin ajin nga'yúhūn ndanindoō nga ts'íinkjáhíhīn Ntianá. Ntianá ts'íinndyat'ahā ngatishuhūn kō tsjáha ante ajihīn xuta xi bichú ma je nginkun tū ngat'ahā nga s'ejihūn an."

¹⁹ 'Kui b'a maha, ndá rej Agripa, kint'e'éhen ra xi tsakúchjina yjohō, xi nibaha nk'a ján. ²⁰ Títjun y'enijmíhí éhen Ntianá xuta xi tjin nanki Damasco, kō askahan xi tjin nanki Jerusalem kō ngayjee nanki xi tjin ante Judea, kō santaha xuta naxinantá xi tjin asuntee. B'a kixihīn nga ngjuak'áha ra animaha kō ts'íinkjáhíhīn Ntianá, kō nga ts'íin ni xi kuakúchji nga ja kits'ink'óntjaiya animaha. ²¹ Kui kjuaha nga jak'ánijéhena já judiō natsihīn ninku kō kama mjehe nga ts'íink'ienna.

²² 'Tunga Ntianáhá t'basinkōna santaha nd'ai. Kui nga síjñahana eí nga tínchjaka xuta x'an kō xi nchíná. Tíxinya ni xi tā kitsúya já profeta kō Moise, ni xi tjihīn nga kuitjusun. ²³ At'ahā kui xi b'a kitsú nga tjihīn nga un skuéhe xi kits'in nibá Ntianá kō nga kui xi tjun kj'uaíya ngáha ra ngabayōo, tū xi b'a ts'in ts'íin ndzjehen ra xutaní kō xuta naxinantá xi tjin asuntei xi nkú ts'in k'uankihi.

²⁴ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo nga t'basinkō yjohō, as'ai b'i kitsú ndá títjun Festo nga kikjintáya:

—Ja tíma lukui, ndá Pablo! At'ahā 'yún mahi xujun, kui nga ja tíma lukuhuni.

²⁵ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Najmi luka, ndá títjun Festo. Kjuaxi kō b'a tjin ni xi tínchja. ²⁶ Ndá rej Agripa be ni xu'bi. Kui nga tínchja kixi kixihina nginkun. At'ahā behe k'an nga beyje ndá rej ngatentee ni xu'bi. Najmi nku ante xi tijná 'ma má nga b'a kamoō. ²⁷ Ji ndá rej Agripa, ¿a s'ejihin ni xi kitsú já profeta? Be nk'ie nga s'ejihin.

²⁸ B'i kitsú ndá rej Agripa:

—Chuba mahá ndyjahā nk'ie nga n'e maní nku ndá xi s'ejihin Jesucristo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Ndaha tsa chuba ndyjahā kō tsa tse ndyjahā, tunga t'bankihí ra Ntianá nga najmi tū nku ji, kō ní ngatentee xi t'basinñjuna nd'ai kuichú ma xi nkúhu an, tunga najmi kohó n'úkicha xu'bi s'et'ahā.

³⁰ As'ai tsisintjen ndá rej, ndá títjuun, ná Berenice kō ngayjee xi incha kab'entukohō yō. ³¹ Incha ngji nchjanijmíya t'axín kjuō. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—Najmi ngabaya ko ta ndaha nubayá tjeheñ ra ni xi kits'ín ndo.

³² As'ai nda reí Agripa b'i kitsúhu nda títjun Festo:

—Tsa najmi tsanki ndo nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjua, kama n'e ndaíhi kai.

27

B'i ts'ín kin'ekjí Pablo nanki Romq

¹ Nk'ie nga j'ai kjuá nga tjíhin nga n'ekjíní ante Italia, as'ai kin'ekjas'en Pablo ko kj'ai sa já nubayá aya ntsja nku nda jun k'aku xi 'mi Julio. Kui xi tijnajihin já jun xi 'mi Já juhun Nda títjuun. ² Tsitjas'ein nku tsutsu xi nibaha nanki Adramitio xi ja ma kuitjuhú nga nguai nanki xi tjin ante Asia. As'ai kin'eí niyá ntá. Ta ngjikoñi Aristarco, kui xi nibáha Tesalonika, nanki xi tijnajihin ante Macedonia. ³ Nistjin xi ma ndyjuun tsichij nanki Sidon, ko nda jun Julio kits'ín nku kjuanda Pablo. Kitsjantehe nga ngiitsubek'un já xi nda nchjako ho ko nga kui jóo tsjáha ni xi machjehen.

⁴ As'ai tsitjukoí tsutsu yo ko tsitjandái xjo Chipre, at'aha tjen kontrani ntjo.

⁵ Tsitjatíkjáí ntáchak'uun andaihi Cilicia ko Panfilia ko tsichij nanki Mira, nanki xi tijnajihin Licia. ⁶ Yo kisakúhu nda jun k'aku nku tsutsu xi nibaha nanki Alejandria ko ante Italia tifi. Yo kits'ínkjas'enni. ⁷ Nkjin nistjin kin'e nda ndai niyá ntá ko tu 'yaha tsichu tiñai ankjin nanki Gnidó. Tjen kontra sani ntjo, kui nga tsitjahaní ankjin nanki Salmon ko y'etjindaihi xjo Creta. ⁸ Tu nku b'ahá ts'ín 'ni kin'eí niyá ntá andaihi xjo Creta. Askahan tsichij nku ante xi 'mi Ante Tsjo K'un xi tijná mahá nanki Lasea.

⁹ Nkjin nkjún nistjin ts'ayaní ngat'aha ntjo ko ja tábichú tiña nistjin nga ch'on ma nga tsutsu bankínkaá, at'aha ja tábichú tiña nistjin chunch'óon. Kui nga b'a kitsúhu Pablo:

¹⁰ —Jun já, ndzjen tímana. Tsa kuankínndjaá, ch'on kamat'aán. N'endya tsutsu ko ch'áha, ko santaha kjuichúkjuá nga kuayáá ko ñá.

¹¹ Tunga najmi kits'ínsihín ra nda jun k'aku ni xi kitsú Pablo. Tu ni xi kitsúhu nda xi ts'ínko tsutsu ko nda xi ts'e yóo tsasínñjuhu. ¹² Ante xu'bo ya najmi nda ma tsa yo n'ekja nistjin chunch'óon. Kui nga nkjin incha kamaha xi b'a incha kitsú nga tu sahá nda tjin nga incha kuitju yo, tsa tu ahá ni b'a ts'ín incha kuichú Fenice, nanki xi tijnajihin xjo Creta. Yo má bichú tsutsu ko nda ts'ín s'entu. B'a ts'ín yo kama incha ts'ínkj'aha nistjin chunch'óon.

B'i ts'ín kamané ntjo tsutsu xi tjíya Pablo

¹³ As'ai kitsjen nku ntjo xi najmi 'yún, xi nibaha ajin ntáchak'uun. B'a kamaha jóo tsa nda ts'ín nguai tímahá. Kui nga tsitjuko ho tsutsu ko incha ngjiko tiña andai xjo Creta. ¹⁴ Tunga najmi ts'andayahá ra nga kama nku ntjo xi tu xí 'yuhún, xi nibaha asun t'anankiy. Be jóo nkú 'mi ntjo. ¹⁵ Kui xi kikjebéfe tsutsu. Najmi ta kama tsankinkohoni má nga mjeni. Kui nga kik'ainteheni nga nguai kohoni ntjo.

¹⁶ As'ai tsitjandái nku xjo ichí xi 'mi Caudá. Kui xi y'échjaha ichí ntjo, ko tu 'yaha kamaní kichju'yún tsutsu ichí xi y'a tsutsu. ¹⁷ Nk'ie nga kin'ekjas'ein tsutsu ichí, as'ai n'ú'ya y'é'yúnkjáha jóo tsutsu chánka xi tjenkoí tu xi najmi kuakjahan. Incha kitsankjún tsa tsumí xi tjin ante xi 'mi Sirte kjuas'enjin. Kui nga incha kikjeheñ najjuhun tsutsu, kui xi basinya'yún ntjo. As'ai kitsjante nga nguai koho ntjo.

¹⁸ Nistjin xi ma ndyjuun 'yún kitsjen sa ntjo. Kui nga incha kikjaník'ajin ntáchak'uun ch'áha tsutsu. ¹⁹ Nistjin xi ma jahan incha kikj'aník'ajin santaha ko ni xi ts'ínchjén nga fiko tsutsu. ²⁰ J'a nkjin nistjin nga najmi kama sje ko ta

ndaha najmi kama chji niñuu ko ntjo xi 'yún tñennení. B'a tsixín nga najmi ta kuintsuhani.

²¹ Nkjin nístjin j'a nga najmi chumi nihi kichineí. As'ai Pablo tsasinjña ndju ko b'i kitsú:

—Jun já, najmi nda kin'o nga najmi tsasinñjunú, nk'ie nga tsitjukoo tsutsuu xjo Creta. Un tibenuu nd'ai ko t'n'e ndyjo ni xi kich'o. ²² Tunga nd'ai b'a tixinnuu nga tjen nga'yúhuun yjonuu, at'aha najmi ch'a kuayá. Tu tsutsuuhú xi ndyja. ²³ At'aha nkui jyún kabakúchjina yjoho nku ntítsehe Ntia xi ts'ena ko xi ts'inxát'aha. ²⁴ B'a katsúna: “Najmi tu binkjuin, Pablo. Tjihin nga k'úín nginkun nda títjun k'aku Cesar. Ntianá títsjáhi kjuanda xu'bi nga najmi kuayá ngayjee já xi tjintuyáko hi tsutsuu.” ²⁵ Kui b'a maha, jun já, tjen nga'yúhuun yjonuu. At'aha s'ejinna Ntianá nga b'a kama xi nkú nga ka'mina. ²⁶ Tunga tjihín ni nga nku xjo kuichúkoná ntjo.

²⁷ Nk'ie nga tsichu nístjen nga ja tjínni jo tuntjáí, ko nga ja tífikoní ntjo ajin ntáchak'un Adria, nkú ra ma masen nístjen kikié já xi t'íncha ts'ínko tsutsuu nga ja t'ibichú tiñai ante kixiu. ²⁸ Kui nga kik'achubaha nga nankaha ntóo. Kan t'ion nku metru kama. As'ai ngindju sa ko ta kik'achubahá ngaha. Kui xi kama kan ún jo metru. ²⁹ Incha kitsankjún tsa naxiu satékjokoho, kui nga incha kikjaník'aha ñju ni xi fáya'yún tsutsuu. Incha mangimjehe nga kitsa kama sen.

³⁰ As'ai mjehe kuanka já xi t'íncha ts'ínko tsutsuu. Kui nga incha kikjaník'ajihin ntóo tsutsu ichí xi kjit'aha tsutsu chánkoo. B'a incha kitsú nga incha kjaník'a sa ankjín tsutsuu ni xi kjuáya'yúhun tsutsuu. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga kinchjako nda jun k'aku ko já juun:

—Tsa najmi k'úéntu já xu'bi aya tsutsuu, jun najmi k'uankiu.

³² As'ai incha tsatekjá já juun n'ú'ya xi t'jít'a tsutsu ichíu. Incha kikjanítja'ba niu.

³³ Nk'ie nga ja t'nibá ma sen, Pablo b'a kitsúhu ngayjee jóo nga t'ihin nga incha kjiné nichine. B'i kitsúhu:

—Ja t'jinnuu jo tuntjáí nd'ai nga 'yún t'n'enkjíhuun tak'un ko nga tintsuba kjintió. Najmi t'ichino niñu. ³⁴ T'bankihinnuu nga chinehenu ichí nd'ai. Kuasinkonuu tu xi k'uankihinu. At'aha ndaha nku ntsjaku najmi ndyja.

³⁵ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai jakj'a nku ninkuan ko kitsjáha máb'achjhi Ntianá nginkun ngayjee jóo. Tsakjánya ko kikjine. ³⁶ As'ai kama 'yún tak'un ngayjee já xingisoo ko ta incha kikjine ninkuon. ³⁷ Jo unchan ko cháte ko kan ún nku mahaní ngayjeí xi tintsubayaí tsutsuu. ³⁸ Nk'ie nga ja incha kikjine niñu, as'ai tu xi kama kijnaha tsutsuu incha kikjaník'ajin ntáchak'uun tuniñu xi y'a yoo.

B'i ts'in tsakjan tsutsu xi tjíya Pablo

³⁹ Nk'ie nga kama seen, najmi kamankjihin jóo má incha tsichu. Tunga kikiéhé nku ante kixi má nga t'jín tsumí ko incha kama mjehe nga ngjuaiiko tsutsuu yo, tsa tu ahá ni kuichúko. ⁴⁰ Kui nga incha tsate'yúhun n'ú'ya xi y'aha ra ni xi fáya'yúhun tsutsuu. Incha kikjanítjab'a niu ko kits'in ndahí ni xi bakú niyáha tsutsuu. As'ai kingjénnk'a najyuhun tsutsuu xi basinya'yún ntjo tu xi ngjuaiikoho ra ntjo ante kixiu. ⁴¹ Tunga nkuhú ante má nga t'jín tsumí tsichu yoo. Yo kisasínkjá'yún ankjín tsutsuu. Ndahachí najmi ta kama kits'inniyáha niu. As'ai t'éhen ntóo kikjexuba astun tsutsuu.

⁴² B'a incha kitsúhu xinkjín já juun nga incha ts'ínk'ien já nubayoo tu xi najmi incha kuankajin ntáha. ⁴³ Tunga mjehé ra nda jun k'aku nga ts'ínk'anki Pablo, kui nga najmi kitsjantehe nga b'a incha ts'íhin jóo. Tu sa ní b'a kitsú nga tjun kjaník'ajin ntá yjoho xi maha ntá tu xi kuichúhu ante kixiu, ⁴⁴ ko nga

já xingisoo ngjuaike yáte ko tsa t'íahá tsutsuu. B'a ts'ín incha tsichuhuni ante kixiú ko incha ts'ankiyjei.

28

B'í ts'ín kits'ín kjuankjún Pablo xjo Malta

¹ Nk'ie nga tsitjujin ntái, kik'inyani nga Malta 'mi yo. ² Xuta xi tjin xjo xu'bi nda animaha ko nda kits'ínkjánni. Incha kits'ín'yún nku nd'í chánka, at'aha nch'an ko ts'í t'ib'a kui nistjiun. ³ J'áya Pablo chuba chikín ko y'éntujín nd'íu. As'ai tu tsitjuhú nku ye xi t'ibankaha nt'áihí nd'íu ko kikjinehe ntsja Pablo. ⁴ Nk'ie nga kíkíe xuta xi tjin yo nga tjen'b'ankit'a ye ntsja Pablo, b'í ngján kinchjako xinkjín. B'í incha kitsú:

—Kjuaxi nk'ie nga animá ts'ínk'ien ndai. Ndaha tsa kuitjujin ntáchak'uun tunga Ntíaná najmi mjehe tsa k'úéjña t'ík'un sa.

⁵ Tunga y'étsujnehé Pablo ye ajin nd'íu. Ndahachí najmi chumi nihi xi kamaha. ⁶ Incha kikuyá xuto nga kujjin Pablo ko a ra tjen'yún kuayáha. Tunga b'áhá ts'ín j'aha chubá nga tjincha kuya. Nk'ie nga incha kíkíe nga najmi chumi nihi xi kamaha, kits'ínk'óntjaiya kjuankjintak'uhun. B'a incha kitsú nga nku ntia Pablo.

⁷ Tiña ante xu'bo t'jihin ni'ya nku nda xi 'mi Publió, xi nda títjuhun xjo Malta. Kui xi kits'ínkjánni. Nda ts'ín kits'ínsinni jan nistjin t'jihin. ⁸ Tunga kjiñña uhún na'mihí Publió. Ch'in t'jinchaha ko t'í'ahá. As'ai jas'en Pablo má kjiñña. Askahan nk'ie nga kinchjako Ntíaná, kingjénne ntsja ko kits'ínk'ihí. ⁹ Nk'ie nga b'a kamoó, ta incha j'ai ya k'j'ái xuta un xi tjin yo. Ta incha kama nk'ihí.

¹⁰ Nkjin ni xi kitsjání xuto, ko nk'ie nga kichjubé ngáhani k'j'ái tsutsu ta kitsjání ni xi machjén nga n'eé niyá.

B'í ts'ín tsichu Pablo nanki Roma

¹¹ Nk'ie nga j'a jan sá, as'ai tsankinkoi nku tsutsu xi yo kits'ínk'ja nistjin chunch'óon. Alejandria nibaha yóo ko t'jít'a chijihí sénnistjihín ntia Castor ko Polux. ¹² Tschijí Siracusa ko jan nistjin ts'andayani yo. ¹³ Nk'ie nga tsitjuí yo, tsankint'á tiñai nanki xi tjin yo ko tsichijí nanki Regio. Nistjin xi ma ndyjuun kamanéi nku ntjo, ko nistjin xi ma johó tsichukoni tsutsuu nanki Puteoli. ¹⁴ Yo kisakúni k'ua já nts'eé xi b'a kitsúni nga kujntsubakoi nku tuntjái t'jihin. Nk'ie nga ja kamoó kin'eí niyá nga tsankiin nanki Roma.

¹⁵ Já nts'eé xi t'jintu nanki Roma, nk'ie nga kint'é nga tsichijí yo, as'ai incha j'aik'j'á niyáni má nga 'mi Natsin Apio ko má nga 'mi Jan Ni'ya, yo má n'ekj'a nistjen. Nk'ie nga kíkíe Pablo jóo, kitsjáha máb'achjihí Ntíaná ko tsjo kik'iehe animaha. ¹⁶ Nk'ie nga tsitjas'ein nanki Roma, kik'aintehé Pablo nga t'axín k'úéjña ko nku nda jun kikuuntáha.

B'í ts'ín y'énijmihí Pablo xuta judio xi tjin Roma

¹⁷ Nk'ie nga j'a jan nistjin, as'ai Pablo kinchja njakúhu já k'akuhu xuta xi ntje judio tjeheh ra xi tjin yo. Nk'ie nga kama ñja jóo, as'ai b'a kitsúhu:

—Jun já nts'e, najmi chumi nihi xi kits'ihín xutaná ko ta ndaha najmi ngji kontraha sin chá xi kits'ínkjas'enná ntje cháná. Tunga xuta xi t'jintuhú Jerusalem kits'ínkjas'ennijéna aya ntsja já Roma. ¹⁸ Kingjásjaiyana ko kama mjehe nga ts'ín ndáina, at'aha najmi chumi nihi xi kits'ian xi tjeheh ra ngabaya. ¹⁹ Tunga najmi kits'ín yuhú já judio xi t'ibat'éjéna. Kui nga tsankihina nga nginkun ndatitjun k'akú Cesar n'ekokjuahana, ndaha tsa najmi tjin ni xi kuatejénehena xutaná. ²⁰ Kui kjuaha nga kinchjahanuu. Mjena skuenuu ko xnyanuu nga t'jinkjáyúnna n'úkicha i tu ngat'aha nga t'ikuyáha ni xi t'ichuyáá ngayjeé ñá xi xuta Israel.

²¹ As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ndaha nku xujun xi nibaha ante Judea xi tñchjanijmíyaha ri najmi j'aini, ko ta ndaha já nts'eé xi incha nibáha ján najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kinchja ngat'a ts'i. ²² Tunga mjehéni kuasinñjúi xi nkú ts'ín n'enkjínkuin, at'aha yai nga tu má antehé ni najmi nda tichubanijmíyaha xuta xi yjankihí én xi tñb'enijmí.

²³ Kui nga incha y'éhe ra nku nistjin nga Pablo kuakúya ko nkjin nkjún xuta incha j'ai kui nistjin ni'yaha. Nku nistjin kik'aha Pablo nga y'éjña chji ko kitsúya nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Kits'ínchjén xujun kjuatéxumaha Moise ko xujuhun já profeta nga y'éjña chjihí xuta yáha Jesu. ²⁴ As'ai tjin xi kits'ínkjáihin ni xi kitsú Pablo ko tjin xi najmi kis'ejihin.

²⁵ Najmi tsichu ma nkuko xinkjín. Nk'ie nga incha kik'atuts'ihin nga incha ngji ni'yaha, b'i kitsú Pablo:

—Kjuaxi ni xi kitsúhu Espiritu Santo ntje chánu nga kits'ínkinchja nda profeta Isaia. B'i kitsú:

²⁶ T'ihinseihí naxinantá xu'bo ko b'a t'ihin:
'Yún kuasinñju tunga najmi kamankjihinnu,
ko 'yún chasoo tunga najmi chanú.

²⁷ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,
kits'ín staya yjoho ko kik'féchja tunkun,
tu xi najmi skuehe ko najmi kujint'éhe,
ko najmi kamankjihin ra,
tsa ts'ínk'óntjaiya animaha ko nga an ts'innkíhi.

²⁸ Kui nga tjin nga chahanu nd'ai nga Ntíaná ts'ínkjihí ra naxinantá xi tjin asunntej én xi ts'ínk'ankihí. Kuihí xuto xi kuasinñjuhu éen.

²⁹ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, 'yún incha kinchjatiko xinkjín já judio. As'ai incha ngji.

³⁰ Jo nú kamaha Pablo nga y'ejñaya ni'ya xi y'échjí sá. Kits'ínkjáihin ngayjee xi tsichusehe. ³¹ Y'énijmí xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná ko tsakúya nga Jesucristo xi Nda Ntíaná. Kinchja chji chji ko najmi ch'a xi y'échjaha nga b'a kits'ín.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Roma

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Roma

¹ An Pablo, an nda musu síhjin Jesucristo. Ntíaná kits'ín mana nku nda postruhú tū xi k'uenijmihina én nda tsuhú, ² én nda tsu xi kitsú nga tsjá nk'ie nga kits'ínkinchja já profetaha xi nkú ts'in tjt'a xujun éhen Ntíaná, kui xi tsje.

³ Én nda tsuu tínchjanijmíyaha Ntíhi, kui xi Nda Ntíaná Jesucristo. Nk'ie nga yjoninte kik'a, ntjehe nda rei David nibaha ra. ⁴ Ko nk'ie nga j'áiyaha ngabayoo, Espiritu Santo y'éjña chji nga kui xi Ntíhi Ntíaná xi tjihin nga'yún. ⁵ Kitsjana kjuanda ko kits'ín mana nku nda postru ngajoho tū xi tū má k'uenijmihí ra xuta nga tjihin nga s'ejihin ko kuint'é'éhen. ⁶ Jun tintsubajiu xuta xi kis'enijmihí, kui nga xutaha Jesucristo kamahanu.

⁷ Ngayoo xuta ninku xi tintsubo nanki Roma títs'inkjínuu kui xujuin. Tjoho Ntíaná jun ko j'ájinnuu nga kikjats'enuu.

Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga mjehe njuaisehe xuta ninku Roma

⁸ Kui ni xu'bi xi tjun xinnuu. Tū ngat'aha nga Nda Ntíaná Jesucristo ts'ená, tsjaha máb'achjihí Ntíaná ngat'aha nga ja kichjubó éhen ko nga ngúsuhun asuntee tichubanjimíyaha xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntíaná. ⁹ Ngayjee animana títs'inxát'aha Ntíaná nga t'benijmía én nda tsuhú Ntíhi, ko kui xi be nga tehente ts'inkjónuu nk'ie nga nchjaka.

¹⁰ Bankihí Ntíaná tsa kui xi mjehe katsjániyána nga kama kfínsenuu.

¹¹ At'aha mje nkjúnna skuenuu tū xi kúásinkohonuu nga sakúnuu ni xi tsjáná Espiritu Santo, tū xi ndjá kuinchahanu. ¹² Mjena nga xi nkú ts'in nkúhu s'ejinná k'uai nga'yúnkoho raá xinkía.

¹³ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin niyá kama mjena nga kfínsenuu tunga santahá ni nd'ái tjin ni xi t'béchjana. Mjena ta ts'ian xá xi kitsjana Jesucristo ajinnuu xi nkú nga ta títs'ian ajihin xuta naxinantá xingisoo.

¹⁴ Tjihin nga ts'ian ajihin tū mí xutahá ni xá xi kitsjana, xuta xi nchja én griego ko xi nchja kj'ái én, xi nkjink'uhun ko xi najmi nkjink'uhun. ¹⁵ Kui nga mangimjehena nga k'uenijmihínuu ko ta jun xi tintsubo Roma én nda tsuhú Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga tjihin nga'yún én nda tsuhú Jesucristo

¹⁶ Najmi ma subana nga én nda tsuhú Jesucristo b'enijmía, at'aha kui xi nga'yúhún Ntíaná xi ts'ínk'ankikoho ngayjee xi s'ejihin, xi ntje judio tjehe ra ko xi najmi ntje judio tjehe ra. ¹⁷ Én nda tsuhú Ntíaná bakúchji xi nkú ts'in Ntíaná tsjáha xuta nga naxu ma nginkun tū ngat'aha nga s'ejihin. B'a ma at'aha s'ejihin, xi nkú ts'in tjt'a éhen Ntíaná nga b'i títsu: "Xi ja naxu nginkun Ntíaná tū ngat'aha nga s'ejihin k'úéjña tík'un."

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta tjihin je

¹⁸ Ntíaná xi tjiña nk'a ján b'éjña chji kjuakjahan nga ts'ín nibánehe ngayjee xuta xi najmi benkjúhún ko incha ts'ín ni xi najmi naxu nginkun. Kui xuto xi b'échja nga cha ni xi naxu tjin. ¹⁹ At'aha ni xi yaha Ntíaná, kui ta incha be. Ntíaná ta y'éjña chjihí. ²⁰ Najmi tjin xi nkú ts'in b'a incha kuitsuhu nga najmi be. At'aha xi nkúhu nga kamanda asuntee tsakúchji nga'yúhún Ntíaná xi

najmi maha ndyja ko nga nkuhú kui xi Ntíaná. Kjuaxi kjáíhín nga najmi ma chji Ntíaná, tunga kamankjihínná tsa chaseéhe ni xi kin'enda.

²¹ Tunga ta ndahá ni tsa incha kieke jóo ni xi ts'e Ntíaná, najmi incha kits'ínkie yjohó nga Ntíaná xi tjíhín kjuachánka ko ta ndaha najmi incha kits'ínkie máb'achjíhí. Tu sa ní ni xi najmi chumi ni chjíhí ra incha kits'ínnkjink'un ko incha kama jyihín. ²² Já nkjink'un chuba incha kits'ín mahá yjohó, tunga já síhí incha kama. ²³ Incha kits'ín t'axín kjuachánkaha Ntíaná, kui xi najmi maha me. Kits'ínts johó sénnístjihín xuta xi maha 'me ko sénnístjihín nísee, chu ko ye.

²⁴ Kui nga Ntíaná kits'ín ndáíhí ra xuto nga ni xi najmi ndoo incha ts'íhín, ni xi nchjaha animaha. Ta kui ta maha najmi incha kikienkjún yjonintehe nga ch'on kits'ínko. ²⁵ Incha kits'ín t'axín éhen Ntíaná xi naxu tjin. Tu én tsank'óohó incha tsak'á. Incha kikienkjún ko incha kits'ínts johó ni xi kin'enda antehe ni nga xi kits'ínnnda niu ts'ínts johó, xi tjíhín nga n'ets johó tu nkjéhé ni. B'a tjin.

²⁶ Kui nga Ntíaná kits'ín ndáíhí ra xuto nga ni xi suba maná incha ts'íin. Jminchjíhín jóo incha y'éntu xi nkú ts'ín tjeheh ra nga incha ts'íinko x'íhín. ²⁷ Já x'in ya ta incha y'éntu xi nkú ts'ín tjeheh ra nga incha ts'íinko jmjichjiun. Ta kuihi xinkjín x'in incha kits'ín mje. Tjíhín kjuasuba ni xi incha kits'ín. Ta kuihi jáx'in incha kíkiantuko xinkjín. Tunga ta incha kits'ínkjálhín ra chji xi tjeheh ra kjuangasten xi incha kits'ín.

²⁸ At'aha najmi incha kits'ínsihín Ntíaná, kui nga Ntíaná kits'ín ndáíhí ra nga kuatsúhun kjuankjink'uhun, tu xi incha ts'íhín ni xi najmi ma n'e. ²⁹ Kui nga kitsejín ra ngayee tíkjá ni ch'onk'un. Najmi naxu incha ts'ín, fantuko jminchjín xi najmi kjee bixan, incha fásihín ni xi tjíhín xinkjín ko ch'on incha ts'ín. Kitsejín animaha kjuaxintak'un, incha ts'íink'ien xinkjín, ko ta kitsejín kjuachán, kjuamaña ko kjuach'onk'un. ³⁰ Nchjane xinkjín, én tsank'á ts'ínne xinkjín, ts'ín unkie Ntíaná, najmi ch'a benkjún, ma ngak'un, nk'a b'asje yjohó, kjuankjintak'uhun b'asjejin nkjin tíkjá ni xi ch'onk'un, najmi nt'é'éhen xi cháha, ³¹ si, najmi ts'íntjusun én xi nchja, najmi ch'a xi ts'íntjo, najmi ma n'e jnenta ko najmi ma nimaha xinkjín.

³² Be xuta xu'bo nga xi b'a ts'íun ngabaya tjeheh ra, at'aha b'a ts'ín y'éjña Ntíaná. Tunga tu nku b'ahá t'incha ts'ín ko santaha tsjo incha maha nga kj'ái xi b'a ta ts'ín.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Ntíaná ts'íinkokjua ngayjee xuta

¹ Ji xi chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda ko t'n'ek'anji jé xuta xi kj'ái, najmi tjin nkú ts'ín n'esjenkihini yjohí. Nk'ie nga chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda, ta ji ta maha n'ek'anji jé yjohí, at'aha ji b'a ta n'ei. ² Yaá nga kixi ts'íinkokjua Ntíaná xuta xi b'a ts'íun.

³ Ji nda, ji xi chaseihí yá xi najmi nda títs'ín ko nk'ie nga b'a ta n'ei, za b'a bixín nga kuitjunkihi yjohí nga ts'íinkokjuahi Ntíaná? ⁴ Já t'n'e t'axíhín ri yjohí kjuanda chánkaha Ntíaná ko nk'ie nga tu xí ts'ín y'un tak'uhunná ko nk'ie nga tu xí ndahá ts'ín? ¿A najmi mankjihín ri nk'ie nga kui kjuandaha Ntíaná títsjáníyáhi nga k'úíncj'aha ri animahi?

⁵ Tunga tu ngat'aha nga ndjá tjiyahi ko nk'ie nga najmi tí'michj'aihi animahi, tu sahá t'n'etsenéf yjohí kjua'un xi níbanehe asuntee nístjin nk'ie nga ts'íin níbá Ntíaná kjuakjahan ko ts'íin sisin kjua. ⁶ Nk'ie b'a kamoo, Ntíaná tsjáha chjíhí nga nkúnkú xuta ngat'aha xi nkú tjin ni xi kits'ín.

⁷ Xuta xi tu nku t'inchá tít's'íhín ni xi nda, xi b'a ts'ín t'bangisjáhi nga sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntíaná kó nga nda chá kó nga k'úentu t'k'un sín, kui xutaha xi Ntíaná ts'ínk'í'entu t'k'un síhín. ⁸ Tunga xuta xi sin kjuá kó najmi nt'é'éhen ni xi naxu t'jín, xi tu sahá nt'é'éhen ni xi najmi ndoo, kui xi incha ts'ínk'jáhíhín kjuá'un xi ts'ín nibánehe Ntíaná kó kjuakjahan.

⁹ Kjuanima kó kjuaba sakúhu ngayjee xuta xi ts'ín ni xi ch'onk'un, b'aha ra xuta xi ntje judio tjeheh ra kó xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹⁰ Tunga ngayjee xuta xi incha ts'ín ni xi ndoo, kui xi sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntíaná, nda chá kó s'ehe kjuajyu, b'aha ra xi ntje judio tjeheh ra kó xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹¹ At'aha namji ngabi ts'ín Ntíaná.

¹² Ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun nga najmi be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tu nkú ndyjahá tá ndaha tsa najmi kits'ínk'okjuaha kjuatéxumoo. Kó ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun nga ja be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, kui kjuatéxumoo ts'ínk'okjuaha. ¹³ Najmi xuta xi tu basínñjuhú ra kjuatéxumoo xi naxu ma nginkun Ntíaná. Xuta xi ts'íntjusun ní kjuatéxumoo xi naxu n'e ma.

¹⁴ Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra najmi kik'aihi kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise tunga ts'íhín ni xi t'itsu kjuatéxumoo, at'aha mankjihín ni xi nda kó ni xi najmi nda. B'a ts'ín kuenta ts'e suba sakúhu ra nku kjuatéxuma, ndaha tsa najmi t'jñaha kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise. ¹⁵ Incha bakúchji xuto nga ajin animaha t'jít'a ni xi bakúya kjuatéxumoo. Animaha tsuyaha tsa nda kó tsa najmi nda ni xi t'inchá ts'ín. Kó kjuankjintak'uhun tsuyaha tsa tjeheh jé kó tsa najmi tjeheh ngat'aha ni xi t'inchá ts'ín. ¹⁶ B'a kama n'istjin nk'ie nga Ntíaná k'uéxáha Jesucristo nga kuasehe ni xi t'jintu'máha xuta. B'a kama xi nkú t'itsu én nda tsu xi t'f'enjimá.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tá t'jihin jé xuta judio ndaha tsa kui kik'aihi kjuatéxumoo

¹⁷ Ji xi b'a t'ibixín nga ji xi ntje judio tjeheh ri, nga kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise kich'ai kó tsjo mahi at'aha Ntia nku tutuu s'ejihin. ¹⁸ Yai ni xi mjehe Ntíaná nga n'ei. Yai má nihi xi nda at'aha kjuatéxumoo kisakúyahi. ¹⁹ Behe tak'uin nga mahi baku niyáhi xuta ká kó nga ji xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta xi t'jima má jyuun. ²⁰ Ji xi bakuyáhi xuta xi najmi be ni xi ts'e Ntíaná. Ji xi nda maestruhu xuta xi najmi mankjihín, at'aha t'jñahi kjuatéxuma xi bakúchji kjuankjintak'uhun kó ni xi naxu t'jín.

²¹ Ji xi bakuyái, ¿a najmi bakuyáha ri yjohí? Ji xi b'enijmí nga najmi ma n'e ndyjé, ¿a n'ei ndyjé? ²² Ji xi b'a bixín nga chankjáan kjuabixanná, ¿a b'a n'ei? Ji xi unchai ntia xi ntsja xuta ts'ínnda, ¿a najmi n'ei ndyjé n'inkuhu ntia xu'bo? ²³ Ji xi tsjo mahi at'aha yai kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tunga najmi t'iyankjúní Ntíaná nk'ie nga t'biyunéí kjuatéxumoo. ²⁴ B'i t'itsu éhen Ntíaná má nga t'jít'a: "Ngat'anuu najmi t'iyankjún Ntíaná ajihín xi najmi ntje judio tjeheh ra."

²⁵ Chj'íhi ra nga kin'ehi circuncision tsa t'ín'etjusuin kjuatéxumoo. Tunga tsa t'biyunéí kjuatéxumoo, circuncision xi kin'ehi b'a ma xi nkúhu tsa najmi kin'ehi niu. ²⁶ Kui nga tsa xi najmi kin'ehe ra circuncision kjuat'joho ni xi t'jít'a kjuatéxumoo, ¿a najmi n'echj'íhi ra ni xi tít's'ín nga chasehe xi nkúhu tsa kin'ehe circuncision? ²⁷ Xi najmi kin'ehe circuncision yjonintehe tunga tít's'íntjusuhún kjuatéxumoo, kui xi k'uéjñanehi ni xi kanéhi ji xi t'jñahi kjuatéxumoo kó kin'ehi circuncision tunga t'biyunéí.

²⁸ Najmi yjonintee tsuya yá xi judio, kó najmi ni xi n'ehe yjonintee xi circuncision xi ndoo. ²⁹ Judio ní xi b'a ts'ín t'jyaha kó circuncision xi nda, kui ní

xi ma a_jin animaha xuta. Espirituhu Ntiana b'a ts'un, najmi ni xi tjt'a xujun. Xi b'a ts'in tjyaha, Ntiana nda nchjanehe xuta xu'bo, najmi xuta.

3

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga tu nku naxuhu ts'in Ntiana

¹ Kui b'a maha, zmí ni xi tjin saha xi ntje judio tjeheh ra ni ma? ¿Ko má xi kui chjehen circuncision? ² Chjihí ra niu, tu xi nku ts'in chasehé raá. Títjun Ntiana kits'ínkjas'ehen xuta judio éhen. ³ Tjin xi najmi kis'ejihin éhen Ntiana, tunga, ¿a kuihi nihi xi ts'in nga Ntiana najmi ts'intjusuhun éhen? ⁴ ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ndaha tsa tsank'á ngayjee xuta, tunga Ntiana tu nku ts'ihín ni xi naxu tjin. Xi nku ts'in tjt'a xujun éhen Ntiana nga b'i titsu:

S'ejña chji nga ji xi naxui nk'ie nga chubai, ko n'e nganai nk'ie nga n'ekokjuahi.

⁵ Tsa kjuach'onk'unná b'ejña chji nga Ntiana xi naxu ts'in, ¿nku kuixiaan ni ma? ¿A najmi naxu ts'in Ntiana nk'ie nga ts'in nibájenená kjuakjahan at'aha ch'on k'aán? Nk'ie nga b'a tixian, tínchja xi nkúhu nku nda. ⁶ ¡Ndaha tsa mí yjehe najmi b'a tjin! At'aha tsa najmi naxu ts'in Ntiana, ¿nku ts'in ts'ínkokjuaha xuta?

⁷ Tunga tsa ngat'aha én tsank'á xi tínchja, ko tsa b'a ts'in tís'ejña chjiji nga b'a tjin ni xi ts'in Ntiana ko sakú saha kjuachánka, ¿a b'a tí'minaha ni ma nga ngatitsun tít'sian? ⁸ Ka ma ra b'i k'úhín xinkia kai: "Ch'on n'ee tu xi nda kamaha asunteei." B'a tíncha tsu xi tíncha nchjayaneni nga kui niu xi tíncha bakuyái. Nda tjin nga s'ejñanehe mí nihi xi kanéhe xi b'a tíncha tsuu.

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga najmi tjin xi bichú ma naxu nginkun Ntiana tu ngat'aha nga ts'intjusun kuatexumoo

⁹ ¿Nku kuixiaan ni ma? ¿A 'yún nda sai jin xi ntje judio tjehehni nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha ja kuayaá nga xi judio ko xi najmi judio nkuhú ngatitsuun tjintujin. ¹⁰ Xi nku ts'in tjt'a éhen Ntiana nga b'i titsu:

Najmi tjin xi naxu nginkun Ntiana, ndaha nku najmi tjin.

¹¹ Najmi tjin xi mankjihin, najmi tjin xi bangisjai nga skué yáha Ntiana.

¹² Ngayjee kindyjajihin niyoo, nkuhú nga tsatsuhun animaha.

Najmi tjin xi nda ts'in, ndaha nku najmi tjin.

¹³ Ngabaya y'aha ra ni xi tsu, tu subahá én tsank'á nchja.

Én xi bitju ts'a b'a joyaha xáhan ye,

¹⁴ kitsehe ts'a én ch'on tsu ko én stinta.

¹⁵ Kítsa b'ema nga ts'ínk'ien animá,

¹⁶ ni xi incha ts'in ts'in x'ahan xuta ko kjuanimá tsjáha.

¹⁷ Najmi incha be má tjin kjuajyu,

¹⁸ najmi incha tjinjin tak'un

nga Ntiana xi tjihin nga chankjún.

¹⁹ Yaá nk'ie nga xuta xi tijnanehe kuatexuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kuatexumoo tínchjakoho xuta xu'bo tu xi nk'ie nga kuasehe ra Ntiana mí nihi xi kits'in xuta najmi ta incha kuinchjaha nga najmi ta kuitjunkihi ra yjoho. ²⁰ At'aha ndaha nku najmi naxu chaha nginkun Ntiana tu ngat'aha tsa

ts'íntjusun ni xi tjt'á kjuatéxumoo. At'ahá tu sa ní kjuatéxumoo b'éjña chjiná nga tjínná ngatitsun.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu ngat'ahá nga s'ejihín xuta Jesucristo naxu bichú ma nginkun Ntíaná

²¹ Tunga nd'ái ja y'éjña chji Ntíaná xi nkú ts'ín naxu ma xuta nginkun. Najmi kjuatéxumoo xi maha b'a ts'ín. Santa níhi ma n'eya nií ajihín xujun kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise kó ni xi y'ét'a já profeta. ²² Ngat'ahá ní nga s'ejihín xuta Jesucristo, b'a ts'ín naxu maha nginkun Ntíaná. Kó b'a maha ngayjee xi s'ejihín, at'ahá najmi ngabi ts'ín Ntíaná. ²³ Tu ngat'ahá nga ngayjee xuta kits'ín ngatitsun, ndaha nku najmi sakúhu kjuachánka xi Ntíaná tsjá.

²⁴ Tunga chánkahá kjuandaha Ntíaná xi tu títsjáhá nga naxu kama xuta nginkun, at'ahá Jesucristo y'échjintjai xuta kó kits'ín ndáihí jéhe. ²⁵ Kui xi Ntíaná kits'ín ma nku chje. Tsaténdzjo jnhí tu xi sakúhuná kjuan'endyjat'a nk'ie nga s'ejinná Jesucristo. B'a ts'ín tsakúchjhi Ntíaná nga naxu ts'ín. Nístjin nk'ie, tu ngat'ahá nga tsenta najmi kits'innijéhe rá xuta ngatitsun xi kits'ín. ²⁶ Tunga nístjin nd'ái ja tsakúchji nga naxu ts'ín kó nga tu nku naxuhú títs'ín nk'ie nga títsjáhá xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'ahá nga s'ejihín Jesucristo.

²⁷ Kui b'a maha, ¿a tjín nkú ts'ín kama nk'a n'esjehená yjoná nginkun Ntíaná at'ahá ngat'ahá kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise naxu kamahaná nginkun? Najmi kama. S'ejña t'axín ni xu'bo tu ngat'ahá nga s'ejinná Jesucristo. ²⁸ At'ahá mankjinná nga ma naxu xuta nginkun Ntíaná tu ngat'ahá nga s'ejihín Jesucristo, najmi ngat'ahá tsa ts'íntjusun ni xi tjt'á kjuatéxumoo.

²⁹ ¿A tu nkuhú Ntiahá xuta xi ntje judío tjeheh rá Ntíaná? ¿A najmi kohó Ntiahá xuta naxinantá xingisoo? Jhon, b'a tjín. Ntíaná tá Ntiahá xuta xi najmi ntje judío tjeheh rá. ³⁰ At'ahá nkuhú maha Ntíaná xi ts'ín nga naxu ma xuta judío xi kin'ehe ni circuncision at'ahá s'ejihín, kó tá tsjá nga naxu ma xuta xingisoo xi najmi kin'ehe ni circuncision tu ngat'ahá nga s'ejihín. ³¹ Kui nga, ¿a t'n'endyjaná chjhi kjuatéxumoo tu ngat'ahá nga s'ejinná? ¡Najmi b'a tjín! Tu sa ní b'a ts'ín tí'báihí rá chjí xi tjihín kjuatéxumoo.

4

B'í ts'ín y'éjña chubayaha Pablo nga kits'ínchjén ntje cháha xuta judío xi 'mi Abraham

¹ Chubanjimíyahaná ntje cháná Abraham. ¿Mí nihi xi kisakúhu? ² Tsa Ntíaná kits'ínkjáihín Abraham nga kui xi naxu tu ngat'ahá ni nda xi kits'ín, ká ma rá nk'a k'uasje yjoho. Tunga najmi kamahá nk'a k'uasje yjoho nginkun Ntíaná. ³ ¿Nkú títsu éheh Ntíaná ngat'a ts'e ni xu'bo? B'í títsu: “Kis'ejihín Abraham Ntíaná kó kui niú xi kits'ínchjhi rá Ntíaná nga Abraham xi nku nda xi naxu.”

⁴ Xi nkúhu xuta xi ts'ínxá, kui xi ch'axkihí ni xi ts'ín kó b'a ts'ín s'echjhi rá. Najmi tu 'báihí ni xi ts'ínkjáihín. ⁵ Tunga máha xuta xi najmi ma 'yún k'un ni nda xi kits'ín, nga tu sahá s'ejihín Ntíaná xi tsjáhá xuta ngatitsuun nga naxu ma nginkun, Ntíaná be nga xuto s'ejihín kó kui niú xi b'axkihí Ntíaná nga naxu basehe.

⁶ B'í kitsú David nga: ¡Á b'a nda tjihín ts'e xuta xi Ntíaná naxu basehe, najmi tu ngat'ahá ni xi kits'ín tsa kui kjuaha nga naxu n'e ma! ⁷ B'í ts'ín y'ét'a:

¡Á b'a nda tjihín ts'e xuta
xi kin'endyjat'ahá rá jéhe,
kó kin'endyajnahu ngatitsuhun!

⁸ ¡Á b'a nda tjihín ts'e nda

xi Ntíaná najmi b'axkihi ra ngatitsuhun!

⁹ ¿A tu nkuhú xuta xi kin'ehe ni circuncision sakúhu kjuanda xi títsu David, a ra kohó xi najmi kin'ehe ni circuncision? Ja b'a kuixiaán nga Abraham kis'ejihin Ntíaná kó nga kui niu xi kin'echjihí ra nga naxu kin'e ma. ¹⁰ Tunga, ¿nkjé kin'echjihí ra Abraham nga kui xi nku nda xi naxu? ¿A nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, a ra nk'ie nga najmi kjehé n'ehe ni circuncision? Nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision b'a kama.

¹¹ Askahan kin'ehe Abraham ni circuncision. Kui niu xi kama nku chuba xi kis'et'aha, chuba xi tsuhu ra nga naxu kama at'aha kis'ejihin Ntíaná nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision. B'a ts'in j'ai maha Abraham na'mihí ngayjee xuta xi s'ejihin Ntíaná, ndaha tsa najmi kin'ehe ni circuncision. Ntíaná b'axkihi xuta xu'bo xi nkúhu xuta xi naxu. ¹² Kó ta j'ai ma Abraham na'mihí xuta xi kin'ehe ni circuncision, xi najmi tu nkú ni circuncision kin'ehé ra, kó ní ta s'ejihin Ntíaná xi nkú ts'in kis'ejihin ntje cháná Abraham nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kits'intjusun Ntíaná ni xi kitsúya tíjuhun Abraham

¹³ Ntíaná kitsúya tíjuhun Abraham nga kui kó ntje xi s'ehe askahan ts'ínkjáihin asuntee nga kama ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní tsa kits'intjusun Abraham kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsa kui kjuaha nga b'a kik'in tíjuhun ra. B'a ní kik'ihin at'aha kis'ejihin Ntíaná kó kui niu xi kich'axkihi ra nga kui xi naxu. ¹⁴ At'aha tsa xi tíncha ts'intjusun kjuatéxumoo, tsa kui xi ts'ínkjáihin ni xi kitsúya tíjun Ntíaná nga tsjá, kui xi tsuhu ra nga najmi chumi ni chjihí ra nga s'ejihin xuta Ntíaná kó najmi ta chumi ni chí kamaha ra én xi kitsúya tíjun Ntíaná. ¹⁵ Nk'ie nga biyuné kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuakjahan Ntíaná ts'in nibánehe xuta. Tunga má najmi tjín kjuatéxumoo, najmi tjín xi nkú ts'in kuíyúnehe ni xi títsu.

¹⁶ Kui b'a maha, at'aha ní nga s'ejihin xuta Ntíaná, kui kjuaha nga sakúhu ra ni xi kichuba tíjun, tu xi ngat'aha kjuandaha Ntíaná sakúhu ra ngayjee ntjehe Abraham ni xi kichuba tíjun. Najmi tu nku xi y'aha ra kjuatéxumoo xi sakúhu niu. Ta sakúhu xi s'ejihin Ntíaná xi nkú ts'in kis'ejihin Abraham Ntíaná. Kui xi na'miná ngatentéé ¹⁷ nginkun Ntíaná xi nkú ts'in tjít'a, má nga b'a kitsúhu Ntíaná Abraham: "Ji xi kits'in maha na'mihí nkjin xuta naxinantá." Kis'ejihin Abraham Ntíaná, kui xi ts'ínk'íentu tik'un xuta k'ien kó tu ts'ínkjohó ni xi najmi kjee tjín, as'ai s'e.

¹⁸ Abraham kikuyá ni xi kik'ihin kó kama na'mihí nkjin nkjún xuta naxinantá at'aha kis'ejihin Ntíaná, ndaha tsa najmi tjín xi nkú ts'in kuítjusuhun niu. Kama xi nkú nga kik'ihin: "B'i ts'in nkjin kama ntjehe." ¹⁹ Tu nkú kis'ejihin ra Abraham, ndaha tsa kamankjihin nga ja tu xí nibajehén ra yjonintehe at'aha ja ma kféhé ra unchan nú kó tsa ngat'aha nga ntí Sara xi chjuuhun maha. ²⁰ Najmi jo jan kamaha tsa najmi ta kis'ejihin ra ni xi kitsúya tíjuhun Ntíaná nga tsjáha. Tu sahá ndjá tsasinjña sa nga kis'ejihin kó kits'ínkie yjoho nga chánka Ntíaná. ²¹ Y'énku k'un nga tjihin nga'yún Ntíaná kó nga kamaha ts'intjusun ni xi kitsúya tíjuhun. ²² Kis'ejihin Abraham Ntíaná kó Ntíaná kits'ínchjihí ra niu nga Abraham xi nku nda xi naxu.

²³ Má nga tjít'a nga Ntíaná kits'ínchjihí ra nga kis'ejihin Abraham, najmi tu nkuhú ngandaha Abraham kis'et'a niu. ²⁴ Nganda níná kis'et'aha niu. Ta n'echjiná kó ná xi nkúhu xuta xi naxu at'aha s'ejinná Ntíaná xi

kits'ínkj'áiyaha ngabayoo Ndá Ntíaná Jesu. ²⁵ Kui xi kin'ek'ienntjáíhi ngatit-sunná kō kin'ekj'áíya ngáha rá ngabayoo tú xi tá kamahaná xutá xi naxu nginkun Ntíaná.

5

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nd'ai tjínkoná kjuajyu Ntíaná

¹ Kui b'a maha, naxu kamaá nginkun Ntíaná at'aha s'ejihinná Ntíaná kō tjínkoná kjuajyu ngat'aha ni xi kits'ín Ndá Ntíaná Jesucristo. ² At'aha s'ejinná Ntíaná, kui nga Jesucristo kits'íhin nga tsitjas'enjihinná kjuanda xu'bi. Ndjá tinchajián kjuandoo. Kui nga tsjo mahaná nk'ie nga tíchuyáá kjuachánka xi tsjáná Ntíaná.

³ Kō najmi tú nku ni xu'bi xi tsjo maná. Tá tsjo maná kjuá'un xi t'íbitjajíáán, at'aha yáá nga kjuá'uun tsjá nga'yúnná tú xi n'e chúkjuahaná ni xi tímata'áán. ⁴ Kō tsa n'e chúkjuá, kixi bitjukaá ni xi tímaná. Kō tsa kixi bitjukaá ni xi tímaná, ma chuyáá ni nda xi tsjáná Ntíaná. ⁵ Kō najmi sakúná kjuasuba, ndaha tsa najmi kjee t'íyáá ni xi tíchuyáá. At'aha Espiritu Santo xi kik'áiná kits'íntsej'íhin animaná kjuatjohō Ntíaná.

⁶ Nk'ie najmi kama kin'ek'anke subaá yjoná, Cristo k'ienntjáíhi xutá ngatit-suun nístjin xi kitsú Ntíaná. ⁷ Ni tjín tsa tjín xi kuayántjai nku xutá xi naxu ts'ín, tunga kutsa tjíhín xi kama k'un kuayántjai nku xutá xi 'yún nda. ⁸ Tunga Cristohó k'ienntjáíhíná nk'ie nga xutá ngatitsun saá. B'a ts'ín tsakúchjhi Ntíaná ni nkú ts'ín tjohō ná.

⁹ Nk'ie nga ja xutá xi naxu kamaá nginkun Ntíaná ngat'aha jní xi tsaténdzjo Cristo, ¿nkú ts'ín najmi n'ek'ankihiná nístjin nga ts'ín nibájen kjuakjahan Ntíaná? ¹⁰ At'aha nk'ie nga kamaá xutá kontraha Ntíaná, ngat'aha ngabayaha Ntíhi kinchjako ndaná. ¿Nkú ts'ín najmi n'ek'ankiná ngat'aha kjuat'í'uhun Ntíhi, ná xi ja nchjako ndaná nd'ai? ¹¹ Kō najmi tú suba ni xu'bi tíchuyáá. Tá tsjo maná nga Ntíaná kjuáts'ená, at'aha Ndá Ntíaná Jesucristo kits'ín nga t'íbhúk'un ngáha ráá Ntíaná.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Adan j'aiko ngabayoo tunga Jesucristo kits'ínk'íentu tik'unná

¹² Ngat'aha ni xi kits'ín nku ndá ngatitsuun jas'en asunntej kō ngatitsuun j'aiko ngabayoo. B'a ts'ín ngjindjuhu ngabayoo ajihín ngayjee xutá, at'aha ngayjee xutá kits'ín ngatitsun. ¹³ Kintehē ni nga Ntíaná kits'ínkj'as'ehēn Moise kjuatéxumoo kis'e ngatitsun asunntej, tunga najmi ch'axkíhí rá ngatitsun xi ts'ín xutá nk'ie nga najmi kjee tjín kjuatéxumoo. ¹⁴ Yaha nk'ie nga nístjihín Adan santaha nístjihín Moise tsatéxuma ngabayoo. Tá k'ien xi najmi kits'ín ngatitsun xi nkúhu xi kits'ín Adan. Adan, kui y'éjña chubayaná xi k'juái askahan.

¹⁵ Kjuandaha Ntíaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ngatitsun xi kits'ín Adan. At'aha ngat'aha ngatitsuhun nku ndá nkjin xutá k'ien, tunga ngat'aha kjuandaha nku nda, kui xi Jesucristo, nkjin xutá 'yún kisakúhu kjuandaha Ntíaná kō ni xi tú kitsjáhá rá. ¹⁶ Kō ni xi tú kitsjáhá Ntíaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ni xi y'aha rá ngatitsuhun Adan. Ngat'aha nku ngatitsun xi kits'ín Adan, Ntíaná kits'ínnijéhe kō b'a ts'ín jé y'ejñajihin. Tunga askahán ni nga kis'e nkjún ngatitsun, tú kitsjáhá Ntíaná nga naxu kama xutá nginkun. ¹⁷ Ngat'aha ngatitsun xi kits'ín nku ndá tsatéxuma ngabayoo, tunga ngat'aha ní nku ndá, kui xi Jesucristo, incha k'úentu tik'un kō kjuatéxuma xutá xi ts'ínkj'áíhin kjuanda chánkaha Ntíaná kō k'uaihi nga naxu kama nginkun.

¹⁸ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tū ngat'ahā nku ngatitsun xi kits'ín nku ndā jé y'entujihin ngayjee xutā, b'a tā ts'ín tū ngat'ahā nku ni nda xi kits'ín nku nda naxū bichú ma ngayjee xutā nginkun Ntīanā kō k'úéntu tík'un. ¹⁹ Xi nkú kama nga najmi kint'é'éen nku ndā kō kui nga nkjin xutā tsichu maha xutā ngatitsun, b'a tā kama nga kint'é'éen nku ndā kō kui nga nkjin xutā naxū kuichú maha nginkun Ntīanā.

²⁰ Kō tā j'ai s'ejña kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise tū xi sāha ngatitsuun, tunga nk'ie nga ja kisá ngatitsuun, 'yún kisá sa kjuandaha Ntīanā. ²¹ At'aha xi nkú ts'ín kis'ehe nga'yún ngatitsuun kō j'aikō kjuabayoo, b'a tā ts'ín tjihin nga'yún kjuandaha Ntīanā, kui xi ts'ín nga naxū mahanā nginkun kō ts'ínk'íentu tík'un sínná ngat'ahā ni xi kits'ín Nda Ntīanā Jesucristo.

6

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsuun kō nga tintsuba tík'unkaá Cristo

¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixihinná? ¿A tū nku n'enáhā ngatitsun tū xi 'yún s'ejña chji saha kjuandaha Ntīanā? ² ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ja tsayahaá ngatitsuun. ¿Nkú ts'ín kuintsūbajin sahanā ngatitsuun? ³ ¿A najmi yanú ni xu'bi? Ngatentéé xi kiséntájián Jesucristo nkuhú ja makaá kō nkuhú ja tsichu majihín ngabayaha. ⁴ Nk'ie nga kiséntájián Cristo, b'a ts'ín tsayakohoná kō kis'eyanjikaá, tū xi kuintsūba tík'un tsetse ngáhaná xi nkú ts'ín Ntīa Na'miná kits'ínkj'áiyaha Cristo ngabayoo nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha.

⁵ At'aha tsa nkuhú tsichu makaá Cristo nk'ie nga k'ien, b'a ts'ín tā nkuhú kuichú makaá nga kj'uaíya ngáhaná xi nkú ts'ín j'áiyá ngáha rá ngabayoo. ⁶ Yaá nk'ie nga kisut'a kruukaá Cristo. Najmi b'a tā ts'ín tintsūbaháná xi nkúhu nk'ie. Ja tsatsun yjoninténá xi tjiñajihin ngatitsun tū xi najmi tā kuínú'yá'éheh raá ngatitsuun. ⁷ At'aha xi 'me, najmi tā tjin xi nkú ts'íhín rá ngatitsuun.

⁸ Tsa ja tsayakaá Cristo, tā s'ejinná nga tā kuintsūba tík'unkaá. ⁹ Yaá nga Cristo j'áiyá ngáha rá ngabayoo kō najmi tā kuayá saha. Najmi tā tjihin rá nga'yún ngabayoo tsa nkú ts'íin saha. ¹⁰ At'aha nk'ie nga k'ien Cristo, nkuhú niyá k'ieheh tū xi kikjexihin rá nga'yún xi tjihin ngatitsuun. Ngat'a ts'e nga tjiña tík'un, tjiña tík'un xi nkú ts'ín mjehe Ntīanā. ¹¹ Kō máha jun, b'a tā ts'ín n'enkjintak'un nga ja tsayoho ngatitsuun kō tintsūba tík'un xi nkú ts'ín mjehe Ntīanā, nga nkuhú makoo Jesucristo.

¹² Kui b'a maha, najmi tū 'baintehe ruu ngatitsuun tsa kui xi kuatéxumaha yjonintenuu xi maha 'me, tsa kuínú'yá'óhoon nga n'oo ni xi mjehe yjonintenuu. ¹³ Najmi tū ngatitsuun 'boho yjonintenuu, tsa ni xi najmi nda n'oo. Tū sa ní Ntīanā tjohon yjonuu, jun xi ja tsayo kō j'áiyá ngáhanuu ngabayoo. Tjohon yjonintenuu Ntīanā nk'ie nga n'oo ni xi naxū n'e. ¹⁴ Najmi tā kuatéxumahanuu ngatitsuun, at'aha najmi tā kjuatéxumoo tjiñanehenuu. Kjuandaha ní Ntīanā tintsūbankiu nd'ái.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tā batéxumahaná ngatitsuun

¹⁵ Eí ní ma, ¿a n'eé ngatitsun, tsa najmi tā kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise tjiñanehená, at'aha kjuandaha Ntīanā tintsūbankiá? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁶ ¿A najmi yanú, tsa tjin xi n'ekjas'ohoon yjonuu nga kuínú'yá'óhoon xi nkúhu xutā musuhu, jun xi bichúmo xutā musuhu xi tínu'yá'óhoon? Tsa xutā musuhu ngatitsuun kamo, kuayó. Tunga tsa kuínú'yá'óhoon Ntīanā, naxū kamo nginkun. ¹⁷ Jun xi kamo xutā musuhu ngatitsuun nistjin nk'ie, tunga nd'ái máb'achjihí rá Ntīanā nga tū sahá

ngayjehe animanu tinu'ya'ohoon en xi tsinchiyó, en xi kin'ekjas'ennu. ¹⁸ Ja kamandoohó ngatitsuun ko tsichumo xuta musuhu ni xi naxu tjin.

¹⁹ Tibejña chubayanu ni xu'bi nga tinchjakonu at'aha 'ni mankjinná ni. Nistjin nk'ie, ni xi chuntí nginkun Ntiana ko kjuach'onk'uun kin'ekjas'ohoon yjonintenu tu xi ch'on kin'ehenu. Xuta musuhu niu kamo, tunga nd'ai n'ekjas'on yjonintenu nga kamo xuta musuhu ni xi naxu tjin tu xi xuta xi ts'e Ntiana kamahanu.

²⁰ Nk'ie nga kamo xuta musuhu ngatitsuun, kjin tintsuhóho ni xi naxu tjin. ²¹ Mi nihi xi kisakunu nga kin'o ni xi kin'o nk'ie, ni xi tu subahá manuu nd'ai? Ngabaya y'aha ra ni xi kin'o. ²² Tunga nd'ai ja kamandoohó ngatitsuun ko yjankihuu Ntiana. Tisakunu kjuaje xi tsjanuu Ntiana tu xi kuintsuba tik'un sihinu. ²³ At'aha ngabayoo, kui xi chihí ngatitsuun, tunga Ntiana tu tsjaha nga k'úentu tik'un sín xuta xi nkuhú mako Nda Ntiana Jesucristo.

7

B'i ts'in y'ejña chubaya Pablo nga ja tsayahaá kjuatexumoo

¹ Jun já nts'e, tinchjakonuun jun xi yo kjuatexuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi yanú nk'ie nga tjintu tik'un sa xuta y'aha kjuatexumoo? ² Xi nkúhu nku tachjuun xi tjñaha x'in, tjít'a kjuatexumoo nga najmi tjihin nga k'úejña x'ihin. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha ra yjohó kjuatexumaha kjuabixoon. ³ Kui nga tsa kj'ai nda k'úejñakoho nk'ie nga tjña sa x'ihin, t'bangane kjuabixahan. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha ra yjohó ni xi tjít'a kjuatexumoo. Najmi t'bangane kjuabixoon tsa kj'ai nda k'úejñako ngáha.

⁴ B'a ta kamanuu, já nts'ena. Xi ja k'ien najmi ta y'aha ra kjuatexumoo, ko jun ja tsyakoo Cristo nk'ie nga k'ien tu xi kj'ai xi kama ts'e ngáhanuu. Xi j'áya ngáha ra ngabayoo, kui xi ts'enuu nd'ai. B'a ts'in kama n'ehená ni xi ts'e Ntiana. ⁵ Nk'ie nga kich'a saá asunntee, ngatitsuun kits'ínxájin yjonintena. Ngatitsuun kits'ínchjén kjuatexumoo nga kin'e mjeé ni xi najmi nda, ko kin'eé ni xi tjeheh ra ngabaya. ⁶ Tunga nd'ai ja najmi ta kjuatexumoo tjñanehená, at'aha ja tsayahaá kjuatexuma xi kik'ít'a'yunná nistjin nk'ie. Kui nga tin'ehená ni xi mjehe Ntiana nd'ai xi nkú ts'in t'bakú niyá tsetsená Espirituhu Ntiana, najmi xi nkú ts'in tsakú niyáná xujun xi kis'et'a nistjin nk'ie.

B'i ts'in tsakúya Pablo xa xi tjihin kjuatexumaha Ntiana

⁷ E'i ni ma, ¿nkú kuixián? ¿A kjuatexuma xi kin'ekjas'ehen Moise y'a ngatit-sun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Tunga tsa najmi kis'ejña kjuatexumoo, najmi kkie ra ni xi 'mihí ngatitsun. Najmi be tsa najmi nda tjin nk'ie nga ni xi tjihin xuta kjuasihin tsa najmi b'i titsu kjuatexumoo: "Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta." ⁸ Tunga ngatitsuuhún kits'ínchjén ni xi tjít'a kjuatexumoo ko b'a ts'in kinchjähana nga jasihin nkjin tikjá ni xi najmi an ts'an. At'aha tsa najmi tjin kjuatexuma, najmi tjihin nga'yún ngatitsuun.

⁹ Xi nkúhu an. Nk'ie nga najmi kjee s'ejñanena kjuatexuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsátejña tik'an. Tunga nk'ie nga kamankjinna ni xi tjít'a kjuatexumoo, kisakú nga'yuhun ngatitsuun, as'ai tsaya. ¹⁰ Kkie nga kjuatexuma xi tjihin nga ts'ínk'íejña tik'unna, kui xi tu sahá kits'ínkjina ngabayoo. ¹¹ At'aha ngatitsuun kits'ínchjén ni xi tjít'a kjuatexumoo tu xi ts'anachahana. B'a ts'in kits'ínk'ienk'hona ni xi tjít'a kjuatexumoo.

¹² Jehé kjuatexumoo, ko ni xi tjít'a kjuatexumoo je ko naxu tinchja ko nda. ¹³ Tunga, ¿a ni xi ndoo xi kitsjana ngabaya? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ngatitsuun ní kits'ínchjén ni xi ndoo nga kitsjana ngabaya tu xi chaha nga kui

xi ngatitsun. Ni xi tjt'a kjuatéxumoo tsakúchji nga tu xí 'yúhún ch'onk'un ngatitsuun.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi ts'ihin ngatitsuun

¹⁴ Yaá nga kjuatéxumoo ajihin Espirituhu Ntíaná tsitjuhu, tunga an asuntee y'ahana. Ja ts'atsena ngatitsuun ko an kama nda musuhú. ¹⁵ Najmi mankjinna ni xi ts'ian. At'aha najmi ni xi mjena ts'ian. Tu sa ní ni xi najmi sasínna, kui nihi xi ts'ian. ¹⁶ Tunga tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, ni xi tít'sian tít'sinkiékohona yjona nga nda kjuatéxumoo. ¹⁷ Kui nga najmi ta an xi b'a ts'ihinna nga b'a ts'ian. Ngatitsun xi tijnajin nína xi b'a ts'ín.

¹⁸ Be nga xi nkú ts'ín y'ahana asuntee, ndaha nku ni xi nda najmi tijnajinna. At'aha ndaha tsa mjena ts'ian ni xi nda, tunga najmi chúkjuahána b'a ts'ian. ¹⁹ Najmi ts'ian ni xi nda xi mjena ts'ian, tu sa ní ni ch'onk'un xi najmi mjena ts'ian. ²⁰ Tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, najmi ta an xi b'a tít'sihinna. Ngatitsun xi tijnajin nína xi b'a tít'síun.

²¹ Mankjinna ni xu'bi. Nk'ie nga mjena ts'ian ni xi nda, tu ni ch'onk'un xi tijnajihinna bitjuchji. ²² Tsjo maha animana kjuatéxumaha Ntíaná, ²³ tunga mankjihinna nga k'aj kjuatéxuma tít'sínxájin yjonintena, kui xi kjuatéxumaha ngatitsuun. Kui xi kjánko kjuatéxuma xi tsjániyáha kjuankjintak'unna. F'akj'ánijéna ko ts'ín mana nda nubayáha.

²⁴ ¡Nima rú ts'ihinna! ¿Yá xi kuasínkona tu xi kama ndáhi ra yjoninte xu'bi xi tít'sjana ngabaya? ²⁵ ¡Tsjaha máb'achjhi Ntíaná! Nda Ntíaná Jesucristo kits'ín ndáina. Tít'sinchjén kjuankjintak'unna nga títnt'e'éhen kjuatéxumaha Ntíaná, tunga xi nkúhu nku nda, kjuatéxumaha ngatitsuun títnt'e'éhen.

8

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntíaná ts'ínk'iéntu tík'unna

¹ Kui b'a maha, najmi ta chumi nihi ta n'enijéhe ra xuta xi nkúhu mako Cristo Jesu, ² at'aha Espirituhu Ntíaná ts'ínk'iéntu tík'unkoná Cristo Jesu ko tsjáná nku kjuatéxuma xi ts'ín ndáina kjuatéxumaha ngatitsuun ko ngabayoo.

³ Ni xi najmi kamaha kits'ín kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise at'aha asuntee y'aha ra xuta ko najmi kamaha ts'íintjusun ni xi tjt'a, kui nihi xi kits'ín Ntíaná nga kits'ín nibá Ntíhi. Ntíu kik'a yjoninte xi nkúhu yjoninte ngatitsuhun xuta tu xi y'échjintjaihi ngatitsuun. B'a ts'ín kik'ojennkihi Ntíaná ngatitsun xi tijnajihin xuta. ⁴ B'a kits'ín Ntíaná tu xi kuitjusuhun ajinná ni nda xi banki kjuatéxumoo, ná xi najmi ta tintsubahána xi nkú ts'ín mjehe yjonintena. Tintsuba nínaá xi nkú ts'ín mjehe Espirituhu Ntíaná.

⁵ At'aha xi asuntee y'aha ra nga tjintu, kui xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, tunga xi Espirituhu Ntíaná y'aha ra nga tjintu, kui xi ni xi ts'e Espiritu ts'ínkjink'un. ⁶ Xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, kui xi kuayá, tunga xi ni xi ts'e Espirituhu Ntíaná ts'ínkjink'un, kui xi k'úéntu tík'un ko s'ehe kjuajyu. ⁷ At'aha xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, kui xi unkie Ntíaná. Najmi tjintunkí kjuatéxumaha Ntíaná ko najmi maha tsa b'a incha ts'ín. ⁸ Xi asuntee y'aha ra nga tjintu, kui xi najmi maha ts'ín ni xi tsjoho Ntíaná.

⁹ Tunga máha jun, ja najmi ta asuntee y'ahanuu nga tintsuboo. Espirituhu ní Ntíaná y'ahanuu nga tintsuboo tsa kjuaxi nga kui xi tijnajinnuu. Xi najmi tijnajihin Espirituhu Jesucristo, kui xi najmi Jesucristo ts'ehe. ¹⁰ Tunga tsa Cristo tijnajinnuu, tsuhu ra nga Espirituhu tít'sínk'iéntu tík'unnuu ko ja naxu tsichumo nginkun Ntíaná, ndaha tsa ngatitsuun ja kits'ínk'ien yjonintenuu. ¹¹ Tsa Espirituhu xi kits'ínkj'áiyaha Jesu ngabayoo tijnajinnuu, ta kuihi xi

kits'ínkj'áiyaha Jesu ta ts'ínkj'léntu tik'un yjonintenuu xi maha 'me. B'a ts'ínkõnuu Espirituhu Ntíaná xi tijnajinnuu.

¹² Kui b'a maha, já nts'e, ja najmi ta tjihin tsa kuintsubaá xi nkúhu xuta xi ts'ín ni xi mjehe yjonintee. ¹³ At'aha tsa kuintsuõoo xi nkúhu xuta xi ts'ín ni xi mjehe yjonintee, kuayó. Tunga tsa Espirituhu Ntíaná n'ek'ienkõhonu ni xi mjehe yjonintenuu, kuintsuba tik'un.

¹⁴ Ngayjee xi Espirituhu Ntíaná bakú niyáha, kui xi ntíhi Ntíaná. ¹⁵ At'aha Espiritu xi kin'ekjõhõon najmi kits'ín manuu xuta musuhu kjuabinkjuun. Kits'ín ma nínuu Ntíhi Ntíaná kõ ts'ín nga: "Na'mi ichi", k'úhín Ntíaná. ¹⁶ Kui Espirituhu Ntíaná nkúhu mako animaná nga tsuya kixi nga ná xi ntíhi Ntíaná. ¹⁷ Tsa ná xi ntíhi Ntíaná, ta sakúná ni xi ts'e. Jesucristo n'ekjáiinkõõho ni xi ts'e Ntíaná. Tsa nd'ai tíbitjajáán kjuanima xi j'ajin, ta sakúná kjuachánkaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tichuyáhaá nistjin nga Ntíaná ts'ín ma kikjinná ntíhi

¹⁸ B'a mana nga najmi chumi nihi kju'a'un xi tibená nistjin nd'ai tsa ch'achubakõhoná kjuachánkaha Ntíaná xi kama chjiná askahan. ¹⁹ Ngayjee ni xi kits'ínnda Ntíaná tijncha kuyá kõ 'yún mjehe nga s'ejña chji yá xutaha xi ntíhi Ntíaná. ²⁰ At'aha ni xi kamandoo najmi ta tjihin ra nga'yún xi kis'ehe nga tjuhun. Najmi kui kama mjehe nga b'a kamat'ain. Ntía níná b'a ts'ín y'enda nga b'a kamat'ain. Tunga ta tókuyahá ra ²¹ ni xi kamandoo nistjin nga najmi ta kuatsúhun. Tókuyahá nk'ie nga kama ndáhi ch'á xi y'anji, nistjin nk'ie nga b'a ts'ín kama ndáhi xi nkú tsjo ts'ín kama ndáhi ntíhi Ntíaná.

²² Yaá nga santaha nd'ai un tibehe ngayjee ni xi kits'ínnda Ntíaná, xi nkúhu nku tachjuún xi tshin ntí. ²³ Kõ najmi tu nku kui xi un tibehe. Ta un tibená kõ ná. At'aha ja tijnajinná Espirituhu Ntíaná. Ja kik'ai tíjtunná ajihín ngayjee ni xi n'ekjáihiín askahan. Nkjún tibehe animaná nga tichuyáhaá nistjin nga ts'ín ma kikjinná Ntíaná ntíhi, nistjin nga n'ek'anke yjoninténá.

²⁴ At'aha ja kin'ek'ankiná kõ tichuyáhaá ni xi sakúná, tunga tsa ja kisuya ntsáá ni xi tichuyáhaá, najmi ta tichuyá saha raá ni xu'bõ. ¿At'aha yá xi kuyáha ni xi ja tijnaha? ²⁵ Tunga tsa tichuyáhaá ni xi najmi kjee yaá, tjihin nga chuyáhaá santa nkúhu nga n'ekjáihiín.

²⁶ Ta basinkõná Espirituhu Ntíaná, at'aha najmi ndjá tíntuyáná. Najmi yaá ni xi kuincháá, tunga Espirituhu ní Ntíaná bankintjái. Nk'ie nga nchjantjai un'unná Espiritu nginkun Ntíaná, najmi tjin én xi kuixinyahaná xi nkú tsu. ²⁷ Ntíaná xi be animaha xuta, kui xi be mí xi mjehe ts'ín Espiritu. At'aha xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, b'a ts'ín banki Espiritu nga nchjantjai xuta xi Ntíaná kikjats'e.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjoná Ntíaná

²⁸ Yaá nga ngayjee ni xi mat'ain xuta xi incha ts'íntjo Ntíaná, Ntíaná ts'ínchjén niu ngandaha xuta xu'bõ. Ntíanáhá j'ajihín xuta xu'bõ at'aha b'a ts'ín kama mjehe. ²⁹ At'aha xuta xi kieke tíjtun Ntíaná, ta y'enda tíjtun nga b'a ts'ín s'eyaha xi nkúhu Ntíhi, tu xi kui Ntíu kamaha Ntí tjun ajihín já nts'e xi nkjin maha. ³⁰ Kõ xi y'enda tíjtun Ntíaná, ta j'ajin. Kõ xi j'ajin, ta kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun. Kõ xi kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun, ta kitsjáha kjuachánka.

³¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixín sahaná? Tsa Ntíaná makoná, ¿yá xi ngjuai kontraná? ³² Kui xi ja y'ejña nga tu nkú tsjáha Ntíhi. Kits'ínkjas'en Ntíhi nga kin'ek'ien ngandaná. Kui nga tsa kitsjáná Ntíhi, ¿nkú ts'ín najmi ta tsjáhaná ngayjee ni xi tjin?

³³ ¿Yá xi kamaḥa ts'íink'anji jé xuta xi Ntíaná j'ájin? Ntíaná kits'ín nga naxu xuta xi ts'e. ³⁴ ¿Yá xi b'a kuitsu nga ngatitsun y'a? Cristo Jesu k'ien ko j'áiya ngáḥa ra ngabayoo ko tǐjnat'aha Ntíaná nd'ai nga tǐbankintjáiiná. ³⁵ Tjoho ná Cristo. ¿Yá xi kamaḥa kjé'aná kjuatjoho? ¿A kjuanimá? ¿A kjuaboo? ¿A kjua'unchoo? ¿A kjintío? ¿A tu ngat'aha nga x'aán? ¿A ni ch'onk'un xi mat'aán? ¿A ra ngahá n'ek'ienná? ³⁶ B'a ma xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: Ngat'a ts'i tehente tintsubajiin ngabayoo.

Xi nkúhu chytsanka xi n'ek'ien, b'a ts'ín baseni jóo.

³⁷ Tunga ajihin ngatentee ni xu'bi xi kits'íntjoná ta ts'ín nga tu sahá 'yún n'e ngana saá. ³⁸ At'aha behe k'an nga najmi tjín xi kamaḥa kjé'aná kjuatjoho Ntíaná, ndaha tsa kuayáa ko ndaha tsa kuintsuba tík'aán, ta ndaha ntítsjee ko xi batéxuma ko xi tjihin nga'yún, ta ndaha ni xi tíma nd'ai ko xi kama askahan, ³⁹ ta ndaha ni xi nk'a ko xi nanka, ta ndaha nku ni xi kits'ínnda Ntíaná. Najmi tjín xi kamaḥa kjé'aná kjuatjoho Ntíaná, kjuatjo xi tsakúchjiná nga kitsjáná Nda Ntíaná Cristo Jesu.

9

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Ntíaná j'ájin xuta xi ntje judío tjeḥen ra

¹ Cristo be nga kjuaxi ni xi tixian. Najmi tǐb'anacha. Ko Espiritu Santo b'a tǐtsuna nga b'a tjín ni xi tǐts'inkjihin k'an. ² Tjín babana ko íxí tǐneyahá tíma animana. ³ Tsa kama kai, mjena tsa santaha an kama nku xi najmi nda nginkun Ntíaná ko tsa kjin kúatejñaha Jesucristo, tsa tu ahá ni b'a ts'ín kama kúásinka já nts'é, kui xi ntjena. ⁴ Xi ntje Israel tjeḥen ra. Ntíaná kits'ín ma ntǐhi. Y'ejñajihin ko tsakúchjihí kjuachánkaha. Ni y'éndako ntje cháḥa ko kitsjáḥa kjuatéxumaha. Tsakúchjihí xi nkú ts'ín tjíhin nga ts'íintsjoho ko kitsúya tǐtjuhun ni xi tsjáḥa. ⁵ Nkúhu ntje chá xi j'ájin Ntíaná, yo nibaha ra xuta Israel ko ajihin xuto tsitjugin xi kits'ín niba Ntíaná nk'ie nga kik'a yjoninte xi nkúhu xuta. Kui xi Ntia xi batéxumaha ngayjee ni xi tjín. Kan'etsjo tehentehe tu nkjéhe ni. B'a katuma.

⁶ Tunga najmi j'a tiyahá éhen Ntíaná. At'aha najmi ngatentee xuta xi y'aha ra ntjeḥe Israel, tsa kui xi xuta Israel kikjin. ⁷ Ko najmi ngatentee xi y'aha ra ntjeḥe Abraham, tsa kui xi ntǐ kikjihin Abraham. At'aha Ntíaná b'a kitsúhu Abraham: "Ntje xi s'ehi Isaac nǐbaha ra." ⁸ Kui xi tsuhu ra nga najmi ntǐ xi kis'ehe Abraham xi nkú ts'ín s'ená ntǐ, tsa kui xi ntǐhi Ntíaná. Ntǐ xi kis'e níhi xi nkú ts'ín kitsúya tǐtjun Ntíaná, kui xi kits'ínchjihí nga kui xi ntjeḥe Abraham. ⁹ At'aha kui én xu'bi xi kitsúya tǐtjuhun Ntíaná Abraham: "Núni xi nkú ma nǐstjin xu'bi kuakuchihí nga'yúnna. Nku ntǐx'in s'ejñaha Sara."

¹⁰ Ko najmi tu nku ni xu'bi kama. B'a ta kamat'ain Rebeca nk'ie nga y'a ntǐ'yun. Kui xi kama chjuúhun Isaac xi ta ntje cháḥa xuta Israel. ¹¹ Ntíaná kinchjako tǐtjuhun Rebeca nga kinchjanijmíyaha ntǐhi nk'ie nga najmi kjee tsin ko najmi kjee ts'ín ni xi nda ko a ra ni xi ch'onk'un, tu xi kuitjusuhun ni xi y'enda tǐtjun Ntíaná nga j'ájin ntǐ xi kama mjehe. At'aha Ntíaná f'ájin xuta xi mjehe, najmi f'ájin tu ngat'aha ni nda xi ts'ín xuta. ¹² Kui nga b'a kitsúhu ra Rebeca: "Ntǐ xi tjun tsún, musuḥu ntǐ xi tsjénkiu kama." ¹³ Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná nga b'ǐ tǐtsu: "Tjo kits'ian Jacob ko kits'in unkie Esau."

¹⁴ Kui b'a maha, ¿nkú kuixihinná? ¿A ts'ín Ntíaná ni xi najmi naxu tjín? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁵ At'aha b'a kitsúhu Moise: "Kama nimana xi mjena nga kama nimana, ko kuase nimaḥa xi mjena nga kuase nimaḥa." ¹⁶ Kui b'a maha, najmi ngat'aha tsa ni xi mjená ko tsa ni nda xi tǐn'eé, tsa kui kjuaha nga nda ts'ínkohoná Ntíaná. Nda ní ts'ínkoná at'aha ma nimaḥa ná. ¹⁷ At'aha

b'i ts'ín tjt'a má nga b'a kitsú Ntíaná nga kinchjako nda faraon: "Kitsja xáha tu xi kuakuchjihina nga'yúnna ko tu xi cháhana nga ngúsuhun asunntee."¹⁸ Kui b'a maha, Ntíaná ma nímaha ra xi mjehe nga kama nímaha ko ts'ín ndjá animaha xi mjehe nga ts'ín ndjá animaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Ntíaná bakúchji kjuakjahan ko kjuatsentaha

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixínni: "¿Mí nihi xi ts'ínnijéhená Ntíaná yo ni ma? At'aha, ¿yá xi ma fi kontraha ni xi mjehe Ntíaná?"

²⁰ ¿Yáhá ni ji nda, tsa kuínchíhi kuenta Ntíaná? Nku ndjii najmi ma: "¿Á b'a n'e kin'endahani?", tsa kuítsuhu xi kits'ínnidaha.²¹ ¿A najmi tjíhín ra kixi nda xi ts'ínnidá ndífu nga ts'íinko nintee xi nkú ts'ín mjehe? Ta kuihi nintee kama ts'ínnidako nku ndjii xi sasíña tsjo ko nku xi n'echjén tehente.

²² Ntíaná mjehe nga kuakúchji kjuakjahan ko nga k'uejña chji nga'yúhun. Tunga títs'ín chúkuaha ko títs'íntentakó xuta xi nibajennehe kjuakjahan, kui xi xá n'ekjehe.²³ B'a títs'ín Ntíaná tu xi cháha ra xi nkú ts'ín chánga kjuachánka xi tjínkoho xuta xi tíma nímaha, xuta xi ja y'énda tíjtjun nga tsjáha kjuachánkaha.

²⁴ Ná xuta xu'bo. Ntíaná j'ájinná najmi tu nku ajihín xuta xi ntje judío tjeheh ra, tu sa ní ko ta ajihín xi najmi ntje judío tjeheh ra.²⁵ B'a kama xi nkú ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná nda profeta Osea nga b'i títsu:

Xuta xi najmi xutana, kui xi ts'in ma xutana.

Ko xi najmi kits'intjá, kui xi ts'intjá.

²⁶ Ko xi má nga b'a kik'ihín xuta:

"Jun xi najmi xutana mahanu",

b'a k'úín nga kui xi ntíhi Ntíaná xi tjíña tík'uun.

²⁷ Ko b'a ta kitsú nda profeta Isaia nga kinchjanímíyaha xuta Israel: "Ndaha tsa b'a ts'ín nkjin maha xuta Israel xi nkú joyaha tsumí xi tjíndai ntáchak'uun, tunga tu chubahá xi n'ek'anki.²⁸ At'aha ja ts'íintjusun xatí Ntíaná ni xi kitsú nga kama nga ngúsuhun asunntee."²⁹ Xi nkú nga ta kitsú tíjtjun Isaia nk'ie nga b'i kitsú:

Tsa najmi y'éjña saná ntje Ntíaná xi tjíhín nga'yún,

ja ra b'a ta kamat'aán tsakai xi nkúhu xuta Sodoma

ko tsichu ma raá tsakai xi nkúhu xuta Gomorra.

B'i ts'ín tsakúya Pablo yá xi naxu bichú ma nginkun Ntíaná

³⁰ Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? Xuta xi najmi ntje judío tjeheh ra, xi najmi tsangisjai nga naxu k'úéntu nginkun Ntíaná, kui xi naxu tsichu ma nginkun Ntíaná. Kis'ejihín Ntíaná, kui nga naxu tsichu maha.³¹ Tunga máha xuta xi ntje judío tjeheh ra, incha tsangisjái nga ts'íintjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tu xi b'a ts'ín naxu k'úéntuhu nginkun Ntíaná, tunga najmi tsichukjuahá ra.

³² ¿Á b'a kamaha? At'aha najmi tsangisjái nga naxu k'úéntu nginkun Ntíaná xi nkúhu xuta xi s'ejihín Ntíaná. Tu sa ní incha kama mjehe nga ts'íintjusun ni xi tjt'a kjuatéxumoo tu xi b'a ts'ín naxu kuichú maha kai. Incha kisaténki ndjio xi saténki xuta.³³ B'a kama xi nkú ts'ín tjt'a:

An k'uejña nanki Sion nku ndjio xi saténki xuta,

nku naxi xi ts'íinxuntuhu.

Tunga xi s'ejihín xi ts'in nibá,

kui xi najmi sakúhu kjuasuba.

10

¹ Jun já nts'e, nk'ie nga nchjaka Ntíaná, bankintjá xuta Israel, at'aha mjena nga n'ek'anki. ² At'aha kama xinya nga kui xi 'yún tüncha bangisjai ni xi ts'e Ntíaná, tunga najmi incha mankjihín ra xi nkú ts'ín tjíhin nga incha ts'ín. ³ Najmi kamankjihín nga Ntíaná tu tsjáhá ra xuta xi s'ejihín nga naxu kama. Tu sa ní kuenta ts'e suba incha tsangisjai xi nkú ts'ín naxu kuichú ma nginkun Ntíaná. Najmi kits'ín nímakjua yjoho tsa ts'ínkjáihín nga Ntíaná tu tsjáhá ra xuta nga naxu kama nginkun. ⁴ At'aha tsichutjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie nga j'ai Cristo, tu xi naxu kuichú maha nginkun Ntíaná ngayjee xi s'ejihín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta xi s'ejihín Ntíaná naxu bichú ma nginkun Ntíaná

⁵ B'i ts'ín y'ét'a Moise xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. B'i kitsú: "Xi ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, ngat'aha kjuatéxumoo sakúhu ra nga k'úéjña t'ík'un." ⁶ Tunga b'ihí ts'ín y'ét'a ngá xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi s'ejihín Ntíaná: "Najmi tu b'i ts'ín n'enkjintak'uin: ¿Yá xi ngjuainji ndjiojmi ján?" Tsuhu ra éin tsa n'e nibájen xi ts'ín niba Ntíaná ngajoho. ⁷ Ko b'i ta kitsú ya: "Ko najmi tu b'i ts'ín n'enkjintak'uin: ¿Yá xi ngjuai kinte t'anankiu?" Tsuhu ra éin tsa chjúsintjen xi ts'ín niba Ntíaná ngajoho ajihín xuta k'ien. ⁸ B'i kitsú Moise: "Tijnat'a tiñahi éhen Ntíaná, tsu'bai ko animahi tijnat'a." Kui éin xi t'ib'enijmí nd'ái, én xi tsu nga xuta tjíhin nga s'ejihín Ntíaná.

⁹ At'aha tsa tsu'bai kuitjuhu nga n'ekie yjohi nga Jesu xi Nda Ntíaná, ko tsa ngayjehe animahi s'ejihín nga Ntíaná kits'ínkj'áiya ngáha ra Jesu ngabayoo, n'ek'ankihi. ¹⁰ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga s'ejihín Ntíaná, tu xi naxu bichú maha. Ko ts'a bitjuhu nga b'a tsu nga Jesu xi Nda Ntíaná, tu xi n'ek'ankihi.

¹¹ B'i ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: "Xi s'ejihín Ntíaná najmi sakúhu kjuasuba." ¹² At'aha nkúhu chasehe ra xuta xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra. At'aha nkúhu maha Nda Ntíaaha ngayjee xuta ko tsjáha ngayjee xi kuinchjakoho kjuanchjíná xi tjíhin. ¹³ At'aha b'i ts'ín tjít'a: "N'ek'anki ngayjee xi ts'ínkjáihín nga kui xi Nda Ntíaná."

¹⁴ Tunga xuta xi najmi kjee s'ejihín, ¿nkú ts'ín ts'ínkjáihín ra nga kui xi Nda Ntíaná? ¿Nkú ts'ín s'ejihín ra xi najmi kjee nt'é yáha kui? ¿Nkú ts'ín kuint'éhe tsa najmi tjín xi k'uénijmíhí? ¹⁵ ¿Nkú ts'ín k'uénijmíhí xuta tsa najmi s'et'a xáha nga k'uénijmí? At'aha b'i ts'ín tjít'a: "Á b'a tsjo tjíhin nga f'aik'úhunná xi b'énijmíná én nda tsu."

¹⁶ Tunga najmi ngayjeehé xuta Israel kits'ínsihín én nda tsuhu Ntíaná. B'i kitsú Isaia: "Ji Ntia, ¿yá xi kis'ejihín én xi y'enijmí?" ¹⁷ Kui b'a maha, s'ejinná Ntíaná nk'ie nga nu'yáá éhen, ko nu'yáá éhen nk'ie nga s'enijmíná Jesucristo. ¹⁸ Tunga b'ahá xian: ¿A najmi kinu'yáhá éen? Johon, kinu'yá. At'aha b'i ts'ín tjít'a:

Nga ngúsuun asuntee kinu'yá ntáha,
santaha má fekuhu asuntee tsichu éhen.

¹⁹ Ko b'i ta xin ya: ¿A najmi incha kikiehé xuta Israel ni xu'bi? Tjun Moise b'i ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná:

An ts'ian nga jun kama xintak'un
xi tu a xutahá,
ko ts'ian nga n'ekjankoo
xi najmi chumi nihi xi mankjihín.

²⁰ Kō askahan kama k'un Isaiā nga b'i t̄a ts'ín y'èt'a éhen Ntīanā:
Xi najmi tsangisjaina, kui xi kisakúhu an,
kō xi najmi kingjásjaiyana, kui xi tsakuchjīhī yjonā.

²¹ Ngat'a ts'e xutā Israel b'i ts'ín t̄jít'a: "Nku n̄stjin ntanta kik'ana nga kingjentéhe ntsā nku naxinantá xi najmi nt'é'én kō si."

11

B'i ts'ín tsakúya Pablō nk'ie nga t̄a t̄jín ajihīn xutā xi ntje judiō t̄jehen rā xi ja ts'an̄ki

¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a kits'ín t'axíhín Ntīanā xutāha? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'ahā t̄a ndā Israel ná, ntjehe Abraham. Ntje chánā Benjamin y'ahana. ² Najmi y'éjña t'axín Ntīanā xutā xi ts'e xi j'ájin t̄t̄jun. ¿A najmi yanú xi nkú ts'ín t̄jít'a xujun éhen Ntīanā má nga ndā profeta Eliā kinchjako Ntīanā kō tsatéjéne xutā Israel? B'i ts'ín t̄jít'a: ³ "Ji Ntīa, ja kits'ínk'ien xutā xu'b̄i já profeta xi ts'í kō ja kits'ínkatsún nāchan chjehi. Tū nkuhú an t̄jīñā sa. T̄a incha mjehe t̄a ts'ínk'ienna." ⁴ Tunga b'ahá kitsú Ntīanā: "Ja kits'in ts'an yatu mií já xi najmi tsasinkunch'int'ahā ntīa Baal."

⁵ B'a t̄a t̄ima n̄stjin nd'ái. Tū ngat'ahā kjuandahā Ntīanā t̄jintu sa chuba xutā xi Ntīanā j'ájin. ⁶ Tsa tū ngat'ahā kjuandahā Ntīanā kichj'ajihīn xutāi, tsuhū rā nga najmi kichj'ajin tū ngat'ahā ni nda xi incha kits'ín. At'ahā tsa tū ngat'ahā ni nda xi incha kits'ín xutā kichj'ajihīn, kjuandahā Ntīanā najmi t̄a chjīhī rā ma.

⁷ Kui b'a maha, ¿mí nihi xi kama? Najmi kisakúhu ni xi tsangisjái xutā Israel. Xi j'ájin ní Ntīanā, kui ní xi kisakúhu niu. Xingisoō kama ndjá animahā. ⁸ B'a kama xi nkú ts'ín t̄jít'a: "Ntīanā kitsjáha xutā xu'bō kjuankjintak'un tiya, tunkun xi najmi skuēkōho kō t̄jabaxínñju xi najmi kuint'éko ho santaha n̄stjin nd'ái."

⁹ Kō b'i t̄a kitsú ya David:

Kasaténkiko s'íhi xutā xu'bō,
t̄a kuihi kats'ínndyajihīn kō kats'ínk'íechjīhī.

¹⁰ Incha katuma k̄a tū xi najmi t̄a skuēhe,
kō musu incha katuma sín.

B'i ts'ín tsakúya Pablō nk'ie nga t̄a n'ek'an̄ki xutā xi najmi ntje judiō t̄jehen rā

¹¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a tū niyá kis'entuhú xutā Israel nk'ie nga kisaténki? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! B'i ní kama. Tū ngat'ahā nga najmi kint'é'éhen Ntīanā xutā Israel, kui nga j'aihī rā én xi ts'ínk'ankihī xutā xi najmi ntje Israel t̄jehen rā, tū xi b'a ts'ín kama xintak'uhun xutā Israel. ¹² Tsa tū ngat'ahā nga najmi kint'é'éhen Ntīanā xutā Israel, tsa kui ngat'oo kisakúhu rā kjuanchināha Ntīanā xutā xi t̄jín asuntee, kō nk'ie nga kisaténki Israel kisakúhu kjuanchināha Ntīanā xutā xi najmi ntje Israel t̄jehen rā, ¿nkú sa kama nk'ie nga sakú ngáha rā xutā Israel ante xi ts'e nginkun Ntīanā?

¹³ Tínchjakoñuu jun xi najmi ntje Israel t̄jehennuu. Ntīanā kits'ín mana ndā postruhū xutā xi najmi ntje Israel t̄jehen rā kō xinya kjuachánkaha xānā. ¹⁴ B'a ts'ian tsa tū ahá ni ngat'anūu kama xintak'uhun ntjena, tsa tū xi b'a ts'ín n'ek'ankihi k'ua. ¹⁵ At'ahā kisakúhu kjuajyu nginkun Ntīanā xutā xi t̄jín asuntee nk'ie nga kin'e t'axín xutā Israel. Kui nga, ¿nkú sa kama nk'ie nga n'ekjáiñ ngáha rā? Sakú ngáha rā nga k'úentu tik'un xutā k'ien.

¹⁶ Tsa tsje nginkun Ntīanā na'yu xi n'endako ho n̄nkuān chje xi 'bai tjuhun Ntīanā, tsuhū rā nga t̄a tsje ngayjee na'yu n̄nkuon. Tsa tsje nginkun Ntīanā kjamāha nku yá, tsuhū rā nga t̄a tsje tjiaha. ¹⁷ Xutā Israel, kui xi nkú joyaha tjia xi kitit'áha nku yá olibo, kō ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá. Tunga jihí kis'et'ai antehē tjia xi kitit'óo kō kisakút'aihi kjuatík'un xi t̄jñajin kjamāha yá

olibo xi ndoo. ¹⁸ Tunga najmi tu nk'ahá n'esjei yjohi, tsa b'a kuixín nga ji xi 'yún nda sai nga tjia xi kitit'óo. Tsa mjehi nk'a n'esjei yjohi, tu sahá n'ekj'áitsjein nga kjamahá yóo y'aha ri. Najmi ji xi kich'ai kjamó.

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixín: “Tu xi an s'et'ahana antehé yóo, kui nga kitit'áha.”

²⁰ B'a tjín. Tunga kitit'áhá at'ahá najmi kis'ejihin Ntíaná, kó ji ndjá tisinjñai nd'ái at'ahá s'ejihin. Kui nga najmi tu n'enkjíntak'uhunni tsa ji xi 'yún nda sai. Tu sa ní tínkjún Ntíaná. ²¹ At'ahá tsa Ntíaná najmi kits'innnyjat'ahá tjia xi ndaha yá olibo, ¿a tu kjehé ji ts'ínnnyjat'ahi nga tu kisut'aní yóo?

²² Chasej xi nkú ts'ín nda kó ndjá ts'ínko Ntíaná xuta. Ndjá kits'ínko xi kisaténki kó ji nda kits'ínkóhi. Kó nda ts'ínnkóhi tsa tu nku kuinchunjiní kjuandaha. Tunga tsa najmi b'a n'ei, kó tá ji kuichát'ahi. ²³ Kó tá xuta Israel, tsa nguaukj'áha ra animahá kó s'ejihin Ntíaná, k'uai ngáha ra ante xi ts'e. At'ahá tjíhin nga'yún Ntíaná nga tsjá ngáha ra ante xi ts'e xuta Israel ajíhin yá olibo.

²⁴ At'ahá ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibo jñá tu kis'et'aní antehé yá olibo xi ndoo. Kui b'a maha, ¿a najmi kamahá k'uai ngáha ra xuta Israel antehé? At'ahá kui xi tjia xi ndoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kama nímaha Ntíaná ngayjee xuta

²⁵ Jun já nts'e, mjena nga choo nku ni xi y'éjña 'ma Ntíaná, tu xi najmi nk'a n'esjehenu yjonuu. K'ua xi tjín ajíhin xuta Israel kama ndjá animahá. B'a kama santa nkúhu nga sakúntehe nginkun Ntíaná ngayjee xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra. Kui xi tjíhin nga n'ek'aniki. ²⁶ Nk'ie nga ja b'a kama, tá n'ek'aniki ngayjee xuta Israel. Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná:

Nanki Sion nìbaha xi ts'ínnk'aniki xutana, kui xi kjéxihín kjuach'onk'uhun ntjehe Jacob.

²⁷ Kui nij xi y'endáka xutana nga ts'ian, nk'ie nga ja kjexián ngatitsuhun.

²⁸ Najmi mjehé xuta Israel én nda tsuhu Ntíaná. Ngandanuu xuta kontraha Ntíaná tsichu ma. Tunga tjohó ra Ntíaná xuta Israel tu ngat'ahá nga Ntíaná j'ájin ntje cháha. ²⁹ At'ahá najmi kje'á Ntíaná ni xi tsjá kó tá ndaha najmi ts'ín t'axín xuta xi j'ájin.

³⁰ Nìstjin nk'ie, najmi kinu'yá'óhoon Ntíaná, tunga tibase nímahanuu nd'ái tu ngat'ahá nga najmi kint'é'én xuta Israel. ³¹ Kó santaha nìstjin nd'ái najmi tìnt'é'én xuta Israel, tu xi tá chase nímaha ra tu ngat'ahá nga jun kichase nìmanuu. ³² B'i tjíhin ra nij. Ndaha nku xuta xi tjín najmi nt'é'éhen Ntíaná. Ntíaná y'éjñaha xuta nga najmi kint'é'én, tu xi nkúhu nga kama nímaha ra ngayjee.

B'i ts'ín kits'intsjohó Pablo Ntíaná

³³ Já b'a nkjún ts'ín chánkaha kjuanchínaha Ntíaná! Já b'a nkjún ts'ín nanka ts'ínnkjink'uhun kó á b'a nkjún ts'ín tsehe kjuankjintak'uhun! Najmi tjín xi mánkjíhin ni xi ts'ín Ntíaná kó najmi ch'a maha tsuya á b'a ts'íhin.

³⁴ At'ahá, ¿yá xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un Ntíaná?

¿Yá xi kitsúyahá ni xi tjíhin nga ts'íin?

³⁵ ¿Yá xi kits'ínkienyahá tsa mí nihi, tu xi Ntíaná tjíhin nga ts'ínnk'óya ngáha ra?

³⁶ At'ahá Ntíaná kits'innnda ngayjee ni xi tjín. Ngat'ahá kó nga tsjohó tjíhin niu. ¡N'ekié yjoná nga tjíhin kjuachánka Ntíaná tu nkjéhé ni! B'a katuma.

¹ Kui b'a maha, já nts'e, at'aha tibase nimaná Ntíaná, kui nga t'bankihinu nga ngayjehe tak'un n'etsjohoo Ntíaná, nga n'ekjas'ohoon yjonuu xi nkú joyaha nku chje tik'un xi tsje kō xi sasihin Ntíaná. ² Najmi tu bintsuḅoo xi nkú ts'ín tjíntu xuta asuntee. Tu sa ní n'ek'óntjaiyo yjonuu xi nkú ts'ín Ntíaná títs'ín tsetse kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'ín kamankjihinnuu ni xi mjehe Ntíaná, ni xi nda, xi sasihin kō xi ja nda tsichu ma.

³ Nga nkúnkú jun tínchjakonuu, at'aha Ntíaná kitsjána kjuandaha. Najmi tu nk'a n'esjo yjonuu. Nkú ní ts'ín tjíyanuu. B'a ts'ín n'esjo yjonuu xi nkú ts'ín kitsjánuu Ntíaná nga s'ejinnuu. ⁴ At'aha xi nkú ts'ín nkjin tikjá maha ni xi y'aha yjonintena kō xi nkú ts'ín kj'ái kj'ái xá xi kik'ahi nga nkúnkú, ⁵ b'a ta joyaha ná. Nkjin mahaná tunga nkuh yjoninte kamakaá Cristo. Nga nkúnkáá kich'aá xinkjá.

⁶ Kj'ái kj'ái ni xi maná n'eé. Kui kjuanda xi kitsjáná Ntíaná nga nkúnkáá. Xi Ntíaná kitsjáha éhen tu xi ts'ínkjas'ehen, kui xi katsúya éhen Ntíaná xi nkú ts'ín kik'ahi nga s'ejihin. ⁷ Xi kik'ahi nga kuasinko xuta, kui xi katasinko xuta. Xi kik'ahi nga kuakúya, kui xi katakúya. ⁸ Xi kik'ahi nga tsjá nga'yún, kui xi katsjá nga'yún. Xi kik'ahi nga tsjá toon, kui xi ngayjehe animaha katsjá toon. Xi kik'ahi nga tsjén títjun, kui xi kixi katjiko xaha. Xi kik'ahi nga kuase nimaha xuta, kui xi tsjo kat'ehē nga b'a kats'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjo tjíñajinná

⁹ N'etjō kjuaxi xinkiu. Najmi tu n'esiuhun ni xi ch'onk'un. Ni xi nda ch'a ntsja ntsjon. ¹⁰ B'i ngján n'etjō xinkiu xi nkú ts'ín tjohō xinkjín xi nts'e maha, at'aha nts'ohó mahanuu xinkiu. 'Yún chanjúun so xinkiu. ¹¹ Kixi n'oo ni xi t'n'o kō najmi tu n'ets'o. Tu xí tsjohó kat'ehē animanuu nga n'oo ni xi mjehe Nda Ntíaná. ¹² Tsjo kat'enuu nga chúyohoo ni xi tsjánuu Ntíaná. N'echúkjuo kjua'un xi tíyo. Najmi tu n'ek'ajiun nga chubakoo Ntíaná. ¹³ Tjohoon ni xi ndyjat'aha xuta xi yjanki Ntíaná kō nda n'ekjōhōon xi kuichúk'unnuu.

¹⁴ Chubantjo xuta xi tjennki unkienuu. B'a t'ihun Ntíaná nga nda kats'ínkōhō. Najmi tu ni xi najmi nda binchinó nga kamat'ain. ¹⁵ Tsjo kat'ekonuu xi tsjo tjihin. Ch'íiko xi tikjintá. ¹⁶ B'i ngján nda chasohō xinkiu. Najmi tu nk'a katumanuu yjonuu. Tu sa ní nda chasohō xuta x'an. Najmi tu xuta nkjink'un n'e ma sḅoo yjonuu.

¹⁷ Najmi tu ch'on n'ohoo xi ch'on títs'innuu. Chasē nínú xi nkú ts'ín nda kama n'ohō ngayjee xuta. ¹⁸ Tsa kama, tsa aya ntsōo tjíña, kas'ekonuu kjuajyu ngayjee xuta. ¹⁹ Já nts'ena, najmi tu n'e ngajoyo ni xi t'n'enuu. Aya ntsja ní Ntíaná t'ejñayo xi b'a títs'ín. At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: "Ahán xi k'uasjé chjía, an xi tsjahá chjíhi. B'a títsu Ntíaná." ²⁰ B'i ta ts'ín tjít'a ya: "Tsa tíma bjohō nda kontrahi, tjeihin ni xi kjine. Tsa tíma xintáha, tjeihin ntá xi k'úú. At'aha tsa b'a n'ei, tu ni xí kama subahá ra nda kontrahi." ²¹ Najmi tu 'bajntei tsa kjuach'onk'uun xi ts'ín nganahi. Tu sa ní ni xi nda n'ei. B'a ts'ín n'e nganaha rí ni ch'onk'uun.

13

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga chanjúun xi batéxuma

¹ Ngayjee xuta tjihin nga kuint'é éhen xi batéxuma. At'aha xá xi tjihin xi batéxuma nginkun Ntíaná nibáha ra. Ntíaná y'éjña xōo. ² Kui nga xi fi kontraha ra xi batéxuma, kui xi tifi kontraha ni xi ja y'éjña Ntíaná. Kō xi b'a títs'ín, ta kuihi t'bangisjai suba nga n'ekokjuaha.

³ At'aha já xi batéxumoo najmi tjíntu tsa tu xi ndjá ts'ínkōhō xuta xi nda ni xi títs'ín. Xuta xi najmi nda ni xi títs'ín, kui xi b'a kats'ihin. ¿A mjehi nga

najmi ndjá ts'íinkohi já xi batéxumoo? Tsa b'a, nda n'ei, ko nda ts'ín kuasehi já xi batéxumoo. ⁴ At'aha ngandahi ní tít's'ínxát'aha rá jóo Ntíaná. Tunga tsa ni xi najmi nda t'n'ei, tjihin nga kuinkjún tu ngat'aha ni xi ts'íinkohi jóo. At'aha najmi tu a tjihin xá jóo. Ntia níná tít's'ínxát'aha tu xi ts'íink'íechjhi ko ts'íinkokjuaha xi ch'on tít's'ín. ⁵ Kui nga tjihin nga kuinú'yá'ehen raá já xi batéxumoo, najmi tu ngat'aha ni tsa ts'íink'íechjíná ni xi n'ée. B'a ní n'ée tu xi je s'eyaha kjuankjintak'unná nginkun Ntíaná.

⁶ Kui kjuaha nga b'echjihinu ni xi f'áchjínuu já xi tjihin xá, at'aha kui xi tjincha ts'ínxát'aha Ntíaná. Xáha tjincha ts'ín. ⁷ Tjohoon ni xi kanéhe nga nkúnkú jóo. T'echjihu xi f'áchjintjai ni xi tjinnuu ko xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma. Chankjún xi nkú ts'ín tjihin nga chankjún, ko nda n'esiuhun xi nkú ts'ín tjihin nga nda n'esihi.

B'í ts'ín tsakúya Pablo mí kjuaha nga n'etjóná xinkjá

⁸ Najmi tu chumi nihi xi katsjennuu. Tjohoon kjuatjo xinkiu. At'aha xi tjoho xinkjín, kui xi tít's'íntjusun ngayjee kjuatéxumaha Ntíaná. ⁹ B'í ts'ín tjít'a kjuatéxumoo: "Najmi tu ch'at'aihi chjihin. Najmi tu n'ek'iein anjma. Najmi tu n'ei ndyjé. Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta." Kui kjuatéxumoo ko ngayjee kjuatéxuma xingisoo nkuhú bichú majihin kjuatéxuma xu'bi: "N'etjói xutahi xi nkú ts'ín tjohi yjohi." ¹⁰ Xi tjoho xinkjín, kui xi najmi ch'on tít's'íhin. Kui nga bichútjusuhun kjuatéxumoo ajihin xuta xi tjihin rá kjuatjo.

¹¹ B'a n'oo at'aha yo nistjin xi kich'aa nd'ai. Ja chubaha nga n'ekj'áhaá yjoná nga kuintsuba ndaa. Ja 'yún chuba ndyaha nd'ai nk'ie nga Ntíaná ts'íink'ankiná. Najmi b'a tá tjin ndyaha rá xi nkúhu nk'ie nga kis'ejinná. ¹² Ja ma kuichúhú chuba. Najmi tá n'ehená ngatitsun, ataha nk'ie nga ngatitsun n'ée, b'a joyaha xi nkúhu tsa má jyuun tintsubaá. Ni xi nda n'ée. Kui xi b'a tá joyaha xi nkúhu tsa má ndzjen tintsubaá. K'úéndaá yjoná tu xi kuinimajihinná má ndzjeen.

¹³ Kixi tankínkáá yjoná xi nkúhu xuta xi tjíma nga nistjiun. Najmi kuintsubaá tsa tu xi s'ihiná ko chineé. Najmi tjihin nga chuba súntukonáá xinkjá ko tsa n'ejnu n'et'aa. Ko tá ndaha najmi tu bixkjankaá xinkjá ko tsa kama xin k'aán ni xi tjihin. ¹⁴ Tu sa ní tinnungjiun yjonuu Nda Ntíaná Jesucristo ko najmi tu n'enkjintak'un xi nkú ts'ín n'ehenu ni xi mjehe yjoninte ngatitsuun.

14

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjihin nga n'ek'anjiá jé xinkjá

¹ Nda n'ekjohoon xi najmi ndjá síjnain xi nkú ts'ín s'ejinná, ko najmi tu b'esikoo ngat'aha xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un. ² Tjin xi b'a ts'ín s'ejihin nga ma kjine tu mí nichinehé ni, ko tjin ngá xi najmi ndjá síjnain xi nkú ts'ín s'ejinná kui nga tu xkahá kjinehe. ³ Xi kjine tu mí nichinehé ni najmi tjihin nga ch'on ts'ín kuasehe xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine. Ko xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine najmi tjihin nga ts'íink'anji jé xi kjine tu mí nichinehé ni. B'í incha kats'ín at'aha Ntíaná ja kits'ínkjáihin nga joo. ⁴ ¿Yáha ji xi t'n'ek'anjihinni jé nda musuhu xi kj'ai? Tsa ndjá síjna nda musu ko tsa tísaténki, Nda Ntíaha kjinehe ni xu'bo. Tunga ndjáha kuasijna, at'aha tjihin nga 'yún Nda Ntíaná nga ndjá ts'íinkasjínaha.

⁵ Tjin xi b'a maha nga 'yún nkjún sa nku nistjin nga kj'ai nistjin, ko tjin ngá xi tu nku chuba maha nistjiun. Nkúnkú tjihin nga ts'ínnkjink'un sisin xi nkú ts'ín behé k'un. ⁶ Xi benkjún nku nistjin, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjún Nda Ntíaná. Ko xi kjine tu mí nichinehé ni, kui xi b'a ts'ín tu xi benkjún Nda Ntíaná. Tsjáha máb'achjihí Ntíaná ngat'aha nichinehe. Ko xi b'éch'oho yjoho

ni xi kjine, kui xi b'a ts'ín tū xi benkjúhun Ndá Ntíaná kō tā tsjáha máb'achjíhi Ntíaná.

⁷ Najmi tjin ajinná xi kuenta ts'e suba tijná tik'uhun kō tsa kuenta ts'e suba 'mehe. ⁸ Tsa tintsuba tik'aán, Ndá Ntíaná tintsuba tik'uhunná. Kō tsa tábayaá, Ndá Ntíaná tábayaaná. Kui b'a maha, ndaha tsa tintsuba tik'aán kō ndaha tsa tábayaá, Ndá Ntíaná ts'ená. ⁹ At'aha kui kjuaha k'iehen Cristo kō j'áiya ngáha rá ngabayoo, tū xi b'a ts'ín kamaha Ndá Ntíaha xutá k'ien kō xi tjintu tik'uun.

¹⁰ Kō máha ji, ¿á ji tichasehe ri tsa nda kō tsa najmi nda títs'íhin ndá nts'ei? Kō tā, ¿á kinte n'esjeheni ndá nts'ei? Katumankjihin nga ndyjun nkiní kuasehe Ntíaná mí nihi xi kin'eé nga nkúkáá. ¹¹ B'í ts'ín tjit'a éhen Ntíaná:

Ahán xi tijná tik'an, títsu Ntíaná.

Kuasinkunch'in ngayjee xutá nginkán, kō ngayjee ts'ínkie yjohō nga an xi Ntía.

¹² Kui b'a maha, nga nkúnkáá n'ekjas'ehéén kuenta Ntíaná ni xi kin'eé.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjihin nga n'endyjajihín xinkjá

¹³ Kui nga najmi tā chasehe raá tsa nda kō tsa najmi nda ni xi títs'ín xinkjá. Tū sa ní chasoo xi nkú ts'ín najmi n'endyjajihun ndá nts'o kō xi nkú ts'ín najmi n'ekijnejun ngatitsun. ¹⁴ S'ejinna Ndá Ntíaná Jesu kō be nga ndaha nku ni najmi chuntí nginkun. Tunga tsa tjin xi: “Chuntí ni xu'bi nginkun”, tsa kuitsu, tū nginkun ndohó chuntí niu.

¹⁵ Tunga tsa tū ngat'aha ni xi tichinei títs'ínndyjajihín rá yjohō ndá nts'ei, najmi tā t'n'etjohoni ndá nts'ei ma. Najmi tū 'bainte tsa tū ngat'aha nichinehi ndyjaha xutá xi k'ienntjáhi Cristo. ¹⁶ Najmi tū 'bainto tsa ch'on ts'ín kuinchjayane xutá ni xi n'ekjohoon nga nda. ¹⁷ At'aha ni xi chineé kō ni xi s'ía najmi chumi ni chjíhi rá. Nk'ie ní Espiritu Santo tsjáná nga naxu kuintsubaá nginkun Ntíaná kō nga s'ená kjuajyu kō kjuatsjo, kui ní ni xu'bi xi bakúchji nga ja tsitjas'enjián nga Ntíaná tibatéxumaná. ¹⁸ Xi b'a ts'ín tijná nginkun Cristo, kui ní xi tsjohō Ntíaná kō xutá tā nda ts'ín nchjayanehe.

¹⁹ Kui b'a maha, tinchísjaihiná xi nkú ts'ín s'ehená kjuajyu kō xi nkú ts'ín kujsínkáá xinkjá nga saájían ni xi ts'e Ntíaná. ²⁰ Najmi tū ngat'aha nichinehi n'ekatsúhunni xá xi títs'ín Ntíaná ajihín xutá xi ts'e. Kjuaxi kjáihin nga je nginkun Ntíaná ngayjee nichine xi tjin, tunga najmi ndahá tjin tsa chinej nichine xi ts'ínkijnejihín ngatitsun xutá xingisoo. ²¹ Tū sahá nda n'ei tsa najmi chinej yjo kō tsa najmi s'í binu kō tsa najmi n'ei ndaha nku ni xi ts'ínkijnejihín ngatitsun já nts'ei.

²² Xi nkú ts'ín s'ejihin ni xu'bi, tū ji b'a ts'ín kas'ejihín ri nginkun Ntíaná. Já b'a nda tjihin ts'e xi behe k'un nga nda tjin ni xi títs'ín kō najmi títs'ínnjéhe rá kjuankjintak'uhun askahan! ²³ Tunga xi jo jan tímaha nga tkjine tsa mí nihi, tā kuihi títs'ínk'anji je yjohō, at'aha najmi títs'ín xi nkú ts'ín s'ejihín. At'aha ngayjee ni xi n'eé xi fi kontra xi nkú ts'ín s'ejinná Ntíaná, kui xi ngatitsun.

15

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga kujsínkáá xinkjá tū xi saájihinná ni xi s'ejinná

¹ Ná xi ja ndjá tinchajián xi nkú ts'ín s'ejinná najmi tū n'eé ni xi tū ná tsjo subahána. Tjihin ni nga n'ekjáihín xi najmi kjee ndjá tijnchajin xi nkú ts'ín s'ejinná. ² Nga nkúnkáá tjihin nga n'eé ni xi tsjohō xinkjá kō ni xi ngandaha n'eé, tū xi saájihin xi nkú ts'ín s'ejinná. ³ At'aha kō tā Cristo najmi ni xi tsjohō kits'ín. Ni xi tjit'a ní éhen Ntíaná má b'a títsu kits'ínkjáihin: “Én ch'on tsu xi kitsúhi xutá, kui xi j'aisaténa.” ⁴ Ni xi kis'et'a nistjin nk'ie, kis'et'a tū xi

kua_{ku} niyáhaná. At'aha_h ajin xujun éhen Ntiana_a sakújinná kjuatsenta ko sakú nga'yúnná tu xi chúyahá raá ni xi tsjáná Ntiana_a.

⁵ Ntiana_a xi tsjáná kjuatsenta ko tsjá nga'yúnná, kui xi katsjánuu nga nkuhú n'enkjínk'un xi nkú ts'ín tjíyahá Cristo Jesu. ⁶ Nkuhú kas'eya animanuu ko nkuhú katuma ntanuu. B'a ts'ín n'ekiehenu yjonuu nga tjíhin kjuachánka Ntiahá ko Na'mihí Nda Ntiana_a Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tsichujíhin én nda tsuhú Cristo

⁷ Kui b'a maha, b'i ngján nda n'ekjáíhin ruu xinkiu xi nkú ts'ín nda kits'ínkjáinnuu Cristo, tu xi s'ejña chjihi kjuachánkaha Ntiana_a. ⁸ At'aha an b'a tíxinnuu. J'ai Cristo ngandaha xuta xi ntje judio tjeheh ra. Tsakúchji nga ts'ín Ntiana_a ni xi kitsú nga ts'ín. J'ai ts'intjusun ni xi kitsúya tíjuhun Ntiana_a ntje cháha xuta judio. ⁹ B'a ts'ín ko ta xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ts'ínkie yjoho nga tjíhin kjuachánka Ntiana_a, at'aha ko ta kui kichase nimaha xi nkú ts'ín jtít'a éhen Ntiana_a:

Kui nga xinyahana kjuachánkahí ajíhin xuta xi tjíntu asuntee,
ko séhe nga ts'intsoho.

¹⁰ Ko b'a ta ts'ín jtít'a ya:

Jun xuta xi tintsu_{bo}o asuntee, n'etsjokoo xutaha Ntiana_a.

¹¹ Ko b'a ta títsu sa:

N'etsjohoo Ntiana_a ngayjee xuta xi tjíntu asuntee.

Chanink'o Ntiana_a ngayjee xuta naxinantá xi jtín.

¹² Ko b'a ta ts'ín y'ét'a nda profeta Isaiá:

Stjúkjá nda xi kama kjamaha Isai,

nda xi kjuaítéxumaha xuta xi tjíntu asuntee,

kui kama 'yún tak'un xuta.

¹³ Ntiana_a xi tíma 'yún tak'aán, kui xi kats'íntsejnyje animanuu kjuatsjo ko kjuajyu, jun xi s'ejinnuu Ntiana_a. Katsjá nga'yúnnuu Espiritu Santo tu xi tu nku ndjáhá kuínchajihinnu ni xi tíchuyóhoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kui xi nku nda postru xi ts'inxáíhin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra

¹⁴ Behe k'an, já nts'e, nga kitsejíhinnuu kjuanda ko kjuankjínk'un, tu xi kama k'uai niyáha ruu xinkiu. ¹⁵ Tunga tjíhin ni xi tíma k'an tít'et'á xujunnuu eí tu xi najmi n'echayahanu. At'aha Ntiana_a kitsána kjuanda xu'bi ¹⁶ nga an xi ts'inxát'aha Cristo Jesu ngandaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Tít'eni_{jm}íhi én nda tsuhú Ntiana_a xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu xi kuíchú maha chje xi tsjoho Ntiana_a, chje xi títs'ín tsje Espiritu Santo.

¹⁷ Tsjo mana nga nchjanímíya xá xi kitsána Cristo Jesu nga ts'inxát'aha Ntiana_a. ¹⁸ At'aha najmi ma k'an nchja ni xi k'jáí, tu nkuhú xi nkú ts'ín ts'ínchjéna Cristo tu xi kuínt'é'éhen ra Ntiana_a xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Cristo ts'ínchjén ntana ko xána ¹⁹ ko nkjin tíkjá kjuankjún xi bakúchji nga'yúhun. Nga'yúhun Espiritu Santo b'a títs'íun. B'a ts'ín jehena nga y'eni_{jm}íá én nda tsuhú Cristo nanki Jerusalem ko santaha má nga 'mi Ilirico.

²⁰ Y'eni_{jm}íá én nda tsuhú Cristo ante má nga najmi kjee ch'a b'eni_{jm}íhi. B'a kits'ian at'aha najmi kama mjena y'esún sahá xá xi kik'atuts'íhin xuta xi k'jáí.

²¹ Tu sa ní títs'ian xi nkú ts'ín jtít'a éhen Ntiana_a:

Xi najmi kjee 'miyaha yáha kui, kui xi skuehe.

Ko xi najmi kjee nt'é yáha kui, kui xi kamankjíhin.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga mjehe nguaisehe xuta ninku Roma

²² Nkjin niyá najmi kisakú niyána nga kama kfinshenuu, ²³ tunga nd'ai ja kama ndjuúna xá xi títs'ian ante xi tjín ei ko ta ja tjíhin nú nga mjena kfinshenuu. ²⁴ Kui nga mjehena nga skuenúu nk'ie nga kfián España, at'aha mjena yo kfián. Tsjo kamana nga kúátejñajinnúu chuba nístjin. Nk'ie nga kj'ua yo, tísinkonú nga ts'indjaá niyána.

²⁵ Tunga nd'ai nanki Jerusalem tífia. Xuta xi kikj'áts'e Ntíaná kfiínsinka yo. ²⁶ At'aha ngayjehe k'un xuta ninku xi tjín ante Macedonia ko ante Akaya incha kits'ínsun toon tu xi ts'íinkjihí ra xuta x'an xi kikj'áts'e Ntíaná xi tjíntu Jerusalem. ²⁷ Tsjo kamaha nga b'a incha kits'ín. Ko kjuaxi nga tjehe ts'e xuta xu'bo. At'aha nd'ai títs'íinkjáihin xuta xi najmi ntje judio tjehe ra ni xi ts'e Ntíaná, ni xi Ntíaná kitsjáha xuta xi ntje judio tjehe ra. Kui nga xi najmi ntje judio tjehe ra tjíhin nga kuasinkoho nga kuakjányako xuta xi ntje judio tjehe ra ni xi tjíhin ei asunntej. ²⁸ Kui b'a maha, nk'ie nga ja kama ndjuúhuna xá xu'bi ko nk'ie nga ja ts'ínkjas'en ni xi kama ñjakúu, as'áhi ní kfián España ko kj'ua má nga tintsuúo. ²⁹ Be nga Cristo tu xí ndahá ts'íinkoná nk'ie nga kama ñjakáá.

³⁰ Jun já nts'e, ngat'aha Nda Ntíaná Jesucristo ko ngat'aha kjuatjo xi tsjáná Espiritu Santo tbankinúu nga chubantjainú nginkun Ntíaná. B'a ts'ín n'ekohonú nga'yún. ³¹ Tinchíhuu nga najmi tu kasatéña xuta xi najmi s'ejihín Nda Ntíaná xi tjíntu ante Judea. Ko ta tinchíhuu nga xuta xi kikj'áts'e Ntíaná xi tjíntu nanki Jerusalem nda ts'ín ts'íinkjáihin ni xi kfiinkoho. ³² B'a ts'ín tsjo tjíhinna nga kuichusenuu ko ts'ínkj'áya ichí kutju ajinnúu. B'a katuma tsa b'a ts'ín mjehe Ntíaná. ³³ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu kat'ejñajinnúu ngatentoo. B'a katuma.

16

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjíntu Roma

¹ Be na nichjaá Febe. Ninku xi tjín nanki Cencrea ts'ínxát'a. ² Ngat'aha Nda Ntíaná nda n'ekjóhoón xi nkú ts'ín tjíhin nga n'eé ñá xi xutaha Ntíaná mahaná. Tísinkoo nga tjohoon tu mí nihí ni xi machjéhe. At'aha nkjin nkjún xuta tsasinko ko ta tsasinkona.

³ Tjohoon kjuasuniñana Priscila ko Akila, xi ta títs'ínxát'aha Cristo Jesu xi nkúhu an. ⁴ Najmi incha kitsankjún tsa kuayá ngat'ana. Títsjaha máb'achjihí ngat'aha ni xi incha kits'ín. Najmi tu nku an xi b'a tíxian. B'a ta tíncha tsu ngayjee xuta ninku xi najmi ntje judio tjehe ra.

⁵ Tjohoon kjuasuniñana xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha Priscila ko Akila. Tjohoon kjuasuniñana Epeneto. 'Yún tjona ndo. Ajíhin xuta xi tjín ante Asia, kui xi tjun kis'ejihín Cristo. ⁶ Tjohoon kjuasuniñana Maria. 'Yún tse xá xi kits'ín ajinnúu. ⁷ Tjohoon kjuasuniñana Androniko ko Junias, xi ta ntje judio tjehe ra. Ta kis'eya'yúnka nubayá jóo. Ta já postruhú jóo ko yankjún. Kui tjun kis'ejihín Cristo nga an.

⁸ Tjohoon kjuasuniñana Ampliato. 'Yún tjona ndo at'aha ta s'ejihín Nda Ntíaná. ⁹ Tjohoon kjuasuniñana Urbano, kui xi nkúhu jin ta Cristo títs'ínxát'aha. Tjohoon kjuasuniñana Estakis. 'Yún tjona ndo. ¹⁰ Tjohoon kjuasuniñana Apeles, xi ja tsakúchji nga 'yún s'ejihín Cristo. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjín Aristobulo.

¹¹ Tjohoon kjuasuniñana Herodion, xi ta ntje judio tjehe ra. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjín Narciso, xi ta s'ejihín Nda Ntíaná. ¹² Tjohoon kjuasuniñana Trifena ko Trifosa, xi ta títs'ínxát'aha Nda Ntíaná. Tjohoon kjuasuniñana Persida, xi 'yún tjona ko xi 'yún tse xá xi kits'ín at'aha Nda Ntíaná tjenki.

¹³ Tjohoon kjuasuniñana Rufo, xi Nda Ntiana j'ajihin, ko naaha, xi ta ko an basehe xi nukhu tsa naana maha. ¹⁴ Tjohoon kjuasuniñana Asinkrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas ko ja nts'eé xi tjintujihin. ¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana Filologo ko Julia ko Nereo ko na nichja ko Olimpás ko ngayjee xutaha Ntiana xi tjintujihin.

¹⁶ B'i ngjan suniñohoo xinkju. Títs'ínkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta ninku xi ts'e Cristo.

¹⁷ Jun ja nts'e, tbankinuu nga chuhun yonuu xi bakjanya xuta ko xi ts'ínndyajihin xuta. Kui xi fi kontraha ni xi ja tsinchiyó. N'e t'axihun yonuu xuta xu'bo. ¹⁸ At'aha xi b'a títs'ín najmi títs'ínxát'aha Nda Ntiana Jesucristo. Ni xi tsjo nihí tíncha bangisjai. En sin én nda nchja nga b'anachaha xuta xi najmi kjee 'yún mankjihin ni xi ts'e Ntiana.

¹⁹ Ya tu má xi tjeheñ ni nga tinu'yá'ón. Kui nga tsjo mahana ngat'a ts'ajun ko mjena nga 'yún kamankjin sanuu ni xi nda ko nga kuankín t'axihun ni xi najmi ndoo. ²⁰ Ntiana xi tsjaná kjuajyu, kui xi ts'ín nga n'e nganohoo ndanindoo. Kas'enuu kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo.

²¹ Timoteo títs'ínkjinuu kjuasuniña. Kui xi tjenkona nga t'n'exát'ajhi Jesucristo. Ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Lucio ko Jason ko Sosipater, xi ta ntje judio tjeheñ ra.

²² Ko ta an Tercio xi títs'inntá xi nkú ts'ín títisuyana Pablo, títs'ínkjinuu kjuasuniña, an xi ta s'ejinna Nda Ntiana.

²³ Gayo títs'ínkjinuu kjuasuniña. Ni'yaha tíjña. Yo má nga ma ñjakú ngayjee xuta ninku. Ko ta títs'ínkjinuu kjuasuniña Erasto, xi tjihin xá nga f'átjo toohon xuta nantio, ko ta nda nts'eé Cuarto.

²⁴ Kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo kat'ejñajinnuu ngatento. B'a katuma.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujin

²⁵ Kan'etsjoho Ntiana. Kui xi kamaha nga ndjá ts'ínkinchánuu xi nkú ts'ín tíjña én nda tsuhu Jesucristo xi tíxinya ko t'ib'enijmía. Tís'ejña chji nd'aj ni xi kis'ejña 'ma nkúhu nú chá ján. ²⁶ Ja tís'ejña chji ni xi nkú nga títsu xujuhun ja profeta ko t'n'ekint'é ngayjee xuta xi tjin asunntee. B'a kitsú Ntiana xi tíjña t'ík'un sín nga b'a n'e tu xi s'ejihin ra ko kuint'é'éhen ra ngayjee xuta.

²⁷ Ngat'aha Jesucristo kas'ejña chji sfhin kjuachánkaha Ntia, kui xi nku tutuu ko xi nkjink'uun. B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'ínkijihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, Ntíaná kits'ín mana nku nda postruhu Jesucristo at'aha b'a ts'ín kama mjehé. An kō nda nts'eé Sostene ² tísuniñajihí jun xuta ninkuhu Ntíaná xi tintsuḅoo nanki Corinto. Cristo Jesu kits'ín nga Ntíaná kikj'áts'enūu. Kinchjanūu nga kjuáts'enūu xi nkú tā kits'ínko ngatentēe xuta xi tu má xi tjuhén ni s'ejihín Nda Ntíaná Jesucristo. Kui xi Nda Ntíaná kō tā Nda Ntíaha xuta xu'ḅo.

³ Kas'enūu kjuanda kō kjuajyu xi tsjáná Ntía Na'miná kō Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsjáha Pablo máb'achjihí Ntíaná nk'ie nga fáitsjehén xi nkú ts'ín nda kits'ínkoho Ntíaná xuta ninku Corinto

⁴ Tehente tsjáha máb'achjí Ntíaná nga f'áitsjenna jun, at'aha kisakúnūu kjuandaha Ntíaná. Cristo Jesu kits'ín nga kisakúnūu kui niū. ⁵ Kits'ín nga kin'ekjohoon ngayje tákjá kjuanchiná xi tsjá Ntíaná. Kui kjuanchinóo xi nkú ts'ín tjihin nga chūbo kō xi nkú ts'ín tjihin nga kamankjinnūu ni xi ts'e Ntíaná. ⁶ B'a ts'ín kis'ejña chjihí ajinnūu nga kjuaxi én nda tsuhu Cristo xi kis'enijmínūu.

⁷ Kui nga najmi ndyjat'ahanūu ndaha nku kjuanda xi tsjá Ntíaná nk'ie nga tíchuyóhoo nistjin nga kuakúchji yjoho Nda Ntíaná Jesucristo. ⁸ Kō ndjá ts'íin kinchánūu Ntíaná santaha nistjin xi fekuu, tu xi najmi tjin ni xi n'enijehenūu nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná Jesucristo. ⁹ Ts'íntjusun Ntíaná ni xi tsu. Kui xi kinchjanūu nga nkuhú kamakoo Ntíhi, kui xi Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi nda tjin tsa najmi nkuhú k'ua xinkjín xuta ninku

¹⁰ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntíaná Jesucristo b'a tíxinnūu nga nkuhú ni xi chūbo kō nkuhú ch'oo xinkju. Nkuhú kas'eyanūu kō nkuhú ni xi n'oo. ¹¹ B'a tíxian, já nts'e, at'aha xinkjín Kloe kitsúyana nga kjuachán rú tjin ajinnūu. ¹² Tjin rú ajinnūu xi: “An tjennkia Pablo”, tjincha tsu rú. Kō rú tjin ngá xi: “An tjennkia Apolo”, tjincha tsu rú. Kō tā tjin rú ngá xi: “An tjennkia Pedro”, tjincha tsu rú. Kō tā tjin rú ngá kj'ái xi: “An tjennkia Cristo”, tjincha tsu rú.

¹³ Nga chasehe raá, ¿a tsakjányahá yjoho Cristo? ¿A Pablóhó kis'et'a kruu ngandanūu? ¿A Pablóhó kikj'áts'enūu nk'ie nga kisaténtó? ¹⁴ Tsjáha máb'achjihí Ntíaná nga najmi tjin ajinnūu xi an tsatentá, nku tutuhú Krispo kō Gayo. ¹⁵ B'a ts'ín najmi ch'a xi b'a kuítsuhu tsa an kikj'ats'an.

¹⁶ Tā tsatentá xinkjín nda Estefana. Najmi tā f'áitsjehenna tsa tjin sa kj'ái xi tsatentá. ¹⁷ At'aha najmi kui xá xi kitsjana Cristo, tsa xuta kuatentá. Nk'ie ní k'uenijmía én nda tsuhu, kui ní xáha xi kitsjana. Kō najmi én nanka ts'inchjén nga nchja, tu xi najmi nku én tiya kamaha ngabayaha Cristo t'a kruu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ajihín ni xi kits'ín Cristo kis'ejña chji nga'yuhun kō kjuankjintak'uhun Ntíaná

¹⁸ Én xi s'enijmí ngat'a ts'e xi nkú ts'ín k'ien Cristo t'a kruu, kui xi tu a éhén maha xuta xi tindyja. Tunga máha ñá xi kin'ek'an kiná, nga'yuhun Ntíaná maná kui éen. ¹⁹ At'aha b'i títu Ntíaná má nga tjit'a xujun: Ts'inndya kjuankjintak'uhun já xi nanka ts'ínnkjink'un.

Ts'inndyajian xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un já nkjink'uun.

²⁰ ¿Yá ndá xi nanka ts'ínnkjink'un? ¿Yá ndá xi tu xí mahá ra xujun? ¿Yá ndá xi mahá nchjanímíyaha ni xi tjín asunnteí? Tu a nihi kits'ín ma Ntíaná kjuankjintak'un nanka xi tjín asunntee. ²¹ At'aha ajin kjuankjintak'un nankaha Ntíaná y'éndá nga najmi kjuankjintak'un xi tjihin xuta skuəkohō ra. Kama mje níhi nga xuta xi s'ejihin én xi tís'enímíu, nga kui xi ts'íink'anke, én xi tu a éhén maha xuta.

²² Xuta xi ntje judio tjeheh ra mjehe skuē kjuankjúhun Ntíaná, kō xi najmi ntje judio tjeheh ra mjehe kuasínñjuhu nku kjuankjink'un nanka. ²³ Tunga jin, nga kis'et'a kruu Cristo tīb'enímíu. Kui ni xi najmi sasíhin xuta xi ntje judio tjeheh ra kō tu a éhén maha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra.

²⁴ Tunga máha xuta xi Ntíaná kinchjaha nga kjuáts'e, ndaha tsa xi ntje judio tjeheh ra kō ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeheh ra, kui xi ts'ínkjáíhin nga ajihin Cristo tsakúchji Ntíaná nga'yúhun kō kjuankjintak'uhun. ²⁵ At'aha ni xi y'éndá Ntíaná xi tu a nihi mahá xuta, 'yún tjín saha sin nk'ie nga ni xi ts'ínnkjink'un xuta. Kō má b'a mahá xuta nga ts'ínnkjink'un nga najmi tjihin nga'yún Ntíaná, yō ní 'yún bakúchji nga'yúhun nga nga'yún xi tjihin xuta.

²⁶ Jun já nts'e, n'ekj'áitsjon xi nkú ts'ín kinchjanuu Ntíaná nga kjuáts'enuu. Najmi nkjin mahanu xi yaha nga nkjink'un. Najmi nkjin mahanu xi já k'aku. Najmi nkjin mahanu xi nk'a tjoon. ²⁷ Tunga xi tu a xutáhá mahá xuta, kui xi j'ájin Ntíaná tu xi tsjáha ra kjuasubá já nkjink'uun. Kō j'ájin xuta xi najmi chumi ni chjihí ra nginkun xuta tu xi tsjáha ra kjuasubá já xi nk'a tjen. ²⁸ Ta j'ájin xuta xi najmi b'achjihí ra xuta kō xi najmi nda tí'mihi. Ta j'ájin santaha ni xi najmi kjee tjín tu xi kjéxihin ni xi ja tjín. ²⁹ B'a kits'ín Ntíaná tu xi najmi ch'a nk'a kama k'uasjehe yjohō nginkun.

³⁰ Tunga nkuhú kits'ín makonuu Ntíaná Cristo Jesu kō kits'ín nga Cristo tsichu ma kjuankjintak'unná. Ngat'aha ni xi kits'ín Cristo naxu tsichu maá nginkun Ntíaná, kík'áts'ená kō y'échjintjai jéná. ³¹ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tjt'á éhén Ntíaná: “Xi nk'a k'uasje yjohō, ngat'aha ní ni xi kits'ínkōhō Ntíaná, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjohō.”

2

B'i ts'ín kits'ínkjáítsjehēn Pablo xuta ninku Corinto xi nkú ts'ín y'enímíhi én nda tsuhu Cristo

¹ Já nts'e, nk'ie nga tsichuk'ienímínuu én xi Ntíaná tīb'ejña chji nd'ái, najmi én tsjo tsu kits'inchjén kō tsa én xi nanka. ² Najmi kama mjena tsa kj'ái nihi kinchja ajinnuu. Nku tutuhú Jesucristo kinchjanímíya kō á kruu k'ient'áha.

³ Nk'ie nga tsáteñajinnuu najmi ndá chánka kamana yjoná. Títsankjun níná kō xí tīb'atsénkjúnná. ⁴ Kō nk'ie nga y'enímínuu kō tsakuyánuu éhén Ntíaná, najmi kits'inchjén én nkjink'un xi s'ejihin xuta. Espirituhu ní Ntíaná kō nga'yúhun Ntíaná y'ejña chjikohona ni xi kinchja, ⁵ tu xi s'ejihinnuu Ntíaná xi tjihin nga'yún, najmi kjuankjink'uhun xuta.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntíaná xi y'éjña chjiná kjuankjink'uhun Ntíaná

⁶ Tunga ajihin ní xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntíaná kjuankjink'un n'echjéin nk'ie nga chubakoi. Najmi kjuankjink'un xi ts'ínchjén xuta n'echjéin nga chubai, kō ta ndaha najmi kjuankjink'un xi ts'ínchjén já xi batéxuma n'echjéin, já xi ndyja ndyjun nkiní. ⁷ Nk'ie ní bakuyái éhén Ntíaná, chuban-ijmíyái ni xi kits'ínnkjink'un Ntíaná nga y'éjña 'ma. Kui niu xi y'éndá Ntíaná kintehe ni nga kits'ínnda asunntee. B'a kits'ín tu xi s'ehená kjuachánka.

⁸ Ndaha nku xi batéxuma asunntej najmi kamankjihin kjuankjintak'un xu'bi. At'aha tsa kamankjihin niu, najmi kingját'a kruu ra Nda Ntianá xi tjihin kjuachánka.

⁹ Tunga b'ahá kama xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntianá:

Ni xi najmi kieke xuta ko najmi kint'é,
xi ndahachí najmi kjee n'enkjink'un,
kui nihi xi Ntianá y'enda tíjün,
ngandaha xuta xi incha tjohö Ntianá.

¹⁰ Espirituhu Ntianá y'éjña chjiná ni xi y'enda tíjün Ntianá. At'aha Espirituhu Ntianá be sisin ngayjee ni xi tjín ko santaha ni xi yún nankaha Ntianá. ¹¹ At'aha, ýá xi be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un xuta xi kj'ái? Nku tutuhú xuta xu'bo xi be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un. B'a ta ts'ín najmi ch'a be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un Ntianá. Nku tutuhú Espirituhu Ntianá be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un.

¹² Ngat'a ts'añá bi, nginkün Ntianá nibáha Espiritu xi kin'ekjáfhin, najmi asuntej ts'e. Ntianá kitsjáná Espirituhu tu xi kamankjihinná kjuanda xi kitsjáná. ¹³ Kui niu xi chubai nk'ie nga bakuyái. Najmi n'echjéin én xi bitjuhu kjuankjink'uhun xuta. Kjuankjink'un xi bitju níhi Espirituhu Ntianá n'echjéin. B'a ts'ín 'miyaha ri xuta xi tíjñajihin Espirituhu Ntianá ni xi ts'e Espiritu.

¹⁴ Xuta xi najmi tjihin Espirituhu Ntianá najmi ts'ínkjáfhin ni xi ts'e Espiritu, at'aha tu a níhi maha. Najmi tjín nkú ts'ín kama kamankjihin ra, at'aha nku tutuhú Espirituhu Ntianá b'éjña chji niu. ¹⁵ Xi tíjñajihin Espirituhu Ntianá, kui xi mankjihin ni xi tjín. Tunga xuta xi k'oö najmi mankjihin á kj'ái ts'ín ts'innkjink'uhun xuta xi tíjñajihin Espirituhu Ntianá.

¹⁶ At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntianá:

¿Yá xi be xi nkú ts'ín ts'innkjink'un Ntianá?

¿Yá xi tsjániyáha?

Tunga ñá bi, n'enkjink'aán xi nkúhu Cristo at'aha Espirituhu Ntianá tíjñajinná.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kikanéhe ko xá xi kikanéhe Apolo ajihin xuta ninju Corinto

¹ Jun já nts'e, najmi kama kinchjakonuu xi nkú ts'ín nchjaka xuta xi tíjñajihin Espirituhu Ntianá. Kinchjako nínuu xi nkú ts'ín nchjaka xuta xi asuntee tjeheh ra, xi nkúhu xuta xi as'ai kuakatuts'ihin ra nga kuakak'á éhen Cristo. ² Kintehe ni nga ni xi ndjá kuakuyánuu, tu ni xi najmi ndjáhá tsakuyánuu. At'aha b'a k'un ntí xihí k'un, ntí xi tu ntáchikihí 'bi, xi najmi ma kjine ni xi ndjá. Ko santaha nd'ai najmi kjee tjíndanuu yjonuu tsa kamankjinnuu ni xi nanka tjín.

³ Asuntee y'a sanuu. Nk'ie nga tjín sa ajinnuu kjuanchini ko kjuachán, ¿a najmi asunteehe y'ahanuu? ¿A najmi b'ahá ts'ín tintsüboö xi nkú ts'ín tjintu xuta asuntee? ⁴ At'aha tjín xi: "An tjennkia Pablo", títsu ko tjín ngá xi: "An tjennkia Apolo", títsu. Nk'ie nga b'a tín'o, ¿a najmi b'ahá tín'o xi nkú ts'ín xuta xi najmi be Ntianá, xi najmi tíjñajihin Espirituhu Ntianá?

⁵ ¿Yáha Pablo? ¿Yáha Apolo? Tu já musuhú niu xi Ntianá kits'ínchjéhen tu xi s'ejihinnuu. Nga nkúnkúi kin'ei xá xi kitsjání Ntianá. ⁶ Xi nkúhu tsa an y'entje yá tuu ko Apolo kikuhun, tunga Ntianáhá xi kits'ín nga kisá yóo. ⁷ Kui b'a maha, najmi xi b'entje yóo ko ta ndaha xi kuhun, tsa kui xi chánka. Nku tutuhú Ntianá xi kits'ín nga kisá yóo, kui xi chánka. ⁸ Xi b'entje ko xi kuhun yóo tu nku chubahá. S'echjihí nga nkúnkúi xi nkú ts'ín kits'ínxá. ⁹ Nga nkúnkúi

makoi xinko nga tin'exat'aihi Ntiana. Jun xi nku joyaha jna xi ts'e Ntiana xi jin tin'exajjin.

Jun xi nku joyaha ni'yaha Ntiana. ¹⁰ Xi nku ts'in tjina kjuandaha Ntiana xi kitsjana, an xi kama nda maestru chjinxjoxi xi kingijina tuts'in ni'yoo. Ko kj'ai nga xi tincha kjesintjen xjoho ni'yoo nd'ai, tunga ndaha ts'in kats'innkjink'un nga nkunku xi nku ts'in ngjuaindjuko xjoo. ¹¹ At'aha Jesucristo, kui xi tuts'in xjoho ni'yoo. Najmi ma s'ejna sa kj'ai tuts'in xjo nga xi ja kjiino.

¹² Asun tuts'in ni'yoo kama chjusintjen xjo xi kamandakoho toonsine, ko a ra toontaba, ko a ra ndjio tsjo k'un, ko a ra yate, ko a ra ndji, ko a ra xka. ¹³ S'ejna chji xa xi kits'in nga nkunku xuta nistjin nga kuasehe Ntiana ni xi kits'in xuta. At'aha nd'i xi k'ua'i kui nistjiun k'uejna chji xi nku k'un xa xi kits'in nga nkunku xuta. ¹⁴ Xi kits'innda xjo xi kuichukjuaha nd'iu, kui xi ts'in k'iahi chji. ¹⁵ Tunga xi kits'innda xjo xi k'uetihi nd'iu, kui xi ndyja ni xi kits'in, ndaha tsa tu kui kuankihi xi nku maha xi nd'i bitujin.

¹⁶ A najmi yanu nga jun xi ninkuhu Ntiana ko nga Espirituhu Ntiana tjina jinuu? ¹⁷ Tsa tin xi ts'in k'atsun ninkuhu Ntiana, Ntiana ts'in kje xi b'a ts'iu. At'aha tsje ninkuhu Ntiana, ko jun bi, jun xi ninkuhu Ntiana.

¹⁸ Najmi tu ch'a k'uanachaha yoho. Tsa tin ajinnuu xi b'a maha nga kui xi nkjink'un xi nku ja nkjink'un xi tin asuntee, tu sa ni nku nda xi najmi chumi nihi xi maha kats'in ma yoho, tu xi b'a ts'in kuichu ma kjuaxihi nku xi nkjink'un. ¹⁹ At'aha kjuankjink'un xi tin asuntee, kui xi tu a nihi nginkun Ntiana. At'aha b'i ts'in tij'a ehen Ntiana: "Ntiana ts'in nga ta kuihi kjuamaaha ja nkjink'un jnejin." ²⁰ Ko b'i ta ts'in tij'a ya: "Ntiana be nga tu a nihi ni xi ts'innkjink'un ja nkjink'un."

²¹ Kui b'a maha, najmi tu ch'a nk'a k'uasjehje yoho ngat'aha ya xi tjenni. Jun kich'o ngayjee ni xi tin. ²² Pablo, Apolo ko Pedro, asuntee, kjuatik'un ko ngabayoo, ni xi tima ko ni xi kama, ngayjee ni jun kich'o. ²³ Cristo y'anuu, ko Ntiana y'aha Cristo.

4

B'i ts'in kitsuya Pablo nku tijin ra xaha ja postru

¹ Kui b'a maha, ja xi ts'in xat'aha ra Cristo katumanuu jin nga chaseni, ja xi kik'ai xaha nga kuakuya ni xi y'ejna 'ma Ntiana nistjin nk'ie ko mjehe nga k'uejna chji nd'ai. ² Yaha nga xi 'baihi nku xa binchih nga kixi ngjuai ko xaha. ³ An bi najmi kjintahana tsa chasoho mi nihi xi nda ko tsa najmi nda tits'ian ko tsa nku nda jue xi b'a ts'in. Ta ndaha an najmi be xi nku ts'in ts'innisih ra yjona tsa mi nihi.

⁴ Nda tjya kjuankjintak'unna tunga najmi kuihi niu tsuhu ra tsa najmi tjenna. At'aha Ntiana ha xi basehe ni xi ts'ian. ⁵ Kui nga najmi tu chashe ruu ya xi nda tits'in ko ya xi najmi nda tits'in kintehe ni nga k'ua'i Nda Ntiana. At'aha kuihi xi kuakuchi ni xi tjina 'ma ma jyuun ko k'uejna chji xi nku ts'in tjintuya animaha xuta. Kui nistjiun Ntiana nda ts'in kuinchjane xuta xi nku ts'in kanehje nga nkunku.

⁶ Jun ja nts'e, Apolo ko yjona kuanchjanimiyahana tu xi chahanu nga najmi tijin nga kuitjatihu xi nku ts'in tij'a. Kui nga najmi tu chanka katumanuu yjonyu ngat'aha xi tjenniu ko as'ai najmi n'echijih ruu xinkuu. ⁷ At'aha, ya xi b'a titsu nga ji xi yun nda sai ajihin xuta xingisoo? Ngayjee ni xi tijin tu kik'aihi. Nk'ie nga tu kik'aihi ri ni xi tijin, ja chuba chankaha tin'esjeheni yjohi, xi nku tsa najmi tu kik'aihi ri ni xi tijin?

⁸ Jun ja tǰinnuu ngayjee ni xi mjenuu. Ja kama nchinó. Ja tsichumo xi nkú joyaha já rei xi najmi ta machjéhen ra jin. Mjena tsa já rei kjuaxi kamo kai, tu xi b'a ts'ín ko jin sakút'ahani xánuu nga ta kuatexumai. ⁹ At'aha b'a mana nga jin xi t'iminí já postru Ntíaná kitsjánte nga kamai xi nkúhu já xi finijé, xi tǰin nga n'ek'ien. Ntitsjee ko xuta tibe ni xi timat'ain. ¹⁰ Jin xi xuta chini t'iminí at'aha Cristo n'exát'ajhi, ko jun xi xuta nkjink'un kamo nga kis'ejinnuu Cristo. Jin xi najmi tǰinni nga'yún, jun xi tǰinnuu nga'yún. Jun nda ts'ín ts'ínkjáinnuu xuta, jin ch'on ts'ín ts'ínkjáinni.

¹¹ Santaha nǰstjin nd'ai kjintjá tǰyái ko santaha ni xi s'i najmi tísakúni. Najmi tǰinni najyun, tǰbich'onjinni ko chuba tinimasún ní. ¹² Jin kjineni yjoni. Ch'on tsuni xuta, tunga binchintjá ní xi b'a tsuni tu xi Ntíaná nda ts'ínkoho ra, ndaha tsa b'a tǰtsuni. Tjennki unkieni xuta, tunga n'e chúkjuá ní. ¹³ Ch'on ts'ín nchjayaneni xuta, tunga én ndahá n'ek'óyajihi xi b'a tsuni. Ja tsichu mai xi nkúhu stjé ajihin xuta asunntee, xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjilí ra. B'a tǰimat'ain santaha nǰstjin nd'ai.

¹⁴ Najmi tǰb'et'ánuu ni xu'bi tsa tu xi tsjahanuu kjuasuba. Tǰb'et'á níná ni xu'bi tu xi tǰtsjaníyáhanuu jun xi ntína xi tjona. ¹⁵ At'aha ndaha tsa s'enuu te mij xi kuakúyanuu éhen Cristo, tunga najmi nkjihín na'mi xi s'enuu. An tsichu ma xi nkúhu tsa na'minuu nga y'enijmínuu én nda tsuhu Cristo Jesu, kui xi kits'ínk'íéntu tǰk'unnuu.

¹⁶ Kui b'a maha, tǰbankihinnuu nga chase chubayahanú tu xi b'a ta n'ehenu. ¹⁷ Kui kjuaha nga tǰts'ínkjésehennuu Timoteo, xi ta kikj'áts'ehé Nda Ntíaná. Kui xi xi nkú joyaha ntína xi tjona, xi ma 'yún k'an. Ts'ínkj'áts'jennuu xi nkú tǰts'ian nga tǰts'inxát'aha Cristo Jesu, xi nkú ts'ín bakuyá ngayjee nǰnku xi tǰin tu má xi tǰjehen.

¹⁸ Tǰjin xi chuba tǰbasin tǰtjuhún ajinnuu at'aha b'a tǰtsu nga najmi kfínsennuu. ¹⁹ Tunga tsa Ntíaná mjehe, kfínsé xatinnuu ko skue najmi tu nkú tǰtsu jóo. Ta skue nkú tu nk'a xáha xi b'a tǰincha tsu. ²⁰ Nk'ie nga Ntíaná batéxumaha xuta, ni xi ts'ín xuto bakúchji nga Ntíaná batéxumaha, najmi ni xi tsu. ²¹ ¿Má nihi xi mjenuu? ¿A nk'ie nga kfínsennuu, ndjá ts'ínkonuu? ¿A ra tu sahá kjuatjo kfínkonuu ko nǰmakjuá kuasennuu?

5

B'i ts'ín tsasehe Pablo kjuaha nda xi tǰǰnjajihin xuta nǰnku Corinto

¹ Kjuaxi nga tǰinu'yá nga tǰǰnjajinnuu nku xi ta kuihi najúhun tǰǰnako, ni xi ta santaha xuta xi najmi be Ntíaná najmi ts'ín. ² ¿Nkú ts'ín nga tsjo tǰimahanuu xi nkú ts'ín tǰfi nǰnku? ¿A najmi tǰjihín ni nga k'úé babanuu ngat'aha ni xi tǰimoo ko najmi ta k'uaǰintehe ruu nga k'úéǰnjajinnuu nda xi b'a tǰts'íun?

³ Ndaha tsa kjin tǰǰnjannuu tunga animanahá tǰntsubajiun. Kui nga b'a mahana xi nkúhu tsa tǰǰnjajinnuu. Ko xi nkúhu tsa tǰǰnjajinnuu, ja b'a kixian nga najmi nda tǰin ni xi tǰts'ín ndo. ⁴ Nk'ie nga kama njakú xi nkúhu tsa an kúateǰnjajinnuu ko ta k'úéǰnjajinnuu nga'yúhun Nda Ntíaná Jesu, ngajoho Nda Ntíaná Jesu ⁵ n'ekjas'ohoon ndanindoo nda xi b'a tǰts'íun. B'a ts'ín katatsuhun yjoninte ngatitsuhun tu xi n'ek'ankihi animaha ndo nǰstjin nga k'j'uaǰ ngáha Nda Ntíaná Jesu.

⁶ Ngat'a ts'e xi nkú ts'ín tǰntsuboo, ¿nkú ts'ín nga tsjo tǰimahanuu nk'ie nga tǰn'ekjóhooon nda xi b'a tǰts'íun? ¿A najmi yanú nga kutin na'yu san ts'ínsanyje na'yu nǰnkuon? ⁷ Ngatitsuhun ndo, kui xi nkú joyaha na'yu san. Tǰts'ínkatsúnnuu ngatitsuhun. Chjúxiun ndo xi nkú ta ts'ín xuta xi ntjehé judio tǰjehen ra nga kjexín na'yu soon kintehe ni nga k'uasje S'í Pascua. At'aha Cristo

ja k'ienntjáí ngandaná, kui xi chutsankaha S'í Pascuaná kō jun xi nkú joyaha na'yu tsetse xi najmi tā tjihin rā na'yu san. ⁸ Kui b'a maha, n'esjekohoná S'í ninkuan xi najmi tjihin na'yu san. Kui xi tsuhu rā nga najmi tā kas'ejñajinná kjuangak'un kō kjuach'onk'un. Tū sa ní je kas'eyaná kō naxu.

⁹ Xujun xi ja kits'inkjinnu b'a kixinnu nga najmi tū n'engujinkoo yjonuu xuta xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan. ¹⁰ Tunga najmi xuta xi najmi behé Ntíaná kinchjajihín nga b'a kixian. Tā ndaha xi 'yún mjehe toon, tā ndaha xi ts'ín ndyjé, kō tā ndaha xi ts'intsjohō ntia xi ntsja xuta ts'innaha. At'aha tsa najmi kuintsujihun xuta xi b'a ts'ín, tjihin ni nga kuitju ei asuntee ma. ¹¹ Nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a kixinnu nga najmi tū n'engujinkoo yjonuu xi chuba já nts'eé ts'ín ma yjohō tunga jminchjihín fantuko ngá, kō tsa xi 'yún mjehe toon, kō tsa xi ts'intsjohō ntia xi ntsja xuta ts'innaha, kō tsa xi nchja én ch'on tsu, kō tsa xi ma ch'i, kō tsa xi ndyjé ts'ín. Xi chuba já nts'ehé ts'ín ma yjohō tunga b'ahá ts'ín ngá, santaha niñu najmi tū chineko.

¹² At'aha an najmi tjeheña nga kuasehe tsa tjeheñ jé kō tsa najmi tjeheñ jé xuta xi najmi ninku nchjaha rā. Tunga máha jun, ¿a najmi tjihin ni nga chasohō ni xi tíma aya ninku? ¹³ Kui nga tiyú tjennkihinu nda ngatitsuun. Xuta xi najmi ninku nchjaha rā bi, Ntíaná tjeheñ rā nga kuasehe tsa tjeheñ jé kō tsa najmi tjeheñ jé.

6

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjihin nga s'enda nku kjuasti ajihín xuta ninku

¹ Tsa kjuasti sakúkohō xinkjín já nts'eé, ¿á ma k'un fisehe rā já jue xi najmi benkjúhun Ntíaná tū xi k'úéndaha kjuaha, antehe ni nga xuta xi s'ejihín Ntíaná nguaisehe rā? ² ¿A najmi yanú nga xuta xi s'ejihín Ntíaná kuasehe ni xi nda kō tsa xi najmi nda xi kits'ín xuta xi tjin asuntee ndyjun nkiní? Tsa jun xi b'a n'oo, ¿nkú ts'ín najmi kamanuu k'úéndahanu nku ni xi najmi 'ni tjin? ³ ¿A najmi yanú nga tā santaha ntitsjee chaséhe mí nihi xi kits'ín? Kui nga tjihin nga kamahaná k'úéndaá kjuasti xi sakúná asuntei.

⁴ Kui nga tsa tín'ekokjuahanu xinkiu ngat'aha kjuasti xi tjin asuntei, ¿á já xi najmi yankjúhun ajihín xuta ninku t'bankisehe ruu nga k'úéndaha kjuanu? ⁵ B'a tíxinnu tū xi kama subahanuu. ¿A najmi tjihin ajinnuu nku ni nkjink'un, xi kamaha k'úénda kjuu xi tjínkohō xinkjín já nts'eé? ⁶ Tū sa ní nginkun já xi najmi s'ejihín Ntíaná tjincha ts'ínkokjuu xinkjín já nts'eé.

⁷ Nga tā juhun tjínkonuu kjuasti xinkiu tsuhu rā nga ja tíndyjajinnuu. ¿Á najmi tū sahá tín'e chúkjuahanu ni xi najmi b'a tjin xi tín'enu? ¿Á najmi tū sahá tí'baintehenu nga n'ehenu ndyjé? ⁸ Tunga tā juhún ni tín'o ni xi najmi b'a tjin kō ndyjé. Najmi xuta xi kj'ai xi b'a tín'ohō. Já nts'ehé ní xi b'a tín'ohō.

⁹ ¿A najmi yanú nga xuta xi najmi naxu ts'ín nginkun Ntíaná, kui xi najmi kama kjuas'enjin nga Ntíaná kuatéxumaha? Najmi tū ch'anachohō yjonuu. Xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan, xi ts'intsjohō ntia xi ntsja xuta ts'innaha, xi najmi benkjún kjuabixahan, já no ya, ¹⁰ xi ts'ín ndyjé, xi 'yún mjehe toon, xi ma ch'i, xi ch'on ts'ín nchjane xuta, kō xi b'anachaha xuta nga kje'ahá ni xi tjihin, ngayjee xi b'a ts'ín najmi kama kjuas'enjin nga Ntíaná kuatéxumaha. ¹¹ Kui ni xu'bi kits'ín k'ua xi tjin ajinnuu nistjin nk'ie, tunga nd'ai ja kisanénnuu. Ntíaná ja k'j'áts'enu. Ja naxu tsichumo nginkun Ntíaná ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntíaná Jesucristo kō ngat'aha Espirituhu Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Ntíaná ts'e yjonintena

¹² “Ma ts'ian tū mí nihí ní”, tsu xuta. B'a tjin, tunga najmi ngandanáá ngatenteē niu. Nda ha tsa ma ts'ian tū mí nihí ní, tunga najmi tsjantéhé ra tsa tjin nku ni xi kjé'yúnna nga ts'íints'ena. ¹³ “Nichineē kants'á tjeheh ra kō kants'á tjeheh ra nichineē”, tsu xuta kō b'a tjin káihin, tunga Ntíaná há ts'íinkatsún nga joo niu. Najmi kui xáha yjonintena tsa tū chubá súnttukonáá xinkjá. Tíjña ní tū xi Nda Ntíaná kama ts'ehe kō tū xi ts'íihin xáha Nda Ntíaná. ¹⁴ At'aha nga'yúhūn Ntíaná kits'ínkj'áiyakohō Nda Ntíaná ngabayoo, kō nā bi, nga'yúhūn tã ts'íinkj'áiyakoná ngabayoo.

¹⁵ ¿A najmi yanú nga nku te ninku nga nkúnkú jun kō nga ninku kui xi yjonintehe Cristo? ¿A nda tjin tsa nku te ninkuhū Cristo kamangujinkō nku naská? Najmi. Nda ha tsa mí yehe. ¹⁶ ¿A najmi yanú nga xi ts'ínkō nku naská, kui xi nkuhú bichú makō yjonintehe naskóo? At'aha b'í ts'ín tjit'a éhen Ntíaná: “Nkuhú yjoninte kujchú ma nga joo.” ¹⁷ Tunga xi nkuhú ts'ín makō yjohō Nda Ntíaná, kui xi nkuhú bichú makō Espirituhū Nda Ntíaná.

¹⁸ Kui nga tiyú t'axihūn ruu ngayje tijká ni xi ts'ín nga chubá fantukohó xinkjín xuta. Tū má ngatitsuhún ni xi ts'ín xuta najmi fas'enjin yjonintehe, tunga xi chubá fantukohó xinkjín, kui xi ts'ín nku ngatitsun xi ts'ín chuntí yjonintehe. ¹⁹ ¿A najmi yanú nga yjonintenuu xi ninkuhū Espiritu Santo xi tíjñajinnuu, Espiritu xi kitsjánuu Ntíaná? Najmi tã ts'ajuhunnu yjonuu. ²⁰ At'aha kis'echjintjainuu nga kich'atsenuu. Kui nga chankjúnkōhonu yjonintenuu Ntíaná.

7

B'í ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e nga k'úéntukō xinkjín xuta

¹ Kuinchjako ma ngánuu nd'ái ngat'aha ni xi kichasjaiyanú nga kin'e nibánu xujun. Nda tjin tsa nku nda najmi kuixan. ² Tunga tū ngat'aha ní nga ma mjehe nga chubá kjúántukohó xinkjín xuta, kui nga tū sahá kat'entukohō chjuún jáx'iun kō nga jminchjūn kas'ehe x'in. ³ Xi tí'mi x'in najmi tū kat'échoho yjohō chjuúhūn nga kjúájñako, kō xi tí'mi chjuún najmi tū kat'échoho yjohō x'ihūn nga kjúájñako. ⁴ At'aha xi tí'mi chjuún najmi tã kui batéxuma subaha ra yjohō. Kō ní x'ihūn batéxumaha yjohō. B'a tã tjin ts'e xi tí'mi x'in. Najmi tã kui batéxuma subaha ra yjohō. Kō ní chjuúhūn batéxumaha yjohō. ⁵ Najmi tū b'ech'óhoo yjonuu xinkiu, nku tutuhú tsa tse mjenuu chubakoo Ntíaná. Tunga t'endakō tíjtunnú xinkiu tū xi tū chubahá nistjin najmi chjúngajnuhunū xinkiu, askahan chjúngajnu ngáhanu xinkiu. At'aha tsa najmi chjúngajnu xinkiu, kjút'ayák'unnuu ndanindoo nk'ie nga najmi kama 'yúhūnnuu.

⁶ Tib'ejñá ndáinnuu tsa b'a n'oo. Najmi kjuá'yún títs'ihinnuu kui nij. ⁷ Mjena kai tsa ngatenteē xuta k'úéntu suba xi nkúhu an, tunga kj'ái kj'áihí kjuanda xi kitsjáná Ntíaná nga nkúnkáá. Najmi tū nku chubá kjuanda xi kik'ainá.

⁸ Ngat'a ts'e xi najmi kjee bixan kō jminchín xi ja k'ien x'ihūn, b'a tíxian nga nda tjin tsa k'úéntu suba xi nkúhu an. ⁹ Tunga tsa najmi kama 'yúhūn nk'ie nga mjehe nga chjúngajnu, tū sahá incha katixan. At'aha tū sahá nda tjin nga kuixan tsa ch'on ts'ín kuinchja animaha.

¹⁰ Ngat'a ts'e xi ja tsixan títsjahá kjuatéxuma xu'bi, kjuatéxuma xi najmi an ts'an, xi Nda Ntíaná ts'e. Xi tí'mi chjuún najmi tū kat'éjña x'ihūn. ¹¹ Tunga tsa ni xi tíb'ejñaha x'ihūn, najmi tã katixahan kō tsa kanchjakōnda ngáha. Kō xi tí'mi x'in najmi tū kat'éjña chjuúhūn.

¹² Ngat'a ts'e xi tíntukō xinkjín nga s'ejihūn kō xi najmi s'ejihūn Ntíaná, an xi b'a tíxihūn, najmi Nda Ntíaná xi b'a ts'ín tíbatéxumaha. Tsa nku nda nts'eé tíjñaha chjuún xi najmi s'ejihūn Ntíaná kō tsa yuhū chjuúhūn nga k'úéjñakohō,

najmi tu kat'ejña. ¹³ Kō tsa nku tachjuún tǝñaha x'in xi najmi s'ejihin Ntiana kō tsa yuhu x'ihin nga k'úejñakohō, najmi tu kat'ejña. ¹⁴ At'aha nda xi tí'mi x'in xi najmi s'ejihin Ntiana, fáts'ehe Ntiana tu ngat'aha chjuúhun xi s'ejihin. Kō tachjuún xi najmi s'ejihin Ntiana, fáts'ehe Ntiana tu ngat'aha x'ihin xi s'ejihin. Tsa najmi b'a maha niu, najmi je ntíhi nginkun Ntiana. Tunga nd'ai Ntiana ja ts'e ntíhi.

¹⁵ Tunga tsa xi najmi s'ejihin Ntiana mjehe k'úejña xi s'ejihin, tsa x'ihin kō tsa chjuúhun maha, najmi tǝñin kǝy'ún nda nts'eé kō a ra nichjaá nga k'úejñako xi najmi s'ejihin Ntiana. At'aha Ntiana mjehe nga s'ená kǝyju nga kǝintsubaá. ¹⁶ At'aha, ¿nkú n'e yahani ji xi tí'mihi chjuún tsa kǝjneihi x'ihin? ¿Kō nkú n'e yahani ji xi tí'mihi x'in tsa kǝjneihi chǝñin?

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ja játs'ená Ntiana, kui xi 'yún chǝñi ra

¹⁷ Tunga tǝñin ni nga kat'entu nga nkúnkú xuta xi nkú ts'in kitsjáha Ntiana kō kat'entu xi nkú ts'in tǝntu nk'ie nga Ntiana kinchaha nga kǝuáts'ehe. Kui kǝuatéxuma xu'bi xi tsjaha ngayjee xuta ninku. ¹⁸ Xi Ntiana kǝj'áts'ehe nk'ie nga ja kin'ehe ni circumcision, najmi tu katǝntaha ra yjohō. Kō xi Ntiana kǝj'áts'ehe nk'ie nga najmi kǝee n'ehe ni circumcision, najmi tu kats'in ni circumcision. ¹⁹ Najmi chumi ni ts'ǝñin tsa kin'ená kō tsa najmi kin'ená ni circumcision. Nk'iehé nga n'etjusaán kǝuatéxumaha Ntiana, kuihi xi chǝñi ra.

²⁰ Kat'entu saha nga nkúnkú xuta xi nkú ts'in tǝntu nk'ie nga Ntiana kinchaha nga kǝuáts'ehe. ²¹ Tsa ja tsatéñahi jóo nk'ie nga kǝj'áts'ehi Ntiana, najmi tu fantaha ri yjohi. Tunga tsa tsakú niyáhi nga kama ndaǝhi yjohi, b'a n'ei. ²² At'aha xi kǝh'ats'e nk'ie nga Ntiana kǝj'áts'ehe, kui xi ja ndaǝhi yjohō nginkun Nda Ntiana. B'a ta tǝñ ts'e xi ndaǝhi yjohō nk'ie nga Ntiana kǝj'áts'ehe. Kui xi xuta musuhu Cristo nd'ai. ²³ Tse chǝñi xi kis'echǝñi nga kǝh'atsenuu, kui nga najmi tu xuta musuhu xuta n'e mahanu yjonuu. ²⁴ Kui b'a maha, já nts'e, xi nkú ts'in tintsuba nk'ie nga Ntiana kitsýanu nga kǝuáts'enuu, b'a ts'in tintsuba sahanu nginkun Ntiana.

B'i ts'in basehe Pablo ngat'a ts'e tsa kǝixan xuta ninku kō tsa najmi

²⁵ Ngat'a ts'e xi tǝñ xunkú najmi tǝñna nku kǝuatéxuma xi kitsjá Nda Ntiana xi tsjaha. Tunga xinyahanuu xi nkú ts'in ts'innkǝñin k'an. At'aha Ntiana tsase nǝmana nga kits'in mana nku xi ma n'e s'ejihin ni xi tsu. ²⁶ B'a mana nga nda tǝñ nga kat'entu saha xuta xi nkú nga ts'in tǝntu tu ngat'aha kǝuanǝma xi tǝñ nd'ai.

²⁷ ¿A tǝñahi chjuún? Najmi tu binchisjá niyái xi nkú ts'in k'úejñai. ¿A najmi tǝñin chjuún? Najmi tu binchisjá niyái nga kǝixain. ²⁸ Tsa tǝbixain, najmi ngatitsun tǝn'ei. Kō tsa nku takǝñ xunkú tǝbixan, najmi ngatitsun tǝts'in. Tunga xi kǝixan s'ehe kǝuásti xi tǝñ asuntee. An bi, najmi mjena tsa kǝitǝjǝiuu kui niu.

²⁹ Jun já nts'e, ni xu'bi xi mjena xinnuu. Tu chubaha nǝtǝñ tǝñna sa. Kui nga nǝtǝñ xi ndyja saha, xi tǝñin chjuún kats'in xi nkúhu tsa najmi tǝñin. ³⁰ Xi tǝntá kats'in xi nkúhu tsa najmi tǝntá. Xi tsjo tǝñin kats'in xi nkúhu tsa najmi tsjo tǝñin. Xi tǝb'atse tsa mí nihi, kats'in xi nkúhu tsa najmi kui ts'e niu. ³¹ Kō xi tǝts'inchǝñ tsa mí nihi, kats'in xi nkúhu tsa najmi kui niu xi 'yún chǝñi. At'aha ndyja asuntee xi tǝyaa nd'ai.

³² Mjena nga najmi kǝúántaha ruu yjonuu. Xi tǝñ xunkú, kui xi ni xi ts'e Nda Ntiana fantaha ra yjohō kō xi nkú ts'in ts'ǝñ ni xi tsjohō Nda Ntiana. ³³ Tunga xi tǝñaha chjuún, ni xi tǝñ kui xi fantaha ra yjohō kō xi nkú ts'in ts'ǝñ ni xi tsjohō chjuúhun. ³⁴ B'a ts'in najmi nkúhu ni xi kǝntaha ra. Nku tachjuún xi najmi tǝñin x'in kō a ra takǝñ xi tǝñ xunkú, kui xi fantaha ra yjohō ni xi ts'e

Nda Ntíaná kō xi nkú ts'ín kama je yjonintehe kō animaha. Tunga tachjuún xi tǐjñaha x'in, ni xi tǐjn kui xi fántaha rá yjoho kō xi nkú ts'ín ts'íin ni xi tsjoho x'ihin.

³⁵ Ngandanuu b'a tǐxihinnuu. Najmi mjena tsa ch'á ts'ink'anjinuu. Mje nína nga nda n'e kuǐntsuboo kō n'ekjas'en sisihuun yjonuu Nda Ntíaná.

³⁶ Tsa tǐjn xi b'a maha nga najmi tǐts'íntjusunko ni xi y'éndako takjín xi ja tǐindakoho, kō tsa ja tǐf'a núhu takjín kō b'a maha nga tu sahá nda tǐjn nga kuixanko, kats'ín xi nkú ts'ín tíma mjehe. Katixan. Najmi ngatitsun niy.

³⁷ Tunga xi tǐjinkuhú k'un nga najmi kuixan kō chúkjuaha ts'ín jnenta yjoho nga chjuún ma mjehe, kō ma 'yúhun nga b'éch'oho yjoho, kō ja kits'ínnkjink'un sisin nga tu sahá nda tǐjn nga najmi kuixan, nda tǐjn nga najmi kuixan. ³⁸ Kui b'a maha, xi kuixankoho xi tǐindakoho, nda ts'íin. Tunga 'yún nda tǐjn sa ni xi ts'íin xi najmi kuixan.

³⁹ Nku tachjuún xi tǐjñaha x'in, kui xi tǐjt'a'yúnko x'ihin nk'ie nga tǐjña sa. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndaí ngáha rá yjoho kō kama k'úéjñako ngáha xi mjehe, tsa nku xi ta s'ejihin Ntíaná k'úéjñako. ⁴⁰ Tunga b'ahá xian nga 'yún nda ts'ín k'úéjña tsa najmi ta k'úéjñakoho x'in. B'a ts'ín ts'innkjihin k'an kō ndzen mana nga ta tǐjñajinna Espirituhú Ntíaná nga b'a tǐxian.

8

B'í ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e nichine xi chje 'b'aihi ntia xi ntsja xuta ts'innda

¹ Kuinchjako ma ngánuu nd'ai ngat'a ts'e nichine xi chje 'b'aihi ntia xi ntsja xuta ts'innda. Ja yaá nkú tǐjhin rá ngat'a ts'e kui ni. Tunga ni xi be xuta, kui xi ts'ín ngak'uhun. Kjuatjoo bi, kui xi tsjá nga'yúhun xuta. ² Xi b'a maha nga be tsa mí nihi, kui xi najmi kjee be xi nkú ts'ín tǐjhin nga skué. ³ Tunga xi tjoho Ntíaná be yáha xuta xu'bo.

⁴ Kui b'a maha, ngat'a ts'e tsa ma chine nichine xi chje kik'aihi ntia xi ntsja xuta kits'ínnaha, yaá nga ntia xu'bo najmi chumi ni chjǐhi rá kō nga nku tutuhú maha Ntíaná. Najmi tǐjn sa kj'ai. ⁵ Kjuaxi nga tǐjn nk'a ján kō t'anankiu xi ntia tsuhú xuta, kō santaha nkjin maha xi 'mi ntia kō nkjin maha xi chuba yankjúhún. ⁶ Ná bi, nku tutuhú maha Ntíaná. Kui xi Ntia Na'miu xi kits'ínnaha ngayjee ni xi tǐjn kō at'aha mjehe kui nga tintsubahaná. Kō ta nku tutuhú maha Nda Ntíaná, kui xi Jesucristo xi ngat'aha tǐjhin ni xi tǐjn kō xi ngat'aha tintsubahaná.

⁷ Tunga najmi ngatenteehé xuta be ni xu'bi. Tǐjn xi ja kama nkaha ntia xi ntsja xuta ts'ínnaha. Tsa xuta xu'bo kjine nichine xi chje kik'aihi ntio, tu sa b'ahá tsu ngá kjuankjintak'uhun nga ja chuntí kama nginkun Ntíaná, at'aha najmi ndjá tǐjya kjuankjintak'uhun. ⁸ Kjuaxi nga najmi ngat'aha ni xi chineé binchúk'un tiñaha Ntíaná. Najmi 'yún nda kama saá tsa chineé kō najmi 'yún ch'onk'un kama saá tsa najmi chineé.

⁹ Tǐjña ndáinu ni xi ma chino, tunga chasenú nga ni xi chino najmi ts'ínnadyajihin xuta xi najmi ndjá tǐincha. ¹⁰ At'aha tsa nku xi najmi ndjá tǐjya kjuankjintak'uhun skuéhi ji xi ja yai ni xu'bi nga kabinchin nku ante má yankjún ntia xi ntsja xuta kits'ínnaha kō nga tǐchinei ni xi tǐjn yo, ¿a najmi kohó kui kama k'un kjine ni xi chje kik'aihi rá ntia xu'bo? ¹¹ B'a ts'ín ngat'aha ni xi yai ndyaha nda nts'eé xu'bi xi najmi ndjá sǐña, xi Cristo k'ienntǐjli.

¹² Nk'ie nga b'a ts'ín tǐn'ekatsúnjiun kjuankjintak'uhun já nts'eé xi najmi ndjá tǐincha, ngatitsun xi tǐfi kontraha já nts'eé tǐn'o kō ta xi tǐfi kontraha Cristo. ¹³ Kui b'a maha, tsa ngat'aha nichinena tǐts'inkijehinna ngatitsun

nda nts'é, tu sahá ndaha nku nistjin najmi ta kjinéhena yjo, tu xi b'a ts'in najmi ts'inkijnejihinna ngatitsun nda nts'é.

9

B'i ts'in tsasintjai yjoho Pablo nga kjuaxi nga nda postru

¹ ¿A najmi kamahá ts'ian ni xi ts'in nku nda postru? ¿A najmi nda postruná? ¿A najmi tunkáhán kikiékohona Nda Ntíaná Jesu? ¿A najmi juhún nga chjihí xá xi títs'ian nga Nda Ntíaná títs'in xáha? ² Ta ndaha tsa tjin xi najmi ts'inkjáíhín nga an xi nku nda postru, tunga jun tjihín nga n'ekjáínnú. At'aha nd'ai nk'ie nga s'ejinnuu Nda Ntíaná, kui niu xi bakúchji nga kjuaxi nga an xi nku nda postru.

³ B'i ts'in básintja yjona nginkun xuta xi b'aya xána. ⁴ ¿A najmi kamahá n'ekjáíhín an ko Bernabe ni xi chineí ko ni xi s'i? ⁵ ¿A najmi kamahá nga s'ejiani chjuún xi s'ejihín Ntíaná, xi tsjénkoní nga kujinimai xi nkú incha ts'in já postru xingisoo ko já nts'e Nda Ntíaná ko Pedro? ⁶ ¿A tu nkuhú an ko Bernabe tjihinni nga n'exái tu xi sakúhuni ni xi machjénni?

⁷ Nku nda jun, ¿a kuihí b'échjí ni xi fet'aha nga ts'in xáha? Xi b'éntje tuntsjajé, ¿a najmi kjinehé tuu? Xi kunntá chutsanka, ¿a najmi yohó sakút'aha ni xi kjine? ⁸ ¿A kjuankjintak'un ts'ahán t'basjéhena ni xi tíxian? ¿A najmi b'ahá ta ts'in tjt'a kjuatéxumoo? ⁹ At'aha b'a ts'in y'ét'a Moise xujun kjuatéxumoo: “Najmi tu tsa b'e'ohoo turu tsa tu xi najmi kjinehe tuniñu nk'ie nga títs'inxá nga t'bitjía tuniñu.” ¿A turuhú kjintaha ra Ntíaná? ¹⁰ ¿A najmi ngandanáhá b'a kitsú? Johon, ngandaná b'a ts'in kis'et'aha kjuatéxumoo. At'aha xi bakján t'anankiu ko xi bitjía tuniñu, kui xi tjihín nga kúyaha nga ta sakút'aha chon.

¹¹ Kui kjuaha, tsa jin t'f'entjeheni ajinnuu ni xi ts'e Ntíaná, ¿a tsehé ni xi t'binchii tsa ta sakút'ani chuba chahan ni xi tjinnuu ei asunnteí? ¹² Tsa kj'ai ma sakút'aha ni xi tjinnuu, ¿a najmi 'yúhún tsuhuni nga sakút'ani ni xi tjinnuu? Kamaní kujinchii, tunga najmi b'ahá t'n'ei. Ni xi n'e ní, n'e chúkjuai ngayjee ni xi mat'ain tu xi najmi chumi ni k'uéch'ohoo ra xuta én nda tsuhu Cristo.

¹³ ¿A najmi yanú nga xi ts'inxá ninku kjine ni xi masún ninku ko xi ts'inxát'a nachan chje ta sakút'aha yjoho chu xi n'ek'ien yo? ¹⁴ B'a ta ts'in y'énda Ntíaná nga xi b'énijmí én nda tsuhu, én xi k'uénijmí k'uéntuhu. Yo sakúhu ra ni xi kjine.

¹⁵ Tunga an ndahachí najmi t'bankia ni xi t'jihín nga kanéna kai. Ko ta ndaha najmi títs'innnú tsa tu xi ni k'uaihínú. Tu sa ní nda tjin tsa kuayá kintehe ni nga tu nku k'uaihína ni, at'aha tsjo tjinna nga najmi chumi ni t'baína. ¹⁶ Nk'ie nga t'f'énijmíá én nda tsuhu Jesucristo, najmi kui kjuaha tsa nk'a k'uasjéhena yjona. At'aha ja tjinena nga b'a ts'ian. ¡Níma rú ts'ihinna tsa najmi k'uenijmíá én nda tsuhu Jesucristo!

¹⁷ Kui b'a maha, tsa xá an mjehena k'uenijmíhina én nda tsuu, ts'inkjáíhín chjina. Tunga tsa tjinena nga k'uenijmíá, a xá xi kik'aihína títs'ian ma. ¹⁸ Kui nga, ¿mi chjishi xi ts'inkjáíhín ra ma? Chjina nga najmi f'achjá nga b'énijmíá én nda tsuhu Jesucristo ko nga najmi bankia ni xi kanéna ngat'aha nga t'f'énijmíá én nda tsuu.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi ts'in nga ts'in xáha

¹⁹ Ndaha tsa ndaina yjona, tunga jahá kits'in ma yjona nku nda musuhu ngayjee xuta, tu xi b'a ts'in nkjin xuta ts'in ngana sahana nga kuakj'á éhen Cristo. ²⁰ Ajihín xuta xi ntje judio tjeheh ra b'a ts'ian xi nkú ts'in xuta xi ntje judio tjeheh ra, tu xi ts'in nganahana kui xuto. Ndaha tsa an najmi

tíjñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tunga ajihín xuta xi tíjñanehe kjuatéxumoḡ b'a ts'ian xi nkú ts'ín xi tíjñanehe kjuatéxumoḡ, tu xi ts'in nganahana kui xuto.

²¹ Ajihín xuta xi najmi tíjñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise b'a ts'ian xi nkúhu tsa ko an najmi tíjñanena kjuatéxumoḡ, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi tíjñanehe kjuatéxumoḡ. Tunga najmi tíjña t'axihín ra kjuatéxumaha Ntíaná, at'aha kjuatéxumaha Cristo tíjñajihín. ²² Ajihín xuta xi najmi ndjá tíjñcha nginkun Ntíaná b'a ta ts'ín ts'in ma yjona, tu xi ts'in nganahana xuta xi najmi kje ndjá tíjñcha. Ts'in ma yjona xi nkú k'un ngayje tikjá xuta tu xi tjin xi k'uankihi. ²³ B'a títs'ian at'aha xáha én nda tsuhu Jesucristo títs'ian ko tu xi ta sakúhuna kjuanda xi tsjá.

²⁴ A najmi yanú, nk'ie nga nkjin maha xi bangatsanka, nkuhú xi ts'ín ngana? Kui nga týútsanka sisihinnu tu xi kama n'ekjáihín ruu chjí xi k'uainá. ²⁵ Ko xi b'énda yjoho nga tsúton, nkjin ni xi b'éch'oho yjoho. B'a incha ts'ín tu xi kama ts'ínkjáihín ra nku chjí xi batsun. Tunga ná bi, tíb'endaá yjoná tu xi n'ekjáihín raá nku chjí xi najmi maha batsun.

²⁶ An bi, najmi títbangatsanka xi nkúhu xi chubá títbangatsankahá ko najmi tikjan xi nkúhu xi chubá tít'éjin séhén. ²⁷ Tu sa ní títsjaha kjuanima yjonintena ko títs'ink'a niyá, tu xi najmi ndyjahana an xi y'enijimihi xuta xingisoḡ.

10

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kits'ínchjén ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio

¹ Jun já nts'e, najmi mjena nga n'echayo ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio. Ngayjee y'ema kintehe nintj xi kitsjániyáha ko ngayjee j'atikjá ntáchak'uun. ² B'a ts'ín ngayjee nkuhú kamakoho Moise nga kisaténtájin nintju ko ntáchak'uun.

³ Nkuhú nichine xi kitsjáha Ntíaná incha kikjine ngayjee ⁴ ko nkuhú ntá xi kitsjáha Ntíaná incha kik'i ngayjee. Incha kik'i ntánijua xi tsitjuhu nku naxi xi kitsjáha Ntíaná. Kui naxiu xi Cristo ko kui naxiu xi kitsjenkoho. ⁵ Tunga ndaha tsa b'a kama, najmi kisasihín Ntíaná xi nkú ts'ín y'entu nkjin xuto. Kui kjuaha incha k'iehen ante kixiu.

⁶ Ni xi kamat'ain xuta xu'bo kis'ejña chubayaná, tu xi najmi n'e mjehená ni xi najmi nda xi nkú ts'ín kits'ín mje xuta xu'bo. ⁷ Najmi tu n'etsjohoo ntja xi ntsja xuta ts'ínnda xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo, xi nkú ts'ín tjt'a éhen Ntíaná: "Y'entu xuta nga kikjine ko kik'i ko askahan incha tsisintjen nga kitenki tsjo."

⁸ Najmi tu chubá suntukonáá xinkjá xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen kan jan mií nga nkuhú nistjin sa. ⁹ Najmi tu chjut'ayák'aán Nda Ntíaná xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen nga kikjinehe ra ye. ¹⁰ Najmi tu chubayanó Ntíaná xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha nga ntítsje xi ts'ínkje xuta kits'ínk'iehen ra.

¹¹ Ni xu'bi xi kamat'ain ntje cháha xuta judio, kui xi kis'ejña chubayaná. Xujun éhen Ntíaná kis'et'a niu tu xi tsjániyáhaná ná xi tintsubaá nd'ai nistjin xi fekuu. ¹² Kui b'a maha, xi ts'innkjink'un nga najmi kujjnenki, kakuhun yjoho tu xi najmi kujjnenkihi. ¹³ Ni xi tímat'on nga tíchjut'ayák'unnuu najmi ts'ati sa nga ni xi mat'ain xuta. Ma ma 'yún tak'aán Ntíaná. Najmi tsjánte tsa 'yún chjut'ayák'un sanuu nga k'juafinenuu nku ni xi najmi kujjnjúkuuanuu. Tsjániyá nínuu xi nkú ts'ín kuitjunkihihi nk'ie nga chjut'ayák'unnuu, tu xi b'a ts'ín n'e chjújuahanu ni xi njibanenuu.

¹⁴ Já nts'ena xi tjona, kui nga tankín t'axihín ruu ntja xi ntsja xuta ts'ínndaha. ¹⁵ Tíinchjakonuu xi nkúhu xuta xi be ni xi ts'ín. N'enkjink'un sisiun ni xi

tíxinnuu. ¹⁶ Nk'ie nga 'yaá binu nkjúun nga 'báihí máb'achjíhí Ntíaná, ¿a najmi nkuhú bichú majihín jníhí Cristo? Kó nk'ie nga chineé nínkuan xi bakjanyáá, ¿a najmi nkuhú bichú majihín yjonintehe Cristo? ¹⁷ Nkuhú maha nínkuon, kui nga nkuhú yjoninte bichú mahaná ndaha tsa nkjin mahaná. At'ahá ngatentee sakút'aná nínkuan xi nkuhú maha.

¹⁸ Chase chubayohoo xuta xi ntje Israel tjehe ra. Xi incha kjine yjohó chu xi chje 'báihí Ntíaná, ¿a najmi nkuhú bichú majihín chje xi s'entusún nachan chje? ¹⁹ Nk'ie nga b'a tíxian, najmi b'a tíxian tsa chjíhí ra ntia xi ntsja xuta ts'índaha kó ta ndaha tsa chjíhí ra yjo xi 'báihí chje. ²⁰ Ni xi tíxin níná, chje xi tsjáha ntia xuta, kui xi jánindoo títsjáha. Najmi Ntíaná tsjáha niu. Najmi mjena tsa tjín ni xi s'ekonuu jánindoo.

²¹ Najmi kama s'iuoyo chutsín xi ts'e Nda Ntíaná kó ta chutsín xi ts'e jánindoo. Najmi kama kuíntsubat'o yámixa xi ts'e Nda Ntíaná kó ta yámixa xi ts'e jánindoo. ²² ¿A ra mjehéná nga kama stihí Ntíaná? ¿A 'yúhún tjinná nga'yún nga kama kuankín kontraá Ntíaná?

B'í ts'ín tsakúya Pablo nkjé chineé yjo xi ja kin'e ma chje

²³ “Ma ts'ian tu mí nihí ni”, tsu xuta. Tunga najmi ngandanáha ngayjee niu. “Ma ts'ian tu mí nihí ni”, tsu xuta. Tunga najmi ngatenteehé niu tsjá nga'yunná. ²⁴ Ndaha nku najmi tu katangisjai ngandaha. Ni xi kama ní ngandaha xuta xinkjín katangisjai.

²⁵ Kama chinoo tu mí yjohó ni xi tjín má saténa yjo. Najmi tu b'a bixiún tsa kui niu xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁶ At'ahá ngayjee asuntee kó ni xi tjíhín, Ntíaná ts'e.

²⁷ Tsa nku xi najmi s'ejihín Ntíaná b'a kuítsunuu nga kuankín chinoo niñu ni'yahá kó tsa mjenuu kuankiún yo, chinoo tu mí ni xi k'uéjnat'ahanuu. Najmi tu b'a bixiún tsa kui niu xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁸ Tunga tsa tjín xi b'a kuítsunuu: “Ntia xi ntsja xuta ts'índaha ja kik'aihí chje yjo xu'bi”, najmi tu chino nk'ie. T'ech'óhoo yjonuu niu tu ngat'ahá tsa nkú kamaha xi b'a kuatsunuu kó tu ngat'ahá tsa kuatsún kjuankjintak'uhun.

²⁹ Najmi b'a tíxian tsa kjuankjintak'uhun xi kjíne niu kuatsún. Kjuankjintak'un níhí xi b'a kuatsúu tíxian. At'ahá, ¿á xi nkú ts'ín tínjhaha kjuankjintak'uhun xuta xi k'jái chasehe ra nga chá mí nihi xi ma ts'ian? ³⁰ Tsa tsjaha máb'achjíhí Ntíaná at'ahá títsjána ni xi tíjne, ¿á kuínchjayanehena xuta tsa kjíne ni xi ja kuatsjaha máb'achjíhí Ntíaná?

³¹ Kui b'a maha, tsa chinoo kó tsa s'iu kó tsa tu mí nihí ni xi n'oo, ngayje ni xi n'oo katakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ³² Najmi tu n'o nga ndyjajihín xuta xi ntjehe judío tjehe ra kó xi najmi ntjehe judío tjehe ra kó ta ndaha xuta nínkuhu Ntíaná. ³³ An bi, tu mí nihí ni xi ts'ian, ni xi sasíhín ngayjee xuta ts'ian. Najmi tu ni xi ngandaná bangisja nga ts'ian. Ni xi kama ní ngandaha xuta ts'ian. B'a ts'ian tu xi k'uankihi.

11

¹ B'a ta n'oo xi nkú nga ts'ian, at'ahá an bi, b'a ta ts'ian xi nkúhu Cristo.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín skuenkjún jminchjún

² Tso ts'ín nchjanijmíyahannuu, já nts'e, at'ahá tehente f'áitsjennuu an kó at'ahá tín'o ni xi tsakuyánuu. Kui ni xi kik'aina kó b'a ta ts'ín kits'inkjas'ennuu. ³ Tunga mjehéna nga choo nga Cristo kui xi tjen tíťjuhun nga nkúnkú jáx'in, kó xi t'f'mi x'in kui xi tjen tíťjuhun chjuuhun, kó Ntíaná kui xi tjen tíťjuhun Cristo.

⁴ Tu yá ndahá ni xi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuínchjako Ntíaná kó tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui xi najmi tibenkjún xi tjen tíťjuhun. ⁵ Kó tu

yá tachjuúhún ni xi najmi k'ue'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntíaná ko tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui tachjuún xi najmi tbenkjún xi tjen titjuhún. Nk'ie nga chasehe raá, b'a joyaha tsa kichj'ajnu kaha. ⁶ At'aha tsa nku tachjuún najmi k'ue'ma nintaku, tu sahá katate ntsjaha. Ko tsa subaha nga kuate ntsjaha ko a ra nga kj'ujánu kaha yjoho, tu sahá kat'é'ma nintaku ma.

⁷ Xi tí'mi ndax'in najmi tjíhin nga k'ue'ma nintaku. At'aha xi nkú ts'in tjyaha Ntíaná, b'a ts'in kits'ínndaha Ntíaná ndax'in xi tjuún, ko kui ndo bakúchji kjuachánkaha Ntíaná. Tunga xi tí'mi tachjuún, kui xi bakúchji kjuachánkaha xi tí'mi x'in. ⁸ At'aha ndax'in xi tjuún najmi yjonintehe tachjuún nibaha ra. Tachjuún xi tjuún ní xi nibaha ra yjonintehe ndax'iun. ⁹ Najmi ngandaha tachjuún kin'endaha ndax'iun. Ngandaha ní ndax'iun kin'endaha tachjuún. ¹⁰ Kui kjuaha tjíhin nga k'ue'ma nintaku xi tí'mi tachjuún, tu xi skuénkjúhún xi batéxumaha ko skuénkjúhún ntítsjee.

¹¹ Tunga ajinná xi s'ejinná Nda Ntíaná, tjín xi chjuún at'aha ta tjín xi x'in, ko tjín xi x'in at'aha ta tjín xi chjuún. ¹² At'aha xi nkú ts'in yjonintehe ndax'iun nibaha ra tachjuún xi tjuún, b'a ta ts'in nd'ai xi tí'mi tachjuún tsihin xi x'in tí'mi. At'aha ngatentee ni xi tjín nginkun Ntíaná nibaha ra.

¹³ N'enkjíntak'un sisiun ni xu'bi. ¿A nda tjín nga nku tachjuún najmi k'ue'ma nintaku nk'ie nga kuinchjako Ntíaná? ¹⁴ Xi nkú ts'in yaha, tsa nku nda ts'ínndju ntsjaha, ta kui ta maha títsjáha kjuasuba yjoho. ¹⁵ Tunga tsjohó tjíhin nku tachjuún tsa ts'ínndju ntsjaha. At'aha kui xi kik'aihi nga ndju kama ntsjaha tu xi k'ue'makoho nintaku.

¹⁶ Tunga tsa tjín xi mjehé k'uesiyáha ni xu'bi, najmi b'a ts'in nkaní ko ta ndaha najmi b'a ts'in nkaha xuta ninkuhu Ntíaná.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjíhin nga n'ekj'áitsjen ngabayaha Nda Ntíaná nk'ie nga kama njákú xuta ninku

¹⁷ Najmi tinchjako tsjo tsjonuu ni xi xínnuu nd'ai, at'aha najmi ngandanuu ma njakúkohonu xinkiu. N'e'un níhi xinkiu nga ma njákú. ¹⁸ Kui ni xu'bi xi tjun xínnuu. Tí'miyana nga b'i ngjáhán ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axiún yjonuu nk'ie nga ma njákú ninku. Ko santaha tís'ejinna ni xi tí'mina, ¹⁹ at'aha tjíhin ni nga ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axiún yjonuu tu xi chaha yá xi ndjá síjña nginkun Ntíaná.

²⁰ Nk'ie nga ma njakúko xinkiu, najmi n'o xi nkú ts'in tsakúyaná Nda Ntíaná nga kikjineko sa já ni'yakuyáha. ²¹ At'aha nk'ie nga chino, b'i ngján nkúnkú fakj'á ni xi ts'e. Tjín xi najmi sakúhu nichinee ko tjín ngá xi ma ch'i. ²² ¿A ra najmi tjíhinuu ni'ya má nga kama chinoo ko s'iu? ¿A tu ni xi najmi chumi ni chjíhi ra tín'ekohonu xuta ninkuhu Ntíaná ko tí'báhi ruu kjuasuba xuta xi najmi chumi ni xi tjíhin ra? ¿Nkú xínnuu? ¿“Nda tín'o”, a xínnuu? Nk'ie nga b'i tín'o, najmi tjín xi nkú ts'in “Nda tín'o” xihinnuu.

²³ Ta kui ma maha én xi kitsjana Nda Ntíaná, ta kui ma maha én xi tsakuyánuu. B'i kixinnuu: Ta kuihi nístjen nga kin'ekjas'en Nda Ntíaná Jesu, jakj'á ninkuan. ²⁴ Nk'ie nga ja kamaha nga kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná, tsakjanya ninkuon ko b'i kitsú: “Kui xu'bi xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanuu. B'i ta n'oo tu xi kj'uaítsjehennuu an.”

²⁵ B'a ta ts'in jakj'á chutsiun nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee. B'i kitsú: “Kui chutsiun t'ibakúchji jnina xi ja t'ib'éndako tsetsehe Ntíaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. B'i ta n'oo tu xi kj'uaítsjehennuu an xki xki nga s'iu.” ²⁶ Kui b'a maha, xki nga chinoo ninkuon ko s'ioo chutsiun, b'aha ra nga

kik'atuts'i_hin kui ni_i santa nkúhu nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná, t**í**bixínyo nga k'ien.

²⁷ Kui nga t**u** yáhá ni xi najmi sku_enkjúhun nga kjine nínkuon ko nga k'úya chutsi_un nga ts'iín xi nkú kitsú Nda Ntíaná, kui xi t**í**tsjehen jé nga najmi t**í**benkjún yjonintehe ko jn**í**h**í** Nda Ntíaná. ²⁸ Kui b'a maha, kintehe ni nga xuta kjine nínkuon ko nga k'úya chutsi_un, t**í**h**í**n ni nga katasejin s**í**sin animaha. ²⁹ At'aha tsa t**í**n xi ch**u**ba kjinehé ko ch**u**ba k'úh**í** nga najmi ts'iínkie yjoho nga yjonintehe Nda Ntíaná niu, kui xi n'enijéhe ra at'aha ch**u**ba t**í**kjinehé ko t**í**'bi niu.

³⁰ Kui k**u**aha nga t**í**h**í**n ajinnuu nkjin xi kjintu'un ko xk'ién ko k'ua xi ja k'ien. ³¹ Tunga tsa ch**u**sejin s**í**sih**í**n animaná, Ntíaná najmi ts'iínk'anjiná jé. ³² Nk'ie nga base Ndantíaná tsa nda ko tsa najmi nda ni xi n'eé, yo t**í**tsjáníyáná t**u** xi najmi n'enijéhená n**í**stjin nga n'enijéhe xuta xi t**í**n asuntee.

³³ Kui b'a maha, já nts'ena, nk'ie nga kama ñjakú nga ch**í**n**o**o nichinee, b'i ngján ch**u**yohoo xinkiu. ³⁴ Tsa t**í**n xi t**í**ma bjoho, ni'yaha kakjine. B'a kats'in t**u** xi najmi ts'iínk'a niyaha ra Ntíaná ngat'aha ni xi t**í**ts'in nk'ie nga t**í**ma ñjakúko xinkiu.

Ni xi t**í**n sa ajinnuu, nk'ie nga kfinsenu k'uendá.

12

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kj'ai kj'ai kjuanda tsjáha Espirituhu Ntíaná xuta ninku

¹ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin t**í**kjá kjuanda xi tsjáha Espirituhu Ntíaná xuta ninku.

² Yo xi nkú n'e tintsu**o**o nk'ie, nga najmi kjee s'ejinnuu Ntíaná. Xi nkúhu tsa kichju'yunnuu nga kitsjennkíhuu ntia xi najmi maha nchja, xi ntsja xuta ts'índaha. ³ Kui b'a maha, t**í**xinyahanuu nga ndaha nku xuta xi Espirituhu Ntíaná t**í**ts'ínkinchjaha najmi ma b'a tsu: “iNajmi nda Jesu!” Ko ta ndaha nku najmi ma: “j**í**Jesu xi Nda Ntíaná!” tsu, tsa najmi t**í**ñajih**í**n Espirituhu Ntíaná.

⁴ Kj'ai kj'ai kjuanda xi 'b**í**h**í** xuta, tunga nkuhú maha Espirituhu Ntíaná xi tsjáha. ⁵ Kj'ai kj'ai xá xi mahá ts'in xuta, tunga nkuhú maha Nda Ntíaná xi tsjá xáha. ⁶ Kj'ai kj'ai ni xi mahá incha ts'in, tunga nkuhú Ntíaná xi ts'in ngayjee niu nga ts'inxájinyjehe xuta ninku.

⁷ Nga nkúnkú kik'áihi nga Espirituhu Ntíaná kuakúchji yjoho ngandaha ngayjee xuta ninku. ⁸ T**í**n xi Espiritu tsjáha nga ku**í**tsuyaha xuta én xi n**á**nka, ko ta t**í**n xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga ku**í**tsuyaha xuta ni xi kamankjih**í**n. ⁹ T**í**n xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga 'yún s'ejih**í**n Ntíaná, ko t**í**n ngá xi ts'iínk**í**hi xuta. Ta kuihi Espiritu xi tsjáha nga b'a ts'iín.

¹⁰ T**í**n xi mahá ts'in kjuankjún, ko t**í**n ngá xi Ntíaná tsjáha éhen, as'ai ts'ínkjas'en niu. T**í**n xi mankjih**í**n tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntíaná t**í**ñajih**í**n xuta. T**í**n xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, ko t**í**n ngá xi ts'ínk'atiya én xi tsjá Espiritu. ¹¹ Nkuhú Espirituhu Ntíaná xi ts'in ngayjee ni xu'bi. Xi nkú ts'in mjehe tsjá ni**í**, b'a ts'in tsjáha nga nkúnkú xuta ninku.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú kich'aá xinkjá ñá xi xuta ninku

¹² Xi nkúhu yjonintená, nkuhú maha tunga nkjih**í**n ni xi t**í**h**í**n nga t**í**xanya. Ko ngayjee ni xi t**í**h**í**n, ndaha tsa nkjin maha tunga nkuhú yjoninte bichú ma. B'a ta t**í**n ngat'a ts'e Cristo. ¹³ At'aha nkuhú Espirituhu Ntíaná k**í**saténtáhaná ngatenteé ko ngayjee kik'ainá nga ki'yaá ta kuihi Espirituhu Ntíaná. B'a ts'in nkuhú yjoninte tsichu mahaná, ndaha tsa xuta xi ntje judio t**í**ehen ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio t**í**ehen ra, ndaha tsa xuta musu xi kich'atse ko ta ndaha tsa xi ndái yjoho.

¹⁴ Nku yjoninte najmi nku ndjuú maha. Nkjin ní ni xi y'ahá rá nku yjoninte.
¹⁵ Tsa b'a kúitsu nku tsukaá: “Najmi yjonintee y'ahana at'ahá najmi ntsa 'mina”, tsa b'a kúitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi tá yjonintee y'ahá ra? ¹⁶ Kó tsa nku tjabaxínñjaá b'a kúitsu: “Najmi yjonintee y'ahana at'ahá najmi tunkun 'mina”, tsa b'a kúitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi yjonintee y'ahá ra?

¹⁷ Tsa tú subahá tunkun kama yjonintee, ¿nkú ts'ín kúinú'yáhaná? Kó tsa tú subahá tjabaxínñju kama yjonintena, ¿nkú ts'ín kj'úántahaná? ¹⁸ Xi nkú ts'ín kisasihin Ntíaná, b'a ts'ín y'éntu nga nkúnkú ni xi tjíhin yjonintena. ¹⁹ At'ahá tsa nkuhú ni xi tjíña, najmi tá yjonintehe ma. ²⁰ Kui nga ndaha tsa nkjin maha ni xi y'ahá rá yjonintee, tunga nkuhú maha yjonintee.

²¹ “Najmi machjénna jí”, najmi tshu tunkaán ntsáá. ²² Tú sa ní má najmi 'yún machjénna yjonintena bixíhaán, tú sa ní kui xi 'yún machjén sa. ²³ Kó xi b'a maná nga kinte tjen, kui xi tú sahá tsjo n'ek'íé saá. Kó má najmi mjená nga kama chji, kui xi b'e'maá, ²⁴ at'ahá najmi machjéhen nga k'úé'maá yjonintena má nga ma chji bixíhaán. B'a kits'ínk'íé Ntíaná yjonintena nga 'yún n'echjí saá xi b'a maná nga kinte tjen.

²⁵ B'a kits'ín Ntíaná tú xi najmi kama ngabihí rá xinkjín yjonintena kó tú xi b'í ngján kúhún rá xinkjín. ²⁶ Nga ngayjee ni xi y'ahá rá yjonintena, tsa tjín xi un tíbehe, tá un skuéhe xi k'oó. Kó tsa 'yún tíchun sahaá nku, ngayjee xi k'oó tá tsjo incha kamaha.

²⁷ Jun xi yjonintehe Cristo. Nga nkúnkú jun, jun xi yjonintee. ²⁸ Ntíaná kitsjá nga s'e ajihín xutá nínku tjun já postru, xi ma johó já profeta xi tsuya én xi Ntíaná tsjáha, xi ma jahan já maestru, kó askahan xi mahá ts'ín kjuankjún, kó xi mahá ts'ínkíhí xutá, kó xi be nkú ts'ín kuasínko xutá, kó xi tsjen títjun, kó xi nchjá kj'ái én xi Espirituhu Ntíaná tsjáha.

²⁹ ¿A ngatenteehé xutá nínku xi já postru? ¿A ngatenteehé xi já profeta? ¿A ngatenteehé xi já maestru? ¿A ngatenteehé xi mahá ts'ín kjuankjún? ³⁰ ¿A ngatenteehé xi kik'áihí nga kamaha ts'ínkíhí xutá? ¿A ngatenteehé xi kik'áihí nga nchjá kj'ái én xi tsjáha Espirituhu Ntíaná? ¿A ngatenteehé xi mahá ts'ínk'atiya nkú tshu rá kj'ái én xi Ntíaná tsjáha xutá?

³¹ Kui b'a maha, ajihín ngayjee kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná, n'e mjo xi kjennu niyá. Tunga xinyahánuu nku xi 'yún kjennu niyá.

13

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjoo xi 'yún chí saha

¹ Tsa mayjena én xi tjín kó én xi nchjá ntítsjee tunga tsa najmi tjíhínna kjuatjo, xi nkú joyaha nku ni xi tú tífanéhé bichú ma kó a rá nku kichá xi tífanet'áha son xi ch'on ts'ín nu'yá nga t'n'ekjane. ² Tsa ts'ínkjas'en én xi tsjána Ntíaná, tsa mankjinna ngayjee ni xi y'éjña 'ma Ntíaná, tsa be tú mí nihí ní, kó tsa 'yún s'ejinna Ntíaná nga santaha kama ts'ínkjí t'axián naxi, tunga tsa najmi tjíhínna kjuatjo, najmi chumi ni chíhí rá an. ³ Tsa tsjáha xutá x'an ngayjee ni xi tjínna kó tsa ts'ínkjas'en yjona tú xi kuitíhi ngandaha xutá xi kj'ái, tunga tsa najmi tjíhínna kjuatjo, tú kjuandahá b'a ts'ian.

⁴ Xi tjíhin kjuatjo, kui xi tá tjíhin kjuatsenta kó nda animaha. Xi tjíhin kjuatjo najmi xintak'un, najmi nchjá én ngak'un, najmi nk'a b'asje yjoho, ⁵ najmi ts'ín ní xi najmi sasíhin xutá xingisoo, najmi tú ni xi ts'e subahá bangisjai, najmi kítsa ma kjahan, najmi b'éjin tak'un ni xi najmi nda kin'ehe, ⁶ najmi tsjo mahá ni ch'onk'un xi ts'ín xutá. Tsjo ní mahá ni xi naxu ts'ín xutá. ⁷ Xi tjíhin kjuatjo

ts'ín'yún tak'unyje ni xi f'ajin, s'ejihin ngayjee ni xi ts'e Ntíaná, ma 'yún k'un tehente Ntíaná, kò ts'ín chúkjuayje ni xi mat'ain.

⁸ Najmi kamaha kfeya kjuatjoo. Kuichú nistjin nga najmi ta ts'ínkjas'ehen já profeta éhen Ntíaná, kò nga najmi ta tsjáha Ntíaná nga kuinchja xuta kj'ai kj'ai én, kò nga najmi ta kamachjéhen nga cha xi nkú ts'ín yaá nd'ai. ⁹ At'aha tu ichíhi yaá nd'ai kò tu ichíhi ni xi tsuyaná já profeta nd'ai, ¹⁰ tunga nk'ie nga kuitjusun ni xi tjihin nga kama, nk'iehé kfet'a ni xi tu ichíhi yaá nd'ai.

¹¹ Nk'ie nga ndyjana, kinchja xi nkú ts'ín nchja jántí xi, kits'innkjihin k'an xi nkú ts'ín ts'innkjink'un jántí xi, kò kamankjinna xi nkú ts'ín mankjihin jántí xi. Tunga nk'ie nga ja kama chá, y'ejná t'axián ni xi ts'ín jántí xi. ¹² At'aha nd'ai tu tya xaná ni xi ts'e Ntíaná xi nkú joyaha tsa nku chutsín tichaseyaá nga najmi nda ts'ín tyaá, tunga kuichúhú nistjin nga cha sisián Ntíaná. Nd'ai chuba be, tunga kuichúhú nistjin nga skue sisian. B'a ts'ín skue xi nkú ts'ín bena.

¹³ Najmi maha feya nga tís'ejinná Ntíaná kò nga tíma 'yún k'aán kò nga tjinná kjuatjo. Tunga kjuatjooqó xi 'yún chjihí ra nga nga jaan nii.

14

B'i ts'ín tsakúya Pablo xá xi tjihin nga kj'ai kj'ai én nchja xuta

¹ N'e mjo kjuatjoo kò ta n'e mjo nkjin tikjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná. Tunga ajihin kui niy, 'yún n'e mjo nga Ntíaná tsjánuu éhen kò nga n'ekjas'on. ² At'aha xi tsjáha Espirituhu Ntíaná nga kj'ai én kuinchja, kui xi Ntíaná nchjako, najmi xuta. Nkúhu Espiritu be ni xi nchja. Najmi tjíña chji niy. Najmi ch'a be nkú tshu ra. ³ Tunga xi Ntíaná tsjáha éhen kò nga ts'ínkjas'en, kui xi xuta nchjako tu xi kjésintjehen, kuasinko kò tsjá nga 'yúhún.

⁴ Xi kik'aihi nga nchja kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ta kuihi tsjá nga 'yún subaha yjoho. Tunga xi kik'aihi nga Ntíaná tsjáha éhen kò nga ts'ínkjas'en, kui xi kjesintjen xuta ninku. ⁵ Mjena kai tsa ngatentoq k'uainuu nga chubo én xi kj'ai xi tsjá Espiritu, tunga 'yúhún mje sana tsa k'uainuu nga tsjánuu Ntíaná éhen kò nga n'ekjas'on. At'aha 'yún chjí saha ra xi ts'ínkjas'en én xi Ntíaná tsjáha nga xi nchja én xi kj'ai xi najmi ch'a mankjihin. Tunga ndahá tjín tsa tjín xi ts'ínk'atiya én xi kj'ai xi tsjáha Espiritu, tu xi b'a ts'ín kuasintjehen xuta ninku.

⁶ Kui b'a maha, já nts'e, tsa kfínsenuu kò kuinchjakonuu kj'ai én xi tsjana Espiritu xi najmi ch'a mankjihin, ¿mí nihi xi sakúnuu tsa b'a ts'ian? ¿A najmi tu sahá nda tjín nga xinyanuu ni xi b'ejná chjina Ntíaná, kò a ra ni xi ts'e Ntíaná xi mankjinna, kò a ra ts'inkjas'ennuu nku én xi kitsjana Ntíaná, kò a ra tjín ni xi kuakuyánuu?

⁷ Santaha ni xi fane xi nkúhu yánaxu kò a ra arpa, tsa najmi kj'ai kj'ai ts'ín fane, ¿nkú ts'ín chaha suun xi t'n'ekjanekoho yánaxu kò a ra arpa? ⁸ Kò tsa najmi kjuane sisin tjio xi nchjaha já juun nga kján, ¿yá xi k'uénda yjoho nga ngjuai kján? ⁹ B'a ma ajinnuu. Tsa chubo kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ¿nkú ts'ín kamankjihin ra xuta ni xi chubo? B'a joya xi nkúhu tsa tichubajihínsón.

¹⁰ Nkjin maha én xi tjín asuntee kò nkúnkú tjihin sin. ¹¹ Tunga tsa najmi tímankjinna nkú tshu ra én xi tínchjakona nku nda, nku nda xi najmi yo nankihí kamaha an ndo kò an nku nda xi xin nankihí kamana ndo. ¹² B'a ta tíma ajinnuu. Mjenuu nga s'enuu nkjin tikjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná. 'Yún ní n'e mjo nga nkjin katuma kjuanda xi kjésintjen xuta ninku.

¹³ Kui b'a maha, xi nchjaha kj'ai én xi tsjáha Espiritu, katankihí Ntíaná tu xi kamaha ra ts'ínk'atiya én xi kuinchja. ¹⁴ At'aha tsa nk'ie nga kuinchjaka Ntíaná, kuinchja kj'ai én xi tsjana Espiritu, najmi ts'inchjén kjuankjink'unna.

Tu animana tinchjakohó Ntiana. ¹⁵ Kui nga, ¿mí ni xi ts'ian ni ma? Animana kuinchjakohona Ntiana, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. Animana sékohona, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. ¹⁶ At'aha tsa tu animahi ní t'n'etsjokohó ri Ntiana kó as'ai t'basínñjuhi nku xi najmi be ni xi t'n'ei, ¿nkú ts'in nkuhú ts'ín makohó ri yjohó nga ts'íntsjohó Ntiana nk'ie nga najmi tímankjihin ni xi tichubai? ¹⁷ At'aha kjuaxi nga nda ts'in t'n'etsjoihi Ntiana nga b'a t'n'ei, tunga najmi tichjusintjenní nda xinkuu.

¹⁸ Tsjaha máb'achjihí Ntiana nga 'yún nchja sa kj'ai éni xi tsjana Espiritu nga jun. ¹⁹ Tunga nk'ie nga ma ñjakúka xuta ninku, tu sahá mjena kuinchja tsa tu un tsu'ba én xi kuitjujin kjuankjintak'unna nga te mií tsu'ba én xi najmi ch'a kamankjihin. At'aha éni xi bitjujin kjuankjintak'unna, kui xi tsjaníyaha xuta xingisoo.

²⁰ Jun já nts'e, najmi b'a tu ts'in n'enkjintak'un xi nkú ts'in ts'innkjink'un jántí xi. Xi nkú ní ts'in je tjíyaha ntí xi, b'a ní ts'in je kas'eyanuu, tunga n'enkjintak'unnú xi nkú ts'in ts'innkjink'un xuta xi chá. ²¹ B'i ts'in tjit'a xujun kjuatexumoo:

Kj'ai éni kó kj'ai xuta xi xin nankihi
ts'inchjén nga kuinchjaka xuta xu'bi.
Tunga ndaha tsa b'a ts'ian,
najmi kuasínñjuna, kitsú Ntiana.

²² Kui b'a maha, kj'ai éni xi tsjá Espiritu nga nchja xuta, kui xi bakúchji nga'yuhun Ntiana ngandaha xuta xi najmi s'ejihin Ntiana, najmi ngandaha xi ja s'ejihin. Tunga éni xi tsjá Ntiana nga n'ekjas'ehen xuta, kui xi 'bai ngandaha xuta xi ja s'ejihin, najmi ngandaha xi najmi s'ejihin.

²³ Tsa tíma ñjakú xuta ninku kó tsa ngayjee kuinchja kj'ai kj'ai éni xi tsjáha Espiritu, kó tsa as'ai kjuas'en yó xuta xi najmi be ni xi t'n'o kó tsa xuta xi najmi s'ejihin Ntiana, ¿a najmi b'ahá kuitsu nga lukuu? ²⁴ Tunga tsa ngatentoo t'n'ekjas'on éni xi títjánuu Ntiana, tsa as'ai kjuas'en yó xi najmi s'ejihin kó tsa xi najmi be ni xi t'n'o, nk'ie nga kuint'é ni xi tichubo, b'a kuitsu animaha nga tjihin ngatitsun kó nga n'enijéhe ra ni xi tjehe. ²⁵ S'ejña chji ni xi tjtintu'má animaha kó kuasínkunch'in nga ts'íntsjohó Ntiana kó b'a kuitsu nga kjuaxi nga Ntiana tijnajinnuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú n'e aya ninku

²⁶ Kui nga, ¿nkú kuixiaán ni, já nts'e? Nk'ie nga ma ñjakúkoo xinkiu, tjin xi se, tjin xi bakúyaha xuta xingisoo, tjin xi tsuya ni xi b'ejña chjihí Ntiana, tjin xi nchja kj'ai éni xi tsjáha Espiritu, kó tjin xi ts'ink'atiya éni. Ngatentee ni xi n'oo nga nkúnkú, b'a n'oo tu xi chjúsintjehennu xuta ninku. ²⁷ Tsa tjin xi kuinchja kj'ai éni xi tsjáha Espiritu, tsa jo kó santaha tsa jan katuma. Nkúnkú b'a incha kats'in kó nku xi kats'ink'atiya éni. ²⁸ Tsa najmi tjin xi maha ts'ink'atiya éni, xi nchja kj'ai éni xi tsjáha Espiritu tu sahá jyu kat'ejña. Kanchjako suba yjohó kó kanchjako Ntiana.

²⁹ Kó máha xi ts'inkjas'en éni xi tsjáha Ntiana, tsa jo kó tsa jan katuma kó xuta xingisoo kats'innkjink'un sisin nkú tsuhu ra ni xi t'int'é. ³⁰ Kó tsa nku xi kab'ejña yó Ntiana k'uejña chjihí kj'ai ni, kandjén jyu xi tinchjo. ³¹ B'a ts'in nkúnkú jun kama n'ekjas'on éni xi Ntiana tsjanuu tu xi ngatentoo chahanu kó sakú nga'yunnuu. ³² Xi kik'aihi kjuanda nga ts'inkjas'en éni xi tsjáha Ntiana, kui xi tjihin nga skue chuba nga kuinchja. ³³ At'aha kjuajyu tsjohó Ntiana, najmi ni xi n'ejnu n'et'a.

Xi nkú ts'in tijnaha ngayjee xuta ninku xi ts'e Ntiana, ³⁴ jminchjün tjin nga ngjuén jyu aya ninku. At'aha najmi tjihin kjuá tsa kuinchja. Kant'é'éhen

x'ihin xi nkú nga títu kjuatéxumoo. ³⁵ Tsa tjín ni xi mjehe skue, ni'yaha kandjásjaiyaha x'ihin. At'aha najmi nda tjín tsa ajihin xuta ninku kuinchja nku tachjuun.

³⁶ ¿A ajinnuuhú kich'atuts'ihin ra nga kis'enijmí éhen Ntíaná? ¿A tu nkuhú jun xi kin'ekjóhoo éen? ³⁷ Tsa tjín xi b'a maha nga Ntíaná tsjáha éhen ko a ra tsa kui xi kits'ínkjáihin nku kjuanda xi tsjá Espiritu, kui xi kats'ínkie nga kjuatéxumaha Nda Ntíaná xi tít'et'ánuu ei. ³⁸ Tsa tjín xi najmi ts'ínsihin ni xi tít'et'ánuu ei, najmi tu n'esihun ko kui.

³⁹ Kui b'a maha, já nts'ena, katuma mjenuu nga Ntíaná katsjánuu éhen nga n'ekjas'on ko najmi tu b'ech'óhoo xi kuinchja kj'ái én xi tsjá Espiritu. ⁴⁰ Ngatentee ni xi n'oo, n'esisiun ko tankínko ch'ich'iun.

15

B'i ts'in kits'ínkj'áitsjehen Pablo xuta ninku Corinto ni xi tjun tsakúyaha

¹ Ko nd'ai já nts'e, mjena ts'ínkj'áitsjennuu én nda tsuhu Nda Ntíaná xi y'enijmínuu, xi kin'ekjóhoo ko xi ndjá tinchajiun. ² Kui én nda tsu xu'bi ts'ín nga k'uankinuu yjonuu. B'a kama tsa n'etjusun én xi y'enijmínuu. At'aha tsa najmi, tsuhu ra ma nga tu kjuandaha kis'ejinuu éen.

³ Títjun kits'ínkjas'enuu én xi kits'ínkjáihin, nga ngat'aha ngatitsunná k'iehen Cristo. B'a kama xi nkú ts'in tjít'a xujun éhen Ntíaná. ⁴ Kis'eyanji ko nistjin xi ma jahan j'áiya ngáha ra ngabayoo, xi nkú ts'in tjít'a xujun éhen Ntíaná.

⁵ Tsakúchjihí yjohó Pedro ko askahan já postru xi te joo. ⁶ Askahan nkuhú nga tsakúchjihí ra yjohó ts'ati un unchan já nts'eé. Nkjin maha xi tjintu sa xi incha kieke Nda Ntíaná ko k'ua xi ja k'ien. ⁷ As'ai ta tsakúchjihí yjohó Santiago ko askahan ngayjee já postru.

⁸ Ko xi fekuhu, askahan kjin tsakúchjina yjohó. ⁹ At'aha b'a xian nga an xi 'yún ichi sa ajihin já postru ko najmi ma k'an tsa nda postru xihin yjona, at'aha kitsjennki unkie xuta ninkuhu Ntíaná. ¹⁰ Tunga tu ngat'aha ní kjuandaha Ntíaná tsichu mahana yáha an nd'ai, ko najmi tu kjuandaha kitsjana kjuandaha Ntíaná. An xi 'yún kits'inxá sa nga ngayjee já postru xingisoo. Tunga najmi ahán xi b'a kits'ian. Kjuanda xi kik'ai nína, kui xi b'a kits'iun. ¹¹ Kui b'a maha, tsa an ko tsa já postru xingisoo, én nda tsuu y'enijmí ko kui xi kis'ejinuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

¹² Tunga tsa ni xi tís'enijmíhi nga j'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo, ¿nkú ts'in b'a tijncha tsuhu k'ua xi tjín ajinnuu nga najmi ta kj'uaíyaha ra xuta xi ja k'ien?

¹³ At'aha tsa najmi kj'uaíyaha xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áiyaha ngabayoo ma. ¹⁴ Ko tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, kui xi tsuhu ra ma nga tu kjuandaha tít'enijmí ko nga tu kjuandaha tís'ejinuu éen. ¹⁵ Tsa ni xi b'a tihin ni, já tsank'á ní jin, at'aha najmi b'a tjín ni xi títixinyai. B'a tixian at'aha jin tsixinyai nga Ntíaná kits'ínkj'áiyaha Cristo ngabayoo, tunga tsa najmi ta kj'uaíyaha ra xuta, kui xi tsuhu ra nga najmi j'áiyaha Cristo.

¹⁶ At'aha tsa najmi ta kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áiyaha. ¹⁷ Tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, tu kjuandaha kis'ejinuu ni xi kis'ejinuu. Tu yje tintsujahín so ngatitsunnuu b'a. ¹⁸ Ko ta ja kindyja xuta xi k'ien xi kis'eihin Cristo. ¹⁹ Tsa ni xi tu eihí asunntei tichuyáa ni xi sakúná at'aha s'ejiná Cristo, tu xi kintehé tsjéheén ngayjee xuta xi ta tjín asunntei b'a.

²⁰ Tunga j'áiya kjuaxihí ra Cristo ngabayoo. Kui xi nkú joyaha chan xi tjun xi 'bahí Ntíaná, at'aha kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien. ²¹ At'aha xi nkú ts'in

ngat'aha ni xi kits'íhin nku nda j'aikjas'ehen ngabayoo, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'íhin kj'ai nda kj'uaíyaha xuta ngabayoo. ²² Xi nkú ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Adan fesuhun ngayjee xuta, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Cristo n'ek'íéntu tik'un síhin ngayjee xuta.

²³ Tunga f'áiyaha ra nga nkúnkú xi nkú ts'ín kanéhe. Tjun j'áiyaha Cristo ko askahan nk'ie nga kj'uaí ngáha kj'uaíyaha xuta xi ts'e. ²⁴ Nk'iehé kuitjusunye ni xi kama asuntee. Tjun ts'íinkje Cristo ngayjee xi batéxuma ko ngayjee xi tjíhin xá ko xi tjíhin nga'yún, ko askahan ts'íinkjas'en má batéxuma aya ntsja Ntíaná xi Na'min máha. ²⁵ Tjíhin nga kuatéxuma Cristo santaha nkúhu nga k'uéntu kinte sjai ngayjee xi tifi kontraha. ²⁶ Kontra xi k'fekuhu nga n'ekje, kui xi ngabayoo.

²⁷ At'aha Ntíaná kits'ínk'íéntu kinte sjai Cristo ngayjee ni xi tjín. Tunga nk'ie nga b'a títsu éhen Ntíaná nga kin'ek'íéntu ngayjee ni xi tjín kinte sjai Cristo, tínchja chji chji nga najmi ko Ntíaná xi tíjña kinte sjai Cristo, at'aha kui xi b'a kits'íun. ²⁸ Ntíaná kits'ínkjas'ehen aya ntsja Cristo ngayjee ni xi tjín, ko nk'ie nga kits'ínk'íéntu Cristo ngayjee ni xi tjín kinte sjai, as'ai ko ta Cristo xi Ntíhi Ntíaná ts'íinkjas'ehen yjoho Ntíaná. B'a ts'ín Ntíaná nkuhú kui kama ts'ehe ngayjee ni xi tjín.

²⁹ Tjín xi baténtá yjoho ngajoho xuta xi ja k'ien. Tunga tsa najmi kj'uaíyaha xuta xi ja k'ien, á ngajoho xuta xu'bo incha baténtáha yjoho xi b'a ts'íun?

³⁰ Ko jin, á t'ín'ekjálíhin rí ni ch'onk'un xi tím'at'ain tehenteheni? ³¹ An bi, já nts'e, xki nistjin tíjñajíhin ngabayoo. Kjuaxi ni xi tíxinnuu xi nkú ts'ín kjuaxi nga tsjo mana nga s'ejinnuu Nda Ntíaná Jesucristo. ³² Nanki Efeso kis'ekona kjuasti já xi b'a ts'ín kjan xi nkúhu chu kjan, tunga tsa najmi ta kj'uaíyaha ngáha ra xuta xi ja k'ien, á mí nihi xi tsijjena nga b'a kits'ian? Tu sahá b'a n'eé xi nkú incha tsu k'ua já: "S'ía ko chíneé, at'aha ndyjunni kuayáá."

³³ Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachannuu. Yo nga b'a tsu én: "Xi tsjenko xuta xi ch'onk'un, ta ch'onk'un bitju." ³⁴ N'ek'óntjaiyo kjuankjintak'unnuu ko najmi tu n'o ngatitsun. At'aha tjín ajinnuu xi najmi be ni xi ts'e Ntíaná. B'a tíxinnuu tu xi kama subahanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nkú kama nk'ie nga kj'uaíyaha ngáha ra xuta xi ja k'ien

³⁵ Kutsa tjíhin xi b'a kuítsu: "¿Nkú kama nk'ie nga kj'uaíyaha ngáha ra xuta k'ien? ¿Mí yjonintehe xi k'ua ngáha?"

³⁶ Ji nda nchíni xi b'a tibixín! Ni xi b'entjei najmi kuasu tsa najmi tíjñun kuayá. ³⁷ Najmi ni xi stjúkjóo b'entjei. Xujmá ní b'entjei, tsa xujmá tuníñu ko tsa kj'ai xujmá. ³⁸ Ntíaná tsjáha xujmóo yjoninte xi mjehe. Nga nkúnkú xujmóo tsjáha yjoninte xi kanéhe.

³⁹ Najmi tu nku chuba yjoninte xi tjín. Kj'ai k'un yjonintehe xuta ko kj'ai k'un xi ts'e chu. Kj'ai k'un ngá xi ts'e nisee ko ta kj'ai k'un xi ts'e tiu. ⁴⁰ B'a ta ts'ín kj'ai k'un ni xi tjín nk'a ján ko xi tjín t'anankiu. Tsjo k'un xi tjín nk'a ján ko tsjo k'un xi tjín t'anankiu, tunga kj'ai kj'ai kjuatsjo xi tjíhin. ⁴¹ Ts'íu kj'ai ts'ín bat'ai, ko sóo kj'ai ts'ín bat'ai, ko nínuu kj'ai ts'ín bat'ai ngá. Ko nga nkúnkú nínuu xi tjín kj'ai kj'ai ts'ín bat'ai.

⁴² B'a ta kama nk'ie nga kj'uaíyaha xuta ngabayoo. S'eyanji yjoninte xi máha batsun, tunga yjoninte xi kj'uaíyaha ngáha ra najmi ta kamaha ra kuatsúhun. ⁴³ S'eyanji ni xi najmi chumi ni chjílí ra, tunga nk'ie nga kj'uaíyaha ngáha ra s'ehe kjuachánka. S'eyanji xi najmi tjíhin nga'yún, tunga nk'ie nga kj'uaíyaha ngáha ra s'ehe nga'yún. ⁴⁴ S'eyanji yjoninte xi kich'aá nd'ai, tunga kj'uaíyaha ngáha ra yjoninte xi Espiritúhu Ntíaná k'uénda xi nkú ts'ín mjehe. Tsa tjín yjoninte xi nkúhu xi kich'aá, ko ta tjín ngá xi k'uénda Espiritúhu Ntíaná.

⁴⁵ B'a ts'ín tji't'a xujun éhen Ntíaná: "Nda xi tjuun kin'enda ko y'ejña tik'un." Kui xi Adan. Tunga Adan xi fekuhu, xi Cristo, kui xi tsichu ma Espiritu xi ts'ínk'íentu tik'un xuta. ⁴⁶ Tunga najmi kjuatík'un xi tsjáhá Espiritu xi tjun. Títjun ní kjuatík'un xi tsjá asunnteí, askahan kjuatík'un xi tsjá Espiritu.

⁴⁷ Nda xi tjuun ndyjo t'anankiu kin'endakofo, tunga nda xi ma joho ndjiojmi ján nibaha. ⁴⁸ Xi nkú tjin nda xi kin'endakofo ndyjo t'anankiu, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e t'anankiu. Ko xi nkú tjin nda xi nibaha ndjiojmi ján, b'a ta k'un ngayjee xi ts'e ndjiojmi ján. ⁴⁹ Xi nkú ts'ín tjíyaná nd'ai xi nkúhu nda xi kamandakofo ndyjo t'anankiu, b'a ta ts'ín s'eyaná xi nkúhu nda xi kin'e nibaha ndjiojmi ján.

⁵⁰ Jun já nts'e, tixinyanuu nga yjoninte xi kich'aá nd'ai najmi kama kjuas'enjin nga Ntíaná kuatéxumaha. Ta ndaha ni xi maha batsun najmi ma sakúntehe ajihin ni xi najmi maha batsun. ⁵¹ Xinya manuu ni xi tjiña 'maná. Najmi ngatenteé kuayáá, tunga ngatenteéhé k'óontjaiyáá. ⁵² Xi nkú ts'ín kitsa b'echjáá ko chjux'áá tunkaán, b'a ts'ín kitsa k'óontjaiyáá nk'ie kjuane tjio xi fekuu. At'aha kjuane tjioo, as'ai kj'uaíyaha ngabayoo xuta xi ja k'ien tu xi najmi ta kuayá saha, ko ná ta k'óontjaiyáá. ⁵³ At'aha yjoninte xi kich'aá nd'ai xi maha batsun tjihin nga yjoninte xi najmi maha batsun kama. Yjonintená xi maha 'me nd'ai tjihin nga yjoninte xi najmi ta kuayáha kama.

⁵⁴ Nk'ie nga yjonintená xi maha batsun kama yjoninte xi najmi maha batsun, ko nk'ie nga yjonintená xi maha 'me kama yjoninte xi najmi ta kuayáha, nk'iehé kuitjusun én xi tji't'a:

Ja kuan'ekje ngabayoo, ja kuan'e nganaha.

⁵⁵ Ji ngabaya, ¿má ni nga kin'e nganaí?

Ji ngabaya, ¿má ni nga'yún

xi n'ek'ienkohoni xuta?

⁵⁶ At'aha ngabayoo ts'ínchjén ngatitsuun nga ts'ínk'ienkoho xuta, ko ngatitsuun ts'ínchjén kjuatéxumoo nga bakúchji ni xi 'mihj ngatitsuun. ⁵⁷ Tunga máb'achjhi ra Ntíaná, kui xi tsjáná nga n'e nganaáha ngabayoo ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntíaná Jesucristo.

⁵⁸ Kui b'a maha, já nts'ena xi 'yún tjona, ndjá tincho ko tjen nga'yúhuun yjonuu. Tehente tankínko ndju so xaha Nda Ntíaná. Yo nga najmi xá tiya tín'o nga Nda Ntíaná tín'exát'ohoo.

16

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga n'esúhun toon chje xuta ninku Jerusalem

¹ Máha ngat'a ts'e toon chje xi tíasúhun xuta ninku Jerusalem, b'a ta n'oo xi nkú nga kixihin xuta ninku xi tjintu nanki xi tjin ante Galacia. ² Xi nkú tjin mahanu, xki tuminku t'ejña t'axiún ichi toon nga nkúnkú. Xi nkú tjin sakúnuu, b'a tjin t'ejña t'axiún. Ch'atjó tooon tu xi nk'ie nga kuichusehenuu najmi tjihin nga chj'asúhun toon chje.

³ Nk'ie nga kuicha yo ts'ínkjá nanki Jerusalem xuta xi jun chj'ajiun ko tsjaha xujun má nga an tib'exá, tu xi ngjuaikoho ra toon xi kin'esúun xuta ninku xi tjin ján. ⁴ Tsa nda tjin nga ko an kfián yo, ta ts'inka niyá jóo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi tjindaha nga ts'ín

⁵ Kfínsenuu, tunga nk'iehé nga kj'ua ante Macedonia kfínsenuu, at'aha tjihin nga kj'ua nanki xi tjin yo. ⁶ Kutsa nkjihin nistjin kúatejñajinnuu nga kuicha yo. Kutsa yohó ts'ínkj'a nistjin chunch'oon, tu xi b'a ts'ín kama kuísinkohonú má xi tjehe kfn ngáhana askahan. ⁷ At'aha najmi mjena tsa tu skuehénuu nga kj'ua yo. Mje nína nkjin nistjin kúatejñajinnuu. B'a ts'ian tsa Ntíaná tsjántena.

⁸ Tunga kúatejñaná nanki Efeso santaha nkúhu nga kuichú S'í Pentekoste, ⁹ at'aha sakúntena nga ts'inxá sisian, ndaha tsa nkjin maha xi fi kontraha ni xi tít's'ian.

¹⁰ Tsa kuichúsenuu Timoteo yo, nda n'e n'ekjóhooon tu xi tsjo k'úéhe ra nga k'úéjñajinnuu. At'aha ta xáha Nda Ntíaná tít's'ín xi nkúhu an. ¹¹ Kui nga najmi tu 'bainto tsa tjin xi tu tohón kamaha ndo. Tu sa ní tísinkoo tu xi nda ts'ín kats'índjuúhu niyáha nga k'j'uaísehena ei. Kas'ehe kjuajyu nga kanibá, at'aha tikuyá nga k'j'uaíko já nts'eé xingisoo.

¹² Máha nda nts'eé Apolo, b'a kixin nkjúhun nga ngjuaiiko já nts'eé xi ngjuaitsubek'únnuu, tunga najmi kits'ín yuhú nga nd'ai ngjuai. Nk'ie rú nga sakúntehe, nk'ie rú nga ngjuai.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

¹³ Tintsuba ndo ko ndjá tinchajiuu xi s'ejinná. Ndjá n'esjo yjonuu ko tjen nga'yúhuun yjonuu. ¹⁴ Ngayjee ni xi n'ekoo xinkiu, katakúchji kjuatjonuu.

¹⁵ Jun já nts'e, yo nga xuta xinkjin nda Estefana tjun kits'ínkjáihin éhen Ntíaná ajihin xuta xi tjin ante Akaya ko kitsjáha yjoho nga tjincha basinko xuta ninku. ¹⁶ Tbankinuu nga tasinñjuhuu xuta xi b'a k'un xi nkúhu xuta xu'bi ko ngayjee xi ta kuihi xá xi ts'ín ko xi ts'ínkjas'ehen yjoho xoo.

¹⁷ Tsjo mana nga j'aisena Estefana ko Fortunato ko Akaike, at'aha ngajonuu incha tsasinkona. ¹⁸ Kits'ín nga kikjenta animana xi nkú nga ta kits'ín ajinnuu. Xuta xi nkúhu xu'bi kayaha nga nda nkjún xá xi ts'ín.

¹⁹ Tít's'ínkjinuu kjuasuniña xuta ninku xi tjin ante Asia. Akila ko Priscila ko ngayjee xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha 'yún tít's'ínkjinuu kjuasuniña jun xi ta s'ejinnuu Nda Ntíaná. ²⁰ Ko ngayjee já nts'eé xi tjin ei tít's'ínkjinuu kjuasuniña. B'i ngján súniñohoo xinkiu.

²¹ An Pablo ntuna tíb'et'áhanuu kjuasuniñana.

²² Tsa tjin xi najmi tjoho Nda Ntíaná Jesucristo, kui najmi nda katuma nginkun Ntíaná. ¡Nibái Nda Ntia!

²³ Kas'enuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo. ²⁴ Tjona ngatentoo jun xi nkú ts'ín Cristo Jesu tjoho ñá.

Xujun xi ma johu xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntiana b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo tísuniñahí jun xuta ninkuhu Ntiana xi tintsuḅoo nanki Corinto ko ngatentoo xutaha Ntiana xi tintsuḅoo nga ngúshun ante Akaya.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Jesucristo.

B'i ts'in y'éña chji Pablo nga Ntiana kitsjáha nga'yuhun ajihin kjuanima xi j'ajin

³ Kan'etsjoh Ntiana, kui xi Ntiah ko Na'mihí Nda Ntiana Jesucristo. Kui xi Na'miná ko Ntiana xi ma nimaha ñá ko xi tehente tsjá nga'yunná. ⁴ Ajihin ngayjee kjuanima xi t'bitjajfaán tsjá nga'yunná tu xi ko ta ñá ta kama k'uai nga'yuhun raá xuta xi kjuanima tíf'ajin. At'aha tít'sjá nga'yunná Ntiana, kui nga kamahana k'uai nga'yuhun raá xuta.

⁵ Xi nkú ts'in nkjin kjuanima t'bitjajín ngat'aha Cristo, b'a ta ts'in tse nga'yún xi tísakújinní Cristo. ⁶ Tu xi sakú nga'yún níhinnuu ko tu xi k'uankihinu, kui nga t'bitjajihínni kjuanima. Ko nk'ie nga t'bai nga'yúnni, t'bai nga'yúnni tu xi sakú nga'yuhunuu. Kui nga'yún xi kuasínkonuu tu xi n'e chúkjuanu nk'ie nga nibanenuu kju'aun xi t'bitjajín. ⁷ Yai xi nkú ts'in tjiyanuu. Kui niu xi tíma 'yún tak'ujin. At'aha yai nga nkuhí bitjajfaán kju'aun ko b'a ta ts'in sakú nga'yunná.

⁸ Jun já nts'e, najmi mjeni tsa k'ué'mai kjuanima xi tsitjajín ante Asia. Tu xí tsehé ni xi kamatain nga ta santaha najmi ta tichúkjuahani niu. "Ja najmi ta kuitjunkihiná xu'bi", tsixín. ⁹ B'a kamaní xi nkú maha já xi n'ek'ien. Tunga b'ahá kamaní tu xi najmi jin suba kama 'yún tak'uhunni yjoni. B'a ní kama tu xi Ntiana kama 'yún tak'uhunni. Kui xi ts'ínkj'áiyaha xuta k'ien. ¹⁰ Ntiana kits'ínk'ankini nga ja ma kuayá ní ko behe tak'ujin nga tu nku ts'ínk'ankihini. Tu nkú b'ahá ts'in.

¹¹ Chubantjai sahaní nk'ie nga chubakoo Ntiana. At'aha tsa nkjin maha xi kuinchjantjainí nk'ie nga kuinchjako Ntiana, ta nkjin kamaha xi tsjáha máb'achjihí Ntiana ngat'aha nga nda tít'sínkoni.

B'i ts'in kitsúya Pablo mí kjuaha nga tu xujuhún kits'ínkjihí ra xuta ninku Corinto

¹² Tsjo maní nk'ie nga chaseí xi nkú ts'in tintsuḅai ko yai nk'ie nga naxu kin'eí ajihinnuu ko ajihin ngayjee xuta. Najmi ch'a kich'anachahí. Nk'ie nga b'a kin'eí ajinnuu, kjuandaha ní Ntiana kitsjáníyáni. Najmi xi nkú ts'in tijnaha xuta kitsjáníyáni. ¹³ Nk'ie nga n'ekj'ihí xujun, b'et'ahí ni xi kamankjinnuu nga n'eyo. Nda nkjún tjin tsa kamankjinyjenuu niu. ¹⁴ Ja tímankjinnuu ichí nd'ai nga nistjin nga k'ujai ngáha Nda Ntiana Jesu tsjo kamanuu jin xi nkú ta ts'in tsjo kamaní jun.

¹⁵ Tu ngat'aha nga ja be nga b'i tíma ajinná, kui nga kama mjehe nga tjun kfínsehenuu tu xi sakúhunuu kjuanda nga jo niyá kfínsubek'uhunuu.

¹⁶ Mjena kai nga tjun k'ua ajinnuu nk'ie nga kfián ante Macedonia ko askahan ta kjuáísehé ngáhanuu nk'ie nga k'oóya ngáhana yo. B'a ts'in kama kuasínkohonú nga ts'innđuú ngáhana niyána xi tjehe ante Judea.

¹⁷ Kui b'a maha, nk'ie b'a ts'in y'endáhana, ¿a najmi kits'innkjin sisihín ra k'an? ¿A ra b'endána ni xi ts'ian xi nkú ts'in b'enda xuta ni xi ts'in, nga ta

kuihi chubō “johōn” kō tsa “najmi” tsu? ¹⁸ Ntīaná xi be nga najmi tã kuihi chubō “johōn” kō “najmi” bixihihīn. ¹⁹ At'ahā ajinnūu an kō Silbanō kō Timoteo y'enijmī Jesucristo xi Ntīhī Ntīaná, kō kui xi najmi tã kuihi chubō “johōn” kō “najmi” tītsu. Kui ní xi “johōn” tītsuná. ²⁰ At'ahā ngayjee ni xi tsuya títjun Ntīaná nga ts'ín, kui xi bitjusun ajihīn Cristo. Kui kjuāha ngat'ahā Cristo “b'a kat'e” bixihinná tū xi sakúhu rā kjuachánka Ntīaná.

²¹ Ntīaná ts'ín nga jun kō jin ndjá binchajián Cristo, kui xi j'ájinná. ²² Kikj'áts'ená nga y'éjñajin Espirituhu animaná. B'a ts'ín yahaná nga n'ekjáihīn ni xi tsjáná askahan.

²³ Nginkun Ntīaná b'a tīxinnūu: Nk'ie nga najmi ngjisenūu nanki Corinto, najmi ngjia at'ahā najmi mjena tsjanūu kjuāba. Kataya tsa najmi kjuaxi ni xi tīxian. ²⁴ Najmi tīn'e kjuā'yúhūn rī xi nkú ts'ín s'ejinnūu Ntīaná, at'ahā ja ndjá tincho. Tū sa ní tībisinkoihī tū xi s'ehenuu kjuatsjo.

2

¹ Kui nga b'a kixihinna nga najmi kfnsenūu, tū xi najmi kjuāba k'uejñájihinnūu. ² At'ahā tsa tsjanūu kjuāba, ¿yá xi ts'ín nga k'úé tsjo tsjona? ¿A najmi nku tutuhú jun xi kitsjanūu kjuāba n'oo nga k'úé tsjo tsjona?

³ Kui nga kits'inntúhūnūu tū xi najmi sakúhuna kjuāba nk'ie nga kuichusehenūu. At'ahā jun xi tjihin nga k'uaínú kjuatsjo. Kō behe k'an nga kjuatsjona, kui xi tã kjuatsjonūu. ⁴ At'ahā ni xi y'et'ánūu nk'ie nga kits'inntúnūu, b'a ts'ín y'et'á at'ahā tū xí bahá tjihin animaná kō tū xí nusihín tījyāhā kui chubō nga santaha íxí kikjínntaná. Najmi kits'inntúnūu tsa tū xi k'úé babahanūu. Kits'inntú nínūu tū xi chahanu nga tū xí tjuhóna jun.

B'í ts'ín kitsúya Pablo mí kjuāha nga tjihin nga n'endyjat'ahā rā ndá xi najmi nda kits'ín

⁵ Tsa tjin xi kits'ín nga kik'ie babana, najmi tū nku an xi b'a kits'ínna. Nk'ie nga chasehe ráá, kō ní jun b'a tã kits'innūu. Nk'ie nga chasehe ráá tīxian, b'a tīxian tū xi najmi k'uatihī rā ni xi tīxian. ⁶ Nkjīn maha xi tjin ajinnūu xi ja kits'ínk'íechjī ndá xi kits'ínk'íé babana. Najmi tã chúkjuāhā rā. ⁷ Tū sahá n'endyjat'ohoo ndo kō tjon nga'yúhūn tū xi najmi kjuaboo ts'ínkjet'ahā rā k'un. ⁸ Kui nga tībankihīnūu nga takúchji ngāhā ruu ndo nga tjonūu.

⁹ ¿Á kits'inntúhūnūu? Kits'inntúnūu tū xi skuehena tsa kúnú'yá'énú. ¹⁰ Xi n'endyjat'ohoo kō tã an ts'inndyjat'ahā. Tsa ni xi tjihin nga n'endyjat'a nku ni, ja kits'inndyjat'a. B'a kits'ian ngandanūu nginkun Cristo, ¹¹ tū xi najmi tjin xi nkú ts'ín tsungijihin yjohō ndānindoō. At'ahā ja yaá xi nkú ts'ín ch'on ts'ín tījyāhā.

B'í ts'ín kitsúya Pablo mí kjuāha nga najmi ts'andayahā rā nk'ie nga ngji nanki Troa

¹² Nk'ie nga tsichuk'ienijmía nanki Troa én nda tsuhu Cristo, ndaha tsa kitsjántena Ndá Ntīaná nga k'uenijmía yo, ¹³ tunga najmi kis'eya tsjo tsjohó rā animaná, at'ahā najmi kisakúna ndá nts'eé Tito yo. Kui nga “ja tífihina”, kixihīn rā xutá xi tjin yo kō ngjia ante Macedonia.

B'í ts'ín kitsúya Pablo nga Ntīaná kits'ínchjéhen nga ngjindjuko én nda tsuhu Cristo

¹⁴ Máb'achjīhī rā Ntīaná xi ts'ín nga tehente n'e nganakoi Cristo Jesu kō nga jin tīts'ínchjénni nga tīb'éjñā chji éhen. Kui éen xi nkú joyaha ni xi sinjñe xi tíf'ánta tū má xi tjuhén ni. ¹⁵ Jin xi nkú joyaha ntahā chje sinjñe xi Cristo ts'ínkjas'ehen Ntīaná, xi tíf'ánta ajihīn xi tīb'anki kō ajihīn xi tindyja. ¹⁶ Xi tindyjoo jñe ngabaya tíf'ántahā jin kō kui ntō tīts'ínk'íehen. Tunga jne

kjuatík'uhún tíf'ántaha jin xi tíf'anki kō tít's'ínk'éntu tík'uhún nto. ¿Yá xi kamaha ts'ín xá xu'bjí? ¹⁷ Jin najmi b'a t'n'eí xi nkú incha ts'ín xi tibatéña éhen Ntíaná tu xi sakúhu ra ni. Ngayjehe ní animaní b'enijmí Cristo. B'a n'eí nginkun Ntíaná xi kitsjá xáni.

3

B'í ts'ín y'éjña chji Pablo mí nihi xi y'aha ni xi y'enda Ntíaná nga tjuhun kō ni tsetse xi y'enda nd'ái

¹ Nk'ie nga b'a t'fíxín, ¿a jhín nda ts'ín t'chubantjái yjoni? ¿A ra machjéhenni xi nkúhu xuta xi kj'ái nku xujun xi nda ts'ín kujinchjantjaini tu xi jun n'ekjáfihinni? ¿Kō a ra machjéhenni tsa jun n'endo nku xujun tu xi ts'ínkjáfihinni xuta xingisoq? ² Jun ní xujun xi nda nchajantjaini, kui xi y'éjñajinni Cristo. Be kō ts'inya ngayjee xuta, ³ at'aha ya chji chjihí nga jun xi xujun xi kits'ínntu Cristo xi jin kin'ekjas'ein. Najmi kin'entú xi nkú ts'ín n'entú xujun. Espirituhu ní Ntíaná xi tijná tík'uun kin'entúko. Kō najmi ndjio kis'et'a éen. Ajin níná xi xutáha kis'et'a.

⁴ Cristo tít's'ín nga ma k'uin nga b'a kuxín nga b'a tjin ni xi t'fíxín nginkun Ntíaná. ⁵ Najmi tjiní nga'yún kuenta ts'ajin subai, tsa b'a kuxín nga ts'ajin ni xi maní n'eí. Ntia níná tsjání nga'yún nga n'eí ni xi n'eí. ⁶ Kui xi y'éndani tu xi kama n'exájihin ri ni tsetse xi Ntíaná y'enda nga nda ts'ínkoko xuta xi ts'e. Ni xi tsetse, najmi nku kjuatéxuma xi tjt'a niu. Ni xi tít's'ín ní Espirituhu Ntíaná niu. At'aha ngabaya fikoná kjuatéxuma xi kis'et'oo, tunga Espirituhu Ntíaná ts'ínk'éntu tík'unná bi.

⁷ Kis'ehe kjuachánka xá xi kis'ehe kjuatéxuma xi kis'et'a ndjio nga santaha xuta Israel xi kis'e nk'ie najmi kama tsase'a Moise tu ngat'aha kuachánka xi tibat'ajin ankjin, ndaha tsa najmi tse kamaha nga tsat'ai. Tsa kjuatéxuma xi kis'ehe xá nga ts'ínnijéhe ra xuta nga tjehe ngabaya, tsa kui xi b'a nkjun ts'ín kis'ehe kjuachánka, ⁸ ¿a najmi 'yúhún nkjun ts'ín tjin saha kjuachánka ni xi ts'ín Espiritu?

⁹ Tsa kis'ehe kjuachánka xáha kjuatéxuma xi ts'ínnijéhe xuta, ¿a najmi 'yúhún tjin saha kjuachánka xáha éen nda tsuhu Ntíaná xi ts'ín nga naxu tíma xuta nginkun Ntíaná? ¹⁰ At'aha kjuachánka xi kis'ejña nk'ie ja kindyja. B'a ts'ín mankjinná nga ch'achubaká kjuachánka xi 'yún chánka sa xi tijná nd'ái. ¹¹ Tsa kis'ehe kjuachánka ni xi najmi tse kamaha nga tsat'ai, ¿a najmi 'yúhún tjin saha kjuachánka ni xi najmi mahá feya?

¹² At'aha yai nga b'a tjin ni xi s'ejinni, kui nga najmi tjin ni xi tít's'ínkasín'yúhunní. ¹³ Najmi b'a n'eí xi nkú kits'ín Moise. Kui xi najyun y'é'makoko ankjin tu xi najmi skuéhe xuta Israel nd'íhi kjuachánka xu'bo, kjuachánka xi najmi tse kamaha nga tsat'ai. ¹⁴ Tunga kis'e jyhún kjuankjintak'uhún xuta xu'bo. Kō santaha nd'ái, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'éndakoko Ntíaná nk'ie, b'a ma tsa ta kuihi najyuan b'é'ma kjuankjintak'uhún. Najmi kje chjuxihin najyun xi nkúhú Cristo mahá kjexín. ¹⁵ Santaha nistjin nd'ái, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'é't'a Moise, kji'ma sa kjuankjink'uhún.

¹⁶ Tunga nk'ie nga s'ejihin xuta Nda Ntíaná, chjuxihin najyuan. ¹⁷ At'aha nkúhú Nda Ntíaná kō Espiritu, kō má nga tijná Espirituhu Nda Ntíaná nd'íhi yjohō xuta. ¹⁸ Kui b'a maha, ngatenteé najmi ta tji'maha ankján. Xi nkú ní ts'ín ma chjiya sénnistjinná nku chutsín, b'a ts'ín bakuchjáa kjuachánkaha Nda Ntíaná. Tibichú má xi nkú tjin kō xki nistjin 'yún tísakú saná kjuachánkaha. B'a tít's'ínkoná Nda Ntíaná xi Espiritu.

4

B'i ts'ín kitsúya Pabló xi nkú ts'ín y'énjimi

¹ Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'u'in, at'ahá Ntíaná tsase nimanj nga kitsjáni xá xu'bi. ² Najmi tjín ni xi kin'eji xi suba mani. Najmi chumi nihi n'e'mái. Najmi kjuamaña t'n'echjéin kó najmi t'n'ek'óntjaiyai éhen Ntíaná. Tfbixínya chji chji ní éhen Ntíaná xi naxu tjín. B'a ts'ín nginkun Ntíaná bakuchjíhi ri nkú k'u'in ngayjee xuta xi je tjíntuyá kjuankjintak'uhun. ³ Tsa b'a ma tsa tijná 'ma sa én nda tsuhu Ntíaná xi t'ib'enijmí, tu ajihín ní xuta xi ndyja tijná 'ma.

⁴ At'ahá ntia xi batéxumaha asunntej kits'ín jyun kjuankjintak'uhun xuta xi najmi s'ejihín Ntíaná tu xi najmi incha skuehe nd'íu, tsa kamankjihín én nda tsu xi títuya kjuachánkaha Cristo. At'ahá nk'ie nga chaseheé Cristo, Ntíaná yaá. ⁵ Najmi jin t'ib'enijmíyahaní yjoni. T'ib'enijmí níu nga Jesucristo xi Nda Ntíaná maha. Ngandanuu t'n'ei ni xi t'n'ei at'ahá tijnajinni kjuatjoho Jesu. ⁶ At'ahá Ntíaná xi kitsjá kjuá nga kuat'ai nd'íu má jyuun, kui xi ta kits'ínkat'ajinná tu xi b'a ts'ín chahaná kjuachánkaha Ntíaná xi tibat'ai ankjin Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pabló ni xi j'ajin

⁷ Kik'aini kjuanchiná xu'bi, tunga b'ahá joya jin xi nkú joyaha ndjii ninte xi má nga tijnaya kjuanchinóo. B'a kama tu xi s'ejña chjhi nga Ntíaná ts'e nga'yún chánko kó najmi jin ts'ajin. ⁸ Nkjin tkjá maha kjuanima xi tíyai, tunga tísakú niyáháni. Kjintahani, tunga najmi tífet'ahá ra k'u'in. ⁹ Tjin xi yjanki unkieni, tunga najmi tít'sín nga maháni Ntíaná. Tjin xi 'yún tít'sín'unni, tunga najmi tít'síhin nga tibayai.

¹⁰ Tu má xi t'jehén ni nga t'ibankín, ta kuihi kjuanima tibitjajin xi nkúhu xi j'ajin Jesu nga k'ien, tu xi b'a ts'ín ta sakúchjhi ajinni nga Jesu xi tijná t'k'un. ¹¹ At'ahá jin xi tintsuba t'k'u'in, tehente tintsubajin ngabayoo tu ngat'ahá Jesu, tu xi b'a ts'ín ta sakúchjhi nga tijná t'k'un Jesu ajihín yjoninteni, yjoninte xi t'jhin nga kuayá ndyjun nkiní. ¹² B'a ts'ín jin xi tibayahani kó jun t'ibintsuba t'k'un.

¹³ B'i ts'ín tjit'a éhen Ntíaná: "Kis'ejinna, kui nga kinchahana." Kó jin b'a ta ts'ín tjíntuyáni. Ta s'ejinni, kui nga ta chubahani. ¹⁴ At'ahá yaá nga Ntíaná xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Nda Ntíaná Jesu ngabayoo, kui xi ta ts'ínkj'áiyakoná Jesu kó ts'ínkincháná nginkun. ¹⁵ Ngandanuu ngayjee ni xu'bi, tu xi nkjin xuta tsjáha ra máb'achjhi Ntíaná tu ngat'ahá kjuanda xi t'incha sakúhu. B'a ts'ín tís'ejña chjhi kjuachánkaha Ntíaná.

¹⁶ Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'u'in. Ndaha tsa t'ífenki nga'yúhun yjoninteni, tunga xki nistjihín tísakú nga'yúhun animani. ¹⁷ Ichí kó kutjuhú f'a kjuanima xi tíyaá nd'ai, tunga kuihi níu xi ts'ín nga nku kjuachánka xi tijná sín kó xi nda ts'ati sa sakúná. ¹⁸ Najmi ni xi tíyaá n'esihín. Ni xi najmi tíya nínáá kjintaháná. At'ahá ni xi ma chji tu t'ifahá, tunga ni xi najmi ma chji s'ejña sín.

5

B'i ts'ín tsakúya Pabló nk'ie nga yjoninte tsetse ch'aa

¹ At'ahá yjonintená, kui xi nkú joyaha nku ni'ya najyunte xi tintsubayaá ei asunntej. Kó nk'ie nga kuatsún ni'ya najyuntee, yaá nga ndjiojmi ján ch'aa nku ni'ya xi 'yún nda xi tsjáná Ntíaná, xi najmi xuta kits'ínnda kó xi najmi maha batsun. ² Un t'ímaná nk'ie nga tintsubaá ei. Mangimjená n'ekjáhíhín ni'ya xi k'uiná ndjiojmi ján. Kui xi nkú joyaha tsa najyun tsetse kamaná nga ndyjaá. ³ B'a ts'ín ndaha tsa chjuxiná ni'ya najyunte xi kich'aa nd'ai, najmi kisti cháná.

⁴ At'aha nk'ie nga kich'a saá ni'ya najyunte xu'bi xi yjonintená, xí f'áitse'uhunná nga najmi tã chúkjuahaná. Nk'ie nga najmi mjená ch'áá yjoninte xi kich'áá nd'ai, najmi tshu ru tsa najmi mjená yjoninte. Ni xi mje nínáá, nga ch'áá yjoninte tsetse tu xi b'a ts'ín ni xi tǐjña tǐk'uun k'úéjñaha ngajoho ni xi maha 'me. ⁵ Kui ngat'oó kits'innধানá Ntíaná ko kitsjáná Espirituhu, tu xi cha kixihiná nga n'ekjálhín ni xi tsjáná askahan.

⁶ Kui nga tehente ndjá tinchaná ko yaá nk'ie nga tintsujain saá yjonintee, tintsujá t'axihín Nda Ntíaná. ⁷ Tinimá tu ngat'aha xi s'ejinná, najmi ngat'aha ni xi tǐyaá. ⁸ Ndjá tincháá ko mangimjená nga tu sahá k'úéjña t'axián yjoninte xi kich'áá nd'ai nga kujntsubakáá Nda Ntíaná.

⁹ Kui nga tu nkú mjehéná nga n'eé ni xi tsjoho Nda Ntíaná, tsa ni xi tintsujain saá yjoninte xu'bi ko tsa ja kin'ek'áíyaá. ¹⁰ At'aha ngatentee tǐhin nga kujcháá nginkun Cristo nga kuasehe ni xi kin'eé, tu xi n'ekjálhín raá ni xi kanéná nga nkúnkáá, ni xi kin'eé nga tintsujaián yjonintená ei asuntee, tsa nda ko tsa najmi nda kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi kits'ín Cristo ngandaná

¹¹ Kui b'a maha, at'aha yankjún Nda Ntíaná, kui nga tǐ'miya sisihín ri xuta nga tã s'ejihín. Ntíaná be xi nkú ts'ín tǐyáni ko mjena nga ko tã jun xi nda animanuu choo xi nkú ts'ín tǐyáni. ¹² Najmi tã tǐchubantǐá ngáhaní yjoní, tsa tu xi jun n'ekjálhínni. Tu sa ní tǐ'baintei nga jun tsjo tǐmanuu jin. B'a ts'ín kama n'ek'óyaha ruu xi chuba tsjohó maha xi nkú ts'ín tǐya, xi najmi nusihín xi nkú ts'ín tǐyaha.

¹³ At'aha tsa jin xi lukui tsu xuta, luku ní at'aha xáha Ntíaná tǐn'ei. Tunga ngandanuu, kui nga n'esisihínni ni xi n'ei. ¹⁴ At'aha kjuatjoho Cristo tǐnjajinni ko tǐbatéxumani. Behe tak'uin nga nkuhú maha xi k'ien ngandaha ngatentee xuta, ko kui nga k'iehn ngatentee xuta. ¹⁵ K'ien Cristo ngandaha ngatentee xuta, tu xi xi tǐjntu tǐk'uhun ja najmi tã kuenta ts'e suba k'úéntu tǐk'uhun. K'úéntu ní tu xi ts'íhín ni xi tsjoho Cristo. Kui xi k'ien ngandaha xuta ko j'áíya ngáha ra.

¹⁶ Kui nga najmi tã chasehe ri xuta xi nkú ts'ín basehe xinkjín xuta. Ndaha tsa nk'ie b'a tã ts'ín kichasehíhí Cristo, tunga nd'ai najmi b'a tã ts'ín chasehe ri. ¹⁷ Kui nga xi nkuhú kamako Cristo, kui xi xuta tsetse ngáha. Ja j'a ni choó. Ja j'ai ni xi tsetse.

¹⁸ Ngayjee ni xu'bi Ntíaná nibáha ra. Cristo kits'ínchjén nga tsichuk'un ngáha raá Ntíaná. Ko jin kitsjá xáni nga k'úénimíhí xuta nga ja ma bichúk'un ngáha ra. ¹⁹ Tshu ru ní nga Ntíaná kits'ínchjén Cristo nga kama kujchúk'un ngáha ra xuta xi tǐjín ngayjee asuntee, nga najmi ts'ínsihín jéhe. Jin kitsjáni nga k'úénimíu nga ja ma bichúk'un ngáha raá Ntíaná.

²⁰ Jin xi y'éxáni Cristo nga kujxínyai éhen. Kui nga xi nkúhu tsa Ntíaná tǐnchjakonuu nk'ie nga tǐchubakóihí. Ngajoho Cristo b'a tǐ'míhí nga t'endakoo Ntíaná. ²¹ Cristo najmi kis'ehe ngatitsun, tunga tsasehé ra Ntíaná xi nkúhu tsa ngatitsun kis'ehe. Ngandaná b'a kits'íhín Ntíaná, tu xi tu ngat'aha Cristo naxu kamahaná nginkun.

6

¹ Kui nga tǐbinchihí ri jin xi tǐn'exát'áihí Ntíaná nga najmi tu tohón manuu kjuandaha Ntíaná. ² At'aha b'i tǐtsu éhen Ntíaná:

Nda chuba tsasinñjúhu,
tsásinkoho nǐstjin nga kits'ink'ankia xuta.

B'a tixinnuu nga nd'ai ja kich'aa chubaha Ntiana. Ja tinchajian nistjin nga tits'ink'anki xuta.

B'i ts'in kitsuya Pablo ni xi incha j'ajin tu ngat'aha xaha

³ Ndaha nku najmi tin'endyjajihin tsa tu xi ndyjaha. B'a tin'eji tu xi najmi ch'on ts'in chubayanéhe xá xi tin'ei. ⁴ Tu sa ní ajihin ngayjee ni xi n'ei bakúchji nga Ntiana tin'exát'ajhi. Tin'e chúkjuai nkjin tikjá kjuá'un ko kjuanimá xi tíyá ko kjuaba xi tísakúni. ⁵ Tís'eni, nubayá tin'ekjas'enni, ko tíma ñjakúneni xuta nga tífi kontrani. Xá ndjá tin'ei, najmi tísuntuféi, ko kjintía tíyá.

⁶ Naxu tbankínkoj yjonj ko mankjinni ni xi najmi chuba mankjina. Tjinni kjuatsenta ko n'etjóihi xuta. Tijnajinni Espirituhu Ntiana ko tijnajinni kjuatjo xi nda. ⁷ Én xi b'a tjin tichubai ko nga'yuhun Ntiana tijnajinni. Naxu tinchai nginkun Ntiana, kui xi n'echjéin nga binsinkoj yjonj.

⁸ Tjin nga yankjúnni ko tjin nga najmi yankjúnni. Tjin nga nda ts'in chubantjaini ko tjin nga ch'on ts'in chubantjaini. Já tsank'á n'e manj, ndaha tsa én xi naxu tichubai. ⁹ Xuta xi najmi ch'a xi behe n'e manj, ndaha tsa ya sisinni. Xuta xi ja tí'me n'e manj, ndaha tsa tintsuba tik'un sai. Tí'baini kjuanimá, tunga najmi tábaya ní. ¹⁰ Tintsuba xi nkúhu tsa kjuaba tjinni, tunga tehentehé tjin tsjo tsjonj. Tintsuba xi nkúhu xuta xi x'an, tunga nkjihín maha xi ja kin'e nchinái. Tintsuba xi nkúhu xi najmi chumi nihi xi tjihin, tunga tjihinni ni.

¹¹ Jun xuta Corinto, jin ja kuachubako kixi kixihi. Tí'miyaihi ni xi tijnajin animani. ¹² Mje níni jun, tunga jun najmi b'a ts'in mjenuu jin. ¹³ Kui nga tinchjakohonuu xi nkúhu tsa ntína jun. B'a ta n'oo xi nkú nga tin'ei. B'a ta ts'in takúni ni xi tijnajin animanuu.

B'i ts'in kitsuya Pablo nga najmi tihin nga nkuhú ts'in mako yjoho xi s'ejihin Ntiana ko xi najmi s'ejihin

¹⁴ Najmi tu nkúhu n'e makoo yjonuu xuta xi najmi s'ejihin Ntiana nga ts'ínkonuu ni xi ts'e. At'aha, ja nkúhu mako xinkjin ni xi jee ko ni xi ch'onk'uun? ¿A mahá má ndzjeen ko má jyuun b'atjihihin xinkjin? ¹⁵ ¿A mahá nda nchjako Cristo ndanindo? ¿Mí ni xi nkúhu incha y'a xi s'ejihin Ntiana ko xi najmi s'ejihin?

¹⁶ ¿A kamahá ninkuhu Ntiana ts'ínkjáihin ntia xi ntsja xuta ts'ínnda? At'aha ná xi ninkuhu Ntiana xi tijná tik'uun. B'i kitsú Ntiana nk'ie:

Kuátejñajihin ko kjuatsú'bajihin xuta xu'bo.

An xi kama Ntaha ko kui xi kama xutana.

¹⁷ Kui nga b'a ta kitsú saha Ntiana:

Titjujúhuhun xuto, tankín t'axiún.

Najmi tu n'ekoo ni xi si nginkán,

ko b'a ts'in an nda ts'in ts'ínkjáinnuu.

¹⁸ An xi kama Na'minuu ko jun xi kamo ntína.

B'a títsu Ntiana xi tjihin nga'yún.

7

¹ Kui b'a maha, jun xi tjona, ná ts'añáá ni xi kitsuya titjun Ntiana nga tsjáha xuta xi ts'e. Kui nga n'e jehená yjoná nginkun Ntiana nga n'e t'axiáan ngayjee ni xi ts'ínsi yjonintená ko animaná. Katuma je kikjían nginkun Ntiana nk'ie nga chjankjään.

B'i ts'in kitsuya Pablo nga tsjo tímaha ni xi nda ts'in j'ajin xuta ninku Corinto

² Tjennteni ajin animanuu. Ndaha nku najmi ch'on kin'eijhi. Ndaha najmi kin'e'uihin. Ndaha nku najmi kich'anachajhi. ³ Najmi b'a tixinnuu tsa tu xi s'entahanuu. At'aha xi nkú nga ja kixinnuu, jun xi tintsubajiun animani,

tụ xi nkuhú ch'aháná xinkíá ndaha tsa kuĩntsubáá kò ndaha tsa kuayáá. ⁴ Ma k'an nchjako kixi kixinuu kò tsjo mana jun. Ajihin ngayjee kjuanima xi tíyáí, 'yún tísakúna nga 'yún kò títsejihinna kjuatsjo.

⁵ Nk'ie nga jái ante Macedonia, ndahachí najmi kin'ekj'áiyáí. Tu sa ní kjuasti kisakúni tụ má xi tje'hén ni. Incha kikjanko xinkjín xuta xi tjíntundáini kò tsinkjunyáí. ⁶ Tunga Ntíaná xi tsjá nga 'yúhún xuta xi jíhín kjuaba, kui xi kitsjá nga 'yúnni nga kits'ín nibáseni Tító. ⁷ Najmi tụ nku nga kiyáí Tító nga kisakú nga 'yúnni. Tá kisakú nga 'yún níni nga kitsúyani xi nkú ts'ín kisakú nga 'yúhún ajinnuu. Kitsúyani nga 'yún mjenuu chá ngáhani kò nga nusin tjíntuyánuu kò nga kjintahánuu an. Kui niu xi kits'ín nga 'yún kis'e sana kjuatsjo.

⁸ Ndaha tsa kits'ínk'íé babanuu xujun xi kits'ínkjínuu, tunga najmi ta kjintahana nd'ai. Kjuaxi nga kis'entana nga tjuhun, at'ahá kamankjinna nga kik'ie babanuu kutju ngat'ahá xujun xi kits'ínkjínuu. ⁹ Tunga nd'ai tsjo tímana, najmi tụ ngat'ahá nga kik'ie babanuu, tụ ngat'ahá ní nga kui kjuaboo kits'ín nga tsankinchj'a ngáha ryu animánuu. Kik'ie babanuu xi nkú ts'ín sasíhín Ntíaná. Kui nga najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kin'ehe ri. ¹⁰ At'ahá kjuaba xi nibáha ra Ntíaná ts'ín nga bankíchj'ahá raá animáná. Kui niu xi ts'ín nga b'ankiá. Kui nga najmi tjín xi nkú ts'ín un kamaha tak'aán nga kui kjuaboo nibanehená. B'a tíxian at'ahá kjuaba xi tsjáná asunntee, kui xi ts'ínk'ienná.

¹¹ Chasoo ni xi kits'ínkónuu kjuaba xi kits'ín nibánuu Ntíaná. Tụ xí kj'áíhí ts'ín kis'eyánuu. Nku tutuhú nga b'a kamanuu, kiyo nga najmi chumi nihi tjenna. Santaha kichubantjánínú. Kama stinuu kò tsinkjun ngat'ahá ni xi kama kai. Kama mjenuu nga chánú kò kik'ohó xi nkú ts'ín tje'hén ra ndá xi ch'on kits'ín. Nk'ie nga b'í nkjún kama, tsakuchjúú nga najmi kò jun y'ahanuu ni ch'on tjín xi kamoó. ¹² Kui nga ndaha tsa kits'ínkjíhínuu xujun xu'bo, najmi b'a kits'ian tụ ngat'ahá xi ch'on kits'ín kò tá ndaha ngat'ahá xi ch'on kin'ehe. B'a ní kits'ian tụ xi cháha nginkun Ntíaná nga kjintahánuu jín. ¹³ Ni xi kamoó kitsjá nga 'yúnni.

Kò najmi tụ nku ni xu'bi xi kitsjá nga 'yúnni. Tá tụ xí tsjo ní kamaní nga kiyáí nga tụ xí tsjohó tjíhín Tító at'ahá kisakú nga 'yúhún nga y'eñajinnuu. ¹⁴ Ja ní b'a kixihín Tító nga tsjo mana jun, kò b'a tjín ni xi kixian. Najmi tíya tsank'ána. Xi nkú ts'ín kjuaxi ngayjee ni xi tsixíhín, b'a tá ts'ín kjuaxi ni xi kik'ihín Tító nga tsjo mani jun. ¹⁵ Tító 'yún tjo ts'atíhí jun nd'ai, at'ahá f'áítsjehen xi nkú ts'ín ngatentoo kinu'yá'óhóon kò xi nkú ts'ín nda kin'ekj'óhóon kò kiyankjún. ¹⁶ Tsjo mana, at'ahá be nga ma ma 'yún tak'unnuu.

8

B'í ts'ín kitsúya Pablo nga tjíhín nga kamakúhu toon chje xuta ninku xi tjín ante Judea

¹ Kò nd'ai, já nts'e, mjeni nga choo xi nkú ts'ín Ntíaná títsjáha kjuandaha xuta ninku xi tjín ante Macedonia. ² Ndaha tsa ndjá kjuanima xi tíincha satéjin nga tíchjut'ayák'un, tunga tsjohó tjíntuhú. Kò ndaha tsa x'an nkjún, tunga incha kits'ínsuhún toon chje xi nkú joyaha tsa nchíná.

³ Be nga ngayjehe k'un incha kitsjá. Xi nkú tjín kamaha kitsjá, kò santaha y'ésun saha nga kitsjá. ⁴ 'Yún tsankini nga kj'uaínteihí nga sakút'ahá kjuatsjo xu'bi tụ xi kuasinkoho xuta xi s'ejihín Ntíaná xi tjíntu ante Judea. ⁵ Kò najmi tụ nku ni xi tsixín nga ts'ín incha kits'ín. At'ahá tíjún tíjún incha kitsjáha yjoho nga incha tsjénki Ntíaná, kò tá incha kitsjáha yjoho nga kamakoní xi nkú ts'ín mjehé Ntíaná.

⁶ Kui nga tsinchihī rī Titō nga ts'ínndjuúhu xá nda xi kik'atuts'ihīn ra ajinnūu, nga k'uénda chje nda xi t'n'esún. ⁷ 'Yún nda n'o ngayjee ni xi n'o. S'ejinnūu Ntíaná. Chubanjimíyahanu ni xi ts'e Ntíaná. Mankjinnūu éhen Ntíaná. Tjínandu yjonūu nga kuísinkoo xutá xi kj'ái. Tjonūu jin. Kui nga xi nkú ts'ín tehente nda n'ehenu ni xi n'o, b'a ta ts'ín nd'ái nda n'esún ngó toon chje xu'bi.

⁸ Najmi b'a tixian tsa tjíhīn kjua'yún nga b'a ta n'oo. Ni xi mje nína, nga choo ni nda xi t'íncha ts'ín já nts'eé xi k'oo tu xi b'a ta ts'ín kuakúchjihinu nga ta ngayjee animanūu t'nibáha kjuatjonūu. ⁹ Ja yo kjuanda xi y'a Ndá Ntíaná Jesucristo nga j'ai, nga ndaha tsa tu xí nk'ahá tjen tunga ts'asje x'ahán yjoho ngandanūu, tu xi ajihīn kjuax'an xi kis'ehe ra kisakúhunūu kjuanchíná.

¹⁰ Tsjanūu nku kjuatéxuma at'aha kjennūu niyá nga choo kui niī. Nk'ie nú jun tjun kama mjenuu nga n'esún toon chje ko jun tjun kin'esún. ¹¹ Kui nga n'endjuúhunu nd'ái ni xi kich'atuts'ihīnrūu. Xi nkú ts'ín ngayjehe k'un kama mjenuu nga b'a n'oo, b'a ts'ín ngayjehe k'un xi nkú ts'ín tísakúnūu tjon niū nd'ái. ¹² At'aha tsa ngayjee animaná t'baá, ko tsa t'baá xi nkú tjin tísakúná, Ntíaná ts'ínkjáhīn ni xi t'baá. Najmi t'bankíná ni xi najmi tjinná.

¹³ Najmi b'a tixian tsa jun tjíhīn nga kuitjájiun kjuanimá ko tu sa kj'afhí ngá xi nda ts'ín k'úentu. Ni xi nda ní tjin nga nkúhu nga nda ts'ín kuíntsuboo. ¹⁴ Nd'ái tjinnūu ko kama k'uoohō ni xi ndyjat'aha xutá xu'bo, ko kj'ái nistjin ngáha kui s'ehe ni xi ndyjat'anūu. B'a ts'ín ta kama tsjánūu. Nku chubahá s'enūu. ¹⁵ Kuitjusun xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntíaná: "Najmi ts'anki kamaha xi 'yún tse j'áya ko najmi kindyjat'aha xi chuba j'áya."

B'i ts'ín kitsúya Pablo yá xi ngjuaiko toon chje

¹⁶ Tsjaha máb'achjihī Ntíaná at'aha kitsjáha Titō nga ta nguántaha ra yjoho jun xi nkú ta ts'ín kjintahana an. ¹⁷ Kits'ínj'ō nga ts'íntjusun ni xi an tsankihī ko ngayjehe k'un tífisenūu. Ja b'a títu koyaha animaha.

¹⁸ Ko ta t'n'ekjikoī Titō nda nts'eé xi nda ts'ín nchjayanehe ngayjee xutá nínku, at'aha kixi b'énjimi én nda tshu Ntíaná ndo. ¹⁹ Ko najmi tu nku nda ts'ín chubanjimíyaha ndo. Ta y'é't'a xáha xutá nínku nga kui xi ngjuaikoni nga kuankinkoi toon chje. B'i nda t'n'ei ko b'a ts'ín t'n'etsjoho ra Ndá Ntíaná ko t'f'ejna chjii nga mjeni kuísinkoi xutá. ²⁰ Najmi mjeni tsa tjin xi kúinchjayaneni ngat'aha xi nkú ts'ín t'íncha títjujhīn toon chje chánka xi tímakú. ²¹ Kui nga nda nda t'ichasehe rī xi nkú ts'ín kixi t'bankinkoi ni xi t'n'ei nginkun Ndá Ntíaná ko ta nginkun xutá.

²² Ko ta t'n'ekjikoī já xu'bi kj'ái nda nts'eé xi ja nkjin niyá tsakúchjini nga nda fiko xáha. 'Yún mjehe kuásinkonūu, at'aha 'yún sasihīn jun. ²³ Ko máha Titō, ta kui xáha xi t'ís'ín xi nkúhu an, nga ta t'ibasinkonūu. Ko já nts'eé xingisoo xi t'jenko, xutá nínku kits'ínkjihī. Kui jóo ta ts'ín nga yankjún Cristo tu ngat'aha xá xi ts'ín. ²⁴ Kui b'a maha, nda ts'ín n'ekjáhīn ruu jóo tu xi skuēhe ngayjee xutá nínku xi nkú tjin kjuatjonūu ko mí kjuaha nga tsjo mahani jun.

9

B'i ts'ín y'énda Pablo xi nkú ts'ín s'ekú toon chje xi kamakú

¹ Ta ndaha najmi machjēhen tsa kuet'anūu nga toon chje t'ímásuhun xutá xi Ntíaná kik'áts'ehe xi t'jintu ante Judea. ² At'aha be nga nda animanūu. Xí tsjohó t'ímána nk'ie nga kixinyaha kui niī xutá xi t'jin ante Macedonia. B'a kixihīn nga jun xi tintsūboo ante Akaya nk'ie nú kjin tintsūba ndahanu nga k'uo toon. Nk'ie nga kint'é xutá Macedonia kui niī, nkjin xi ta kixinchá tsjoho nga ta ts'ínsun toon.

³ Tunga tít's'inkjisehénuu já nts'eé xu'bi tu xi najmi tu a éhén kamaha ni xi kixihin jóo nk'ie nga b'a kixian nga tsjo mana jun ngat'aha ni xi tín'o. Tífi jóo yó tu xi kuasinkohonu nga k'úékú toon xi k'uo. B'a ts'in kamaha ni xi kixihin. ⁴ At'aha tsa kuankinkoi yó k'ua xuta Macedonia, ko tsa as'aihi incha skue nga najmi kjee tjikunu toon chje, kama subani. At'aha ja tu xi tíma 'yún k'un ní ni xi tsixiún. Ko jun ta kama subanu. ⁵ Kui nga b'a kixihinna nga tu sahá b'a xihin já nts'eé nga tjun ngjuaisehénuu tu xi k'uéndakohonu toon chje xi tsixinya tíjun nga k'uo. B'a ts'ian tu xi b'a ts'in s'ejña ndaha nku toon chje xi ngayjee animá tí'bai, najmi tu k'ua'yúhún tí'bai.

⁶ N'ekj'áitsjon ni xu'bi. Xi chuba ni xi b'éntje, kui xi chuba chan kjesintjen, ko xi tse ni xi b'éntje, kui xi tse chan kjesintjen. ⁷ Nga nkúnkú tjon xi nkú tjin nibaha ra animanu. Najmi tu un katuma k'un ni xi k'uo nga k'uo, ko ta ndaha najmi tu k'ua'yún 'boo. At'aha Ntiana tjohe xi tsjo tjihin nga tsjá ni xi tsjá. ⁸ Tjihin nga'yún Ntiana nga tu ni xi tsjáhanuu ngayje tikjá kjuanda, tu xi tu nkjéhe nihi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu ko b'a ts'in kama n'ehenu ngayjee ni xi nda. ⁹ Xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntiana nga b'i títu:

Kits'índzjo ni xi tjihin,
xuta x'an kitsjáha.

Tu nkjéhe ni nga naxu ts'in.

¹⁰ Ntiana xi tsjá xujmá xi s'entje ko tsjá nichine, kui xi tse ni xi tsjanuu tu xi ta kama kuasinkohonu xuta. Ts'ín nga 'yún tse s'enuu ko nga xúbaya ni nda xi tín'o. ¹¹ Nkjin tikjá kjuanchiná s'enuu tu xi ngayjehe k'un kama kuasinkoo xuta. Ko máha ni xi n'e nibakoni, kui xi ts'ín nga já nts'eé tsjáha máb'achjihí Ntiana.

¹² Nk'ie nga t'bisinkoo xuta xi Ntiana k'j'áts'e, t'boho ni xi machjéhen ko kui nga nkjin xi t'jsjáha ra máb'achjihí Ntiana. ¹³ Nk'ie nga skue ni xi tín'o, incha ts'íntsjohó Ntiana, at'aha t'ínu'yá'óhoon én nda tsuhu Cristo ko at'aha ngayje animanu t'bisinkoo, ko najmi tu kui, k'já sa xuta. ¹⁴ Ko nk'ie nga incha kuinchjako Ntiana, kuinchjantjainuu at'aha tjohe jun. Incha skue nga tu xi tsehé kjuandaha Ntiana kitsjanuu. ¹⁵ ¡Máb'achjihí ra Ntiana ngat'aha ni xi tsjaná! ¡Najmi tjinna én xi kuixinyahaná xi nkú ts'in chánka ni xi tu kitsjáhaná!

10

B'i ts'in y'éjña chji Pablo nga tsjo maha xa xi Ntiana kitsjáha

¹ Nginkun Cristo xi tjohe ko xi nda ts'ínko xuta, an Pablo t'bankinuu nku ni. B'a tixian at'aha tjin xi b'a tsu nga najmi nda nkjún tjan nk'ie nga t'ijnainnuu ko nga ndjá nchja nk'ie nga kjin t'ijnanu. ² T'bankinuu nga najmi tu n'o nga ndjá kuinchjakonu nk'ie nga kuichusenuu. At'aha tjinukuh k'an nga ndjá kuinchjaka xi b'a maha nga b'a ts'in tintsu'bai xi nkú ts'in nkaha xuta asuntei.

³ Kjuaxi k'jáihin nga asuntei tintsu'bai, tunga najmi b'ahá ts'in t'bisxjain xi nkú ts'in kjan xuta asuntei. ⁴ At'aha najmi asuntei ts'e ni xi t'n'echjéin nga t'bisxjain. Nga'yúhún ní Ntiana t'n'echjéin, nga'yún xi maha ts'ínkje nga'yúhún já kontra ko basinne'yún én xi nchja xi fi kontra. ⁵ Chjuxubai ngayjee nga'yún ch'onk'un xi b'échjaha xuta nga skue Ntiana, ko n'e nganaihi ngayjee ni ch'onk'un xi ts'innk'jink'un xuta. B'a n'e'i tu xi kuint'é'ehén ra Cristo. ⁶ Tjindani yjoni nga n'ek'íechjii xi nkú ts'in t'jehen ra xi najmi kuint'é'én, tunga títjuhún t'ihin nga jun tjun kuinu'yá'én sisinnú.

⁷ Jun xi chase sunnk'ohoo ni xi tjin. Tsa tjin xi behe k'un nga Cristo yjanki, kui xi ta kats'ín kuenta nga ko ta jin yjankii Cristo xi nkúhu kui. ⁸ Ndaha tsa nk'a b'asjé yjona ngat'aha xáni, tunga najmi subahá mana nga b'a ts'ian, at'aha Nda

Ntíaná kitsjá xáni. Kui xi mjehe nga n'ei nga saájin so ni xi ts'e Ntíaná, najmi mjehe tsa n'ei nga ndyoo.

⁹ Najmi mjena tsa xujun xi títs'inkjínúu kuínchánkúnnúu. ¹⁰ At'aha tjin xi b'a tsu nga ndjá rú kō kjan rú én xi b'et'ánúu, tunga nk'ie rú nga tíjñajinnúu najmi ndjá rú b'asjé yjoná kō rú najmi chumi ni chjíhi rá én xi nchja. ¹¹ Tunga xi b'a títsuú kats'ín kuenta nga ni xi b'et'a xujúin nga kjin tintsubaí, kui niú xi n'ei nk'ie nga kuínsubajihin.

¹² Tjin xi nda ts'ín nchjanijmíyaha yjohó. Tunga máha jin, najmi ma k'uín tsa b'a bixíin nga jin xi nkú joyaha já xu'bo, kō tsa tá ñja n'e makoi yjoni jóo. Ta ndaha najmi be ni xi incha ts'ín jóo, at'aha tá kuihi xinkjín base chubayakohó rá yjohó kō incha base chubayahá xinkjín. ¹³ Tunga máha jin, nku tutuhú ngat'aha xá xi kik'aini jin, kui niú xi chánka n'esjekohoni yjoni. Najmi bitjatíhi chjintí xi y'éjñaha Ntíaná xáni, xá xi tsichuk'únnúu santaha kō jun. ¹⁴ Tsa najmi tsichuk'úhín kai, ja rá tbitjatíhi má tjeheh rá xáni. Tunga kjuaxihí kjáfhin nga jin tjun tsichukoihi én nda tsuhú Cristo.

¹⁵ Najmi tíf'a ts'ajin xá xi incha kits'ín kj'ái xutaha, tsa tú xi nk'a n'esjeheni yjoni. Tú sa ní tíchuyáhi nga xi nkú ts'ín 'yún s'ejin sanúu Ntíaná, b'a ts'ín kama tse sa ajinnúu xáni, ¹⁶ tú xi kama kuankín'iénijmíhíni én nda tsuhú Cristo ajihín xutá xi kjin tjintu sa nga jun. At'aha najmi mjeni tsa n'e ts'ajin xá xi kits'ín kj'ái, tsa tú xi b'a ts'ín n'e chánkahaní yjoni.

¹⁷ Tsa tjin xi mjehe nk'a k'uasje yjohó, ngat'aha ní ni xi kits'ínkohó Ntíaná, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjohó. ¹⁸ At'aha najmi xi nda ts'ín nchjayane suba yjohó, tsa kui xi nda n'ekjáfhin. Xi nda ní ts'ín nchjayanehe Ntíaná, kui ní xi nda n'ekjáfhin.

11

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi ts'ín já postru ts'ank'óo

¹ N'echúkjuo íchí tsa kuinchajinu kuinchjat'a. Johon, n'e chúkjuanú. ² At'aha nginkun Ntíaná nibáha rá xi nkú ts'ín tkunnúu. At'aha jun xi nkú joyaha takjín xi an kits'ínkjas'en nga kuixanko nku ndá, kui xi Cristo. Kō mjena ts'ínkjas'ehen jun xi nkú joyaha nku takjín xunkú. ³ Tunga tsankjunná tsa b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain Eva nk'ie nga kjuamañaha ye ts'anachakohó rá, tsa b'a ts'ínndyjajihin kjuankjintak'unnúu kō najmi tá ngayjehe k'un kō je tsjénnkihí ruu Cristo.

⁴ B'a tíxian at'aha nda ts'ín n'ekjohón já xi kj'ái én b'énijmínúu, kui xi najmi éhen Jesu xi jin y'enijmí. Jun xi ja kin'ekjohón Espirituhú Ntíaná, tá n'ekjohón kj'ái xi najmi Espirituhú Ntíaná. Jun xi ja kin'ekjohón én nda tsuhú Cristo, tá tin'ekjohón kj'ái én. ⁵ Najmi íchí mana yjoná nginkun já postru i xi tjin. ⁶ Ndaha tsa najmi 'yún mana nchja nga nchja, tunga bená ni xi ts'e Ntíaná. Ja ní tú xí tsakuchíhí rí nga yayí ni xi ts'e Ntíaná.

⁷ Nk'ie nga y'enijmínúu én nda tsuhú Ntíaná, najmi j'achjínúu. B'a ts'ín ts'asjé nímakjuahana yjoná kō jun ts'asjénk'anúu. ¿A ngatitsuhún kits'ian nga b'a kits'innúu? ⁸ Tsak'ja tōon xi kitsjána kj'ái nínku tú xi kama ts'ihinna xána ajinnúu. ⁹ Nk'ie nga tsátejñajinnúu kō nga kindyjat'ana tsa mí nihi, najmi kits'instinúu. At'aha ni xi kindyjat'ána, já nts'eé xi nibáha ante Macedonia kitsjána. Najmi y'enénúu yjoná kō tú nkú najmi k'uenéhénúu yjoná. ¹⁰ Kjuaxi nga éhen Cristo tíjñajinna kō kjuaxi nga ngúsuhún ante Akaya najmi kama s'ech'ónna kjuatsjo xi tjínna nk'ie nga najmi f'achjá nga b'enijmíá én nda tsuhú Cristo. ¹¹ ¿Áhan? ¿A at'aha najmi tjona jun? Ntíaná be nga tjona jun.

¹² Tụ nkú kfinndjukoná ni xi títs'ian. B'a ts'ín najmi tsjantéhe rá xi t́incha bangisjai niyáha nga xi nkúhu j́in ts'íin ma yjohó, tsa tụ xi b'a ts'ín nk'a k'uasjehe yjohó. ¹³ At'aha já postru tsank'áhá jái. Xá xi incha ts'ín b'anachakohó rá xuta. Já postruhu Cristó ts'ín ma maña yjohó. ¹⁴ Najmi ni tsetse ni xi t́incha ts'ín jóo. At'aha ndanindoo nku ntítsjehe Ntíaná ts'ín ma maña yjohó. ¹⁵ Kui nga najmi ma nkjúhunná nga já xi ts'ínxát'aha rá ndanindoo xuta xi ts'ín ni xi nda incha ts'ín ma maña yjohó. Tunga kuichúhú nistjin nga ts'ínkjáihin chj́ihí ni xi t́incha ts'ín.

B'í ts'ín kitsúya Pabló nga nkjin kjuanimá j'ajin ngat'aha xáha

¹⁶ B'ahá tá t́ixin ngáhanuu. Ndaha nku najmi b'a tụ katsú nga nchjajnu nchjat'a. Tunga tsa jun xi b'a kuixíun, tụ sa ní t́jenneténu nga kuinchjakonuu xi nkúhu nku xi nchjajnu nchjat'a tụ xi chánka k'uasjéhena ichí yjona. ¹⁷ Nga ma k'an chánka k'uasjé yjona, najmi Nda Ntíaná t́inibáha rá nga b'a t́ixian. An ní subá chubá t́inchjaná. ¹⁸ Xihí nkjihín maha xi chánka incha maha yjohó ngat'aha xi nkú ts'ín, kui nga kó tá an chánka kamahana yjona. ¹⁹ At'aha jun xi nkjink'un, kui nga nda ts'ín n'ekjáhín ruu xi nchjajnu nchjat'a. ²⁰ Santaha 'bainto nga xuta musu n'e manuu, nga ch'anachanuu, nga chju'ánuu ni xi ts'ajun, kó 'baintohó xi nk'a b'asjenuu yjohó kó xi incha m'ojinnuu.

²¹ J́in bi najmi b'a ts'ín ndjá kin'ekoihí xi nkúhu já xu'bo. Xí tíma subahána nga b'a t́ixian. Tsa t́jín xi ma k'un nga tsjo maha ngat'a ts'e yáha kui, tá kama k'an b'a tá ts'ian, ndaha tsa t́inchjajnu t́inchjat'a nga b'a t́ixian. ²² ¿A já hebreo niu? Tá nda hebreoná. ¿A ntje Israel t́jehen rá jóo? Tá ntje Israel t́jehenna. ¿A ntjehe Abraham jóo? Tá ntjehe Abraham an. ²³ ¿A kui xi t́incha ts'ínxát'aha Cristó? An xi 'yún títs'inxát'a saha, ndaha tsa b'a ts'ín t́inchja xi nkú ts'ín nchja xi nchjajnu nchjat'a. An xi 'yún kits'inxá sa nga kui jóo. 'Yún nkjin niyá kin'ekjína nubayá. 'Yún nkjin niyá kis'ena. Kó nkjin niyá ja ma tsayaná kai. ²⁴ Un niyá kingjána já k'aku xi t́jihín xuta judio kan t'ion ñju niyá. Xi nkú ts'ín t́jñaha, b'a kits'ín. ²⁵ Jan niyá tsich'onýána. Nku niyá y'éjtjítse na ndjio jóo. Jan niyá ngijjintí yábarku xi t́jíya. Nku nistjen kó nku nistjin kitsjenb'ásan ntáchak'uun.

²⁶ 'Yún nkjún jatsúu'ba tụ má xi t́jehén ni. Nk'ie nga kits'ian niyá kitsankjan ni xi kamat'an ajin ntáje. Kitsankjan tsa já ndyjée satéjian. Kitsankjan tsa nkú incha ts'íinna xi tá ntje judio t́jehen rá xi nkúhu an kó tá xuta xi najmi ntje judio t́jehen rá. Kitsankjan tsa nkú kamat'an ajin nantio kó ngijñóo kó ajin ntáchak'uun, kó tá ajihín xi já nts'eé ts'ín ma maña yjohó. ²⁷ Tụ xí nchjáhá ni xi kits'ian kó tse kjuanimá kikie. Tụ xí nkjihín niyá najmi kikjafe. Kama bjona, kama xintána, kó tụ xí nkjihín niyá tsátejña kjintía nga najmi chumi nihi xi kisakúna nga kjíne. J'ajian nch'án kó kindyjat'ána najyun.

²⁸ Ndaha tsa b'a tímat'an, tunga tá kis'entahána ngayjee nínku xkí nistjin. ²⁹ Tsa t́jín xi saté ch'in, kó tá an ma unna. Tsa t́jín xi n'endyjajihín ni xi ts'e Ntíaná, tụ xí kjahán mana.

³⁰ Tsa ni xi machjéhen rá nga chánka k'uasjéhena yjona, chánka ní k'uasjé yjona nga najmi t́inna nga'yún xi ts'an. ³¹ Ntíaha kó Na'mihí Nda Ntíaná Jesucristó xi t́jihín nga n'etsjohó tụ nkjéhe ni. Kui xi be nga najmi t́b'anacha. ³² Nk'ie nga tsátejña nanki Damasco, kitsjá kjuá nda títjun xi ts'ínxát'aha nda rej Aretá nga chúnnta ankjuaha nankiu tụ xi chjúbénijéhena. ³³ Tunga nkuhú nisin kichjujenkohona xjó xi t́f'a t́jindaihi nankiu. Ankjuank'a xi t́jent'a xjóho nankiu kin'esjehena. B'a ts'ín tsankaha rá jóo.

12

B'i ts'in kitsúya Pabló nga nga'yúhún Cristó tjiñaha

¹ Ndaha tsa najmi chumi ni chjílhi ra nga chánka k'uasjé yjona, tunga tjiñin ni nga b'a ts'ian. Kui nga kuinchjahana ni xi kikié kó xi tsakúchjina Nda Ntíaná.

² Be nku nda xi s'ejihin Cristó xi kichjubéjihin sén nga ngji nk'a ján xi ma jahan. Ja tjiñin te ñju nú nga b'a kamoó. Tsa ngji yjonintehe kó tsa najmi ngji, najmi be. Ntíaná xi be. ³ Be nga nda xu'bo ngji ndjiojmi ján. Tsa ngji yjonintehe kó tsa najmi ngji, najmi be. Ntíaná xi be. ⁴ Yo kint'é én xi najmi tjin xi nkú ts'in chubahaná, xi tjiña nkjún nga k'úinyaha xuta.

⁵ Kama chánka k'uasjé yjona ngat'aha ni xi kamaha nda xu'bo, tunga najmi chuba chánkahá k'uasjé yjona. Chánka ní k'uasjé yjona ngat'aha nga najmi an ts'an nga'yún xi tjinna. ⁶ Tunga tsá chánka k'uasjé yjona, najmi tinchjajnu tinchjat'a tsa b'a ts'ian, at'aha b'a tjin ni xi kuinchja. Tunga najmi b'ahá ts'ian tu xi najmi ch'a b'a kuitsuhu tsa nihi xi nkjún ts'ian kó nihi xi nkjún ts'in nchja, tsa as'ai najmi b'a tjin niu.

⁷ Tu xi najmi chánka kamahana yjona ngat'aha ni chánka xi kis'ejña chjina, Ntíaná kits'in nibánena nku kjua'un xi nkú joyaha tsa na'yá kisasíns'eheñ yjonintena. Tsuhu ra nga nda musuhu ndanindoo ts'in'unna tu xi najmi chánka kamahana yjona. ⁸ Jan niyá tsankihí Nda Ntíaná nga kjéxinna kjua'uun, ⁹ tunga b'ahá kitsúna: "Kjuandanahá xi machjéhin, at'aha ajihin xi najmi tjiñin nga'yún s'ejña chji nga'yúnna." Kui nga tsjo mahana nga chánka tímahana yjona ngat'aha nga najmi tjinna nga'yún. B'a ts'in s'ejña chjiji nga'yúhún Cristó ajinna. ¹⁰ At'aha mjena Cristó, kui nga tsjo mahana nga najmi tjiñinna nga'yún, kó nga ch'on ts'in nchjayanena xuta, kó nga ndyjat'ána ni xi machjénna, kó nga tsjennkí unkiéna xuta, kó nga sakúna kjuanima. At'aha nk'ie nga najmi tjinna nga'yún, nk'iehé nga tjinna nga'yún.

B'i ts'in y'éjña chji Pabló nga kjintaha ra xuta ninku Corinto

¹¹ Kuanchja xi nkúhu nku nda xi nchjajnu nchjat'a, tunga juhún kuan'e kjua'yúnnú nga b'a kuats'ian. Kutsa juhún xi tjiñin nga nda k'úinnú. At'aha najmi 'yún nk'a tjenna já xi chuba já postruhú maha yjohó kó chuba ihí maha yjohó nga an, ndaha tsa b'a xian nga najmi chumi ni chjílhi ra an. ¹² Kjit'a kjit'a kama kjuankjún kó kjuachánka kó ni xi tsakúchji nga'yúhún Ntíaná ajinnuu. Kui ni xi tsakúchji nga nda postruná. ¹³ ¿Mí nihi xi kisakúhu xuta ninku xingisoo xi najmi kisakúnuu? Nku tutuhú nga najmi kik'ienénuu yjona nk'ie nga tsáteñajinnuu, xi nkú kits'inka xuta ninku xingisoo. ¿N'e'yún tak'unnu nga b'a ch'on kits'inkonuu!

¹⁴ Ja tjiñdana yjona nga kfínsenuu niyá xi ma jahan kó ta ndaha nd'ai najmi k'uenénuu yjona. At'aha najmi ni xi tjinuu títangisja. Jun ní xi nusinna. At'aha najmi xi tí'mi ntí tjiñin nga kj'uatjo toon xi ts'ínchjén xi cháha. Xi tí'mi ní xi chá, kui xi tjiñin nga kj'uatjo toon xi ts'ínchjén ntíhi ndyjun nkiní. ¹⁵ Kui nga tsjo tjiñinna nga ts'inchjén ngayjee ni xi tjinna kó santaha yjona katjejnú tsa ma tu ngat'aha ngandanuu. Nk'ie nga 'yún mjena jun, ¿á 'yún íchí tín'e mjehenú?

¹⁶ N'ekjálhín nga najmi y'enénuu yjona, ndaha tsa b'a tsu xuta nga nda mañaná xi ts'anachanu. ¹⁷ Já xi kits'inkjisenuu, ¿a kits'inkjía jóo tu xi kjé'ahanuu ni xi tjinuu? ¹⁸ Tsankihí Titó nga ngjisenuu kó ta kits'inkjika kj'ai nda nts'eé. ¿A ra kijke'áhánuu Titó ni xi tjinuu? ¿A najmi tu nkúhú tjiñtuyá animani an kó Titó? ¿A najmi ta kuihí ni xi tín'eí?

¹⁹ Kutsa b'ahá ts'in tín'enkjínk'un, nga tñisinkoi yjoni nga b'i tñixín. Cristó ts'ení kó nginkun Ntíaná tíchubai. Jun xi tjoni. Ngayjee ni xi tñ'eí, b'a tñ'eí

tū xi sahanu nginkun Ntiana. ²⁰ At'aha kjintahana tsa nk'ie nga kuichusenuu, skue nga najmi b'a n'e tintsu bo xi nkú ts'ín mjena nga skuenuu. Kō jun kutsa najmi chahanú xi nkú ts'ín mjenuu nga chanú. Kjintahana tsa najmi nkuhú kich'o xinkiu, tsa tjin kjuaxintak'un, tsa tjin kjuakjan, tsa tjin xi nk'a tif'aha xinkjin, tsa tjin én tsank'á, tsa tjin xi tinchjayane xinkjin, tsa tjin xi ngak'un, kō tsa tjin xi tib'éntje kjuachán.

²¹ Kjintahana tsa nk'ie nga kuichuse ngahanuu, sakúna kjuasuba nginkun Ntiana. Kutsa tjihín ni nga kjíntat'á nkjin xi tjin ajinnu xi kits'ín ngatitsun kō najmi kjee fik'áha rá animaha ngat'aha ni xi incha kits'ín, xi ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntiana, xi chubá fantukohó xinkjin, xi tū ts'ínkjas'ehén rá yjohō tū mí nihí ni xi nchjaha animaha.

13

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ínko xuta Corinto nga kuichúsehe

¹ Niyá xi ma jahan nga kfínsenuu xu'bi. S'enda tū mí kjuahá ni tsa jo kō tsa jan já testiyu kuinchja ni xi be. ² Ja b'a kixinnuu nk'ie nga ngjisenuu niyá xi ma johō kō nd'ai nga najmi tíjñajinnuu b'ahá tá tixin ngahanuu. Nk'ie nga kfínsé ngahanuu, najmi kama njmana xi kits'ín ngatitsun nk'ie kō tá ndaha tsa kj'ai sa. ³ B'a ts'ian at'aha tbinchisjó ni xi kuakúchji nga éhen Cristo tinchja. Tunga ajinnuu hū bakúchji nga'yuhun. Najmi tíjñajinnuu Cristo xi nkúhu nku xi najmi tjihín nga'yún. ⁴ Ndaha tsa najmi tsakúchji nga'yuhun nk'ie nga k'ient'á kruu, tunga nd'ai nga'yuhun Ntiana tíjña tík'uhun. Kō jin b'a tá ts'ín najmi tínni nga'yún, xi nkúhu Cristo nk'ie nga k'ien. Tunga ngandanuu nga'yuhun Ntiana tintsu bá tík'un kohōni Cristo.

⁵ Jun chase subohō yjonuu tsa s'ejinnuu Jesucristo. ¿A najmi mankjihinnuu nga Jesucristo tíjñajinnuu? N'enkjínk'un sisin ní ngahanu. Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, kutsa najmi tíjñajihinnuu Cristo. ⁶ Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, tikuyáha nga s'ejña chji nga éhen Cristo tichubai. ⁷ Tbinchihí Ntiana nga ndahachí najmi ch'on n'ehenu. Najmi b'a túbixín tsa tū xi chaha nga t'n'etjusun sisiin xáni. B'a ní túbixín tū xi nda n'ehenu, ndaha tsa b'a kuitsu xuta nga najmi nda t'n'eí xáni. ⁸ At'aha najmi ma bankín kontrahí ni xi b'a tjin xi bakúya Jesucristo. Jin ní t'n'exát'ahí kui niu.

⁹ Tsjo maní nk'ie nga b'a tsu xuta nga najmi tínni nga'yún kō nk'ie nga jun xi tínnuu nga'yún xi tsjá Ntiana. Tū nku tbinchihí rí Ntiana nga kuichúmo xi nkú ts'ín mjehe Ntiana. ¹⁰ Kui kjuaha nga b'i ts'ín tib'et'ahanuu ni xu'bi nk'ie nga najmi tíjñajinnuu, tū xi nk'ie nga kuichusehenuu najmi tjihín nga'yún ndjá ts'ínkonuu. At'aha Ndá Ntiana kitsjá xána xi má nga ts'ian nga saájiun xi s'ejinna. Najmi kitsjá xána tsa ts'ínkjénuu.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujun

¹¹ Kō ni xi fekuhu xi xinnuu, já nts'e, kas'enuu kjuatsjo. Tinchisjo xi nkú ts'ín naxu kamo nginkun Ntiana. Tjen nga'yuhun xinkiu. Nkuhú kas'eyanuu. Jyu tintsu bakōo xinkiu. Kō k'úéñajinnuu Ntiana ma xi tsjáná kjuatjo kō kjuajyu.

¹² B'i ngán súniohōo xinkiu. ¹³ Títs'ínkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta xi kikj'áts'e Ntiana xi tjin ei.

¹⁴ Ngatentōo kas'enuu kjuandaha Ndá Ntiana Jesucristo kō kjuatjohō Ntiana kō kat'ejñajinnuu Espirituhu Ntiana.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Galacia

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin ante Galacia

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postru at'aha Jesucristo kitsjá xána ko Ntia Na'miná xi kits'ínkj'áya ngáha ra Jesucristo ngabayoo. Najmi xuta kitsjá xána ko y'éxána. ² An ko ta ngayjee já nts'eé xi tjíntukona ei tín'ekjihí xujun jun xuta ninku Galacia.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntianá Jesucristo. ⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáfhiná at'aha ngatitsun tjínná. B'a kits'ín tu xi ts'ín ndáfhiná asunnte ch'onk'un xi kich'aá nd'ai. Kitsjá yjoho xi nkú ts'ín kama mjehe Ntia Na'miná.

⁵ ¡Kas'ehe Ntia Na'miná kjuachánka santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú én nda tsuhu Jesucristo xi tjiná

⁶ Tu b'ahá tu mana nk'ie nga kutjuhú t'bankín t'axihúun Ntianá xi j'ájinnuu ko xi kitsjánuu kjuanda xi sakújinná Jesucristo. Tín'ekjóhoon kj'ai én xi incha tsu jóo nga kui xi én nda tsuhu Ntianá. ⁷ Tunga najmi tjíhín kj'ai én nda tsu. B'a tíxian at'aha tjin xi títs'índyjajinnuu ko mjehe nga ts'ínk'óntjaiya én nda tsuhu Jesucristo.

⁸ Tsa tjin xi najmi b'a ts'ín k'uénijmínuu én nda tsuhu Ntianá xi nkú ts'ín y'enijmí, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntianá. B'a ta katumani tsa jin kj'ai ts'ín k'uénijmí ko tsa nku ntítsje xi nibaha ndjiojmi já. ⁹ Ja b'a kixinnuu nga tjuhun ko b'ahá ta tíxin ngáhanuu nd'ai. Tsa tjin xi k'uénijmínuu nku én nda tsuhu Ntianá xi kj'ai nga xi kin'ekjóhoon, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntianá.

¹⁰ ¿Yá xi mjena nga nda ts'ín kuasena nd'ai? ¿A xuta a ra Ntianá? ¿A ra t'bangisjainá nga tsjaha kjuatsjo xuta? Tsa mjena nga tsjaha kjuatsjo xuta, ja najmi ta Cristo títs'inxát'aha ra ma.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'ín kama nku nda postruhú Jesucristo

¹¹ Tíxinyanuu ni xu'bi, já nts'e. Én nda tsu xi t'benijmíá, najmi éhen xuta niu. ¹² Najmi xuta kitsjána éen ko ta ndaha najmi xuta tsakúyana. Jesucristo kikjihín y'éjña chjina éen.

¹³ Ja yo xi nkú ts'ín tsátejña nístjin nk'ie. Kikienkján Ntianá xi nkú ts'ín tjíñaha xuta xi ntje judio tjeheh ra. 'Yún kitsjennkí unkie xuta ninkuhú Ntianá. Kama mjena nga ts'ínkjé kai. ¹⁴ Xi nkú ts'ín tjíñaha xuta judio nga k'úéntu nginkun Ntianá, an xi 'yún nk'a kitsjeheh nkjin já judio xi ta ñja kama cháka. Ngayjehe k'an kits'intjusan sin cháha ntje chána.

¹⁵ Kintehe ni nga kitsian, at'aha chánka kjuandaha Ntianá, y'éjña t'axinna ko j'ájinna. Chuba nk'ie nga kama mjehe ¹⁶ tsakúchjina Ntíhi, tu xi k'uenijmíhi ra én nda tsuhu xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ko nk'ie nga tsakúchjina Ntíhi, najmi xuta ngiingjasjáyaha. ¹⁷ Ta ndaha najmi ngjia nanki Jerusalen, tsa ngisehe já postru xi tjun nga an. Ante Arabia ní ngjia. Askahan kik'óya ngáhana nanki Damasco.

¹⁸ Askahan nk'ie nga ja j'a jan nú, ngjia Jerusalen nga ngisehe Pedro. Tj'ion nístjin ts'andayana yo nga tsátejñaka. ¹⁹ Najmi kiekie já postru xingisoo. Nkuhú Santiago kiekie, kui xi nts'e maha Nda Ntianá Jesu. ²⁰ ¡Ntianá be nga najmi t'banachanuu ni xi t'bet'á xujunuu ei!

²¹ Askahan ngjia ante Siria ko ante Cilicia. ²² Kui chubɔ najmi bena xuta ninkuhu Cristo xi tjin ante Judea. ²³ Tu incha behé nk'ie nga b'a kitsú é: "Nda xi kitsjennkí unkie rúná nk'ie, kui rú xi ja ta t'ib'énijmí nd'ai é n da tsu xi s'ejinná, é xi kama mjehe nga ts'ínndyja njstjin nk'ie." ²⁴ B'a ts'in, ngat'aha ni xi kamat'an, incha kits'ínkiehe yjoho nga Ntíaná xi 'yún chánka.

2

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in incha kits'ínkjáñin já postru xingisoo

¹ Nk'ie nga ja j'a te ñju nú ta ngjihí ngáhana Jerusalen. Ngjikona Bernabe ko ta ngjika Tito. ² Ngjia at'aha Ntíaná tsakúchjina nga tñhin nga b'a ts'ian. Yo kinchjanijmíko t'axín já xi yaha nga kui xi já k'akuhu xuta ninku. Kixinyaha xi nkú ts'in t'ib'énijmíhi é n da tsuhu Jesucristo xuta xi najmi ntje judio tjehe ra. B'a kits'ian tu xi najmi ndyjaha xá xi tít's'ian.

³ Tito, nda xi tjenkona xi najmi ntje judio tjehe ra, najmi kin'e kjuu'yúhún nga n'ehé ni circuncision, ⁴ ndaha tsa jas'enjinní k'ua xi já nts'eé kits'in ma maña yjoho. Kama ñjajinní tu xi tsase maña xi nkú ts'in ñá xi s'ejinná Jesu Cristo najmi tññanená kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie. B'a kits'in jóo at'aha mjehe nga ts'ín maná xuta musuhu kjuatéxumoo. ⁵ Tungá ndahá íchí najmi kik'ainteíhi, ataha mjeni nga xi nkú tít'su é n da tsuhu Ntíaná, kuihi xi ngjuaindu ajinnuu.

⁶ Máha já xi yaha nga kui xi já k'akuhu xuta ninku, najmi y'ésuhún ni xi t'ib'énijmía. Tsa já k'aku niu a ra najmi, najmi an be. At'aha tu nku chubanáhá nginkun Ntíaná. ⁷ Incha kamankjihin nga Ntíaná kitsjá xána nga xuta xi najmi ntje judio tjehe ra k'uenijmíhi é n da tsuhu, xi nkú ta ts'in kik'ai xáha Pedro nga kui xi k'uénijmíhi xuta xi ntje judio tjehe ra. ⁸ At'aha xi tít's'ínchjéhen Pedro nga kama nda postru ajihin xuta judio, ta tít's'ínchjénna nga kama nda postru ajihin xuta xi tjin asuntee.

⁹ Incha kamankjihin Santiago, Pedro ko Jua, xi yaha xi nkúhu já k'aku, nga Ntíaná kitsjána kjuanda xu'bi. Incha kitsjání ntsja nga b'i ts'in y'ejñai nga an ko Bernabe n'ei xáha Ntíaná ajihin xuta xi najmi ntje judio tjehe ra ko nga kui incha ts'ín xáha Ntíaná ajihin xuta xi ntje judio tjehe ra. ¹⁰ Nku tutuhú ni xu'bi xi tsankini, nga katj'áítsjenni xuta x'an, ni xi ngayjehe k'an ja nd'ai tít's'intjusuhunna.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in b'a kitsúhu Pedro nga najmi nda kits'in

¹¹ Nk'ie nga tsichu Pedro nanki Antiokia, ankjín ankjín b'a kixihin nga najmi nda tjin ni xi tít's'in, at'aha jé tjehe ra ni xi kits'in. ¹² Kintehe ni nga incha tsichu yo k'ua já xi makó Santiago, títjun t'íkjinéko maha xuta xi najmi ntje judio tjehe ra. Tungá nk'ie nga tsichu jóo, as'ai kixjéñ yjoho Pedro ko ngji t'axín. Kitsankjún já xi tsu nga ta tñhin nga n'ehé ni circuncision já xi najmi ntje judio tjehe ra. ¹³ As'ai já nts'eé judio xingisoo ta jo kits'in éhen xi nkúhu Pedro. Santaha ko Bernabe ta kama k'un nga kits'in jo éhen.

¹⁴ Kikie nga najmi kixi tñncha fiko é n da tsuhu Ntíaná xi nkú ts'in tjehe ra éen, as'ai b'i kixihin Pedro nginkun ngayjee xuta: "Ji xi ntje judio tjehe ri ko tinchin xi nkú ts'in tñntu xuta xi najmi ntje judio tjehe ra, najmi xi nkú ts'in tñntu xuta xi ntje judio tjehe ra. Kui nga, ¿á mjehe ri n'e kjuu'yúhún ri xuta xi najmi ntje judio tjehe ra nga k'úéntuhu xi nkú ts'in tñntu xuta xi ntje judio tjehe ra?"

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga xuta judio ta bichú ma naxu nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga Jesucristo s'ejihin

¹⁵ Jín xi xuta judio nga kitsiin, najmi tintsubajiin ngatitsun xi nkúhu xuta xi tjín asunntei. ¹⁶ Tunga yaní nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo, najmi tu ngat'aha ni tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise. Kui nga ko ta jin kin'e s'ejihinni Cristo Jesu tu xi naxu kuichú mahaní nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga s'ejinni Cristo, najmi tu ngat'aha tsa tín'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo. At'aha ndaha nku xuta najmi naxu kuichú ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha tsa títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

¹⁷ Jín xi xuta judio ta tbinchisjái nga naxu kuichú mai nginkun Ntíaná ngat'aha ni xi kits'in Cristo. Tunga nk'ie nga b'a tín'ei, tíyani xi nkúhu xuta ngatitsun. ¿A kui xi tsuhu ra nga Cristo y'ejñajinni ngatitsun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁸ Tsa ta ts'ihín ngáhana ni xi ja y'ejña t'axián, nk'iehe nga ta ahan títs'in ma suba yjoná nku nda xi tjíhín jé. ¹⁹ At'aha kjuatéxumoo tsayahana. Kjuatéxumoo xi b'a kits'ínna, tu xi ngat'aha Ntíaná kúatejña tík'uhunna nd'ái.

²⁰ T'a kruu tsayaka Cristo. Najmi ta an tíjña tík'un sahana. Cristohó tíjña tík'unjinna. S'ejinna Ntíhi Ntíaná xi kits'íntjona ko kits'ínkjas'enntjaihina yjoho. B'a ts'ian nga tíjña sa asunntei. ²¹ Najmi ts'in t'axián kjuandaha Ntíaná. At'aha tsa kjuatéxumoo maha ts'in nga naxu ma xuta nginkun Ntíaná, kui xi tsuhu ra nga tu kjuandaha k'ien Cristo.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi kits'ínkoho Espiritu xuta Galacia

¹ Jun xuta Galacia, já b'a nkjún ts'in nchinihinu! ¿Yá ts'anachanu? Kis'ejña chjinu xi nkúhu tsa tunkun kiyakohonu xi nkú ts'in kis'et'a kruu Jesucristo. ² Nku ni mjena kuasjáyanuu. ¿Nkú ts'in kin'ekjáihín ruu Espirituhu Ntíaná? ¿A at'aha kin'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga kis'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

³ ¿A tu xí nchinínú? Nga tíjuhun ni Espirituhu Ntíaná tsasinkonuu xi nkú ts'in kuintsuboo nginkun Ntíaná, tunga nd'ái, ¿á jun suba b'a tín'ehenu? ⁴ ¿A tu kjuandaha nkjin kjuanima tsitjáfún? ¡Kutsa tu kjuandaha b'a kama! ⁵ Ntíaná tsjánuu Espirituhu ko ts'in kjuankjún ajinnuu. ¿Á b'a maha? ¿A at'aha tín'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga s'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga naxu tsichu ma Abraham nginkun Ntíaná nk'ie nga kis'ejihin Ntíaná

⁶ Abraham bi kis'ejihin Ntíaná. Kui niu xi kits'ínchjhi ra Ntíaná nga nku nda xi naxu kama Abraham. ⁷ Kui nga katumankjihinnuu nga xuta xi s'ejihin ra Ntíaná, kuihi xi ntjehe Abraham. ⁸ Kis'et'a éhen Ntíaná xi má nga Ntíaná tsjáha nga naxu kuichú ma xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu ngat'aha nga Ntíaná s'ejihin. Ntíaná kitsúya tíjuhun Abraham én nda tsuhu nk'ie nga b'i kitsúhu: "Ts'inchjéheh tu xi tu ngat'ahi nda kamat'aihin ngayjee naxinantá xi tjín asunntee." ⁹ Kui b'a maha, xi s'ejihin ra Ntíaná nd'ái, Ntíaná ta nda ts'ínkoho xi nkú ts'in nda kits'ínko Abraham xi kis'ejihin nk'ie.

¹⁰ Ngayjee xi tókuyá nga kuichú ma naxu nginkun Ntíaná at'aha títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kui xi tíjñanehe nga najmi nda kama nginkun Ntíaná tsa najmi ts'íntjusun ngayjee kjuatéxumoo. At'aha b'i ts'in tjít'a: "Najmi nda nginkun Ntíaná ngayjee xuta xi najmi ts'íntjusun tehente nga nkúnkú ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo." ¹¹ Ko tíjña chji chji nga ndaha nku xuta najmi naxu bichú ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, at'aha b'i ta ts'in tjít'a ya: "Xi ja naxu nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga s'ejihin

k'úejña tík'un." ¹² Najmi b'a títu kjuatéxumoo: Xi s'ejihin Ntíaná kui xi k'úejña tík'un. B'i ní títu: "Xi ts'íntjusun ni xi tjt'a kjuatéxumoo, kui ní nihi xi ts'ínk'íejña tík'uhun."

¹³ Cristo y'échjintainá. Ngajoná kits'in ma yjoho nku ni xi najmi nda nginkun Ntíaná tu xi ts'ín ndáihiná kjua'un xi nchjanijmíyaha kjuatéxumoo. At'aha b'i ta ts'ín tjt'a ya: "Tu yáhá ni xi tsjén tjenb'ankit'a nku yá nga n'ek'ien, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntíaná." ¹⁴ B'a kits'in Cristo tu xi Ntíaná ts'íihin nga nda kamat'ain xuta xi tjin asuntee xi nkú nga kitsúya títjuhun Abraham, ko tu xi n'ekjáhín raá Espirituhu Ntíaná xi kitsúya títjun nga tsjáha xi s'ejihin.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ts'ínk'óntjaiya Ntíaná ni xi y'énda nk'ie

¹⁵ Jun já nts'e, k'uejña chubayanu nku ni. Nk'ie nga tjin xi b'énda nku ni ko basinnehe ntsja xujun, najmi ta ch'a ma banganehe ni xi tjt'oog ko a ra tsa k'uésun saha. ¹⁶ Ntíaná kitsúya títjuhun Abraham ni xi tsjáha kui ko ntje xi s'ehé. Najmi b'a títu éhen Ntíaná tsa nkjin maha ntjehe Abraham. B'a ní títu nga nku ichí maha. "Ntje xi ts'i", títu. Kui ntje, kui xi Cristo.

¹⁷ Kui ni xu'b'i xi mjena xinnu nga b'a tixian. Ni xi y'éndako Ntíaná Abraham najmi maha ts'innidyajnu nku kjuatéxuma xi j'ai s'ejña ñju unchan ko katé nú askahan. Tsa ni xi b'a kamaha, kindyja ni xi kitsú Ntíaná nk'ie. ¹⁸ At'aha tsa kjuatéxumoo y'aha ra ni xi tsjáná Ntíaná, ja najmi ta én xi kitsúya títjuhun Ntíaná xi y'aha ra ni xi tsjá. Tunga b'ahá kitsú títjuhun Ntíaná Abraham nga tu tsjáha ra niu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xá xi tjihin kjuatéxumaha Ntíaná

¹⁹ Kui b'a maha, ¿má xi kui xáha kjuatéxumoo? J'ai s'ejña tu xi skuéhe xuta nga ngatitsun ni xi tjincha ts'in. Kui xá xi kis'ehé santa nkúhu nga kis'ejña ntjehe Abraham, kui ntje xi tjin nga ts'ínkjáhín ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha. Ko najmi ntsja Ntíaná kitsjáha ra xuto kjuatéxumoo. Tu kits'ínk'atiyahá. Ntitsjé ko Moise kits'ínchjén nga b'a kits'in. ²⁰ Tunga nk'ie nga kinchjako Ntíaná Abraham, najmi kits'ínk'atiya éhen.

²¹ Kui b'a maha, ¿a tífi kontrahá ra kjuatéxumoo ni xi kitsúhu Ntíaná Abraham? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha tsa kis'ejña nku kjuatéxuma xi kamaha ts'ínk'íentu tík'un xuta, nk'iehé kama ts'ínchjén xuta kjuatéxumoo ko b'a ts'in kuichú ma naxuhu nginkun Ntíaná. ²² Ni xi títu ní éhen Ntíaná, nk'ie nga ngatitsuun tjí'yúhun ngayjé xuta, tu xi xuta xi s'ejihin ra Jesucristo, kui xi ts'ínkjáhín ni xi kitsú Ntíaná nga tu tsjáha ra xi s'ejihin.

²³ S'ejinná Jesucristo nd'ai, tunga kintehe ni nga kis'ejña chji Jesucristo, kjuatéxumoo tjí'yúhun ñá. ²⁴ Xi nkú joyaha nku nda musu xi kjebenki jánti xi, b'a ts'in ngikoná kjuatéxumoo nginkun Cristo tu xi s'ejihinná ko b'a ts'in naxu kuichú mahaná nginkun Ntíaná. ²⁵ Tunga nd'ai, nk'ie nga ja s'ejinná Jesucristo, ja najmi ta machjéhenná xi kjebenkiná.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntíaná nd'ai

²⁶ Ngatentoo ja ntíhi Ntíaná mahanu nd'ai, at'aha s'ejinnu Cristo. ²⁷ Ngatentoo ksaténtájiun Cristo ko Cristo tintsúbajiun. ²⁸ Najmi chumi ni ts'íihin yá xi ntje judio tjeheh ra ko yá xi najmi ntje judio tjeheh ra, yá xi musu xi kich'atse ko yá xi ndáihí yjoho, yá xi x'íhin ko yá xi chjuúhun. At'aha nkúhu makoo Cristo Jesu, kui nga nku chubahanu nginkun Ntíaná. ²⁹ Tsa Cristo ts'enuu, ntjehe Abraham tjehehnu ko n'ekjohoon ni xi kik'inya títjuhun Abraham.

4

¹ B'i ts'ín xínyanu ni xi t'ixian. Ntíhí nku nda ts'ínkjáihín ni xi ts'e na'mihí santaha nga kama chá. Nk'ie nga ndyja saha, b'a ta joya xi nkúhu nku nda chí musu xi kich'atse, ndaha tsa kui ts'e ngayjee ni xi t'jihin na'mihí. ² Tjín xi kunntáha kó tjín xi ts'ín kuenta ni xi machjéhen. Tunga nk'iehé nga b'a kuitsu na'mihí nga najmi b'a ta ts'ín k'úéjñaha, ja ndáihí yjoho.

³ B'a ta kamataán kó ñá. Nk'ie nga najmi kjee yaá Nda Ntíaná, ni xi ts'e asuntee tsatéxumaná. Kamaá xi nkúhu musu xi kich'atse. ⁴ Tunga nk'ie nga tsichu nístjin xi y'éjña Ntíaná, kits'ín nibá Ntíhí. Kitsihín nku tachjuún kó kis'ejñanehe kjuatéxumoo nkúhu nga kitsin. ⁵ B'a kits'ín Ntíaná tu xi y'échjintjaihí xuta xi t'jñanehe kjuatéxumoo, tu xi kó ta ñá Ntíaná ts'ín mahaná ntíhí.

⁶ At'aha ja ntíhí Ntíaná mahaná nd'ai, kui nga Ntíaná kits'ín nibáha ajin animaná Espirituhu Ntíhí, xi: "ji Na'mi ichí!", tsuhu Ntíaná nga nchjako. ⁷ Kui b'a maha nd'ai ja najmi ta xuta musu xi kich'atseheni. Ntíhí ní Ntíaná ji nd'ai. Kó tu ngat'aha nga ji xi ja ntíhí Ntíaná, kui nga ta n'ekjálhín rí ni xi tsjáha ra Ntíaná ntíhí.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga tu b'ahá tu maha ni xi tít's'ín xuta nínku xi tjíntu ante Galacia

⁸ Nístjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntíaná, nkjin t'k'já ntia xi najmi Ntíaná tsatéxumanuu. ⁹ Tunga nd'ai ja yo Ntíaná, nk'ie nga kjuaxihí Ntia níná xi benuu. Kui nga, ¿nkú ts'ín ta t'ín'ek'ótjiyak'ún ngáhanu ni xi najmi t'jihin nga'yún, ni xi najmi chumi ni chjíhí ra? ¿A mjehénu nga ta kjuatéxuma ngáhanuu ntia xi najmi Ntíaná? ¹⁰ At'aha k'ua nístjin kó sá kó s'í kó nú t'iyankjún. ¹¹ Tu b'ahá tu mana. Kutsa xá tiyahá kits'ian ajinnuu, tjín nga xian.

¹² Tíbankinuu, já nts'e. Kas'eyanuu xi nkúhu an. At'aha an bi ja t'jyana xi nkúhu jun. Najmi b'a t'ixian tsa at'aha tsa tjín ni xi kin'enú. ¹³ Xi nkú ts'ín ja yo, nga tjuhun najmi nda tjínna nk'ie nga ngjik'ienjímínuu én nda tsuhu Jesucristo. ¹⁴ Kó ndaha tsa kjuasti kitsjanuu ngat'aha ch'in xi kisaténa, tunga najmi ch'ohón ts'ín kichasenú kó ta ndaha najmi kin'e t'axinnú. Tu sa ní kin'ekjálnú xi nkúhu tsa nku ntítsjehe Ntíaná an, xi nkúhu tsa Cristo Jesu kikjin xi kin'ekjohoon. ¹⁵ Kui nga, ¿má ngjihí ra ngayjee kjuatsjo xi kis'ejñajinnuu kui nístjin xu'bo? At'aha kama xinya kixia nga santaha kama k'un kai nga kin'esjo tunkun nga kik'ainú kui nístjiun. ¹⁶ Kui b'a maha, ¿a nda kontranuhú an nd'ai tu ngat'aha nga t'ixinyanuu ni xi naxu tjín?

¹⁷ Nda ts'ín basenuú já xi mjehe nga kó kjuatéxumoo ch'oo, tunga najmi ngandanuu nga b'a t'íncha ts'ín. At'aha ni xi mje níhí jóo nga n'e t'axíhín xinká, tu xi kú jóo nda ts'ín chasheheruu. ¹⁸ Nda tjín nga nda ts'ín basehe xinkjín xuta. Ná bi, tehenete b'a n'eé, najmi tu nku nk'ie nga t'jñajinnuu. ¹⁹ Mjena jun xi nkúhu tsa ntína mahanu. Nk'ie nga najmi kjee b'a ts'ín s'eyanuu xi nkú ts'ín t'jyahá Cristo, t'í'bainú kjuanimá xi nkúhu kjuanimá xi f'ajin nku tachjuún xi t'íb'éntaha ntí. ²⁰ ¿Á b'a uhun kjuá nga najmi yo t'jñajihinnuu nd'ai tu xi kuinchjako sisihinnuu kai! Najmi ta behena nkú ts'innuu, at'aha tu b'ahá tu mana ni xi t'ín'o.

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nga tsakúya ni xi y'enda Ntíaná nk'ie

²¹ T'inyanú ma, jun xi mjenuu nga s'ejñanenuu Kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi kjehe nu'yó ni xi t'jít'a yo? ²² B'a títu nga jo ntí kis'entuhu Abraham, nku xi kitsihín na musu xi kich'atse kó nku xi kitsihín chjuúhun. ²³ Kitsin ntíhí na musu xi kich'atsee at'aha kikjantuko

xinkjín jóo, tunga kitsihín ntíhí chjuúhūn Abraham at'aha Ntíaná ja b'a kitsúhū nga nku ntí tsjáha.

²⁴ Ni xi t́ixinnūu, b'í ts'ín t́jńa chubayaná. Nga joo ni xi y'éndako Ntíaná xutá xi ts'e, kui xi nga joo jminchjūn. Ni xi tjun y'éndá Ntíaná naxí Sinai, kui xi na xi tjuun. Kui xi 'mi Agar kō ntíhí nō, kui xi ma xutá musu. ²⁵ Na Agar, kui xi naxí Sinai xi t́jńa ante Arabía. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalen xi t́jńa nd'ai. Xutá musu xi kich'atse kui kō ntíhí.

²⁶ Ni tsetse xi y'éndá Ntíaná, kui xi chjuúhūn Abraham. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalen xi t́jńa nk'a ján. Ndaíhí yjohō kō tā ndaíhí yjohō ntíhí, kui xi ná. ²⁷ At'aha b'í ts'ín t́jít'a éhen Ntíaná:

Kat'etsjohi ji tachjuún ntí xi najmi t́jíhín ntí.

Chajnutsin ji xi najmi yai xi nkú ts'ín nibá chjintíhí ntí.

At'aha 'yún s'e saha ntí tachjuún xi kis'ejńa masen

nga tachjuún xi t́jńaha x'in.

²⁸ Jun já nts'e, jun xi nkúhu Isaac. Jun xi ntí xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha Abraham. ²⁹ Tunga xi nkú kama nk'ie, b'a tā t́ima nd'ai. Ntí xi kitsin tū ngat'aha nga kikjantuko xinkjín jóo, kui xi kitsjennkí unkie ntí xi kitsin xi nkú ts'ín mjehe Espirituhū Ntíaná. ³⁰ Tunga, ĩnkú títso éhen Ntíaná? B'í títso: "Tiyútjennki na musu xi kich'atsee kō ntíhí. At'aha ntíhí na musu xi kich'atsee najmi kama sakút'aha ni xi ts'ínkjáihín ntíhí chjuúhūn Abraham." ³¹ Kui b'a maha, já nts'e, najmi ntíhí na musu xi kich'atsee ná, ntíhí ní na xi ndaíhí yjohō ná.

5

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Jesucristo kits'in ndáiná kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise

¹ Cristo kits'in ndáiná ni xi t́jńanená tū xi kujinima ndaíhiná. Kui nga ndjá t́inchahanu kō najmi tū 'bainto tsa tū mí nihí ni xi tā k'ué'yún ngáhanūu.

² Tasinńjunú. An Pablo b'a t́ixinnūu. Tsa n'enu ni circuncision, najmi sakúnūu ni xi mjehe Cristo nga tsjánūu. ³ Tā ts'ínkj'áitsjen ngáhanūu nga ngayjee xi n'ehē ni circuncision, kui t́jhin nga ts'íntjusun ngayjee ni xi t́jít'a kjuatéxumoo. ⁴ Xi t́bangisjai nga naxu kujichú ma nginkun Ntíaná tū ngat'aha nga tít'síntjusun kjuatéxumoo, kui suba ngi t'axíhín Cristo. Najmi tā t́jńajihin kjuandaha Ntíaná. ⁵ Ná bi t́jńajinná Espirituhū Ntíaná kō t́chuyáá nga naxu kujichú maá nginkun Ntíaná tū ngat'aha nga Cristo s'ejinná. ⁶ Nkuhú makaá Cristo Jesu. Najmi tā chjíhí rā tsa kin'ená kō tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'ie ní s'ejinná Ntíaná, kui ní nihí xi chjíhí rā kō kui xi bakúyaná xi nkú ts'ín n'etjáá xinkjá.

⁷ Nga tjuhun nda ts'ín tintsūbo, tunga, ĩyá xi y'éch'onūu nga najmi tā t́inu'yá'éhen ruu én xi naxu t́jín? ⁸ Én xi t́inu'yó nd'ai najmi nginkun Ntíaná xi j'ájinnūu nibáha rā. ⁹ B'í tsú xutá: "Kutin na'yū san ts'ínsanyje na'yū nínkuon."

¹⁰ Behe k'an nginkun Ntíaná nga najmi kj'ái ts'ín n'enkjintak'un ngat'aha ni xi t́ixinnūu. Tū yáhá ni xi tít's'índyjajinnūu ni xi kis'ejinnūu, Ntíaná ts'ínnijéhe.

¹¹ Já nts'e, tsa an xi k'uenjímihina nga t́jhin nga n'ehē ni circuncision xutá xi s'ejihín Jesu, najmi tā k'úema t́jenki unkiehena jóo b'a. Kō b'a ts'ín najmi incha kama stihí rā nk'ie nga k'uenjímía Cristo Jesu xi k'ient'á t'a kruu. ¹² Já xi tít's'índyjajinnūu, xi mjehe nga kujichát'o yjonintenu nga n'enu ni circuncision, jtu sahá katatet'ayje má nkjúhūn ma!

¹³ Jun já nts'e, Ntíaná j'ájinnūu tū xi kama ndaíhinūu ntia xi najmi Ntíaná, xi tsatéxumanūu nk'ie. Tunga ndaha tsa ja ndaínūu yjonūu, najmi t́jńa ndáínūu nga n'oo ni xi kujinchjaha animanūu. Tū sa ní tū ngat'aha kjuatjo xi t́jinnūu, b'í

ngján t̄s̄inkoo xink̄i. ¹⁴ At'aha ngayjee ni xi t̄jít'a k̄juat̄exumoo nkúhú bichú majih̄in k̄juat̄exuma xu'bi: "N'et̄jói x̄ut̄ah̄i xi nkú ts'ín t̄johi yoh̄i." ¹⁵ Tunga tsa ta jun t̄jinkon̄uu k̄juasti k̄o t̄ín'e'uh̄uun xink̄i, ch̄uh̄un yjon̄uu, at'aha kutsa ta jun ta mahá n'ek̄jehenu xink̄i.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirit̄uhu Nt̄ianá ts̄ján̄iyáná xi nkú ts'ín k̄uints̄ubáá

¹⁶ Kui nga b'a t̄ixih̄inn̄uu. T̄ints̄uboo xi nkú ts'ín m̄jehe Espirit̄uhu Nt̄ianá. Najmi t̄u n'o ni xi t̄ínch̄jah̄a anim̄an̄uu. ¹⁷ At'aha ni xi nch̄jah̄a anim̄aná fi kontrah̄a Espirit̄uhu Nt̄ianá, k̄o Espirit̄u fi kontrah̄a ni xi nch̄jah̄a anim̄aná. Sat̄ek̄jo nga joo, k̄o t̄u ngat'aha nga b'a ma najmi jun bat̄exumohoo yjon̄uu. ¹⁸ Tunga tsa Espirit̄uhu Nt̄ianá t̄its̄ján̄iyán̄uu, tsuh̄u r̄a ma nga najmi t̄j̄ñan̄en̄uu k̄juat̄exuma xi kin'ek̄jas'eh̄en Moise.

¹⁹ Yaha nk'ie nga ni xi nch̄jah̄a anim̄aha x̄ut̄a ts'ín. Ch̄ub̄a fantukohó xink̄j̄ín, ts'ín ni xi si nginkun Nt̄ianá, najmi chumi nihi b'éch'oh̄o yoh̄o, ²⁰ benkj̄ún nt̄ia xi nts̄ja x̄ut̄a ts'índaha, ts'ín t̄j'e, fi kontrah̄a xink̄j̄ín, b'éisiko xink̄j̄ín, nch̄in̄i, ts'ín unkie xink̄j̄ín, ts'ínx̄k̄ih̄in xink̄j̄ín ni xi t̄j̄h̄in, k̄juachán b'ént̄je k̄o xin ma ñjakúko xink̄j̄ín, ²¹ ni xi t̄j̄ih̄in x̄ut̄a xingisoo m̄jehe, ma ch'i, k̄o t̄u nku ngat̄itsuhún in̄cha m̄jehe ts'ín. Ngayjee ni xu'bi k̄o k̄j'ái sa ni xi nkúhu ni xu'bi in̄cha ts'ín x̄ut̄a xi ts'ín ni xi nch̄jah̄a anim̄aha. T̄its'ink̄j'áits̄jenn̄uu nd'ái xi nkú nga ta kixinn̄uu nga t̄juhun. X̄ut̄a xi b'a t̄ín̄cha ts'ín najmi tsuh̄u r̄a nga Nt̄ianá k̄juat̄exumaha.

²² Tunga Espirit̄uhu Nt̄ianá bi ts'ín s'ená k̄juat̄jo, k̄juat̄sjo, k̄juaj̄yu k̄o k̄juat̄senta. Ts'ín ya nga bisinkáá xink̄iá, nga nda s'eya anim̄aná, nga kixi n'et̄jusaán ni xi nda, ²³ nga n̄imak̄jua n'e maá yjoná, k̄o nga k'úéch'o subaáha yjoná ni xi t̄j̄ín. Nk'ie nga n'eé ni xu'bi, najmi t̄j̄ín k̄juat̄exuma xi k'úéch'oná. ²⁴ K̄o x̄ut̄a xi ts'e Cristo Jesu ja kingj̄át'a kruu anim̄aha, anim̄a ngat̄itsun xi m̄jehe k̄o fásih̄in ni ch'onk'un xi t̄j̄ín asuntee. ²⁵ Tsa Espirit̄uhu Nt̄ianá t̄ints̄ubá tik'uhunná nd'ái, ta t̄jennteheé nga Espirit̄u kats̄ján̄iyáná. ²⁶ Najmi t̄u nk'a n'esjeé yjoná. Najmi t̄u n'estih̄í xink̄iá. Najmi t̄u kas'ená k̄juanch̄in̄i.

6

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga t̄j̄ih̄in nga k̄ujs̄inkáá xink̄iá

¹ Jun já nts'e, tsa yo nga t̄j̄ín xi t̄j̄inejin ngat̄itsun, jun xi ja t̄ints̄uboo xi nkú ts'ín bakú niyáná Espirit̄uhu Nt̄ianá t̄is̄inkoo nga ch̄jús̄int̄jen ngáhanu. Ch̄aso sisiun k̄o n̄imak̄jua n'esjo yjon̄uu nga b'a n'oo, t̄u xi najmi k̄o ta jun ch̄jút'ayák'uhunn̄uu. ² Xink̄i xi t̄í'ajin k̄juanim̄a b'i ngján t̄is̄inkoo. Nk'ie nga b'a n'oo, k̄juat̄exumaha Cristo t̄ín'et̄jusun.

³ Tsa t̄j̄ín xi ch̄ub̄a chánka suba kuih̄i k'úas̄je yoh̄o nk'ie nga yaha nk'ie nga najmi b'a t̄j̄ín ni xi t̄ibakú, ta kuihi t̄ib'anach̄a subaha yoh̄o. ⁴ Nga nkúnkáá t̄j̄ih̄in nga ch̄ase sisih̄ín tsa b'a t̄j̄ín ni xi t̄ín'eé. B'a ts'ín tsjo k'úéhená ngat'aha ni xi t̄ín'eé, najmi ngat'aha ni xi t̄its'ín k̄j'ái x̄ut̄a. ⁵ At'aha nga nkúnkáá ch'an̄ji ch'an̄jináá ni xi t̄ín'eé.

⁶ Xi t̄ibangiya eh̄en Nt̄ianá t̄j̄ih̄in nga kuak̄jányako xi t̄ibakúyaha ngayje t̄ik̄já ni xi nda t̄isakúhu.

⁷ Najmi t̄u ch'anach̄oo yjon̄uu. Ndaha nku najmi ma tsutonk̄o Nt̄ianá. At'aha ni xi k'uént̄je x̄ut̄a, kui nihi xi sakú ngáha r̄a. ⁸ Xi t̄its'ín ni xi nch̄jah̄a anim̄aha, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi najmi nda t̄ib'ént̄je. Ch̄an xi k̄j'úaya, kui xi ngabayoo. Tunga xi t̄its'ín ni xi bakúyaha Espirit̄uhu Nt̄ianá, kui xi xi nkú joyaha tsa xujmá xi nda t̄ib'ént̄je. Ch̄an xi k̄j'úaya, kui xi k̄juat̄k'uh̄un. At'aha Espirit̄uhu Nt̄ianá ts'ínk'íej̄na tik'un síh̄in. ⁹ Kui nga najmi t̄u n'ek̄jentah̄a r̄aá

yjoná nga n'ée ni xi nda. At'ahá tsa najmi n'ekjeheé tak'aán, kuichú nistjin nga chj'ayaá chahan ni xi y'entjeé. ¹⁰ Kui b'a maha, nda n'ehé raá tū yáhá ni xkí xkí nga sakúntená nga b'a n'ée. Kō 'yún nda n'e sahaá já nts'eé xi tã s'ejihin Ntíaná.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujuin

¹¹ An suba suba títs'inntúnu. Chasoo nga xí ihí ntu xi t'ib'et'ánúu.

¹² Xi tíincha ts'in kjuá'yúhunnúu nga n'enúu ni circuncision, b'a tíincha ts'in at'ahá mjehe nga nda skuehe xuta. Najmi mjehe nga n'e unkie, kui nga najmi y'énijmíhi nga nku tutu Cristo xi kis'et'a kruu ts'ínk'anki xuta. ¹³ Tã ndaha já xi n'ehé ni circuncision najmi ts'intjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo. Ni xi mjehe rá jóo nga n'enúu ni circuncision tū xi nk'a k'uasjehe yjohō nk'ie nga kúinchjanijmíyaha nga kui ngat'ahá tjit'ahanúu kui chubō. ¹⁴ An bi, najmi mjena tsa nk'a k'uasjé yjoná ngat'ahá ni xi títs'ian. Nku tutuhú ni xi kits'in Ndá Ntíaná Jesucristo t'a kruu, kui nihi xi b'asjé chánkakohona yjoná. T'a kruu xu'bō k'ien ni asunnte xi nchjana kō an tã tsaya yō. ¹⁵ Najmi chumi ni chj'ihí rá tsa kin'ená kō tsa najmi kin'ená ni circuncision. Ni xi chj'í níhí rá, nk'ie nga Ntíaná kits'in maná xuta tsetse. ¹⁶ Ntíaná katsjáha kjuajyu kō katasinko ngayjee xuta xi b'a ts'in tjinú xi nkú ts'in títs'áníyá kjuatéxuma xu'bi kō xi kjuaxi nga xutaha Ntíaná.

¹⁷ Nd'ái t'ib'ahá rá nga najmi tã mjehena tsa tjin xi tsjana kjuasti. At'ahá yjon-intená yjajnu chubaha ni xi kin'ena. Kui xi t'ibakúchji nga Jesu títs'inxát'ahá.

¹⁸ Já nts'e, katsejihin anjmanúu kjuandaha Ndá Ntíaná Jesucristo. B'a katuma.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Efeso

B'i ts'in kíkjaníñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Efeso

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntíaná b'a ts'in kama mjehe. Tífaniñanuu jun xuta Efeso xi kikj'áts'enuu Ntíaná, jun xi s'ejinnuu Cristo Jesu.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'in tsakúya Pablo kjuandaha Ntíaná

³ Kan'etsjoho Ntíaná xi Ntíaha ko Na'mihí Nda Ntíaná Jesucristo. Kui xi kits'in nga ajihín Cristo kisakúná ngayje tjká ni nda xi nibáha ndjiojmi ján, ni xi tsjáná Espirituhu. ⁴ Cristo kits'inchjén nga j'ájinná kintehe ni nga kits'innda asuntee tu xi kjuáts'ehe ná ko tu xi najmi s'ehe ná jé nginkun. Tjoho Ntíaná ñá. ⁵ Kui nga y'éndá títjuhun nga Jesucristo ts'inchjéhen tu xi ntíhi tsichu mahaná. Tsitjusun xi nkú ts'in kama tsjoho ko kama mjehe. ⁶ Kui nga kan'etsjoho ra Ntíaná xi bakúchji kjuanda chánkaha, kjuanda xi sakújinná Ntíhi xi tu xí tjohó ra.

⁷ Kisaténdzjo jníhi Ntíu. B'a ts'in kis'echjintjaihi jéná ko kin'endyjat'aná ngatitsunná. Kama xi nkú tjin bichú kjuachánkaha kjuandaha Ntíaná. ⁸ Kui kjuandoo xi tu ni xí kitsjáháná tu xi s'ehe ná ngayje tjká kjuankjintak'un ko tu xi kamankjihinná ni xi ts'e. ⁹ Y'éjña chjiná ni xi kama mjehe nga ts'in, xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie. Kama tsjoho nga y'éndá títjun ni xi ts'in Cristo. ¹⁰ Y'éndá nga nukuh kuichúk'iekú ajihín Cristo ngayjee ni xi tsichuba ndjiojmi ján ko asuntee. B'a kama nk'ie nga ja kuichú chuba. Ts'intjusun ni xi ja y'éndá.

¹¹ Xi nkú ts'in y'éndá títjun Ntíaná, b'a ts'in kits'inchjén Cristo tu xi j'ájihinni jin xi ntje judío tjeheñni ko kitsjání ni xi tsjáha ntíhi. B'a kits'in at'aha Ntíaná ts'intjusun ngayjee ni xi b'éndá. ¹² Ko jin kichuyáhi ni nda xi sakújinni Cristo. Jin tjun b'a kin'eí. Kui nga tín'etsjoho ra Ntíaná xi tjihín kjuachánka.

¹³ Jun bi kinu'yó ko kis'ejinnuu én xi naxu tjin. Kui xi én nda tsuhu Jesucristo xi kits'ínk'ankinuu. Ko Cristo kits'in nga kin'ekjóhooon Espirituhu Ntíaná, Espiritu xi kitsúya títjun nga tsjá. B'a ts'in kis'ejña chjihí nga Ntíaná ts'enuu.

¹⁴ At'aha tsjá títjun Espirituhu tu xi chaha nga n'ekjáhín ni xi tsjáha ntíhi nk'ie nga kama ndáiyjehe xuta xi ja kis'echjintjai. Kui nga kan'etsjoho ra Ntíaná xi tjihín kjuachánka.

B'i ts'in kinchjantjai Pablo xuta ninku nanki Efeso

¹⁵ Kui b'a maha, nkúhu nga kint'e nga s'ejinnuu Nda Ntíaná Jesu ko nga tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná, ¹⁶ najmi tít's'ínkj'áíya nga nchjantjánínuu nk'ie nga nchjaká Ntíaná ko tsjáha máb'achjihí nga nda timat'on. ¹⁷ Tíbankihí xi Ntíaha Nda Ntíaná Jesucristo, Na'mi xi tjihín kjuachánka, nga Espirituhu katsjánínuu kjuankjintak'un ko k'u'éjña chjinuu ni xi ts'e, tu xi kamankjihinnuu nkú tjihín ra ngat'a ts'e Ntíaná.

¹⁸ Tíbankihí nga kakjex'ájin kjuankjink'unnuu tu xi chahanu ni xi tókuyáha xuta xi Ntíaná j'ájihín ko tu xi chahanu xi nkú ts'in chánka ni xi ts'ínkjáhín xuta ts'e. ¹⁹ Mjena nga choo xi nkú ts'in chánka ts'ati nga'yúhun Ntíaná, nga'yún xi basinkoná ñá xi s'ejinná éhen. Kui nga'yún xu'bo bakúchji ni xi ts'in Ntíaná. ²⁰ Kui xi kits'ínxájihín Cristo nk'ie nga Ntíaná kits'ínkj'áíyaha ngabayoo ko kits'ínk'íejñat'aha Ntíaná nk'a ján, yo má batéxuma.

²¹ Kitsjáha ante xi 'yún nk'a ajihin ngayjee xi batéxuma asuntee ko xi tjihin xá, xi yankjún, xi nk'a tjen ko xi tjihin tu mí xáhá ni xi yankjún. Najmi tu nku nistjin xi kich'aá nd'ai b'a ts'in nk'a tjen, ko ní nistjin xi k'juaí askahan. ²² Ngayjee ni xi tjin aya ntsja Cristo y'éya Ntiana ko y'éña títjun ya Cristo nga kuatéxumaha ngayjee ni xi tjin ngandaha xuta ninku. ²³ At'aha xuta ninku, kui xi yjonintehe Cristo ko Cristo xi ts'in nga kama ndjuú tu mí nihí ni. Tsa ni xi najmi tjihin xuta ninku, najmi ma ndjuú Cristo kai.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga n'ek'ankiná tu ngat'aha ni xi kits'in Cristo

¹ Jun bi tu ngat'aha ngatitsunnuu ko jénuu xutak'ien kamo. ² Nk'ie tintsúbajiu jénuu xi nkú ts'in tijnaha xuta asunte xu'bi ko xi nkú ts'in mjehe ndaninda k'aku xi tjihin nga'yún ajihin séen. Kui xi tít's'inxájihin nd'ai xuta xi najmi nt'é'éhen Ntiana.

³ Ngatenteé b'a ta n'e tintsubaá nistjin nk'ie xi nkú ts'in kinchjaha animaná asuntee. Kin'eé ni xi kama mjehe animá ngatitsunná ko ni xi tjinjin kjuankjink'unná. Xi nkú k'aán nk'ie, ñá tsuhuná kjuakjahan Ntiana xi nkúhu xuta xingisoo. ⁴ Tunga tu ni xí ma nimahá ra Ntiana xuta, kui nga 'yún kits'intjohoná. ⁵ Kui kjuaha kits'ink'íentu t'k'unkohoná Cristo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsunná. Ngat'aha kjuandaha tu tít's'ink'ankihínu Ntiana.

⁶ Ntiana ta ñja kits'ink'áiyakoná Cristo ngabaya xi tintsúbajian kai ko kits'ink'íentukoná Cristo ndjiojmi ján. ⁷ B'a kits'in tu xi nistjin xi nibáha kuakúchjiji xi nkú ts'in chánka tijná kjuandaha, kui xi tu xí ndahá, at'aha nda tsasená ngat'aha ni xi kits'in Cristo Jesu. ⁸ Ngat'aha kjuandaha Ntiana ts'ankihinu at'aha kis'ejinnuu. Ntia níná tu kits'ink'ankihínu. Najmi jun manuu n'o ni xu'bi. ⁹ Najmi ngat'aha ni nda xi kin'eé ts'ankihiná, tsa tu xi b'a ts'in tjin xi nk'a k'uasjehe yjoho. ¹⁰ Ntiana kits'innaná. Y'éyaná xi nkúhu Cristo nga kits'innaná tu xi n'ehená ni xi nda xi y'énda títjun ko tu xi kuintsubajihinná ni xi ndoo.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo nkuhú ntje kits'in ma xuta judio ko xi najmi judio

¹¹ Kui b'a maha, jun xi najmi ntje judio kich'o nga kitsiun, n'ekj'áitsjehennu xi nkú n'e tintsúboo nistjin nk'ie. Xuta xi najmi kin'ehe ni circuncision kitsúnuu xuta xi ntje judio tjeheh ra, at'aha kui xi ts'ihin yjonintehe ni circuncision. ¹² N'ekj'áitsjon nga kui nistjiun tintsuba t'axihun Cristo ko nga najmi ntjehe xuta Israel jun. Najmi kama ts'ajun ni xi y'éndako títjun Ntiana xuta xi ts'e, ni xi kitsúya títjuhun nga tsjáha. Ndaha nku ni xi tsjáha Ntiana xuta xi ts'e najmi tichuyóhoo nga sakúnuu kai. Chuba tintsubanú asuntee nga najmi yo Ntiana. ¹³ Kjin tintsúboo nistjin nk'ie, tunga nd'ai nkuhú ja kamakoo Cristo Jesu ko ja tintsuba tiño tu ngat'aha jni xi tsaténdzjo Cristo.

¹⁴ Ngat'aha Cristo tjihinná kjuajyu. Kui xi nkuhú ntje kits'in ma xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. Kikjexuba xjó xi y'échjaha xuta nk'ie tu xi nkuhú kamaha. Kikjexin ni xi ngji kontraha ra xinkjin xuta. Kitsjá yjonintehe ¹⁵ tu xi y'éña t'axihin kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise xi nkjin ni tjit'aha. B'a ts'in nkuhú ntje tsetse kits'in maha nga joo ko nkuhú kits'in mako yjoho. Kits'in nga tsichut'aha xinkjin nga nkúnkú. ¹⁶ K'ient'á kruu tu xi nkuhú ntje ts'in maha nga joo ko nga kuintchjako nda ngáha Ntiana. B'a ts'in kikjexihin ni xi ngji kontraha ra xinkjin xuta.

¹⁷ Cristo j'ai tsjá én nda tsu, kui xi y'a kjuajyu. B'a ts'in kisakúhunu kjuajyu jun xi kjin tintsúbohó Ntiana nistjin nk'ie ko ta kisakúhu kjuajyu xi tiña tjitntu.

¹⁸ Ngat'aha Cristo xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra ma bichút'aha Ntíaná nd'ai. Nkuhú Espirituhu Ntíaná xi ts'ín nga bichút'aháá.

¹⁹ Kui b'a maha, najmi ta xuta kj'áhinu ko ta ndaha xuta xi tjímasún. Ja ní tsichumo ko jun xuta xi ts'e Ntíaná ko nkuhú ja makoo xuta xi tjíntunkí nk'íéheh Ntíaná. ²⁰ Jun xi nkú joyaha nku ni'ya xi tímanda, xi já postru ko já profeta kik'atuts'ihin. Tunga Jesucristohó kitsjá xáha nga b'a incha ts'ín. ²¹ Cristo be xi nkú ts'ín ngjuai ni'yoo. Nk'ie nga kama ndjuú ni'yoo, nku nínku xi tsje kamaha Ntíaná. ²² Jun xi y'ahanuu Cristo bichúmo nínku xi má nga tjínya Espirituhu Ntíaná.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kik'aihi

¹ An Pablo ngat'aha Cristo Jesu kjíya'yúhunna. B'a tímat'an tu ngat'aha ngandanuu jun xi najmi ntje judio tjehehnuu. ² Yo nga kik'aina nga k'uenijmínuu kjuandaha Ntíaná. ³ Tsakúchjina ni xi y'éjña 'ma nístjin nk'ie, xi nkú nga ja ta kuak'iet'ánuu. ⁴ Nk'ie nga n'eyo xujuin, choo nga be sisian ni xi kis'ejña 'ma ngat'a ts'e Cristo. ⁵ Kui niu xi najmi kik'inyaha xuta xi kis'e nú chá ján nk'ie, tunga nd'ai Espirituhu Ntíaná ja tsakúchjihí já postruhu ko já profetaha Ntíaná ⁶ nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ta ts'ínkjáihin ni xi tsjáha Ntíaná ntíhi ko ta kuichú ma nku yonintehe Cristo ko ta sakú yaha ni xi kitsúya tíjjun Ntíaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Én nda tsuhu Cristo xi b'a ts'ín.

⁷ Ntíaná tu kitsjáhana nga k'uenijmía én nda tsu xu'bi. Kjuandaha Ntíaná xi b'a kits'ín. Kitsjána xi nkú ts'ín tjeheh ra nga'yún chánkaha. ⁸ An xi 'yún ichí sa ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná, tunga kik'aihína kjuandaha nga t'benijmíhi xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra kjuanchináha Cristo xi ndaha nku najmi ch'a mankjinyeje. ⁹ T'bejña chja xi nkú ts'ín t'bitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntíaná nístjin nk'ie, kui xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjín. ¹⁰ B'a ts'ín xuta nínku t'bejña chji nd'ai xi nkú tjín kjuankjink'uhun Ntíaná, kjuankjink'un xi kj'ai kj'ai ts'ín yaha. Kui ni xu'bi t'bejña chji nginkun xi tjíhin xá ko xi tjíhin nga'yún nk'a ján.

¹¹ Kui niu xi y'énda tíjjun Ntíaná nkúhu nístjin nk'ie ko Nda Ntíaná Jesucristo ja kits'íntjusun niu nd'ai. ¹² At'aha nkuhú makaá Cristo ko at'aha s'ejinná én nda tsuhu, kui nga tsuhu ra tak'aán ko najmi binkjaán nga bichúk'un tínaahá Ntíaná. ¹³ Kui b'a maha t'bankihinnuu nga najmi tu n'ekjehe ruu tak'un ngat'aha nga un t'benana ngandanuu. Ngat'aha nga un t'benana, Ntíaná títs'ín nga t'bejña chjinnuu kjuachánkaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín bankintjái xuta nínku Efeso

¹⁴ Kui kjuaha báasínkunch'ihinna nginkun Ntía Na'miná. ¹⁵ Kui xi b'éjña nga s'e nga nkúnkú ntje xi tjín ndjiojmi ján ko asuntee. ¹⁶ Bankihí nga Espirituhu Ntíaná katsjá nga'yúnkohonuu xi nkú ts'ín tjíña kjuachánka tsjo tjíhin tu xi s'ehé ra nga'yún animanuu, ¹⁷ ko nga Cristo kat'ejñajin animanuu tu ngat'aha nga s'ejinnuu. Katji nanka kjamanuu ajihin kjuatjoo ko ndjá t'inchajiu, ¹⁸ tu xi b'a ts'ín jun ko ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná kama kamankjihinnuu xi nkú ts'ín tayá ko ndju ko nanka ko nk'a kjuatjoho Cristo. ¹⁹ Mjena nga choo kjuatjoho Cristo tu xi b'a ts'ín katsejín kikjihinnuu Ntíaná, ndaha tsa 'yún chánka sa kjuatjoho nga ni xi mankjinná.

²⁰ Kan'etsjoho Ntíaná, kui xi ts'ati ni xi maha ts'ín nga xi nkúhu ni xi binchihí ko tsa xi nkú ts'ín títsu animaná nga kama. B'a ma xi nkú ts'ín tjíña nga'yún xi ts'e xi títs'ínxájiná. ²¹ Kats'ínkjáihin Ntíaná kjuachánka ajihin xuta

ninku xi ts'e Cristo Jesu. Tehente b'a katuma ko santaha tu nk'éhé ni. Johon, b'a katuma.

4

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú tinchajían Cristo

¹ Kui b'a maha tbankihinu an xi kjiya'yán ngat'aha Nda Ntíaná. Kixi tankinkoo yjonuu xi nkú ts'in tjihin nga ts'ín xuta xi Ntíaná j'ájihin. At'aha Ntíaná j'ájinnuu. ² Nimakjua n'esjo yjonuu ko nda kas'eya animanuu. Kas'enuu kjuatsenta ko b'i ngján n'e'yún tak'un xinkiu. B'a n'oo tu ngat'aha kjuatjo xi tjijnajinnuu. ³ Tjen nga'yúhūun yjonuu nga nkuhú katumako tehentó xinkiu xi nkú ts'in tsjaniyanuu Espirituhu Ntíaná ko xi nkú ts'in nkuhú ts'in manuu kjuajyuu.

⁴ Nkuhú maha yjonintehe Cristo ko nkuhú maha Espirituhu Ntíaná xi tjíña. B'a ta ts'in nkuhú j'ájinnuu Ntíaná, kui nga nkuhú ni xi tichuyóhoo.

⁵ Nkuhú maha Nda Ntia xi tjíña. Nkuhú ni xi s'ejinná ko nkuhú Nda Ntíaná n'ekjas'ehéen xuta nga batentáhaá. ⁶ Nkuhú maha Ntíaná xi Na'miná ngatenteé, kui xi batéxumaha, ts'inchjén ko tjijnajihin ngayjee ni xi tjín.

⁷ Tunga kin'ekjáfín raá kjuanda nga nkúnkaá. Xi nkú ts'in kits'indzjoná Cristo, b'a ts'in kisakúná. ⁸ Kui nga b'i ts'in tjit'aha éhen Ntíaná:

Ngjinji nk'a ján nga ngjiko xi jakj'á,
ko tu kitsjáhá ra xuta ni xi nda.

⁹ ¿Nkú tshu ra nga ngjinji? Kui xi tshu ra nga tjun ngjien má nankaha t'anankiu. ¹⁰ Ko xi ngjijeén, kui xi ta ngjinji má 'yún nk'aha nk'a ján tu xi ts'íntjusuhun ngayjee ni xi tsichuba.

¹¹ Ko kui kikiñ xi kitsjá nga tjín xi kama já postru, ko nga tjín xi kama já profeta, ko nga tjín xi k'uénijmí én nda tshu Ntíaná, ko nga tjín xi kama já bastuu ko já maestru. ¹² Kui kjuandoo kik'aihi jóo tu xi kuakúyaha ra xuta xi ts'e Ntíaná xi nkú ts'in kuasinko xinkjín ko tu xi b'a ts'in sakú nga'yúhūun ra xuta ninku, kui xi yjonintehe Cristo. ¹³ B'a ts'in nkuhú s'ejihinná ko nkuhú chaá yáha Ntíh Ntíaná. Yohó ni ma kuichú maá xi tjihin nga kuichú maá ko s'eyaná xi nkúhu kui.

¹⁴ Nk'ie nga b'a kamo, najmi s'eyaná xi nkúhu jánti xi xi kjit'a kjit'a kj'ai ts'in s'eyaha ko najmi k'uanateé tsa tu mí ni tsetsehé xi sakúyaná, tsa kui niu xi kjé'yúnná nga mjehe k'uanachaná. At'aha kui niu xi ts'inchjén já maña xi ni tsank'á bakúya. ¹⁵ Tu sa ní én xi naxu chubaá at'aha tjoná xinkjá. B'a ts'in sájihinná Cristo, kui xi nintaku xuta ninku. ¹⁶ Cristo ts'in nga ngayjee yjonintee nkuhú bichú mako xinkjín ko b'a'yún sisihin xinkjín ngatentee ni xi tjihin yjonintee. Tsa ngatentee yjonintee ts'inxá sisin, ngayjee yjonintee sá sisin ko sakú nga'yúhūun nga binchajin kjuatjo.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjihin nga kuintsubaá nginkun Ntíaná

¹⁷ Kui nga b'a xihinnuu ko ngajoho Nda Ntíaná b'a xihinnuu ma. Najmi b'a ta n'e bintsuba sahanu xi nkú ts'in tjintu xuta xi tjín asunntee, xuta xi ni tiya ts'innkjink'un. ¹⁸ Kui xi ja kis'ejyún kjuankjintak'uhūun ko najmi tjintu tík'un xi nkú ts'in ts'ínk'iéntu tík'un Ntíaná xuta xi ts'e. At'aha ja kits'in ndjá animaha ko najmi ta mankjihin ra ni xi ts'e Ntíaná. ¹⁹ Ja najmi ta tjihin ra kjuasuba ko ja kits'ínkjás'ehen yjoho ni ch'onk'uun. Najmi ta b'éch'oho ra yjoho nga ts'in ngayje tíkjá ni xi chuntí nginkun Ntíaná.

²⁰ Jun bi najmi b'a tsu éhen Cristo xi tsakuyáihí tsa b'a noo. ²¹ At'aha ja kinu'yó éhen Cristo ko tsinchiyó ni xi ts'e, ko yo nga Jesu tjijnajihin ni xi naxu tjín. ²² Najmi b'a ta ts'in bintsubahanu xi nkúhu nk'ie. N'ek'óntjaiyo

animanuu. At'aha ni xi kama mjenuu nk'ie ts'anachaha ko kits'inkatsuhun. ²³ Tjihin nga n'e tsetse ngáhanu animanuu ko kjuankjintak'unnuu. ²⁴ N'e tsetsoo yonuu, at'aha Ntíaná kits'inná tsetse ngáha animanuu. Xi nkú ts'ín tjíyaha nga kixi ko je, b'a kits'ink'íé.

²⁵ Kui b'a maha, najmi ta ch'anachaha ruu xinkiu. Najmi tu én tsank'á chubo, at'aha nkuhú yjoninte mahaná ngatenteé.

²⁶ Nk'ie nga tíma kjannuu, najmi tu ngatitsun n'o. Najmi tu bintsuba kjon nku nistjin tanto. ²⁷ Najmi tu 'baintohoo ndanindoo.

²⁸ Xi ndyjé ts'ín nk'ie, najmi b'a ta kats'ihin. Kats'inxá ní ko kats'inchjén ntsja nga kats'ín ni xi nda, tu xi b'a ts'ín kama kuasinkoho xuta xi machjéhen ra tsa mí nihi.

²⁹ Ndaha nku én ch'on tsu najmi tu kuitju tsu'bo. Én xi nda ní chubo, én xi tsjá nga'yúhu xuta, tu xi nda kamat'aihin xuta xi kuint'é énnuu. ³⁰ Najmi tu ni xi ts'ín'uhun Espirituhu Ntíaná n'o. At'aha kui xi kik'ainuu tu xi chaha nga jun xi xuta xi ts'e Ntíaná nk'ie nga kuichú nistjin nga kuitjusun nga kama ndái kikinnuu.

³¹ Tich'onsjoo ngayjee ni ch'onk'un xi tjíntujín animanuu, kjuakjoo ko kjuastintoo. Najmi tu ch'íya kjon, ko najmi tu ch'on 'mihú xinkiu, ko najmi tu ngat'aha tu mí nihí ni n'e uncho xinkiu. ³² Nda ní chasohó xinkiu ko chasenimohó xinkiu. N'e ndyjat'ohoo xinkiu xi nkú ts'ín kisakújinnuu kjuan'endyjat'a ajihin Cristo.

5

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntíaná

¹ Ntí tjohó Ntíaná jun, kui nga b'a ta n'ehenu xi nkú ts'ín Ntíaná. ² Xi nkú ts'ín y'eñajin kjuatjo Cristo nga kits'intjoná, b'a ts'ín tintsubajiuun kjuatjo. Kui xi kitsjá yjohó nga k'ienntjáihiná. Kui xi kama nku chje sinjne xi kin'ekjas'ehen Ntíaná.

³ Ja kikj'áts'enu Ntíaná. Kui nga ta santaha najmi tjihin nga chubanímíyahanu xi nkú ts'ín chuba fantukohó xinkjín xuta xi tjín, ko tsa tu mí nihí ni xi chuntí nginkun Ntíaná, ko tsa kjuásihun ni xi tjihin xuta xingisoo. ⁴ Ko najmi tu chubo én xi najmi nda tsu, ko tsa én ton ch'on tsu, ko tsa nku én xi najmi nda fane, at'aha najmi chumi ni chjihí ra ni xu'bo. Tu sa ní én xi tsjáha máb'achjihí Ntíaná chubo. ⁵ At'aha ja yo nga xi chuba fantukohó xinkjín, ko xi ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntíaná, ko xi fásihin ni xi tjihin xuta xingisoo, kui xi najmi tsuhu ra nga Cristo ko Ntíaná kuatéxumaha. Xi tífásihin ni xi tjihin xuta xingisoo, kui xi kj'ái ntia tjennki.

⁶ Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachakonuu nku én tiya, at'aha ngat'aha ni xu'bi kjuakjahan Ntíaná nibánehe ra xuta xi najmi nt'é'éhen. ⁷ Kui nga najmi tu jun n'engujihin ruu yonuu xuta xi b'a tíncha ts'ín.

⁸ At'aha nistjin nk'ie má jyuun tintsuboo, tunga nd'ai ja má ndzjeen tintsuboo nga nkuhú makoo Nda Ntíaná. Kui nga tintsubahanu xi nkú ts'ín tjihin nga k'úéentu xi tjíntu má ndzjeen. ⁹ N'oo ni xi nda ko naxu ko kixi, at'aha kui niu xi bakúchji nga má ndzjeen tjehehá. ¹⁰ Tinchísjo má nihi xi sasihin Ntíaná. ¹¹ Ndahachí najmi tu n'o ni xi najmi chumi ni chjihí ra, ni xi ts'ín xuta xi ts'e má jyuun. Tu sa ní t'eñachiu nga najmi nda niu.

¹² At'aha tu ñhá xí subahá maná nga n'ekjáá ni xi ts'ín'ma xuta xu'bo. ¹³ Tunga ma chjihí ngayjee ni xi tjín nk'ie nga s'entuchj'í má ndzjeen, ¹⁴ at'aha nd'íu b'éjña chji tu mí nihí ni. Kui nga b'a ts'ín tjít'a: N'ekj'áihí yjohi, ji xi kisufei.

Tísintjein ajihin xutak'ien.

Tsa b'a n'ei, Cristo ts'ín ndzjehin.

¹⁵ Kui b'a maha, nda nda chāsehenu xi nkú n'e kuintsuḅoo. Najmi tū ni xi ts'ín xuta stjen n'o. N'e nínú xi nkú ts'ín xuta nkjink'un. ¹⁶ N'oo ni xi nda tū mí chubāhá ni nga sakúntenūu nga b'a n'oo, at'aha ch'on chun nístjin xi kich'aá nd'ai. ¹⁷ Kui nga najmi tū nchini n'esjehenu yjonūu. Katumankjin nínūu mí nihi xi mjehe Nda Ntíaná nga n'oo.

¹⁸ Najmi tū n'e ch'iu, at'aha kui niū xi ts'ín nga n'eé tū mí nihi ni. Tū sa ní Espirituḅu Ntíaná katsejihinūu. ¹⁹ Salmō kō soḅon nínku chubanjimiyakohonu xinkū kō só xi nkú ts'ín kuakúyanūu Espirituḅu Ntíaná. Ngayjehe animanūu sō kō n'etsjohōo Nda Ntíaná. ²⁰ Tū mí kjuahá ni tehente tjohōon máb'achjihī Ntia Nā'miná. B'a n'oo at'aha Nda Ntíaná Jesucristo ts'enūu.

B'í ts'ín tsakúya Pablō xi nkú ts'ín k'úéntukō xinkjín xuta

²¹ Chanjkún xinkū at'aha Cristo tíyankjún. ²² Jun xi tí'minūu chjuún, chanjkún x'inūu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tíyankjún Nda Ntíaná. ²³ At'aha xi tí'mi x'in, kui xi sijná títjuhūn chjuúhūn xi nkú tā ts'ín Cristo sijná títjuhūn xuta nínku. Xuta nínku kui xi yjonintehe Cristo, kō Cristo kui xi kits'ínk'ankihī. ²⁴ Xi nkú ts'ín xuta nínku benjkún Cristo, b'a tā ts'ín xi tí'mi chjuún tū nkjéhe ni katenkjún x'ihin.

²⁵ Kō jun xi tí'minūu x'in, n'etjō chjuúnūu xi nkú ts'ín Cristo kits'íntjo xuta nínku kō kitsjá yjohō ngandaha. ²⁶ B'a kits'ín tū xi kík'áts'ehe. Éhen kits'ín jekoho kō ntánijua tsanéjukoho ²⁷ tū xi ja tjihin rá kjuachánka xuta nínku nk'ie nga kuichú nginkun. Najmi s'ehe ni chuntí, najmi ch'on k'úé, kō najmi s'ehe tsa mí nihi. Mje níhī Cristo nga je kō nga nda kikjin kama xuta nínku.

²⁸ B'a tā ts'ín xi tí'mi x'in tjihin nga ts'íntjo chjuúhūn. Kats'íntjo xi nkú ts'ín tjohō yjonintehe. Xi tjohō chjuúhūn, kui xi tjohō yjohō. ²⁹ At'aha najmi tjin xi unkie yjonintehe. Tsjá níhī nichine kō kuhūn xi nkú nga ts'ihin Cristo xuta nínku. ³⁰ At'aha tā yjonintehe Cristo tintsuḅajían.

³¹ B'í ts'ín tjt'a: "Kui nga nku nda k'úéjñaha xi cháha nga k'úéjñako chjuúhūn kō nkuhū yjoninte kuichú ma nga joo." ³² Yún nanka ni xu'bj, tunga nk'iehé nga nchjanimíya Cristo kō xuta nínku ts'inchjén niū. ³³ Jun tjihin nga n'etjō chjuúnūu xi nkú ts'ín tjonūu yjonūu. Kō xi tí'mi chjuún katenkjún x'ihin.

6

¹ Kō jun xi tí'minūu ntí, tinú'yá'óhōon xi chánūu at'aha Nda Ntíaná s'ejinnūu. At'aha kui niū xi nda tjin nginkun Ntíaná. ² Ajihin kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise kui kjuatéxuma xu'bj xi tjun títsuya ni xi Ntíaná tsjáha xi kuint'é'éhen. B'a títsu: "Chanjkún nā'mihī kō naahī ³ tū xi nda kamat'aihinni kō tse nístjin kamaha ri nga kuinchin asuntee."

⁴ Kō jun xi tí'minūu nā'mi, najmi tū chubā kjan n'ekōo ntínūu. Tū sa ní tjen niyóhōo nga n'echó kō takúyohōo ni xi ts'e Ntíaná.

⁵ Kō jun xi tí'minūu xuta musu xi kich'atse, tinú'yá'óhōon xi já ntianūu ei asuntei. Chanjkún kō tijnkún kō ngayjehe animanūu tinú'yá'óhōon, xi nkú joyaha tsa Cristo tinú'yá'óhōon. ⁶ Najmi tū nku nk'ie nga tbasenūu nga b'a n'oo, tsa tū xi b'a ts'ín nda skūehenūu. N'e nínú xi nkúhu xuta musu xi Cristo ts'atse. Ngayjehe animanūu n'oo ni xi mjehe Ntíaná. ⁷ Nk'ie nga t'n'o nku xá, ngayjehe k'un b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa nku xáha Nda Ntíaná t'n'o. ⁸ At'aha yo nga Ntíaná tsjá ngajoya ngáha rá ni xi nda kits'ín nga nkúnkú xuta, ndaha tsa musu xi kich'atse kō ndaha tsa xi ndaíhī yjohō.

⁹ Jun xi tí'minuu já ntia, b'a ta n'oo xi nkú nga tíxihin xuta musu. Najmi tu binchankjúhuun. Ja yo nga nkuhú maha Nda Ntíanuu xi tjiña ndjiojmi ján ko nga kui xi najmi ngabi ts'in ajihin xuta.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úéndaá yjoná tu xi najmi ts'in nganqhaná ndanindoo

¹⁰ Ni xi fekuhu xi xinnuu, kasakúnuu nga'yún ajihin nga'yún chánkaha Nda Ntíaná. ¹¹ Xi nkú joyaha já jun xi b'énda yjoho nga kján, b'a ts'in n'ech'okohonu yjonuu ni xi tsjáná Ntíaná, tu xi ndjá kama kuinchahanu nga kuankín kontroho kjuamañaha ndanindoo.

¹² At'aha najmi xuta asunnte t'ibixkjanakaá. Xi tjin nihí nga'yún t'ibixkjanakaá, xi nk'a xáha, xi batéxuma asunnte ngatitsun xu'bi. Kui xi jáninda ch'onk'un nkjún xi tjin nk'a ján. ¹³ Kui nga t'endahanu yjonuu xi nkú joyaha já jun xi Ntíaná kitsjáyjehe ni xi ts'ínch'okoho ra yjoho, tu xi kuichúkjuahanuu nk'ie nga kuichú nistjin xi ndjá niba. Ko nga ja tjinnda sisinnuu yjonuu, ndjá tincho.

¹⁴ Kui b'a maha, ndjá tinchahanu. Ni xi y'éjña Ntíaná ko ni xi naxu nginkun, kui xi n'ech'okohonu yjonuu xi nkúhu já jun xi ts'inch'oho yjoho. ¹⁵ T'endo yjonuu nga t'enijmíú én nda tsu xi tsuya kjuajyuhu Ntíaná. ¹⁶ Machjéhen nga n'e s'ejiun Ntíaná, tu xi najmi tjin xi nkú ts'in ts'ín'uhunnuu ndanindoo. ¹⁷ T'ejin tak'un nga Ntíaná kits'ínk'ankinuu. Chjúbó éhen, kui xi kitsjánuu Espirituhu Ntíaná tu xi kuiskokohonu yjonuu.

¹⁸ Tehente chubakoo Ntíaná xi nkú ts'in tsjánianuu Espirituhu. Chubakoo ko tinchíhuu ni xi machjénnuu. Tintsuba ndo ko najmi tu n'ekjiohoo tak'un nga chubantjo ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná. ¹⁹ Ko ta chubantjainú nk'ie nga chubakoo Ntíaná, tu xi tsjáhana én xi kuinchja, tu xi ndjá kuinchjahana nga k'uenijmíá ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie, xi ja t'ib'éjña chji én nda tsuhu Ntíaná nd'ai. ²⁰ Kui ngat'aha éen kjiya'yúhunna an xi tsú'ba ngajoho Nda Ntíaná. Chubantjainú nginkun Ntíaná tu xi kuinchjahana xi nkú ts'in tjihin nga kuinchja ko tu xi najmi tsankjuhunna.

B'i ts'in kits'ínkje Pablo xujuin

²¹ Ngatentee ni xi tímat'an ko ni xi títs'ian kuitsuyanuu Tikiko, nda nts'eé xi tjona ko xi kixi títs'ínxát'aha Nda Ntíaná. ²² Kui kjuaha títs'ínkjisehenuu tu xi chahanu nkú ts'in tintsubai ko tu xi tsjá nga'yúhun ra animanuu.

²³ Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo katsjáha já nts'eé kjuajyu ko kjuatjo, ko kat'éyaha nga 'yún s'ejihin. ²⁴ Kjuandaha Ntíaná kas'ehe ngatentee xi tjoho Nda Ntíaná Jesucristo, kjuatjo xi najmi maha feya.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Filipo

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Filipo

¹ An Pablo ko Timoteo, jin xi t'n'exát'aihi Jesucristo. Ngayjee jun xi tintsuboo nanki Filipo, jun xi kikj'áts'enüu Jesucristo tísuniñaihi ko ta tísuniñaihi já xi basehe xuta ninku ko já xi ta tjiñin xá.

² Kas'enüu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín nchjantjai xuta ninku Filipo

³ Tsjaha máb'achjíhi Ntíaná xki nga f'áitsjenna jun. ⁴ Xki nga nchjaka Ntíaná nchjantjáiñuu ngatentoo. Tsjo mana nga b'a ts'ian ⁵ at'aha nkuhú makaá xinkjá nga t'n'exát'ahaá én nda tsuhü Jesucristo. B'aha ra nistjin nga tjun tsichujinnüu éen ko santaha nd'ai. ⁶ Behé k'an nga xi kik'atuts'ihín ni xi nda ajinnüu, kui xi tu nku ngjuaikondjuhú santaha nistjin nga k'juai ngáha Jesucristo.

⁷ Ajin animana tintsuabaiun, kui nga f'áitsjehenna jun. Xian nga nda ts'ian nga f'áitsjenna jun at'aha nkuhú kjuandaha Ntíaná tísakúná jun ko an, ndaha tsa nubayá kjíiya'yán ko ndaha tsa nginkun já tjióóo tixinya chich'an én nda tsuhü Jesucristo ko t'ib'ejná chja nga najmi én tiya niü. ⁸ Ntíaná be xi nkú ts'ín mjena jun. Kjuatjoho Jesucristo xi tjiñajinna, kui xi tjokohonuu.

⁹ Nk'ie nga nchjantjáiñuu, bankihí Ntíaná nga 'yún kasaá sa kjuatjo xi tjinñuu, ko nga 'yún kas'enüu kjuankjintak'un, ko nga kixi kamankjinnüu ni xi ts'e Ntíaná. ¹⁰ B'a ts'ín kama chj'ajihinnu má nihi xi kjuaxi nga nda tu xi je kujntsubahanu ko najmi s'e ni xi n'enijéhenüu nistjin nga k'juai ngáha Cristo.

¹¹ Kui nistjin kuakuchj'ú nkjin t'ikjá ni xi naxu kin'o, xi kitsjánüu Jesucristo nga n'oo tu xi s'e'ña chjihí kjuachánkaha Ntíaná ko n'etsjoho ra.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga ngandaha tíma ni xi tif'ajin

¹² Mjena nga choo, já nts'e, nga ni xi tímat'an ei, kui xi tu sahá tít's'ín nga tífíndju én nda tsuhü Jesucristo. ¹³ At'aha tibe ngayjee já juhun nda títjuun ko ngayjee xuta xingisoo nga ngat'aha Cristo kjíiya'yúhunna. ¹⁴ Tu ngat'aha nga kjíiya'yán, nkjin já nts'eé 'yún t'íncha ma 'yún k'un Nda Ntíaná ko t'íncha ma k'un t'ib'énjímí éhen.

¹⁵ Kjuaxi nga tjin xi t'ib'énjímí ni xi kits'ín Cristo at'aha tíma xintak'un ko mjehe nga ts'ín ngana. Tunga tjiñin ná xi ngayjehe animaha t'ib'énjímí. ¹⁶ Xi tíma xintak'un, kui xi t'íncha b'énjímí Cristo at'aha ngandaha t'íncha bangisjai. Najmi kjuaxihí nga b'a t'íncha ts'ín. Ni xi incha mje nihí nk'ie nga tu sahá 'yún sakúna kjuanimá nk'ie nga kjíiya'yán. ¹⁷ Tunga máha xuta xingisoo, t'íncha b'énjímí Cristo at'aha tjiñin kuatjo. Be nga kjíiya ei tu xi xinya chich'ihinna én nda tsuhü Ntíaná nginkun já tjióóo.

¹⁸ Tunga najmi chumi ni ts'ihín ra. Ndaha tsa najmi kjuaxihí ko ndaha tsa ngayjehe k'un nga t'íncha b'énjímí, xi tu ja ní t'is'enjímíhi ni xi kits'ín Cristo ko kui niü xi tsjo mana. Ko 'yún s'e sana kjuatsjo. ¹⁹ At'aha be nk'ie nga tu ngat'aha nga t'ichubantjáiñú nginkun Ntíaná ko xi nkú ts'ín tít'sjá nga'yúnna Espirituhü Jesucristo kujtju'a. ²⁰ Mje nkjúnna ko t'ikuyá nga ndahachí najmi sakúna kjuasuba. Tu sa ní 'yún ndjá kúásinjña nd'ai xi nkú nga tít's'in tehente,

kə ɕa kjuachánkahə Cristo ajiħin ni xi tímatain yjonintena. B'a kama tsa tíjña kə tsa ja kabaya.

²¹ At'aha an bi nk'ie nga tíjña tik'un sa, Cristo tíjña tik'uhunna. Kə tsa ni xi tɔbahana, tɔ sahá ts'in nganaka. ²² Tsa kúatejña tik'un sa, 'yún xúbáya xána. Najmi be má nihi xi kjuajján. ²³ At'aha síjñaya masehen nga joə niu. Mjena k'uejña asuntee kə kfinsehe Cristo. Tsa ni xi kfinsehe ra Cristo, tɔ sahá 'yún nda tjin ngat'a ts'an. ²⁴ Tunga ngat'aha ní ngandanuu 'yún machjén saha nga kúatejña tik'un sa. ²⁵ Behe k'an nga b'a tjin niu, kui nga behena nga kúatejña tik'un sahana kə nga k'uandaya sana ajinnuu, tɔ xi 'yún s'ejin sahanuu kə tsjo k'úénuu nga b'a n'oo. ²⁶ B'a ts'in nk'ie nga kuichuse ngáhanuu, tsjo kamanuu nga n'etsjohəo Cristo Jesu.

B'i ts'in kitsuyaha Pablo xuta ninku nga tɔ ndjáhá kwincha

²⁷ Nkuhú nga tintsubahanu xi nkú ts'in tjeheŋ ra xuta xi y'a én nda tsuhu Cristo. Kui nga tsa kfinseuu, skue, kə tsa kjin kúatejña, kuint'e én xi nkú ts'in tintsuəo, nga ndjá tincho, nga nkuhú ni xi n'enkjintak'un, kə nga nkuhú t'n'e mo yjonuu nga ta nja ta nja t'n'oo nga'yún ngandaha én nda tsuhu Cristo xi s'ejinná. ²⁸ Ndahachí najmi tɔ binkjun já kontrannuu. Kui niu xi kuakúchjhi xuta xu'bo nga ndyja kə nga jun xi n'ek'ankinnuu. Ntíaná tsjánuu nga n'enganəo.

²⁹ At'aha jun bi kik'ainuu nga s'ejinnuu Cristo, tunga ta kik'ahínuu nga ngat'aha ta choə kjuanimá. ³⁰ B'a ta ts'in tɔbitjájún kjuanimá nd'ai xi nkúhu kjuanimá xi kiyo nga j'ajian kə xi tínu'yó nd'ai.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjiħin nga s'eyaná

¹ Kui b'a maha tsa Cristo basinkonuu, kə tsa kjuatjohə tsjá nga'yúnnuu, kə tsa Espirituhu nkuhú tít'sín manuu, kə tsa nda tɔchasohəo kə tíma nimanuu xinkiu, ² kui nga n'ehenu nga tɔ xí tsjohó kat'ena. Nkuhú kas'eyannuu kə nkuhú kjuatjo xi kas'eya animannuu. Nkuhú ch'a xinkiu kə nkuhú ni xi n'enkjintak'un. ³ Ndaha nku ni najmi tɔ n'o tsa tɔ xi n'e nganaha ruu xinkiu kə tsa tɔ xi nk'a n'esjehenu yjonuu. Tɔ sa ní nimakjua n'esjo yjonuu kə chasohə xinkiu, chasohə xi nkúhu tsa 'yún nk'a tjeŋ nga jun. ⁴ Najmi tɔ nku ni xi ts'ajun chasohə, ta chasohə ni xi ts'e já nts'o.

⁵ B'a ta ts'in kas'eyannuu xi nkú ts'in kis'eyaha Cristo Jesu. ⁶ Kui xi tɔ b'a ts'in Ntíanáhá, tunga najmi kits'innisihí ni nga y'ejña chji nga kui xi Ntíaná. ⁷ Tɔ sa ní y'éch'ohə yjohə yáha kui kə nku nda musu kits'ín ma yjohə nga j'ai tsin xi nkú ts'in tsin xuta. ⁸ Kə nk'ie nga kik'a yjoninte, kinte ts'asje yjohə. Kint'e'éhen Ntíaná santaha nga ngji ngabayoo. Kruu kin'ek'ient'á.

⁹ Kui kjuaha Ntíaná 'yún tse kjuachánka kitsjáha ra, kə kitsjáha nku j'áin xi tɔ xí 'yúhún nk'a tjeŋ, ¹⁰ tɔ xi nk'ie nga kwinú'yáha j'áħin Jesu kwinchakúnch'in tɔ yáha ni xi tjin ndjiojmi jáŋ kə asuntee kə kinte t'anankiu. ¹¹ Kə ngayjee xi tjin b'a kuitsu nga Jesucristo xi Ntia. B'a ts'in s'ejña chjhi kjuachánkahə Ntia Na'miu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úéntu xuta ninku ajiħin xuta

¹² Kui b'a maha, jun já nts'ena, xi nkú ts'in tehente kinu'yá'énnu nk'ie nga tsátejnajinnuu, b'a ta n'oo nd'ai nk'ie nga kjin tíjñannuu. Čankjún Ntíaná kə kat'atsó nga n'endjuú ni xi tít'sín Ntíaná ajinnuu nga tít'sínk'ankinnuu. ¹³ At'aha xi nkú ts'in sasħin Ntíaná, kui xi tít'sín nga n'e mjo kə nga n'oo ni xi mjehə.

¹⁴ Tsa tjin ni xi n'oo, najmi tu katuma stinuu nga b'a n'o ko najmi tu chubatiko xinku, ¹⁵ tu xi je ko naxu skuehenuu xuta. Jun xi ntih Ntiana ko tjhin nga je kuintsubajihun xuta xi tjin nd'ai xi ch'onk'un ko xi ja kits'inkatsun kjuankjintak'uhun. Katumo ajihin xuta xu'bo xi nkuhu niuu xi tibat'ai ma jyuun. ¹⁶ Chubanimiyahanu en xi ts'ink'ientu tik'uhun xuta. Tsa b'a n'oo, tsjo k'uea nistjin nga kj'ua ngaha Cristo. At'aha nk'ie kama chji nga najmi tu kjuandaha kits'ian nga'yun nga kits'inxá ajinnuu.

¹⁷ Nk'ie nga s'ejinnuu Ntiana, b'a joyaha tsa chje t'boho Ntiana. Ko tsa n'ek'ienna ei, an xi kujichu ma xi nku joyaha chje xi ts'innndjuut'a chje xi t'boho Ntiana. Tunga tsjohó tjinna ndaha tsa b'a n'ena. Ta n'etsjokoho kjuatsjona. ¹⁸ B'a ta ts'in tsjo katumanuu ko ta tjennu kjuatsjonuu.

B'i ts'in kitsuyaha Pablo xuta Filipino nga ts'inkjisehe Timoteo

¹⁹ Tsa Nda Ntiana Jesu tsjante, kitsa ts'inkjisenuu Timoteo tu xi tsjo kamahana nga kuint'e ni xi tima ajinnuu. ²⁰ Najmi tjin sana kj'ai xi nkuhu kui, xi b'a ta ts'in ts'innkjink'un xi nkuhu an nga kjintaha ra jun. ²¹ At'aha kj'ai xutaha bi ni xi ts'e bangisjai, najmi ni xi ts'e Jesucristo.

²² Tunga jahá yo xi nku k'un Timoteo ko xi nku ts'in tits'inxakona nga tib'eniymikona en nda tsuhu Jesucristo, xi nku joyaha nku ndati xi ts'inxako na'mihi. ²³ Kui nga tib'endahana nga kui ts'inkjisenuu chuba nga skue xi nku ts'in s'enda ni xi tif'ajian. ²⁴ Ko behe k'an nga Nda Ntiana ta tsjantena nga kama kffinsenuu.

B'i ts'in kitsuyaha Pablo xuta Filipino nga tits'inkjisehe Epafrodito

²⁵ Tunga nd'ai tits'innkjihin k'an nga tjihin nga ta ts'inkjisehe ngahanuu nda nts'eé Epafrodito. Kui xi tits'inxakona nga tif'ajinkona kjuanimá ngat'aha Cristo. Kui xi y'exó nga kin'e nibasenu tu xi kuasinkohona nga ts'in ni xi machjenna. ²⁶ Tu xi tima bahá ra jun ko kjintaha ra jun, at'aha be nga kinu'yó nga kisaté ch'in. ²⁷ Kjuaxi kjáihin nga 'yun ndjahá kisaté ch'in, nga ja ma kuayahá kai. Tunga Ntiana há tsase nimaha nga kits'innkihi. Ko najmi tu suba kui xi tsase nimaha Ntiana, ta tsase nimana ko an, at'aha tsa k'ien ndo 'yun kama tse kjuabana kai.

²⁸ Kui nga kitsa mjehena nga ts'inkjisehenuu tu xi tsjo k'uehenuu nga cha ngahanu ko tu xi najmi ta 'yun s'entahana. ²⁹ N'ekjohoon ndo xi nku ts'in tjehen ra xuta xi ts'e Nda Ntiana. Tsjo kat'enuu nga b'a n'oo. Chanjún xuta xi b'a k'un xi nkuhu kui. ³⁰ At'aha ngat'aha xaha Cristo ja ma k'ientjáihi ni kai. Kitsjá yjohó ndaha tsa ja ma k'iehn tu xi ts'íntjusuh ngandana xá xi kik'ahiruu.

3

B'i ts'in kitsuya Pablo nku ts'in y'ejna ni xi kis'ehé

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tsjo kat'enuu at'aha Nda Ntiana Jesucristo tijnajinnuu. Najmi tifehe k'an nga ta kui ta maha ni xi tib'et'ánuu, at'aha ngandanuu niu.

² Chuhun yjonuu já ch'onk'un xi ja yo, xi ch'onk'un xá xi tits'in, xi mjehe nga n'e circumcision tiya. ³ At'aha circumcision xi ndoo, kui xi kich'aa ná xi yankjään Ntiana xi nku ts'in bakúyaná Espirituhu Ntiana ko ma 'yun k'aan ngat'aha ni xi kits'in Cristo Jesu, najmi ngat'aha ni xi n'ehé yjonintená.

⁴ An bi kama nkjún kama 'yun k'an ntje xi y'ahana. Najmi tjin kj'ai xi b'a ts'in kama 'yun k'un nij xi nkuhu an, ⁵ nga ajihin xuta xi ntje Israel tjehen ra kitsian ko kin'ena ni circumcision nga tjinna jin nistjin nga kitsian. Ntje chánj Benjamin tjehehena. Xuta hebreohó xi chána. Nku nda fariseo xi 'yun

kits'íntjusun chich'in kjuatéxumaha Moise kama. ⁶ Kui kjuatéxumoo 'yún kikuhun nga santaha kitsjennkí unkie xuta ninkuhú Cristo. Naxu tsátejña xi nkú ts'ín bakúya kjuatéxumoo. Najmi tjín xi ch'on ts'ín kinchjayanena ngat'a ts'e kui nií.

⁷ Nk'ie bi, ngat'a ts'an 'yún chjihí ra ngatentee ni xu'bi, tunga nd'ai tu ngat'a ts'e Cristo xi nkú joyaha ni xi najmi chumi ni chjihí ra kits'in ma kui niú. ⁸ Nd'ai b'a xian nga najmi chumi ni chjihí ra ngayjee niú, at'aha ja be Cristo Jesu. Kui xi Ndá Ntiana maha kó kui xi 'yún chjí saha ra nga tu mí nihí ni. Ngat'aha Cristo kits'inndya ngayjee ni xi tjinna tu xi kama ts'in nganahana Cristo. Nd'ai nk'ie nga basehe ni xi kindyjoó, b'a mana xi nkúhu tsa stjé niú mana. ⁹ Mjena kúatejñajian ni xi kits'in Cristo. Nk'ie kits'intjusan kjuatéxumoo. Kuenta ts'an tsangisja nga naxu kuichú ma nginkun Ntiana. Tunga nd'aihí s'ejinna Jesucristo. Kui nga Ntiana títsjáhana nga naxu tíjña nginkun tu ngat'aha nga s'ejinna.

¹⁰ Ni xi mjena nd'ai, mjena nga skue sisia Cristo kó nga'yúhun Ntiana xi kits'ínkj'áya ngáha ra Cristo ngabayoo. Mjena nga ta sakúna kjuanima xi kits'ínkjáihin. Mjena b'a k'ué xi nkú kik'ie Cristo nk'ie nga k'ien ¹¹ tu xi ta k'uj'ayahana kó an ajihin xuta k'ien.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi kingjásihin nga y'ejña

¹² Najmi b'a tíxian tsa ja kisakúna ni xi kuaxian kó a ra tsa ja kama yá xi tjihin nga kama. Tunga tu nku tífi tjennkiná ni xi kuaxian, tu xi sakúhuna ni xi kama mjehe Cristo Jesu nk'ie nga kisakúhu an. ¹³ Jun já nts'e, najmi b'a mana tsa ja kisakúna niú. Ni xi títs'inná, títs'inchaya ni xi chóo kó títs'in kjua'yúhún ra yjona tu xi sakúhuna ni xi niba askahan. ¹⁴ Cristo Jesu ts'ínchjén Ntiana nga tinchjaná nk'a ján. An bi tífi tjennkia ni xi títsu nga tsjáha xi nt'é éhen.

¹⁵ B'a ts'ín tjihin nga s'eyahaná ñá xi ja tsichu maá xi tjihin nga kamaá. Kó tsa tjín xi k'ái ts'ín s'eyaha, Ntiana ta k'uéjña chjihí ni xu'bo. ¹⁶ Tunga tjihin ni nga tu nku ndjáha künchajián ni xi ja kin'ekjáihin santaha nd'ai.

¹⁷ Jun já nts'e, b'a n'oo xi nkú nga títs'ian kó ta chase chubayohoo xuta xi b'a ta tíjicha ts'ín xi nkú ts'ín kik'iejña chubayaihi. ¹⁸ At'aha nkjin maha xi tjintu xi nkúhu tsa tu kjuandahá kin'ek'ien Cristo at'a kruu. Ja ma nkjin niyá b'a xinnuu kó nd'ai santaha tínta ts'íhinna nga tíxinyanuu xi nkú ts'ín tjíyaha xuta xu'bo. ¹⁹ Kui xi tíjicha fi má nga ndyja, kó ni xi incha mjehe s'ehe kui xi ntiaha. Tíjicha bangisjai kjuachánka ajihin ni xi tu subahá maná, kó tu nku ni xi ts'ehé asunntee tjíntuyáha kjuankjintak'uhun.

²⁰ Tunga máha ñá, nanki xi tíjña nk'a ján tjeheñná. Yohó nankiná má nga tíchuyáhaá nga nibajehen Ndá Ntiana Jesucristo xi ts'íink'ankiná. ²¹ Tjihin nga'yún nga kuatéxumaha ngatentee ni xi tjín kó ts'íinchjén nga'yúhun nga ts'íink'óntjaiya yjoninte x'an xi kich'aá nd'ai. Xi nkú ts'ín tjihin kjuachánka yjonintehe, b'a ta ts'íink'íe xi ts'añá.

4

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi incha ts'ín xuta ninku Filipo

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tjo nkjúnna jun kó f'áítsjenna jun. Jun xi kjuatsjona kó nga chjihí xána. Tu nku b'a n'e ndjáha tinchajiun Ndá Ntiana, jun xuta tjona.

² Tíbankihí na Ebodia kó tíbankihí na Sintike nga kanchjako nda ngáha xinkjín at'aha nkúhu Ndá Ntiana incha yjanki. ³ Kó ji ta tíbankihí nga tísjinkoi jminchjün, ji xi b'a ta tsu xá xi tñ'ei. At'aha nga y'enijmá yo, kui jminchjün ta y'enijmá én nda tsuhú Ntiana, xi nkú nga ta kits'ín ndá Clemente kó xuta

xingisoo xi kits'inxákona. Kui xi ja tjíntut'á j'áíhín xujun má nga tjíntut'á j'áíhín xuta xi k'úéntu tík'un sín.

⁴ Kas'enúu kjuatsjohó Ndá Ntíaná. B'ahá tá tixín ngáhanúu. Tsjo kat'enúu.

⁵ Ngatentee xuta incha kate nga nda anímanúu. Ja tǵǵia tiña Ndá Ntíaná.

⁶ Najmi tú chumi nihi xi fantaha ruu yjonúu. Tú sa ní tehente t'inyohoo Ntíaná ni xi machjénnúu nga chubakoo. Tínehíhuu kó tá tjohoon máb'achjǵíhi ni xi tí'bainúu. ⁷ Kjuajyuhú Ntíaná xi najmi mankjǵíhín xuta, kui xi kúhún anímanúu kó tsjáníyá xi nkú ts'ín n'enkjǵín'un at'aha Cristo Jesu ts'enúu.

⁸ Kó ni xi fekuhu, já nts'e, tǵbankinúu nga n'enkjǵín'un ni xi naxú tǵín, ni xi yankǵún, ni xi nda, ni xi je, ni xi tsjo k'un, ni xi nda chasehe. Ngayjee ni xi 'yún nda kó ni xi sasínná, kui niǵ xi n'enkjǵín'un. ⁹ N'etjusun ni xi tsakuyánúu kó xi kixinyanúu nga n'oo, ni xi kinu'yó nga kinchja kó xi kiyo nga kits'ian. B'a n'oo kó k'úéǵǵajinnúu Ntíaná xi tsjáná kjuajyu.

B'í ts'ín kitsǵáha Pabǵo máb'achjǵíhi xuta nǵnku Filipo at'aha tsasinkohó

¹⁰ 'Yún tǵtsjáná kjuatsjo Ndá Ntíaná nga tá kis'entahá ngáhanúu an. Kjuaxǵi nga tehente kjintahanúu an, tǵnga santahá ni nd'ái kisakú níyánúu nga tsisinkonú. ¹¹ Najmi tsuhú rǵ tsa ndyjat'ana tsa mí nihi, tsa kui nga b'a tǵxihǵinnúu. At'aha ja kamankjinna nga tsjo k'úéna ajǵíhín tú mí níhí ni xi kamat'an. ¹² Be xi nkú ts'ín bintsǵbajían kjuax'an kó tá be xi nkú ts'ín bintsǵbajían kjuanchíná. Ja kama nkana tú mí níhí ni, tsa tsé sisinna kó tsa kama bjona, tsa 'yún s'ena ni kó tsa najmi chumi nihi xi s'ena. ¹³ Ts'in chúkǵua tú mí níhí ni, at'aha Cristo tsǵá nga'yúnna. ¹⁴ Tǵnga ndahá tǵn'o nga tǵbisinkonú ajǵíhín kjuanǵma xi tǵ'ajian.

¹⁵ Jun xuta nǵnku nanki Filipo, yo ni xu'bi. Nk'ie nga tǵjun y'enijmǵnúu én nda tsuhú Jesucristo kó nk'ie nga tsitja ante Macedonǵa, ajǵíhín xuta nǵnku xingisoo tú nkuhú jun xi tsisinkonú. Kik'ainú xi nkú tǵín kitsjánúu Ntíaná. ¹⁶ Santaha nga tsáteǵǵna nanki Tesalonikǵa, nku jo níyá tá kin'ekǵímú ni xi kamachjéna. ¹⁷ Najmi chǵe xi tí'bainú tǵbangisja. Tǵbangisja nǵná nga 'yún kas'e sanúu kjuanchíná ngǵnkun Ntíaná.

¹⁸ Ja kits'ínkjǵíhín ngayjee ni xi kin'e nibánú kó santaha tǵb'anki tímana nd'ái. Ni xi kin'e nibákónú Epafrodito, kui xi kits'ínndǵjuú ngayjee ni xi machjéna. Kui niǵ xi nkú joyaha nku chǵe sinǵne xi ts'ínkjǵíhín Ntíaná kó sasíhín. ¹⁹ Tsjánúu Ntíaná ngatentee ni xi machjénnúu, xi nkú ts'ín tǵǵǵajin kjuanchíná chánka xi sakújinná Cristo Jesu. ²⁰ Ntíaná xi Na'miná maha, kui xi kayaha kjuachánkaha santaha tú nkǵéhé ni! B'a katuma.

B'í ts'ín kits'ínkǵe Pabǵo xujǵin

²¹ Tǵjohoon kjuasuniñana ngatentee xuta xi ts'e Cristo Jesu. Tǵts'ínkjǵinúu kjuasuniña já nts'eé xi tjǵntukona ei. ²² Tǵts'ínkjǵinúu kjuasuniña ngatentee xuta xi ts'e Ntíaná xi tǵín ei. Kó xi tǵíncha ts'inxá ni'yaha ndá tǵtǵjun k'aku Cesar, kui xi 'yún tǵts'ínkǵi sanúu kjuasuniña.

²³ Kat'ejǵǵajinnúu kjuandaha Ndá Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pabło xuta ninku Colosa

B'í ts'ín kíkjaníñahá Pabło xuta ninku xi tjin nanki Colosa

¹ An Pabło, an xi kama nku nda postruhú Jesucristo at'ahá Ntíaná b'a ts'ín kama mjehe. An kó nda nts'eé Timoteo ² tísuniñaihí já nts'eé xi tintsúbóo nanki Colosa, jun xi kík'áts'enúu Ntíaná kó s'ejinnúu Cristo.

Kas'enúu kjuanda kó kjuajyu xi tsjáná Ntia Nā'miná.

B'í ts'ín kinchjantjai Pabło xuta ninku xi tjin nanki Colosa

³ Xki nga chubantjáihi nginkun Ntíaná xi Nā'mihí Nda Ntíaná Jesucristo, 'bahí máb'achjíhi ⁴ at'ahá kik'inyaní xi nkú ts'ín s'ejinnúu Jesucristo kó xi nkú ts'ín tjonúu ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná. ⁵ B'a tín'o at'ahá kinu'yó én nda tsuhú Jesucristo, én xi naxú tjin. Y'éjña chjinúu ni xi tjinda ngandanúu ndjiojmi ján. Kui niyú xi ja tichuyóhoo nd'ai.

⁶ Kui éin xi tsichujinnúu nda tít'sín kó tífindju ajihín xuta nga ngúsuhun a-suntee. B'a tá tíma ajinnúu b'ahá rá nístjin nga kinu'yó kó tsichu mankjinnúu xi nkú tjihín rá kjuandaha Ntíaná. ⁷ Kui éin xi tsakúyanúu nda Epafra, nda musu xinkí xi 'yún tjoní. Naxú tífiko xáha ei nga tít'sínxát'ahá Cristo ngajonúu. ⁸ Kui xi kít'súyaní kjuatjo xi y'éjñajin animanúu Espirituhú Ntíaná.

⁹ Nkúhu nga kik'inyaní kui niyú, najmi tín'ekj'áiyai nga tichubantjáihi nk'ie nga tichubakoi Ntíaná. Tíbinchíhi nga katumankjinyenúu ni xi mjehe, kó nk'ie nga Espirituhú katsjánúu nga nanka n'enkjíntak'un kó nga kamankjinnúu ni xi ts'e Ntíaná. ¹⁰ B'a katuma tú xi kúintsúbahanu xi nkú ts'ín tjehe rá xuta xi ts'e Nda Ntíaná kó nga n'oo ni xi sasíhín. Tíbinchíhi nga n'oo ngayje tíkjá ni xi nda kó nga 'yún kamankjinnúu nkú tjihín rá ngat'a ts'e Ntíaná. ¹¹ 'Yún kasakú nga'yúnnúu xi nkú ts'ín tjehe rá nga'yúhun Ntíaná xi tjihín kjuachánka, tú xi kúichúkjuahanúu tú mí nihí ni kó tú xi najmi n'ekjehe ruu tak'un.

¹² Tsjo kat'enúu kó tjohon máb'achjíhi Ntia Nā'miná xi kits'ín nga kama sakúnúu ni xi ts'íínkjáihi xuta xi ts'e xi k'úéntu má ndzjeen. ¹³ At'ahá ja kík'jéinná ajihín nga'yún xi tjin má jyuun kó kits'ínkj'aná má batéxuma Ntí xi tjoho. ¹⁴ Kui xi y'échjintjainá, kui nga kin'endyjat'ahaná ngatitsunná nd'ai.

B'í ts'ín tsakúya Pabło ni xi kits'ín Cristo ngandaná

¹⁵ Cristo kui xi nk'ie nga yaá, Ntíaná yaá. Ntukaán bi najmi ma chjihí Ntíaná. Kui xi Ntíhi Ntíaná xi tjun kintehe ni nga n'enda ngayjee ni xi kin'enda.

¹⁶ At'ahá kui tjiná, kui nga kin'endaha ni xi tjin ndjiojmi ján kó asuntee, ni xi ma chji kó ni xi najmi ma chji, xi k'aku kó xi tjihín xá, xi batéxuma kó xi nk'a tjen. Kui kin'echjén nga kamanda ni xi tjin kó kui kama ts'e. ¹⁷ Kui xi tú b'a ts'ín jahá tjiná kintehe ni nga kamanda ngayjee ni xi tjin, kó kui ngat'ahá b'a k'uhun ni xi tjin xi nkú k'un.

¹⁸ Xi nkú tá ts'ín nintakaá batéxumaha yjonintená, b'a tá ts'ín Cristo batéxumaha xuta ninku. Kui xi tjuhun. Kui xi tjun j'áiyaha ajihín xuta k'ien tú xi nk'a tsjéhe rá ngayjee ni xi tjin. ¹⁹ At'ahá kama tsjoho Ntíaná nga y'éjñajihín Jesucristo xi nkú ts'ín tjiyaha. ²⁰ Ntíaná kits'ín nga kjuaik'un ngáha rá ngayjee xi incha ngji t'axín. Cristo kits'ínchjén, kui nga tú ngat'ahá jní xi tsaténdzjoho Cristo t'a kruu kitsjáha rá kjuajyu ngayjee xi tjin t'anankiú kó xi tjin nk'a ján.

²¹ Nįstjin nk'ie tsinima t'axılıhun Ntíaná ataha ni ch'onk'un kin'o kō anımanuu ngji kontraha Ntíaná. ²² Tunga nga nd'ai Ntíaná ja kits'ın nga kjuáik'un ngáha ruu tu ngat'aha nga Cristo kits'ınkjas'en yjonintehe nga kin'ek'ien. B'a kits'ın Ntíaná tu xi kama kuichunchahanu nginkun kō kamo xuta xi ts'e xi najmi tjihin chuntı kō xi najmi kama n'enihehe ra tsa mı nihi.

²³ B'a kama tsa tu nku kixihı kō ndjá kuınchajiuun xi nkú ts'ın s'ejinnuu Ntíaná kō tu nku chúyahá ruu ni xi y'ejña chjinuu én nda tsuhu Jesucristo xi ja kinu'yó. Kui éen xi tıs'eniymıhi xuta xi tjin nga ngúsuhun asuntee. An Pablo kik'ai xána nga k'uenimía éın.

B'i ts'ın kitsúya Pablo xá xi kik'aihi

²⁴ Nd'ai tsjo tjinna nga tısakúna kjua'un ngandanuu. Ajihın yjonintena tıfındju kjua'un xi tısakúhu Cristo ngandaha xuta nııku, at'aha xuta nııku xi yjonintehe Cristo. ²⁵ Tıts'inxá ajihın xuta nııku xi nkú ts'ın y'ejña Ntíaná nga kitsjana xá xu'bi ngandanuu, tu xi b'a ts'ın s'eniymıhi xi nkú tjihin ra éhen Ntíaná.

²⁶ Tıb'eniymía ni xi kis'ejña 'ma nú chá ján. Najmi kisakúchihı niu xuta xi kis'e nįstjin nk'ie. Tunga nd'ai xuta xi Ntíaná kikj'áts'e tıs'ejña chihı niu. ²⁷ Kits'ın mje nga kuakúhu xuta xi ts'e xi nkú ts'ın tjin kjuanchınaha kō kjuachánkaha ajihın xuta xi tjin nga ngúsuhun asuntee. Kui nihi xi ja tıs'ejña chji nd'ai. Kō ni xi tıs'ejña chjiu, kui xi Cristo. Kui xi tjinajinnuu kō tıs'ın nga tıchuyohoo nga sakúhunuu kjuachánka.

²⁸ Kui Cristo xu'bi tıb'eniymıhi xuta. Ya sisiın xi nkú ts'ın tı'bai niyáihı kō tıbakuyáihı ngayjee xuta, tu xi kuichú maha ngayjee xuta xi s'ejihın Cristo xi nkú ts'ın mjehe Ntíaná. ²⁹ Kui niı xi tıts'ian nk'ie nga tıts'inxá. Nga'yún xi tıtsjana Cristo tıbasınkōna, kui nga ndjá tıts'inxána.

2

¹ Mjena nga choo nga tu xí tsehé kjuanimá tıbenkınuu jun kō xuta nııku nanki Laodicea kō ngayjee xuta xi najmi be xi nkú tján. ² Mjena nga sakú nga'yúhun ngayjee xuta nııku, nga nkuhú k'ua xinkjin at'aha tjoho, kō nga nkuhú b'a kuıtsu kjuankjintak'uhun nga nkúnkú, kō nga kamankjinyjehe ni xi mjehe Ntíaná. Yohó ni ma kamankjihın ni xi y'ejña 'ma Ntíaná, kui nihi xi Cristo nd'ai. ³ Kui nga nk'ie nga yahaná Cristo yaá ngayjee kjuankjink'un xi 'yún nanka xi chihı ra.

⁴ B'i ts'ın tıb'et'ánuu tu xi najmi ch'a én tsjo tsu tsank'á k'uanachakohonuu. ⁵ Nda tsa najmi an kikjin tjinajinnuu, tunga kjintahána jun kō tsjo mana nga be xi nkú ts'ın nda tıtsubakoo xinkıu kō xi nkú ts'ın ndjá tınchajiuun Cristo, at'aha kui xi s'ejinnuu.

B'i ts'ın tsakúya Pablo xi nkú ts'ın tıtsubakáa Cristo

⁶ Kui b'a maha, xi nkú ts'ın kin'ekjáhın ruu Nda Ntíaná Jesucristo, tu nkú b'ahá ts'ın tsjénku. ⁷ Nanka katji kjamannuu ajihın Cristo kō ndjá tınchajiuun, at'aha kui xi kis'ejinnuu xi nkú ts'ın kisakúyanuu. Kō tehente tjohoon máb'achihı Ntíaná nga ja kamo xuta xi ts'e.

⁸ Chúhun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachakohonuu én nanka tiya xi be xuta. Kui xi nibáha ra sin chá xi be xuta, ni xi asuntee y'aha ra. Najmi Cristo nibáha ra.

⁹ Ajın yjonintehe Jesucristo tjinajin kikjin Ntíaná, ¹⁰ kō jun ja kisakúnuu ni xi ndyat'anuu kai at'aha nkuhú tsichu makoo Cristo. Kui xi batéxumaha ngayjee xi tjihın xá kō xi batéxuma.

¹¹ Nk'ie nga kis'ejinnuu Cristo, kin'enuu nku circuncision, tunga najmi circuncision xi n'ehé ra yjonintee kin'enuu. Circuncision xi kjexín ní jé xi kich'o kin'enuu. Cristo xi b'a kits'innuu. ¹² Nk'ie nga kisetentó, tsangiyanjikoo Cristo. Nk'ie nga kis'ejinnuu nga'yúhün Ntíaná xi kits'ínkj'áiyako ngáha ra Cristo ngabayoo, ta j'áiyakoo ko kui ajihün ngabayoo.

¹³ Jun xuta k'ien kamo nistjin nk'ie tu ngat'aha ngatitsunnuu, nk'ie nga najmi kin'enuu ni circuncision xu'bo. Tunga Ntíaná kits'ínkj'áentu tik'unkonuu Cristo. Kits'ínndyjat'aná ngayjee ngatitsunná. ¹⁴ Kikjetiya xujun xi má nga kis'et'a ni xi tjenná, xi ngji kontráná. Kikjexín xujun ko kingját'a kruu. ¹⁵ Cristo kits'ínchjén Ntíaná nga kits'ín nganaha xi tjihün xá ko xi nk'a tjen. Kiya kjuasuba xi kisakúhu nga kin'e nganaha xi tjihün xá ko xi nk'a tjen.

¹⁶ Kui nga najmi tu ch'a n'esihün ruu xi kuinchjayanenuu ngat'aha ni xi tíchino ko tsa xi tí'yu, ko a ra ngat'aha nistjin nga tíbitju s'í, ko a ra nistjin nga tíb'atuts'ihün sóo, ko tsa nistjin nkjún. ¹⁷ Ngayjee ni xu'bi mjehe kuakúchji ni xi nibá askahan, tunga Cristo bi b'éjña chji sisin ni xi nibóo.

¹⁸ Najmi tu 'bainto nga xi b'asje nimakjua maña yjoho ko benkjún ntítsjee incha k'uéchjanuu ni xi n'ekjóhooon. Kui jóo xi ni xi ma chji suba kuihi nchjanimiyaha ko nk'a b'asje tiya yjoho ngat'aha ni xi mankjihün ei asuntee. ¹⁹ Ja incha ngji t'axihün xi nintaku xuta ninku maha. At'aha xi nintaku xuta ninku maha, kui xi ts'ín nga sá yjonintee xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná nga sá. Sá yjonintee at'aha incha y'a y'ahá ra xinkjín.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo tsayakaá ko j'áiyako ngáhaná

²⁰ Ja tsayakoo Cristo, kui nga kama ndáihí ruu ni xi batéxumaha asunteej. Kui nga, ¿á tintsuba saha ruu asunteej xi nkú ts'ín tjíntuhu xuta xi ts'e? ¿Á tínu'yá'én saha ruu kjuatéxuma xi tsuhu xuta? ²¹ B'a tsu éen: "Najmi tu n'ekoo niu. Najmi tu chjut'o niu. Najmi tu chjubó niu." ²² Kui ni xu'bi nintaku xuta tsitjuhu ko xuta y'éjña. Feya nií nga n'echjén. ²³ B'a maha xi kixi mankjihün maha nga b'a ts'ín nchja, at'aha ts'ín kjua'yúhün ra xuta nga skuénkjún Ntíaná ko nga ts'ín nimakjua yjoho ko nga 'yún tsjáha kjuanimá yjonintehe. Tunga najmi chumi ni chjhi ra tsa basinkóná nga b'éch'oná ni xi nchjaha animaná asunteej.

3

¹ Ja j'áiyakoo Cristo ngabayoo, kui nga tinchísjaihinu ni xi tjín ndjiojmi ján má tjínat'aha Cristo Ntíaná. ² Ni xi tjeheñ ra ndjiojmi ján n'enkjíntak'un, najmi ni xi ts'e asunteej. ³ At'aha ja tsayo ko tintsuba tik'unqoo Cristo nginkün Ntíaná. Kui nga najmi ma chjhi yáha jun nd'ai. ⁴ Cristo xi ts'ín nga tintsubo. Nistjin nga k'jáikúchji yjoho Cristo, kui nistjiun ta cha yáha jun ko kuakúchjiu kjuachánkaha.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín chúhuún yjoná

⁵ Kui nga n'ek'iehennu ni xi tjíntujín animanuu xi tjeheñ ra asunteej. Najmi tu ch'a xi chuba kjuántukohó xinkjín, ko tsa ts'ín ni xi chuntí nginkün Ntíaná, tsa yjonintee xi kuatéxumaha, tsa mjehe ts'ín ni xi ch'on tjín, tsa kjuanchiná 'yún kjuásihün. Xi 'yún fásihün kjuanchiná, kui xi k'jái ntia tjennki. ⁶ Tu ngat'aha nga b'a incha ts'ín xuta, kui kjuaha nga incha nibánehe ra kjuakjahan Ntíaná. ⁷ Ko jun b'a ta kin'o nistjin nk'ie, nk'ie nga tintsubajiun ni xu'bo.

⁸ Nd'ai ta n'e t'axiún kjuakjoon, kjuastintoo, kjua'unchoo, én chubatit'oon ko én ch'on tsuu. ⁹ Najmi tu ch'anachoho xinkju. Xi nkú ts'ín tintsubo nistjin nk'ie, b'a joyaha tsa nku najyun chá kin'esjo. ¹⁰ Tunga xi nkú ts'ín tintsubo nd'ai, b'a joyaha tsa najyun tsetse kindyja ngáhanu. Xi nkú ts'ín tjiyaha Ntíaná,

b'a ts'ín tís'eyanu nk'ie nga títs'ín tsetsenuu kō nga tímankjin sisinnuu nkú tjiñin ra ngat'a ts'e Ntíaná. ¹¹ Ajihin xuta xi ja kama tsetse najmi ta chumi ni behe ya xi ntje judio tjeheh ra kō ya xi najmi ntje judio tjeheh ra, ya xi kin'ehe ni circuncision kō ya xi najmi kin'ehe, ya xi xin nibáha kō ya xi kinte tjen nginkun xuta, ya xi xuta musu xi kich'atse kō ya xi ndáihí yjoho. Ngayjee kui niñ nkuhú bichú majín Cristo, kō Cristo tíñajihin ngayjee.

¹² Ntíaná j'ájinnuu, kík'áts'enuu kō tjohe jun. Kui nga n'e tsetse yahanu xi nkú ts'ín kuñtsuboo nga chasenimoo xinkiu, kas'enuu kjuanda, nímakjua kas'eyanu, nímakjua n'ekoo xinkiu kō najmi tu kitsa katuma stinuu. ¹³ N'e'yún tak'uhun xinkiu kō n'endyjat'ohoo xinkiu tsa tjin ajinnuu kjuasti. Xi nkú ts'ín kits'ínndyjat'anuu Nda Ntíaná, b'a ta ts'ín n'endyjat'ohoo xinkiu. ¹⁴ N'etjō xinkiu, at'aha kjuatjoo xi 'yún chjí saha ra nga ngayjee ni xingisoo kō nkuhú ts'ín manuu.

¹⁵ Kich'ajinnuu tu xi nkuhú yjonintehe Cristo kamahanu kō b'a ts'ín s'ehenuu kjuaju. Kjuajuhu Cristo katsjániyaha animanuu kō tehente tjohoon máb'achjihí Ntíaná ngat'a ts'e kui niu. ¹⁶ Kat'ejñajinyenuu éhen Cristo. N'enkjín'un sisiun xi nkú ts'ín kuakúyohoo kō nga k'uaí niyóhoo xinkiu. Tjohoon máb'achjihí Ntíaná ajin animanuu nga sóhoo salmo kō sohōn nínku kō xi nkú ts'ín kuakúyanuu Espiritu nga só. ¹⁷ Ngatente ni xi n'oo, tsa chubo kō tsa tu mí xáha ni xi n'oo, Nda Ntíaná Jesu n'ekasíun títjun nga b'a n'oo kō tjohoon máb'achjihí Ntia Na'miná ngat'a ts'e ni xi kisakújinnuu Jesu.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úéntu xuta

¹⁸ Jun xi tí'minuu chjuún, chanjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tíñaha xuta xi yjanki Nda Ntíaná.

¹⁹ Jun xi tí'minuu x'in, n'etjō chjuúnnuu kō najmi tu ndjá n'ekoo.

²⁰ Jun xi tí'minuu ntí, tñú'yá'én tehentohoo xi chánuu. At'aha kui niu xi sasíhín Nda Ntíaná.

²¹ Jun xi tí'minuu na'mi, najmi tu chubá kjahán n'ekoo ntínuu, tu xi najmi kfehe ra k'un.

²² Jun xi tí'minuu xuta musu xi kich'atse, tñú'yá'én tehentohoo xi já ntianuu maha ei asunntej. Najmi tu nk'ie nga tibasenuu b'a n'oo, tsa tu xi nda kuasehenuu. Ngayjehe ní tak'un b'a n'oo at'aha Nda Ntíaná yankjún. ²³ Tu mí xáha ni xi n'oo, ngayjehe animanuu b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa Nda Ntíaná tñ'exát'ohoo, najmi tsa xuta. ²⁴ Yo nga sakúnuu ni xi tñindahá Ntíaná nga tsjáha ntíhi. Cristo tñ'exát'ohoo, kui xi Nda Ntíanuu. ²⁵ Xi títs'ín ni xi najmi b'a tjin, kui xi ts'ínkjáin ngajoya ngáha ra chjihí ni xi títs'ín. Najmi ngabi ts'ínko Ntíaná xuta.

4

¹ Kō jun xi tí'minuu já ntia, nda kō kixi n'ekoo xuta musu xi kich'atso. At'aha yo nga ta tíñanuu kō jun nku Nda Ntia ndjiojmi ján.

² N'ekjas'ohoon yjonuu nk'ie nga chubakoo Ntíaná. Najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga tjohoon máb'achjihí ngat'a ts'e ni nda xi tsjánuu. ³ Kō ta chubantjaini tu xi Ntíaná tsjánteni má nga k'úéñijmí éhen, tu xi kuixínayahani ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie kō tís'ejña chji nd'ái ngat'aha Cristo. At'aha kui kjuaha kjíya'yúhunna ei. ⁴ Chubantjaini tu xi kama kuakuchjí sisihinna éhen kō xi nkú ts'ín tjiñin nga kuinchja.

⁵ Nanká n'ekjín'un xi nkú ts'ín kuñtsubajihun xuta xi najmi s'ejihín Ntíaná. Xki nistjin xi kjuá chase sisihun ni xi n'oo. ⁶ Tehente tsjo ts'ín chubo kō kas'ehe sin ni xi chubo. B'a ts'ín chahanu xi nkú k'úfuhun nga nkúnkú xuta.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujuin

⁷ Xi nkú ts'in tíjña eí kuítsuyayjenuu nda Tikiko, nda nts'eé xi tjona, xi kixi títs'intjusun xáha, xi ta títs'inxát'aha Nda Ntíaná xi nkúhu an.

⁸ Kui xi títs'inkjisenúu tu xi cháhanu xi nkú n'e tintsu**ba**i eí kó tu xi sakú nga'yúhunnúu. ⁹ Kó títs'inkjika Onesimo, nda nts'eé xi tjona xi ta kixi títs'intjusun xáha kó xi nda nankinúu maha. Incha kuítsuyanúu ngatentee ni xi tíma eí.

¹⁰ Títs'inkjinúu kjuasuniña Aristarko, nda xi kjiya'yúnkona nubayá eí, kó Marko xi nts'esti maha Bernabe. Ja ta tsichunúu éhen Marko. Nda n'ekjóhooon tsa kuichúsenúu yo. ¹¹ Kó títs'inkjinúu kjuasuniña Jesu, kui ndo xi ta 'mi ya Justo. Tu kuihí já judio xu'bi xi y'anjikona xá xi títs'ian nga tíb'enijmía xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná. Kui jóo xi tsjá nga'yúnna.

¹² Ta títs'inkjinúu kjuasuniña Epafra, xi nda nankinúu maha. Kui xi ta títs'inxát'aha Cristo Jesu kó tehente ngayjehe k'un títbankintjájínuu nga tínchjako Ntíaná, tu xi ndjá kuinchahanu kó kama je kikjiun kó kamo xi nkú ts'in mjehé Ntíaná. ¹³ An be sisian xi nkú ts'in Epafra kjintaha ra jun kó ta kjintaha ra xuta xi tjin nanki Laodicea kó xi tjin nanki Hierapoli.

¹⁴ Ta títs'inkjinúu kjuasuniña Luca, nda chjinenki xi tjona, kó Dema.

¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana já nts'eé xi tjin nanki Laodicea kó tjohoon kjuasuniñana tachjuún Ninfá kó xuta ninku xi ma njakú ni'yaha. ¹⁶ Nga ja kamanúu nga n'eyo xujuin, ta n'ekjihuú nga kats'inya xuta ninku Laodicea. Kó jun ta n'eyo xujun xi nibaha Laodicea.

¹⁷ B'a t'ihun Arkipo: "N'enkjintak'uin nga nda n'etjusuin xáha Nda Ntíaná xi kik'aihi."

¹⁸ An Pablo ntuna tíb'et'áhanúu kjuasuniñana. N'ekj'áitsjon nga kjiya'yán. Kas'enúu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'í ts'ín kíkjaníñahá Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbano ko Timoteo tísuniñajhi, jun xuta ninku nanki Tesalonika, xi kík'áts'enuu Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu.

B'í ts'ín tít's'ínkj'átsjen Pablo xi nkú ts'ín kits'ínkjáhín xuta ninku nanki Tesalonika én nda tsuhu Jesucristo

² Tehente nk'ie nga chubakoi Ntíaná chubantjáihi ko 'báihi máb'achjhi Ntíaná at'ahá kichubó éhen. ³ Nginkun Ntia Na'miná f'átsjen tehentení xi nkú ts'ín s'ejinnuu Ntíaná ko tín'o xá xi mjehe, xi nkú ts'ín tjonuu ko t'bisinkoo xinkiu, ko xi nkú ts'ín tín'echjúkjo kjuanimá xi t'bitjajúun nga t'chuyóhoo nga k'jái ngáha Nda Ntíaná Jesucristo.

⁴ Jun já nts'e, tjoho Ntíaná jun ko yai nga j'ájinnuu. ⁵ At'ahá nk'ie nga kik'ienijmíi én nda tsuhu Jesucristo ajinnuu, najmi tu suba én kichubai. Kis'ejña chji ní nga'yúhun Ntíaná. Espirituhu Ntíaná kits'ínxá ko ndahachí najmi jo jan kamaní nga kichubai. Yo xi nkú n'e tintsuabai ajinnuu nga ngandanuu ni xi kin'ei.

⁶ Nk'ie nga kichaseni tá kichasoojó Nda Ntíaná, b'a ts'ín tsinchiyó xi nkú ts'ín kuintsuboo. At'ahá nk'ie nga ja kin'ekjóhoo éhen Ntíaná, tá kisakúnuu nkjin t'kjá kjuanimá, tunga Espirituhu ní Ntíaná kitsjánuu kjuatsjo. ⁷ B'a ts'ín y'ejña chjihí ruu ngatentee xuta xi s'ejihín Ntíaná xi tjin nga ngúsuhun ante Macedonia ko ante Akaya xi nkú ts'ín tsjenkiáá Nda Ntíaná.

⁸ At'ahá jun tjun kichubó éhen Ntíaná ko t'findju éen najmi tu suba ante Macedonia ko ante Akaya. Tu má níhi t'ya xi nkú ts'ín t'f'ejinnuu Ntíaná. Kui nga najmi tá machjéhen rá tsa nkú kuixín sahani jin. ⁹ At'ahá xuta t'íncha nchjanijmíyaha xi nkú ts'ín jun kin'ekjáníni nk'ie nga tsichusejhi, ko xi nkú ts'ín kin'ekj'í t'axiún ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha nga kin'ekjóhoo Ntíaná. Nd'ai yankiu Ntia xi t'jña t'k'uun. Kjuaxi nga kui xi Ntíaná. ¹⁰ Nd'ai t'chuyóhoo Ntíhi Ntíaná xi nibá ngáha ndjiojmi ján. Kui xi Jesu xi Ntíaná kits'ínkj'áya ngáha rá ngabayoo ko xi ts'ínk'aniná nistjin nga nibánehe kjuakjahan Ntíaná asuntee.

2

B'í ts'ín tít's'ínkj'átsjen Pablo xi nkú ts'ín kits'ínxá ajihín xuta ninku nanki Tesalonika

¹ At'ahá ja yo jun, já nts'e, nk'ie nga najmi xá tiya kama nk'ie nga tsichii ajinnuu. ² Yo nga un kikiení ko ch'on kamat'ajn nanki Filipino kintehe ni nga tsichii ajinnuu. Tunga Ntíanáhá kitsjá nga'yúnni, kui nga ndjá kin'esjeheni yjoní nga y'enijmíi én nda tsuhu Ntíaná ajinnuu. B'a kin'ei ndaha tsa nkjin maha xi ngji kontrani.

³ Najmi ni xi ngasten ko tsa ni xi ch'onk'un nibáha rá ni xi b'enijmíi ko tá ndaha najmi ch'anachaihi xuta. ⁴ Nda ní tsaseni Ntíaná ko kin'ekjas'enni nga k'úenijmíi én nda tsuhu, ko b'a n'e t'chubai. Najmi xuta t'íbáihi kjuatsjo. Ntia níná t'íbáihi kjuatsjo, kui xi be xi nkú ts'ín t'jintuyáni.

⁵ Xi nkú n'e ja yo, najmi kichuba un uin ko tá ndaha najmi kich'anachaihi, tsa tu xi b'a ts'ín kjuaihiní t'oon. Ntíaná be nga b'a tjin ni xi t'ixian. ⁶ Najmi

tsinchisjái tsa kjuachánka sakúni ajinnuu ko ta ndaha ajihin xuta xingisoo, 7 ndaha tsa jin xi ja postruhu Cristo kama kai tsinchihini ni xi machjenni. Kichase sisihihi. B'a kin'ei xi nku ts'in nku tachjuun xi basehe ntih.

⁸ 'Yun nkjun tjonijun, kui nga santaha najmi tu nku en nda tsuhu Ntiana kin'ekjas'ehen ri. Tsa ni xi kuayantjaihi ri kai, tsayantjaihi ri. 'Yun nkjun kisasini jun. ⁹ ¿A f'áitsjennuu, ja nts'e, xi nku ts'in kin'exai ko kiyai kjuani-ma ajinnuu? Nistjin nistjen kin'exai tu xi najmi ch'a kamahani nk'ie nga y'enijmihini en nda tsuhu Ntiana.

¹⁰ Jun ko Ntiana be xi nku ts'in je ko naxu tintsu bai ajinnuu jun xi s'ejinnuu Ntiana, ko nga najmi tjin xi kjanineni tsa mi nihi. ¹¹ Yo xi nku ts'in kichihini nga nkunkú jun, xi nku ts'in kuhun xi t'imi na'mi ntih. ¹² Kik'ai niyaihi ko kik'ai nga'yuihin. Kik'inyaihi nga kuintsuboo xi nku ts'in tjihihi nga k'úentu xuta xi ts'e Ntiana. At'aha jun j'ajinnuu Ntiana nga kuitjas'enjiun nga Ntiana kuatexumanuu ko nga sakunuu kjuachankaha.

¹³ Kui kjuaha nga najmi n'ek'áiyai nga tehente 'baihi máb'achihini Ntiana, at'aha kichjubó éhen Ntiana xi kik'ienijmi. Najmi kin'ekjohoon xi nkúhu tsa éhen xuta. Kjuaxi kjáhihi nga kui xi éhen Ntiana ko tít's'inxájinuu nd'ai jun xi s'ejinnuu Ntiana. ¹⁴ Jun ja nts'e, b'a ta kamat'on xi nku kamat'ain xuta ninkuhu Ntiana xi tjin ante Judea xi ta s'ejihin Cristo Jesu. Un kikienuu aya ntsja xuta nankinuu xi nku ts'in ta un kikiéhe xuta ninku xu'bo aya ntsja xuta judio xinkjin.

¹⁵ Kui xi ta incha kits'ink'ien Nda Ntiana Jesu ko ja profeta, ko jin incha kikatjennkini. Najmi maha incha ts'in ni xi sasihin Ntiana ko fi kontraha ngatentee xuta. ¹⁶ B'éch'onijun nga b'enijmihini xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra en xi ts'ink'ankihini xuta. Tehente tít's'intsené je yjoho nga b'a tjincha ts'in, tunga nd'ai ja j'aik'uhun xuta xu'bo kjuakjahan Ntiana.

B'i ts'in kitsuya Pablo nk'ie nga ta mjehé ngáha ra njuajisehe xuta ninku Tesalonika

¹⁷ Jun ja nts'e, kama mje nkjunni ko tu ni xi tsinchisjái niya ni nga kuankinse ngáha ri nk'ie nga ja j'a chuba nistjin nga tsankin t'axiin ma nga tintsu boo, ndaha tsa najmi ngji t'axihin xinkjin animana. ¹⁸ Kui nga kama mjeheni nga kuankinse ngáha ri. An Pablo nku jo niya kama mjena nga kfinse ngahanuu kai, tunga ndanindooho y'échjani. ¹⁹ At'aha, ¿mi nihi xi tichuyaihi ko mi nihi xi kama kjuatsjoni ko mi nihi xi kama chánka n'esjekohoni yjoni nginkun Nda Ntiana Jesucristo nk'ie nga kjuai ngáha? ¿A najmi juhun? ²⁰ Kjuaxi nga jun xi kjuachankani ko kjuatsjoni.

3

B'i ts'in kitsuya Pablo mi kjuaha nga y'exáha Timoteo

¹ Kui b'a maha nk'ie nga najmi ta kama 'yun sahani, tu xi b'a ts'in chahani ni xi timat'on y'endai nga kuintsuba subai nanki Atena ² ko kin'ekjini nda nts'eé Timoteo, nga kui xi nguajisenuu. Kui xi ta tít's'inxát'aha Ntiana nga t'f'énijmi en nda tsuhu Cristo. Kin'ekjini tu xi tsja nga'yuhunuu nga kuasinkohonuu ko ndja kuintchajuni xi s'ejinna. ³ Najmi mjeni tsa tjin xi tjin ajinnuu kfehe k'un tu ngat'aha ni xi t'f'ajin. Ja yo nga tjihihi nga b'a kamat'aan.

⁴ At'aha nk'ie nga tintsu bai ajinnuu, tsixinya titjuihihi nga sakuna kju'un, xi nku nga ja kama ko yo. ⁵ Kui kjuaha tu xi kis'entahana. Kui nga kits'inkjisehenuu Timoteo tu xi skuehena tsa tu b'a ts'in ndjaha s'ejin sanuu. Najmi mjena tsa ndanindoo kjut'ayak'unnuu, tsa b'a ts'innidyaha xa xi kin'ei ajinnuu.

⁶ Ja kik'óya ngáha Timoteo nga ngisenuu. Én nda tsu j'aikoni. B'a títsu nga tu nkú b'ahá ts'in s'ejinnuu Ntíaná ko nga tu b'a ts'in tjíhinnuu kjuatjo. Kitsúyaní nga tsjo ma tehentenuu nga f'áítsjennuu jin ko nga tu xí mjehénuu chá ngáhaní xi nkú tã ts'in jin 'yún mjeni nga cháihi jun.

⁷ Kui kjuaha, já nts'e, ajihin kjuanusin xi tjínni ko kju'aun xi tibení, tísakú nga'yúnni nga tínu'yái nga tu nku b'ahá ts'in ndjá s'ejinnuu Ntíaná. ⁸ Títsjá nga'yúnni nga yai nga ndjá tinchajiun Ndá Ntíaná. ⁹ Najmi tísakújinni én xi nkú ts'in k'uaihi ri máb'achjihí Ntíaná at'aha ndjá tinchajihun Ndá Ntíaná ko t'bání kjuatsjo nginkun Ntíaná. ¹⁰ Nístjin nístjen 'yún nkjún binchihí Ntíaná tu xi katsjánteheni nga chase'a ngáhaná xinkíá ko nga n'endjuút'ai ni xi s'ejinnuu, tsa tu aha tjín ni xi ndyjat'a sa.

¹¹ Katsjáníyaní Ntía Na'miná ko Nda Ntíaná Jesu tu xi kama kuankíhínse ngáha ri. ¹² Ko 'yún katsjá sanuu kjuatjo Ndá Ntíaná tu xi b'i ngján n'etjónu xinkiu ko xuta xingisoo xi nkú ts'in tjoní jun. ¹³ Katsjá nga'yúhun anímanuu tu xi najmi chumi ni sakújihinnuu ko je s'eyahanuu nginkun Ntía Na'miná nístjin nga k'juáiko Ndá Ntíaná Jesu ngayjee xuta xi kik'áts'e.

4

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjíhin nga kuíntsubaá nginkun Ntíaná

¹ Nd'ai já nts'e, ngajoho Ndá Ntíaná Jesu t'binchihí ko t'bai niyáihí nga n'ehenu xi nkú ts'in kisakúyanuu ko xi nkú t'n'o tu nkú b'ahá n'e so. At'aha ja y'ejña chjihí xi nkú ts'in tjíhin nga kuíntsuboo ko nga k'uohoo kjuatsjo Ntíaná. ² Yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin, kui kjuatéxumaha xi y'éjña Ndá Ntíaná Jesu.

³ Ni xi mjehe Ntíaná, mjehe nga xuta je kamo nginkun. N'e t'axíhuun yjonuu nga chubá súntukonú xinkiu. ⁴ Nga nkúnkú xi tjín ajinnuu katumankjihín xi nkú ts'in je ko kixí ts'ínchjén yjonintehe. ⁵ Najmi tu nku ni xi fásihin yjonintenuu n'esihuun, xi nkú nga ts'in xuta xi tjín asuntee xi najmi be Ntíaná.

⁶ Ndaha nku najmi tu ch'a xi kuankikjuaha nda nts'e ko tsa k'uanachaha. Xi nkú ts'in kik'inyaihi ko y'ejña chjihí, Ntíaná ts'ínnijéhe ra xuta xi ts'in kui ní. ⁷ At'aha najmi J'ájinná Ntíaná tsa tu xi ni xi chuntí kuíntsubajihinná. J'ájin níná tu xi ni xi je kuíntsubajihinná nginkun. ⁸ Kui b'a maha, xi ts'in t'axíhin kjuatéxuma xu'bi, kui xi najmi kuatéxumaha xuta títs'in t'axín. Kjuatéxumaha ní Ntíaná xi kitsjánuu Espiritu Santo títs'in t'axín.

⁹ Ngat'a ts'e kjuatjo xi tjíñajinná ñá xi nts'eé mahaná, najmi machjén tsa k'uet'á xujunuu. At'aha Ntíaná ja tsakúyanuu nga b'i ngján tjíhin nga n'etjón xinkiu. ¹⁰ B'a ts'in k'áíhin t'n'etjón ngayjee já nts'eé xi tjín nga ngúsuhun ante Macedonia. Tunga jin t'binchihí, já nts'e, nga 'yún nkjún kas'e sanuu kjuatjo. ¹¹ T'ínchísjo nga kas'enuu kuajyu nga t'intsuboo, ko n'oo ni xi ts'ajun, ko ntsoo n'exákohonu. B'a n'oo xi nkú tsixín nga n'oo, ¹² tu xi nda ts'in kuínimahanu ajihin xuta xi najmi s'ejihin Ntíaná ko tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'juáik'áná Ndá Ntíaná Jesu

¹³ Jun já nts'e, mjeni nga choo ni xi kamaha xuta xi ja k'ien, tu xi najmi k'úé babaha ra yjonuu xi nkú ts'in 'be babaha xuta xingisoo, xuta xi najmi chumi nihi xi tikuyáha. ¹⁴ Xi nkú ts'in s'ejinná nga k'ien Jesu ko j'áya ngáha ra ngabayoo, b'a tã ts'in s'ejinná nga Ntíaná ts'ínk'áiyako ngáha ra Jesu xuta k'ien, kui xuta xi kis'ejihin Jesu.

¹⁵ Éhen Ndá Ntíaná ni xi t'ibixínyai nga ñá xi tintsuaba nístjin nga k'juái ngáha Ndá Ntíaná najmi kuitjá títjuhuún xuta xi ja k'ien. ¹⁶ At'aha nk'a ján n'ibaha Ndá Ntíaná. Kuínú'yá nku ntã xi k'uéxá ngajoho Ntíaná, kui xi ntaha

ntitsje k'aku, kō kjuane tjiho Ntíaná. Tjun xuta xi kis'ejihin Cristo kintehe ni nga kuayá kj'uaíyaha ngabayo. ¹⁷ Kō askahan ñá xi tintsuba t'k'un saá kui nistjiun n'ekjínjikoná xuta xu'bo ajin nintiu xi má nga n'ekjáhiín Nda Ntíaná nk'a ján. Yohó ni ma kuintsubaká síhaán Nda Ntíaná. ¹⁸ Kui én xu'bi tjen nga'yunkohō ruu xinkiu.

5

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú chun nk'ie nga kj'uaí Nda Ntíaná

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nistjin xi nibá kō nkjé kuitjusun niu, najmi machjehen tsa k'uet'á xujunnuu. ² At'aha jun ja ya sisiun nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná, kj'uaí nistjin nga najmi ch'a xi t'kuyáha, xi nkú ts'in f'ai nku nda ndyjé nga jyuun. ³ Nk'ie nga: "Tjinná kjuajyu nd'ai kō ja nda n'e tintsubaá", kuitsu xuta, nk'ie tjen'yún nibanehé ra ni xi ts'ínkjehe xi nkú ts'in nibanehe chjintí nku tachjuún xi ja tsíhin ntí. Najmi s'e má kuanka 'ma xuta kui nistjin xu'bo.

⁴ Tunga máha jun, já nts'e, najmi má jyuun tintsuboo, tsa tu ndyjahánuu nga kj'uaí nistjin xu'bo xi nkú joyaha nku nda ndyjé. ⁵ Ngatentoo tintsuboo má ndzjeen kō má nistjiun. Najmi má nistjen kō tsa má jyuun ts'ená. ⁶ Kui nga najmi tu sufehená xi nkúhu xuta xingisoo. Tintsuba t'k'un nínáá kō chaseéhe ni xi n'ée.

⁷ At'aha xi fantufé, nga jyuun fantufé, kō xi ma ch'i, nga jyuun ma ch'i. ⁸ Tunga ñá xi má ndzjeen ts'ená tjihin nga n'enkjín sisihiín tak'aan kō k'úéndaá yjoná xi nkú joyaha já jun xi kjaán. N'e s'ejían Ntíaná, kas'ená kjuatjo, kō chúyahaá nga k'uankiá. B'a ts'in chjúhun raá yjoná xi nkú ts'in kuhun yjohó já jun xi kján.

⁹ At'aha najmi b'a ts'in y'éndá Ntíaná tsa ñá sakúná kjuakjahan. Y'éjña ní nga Nda Ntíaná Jesucristo ts'ínk'ankiná. ¹⁰ Kui xi k'ienntjáhiíná tu xi kuintsuba t'k'un kōhoná, ndaha tsa ja tsyaaá kō ndaha tsa tintsuba t'k'un saá ei asunntei. ¹¹ Kui b'a maha, b'i ngján tjen nga'yúhunruú xinkiu kō t'isinkoo tu xi ndjá kuinchunjihinnu xi s'ejinná. B'a n'oo xi nkú nga t'ín'o santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi incha ts'ín xuta ninku

¹² Jun já nts'e, t'binchihií nga katumankjinnuu nga Nda Ntíaná t'its'ínxát'aha já xi t'íncha ts'ínxájinuu, já xi yja t'itjunnuu kō t'itsjánnyánuu. ¹³ 'Yún chankjún kō n'etjójóo tu ngat'aha xá xi t'íncha ts'ín. Kō b'i ngján kas'enuu kjuajyu nga tintsubakoo xinkiu.

¹⁴ Jun já nts'e, ta t'binchihií ni xu'bi. Tjen niyóhoo xi najmi mjehe ts'ínxá. Tjen nga'yúhun xi tifehe k'un. T'isinkoo xi najmi ndjá t'ínchajin xi s'ejinná. N'e'yún tak'uhun ngatentee xuta. ¹⁵ Tsa t'ín ajinnuu xi ch'on kin'ehe, chasoo nga najmi tu ts'ín ngajoya ngáha ni xi kin'ehe. B'i ngján nda n'e tehentohoo xinkiu kō ngayjee xuta xingisoo.

¹⁶ Tehente tsjo kat'enuu. ¹⁷ Tu nkú chubakonú Ntíaná. ¹⁸ Tu mí nihí ni xi kamat'on, t'johoon máb'achj'íhí Ntíaná. At'aha kui niu xi mjehe Ntíaná nga n'oo jun xi s'ejinnuu Cristo Jesu.

¹⁹ Najmi tu n'ek'ienyo nd'í xi t'its'ínkat'ai Espirituhu Ntíaná ajinnuu. ²⁰ Najmi tu tohón manuu xi nchja én xi tsjá Ntíaná. ²¹ Chasohoo ngayjee tu mí nihí ni nga t'inchísajjiun ni xi nda kō kui xi n'oo. ²² T'ech'óhoo yjonuu ngayje t'k'já ni xi najmi nda.

²³ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kats'ín jeyjenuu nginkun kō kakunnuu, tu xi ndahachí najmi s'ehe jé ajin kjuankjintak'unnuu kō tsa ajin animanuu kō tsa

ajin yjonintenuu nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná Jesucristo. ²⁴ Ntíaná xi kixi ts'íntjusun ni xi nchja, kui xi j'ájinnuu ko ts'íntjusun nii.

B'í ts'in kits'ínkje Pabło xujin

²⁵ Jun já nts'e, nk'ie nga chubakoo Ntíaná, chubantjání.

²⁶ Ngajoni súniñaha ruu ngatentee já nts'eé.

²⁷ Ngajoho Nda Ntíaná t'bankihinu nga kan'eya xujin nginkun ngatentee já nts'eé.

²⁸ Kas'enuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi ma johō xi kits'ínkjihī ndā postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'i ts'ín kikiñaniñahā Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbanō ko Timoteō tísuniñajhi, jun xuta ninku xi tintsuḅōo nanki Tesalonika, xi kiki'áts'enūu Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

² Kas'enūu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi kamat'ain xuta nk'ie nga kj'uaí ngáha Jesucristo

³ Jun já nts'e, jin tjiñin nga tehente k'uaíhi máb'achjíhi Ntíaná nga ja kichjubó éhen. Kixi tjiñin nga b'a n'eí, at'aha 'yún tís'ejin sanūu éhen Ntíaná ko at'aha b'i ngján 'yún tín'etjō so xinkiu. ⁴ Kui nga tsjo mahani jun ajihin xuta ninku xingisoō xi Ntíaná tã ts'e. Tíbixínyaí xi nkú ts'ín tín'e chúkjuo ni xi tímat'on ko xi nkú ts'ín tín'e s'ejun Ntíaná, ndaha tsa tín'e unchanūu ko nkjin tákjã kjuanima tísakúnūu. ⁵ Kui ni xu'bi xi bakúchji nga kixi basehe Ntíaná mí nihi xi nda ko tsa xi najmi nda tít's'ín xuta. Tíb'axkinūu nga jun xi tsuhunūu má batéxuma. Kui kjuaha nga un tibeheñūu.

⁶ Kixi ts'ín Ntíaná nga tsjáha kju'a'un xuta xi tít's'ínkj'ajinnūu kju'a'un ⁷ ko nga tsjánūu jun xi tín'ekj'ajinnūu kju'a'un nga n'ekj'áiyakoni. B'a kama nistjin nga kj'uaí kúchji yjohō Nda Ntíaná Jesu, nk'ie nga niḅajenko nk'a ján ntít'sjehe xi tjiñin nga 'yún nga tjenjin ts'íhin nd'í. ⁸ Kj'uaí ts'ínk'íechjí xi najmi be Ntíaná ko xi najmi kint'é'éhen én nda tsuhū Nda Ntíaná Jesu.

⁹ Kui xutaha xi ts'ínkjáiñin kjuanima nga ndyja sín. N'ekj'í t'axín nginkun Nda Ntíaná. Najmi skuē kjuachánkaha ko nga'yúhūn. ¹⁰ B'a kama kui nistjiun nk'ie nga ja kj'uaí ts'ínkjáiñin Nda Ntíaná kjuachánkaha ajihin xuta xi ts'e, ko ngayjee xuta xi kis'ejihin tsjo kamaha nga skuē. Tã choō at'aha kin'e s'ejun éhen Ntíaná xi tsixínyaí ajinnūu.

¹¹ Kui kjuaha, nk'ie nga chubakohoni Ntíaná tehente chubantjáihi ri, tu xi k'uaíxkihñūu Ntíaná nga jun xi tsuhunūu nga kamankukoo xuta xi j'ájin. Binchiñi Ntíaná nga kats'íntjusunko nga'yúhūn ngayje tákjã ni xi nda mjenuu nga n'oo ko ngayjee xá xi tín'o tu ngat'aha nga s'ejinnūu. ¹² Nk'ie nga b'a kama, sakúhu kjuachánka Nda Ntíaná Jesu ajinnūu ko jun tã sakúnūu kjuachánka ngat'aha Nda Ntíaná, xi nkú ts'ín tjeñen ra kjuandaha Ntíaná ko kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni ch'onk'un xi kama kintehe ni nga kj'uaí kúchji yjohō Jesucristo

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná Jesucristo ko nga kama ñjakúkaá, jin tbinchiñi ² nga najmi tu kitsa n'ek'óntjaiyo xi nkú ts'ín n'enkjíntak'un. Najmi tu fantaha ruu yjonūu tsa kuínú'yó én nga ja kuichu nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná, ndaha tsa tjin xi b'a kuítsu nga Espirituhū Ntíaná tít's'ínkinchjaha ko tsa b'a kuítsu nga éhen Ntíaná tíb'énjímí, ko ndaha tsa n'ekj'ohoon nku xujun xi nkúhu tsa jin kin'e nibái.

³ Ndahachí najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachanūu. At'aha kintehe ni nga kuichú kui nistjiun, tjun incha ts'ín t'axín xuta Ntíaná ko kuakúchji yjohō nda xi ngatitsuun ts'ehe, xi ngak'ien tjeñen ra. ⁴ Kui xi ts'ín chánka yjohō ko ngjuai

kontraḥa ngayjee ni xi tsu xuta nga Ntia ko ngayjee ni xi benkjún xuta. Santaha ante nkjúhun ninkúhu Ntíaná k'úéjña nga ntia ts'ín ma suba yjoho.

⁵ ¿A najmi ta f'áitsjehénnuu, nk'ie nga tsátejñajinnuu kixinyanuu ni xu'bjí? ⁶ Ko ja yo nd'ai mí nihi xi t'fb'échjaha nda xi ngatitsuun ts'ehe, tu xi kuakúchjihi yjoho nga kuichú nistjihin. ⁷ At'aha ja tít's'inxá nd'ai nga'yúhun ngatitsun xi t'jña moó. Tu ni xi ndyjahá sa, ndyja nga chjúxin xi t'fb'échjaha nd'ai. ⁸ Nk'iehé kuakúchji yjoho nda ch'onk'uun. Tunga ntjo ts'ahá Nda Ntíaná Jesu ts'ín nganakoḥo ra ko nd'fhi sénnistjihin ts'ínkjekoo nk'ie nga kj'uaí.

⁹ Ndanindoo ts'ínxájihin nda ch'onk'uun nk'ie nga kj'uaí. Chánka nga'yún xi kj'uaíko. Ts'ín ni xi kuakúchji nga'yúhun ko kjuankjún tsank'á ts'ín. ¹⁰ Ts'ínchjén ngayje t'kjá ni xi najmi nda nga k'uanachaha xuta xi t'jhin nga ndyja. Kui xutaha xi kits'in t'axín én xi naxu, én xi kama ts'ínk'ankihí kai. ¹¹ Kui kjuaha nga Ntíaná ts'ín nibáha ra xuta xu'bo nku nga'yún xi k'uanachaha nga s'ejihin én tsank'óo. ¹² B'a ts'ín n'enijéhe ra ngatentee xi najmi kis'ejihin én xi naxu, xi tu sahá kama tsjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín kinchja Pablo nga ndjá kuinchajin xuta Tesalonika ni xi ts'e Ntíaná

¹³ Tunga máha jin, tehente t'jhin nga k'uaihi máb'achjhi Ntíaná at'aha kichjubó éhen. 'Yún tjoho Nda Ntíaná jun, já nts'eé. At'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni j'ájinnuu Ntíaná tu xi n'ek'ankihinnuu ngat'aha Espirituhu Ntíaná xi tít's'ín jenuu nginkun ko ngat'aha én naxu xi kis'ejinnuu. ¹⁴ Kui kjuaha kinchjahanuu Ntíaná nga kits'ínkint'énuu én nda tsu xi y'enijmí ajinnuu, tu xi b'a ts'ín sakúhunnuu kjuachánkaha Nda Ntíaná Jesucristo.

¹⁵ Kui b'a maha, já nts'e, ndjá t'inchahanu ko n'etjusun ni xi tsinchiyó nga kin'ekjas'eihin, ni xi tsixínyaihi ko xi y'ét'a xujuihin. ¹⁶ Tjoho ñá Ntia Na'miná ko tsjá nga'yúnná ko tsjáná nga chuyahaá ni xi nda, at'aha chánka kjuandaha. Nda Ntíaná Jesucristo ko Ntia Na'miná ¹⁷ katsjá nga'yúhun animanuu ko kats'ín nga ni xi nda n'oo ko chubo.

3

B'i ts'ín tsanki Pablo nga chubako Ntíaná

¹ Ni xi xín yanuu, já nts'e, chubantjání nk'ie nga chubakoo Ntíaná. T'inchúhuu nga kitsá katjitse ko nda ts'ín kan'ekjáhín éhen Nda Ntíaná tu má xi t'jehén ni. B'a katuma xi nkú nga kama ajinnuu. ² Ko t'inchintjaini tu xi Ntíaná kjéxihinní ajihin já xi kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun ko ch'onk'un xi t'jín. At'aha najmi ngayjee xuta s'ejihin Ntíaná.

³ Tunga ts'íntjusahún Nda Ntíaná ni xi nchja. Kui xi ndjá ts'ínkinchánuu ko kúnnuu ajihin ni ch'onk'un xi t'jín. ⁴ Xihí nkúhú Nda Ntíaná s'ejinná behe tak'uin nga t'ín'etjusun ko nga tu nku n'etjusunú kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin. ⁵ Nda Ntíaná katsján'yáha animanuu nga n'e mjo xi nkú ts'ín mjehe ñá Ntíaná ko nga n'e chúkjuo ni xi t'bitjajúun xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuá Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ts'ínxá xuta ninku Tesalonika

⁶ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntíaná Jesucristo b'a t'ímiihi nga n'e t'axíhuun yjonuu ngatentee já nts'eé xi t'jintu ts'e, xi najmi t'íncha ts'ín xi nkú ts'ín t'jña én xi tsakuyáihí ko kin'ekjóhoon. ⁷ At'aha jun ja yo xi nkú ts'ín t'jhin nga kuintsuḅoo nga chase chubayani. Najmi tintsuba ts'ei ajinnuu.

⁸ Ndaha nku najmi chuba kichinei nichinehe tsa najmi y'echjiihi. Nistjin nistjen ní kin'exái ko kiyai kjuanimá tu xi ndaha nku xi t'jín ajinnuu najmi jin y'enéhe ri yjoni. ⁹ Kjuaxi nga kama tsinchihi ni xi kamachjénni kai, at'aha

tj́nni kixi nga b'a n'ei. Tunga tu sa ní kin'exái nga y'ejña chubayaihi xuta, tu xi b'a ta n'ehenu xi nkú nga kin'ei. ¹⁰ At'aha nk'ie nga tintsu bai ajinnuu, kik'aihi kjuatéxuma xu'bi: "Tsa tjín xi najmi mjehe ts'ínxá, ta najmi kakjine ma."

¹¹ At'aha tínu'yái én nga tjín ajinnuu xi tjíma ts'e, xi najmi chumi nihi xi tíincha ts'ín, nga tu sahá chuba tíincha tsungijihín yjohó má najmi kui tjehe ra. ¹² Ngajohó Nda Ntíaná Jesucristo b'a tí'miíhi kó t́binchíhi xuta xu'bo nga tu sahá jyukj'i kats'ínxá. B'a ts'ín sakúhu ra ni xi machjéhe.

¹³ Kó jun já nts'e, najmi tu n'ekjentohoo yjonuu nga n'oo ni xi nda. ¹⁴ Tsa tjín xi najmi ts'ínsihín én xi t́b'et'ai xujuin, chase sisiun yá xi b'a ts'ín kó najmi ta makohonu, tu xi katuma subaha ra. ¹⁵ Tunga najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kui xi xuta kontranuu. Tjenniyá níhuu at'aha nda nts'o maha.

B'i ts'ín kits'ínkje Pabło xujuin

¹⁶ Nda Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi katsjá tehentenuu kjuajyu ajihín ni xi kuitjájiun. Nda Ntíaná kat'ejñajinnuu ngatentoo.

¹⁷ An Pabło ntuna t́b'et'áhanuu kjuasuniñana. Kui xi bakúchji ngayjee xujun xi ts'ínkjíhi xuta. B'a ts'ín b'et'á.

¹⁸ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'í ts'ín kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhú Jesucristo xi nkú ts'ín y'éjña Ntíaná xi ts'ínk'ankiná kō Jesucristo xi tichuyáhaá. ² Tífaniñaha Timoteo, ji xi ntína at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Katsjáhi kjuanda kō kjuajyu Ntía Na'miná kō Nda Ntíaná Cristo Jesu kō nda katasehi.

B'í ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi tjiñin nga ts'ínkō já maestru xi tsank'á

³ Xi nkú ts'ín tsankihi nk'ie nga ngjia ante Macedonia, tñchin nanki Efeso kixihin kō t'ech'ólhí xuta xi najmi b'a tjin ni xi t'bakúya, ⁴ at'aha éñchá xi nchja xuta kō xi nkú ts'ín nibatuts'ihín ra ntje cháha tít's'insihín. At'aha yō nibáha ra nga b'ésikō xinkjín xuta. Najmi basinkoná nga n'eé xá xi kitsjáná Ntíaná. Nga ní s'ejinná, kui ní nihi xi basinkoná.

⁵ Mjena nga s'e kjuatjo, kui kjuaha nga tsankihi ra nga k'uéch'ohō ri xuta xu'bo. At'aha nk'ie nga je animaha xuta kō je s'eya kjuankjintak'uhun kō ngayjehe k'un ts'ín s'ejin Ntíaná, yō ní nibáha ra kjuatjo. ⁶ Tjin xi ja ngji t'axihín ni xu'bi. Kindyjajihín niyóō kō tsichujnejin én xi najmi tjiñin sin. ⁷ Já maestruhú kjuatéxumaha Ntíaná mjehe ts'ín ma yjohō, ndaha tsa najmi mankjihín ni xi nchja kō chubá b'ahá tsu nga b'a tjin ni xi bakúya.

⁸ Yáa nga nda kjuatéxumaha Ntíaná tsa sakúya xi nkú ts'ín tjiñin nga sakúya. ⁹ At'aha yáa nga najmi xuta xi ma naxu nginkun Ntíaná tjiñanehe kjuatéxumoo. Xi najmi nt'é'én ní tjiñanehe kjuatéxumoo, xi najmi benkjún Ntíaná kō ts'ín ngatitsun, xi najmi ts'ín ni xi naxu tjin kō najmi benkjún ni xi ts'e Ntíaná, xi ts'ínk'ien na'mihí kō ts'ínk'ien naaha kō ts'ínk'ien animá, ¹⁰ xi chubá fantukohó xinkjín, xi na, xi batéña xuta musu, xi nchja én tsank'á, xi najmi ts'íntjusun ni xi ts'ínkie Ntíaná nga ts'ín, kō xi ts'ín tū mí níhí ni xi fi kontraha ni nda xi bakuyáá. ¹¹ At'aha ni nda xi bakuyáá, yō nibáha ra én nda tsu chánkaha Ntíaná xi n'etsjohō. Kō an kik'aina nga k'uenjimiá kui én nda tsuu.

B'í ts'ín títjsáha Pablo máb'achjihí Cristo at'aha kui kits'ín maha nku nda postru

¹² Tsjaha máb'achjihí Nda Ntíaná Jesucristo xi tsjá nga'yúnna, at'aha tsasej-nuna nga kamana ts'ian xáha, ¹³ ndaha tsa ch'on ts'ín kinchjané nistjin nk'ie kō kitsjennkí unkie xuta xi ts'e kō én ch'on tsu kixihín. Tunga kama nijmahá ra an at'aha najmi be ni xi kits'ian kō najmi kjee kui s'ejinna. ¹⁴ Yún nda kits'ínkōna Nda Ntíaná kō kitsjána nga kui s'ejinna kō kitsjána kjuatjo xi kui nibáha ra.

¹⁵ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi kō ngayjee xuta tjiñin nga ts'ín s'ejin, nga Cristo Jesu j'ai asunntej tū xi j'ai ts'ínk'ankihi xuta ngatitsun, b'aha ra an xi 'yún tjinna jé. ¹⁶ Tunga kuihí kjuaha kama nijmahá ra an Ntíaná, tū xi nk'ie nga cháhana an xi 'yún tjinna jé, kuakúchjihí Jesucristo ngayjee kjuatsentaha. B'a ts'ín kis'ejña chubayaha ra an xuta xi askahan s'ejihín Jesucristo kō sakúhu nga k'úentu tik'un sín. ¹⁷ Kui b'a maha, jkayankjún kō kats'ínkie yjohō xuta nga tjiñin kjuachánka santaha tū nkjéhé ni Ntíaná xi Nda rej xi batéxuma sín, xi najmi maha 'me, xi najmi ma chji, xi nku tutu Ntíaná maha! B'a katuma.

¹⁸ Ji Timoteo, xi nkúhu tsa ntína ji, ja kuaxinyaha ni xi n'eí. Én xi kitsjáhi já xi kinchja én xi kitsjáha Ntíaná nibáha ra kui nií. En xi incha kitsú kuasinkōhi nga nda kuitjusun xá xi tñ'ei. ¹⁹ Ndjá tñinjñajin ni xi s'ejinná kō je kas'eya kjuankjintak'uhín. At'aha tjin xi ja kits'ín t'axín ni xu'bi kō b'a ts'ín

kits'inn̄dyjajih̄in r̄a yjoh̄o. Najmi t̄a s'ejih̄in r̄a Nt̄ianá. ²⁰ B'a kamat'ain nda Himeneō k̄o nda Alejandro. Kui jóo xi ja kits'inkjas'en aya ntsja ndanindoō tu xi katehe nga t̄jih̄in nga skūenkjún Nt̄ianá nga kūinchja.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi n'e aya n̄inku

¹ Títjun t̄ibankia nga xutā n̄inku katankih̄i Nt̄ianá ni xi machjéhen. Kanchjakō katankintjái ngayjee xutā xi t̄jín k̄o katsjáha máb'achj̄ih̄i nga nda t̄its'ínkoho. ² Kanchjantai já reī k̄o ngayjee já xi t̄jih̄in xá, tu xi kjuajyu k̄o kjuanch'an s'ehená nga kūintsubaá k̄o tu nku ch̄ankjúhunná Nt̄ianá k̄o nda kūintsubaá. ³ At'ahā kui ni xu'bī xi nda k̄o sas̄ih̄in Nt̄ianá xi ts'ínk'ankiná. ⁴ Mjeh̄e Nt̄ianá nga n'ek'an̄ki ngatentee xutā k̄o nga kūichú mankjih̄in ni xi naxu t̄jín.

⁵ At'ahā nkuhú maha Nt̄ianá k̄o nkuhú maha nda xi nchjantjai xutā nginkun Nt̄ianá. Jesucristo, kui xi nda xu'bo. ⁶ Kui xi kitsjá yjoh̄o nga y'échj̄intjai ngayjee xutā. Kui niu xi kik'inyaha xutā nk'ie nga tsichu n̄istjin xi y'enda Nt̄ianá. ⁷ Kui kjuaha nga kin'e mahana nku xi b'énjimī én nda tsuhu Nt̄ianá, nku nda postru. Kjuaxī ni xi t̄ixian. Najmi t̄ib'anacha. Kin'e mana nda maestruhu xutā xi najmi ntje judiō tjeheh r̄a tu xi kuakuyáha r̄a ni xi t̄jih̄in nga s'ejih̄in, ni xi naxu t̄jín.

⁸ Kui b'a maha, mjena nga tu má antehé ni kanchjakō Nt̄ianá jáx'iun, katjénk'ahá ts'ih̄in ntsja k̄o je kas'eya animahā nga b'a incha ts'íin. Najmi tu kjuakjan t̄jintujih̄in nga b'a incha ts'íin k̄o tsa kjuastinta.

⁹ K̄o máha jminchj̄iun, mjena nga najmi tu ni xi nkjún ts'in k'u'enda yjoh̄o, tsa tu xi b'a ts'in nda skūeh̄e r̄a xutā xingisoo. Katenkjún ní yjoh̄o k̄o nimakjua kat'asje. Najmi tu nihi xi nkjún ts'in kat'énda ntsjaha, tsa ts'íintsejnúhu yjoh̄o t̄oonsine k̄o tsa ndjiō tsjo k'un perla, k̄o tsa ngjua najyun xi 'yún chj̄í. ¹⁰ Xá xi nda ní n'e, kui niu xi tsjo ts'in katakúhu, xi nkú ts'in tjeheh r̄a jminchj̄in xi ja kitsjáha yjoh̄o nga skūenkjún Nt̄ianá.

¹¹ Jyu katasín̄ju jminchj̄iun ni xi t̄isakúyahā k̄o kant'é'éhen éen. ¹² Najmi tsjanté tsa nku t̄achjuún kuakúya aya n̄inku k̄o tsa kui nk'a kjuahā jáx'iun. Tu sa ní jyu kat'ejña. ¹³ At'ahā najmi Eva tjun kin'enda, tjun ní Adan kin'enda. ¹⁴ K̄o najmi Adan xi kich'anachaha. T̄achjuún ní xi kich'anachaha k̄o b'a ts'in tsijnejih̄in ngatitsun. ¹⁵ Tunga n'ek'an̄kih̄i jminchj̄iun nga kuasehe nt̄i xi s'eh̄e, tsa ndjá kūinchajin ni xi s'ejinná k̄o kjuatjoō k̄o ni xi je nginkun Nt̄ianá, k̄o tsa nda s'eyaha.

3

B'i ts'in tsakúya Pablo má jáha xi kama ts'íin xáha n̄inku

¹ Én xi ma n'e s'ejin xu'bī. Tsa t̄jín xi mjeh̄e kuasehe xutā n̄inku, nda t̄jín xá xi mjeh̄e. ² Tunga katumahá nda xi kuasehe n̄inku nku nda xi najmi t̄jín ni xi chubayanéhe r̄a, xi nkuhú maha chjuúh̄un, xi kixī fikō yjoh̄o, xi nda basehe ni xi ts'in, xi benkjúh̄un xutā, xi nda ts'ínkjáih̄in xutā ni'yaha, xi maha bakúyaha xutā, ³ xi najmi 'yún 'bi binu, xi najmi kitsa ma kjahan, xi nda animaha, xi tsjoho kjuajyu, k̄o xi najmi t̄oon mangimjehe.

⁴ T̄jih̄in nga nda ts'in kuat̄exumahā xutā xi t̄jín ni'yaha k̄o ts'íin nga nt̄ih̄i kūint'é'éhen k̄o nga kixī skūenkj̄uh̄un. ⁵ At'ahā nku nda xi najmi maha bat̄exumahā xutā xi t̄jín ni'yaha, ¿nkú ts'in kamahā r̄a kúnntaha n̄inkuh̄u Nt̄ianá?

⁶ K̄o najmi t̄jih̄in nga s'et'a xá nku nda xi as'ai kis'ejih̄in r̄a Nt̄ianá, tu xi najmi nk'a k'uasjehe yjoh̄o k̄o kūijnejih̄in ngatitsun xi tsijnejin ndanindoō k̄o b'a ts'in

n'enijehē ra. ⁷Nda xi mjehe xá xu'bi ta tjíhin nga ja yankjún ajihín xuta xi najmi s'ejihín Ntíaná, tu xi najmi ch'a ch'on ts'ín kuinchjayanéhe ra ko tu xi najmi kujinejihin kjuamañaha ndanindo.

⁸B'a ta tjín ts'e já xi basinko já xi basehe nínku. Tjíhin nga já xi benkjún yjoho s'et'a xá, xi najmi nchja én tsank'á, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. ⁹Tjíhin nga ndjá katinchajin ni xi s'ejinná, ni xi kis'ejña 'ma nístjin nk'ie ko tís'ejña chji nd'ai, ko je kas'entuyá kjuankjintak'uhun. ¹⁰Tjun kachase sisihín xi nkú ts'ín tjíma já xu'bi. Tsa najmi chumi nihi xi sakújin, kas'et'a xá nga kuásinko já xi basehe nínku.

¹¹Ko b'a ta ts'ín jminchjún, tjíhin nga katenkjún yjoho, najmi tu én tsank'á k'uásjené xuta, kixi katjiko yjoho, ko katuma 'yún tak'aán.

¹²Nkuhú chjuún kas'ejñaha nda xi k'uai xáha nga kuásinko já xi basehe nínku. Tjíhin nga nda ts'ín kuatéxumaha ntíhi ko xuta xi tjín ni'yaha. ¹³At'aha xi kixi fiko xá xu'bi, kui xi yankjún ajihín xuta xingisoo ko najmi jo jan maha nk'ie nga b'énjímí nga ja kis'ejihín Jesucristo.

¹⁴Ndaha tsa mjena kfínse xatíhi, tunga tíb'et'áha ra ni xu'bi ¹⁵tsa tu aha k'uandayana nga kfínsehe. Tíb'et'áha kui ni tu xi b'a ts'ín cháhani xi nkú ts'ín xuta xi ts'e Ntíaná, kui xi xuta nínkuhu Ntíaná xi tjíña tík'uun. Tíincha kjanínk'a ko tsjá nga'yúhun én xi naxu tjín.

¹⁶Tjíña chji chji nga 'yún tse ni xi y'aha ra ni xi s'ejinná, kui nihi xi kis'ejña 'ma nístjin nk'ie ko ja y'ejña chji Ntíaná nd'ai.

Tsakúchji yjoho nga kik'a yjoninte,

y'ejña chji Espiritu nga kui xi naxu.

Ntítsjee kíkíehē,

kis'enjímíhi ajihín xuta.

Xuta asunnteí kis'ejihín kui,

ko ngji ngáha má tjíña kjuachánkaha.

4

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo nga s'e xi ngjuai t'axihín én nda tsuhu Cristo

¹Tsuya chji chji Espirituhu Ntíaná nga nístjin xi fekuu s'e xi ngjuai t'axín ko nga najmi ta s'ejihín ra Ntíaná. Tsjénnkihí jáninda xi k'uanachaha xuta ko ni xi kuakúya jánindo. ²Kui niu xi kuítsuya já maña tsank'á xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná, kui já xi ja tsatsun kjuankjintak'uhun.

³Kui jóo najmi ts'ínj'ó nga bixan xuta ko b'éch'o má nihi xi najmi ma chine, nichine xi Ntíaná y'ejña nga kjine xuta xi s'ejihín Ntíaná, xi ja kíkíe ni xi naxu tjín ko tsjáha má b'achjíhi Ntíaná nk'ie nga kjine ni xi tjín. ⁴Nda ní ngayjee ni xi kits'índa Ntíaná. Najmi tjíhin nga n'e t'axiaán niu tsa k'uaihi máb'achjíhi Ntíaná nga títsjáná. ⁵At'aha bichú ma je nginkun Ntíaná ni xi sakúná nk'ie nga mankjinná éhen Ntíaná ko nk'ie nga chubakáá Ntíaná.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'ín k'úéjñajihín xuta nínku

⁶Nda ts'ín n'exát'aihí Jesucristo tsa b'i ts'ín kuakúyaihí já nts'eé. Kasakú nga'yúnkoíhi én xi s'ejinná, én nda xi tsinchiyái ko kich'ai. ⁷Najmi tu n'esihín échá nchíni xi ts'e asunnteí. N'enkahí animahí ni xi ts'e Ntíaná. ⁸Kjuaxi kjáihín nga nk'ie nga n'enkahaá yjoná nku ni, basinkoho yjonintená. Tungá 'yúhún basinkoná nga n'enkahaá animaná nga chánkjaán Ntíaná. At'aha nga tíanankjaán Ntíaná, kui xi basinkoná xi nkú ts'ín tintsubaá nd'ai ko ta xi nkú ts'ín kuínsubaá askahan.

⁹Én xi ma n'e s'ejin xu'bi ko ngayjee xuta tjíhin nga ts'ín s'ejin. ¹⁰Kui kjuaha 'yún tín'exáhaná ko t'í'bahí raá kjuanimá yjoná, at'aha tichuyáá ni nda xi tsjáná

Ntíaná xi tǐjña tǐk'un. Kui xi maha ts'ínk'an̄ki ngayjee xuta, xi s'ejihin̄ kui b'aha ra nga ts'ínk'an̄ki.

¹¹ B'a ts'ín tǐjnyáíhi xuta kō takúyaihi. ¹² Najmi tǐ ch'a xi tǐ tohón katumahā ji at'ahā ndati. Nk'ie nga skuehi xuta xi s'ejihin̄ Ntíaná xi nkú ts'ín chubai, xi nkú ts'ín tinchin, xi nkú ts'ín n'etjói xuta, xi nkú ts'ín s'ejihin̄ Ntíaná, kō xi nkú ts'ín je tinchin nginkun̄ Ntíaná, tā katumahā kui nīj.

¹³ N'eyajihin̄ xuta n̄inku éhen̄ Ntíaná, takúyai kō tǐn nga'yúíhin̄ santaha nga kuichá yo. ¹⁴ Najmi tǐ n'e nga mahī yjohī kjuanda xi kik'aihi nk'ie nga kitsjáhi éhen̄ Ntíaná jā xi Ntíaná kits'ínkinchjahā. B'a kama nk'ie nga kingjénnehi ntsja jácháha xuta n̄inku. ¹⁵ Nda n'eshin̄ ni xu'bi kō tǐsinjñajin, tǐ xi skuehe ngayjee xuta nga tǐxubáya ni xi kik'aihi. ¹⁶ Chǐhin̄ yjohī kō nda chasehī ni xi tǐbakuyái. N'etjusun̄ tehentei niu. Tsa b'a n'eí, n'ek'an̄ki yjohī kō tā n'ek'an̄ki xi tǐncha basínñihi.

5

B'i ts'ín kitsúyahā Pablō Timoteo xi nkú ts'ín ts'ínxáko xuta n̄inku

¹ Najmi tǐ ndjá chubakoī nku nda chá. Tǐjnyáíhi xi nkúhu tsa na'mihi maha. B'a tā n'ekoī jā xunkúu xi nkúhu tsa jā nts'ei maha. ² Kō tǐjnyáíhi jminchjín chókō xi nkúhu tsa náhi maha, kō istinchjín xunkúu xi nkúhu tsa nichjai maha. Je kas'eya animahī nk'ie nga tǐjnyáíhi jminchjín.

³ Tǐsinkoī jminchín xi ja k'ien x'ihin̄, kui xi najmi ch'a xi tǐjhin̄. ⁴ Tunga tsa nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin̄ xi naa kō tsa nachá t'imi, xi tǐtsu naa kō tsa nachá, kui xi tǐjun katuma chubayahā ni xi tǐjhin̄ nga ts'ín at'ahā ja s'ejihin̄ Ntíaná. Kats'ínk'óya ngáha rā kjuanda xi kitsjáhā xi cháha nk'ie nga kjintí. At'ahā kui nīj xi sasǐhin̄ Ntíaná.

⁵ Nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin̄ kō xi najmi ch'a xi tǐjhin̄, kui xi kuyá nga Ntíaná kuasinkoho. Nǐstjín nǐstjén nchjakō Ntíaná nga bankihī ni xi machjéhen. ⁶ Tunga xi ja kits'ínkjas'ehen̄ yjohō kjuatsjo xi tǐjín, kui xi ja k'ien ndaha tsa tǐjña tǐk'un sa.

⁷ N'ek'a niyákōi xuta n̄inku ni xi kuaxihin, tǐ xi najmi chubayanéhe ngat'aha ni xi tǐncha ts'ín. ⁸ At'ahā xi najmi nkjún maha xuta xinkjín, b'aha rā xi tǐntu ni'yaha, kui xi tǐts'ín t'axín xi s'ejinná kō 'yún ch'onk'un sa nga xuta xi najmi s'ejihin̄ Ntíaná.

⁹ Tu j'áíhin̄ ní jminchjín xi k'ien x'ihin̄, xi ja tǐjhin̄ cháte kō te nú, kui xi kas'et'a xujún, xi nkúhu x'ín kis'ejñaha, ¹⁰ xi behe xuta nga nda kits'ín, xi 'mihi nga nda ts'ín kits'ínchá ntǐhi, nga nda ts'ín kitsjantehe xuta ni'yaha, nga nda ts'ín kits'ínkjáíhin̄ xuta xi ts'e Ntíaná, nga nda ts'ín tsasinkō xuta xi un kiekehe kō nga ngayjehe animahā kits'ín ngayje tǐkjá ni xi nda.

¹¹ Jminchjín xi ja k'ien x'ihin̄ tunga kjintíhi sa, najmi tǐ b'et'a xujuin̄. At'ahā nk'ie nga kuinchjā animaha, ngjuaī t'axihin̄ Cristo kō kama mjehe nga kuixan ngáha. ¹² Kui niu n'enijéhe ra, at'ahā najmi ngjikondju ni xi tǐjun kits'ínkjas'ehen̄ yjoho. ¹³ Kō ni xi incha ts'ín ya, ts'e ma kō xkī ni'ya incha b'ema. Kō najmi tǐ suba ts'e ma, én ní ya incha b'emakō kō tsungjijn̄ yjoho tǐ mí nihī ni, kō nchjā ni xi najmi tǐjhin̄ nga kuinchjā. ¹⁴ Kui b'a maha, mjehena nga kuixahan̄ jminchjín xi ja k'ien x'ihin̄ xi ndyja saha, kō nga s'ehē ntí kō nga kuasehe ni'yaha, tǐ xi b'a ts'ín najmi tsjantehe tsa kuinchjayanéhe ra xi fi kontraná. ¹⁵ At'ahā tǐjín xi ja ngji t'axín kō yjankihī Satana nd'ai.

¹⁶ Tsa ni'yaha xuta xi s'ejihin̄ Ntíaná tǐntut'á jminchjín xi ja k'ien x'ihin̄, katsjáha ni xi machjéhen, tǐ xi najmi ch'á kamaha ra xuta n̄inku. B'a ts'ín xuta n̄inku kama kuasinkoho kj'aī jminchjín xi ja k'ien x'ihin̄ xi najmi ch'a xi tǐjhin̄.

¹⁷ Kō máha jácháha xuta nínku xi yja tíjtjun nga nda ts'ín tífindjuko xáha, kui xi 'yún kayankjún, b'aha rá xi tjíhín xá ts'e s'énijmí kō xi bakúya éhen Ntíaná. ¹⁸ At'aha b'a títu éhen Ntíaná: "Najmi tú tsa b'e'ai ts'a chū xi t'basine tunjū nga t'bitjía." Kō b'a tá ts'ín tjít'a ya: "Nda xi tít's'inxá tjíhín kixi nga kamachjíhi." ¹⁹ Najmi tú n'eshihín xi kuat'éjéne nku ndacháha xuta nínku tsa najmi tjíhín tsa jo kō tsa jan já testiyú. ²⁰ Tunga máha xi tú nku tíincha ts'íhín sa ngatitsun, kui xi nginkun ngayjee xuta nínku n'ek'a niyái, tú xi kas'ejña nkjühun rá xuta nínku.

²¹ Nginkun Ntíaná kō Jesucristo kō ntítsje xi ts'e, t'bankihi nga n'etjusuin ni xi tíxihin. Najmi tú ngabi n'ei nga chasejhi xuta. Nkuhú n'ei. ²² Najmi tú ch'a chūba mjenéi ntsai nga k'uai xáhi. At'aha tsa chūba k'uai xáhá ri, n'engujin yjohi ngatitsuhun. Je katumai.

²³ Najmi tá tú nku ntánijua s'ihini. Tú sa ní s'i íchi kō binu tú xi kamandaha kants'ai kō kuítjuxín ch'in xi nkjin niyá tsjáhi kjuasti.

²⁴ Tjín ngatitsun xi yaha kintehe ni nga n'ekokjua xi b'a kits'fun, kō tjín ngá xi yaha askahan. ²⁵ B'a tá ts'ín ya chji chji ni nda xi ts'ín xuta, kō ni xi najmi tjíntuchí nd'ai najmi kama s'entu'má tehente.

6

¹ Máha xuta musu xi kich'atse, b'i ts'ín kats'innkjink'un ngat'a ts'e jántjaha. Katenkjún kjuaxi jóo, tú xi b'a ts'ín chanjúhun Ntíaná kō ni xi t'bakuyáá. ² Kō xi tjíhín já ntiá xi s'ejihín Ntíaná, kui xi tá katenkjún, ndaha tsa já nts'e ja tsichu ma jóo. Tú sa ní nda ts'ín kats'inxát'a saha, at'aha tjoho xi tít's'ínkjáihín xáha kō at'aha tá s'ejihín Ntíaná.

Kui ni xi takúyahi kō tíxinyahi xuta nínku.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e toon

³ Tsa tjín xi kj'ai ni t'bakúya, nga ja ngji t'axihín ni nda xi tsakúya Nda Ntíaná Jesucristo kō kuat'exuma xi bakúyaná nkú ts'ín chanjáán Ntíaná, ⁴ xi b'a ts'fun, kui xi chūba nk'ahá t'basje yjoho. Najmi chumi nihi xi be. Najmi nda tít's'innkjink'un kō chūba mjehé rá k'uékjoko xuta kō k'uésiyáha tú mí éhen ni. Kui xi b'entje kjuaxintak'uun kō kjuakjoon, nga ch'on tshu xinkjín xuta kō nga najmi s'ejihín xinkjín, ⁵ nga kjánko tehente xinkjín xuta xi ngakjá ts'innkjink'un kō xi najmi tjíhín ni xi naxu tjín. Kui jóo xi ni xi ts'e Ntíaná ma nchinántjaihi.

⁶ Nga ní yankjáán Ntíaná, kui xi kjuanchiná chánkaná, kui nga najmi tá kj'ai nihi fasihín raá. ⁷ B'a tjín at'aha najmi chumi nihi xi jáikaá asunntej kō najmi chumi nihi xi kuankínko ngáhaná. ⁸ Kui b'a maha, tsa tísakúná nichine kō najyun xi tindyjáa, tsjo kat'ená.

⁹ Xi mjehe kama nchiná, kui xi najmi maha b'éch'oho yjoho ni xi nchjaha animaha, kō ngayjee ni xi ma mjehe b'é't'a'yuhun niy. Nkjin tikjá ni xi ma mjehe, tunga tú a nihí niy kō ts'ín'uhun. Ts'ínkatsúhun kō ts'innjyaha niy. ¹⁰ At'aha nk'ie nga 'yún mjehe toon xuta, yo nibáha rá ngayje tikjá ni ch'onk'un. Tjín xi b'a incha kits'ín, 'yún incha kama mje saha toon, kui nga ngji t'axihín rá kō najmi tá kis'ejihín rá Ntíaná. B'a ts'ín tá kui tá maha kits'ín'uhun rá yjoho.

B'i ts'ín kitsjániyáha Pablo Timoteo

¹¹ Tunga máha ji xi Ntíaná ts'ehi, tiyú t'axihín ngayjee ni xu'bi. Tinchinjín ni xi naxu nginkun Ntíaná, chanjúhín Ntíaná, kō tú nku n'e s'ejinní Ntíaná. Kas'ehi kjuatjo kō kjuatsenta kō kjuanimatáak'un. ¹² N'e sahani nga'yún nga ch'ai xi s'ejinná. Ch'a ntsjan ntsjain xi ts'ínk'féjña tik'un sinná, at'aha j'ájihin

nga kuinchun t'k'uin. Kui kjuaha nga tsixinyahani nga s'ejihin Jesucristo nginkun nkjin xuta.

¹³ Ntiana xi ts'ink'ientu t'k'un ngayjee xi tjin ko Jesucristo xi kitsuya yaha kui nk'ie nga kin'ekokjua nginkun Poncio Pilato, t'inha be nga t'f'exaha. ¹⁴ N'etjusun sisin ni xi tixihin ko najmi tu kas'e ma ndyjajihin. B'a n'ei santaha nkuhu nga k'juaikuchji yjoho Nda Ntiana Jesucristo. ¹⁵ Kui xi k'juaí nk'ie nga kuichu chuba, chuba xi Ntiana y'ejna, at'aha Ntiana xi n'etsjoho ko kui xi batexuma suba, kui xi Nda reihí já rej ko Ntiahá já ntia. ¹⁶ Nku tutu kui xi najmi mahá ndyja, xi t'jñajin nd'í nga najmi ch'a ma bichúk'un tiñaha, xi najmi kjee ch'a behé ko najmi ch'a ma base'aha. ¡Kui xi tu nkjéhé ni kayankjún ko kasakúchji nga'yúhún! B'a katuma.

¹⁷ Já nchiná xi tjin asuntei n'ek'a niyái nga najmi tu nk'a k'uasje yjoho ko nga najmi tu kjuanchinaha kama 'yún k'un, at'aha mahá fe kjuanchinóo. Ntia níná katuma 'yún k'un, kui xi tsjáná ngayje t'kjá ni xi machénná tu xi nda ts'in kuintsyubahaná. ¹⁸ B'a t'ihin já nchinóo nga kats'in ni xi nda ko nga kui niu xi katuma kjuanchiná ndaha. Katsjáha xuta xingisoo ni xi machjéhen ko najmi tu kats'inxkihín xuta ni xi tjihín. ¹⁹ Tsa ts'iníin kui nií, s'ehe kjuanchiná nda xi kuasinkohó ko sakúhu nga k'úentu t'k'un xi nkú ts'in tjehe ra.

²⁰ Ji Timoteo, n'etjusun sisin ch'á xi kich'anji. Najmi tu nungijin yjohi én tiya xi tjin asuntei ko ta ndaha ni tsank'á xi b'ésiyáha xuta xi b'a tsu nga tjihín kjuankjintak'un. ²¹ At'aha tjin xi kits'in s'ejin kjuankjintak'un tsank'á xu'bo ko b'a ts'in incha ngji t'axihín ra xi s'ejinná.

Kjuandaha Ntiana kas'enuu.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'í ts'ín kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntíaná b'a ts'ín kama mjehe. Tíbitjusun ni xi kitsúya tíjtun nga ts'ínk'íéntu tík'un xuta xi s'ejihin Cristo Jesu. ² Tífaniñaha Timoteo, ji xi nkúhu tsa ntína ko tjo nkúnna ji.

Katsjáhi kjuanda ko kjuajyu Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'í ts'ín kitsjá nga'yúhun Pablo Timoteo

³ Nístjin nístjen nchjantjáihi nginkun Ntíaná ko tsjaha máb'achjihí ngat'a ts'e ni xi t'n'ei. Kui xi títs'inxát'aha xi nkú nga ta kits'ín ntje chána ko je tjíya kjuankjintak'unna nga b'a títs'ian. ⁴ F'áitsjenna nga kich'í ko mjena skue ngáha ra tu xi b'a ts'ín tséjihinna kjuatsjo. ⁵ Ts'ínkj'áitsjen xi nkú ts'ín ngayjehe animahi s'ejihin Ntíaná. Tjun Loida, nacháhi, b'a ta ts'ín kis'ejihin, ko Eunice, náhi. Nd'ai be sishin k'an nga ko ji b'a ta ts'ín s'ejihin.

⁶ Kui b'a maha, títs'ínkj'áitsjehen ra nga n'e'yúnyai kjuanda xi kitsjáhi Ntíaná nk'ie nga kingjennéhe ntsa. ⁷ At'aha najmi kjuabinkjun tsjáná Espiritu xi kits'ín nibáná Ntíaná. Nga'yún ní tsjáná ko kjuatjo, ko ta tsjáná nga naxu s'eyaná.

⁸ Kui nga najmi tu n'e subaha ri yjohi nga k'úénjímí Nda Ntíaná ko ta ndaha nga k'ííya'yán ngat'aha nga t'ib'enijmía. Nga'yúhun Ntíaná katasinkohi nga kuitjájín kjuanima ngat'aha én nda tsuhu Ntíaná xi nkúhu an. ⁹ Ntíaná kits'ínk'aniná ko j'ájinná nga kamaa xuta xi ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní ni xi kin'ee j'ájihinná. B'a ní kits'ín at'aha b'a ts'ín y'énda tíjtun ko b'a ts'ín nibá kjuandaha. Kintehe ni nga kamanda asuntei, ajihin Cristo Jesu kits'ín nga ná tsuhuná kjuanda xu'bi. ¹⁰ Nd'ai ni ma ja y'éjña chji kjuandoo nk'ie nga ja j'ai Cristo Jesu xi kits'ínk'aniná nga j'ai kjaxín nga'yúhun ngabayoo ko ts'asje chji nga kama kuintsuba tík'un sían tu ngat'aha én nda tsuhu Ntíaná.

¹¹ Ntíaná kits'ín mana nku xi b'énjímí éhen, nku nda postru ko nku nda maestru. ¹² Kui kjuaha nga tí'ajihinna kjuanima. Tunga najmi subahá mana, at'aha be yá xi kits'in s'ejian ko behe k'an nga tjihin nga'yún nga kj'uatjo ni xi kits'ínkjas'enna. B'a ts'ín santaha nkúhu nga kuichú nístjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta.

¹³ Ndjá n'e s'ejin Cristo Jesu ko tinchinjín kjuatjoho. Xi nkú kits'ínkoho nga tsakuyáha, ni nda xi tsakuyáha, b'a n'ei. ¹⁴ Nga'yúhun Espiritu Santo xi tíjñajinná chúnkoho ri én nda tsu xi kin'ekjas'ehin.

¹⁵ Ja yai nga ja incha kits'ín nga mana ngayjee xuta xi tjín nga ngúsuhun ante Asia. Santaha ko nda Figelo ko nda Hermogene b'a kits'ínkona.

¹⁶ Ntíaná katase nimaha xuta xinkjín nda Onesiforo. Nkjin niyá kitsjá nga'yúnna ndo ko najmi kama subaha ngat'aha nga k'ííya'yán. ¹⁷ Ni xi kits'ín ní, nk'ie nga j'ai nanki Roma tsangisjaina santaha nkúhu nga kisakúhu an. ¹⁸ Nda Ntíaná katase nimaha nístjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Ko ji ja ya sisin xi nkú ts'ín tsasinkoná ndo nanki Efeso.

¹ Kui b'a maha, ji ntina, n'ejahani nga'yun xi sakujinna kjuandaha Cristo Jesu. ² Ko ni xi kinu'ya'í nga kixian nginkun nkjin xuta, kui xi n'ekjas'eihin já xi ma 'yun tak'aán, já xi kama kuakúya ngaha ra kj'af.

³ N'e chukjuai kjuanima xi kuitjain, at'aha ji xi nkú joya nda juhun Cristo Jesu ji, nda jun xi nda ts'in xaha. ⁴ Yaá nga ndaha nku nda jun xi tikján najmi tsungijin yjoho ni xi tjin asuntei. B'a ts'in at'aha mjehe nga nda skuhehe xi kitsjá xaha. ⁵ Ko ta máha nku ndatsuton, najmi kama ts'in ngana tsa najmi tsuton xi nkú ts'in tjina nga nuton. ⁶ Ko ta máha nku xi tits'in kjuanima nga tits'inxá, bichú nistjin nga sakúhu ni tjun xi b'entje. ⁷ N'echubayahi yjohi ni xi tíxihin ko b'a ta ts'in Nda Ntiana ts'in nga kamankjihin ngayjee ni.

⁸ N'ekj'áitsjein Jesucristo xi j'áya ngaha ra ngabayo, xi ntjehe David y'aha ra. B'i tsu én xi tib'enijmía. ⁹ Ko kui ngat'aha éen un tibeheha ko santaha kjiya'yán xi nkúhu tsa an xi nda ch'on k'an. Tunga máha éhen Ntiana, najmi kjiya'yún. ¹⁰ Kui nga ngandaha xuta xi Ntiana j'ájin tits'in chukjuahana ngayjee ni xi tímat'an, tu xi ko kui incha sakúhu ra nga Cristo Jesu ts'ínk'anki ko tsjáha kjuachánka xi najmi maha feya.

¹¹ Ma n'e s'ejin én xi tsu:

Tsa tsayakaá Cristo,
ta kuintsuba tik'unko ngahaná.

¹² Tsa tín'e chukjuá nga un tibená,
ta kuatexumakaá.

Tsa najmi n'ekie yjoná nga yaá,
ko kui najmi ts'ínkie yjoho nga bená.

¹³ Tsa najmi ch'a s'ejihin ná,
tunga kui ma ma 'yun tak'aán,
at'aha kui najmi maha ts'injo éhen.

B'i ts'in tsakúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'in ts'ínxát'aha Cristo

¹⁴ N'ekj'áitsjeihin xuta ninku, nginkun Ntiana tu xi b'ahá t'ihin, nga najmi tu mí éhen ni incha k'uésiyáha, at'aha kui ni xu'bi xi najmi chumi ni chjhi ra. Tu sa ní ts'inndyjajihin xuta xi mjénjuhu kui niu. ¹⁵ Ngayjehe k'uin n'ei ni xi nda nginkun Ntiana tu xi nda skuhehe ni xi tín'ei. N'ei xi nkúhu nku nda musu xi najmi ma subaha ni xi tits'in ko xi nda ts'in bakúya én xi naxu tjin.

¹⁶ Najmi tu nungijin yjohi én tiya xi tjin asuntei, at'aha xi b'a ts'in nchja, kui xi tu nku fi t'axihin ra Ntiana. ¹⁷ Ko kui éhen xi nkú joyaha tsé xi finanka. Najmi maha manda. B'a ts'in tsatsun nda Himeneo ko nda Fileto. ¹⁸ Kui xi ja ngji t'axihin ni xi naxu tjin. B'a tuncha tsu nga ja j'a nistjin nga kjuáya ngaha ra xuta ngabayo. B'a ts'in tits'inndyjajihin ra k'ua xuta xi s'ejihin Ntiana. ¹⁹ Tunga tu nkú ndjáha síjña éhen Ntiana. Síjña xi nkúhu nku xjó xi: "Nda Ntiana be xuta xi ts'e", tsu ntu xi jtít'aha. Ko b'a ta ts'in jtít'a yaha: "Ngayjee xi tsu nga s'ejihin Cristo kats'in t'axihin yjoho ni xi najmi naxu nginkun Ntiana."

²⁰ Xi nkúhu nku ni'ya chánka, najmi tu suba ni toonsine ko toontaba tjihin. Ta tjin níhi ni xi kamandakoho yá ko ninte. K'ua xi n'echjén nk'ie nga tjin s'í ko k'ua xi n'echjén tehente. ²¹ Ko b'a ta ts'in tjina ajinna. Tsa tjin xi ja kits'in je yjoho, kui xi nkú joyaha ni xi ma n'echjén nk'ie nga tjin s'í. Ja je ko Ntiana kama ts'inchjéhen, at'aha ja tjindaha yjoho nga kama ts'in ngayjee ni xi nda.

²² Chihin yjohi ni xi nchjaha animaha já istiu. N'ei ni xi naxu nginkun Ntiana, tu nku n'e s'ejinni Ntiana, ko kas'ehi kjuatjo ko kjuajyu. Nkúhu n'e makoi yjohi xuta xi je tjintuyá animaha ko nchjaha Nda Ntiana. ²³ Najmi tu n'esihin én tsujnu tsut'a ko én xi najmi tjihin sin xi nchja xuta, at'aha ja yai nga yo nibáha ra kjuachán. ²⁴ Xi tits'inxát'aha Nda Ntiana najmi tjihin nga kjuachán kjuájin

yjoho. Nda ní ts'ín kats'ínsihin ngayjee xuta. Kó tjihin nga kamaḥa kuakúyaha xuta. Kats'ín chúkjuá ni xi kama't'ain.

²⁵ Nijakjuá kat'asje yjoho nk'ie nga tsjániyáḥa xi tífi kontraha. Kutsa Ntíanáḥa tsjáḥa xuta xu'bo nga ts'ínk'óntjaiya animáḥa nga skué ni xi naxu tjín ²⁶ kó nga kuankaha ni xi ts'anachakoho rá ndanindoó. At'aha incha kjintuyá'yún kó ni xi mjeḥe ndanindoó títs'ínkoho.

3

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú kama kinteḥe ni nga kj'uaí ngáḥa Nda Ntíaná

¹ Katumankjihin ni xu'bi. Nístjin xi fekuhu s'e nístjin kjuá'un. ² At'aha kamaxkín xuta kó 'yún ts'ín mje tpon. Ngak'un kama kó nk'a k'uasje yjoho. Ch'on ts'ín kuinchjane Ntíaná kó najmi kuint'é'éhen xi cháḥa. Ndjá s'eyaha kó najmi skuenkjún Ntíaná. ³ Najmi s'eḥe kjuatjo kó najmi kama nijáḥa xuta. Kuinchjayane xuta kó najmi k'uéch'oho yjoho ni xi kuinchjaha animáḥa. Kjan kama kó ngjuái kontraha ngayjee ni xi nda. ⁴ Tsank'á kama, najmi kama nusihin ni xi incha ts'ín, kó tséjihin rá kjuangak'un. Najmi kuangisjai Ntíaná. Ni xi kuinchja níḥi animáḥa kuangisjai. ⁵ B'a incha ts'ín xi benkjún Ntíaná ts'ín, tunga xi nkú ts'ín tjintu kui niu xi kuakúchji nga najmi tíjnajihin nga'yún xi Ntíaná tsjáḥa xuta xi benkjúhún.

N'e t'axihin yjohi xuta xu'bi. ⁶ At'aha xi b'a k'un, kui xi xki ni'ya incha fi kó b'anachaha jminchjín xi najmi ndjá tjintuyáḥa, xi kitsejihin rá ngatitsun kó nt'é'éhen tu mí níḥi ni xi nchjaha animáḥa. ⁷ Kui jminchjún xi tehente bangiya tunga ndahá ichí najmi ma bichú mankin sisihin ni xi naxu tjín. ⁸ Xi nkú ts'ín játj'e Jané kó Jambre ngji kontraha Moise nístjin nk'ie, b'a tá ts'ín kó kui já xu'bi tífi kontraha ni xi naxu tjín. Najmi nda kjuankjintak'uhún kó yaha nga najmi Ntíaná s'ejihin. ⁹ Tunga najmi ngjuáindjukohó ni xi incha y'a, at'aha ngayjee xuta skué kjuanchinihi. B'a kama't'ain xi nkú nga tá kama't'ain Jané kó Jambre.

B'í ts'ín kitsjániyáḥa Pablo Timoteo

¹⁰ Ji Timoteo, ja yai sisin ni xi tsakuyá kó xi nkú ts'ian. Tá yai ni xi mjena ts'ian, xi nkú ts'ín s'ejinna, kjuatsentana, kjuatjona, kó xi nkú ts'ín títs'in chúkjuá ni xi tímat'an. ¹¹ Yai xi nkú ts'ín kitsjennkí unkiena xuta, kó kjuá'un xi kikié, kó ni xi kama't'an nanki Antiokia, nanki Ikonjo kó nanki Listra. Kitsjennkí unkiena xuta tunga Nda Ntíanáḥa tsasinkona ajihin ngayjee ni xu'bi.

¹² Kjuaxi nga ngayjee xi mjeḥe skuenkjún Ntíaná kó Cristo Jesu, kui xi tsjénkí unkieḥe xuta. ¹³ Tunga máḥa xuta ch'onk'uun kó xi tsank'óo, 'yún ch'onk'un kama sa. K'uanacha kó tá ch'anachaha.

¹⁴ Tunga máḥa ji, ndjá tisinjnájin ni xi tsinchiyái, ni xi tsichu mankjihin. At'aha yai yá xi tsakúyahi niu. ¹⁵ N'ekj'áitsjein nga santa nkúhu nga ndyjahi yai nkú títsu xujun éhen Ntíaná. Kui xi tsje. Kui xi tjihin nga'yún nga tsjáhi kjuankjintak'un, at'aha s'ejihin Cristo Jesu kó t'f'anki. ¹⁶ Espirituhu Ntíaná kits'ínxájihin xi y'ét'a ngayjee xujun éhen Ntíaná kó kui xujun basinkoná nga bakuyáḥa xuta, nga n'ek'a niyáḥaá, nga bixínyahaá má níḥi xi najmi nda tjín títs'ín, kó nga 'bai niyáḥaá xi nkú ts'ín naxu ngjuáiko yjoho. ¹⁷ B'a ts'ín xujun tu xi nda xi ts'ínxát'aha rá Ntíaná skué sisihin ni xi tjihin nga ts'ín nga ts'ín ná xi nda.

4

¹ Nginkun Ntíaná kó nginkun Cristo Jesu, kui xi kuaseḥe ni xi kits'ín xuta xi tjintu tik'un kó xi ja k'ien nk'ie nga kj'uaí kúchji yjoho nga kj'uaí téxuma, tu xí tibankihí ra nga ² t'enijmí éhen Ntíaná. Tu nkú b'ahá n'ei tu mí nístjihin ni kó

tū mí chubáhá ni. T'inayahí xutá tsa najmi nda tjin ni xi tít'sín, kō n'ek'a niyái, kō tjeñniyáíhi. Kas'e tehentehi kjuatsenta nk'ie nga kuakúyai éhen Ntíaná.

³ At'aha kuichú nistjin nga najmi ta ts'ínsihin ra xutá én nda xi bakuyáá, xi nda ts'ínkoná. Tū sa ní incha kuangisjai nga nkjin nkjún já maestru xi kuakúyaha ni xi tsjoho nga kuint'é, at'aha kui niu xi nchjaha animaha. ⁴ Ngjuai t'axihin kō najmi ta kuasínñjuhu ra én xi naxu tjin. Échá xi nchja xutá incha ts'ínsihin. ⁵ Tunga máha ji, tū nkú chase sisinní ni xi n'ei. N'e chúkjuai kju'uun. N'ekjas'eihin yjohi nga t'enjímí éhen Ntíaná. Nda n'etjusuin xáhi.

⁶ An bi, ja ma kamaná nku chje xi kuichúsehe Ntíaná. Ja tábichú tiña chuba nga k'uejñá asunnteí. ⁷ Ja tsásinchjaha xi fi kontraha éhen Ntíaná. Ja tsichu kjet'a niyána. Tū nkú kis'ejihinna Ntíaná. ⁸ Ja tikuyána nd'ai chjí xi ts'ínkjáíhin xutá xi ja naxu nginkun Ntíaná. Nda Ntíaná tsjána niu, at'aha naxu ts'ínko xutá nistjin nga kuase mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú. Kō najmi tū nku an tsjána chjí xu'bo. Ta tsjáha ngayjee xutá xi tjoho kō xi tjincha kuyá nga kj'uaí ngáha.

B'í ts'ín kitsúyaha Pablō Timoteo ni xi mjehe nga ts'ín

⁹ N'e kitsa xáíhi yjohi nga nibáase xatíní. ¹⁰ At'aha nda Dema 'yún tjo saha ni xi tjin asunnteí. Ja kits'ín nga mana. Nanki Tesaloníka ngji. Nda Krescente ngá ante Galacia ngji, kō nda Tito ja ngji ante Dalmacia. ¹¹ Tū nkuhú nda Luko tijnako sana ei. Tinchísjai nda Marko kō nibákoí, at'aha kui xi kama kuasinkona ajihin xána. ¹² Nda Tikíko bi, nanki Efeso kits'ínkjáí. ¹³ Nk'ie nga nibai, nibakoní najyunna xi ts'inchjén nistjin chunch'óon. Kui xi y'ejñá nanki Troa, ni'yaha nda Karpó. Kō ta nibakoní xujunna. Tū xí najmi tū n'echayaní ichí xi tjabáxin kamandakoho.

¹⁴ Tse nkjún kjuasti kitsjáná nda Alejandro, nda xi ts'innda ni kicha. Nda Ntíaná k'uechjí ngajoya ngáha ra ni xi kits'ín. ¹⁵ Kō ji, chíhin yjohi ndo, at'aha tū x'í yúhún ngji kontraha én xi t'ib'enjímíáá.

¹⁶ Nk'ie nga tjun kinchjantjá yjoná nginkun já t'ixóo, najmi ch'a tsasinkona. Ngayjee y'entu masenna. Najmi tū kat'axkíhi ra Ntíaná ni xi incha kits'ín. ¹⁷ Tunga Nda Ntíanáhá tsasinkona kō kitsjáná nga'yún tū xi kama y'enjímíyehena éhen. B'a ts'ín kint'éhe ngayjee xutá xi najmi ntje judío tjejen ra. Ts'asje'ana Nda Ntíaná ngabayoo. ¹⁸ Kō ta k'uaszejinna ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjin kō ngjuaikona má batéxuma ndjiojmi ján. ¡N'ekíé yjoná nga tjinin kjuachánka santaha tū nkjéhé ni! B'a kat'e.

B'í ts'ín kits'ínkje Pablō xujun

¹⁹ Tjeihin kjuasuniñana na Priska kō nda Akila kō xutá xinkjín nda Onesiforo. ²⁰ Nanki Corinto y'ejña nda Erasto. Nanki Mileto kusatéch'in nda Trofimo kō yo y'ejña. ²¹ N'e'ahi yjohi nga nibáasení kintehe ni nga kj'uaí nistjin chunch'óon. Tít'sínkjíhi kjuasuniña nda Eubulo kō nda Pudente kō nda Lino kō na Claudia kō ngayjee já nts'eé xi tjin ei.

²² Nda Ntíaná Jesucristo kat'ejñakohi. Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi kits'ínkijihí nda postru Pabló Titó

B'í ts'ín kikjaniñaha Pabló Titó

¹ An Pabló, an nda musu síhjin Ntíaná ko nda postruhú Jesucristo. Xi nkú ts'ín s'ejihín xuta xi j'ájin Ntíaná ko kamankjihín ni xi naxu tjín, kui xi xána, kui nga kui xutaha xi skuenkjúhun Ntíaná. ² Tíchuyáá nga kuínsuba tík'un sáán. Kui niu xi kitsúya títjun Ntíaná kintehe ni nga kin'enda asuntee, ko yaá nga najmi maha b'anacha. ³ Nd'ai ni ma, nk'ie nga ja tsichu chuba, ajihín én xi kik'aina nga k'uenijmía y'éjña chji Ntíaná ni xi kitsú. Ntíaná xi maha ts'ínk'ankiná kitsjána kui xóo.

⁴ Tífaniñaha Titó, ji ntína at'aha nkuhú xi s'ejinná. Kas'ehi kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Jesucristo xi ts'ínk'ankiná.

B'í ts'ín kitsúyaha Pabló Titó xá xi ts'ín

⁵ Kits'ínk'féjñaha xjo Creta tu xi k'úéndahani ni xi kindyjat'a sa yo ko tu xi k'uaí xáha ri jácháha xuta nínku xi tjín xki nanki xi tjín yo. Kixinya chich'ihin ni xi n'ei. ⁶ Kama s'et'a xá xi najmi tjín ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuúhun, xi tjíhín ntí xi s'ejihín Ntíaná ko naxu incha ts'ín ntíhí ko nt'é'én.

⁷ At'aha nku nda xi kuasehe nínku, kui xi tijnaha nga kúnnta ni xi ts'e Ntíaná. Kui xáha. Kui nga kas'et'a xáha nku nda xi najmi tjín ni xi chubayanéhe ra, xi najmi ngak'un, xi najmi stinta, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi kjánko xuta ko najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. ⁸ Nda xi ts'ínkjáin níhí xuta ni'yaha machjén, xi tsjoho ts'ín ni xi nda, xi nda basehe ni xi ts'ín, xi naxu ts'ín, xi benkjún Ntíaná, xi maha b'éch'oho yjoho ni xi mjehe animaha. ⁹ Ni xi kuakúya tjíhín nga ni xi tsangiya nibaha ra, tu xi b'a ts'ín kama tsjániyá sisihín ra xuta ko kama k'uéjña chjihí já xi tífi kontraha ni xi bakúya.

¹⁰ At'aha tjín nkjún xi ngji t'axihín én xi naxu, xi tu a éhén ni xi bakúya ko b'anachaha xuta. Xi incha bakúya nga n'e ni circuncision, kui xi 'yún b'a incha ts'ín. ¹¹ Najmi ta k'uaíntehe ra nga b'a incha ts'ín jái, at'aha ni xi najmi tjíhín nga kuakúya tijncha bakúya. B'a tijncha ts'ín tu xi títs'ín ngana ndaha toon. Ja nkjin xuta ts'ínndyjajihín.

¹² Santaha nku nda profeta xi ts'e jóo b'a kitsú: “Xuta Creta én tsank'á nchja tehente. Ch'onk'un jóo xi nkúhu chu ch'onk'un, xuta ts'e xi najmi tsehe.”

¹³ Kjuaxi káfhin ni xi kitsú ndo. Kui nga ndjá chubakohoni jóo tu xi incha skué sisihín ni xi s'ejinná ¹⁴ ko tu xi najmi ngjuéñjjuhu ra én tiyaha xuta judio ko ta ndaha ni xi b'éne'yúhun já xi ngji t'axihín ni xi naxu tjín.

¹⁵ Je ngayjee ni xi tjín ko ma n'echjén tsa je tjíntuyá animaha xuta, tunga najmi tjíhín ni xi je ngat'a ts'e xuta xi chuntí tjíntuyáha ko xi najmi s'ejihín Ntíaná. At'aha ngasten ts'ínnkjink'un ko ja tsatsun kjuankjintak'uhun. ¹⁶ Kui xi tsu nga be Ntíaná tunga ni xi incha ts'ín bakúchji nga najmi be. Kui xi ch'onk'un, najmi nt'é'én, ko najmi maha ts'ín ni xi nda.

2

B'í ts'ín kitsúyaha Pabló Titó xi nkú ts'ín tjíhín nga kuakúyaha xuta nínku

¹ Tunga máha ji, takúyai ni xi y'aha ra ni xi nda ts'ínkoná xi tsinchiyái. ² B'a t'ihín já xi chá nga kixi incha katjiko yjoho, incha katenkjún yjoho, nda incha katasehe ni xi incha ts'ín, nda incha katumankjihín ni xi s'ejinná, ko incha kas'ehé kjuatjo ko kjuatsenta.

³ Kó jminchjín xi ja chá b'a ta ts'ín incha katenkjún Ntǎnǎ, najmi tu én tsank'á incha k'uasjené xuta kó najmi tu 'yún incha k'úi binu. Incha katakúya ni xi nda ⁴ kó incha katsjániyáha jminchjín xi kjintí sa nga ts'íntjo x'íhin kó ntíhi, ⁵ kó nga nda incha katasehe ni xi incha ts'ín, nga je kas'entuyá animaha, nga incha kuasehe ni'yaha kó nda incha s'entuyáha, kó nga incha skuenkjún x'íhin. B'a ts'ín chankjúhun éhen Ntǎnǎ.

⁶ Kó já istiu b'a ta t'íhin nga nda incha katasehe ni xi incha ts'ín. ⁷ Ngatentee ni xi n'ei, nda n'ei tu xi b'a ta incha ts'íhin. Nga kuakúyai, katuma chji nga kixi tjíyahi kó nga tíyankjúun yjohi. ⁸ Én nda katitju tsu'bai, én xi najmi tjín xi nkú ts'ín n'eníjéhe ri. Kui niu xi ts'ín nga kama subaha rá já kontra, at'aha najmi sakúhu nkú ts'ín ch'on ts'ín kuinchjayanehená.

⁹ Kó b'a t'íhin já musu xi kich'atse nga tehente katenkjún já ntíaha kó kats'ín ni xi sasihín jóo. Najmi tjíhin tsa kuinchja tsa'ako jóo ¹⁰ kó tsa ndyjé ts'íhin. Tu sa ní incha katakúchji nga ma ma 'yún k'aán jóo, tu xi ngayjee ni xi ts'íhin chankjúhun én xi b'éjña chjiná Ntǎnǎ xi ts'ínk'ankiná.

¹¹ Ntǎnǎ ja y'éjña chjihí ngatentehe xuta kjuandaha, kui xi ts'ínk'ankiná ¹² kó bakúyaná nga k'úéch'oghó yjoná ni xi najmi je nginkun Ntǎnǎ kó ni xi nchjaha animaná ei asunntei, nga nda chasehé ni xi n'eé kó nga naxu n'eé kó nga chankjáán Ntǎnǎ nk'ie nga tintsuba saá ei asunntei. ¹³ Chúya saha ráá ma ni nda xi tíchuyáá, kui niu xi nístjin nga chaá kjuachánkaha Jesucristo, kui xi Ntǎnǎ xi chánka kó xi ts'ínk'ankiná. ¹⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga kin'ek'ien ngandaná tu xi k'uasjehinná ngayjee ni xi najmi ndoo kó ts'ín je nku naxinantá xi kui ts'e, xi ngayjehe k'un mjehe ts'ín ni xi nda.

¹⁵ Kui nií xi takúyai. Tjenniyáhi xuta kó n'ek'a niyái. Najmi tu jo jan katumahi nga b'a n'ei. Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha ji.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga incha ts'ín xuta nínku

¹ N'ekj'áitsjehin xuta nínku nga katenkjún já títuun kó já tjíxóo. Incha kant'é'éhen kó incha kat'entu nda nga incha ts'ín ngayje tíkjá ni xi nda. ² Ndaha nku xuta najmi tu ch'on ts'ín incha kuinchjane kó najmi tu ch'a xi kjaánkó. Nda ní ts'ín incha kas'eyaha. Kó kate xuta nga nímakjua incha tjíntuyáha.

³ At'aha nístjin nk'ie ta tu xí sináa. Najmi kinu'yá'één, ngakjá kin'enkjíntak'aán, kó nkjin tíkjá ni xi nchjaha animaná tjí'yúhun ná kó ni xi mjehe yjonintená. Kjuakjan ya kó kjuaxintak'un tintsubajían. Kits'ín unkiéná xuta kó b'i ngján kin'e unchaá xinkíá. ⁴ Tunga nk'iehé nga kis'ejña chji kjuandaha Ntǎnǎ xi ts'ínk'ankiná kó kjuatjo xi tjíhin, ⁵ kits'ínk'ankiná. Najmi ngat'aha tsa nda tjín ni xi kin'eé, tsa kui kjuaha nga b'a kits'íhin. B'a ní kits'ín at'aha kama nímahá ná. Kits'ín jená nk'ie nga kits'ín tsin tsetse ngáhaná kó Espirituhu kits'ín tsetsená.

⁶ Tu ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo xi ts'ínk'ankiná, najmi kits'ínxkín Ntǎnǎ nga kitsjáná Espirituhu. ⁷ Kó tu ngat'aha kjuandaha Ntǎnǎ kits'ín nga naxu tsichu maá nginkun. B'a kits'ín tu xi n'ekjálhin ráá ni xi tíchuyáhaá, kui xi tsuhu rá nga kuíntsuba tík'un saán.

⁸ Ma n'e s'ejin én xu'bi kó mjena nga takuyái sisin nií, tu xi xuta xi s'ejihín rá Ntǎnǎ ts'ínkjas'ehen rá yjoho nga ts'íhin ni xi nda. Tu xí ndahá tjín kó basinkoná nga b'a n'eé. ⁹ Xi mjehe nku én k'uéstjálhi, tiyú t'axíhin. Najmi tu n'esihín xi b'ésiyáha ntje chá xi y'aha rá kó ta ndaha xi b'ésiyáha kó kjántjaili

kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise. At'aha najmi basinkoná kui kjuastiu ko najmi tjǎhǐn sin.

¹⁰ Xi kuakǎnya xuta nǐnku, chubakoi tsa nku ko tsa jo niyá tjǎhǐn. Tunga tsa najmi ts'ínsihin, najmi ta k'uaǐntehe ra aya nǐnku. ¹¹ Yai nga xi b'a títs'íun, kui xi ja kits'ínkatsún suba yjohó ko niyáha ngatitsuun tsú'baya. Ta kuihi tífiko yjohó xi má nga ndyja.

B'í ts'ín kitsúyahá Pabló ni xi mjehé nga ts'ín Tító

¹² Nk'ie nga ts'ínkjésehe ndá Artemá ko a ra ndá Tikiko, n'e kitsá xáihǐ yjohǐ nga nibáasení nanki Nikopolǐ. At'aha ja tjǎndana nga yo ts'ínkj'a nǐstjin chunch'óon. ¹³ Nda tisinkoi ndá Zena, ndá xi nchjantjai xuta, ko ndá Apolo, tu xi ts'índjuúhu niyáha ko tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'aha ra. ¹⁴ Katangiya xuta ts'ańá nga ts'ín ni xi nda ko nga tsjáha xuta ni xi machjéhen. B'a ts'ín incha saájihǐn ni xi ts'e Ntjáná.

B'í ts'ín kits'ínkje Pabló xujún

¹⁵ Títs'ínkjihǐ kjuasunińa ngayjee xuta xi tjǎntukona ei. Tjehǐn kjuasunińa xuta xi tjohó ná at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Ngatento kas'enuu kjuandaha Ntjáná.

Xujun xi kits'ínkijihí nda postru Pablo Filemon

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo Filemon

¹ An Pablo kjíya'yán ngat'aha Cristo Jesu. An ko nda nts'e'e Timoteo tísuniñajihí nda Filemon. Tjo nkjúnna ji. Ji xi ta t'n'exát'aihi Cristo. ² Tísuniña yaihi nichjaá Apia, ko nda nts'e'e Arkipo xi ta títs'ín nga'yún ngat'aha Cristo, ko xuta ninku xi ma ñjakú ni'yahi.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín nchjantjai Filemon

⁴ F'áitsjenna ji nk'ie nga nchjaka Ntíaná. Tehente tsja máb'achjihí ⁵ nga t'ímiyana xi nkú ts'ín tjohi ngayjee xuta xi Ntíaná kits'ín ts'e ko xi nkú ts'ín n'e s'ejin Nda Ntíaná Jesu.

⁶ Bankihí Ntíaná nga xi nkú ts'ín n'e s'ejin ni xi ngujihín n'e s'ejián, kui xi kats'ínxájin kjuankjintak'uhin tu xi b'a ts'ín kamankjihin ri ngayjee ni nda xi t'jinná ngat'aha Cristo Jesu. ⁷ Tsjo nkjún t'jinná ko sakúna nga'yún ngat'aha xi nkú ts'ín tjohi xuta ninku. At'aha ngat'ahi, nda nts'é, kisakú nga'yúhun animaha xuta xi ts'e Ntíaná.

B'i ts'ín nchjantjai Pablo Onesimo

⁸ Kui b'a maha, ndaha tsa ngajoho Cristo kama kuinchjako masen masehen ni xi t'jihin nga n'ei, ⁹ tunga tu sa ní t'bankihi ni xi xihin at'aha tjoná xinkjá. An Pablo xi ja kama chá ko kjíya'yán nd'ai tu ngat'aha Cristo Jesu ¹⁰ t'bankihi nku kjuanda ngat'a ts'e Onesimo. Kui xi ja tsichu ma xi nkú joyaha tsa ntína ei aya nubayóo. ¹¹ Kui xi najmi kamachjéhin nistjin nk'ie tunga nd'ai ji ko an machénná ndo.

¹² Títs'ínkjíse ngáhara. N'ekjáhíhín xi nkúhu tsa an niu. ¹³ Mjena nga k'úejñako sana ei tsakai tu xi ngajohi ts'ínxát'ahana ei má nga kjíya'yán tu ngat'aha én nda tsuhu Nda Ntíaná. ¹⁴ Tunga ndahá nku ni najmi mjena chuba ts'ian tsa najmi t'jinkuhú tak'uin, tu xi animahí n'ibaha ra kjuanda xi n'ení ko najmi an ts'in kjuayúhunra.

¹⁵ Kutsa kuihí kjuaha ngji t'axíhin ri Onesimo chuba nistjin, tu xi n'ekjáiín sín ngáha ri nd'ai. ¹⁶ Tunga najmi ta xi nkúhú ni tsa nku nda musu xi kich'atsei chasehi. Tu sa ní chasehi xi nkúhu nku nda xi 'yún chjí saha ra nga nku nda musu. Ngat'a ts'an ndats'é ja tsichu ma ndo ko tjona. Ngat'a ts'i 'yún chjí saha ra ndo, at'aha ta ts'ínxát'a ngáha ri ko ta s'ejihihín Nda Ntíaná xi nkúhu ji.

¹⁷ Kui b'a maha, xihí yaní nga nkúhú tinchajián ni xi ngujihín s'ejiinná, n'ekjáiín ngáha ri Onesimo xi nkúhu tsa an niu. ¹⁸ Tsa t'jin má najmi nda kits'ínkóhi ko tsa t'jin ni xi t'jehen ts'i, kuentana t'et'ai niu. ¹⁹ An k'uechjá ni xi t'jehen. An Pablo ntuná t'bet'áhana xujun nga b'a ts'ian, ndaha tsa kama ts'inkj'áitsjehen ni xi t'jehen ts'an. Ngat'ana tinchihinni. ²⁰ Ji nda nts'e, at'aha tjohi Nda Ntíaná, kasakújinna ji nku kjuanda. Tjen nga'yíhín animana tu ngat'aha nga nkúhú kich'aa Cristo.

²¹ B'a ts'ín t'bet'áha at'aha behe k'an nga kúinú'yá'énní. Be nga 'yún n'etjusun sai ni xi t'bankihi. ²² Ko ta t'bankihi k'já sa ni. T'endaní nku ante ni'yahi, at'aha t'binchihuu Ntíaná nga kama kfínsenuu. Tu t'kuyáhá ra nga b'a kama.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujun

²³ Títs'ínkjihu kjuasuniña nda Epafra. Eí ta kjiya'yúnkōna ngat'aha Cristo Jesu. ²⁴ Kō ta títs'ínkjihu kjuasuniña nda Marko, nda Aristarko, nda Dema ko nda Luko. Kui jái ta y'anjikōna xá xi títs'ian.

²⁵ Kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo kas'eyaha animanuu.

Xujun xi kin'ekjłhi xuta xi ntje Hebreo tjeħen ra

B'ı ts'ın tıs'ejña chji nga kinchjakońá Ntjaná nk'ie nga kits'ın nibá Ntłhi

¹ Nkjin niyá ko kj'ai kj'ai ts'ın kinchjako Ntjaná ntje cháná. Já profeta kits'ınchjén nga kinchja nıstjin nk'ie. ² Tunga nıstjin fekuhu xi kich'aá nd'ai Ntjaná kits'ın nibá Ntłhi nga j'ai nchjakońá ngajoho. Kui Ntıy xi kits'ınchjén nga kits'ınnda asuntee ko nk'a ján, ko kitsjaha nga kama ts'e ngayjee ni xi tjin.

³ Ajihın Ntıy sakúchji kjuachánkaha Ntjaná ko kui xi bakúchji kjuatık'uhun Ntjaná. Kui xi ts'ın nga s'e ngayjee ni xi tjin tu ngat'aha nga'yún chánkaha éhen. Nk'ie nga ja kıkjexinná ngatitsunná nga kits'ın jená nginkun Ntjaná, ngjik'iejnat'aha Ntjaná nk'a ján.

B'ı ts'ın tıs'ejña chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga ntıtsjee

⁴ 'Yún nk'a kin'etsjen nga ntıtsjee, at'aha tu nkuhú kui xi 'mi Ntłhi Ntjaná. ⁵ B'ı kitsúhu Ntjaná nga kinchjako:

Ji xi Ntına,
an xi tsichu ma Na'mihı.
Ndaha nku ntıtsje najmi b'a kik'ihın. B'ı ts'ın kinchjanıjımıyaha Ntłhi:
An xi kama Na'mihı,
ko kui xi kama Ntına.
Nk'ie nga b'a kitsú, najmi ntıtsjee kinchjanıjımıyaha.

⁶ Nk'ie nga kits'ın nibá Ntı tjuhun asuntee, b'ı kitsú:

Ngatentee ntıtsjena kats'ıntsjoħo.
⁷ Ko b'ı ts'ın kinchjanıjımıyaha ntıtsjee:
Ntıtsjena, kui xi xi nkúhu ntjo.
Ko xi ts'ınxát'ana, kui xi xi nkúhu njai nd'ı.
⁸ Tunga b'ıhı ts'ın kinchjanıjımıyaha Ntłhi:
Ntia ní, ji xi kuatexumai sın,
ko kuatexumai sısın nk'ie nga kuatexumai.
⁹ Tsjohi ni xi naxu tjin,
ko najmi sasłhin ni xi najmi nda.
Kui nga j'ajıhin ra an xi Ntiahı,
ko 'yún kitsjaha kjuatsjo nga xi tjıntujıhin.

¹⁰ Ko b'ı ta kitsú sa:

Ji xi Ntia,
nga tuts'ihın ni kin'endai asunteeı,
ko ntsai kin'endakohoni nk'a ján.

¹¹ Kfe ngayjee ni xu'bi,

tunga ji tu nkú kuınchunnı.
Kama chá ngayjee niy xi nkú joyaha tsa najyun.

¹² Kama b'a n'eihı xi nkúhu nku najyun,

ko n'ek'óntjaiyai
xi nkú ts'ın n'ek'óntjaiyai nku najyun.

Tunga ji bi najmi k'óntjaiyai,
ko ndaha nku nıstjin najmi kama cháı.

¹³ Ndaha nku ntıtsje najmi b'ı kik'ihın:

Tıchint'ání má batexuma,
k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.

¹⁴ At'aha ntítsjee bi, kui xi ntjo xi ts'inxát'aha Ntíaná. Kui xi n'e nibá tu xi basinkoḥo xuta xi ts'ínkjáíhín nga k'uanki.

2

B'í ts'ín tís'ejña chji nga tjihin nga n'eshihín én xi kits'ín nibáná Ntíaná

¹ Kui kjuaha tjihin nga 'yún n'eshihín raá ni xi kinu'yáá, tu xi najmi kuankín t'axihín raá ni xi ts'e Ntíaná. ² At'aha santaha én xi kits'ínkjás'en ntítsjee kis'ehe nga 'yún ko kits'ínkjáíhín chí xi kanéhe ngayjee xuta xi kits'ín ngatitsun nga najmi kint'é'éhen éen. ³ Kui nga nd'ai, ¿nkú ts'ín kuitjunkiinná tsa najmi n'eshihín én chánka xi ts'ínk'ankiná? Tjun Nda Ntíaná kitsúya xi nkú ts'ín kuankihiná ko as'ai xi incha kuatéxumaha. ⁴ Kits'ín ni xi bakúchji kjuachánkaha ko nga'yúhún ko nkjin tákjá kjuankjún, ko xi nkú ts'ín mjehe kits'ínndzoná kjuanda xi tsjá Espiritu.

B'í ts'ín tís'ejña chji nga xi nkúhu ñá j'ai ts'ín ma yjohó Jesu

⁵ Asunnte xi tichubanjimíyahaná, xi as'ai nibáhá, najmi aya ntsja ntítsjee y'éjñaya Ntíaná, tsa kui xi incha kuatéxumaha. ⁶ Tjít'a xujun éhen Ntíaná má nga b'í kitsú nku xi kinchja:

¿Yáha xuta, nga najmi ndyjajihin kjuankjintak'uhín?

¿Á ch'axkihí ri xuta, yáha kui?

⁷ Chubahá 'yún kinte kin'e mai nga ntítsjee, ko kik'aihi kjuachánka ko nga chankjún.

⁸ Aya ntsja y'entuyái ngayjee ni xi tjin asunntee.

Nk'ie nga aya ntsja xuta y'entuyá Ntíaná ngayjee ni xi tjin, ndaha nku ni najmi y'éjña ndái ma. Tunga nk'iehé nga chasehé, yaá nga najmi ngayjee niu tjinuyáye aya ntsja. ⁹ Tunga yanáá xi nkú ts'ín Jesu. Tu chubahá 'yún kinte kin'e ma nga ntítsjee. Kik'aihi kjuachánka ko tíyankjún at'aha j'ajin ngabayoo. Tu ngat'aha kjuandaha Ntíaná ngabayaha Jesu ngandaná kamaha.

¹⁰ Tu xi nkjin kamaha ntíhi Ntíaná xi sakúhu ra kjuachánka, Ntíaná xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjin ko ngat'aha Ntíaná tjinuhu niu, kits'ín nga ajihín kjuayun kama Cristo xi tjihin nga kama, tu xi ts'ínk'ankihí xuta. ¹¹ At'aha xi ts'ín je xuta nginkun Ntíaná ko xuta xi n'e je, nkúhu maha Na'mihí. Kui kjuaha nga najmi ma subaha ra Ntíhi Ntíaná nga nts'e tshu ra xuta xu'bo.

¹² Tjít'a xujun éhen Ntíaná má nga b'a kitsú:

Ji k'uenjimíhi já nts'é,

ko ts'intsjohó ajihín xuta xi ma ñjakú nga ts'intsjohi.

¹³ Ko b'í kitsú ya:

Kama 'yún tak'an Ntíaná.

Ko b'a ta kitsú sa nginku niyá:

Á an ei síjñaká ntíhi Ntíaná xi kitsjána.

¹⁴ Xi nkú ts'ín yjoninte y'a ntí xi tjinchako Jesu, kui nga b'a ta kik'iehe. B'a kik'ie tu xi nk'ie nga kuayáha ts'ínkjehe xi batéxumaha ra ngabayoo, kui xi ndanindoo. ¹⁵ B'a ts'ín kits'ín ndáíhi ra ngatentee xuta xi y'entuhu xi nkúhu xuta musu xi kich'atse at'aha kitsankjún ngabayoo.

¹⁶ At'aha tjiña chji chji nga najmi ntítsjee j'aisinko. Xi ntjehe ní Abraham y'aha ra, kui xi j'aisinko. ¹⁷ Kui kjuaha nga j'ai ts'ín maha yjohó xi nkúhu já nts'e, tu xi nginkun Ntíaná tsichu maha nku nda na'mi títjun xi ma nimaha xuta ko xi kixi fiko xáha, tu xi kama b'a ts'ín tsjáha ra chje Ntíaná nga k'uéchji ngatitsuhun xuta. ¹⁸ Kikie kjuanimá ko kichjut'ayák'un. Kui kjuaha nga ta ma basinkoḥo nd'ai xi chjut'ayák'uhun.

3

B'i ts'in tís'ejña chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga Moise

¹ Kui b'a maha, já nts'e, jun xi kin'e jenuu ko j'ájinnuu Ntíaná nga kjuáts'enuu, n'enkjintak'un sisiun yáha Jesu. Kui xi y'éxáha Ntíaná ko kui xi nda na'mi títjun xi s'ejinná. ² Kui xi kixi kits'in nginkun xi kitsjá xáha, xi nkú ts'in Moise ta kixi ngjiko xáha ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná.

³ 'Yún chánka sa kjuachánka xi kikanéhe Jesu nga xi kikanéhe Moise. B'a kama xi nkú ts'in 'yún chánka sa kjuachánka xi ts'ínkjáhin nda xi ts'innda nku ni'ya nga kjuachánka xi sakúhu ni'yoó at'aha tsjo tjín. ⁴ Tu má ni'yahá ni, tjín xi ts'inndaha. Tunga ngayjee ni xi tjín, Ntíaná kits'innda.

⁵ Nku nda musu xi kixi ngjiko xáha ajihin xutaha Ntíaná kama Moise. Kui xi y'éjña chji ni xi kuitsu Ntíaná askahan. ⁶ Cristo bi, ta kixi fiko xáha, tunga Ntíhí t'ími bi. Kui nga batéxumaha ra ni'yaha Ntíaná. Ko ni'yoó, kui xi ná nd'ai. Ni'yaá tsa tu nku ndjáhá kuinchajián ni xi ma 'yún tak'aán ko tsjo maná at'aha tichuyáhá ni xi tsjáná Ntíaná.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi mahá xi fi t'axíhin Ntíaná

⁷ Kui b'a maha, n'eshin ruu xi nkú ts'in tjít'a ni xi títsu Espiritúhu Ntíaná: Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,

⁸ najmi tu ndjá b'eyo animanuu,
xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín énná,
nistjin nga kikjut'ayák'unna nanki kixiu.

⁹ Yo kikjut'ayák'unna ntje chánuu xi nkú k'an,
ndaha tsa yachán nú kieke ni xi kits'ian.

¹⁰ Kui nga kits'inkjankohona xuta xi kis'e nk'ie
ko b'a kixian:

“Ja kindyjajihin jái,
ko najmi mjehe incha k'úémajin ni xi ts'an.”

¹¹ Kui nga kama kjahanna
ko ts'intjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'ínkj'áya xuta xi ts'an.

¹² Chúhuun yjonuu, já nts'e. Najmi tu kas'e ajinnuu xi najmi nda tjíya animaha, xi najmi s'ejihin, xi ngjuai t'axíhin Ntíaná xi tjíña t'k'un. ¹³ Tu sa ní xki nistjin b'i ngján tjen nga'yúhuun xinkiu nk'ie nga tjíña sa nistjin xi títsu éhen Ntíaná, tu xi ndaha nku xi tjín ajinnuu najmi k'uanachaha ra ngatitsuun ko ndjá s'eya animaha. ¹⁴ Tísakút'aná nd'ai ni xi ts'e Cristo, tunga tjíhin ni nga tu nku ndjáhá kuinchajián xi nkú ts'in kama 'yún tak'aán Ntíaná nk'ie nga tuts'ihin ni. B'a n'eé santaha nistjin xi fekuhu.

¹⁵ At'aha tinchjako saná éhen Ntíaná xi b'i ts'in tjít'a:
Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,

najmi tu ndjá b'eyo animanuu,
xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín énná.

¹⁶ ¿Yá xutaha xi kint'é tunga kits'ínkj'a t'axíhin éhen Ntíaná? ¿A najmi ngatenteehé xuta xi tsitjuko Moise Egipto? ¹⁷ ¿Ko má xutaha xi kits'ínkjanko Ntíaná yachán nú tjíhin? ¿A najmi xi kits'ínjin ngatitsun? Kui xi kis'entu yjoninte k'iehen ante kixiu.

¹⁸ Ko nk'ie nga b'a kitsú kixi kixi Ntíaná nga: “Najmi kjuas'en xuta xu'bo má nga ts'ínkj'áya xuta xi ts'an”, ¿yá xi kits'ínkjó nga b'a kitsú? ¿A najmi xuta xi najmi kint'é'éhén? ¹⁹ Kui nga yahaná nga najmi kama incha jas'ehen at'aha najmi kis'ejihin Ntíaná.

4

B'i ts'in tís'ejña chji nga xuta xi ts'e Ntíaná kjuas'en ante xi má nga ts'íinkj'áíya

¹ Kui b'a maha, b'a títu saha nd'ai éhen Ntíaná xi títu títjun nga kuitjás'eén má nga tsjá Ntíaná nga ts'íinkj'áíya xuta xi ts'e. Tunga tjíhín ni nga kjuántahá ráá yjoná tu xi najmi s'ehe xi natsin k'úéentu. ² At'ahá ná tá kis'enijmíná én nda tsuhú Ntíaná. Kama xi nkú tá ts'in kis'enijmíhí xuta xu'bo. Tunga máha kui, najmi tsakj'á kjuanda xi y'a éen at'ahá najmi kis'ejihín én xi kik'inyahá.

³ Tunga ná xi ja kis'ejinná kuitjás'eén má nga ts'íinkj'áíya xuta xi ts'e Ntíaná. B'i kitsú Ntíaná:

Kui nga kama kjahanna
ko ts'intjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'íinkj'áíya xuta xi ts'an.

B'a kitsú ndaha tsa ja kama ndjuúhu xáha Ntíaná nistjin nga kits'innda asunntee. ⁴ At'ahá b'i ts'in tjit'a xujun éhen Ntíaná ngat'a ts'e nistjin xi yatuu: Nistjin xi ma yatuhu

kama ndjuúhu ngayjee xáha Ntíaná
ko kits'íinkj'áíya.

⁵ Ko b'a tá títu ya:

Najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'íinkj'áíya xuta xi ts'an.

⁶ Kui b'a maha, ndyjat'a sa xuta xi kjuas'en yo. At'ahá xi tjun kis'enijmíhí én nda tsuhú Ntíaná najmi kint'é'één, kui nga najmi jas'ehe yo. ⁷ Ko kui nga tá y'éjnahá ngáha Ntíaná kj'ái nistjin, kui xi nd'ai. Askahan nga ja j'a nkjin nú, kits'ínkinchjá David nga b'i kitsú xi nkú nga ts'in ja kab'et'á ei:

Tsa nd'ai kúinú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo anímanuu.

⁸ At'ahá tsa Josue kitsjáha xuta xu'bo nga incha ts'íinkj'áíya, najmi tjín xi nkú ts'in kj'ái nistjihin tá k'uéjña ngáha Ntíaná. ⁹ Kui kjuaha nga tjíña sa nga ts'íinkj'áíya xuta xi ts'e Ntíaná xi nkú ts'in kits'íinkj'áíya Ntíaná nistjin xi yatuu.

¹⁰ At'ahá xi kjuas'en má nga tsjáha Ntíaná nga ts'íinkj'áíya, kui xi ja kama ndjuúhu xáha xi nkú tá ts'in Ntíaná kits'íinkj'áíya nga ja kama ndjuúhu xá xi kits'in. ¹¹ Kui nga n'ehená nga'yún nga kuitjás'eén má nga ts'íinkj'áíya xuta xi ts'e Ntíaná, tu xi najmi s'ehe ajinná nku xi kujine, tsa b'a tá ts'ín xi nkú nga kits'in xuta xi najmi kint'é'één.

¹² Éhen Ntíaná najmi ni k'ien. Tjihín nga'yún. Kui xi 'yún yjo sa nga ngayjee kicha xi yjo nga jo ngaba. Nga masehen anímaná ko espirítuná fas'enjin nga bateya, ko nga masehen má tjíxanyahá nintaná ko na'yuhu nintaná fas'enjin nga bateya. Base sisin ni xi n'enkjíntak'aán ko xi nkú ts'in tjíya anímaná.

¹³ Najmi tjín ni xi kamanda xi najmi tibe Ntíaná. Tjintu chji chji. Najmi tjín ni xi tjintu'máha xi tjíhín nga n'ekjas'eheén kuenta.

B'i ts'in tís'ejña chji nga Jesu xi nda na'mi títjunná

¹⁴ Kui nga tjíhín nga tu nku ndjáhá kúinchajihinná xi s'ejinná. At'ahá tjíñaná nku nda na'mi títjun chánka xi tsichu ndjiojmi ján, kui xi Jesu Ntíhí Ntíaná.

¹⁵ Ko Nda na'mi títjunná, kui xi mahá base nimaná nk'ie nga najmi ndjá tjíyaná, at'ahá ko tá kui tá kichjut'ayák'un xi nkúhu ná, tunga ndahá ichí najmi kits'in ngatitsun. ¹⁶ Kui nga najmi tu jo jan kas'eyahaná nga kfink'úhuún Ntíaná xi batéxumaná ko xi tjíhín kjuanda, tu xi b'a ts'in kama nímahá rá ná ko sakúná kjuandahá xi kuásinkoná nistjin nga un skuená.

5

¹ Ajihin xuta chj'ajin ngayjee xi ma nda na'mi titjun ko 'bai xaha nga kui xi tsjen titjuhun xuta nginkun Ntiana, tu xi tsjaha chje ko ts'ink'ien chu tu xi kama ndyjat'aha ngatitsuun. ² Be xi nku ts'in base nimaha xuta xi machjehen nga sakuyaha ko xi kindyjajihin, at'aha nda na'mi titjuun ta xutaha niu. ³ Kui nga machjehen nga ta tsjaha chje xi ts'e tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuun, xi nku ts'in ta tsja chjehe xuta naxinantoo.

⁴ Nk'ie nga b'i tsu xa xi ts'in joo, najmi kui b'et'a xa suba yjoho. Ntia nina tsja xa xu'bi, xi nku ta kamat'ain Aaron nistjin nk'ie. ⁵ Cristo bi, nk'ie nga kama nda na'mi titjun, najmi kui suba ts'asje nk'a yjoho. Ntia nina xi b'a kits'in. B'i kitsuhu:

Ji xi Ntina,

an xi tsichu ma Na'mihi.

⁶ Ko b'i ta ts'in tjt'a ya ehen Ntiana:

Ji xi nda na'mi tu nk'ehé ni.

B'a ts'in tjina xahi

xi nkuhu xa xi ts'e nda na'mi Melkisedec.

⁷ Nk'ie nga y'ejna Cristo asuntei, animaha ngjik'aha ra nga kinchjako Ntiana ko kikanindzjo ntankun. Tsankihi Ntiana nga ts'inkj'a t'axihin ngabayoo, ko tsasinju Ntiana ni xi kitsu at'aha tu xi kits'inkjas'ehen ra yjoho Ntiana. ⁸ Ndaha tsa kui xi Ntini Ntiana, tunga j'ajihin kjuanima. B'a ts'in kiekehe ni xi 'mihí nga nuu'yá'één. ⁹ Ko nk'ie nga ja kama xi tjihin nga kama, tsichu ma xi tu nkjehé ni ts'ink'anki ngayjee xuta xi kuint'el'ehen. ¹⁰ Ko Ntiana kits'in maha nda na'mi titjun nga kitsjaha xa xi tjehe ra Melkisedec.

B'i ts'in tis'ejna chji nga tjihin nga kfinndjuka xi s'ejinna

¹¹ Ngat'a ts'e ni xu'bi tin nkjun sa ni xi kuixin kai, tunga 'nihí tin nga k'uejna chjihí, at'aha ja najmi ta kitsa mankjihinnuu. ¹² Ja ní nd'ai tjihin nga kamo ja maestru kai, tunga tu yje machjen sahanuu xi kuakuyanuu nku niya sa ni xi tjun binchiyaa ehen Ntiana. Jun ja ta tsichu ma ngahanu xi nkuhu ntinta xi machjehen ntachiki. Kui xi najmi nichine nda machjehen. ¹³ Ngatenteé xi baki, kui xi ntinta ko najmi kjee be má nihi xi naxu nginkun Ntiana. ¹⁴ Tunga nichine ndog, ja xi choo ma kjine. Kui xi ts'inchjen tehente kjuankjintak'uhun ko mankjihin má nihi xi nda ko má nihi xi najmi nda.

6

¹ Kui b'a maha, ja kuichu chuba nga k'uentaá ni xi tjun binchiyaa Cristo, tu xi tu nku kfinndjunaa ni xi ndyjat'ana nga chaá. Najmi chubaha nga ta sakuya ngahaná nga kfinchj'a ngaha ra animana, ko tsa ta sakuya ngahaná nga k'uentaá ni ch'onk'un xi ngabayoo fikona, ko tsa tu nku sakuyahaná nga s'ejinna Ntiana, ² ko ni xi ts'e nga mjenée ntsaa xinkia nga satentaá, ko nga ni xi ts'e nga kuichu nistjin nga kjuaiya ngaha ra xuta ngabayoo ko nk'ie nga kuasehe Ntiana mí nihi xi kits'in nga nkunku xuta. ³ Mjeni kuakuyaihi ni xi ndyjat'anuu. B'a n'ei tsa Ntiana tsjanteni.

⁴ Xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntiana ko kits'intsojin ni xi tsjana Ntiana, ko ta kisakut'aha Espirituhu Ntiana, ⁵ ko kits'intsojin en ndaha Ntiana ko nga'yuhun Ntiana xi kama chji askahan, ⁶ tsa k'uejna ni xi ts'e Ntiana xi ja kikjut'a ngayjee ni xu'bi, najmi ta tin xi nku ts'in kama tsetse saha, tsa ngjuaikj'a ngaha ra animaha. At'aha ta kuihi kuenta ts'e suba tincha fat'a kruu xi ma jo niya ngaha Ntini Ntiana ko tftsante nga tchajnuha Ntini Ntiana.

⁷ B'a maha xuta xi yjanki Ntiana, xi nkuhu t'ananki xi nkjin niya b'anehe ts'i. Tsjaha chan xi kjine xi ts'inxasun t'anankiu, ko Ntiana nda ts'inko t'anankiu.

⁸ Tunga t'ananki xi tu jñáhá tsjá kō na'yá, ndaha tsa ts'ú b'anehe, kui xi najmi chumi ni chjǐhī rā kō ni xi najmi nda nginkun Ntíaná bichú ma. Kui xi sakúhu nga kuiti.

⁹ Kō máha jun, já nts'e xi tjonj, ndaha tsa b'a ts'ín tichubai, behe tak'uin nga jun xi sakúnuu ni xi 'yún nda sa. Kui ni xi y'aha rā nga k'uankiá. ¹⁰ Kixi ts'ín Ntíaná kō najmi ts'inchaya ni xi kin'o kō xi nkú ts'ín tsakuchjúu nga tjonuu Ntíaná nk'ie nga nda kin'ekoo xutá xi ts'e nistjin nk'ie, xi nkú nga tá tín'o santaha nd'ai.

¹¹ Mjenj nga tu nkú b'a n'enú santaha nistjin xi fekuu tu xi sakú kikjihinnuu ni xi tichuyóho. ¹² Najmi mjenj tsa kama ts'o. Tu sa ní b'a tá n'oo xi nkú nga incha ts'ín xi sakúhu ni xi kitsúhu Ntíaná nga tsjáha. Kui xutaha xi tu nkú s'ejhín rā Ntíaná kō mahā kuyá.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga ts'ín Ntíaná ni xi tsu

¹³ Nk'ie nga kitsúya títjun Ntíaná ni xi tsjáha Abraham, tá y'ejña nga ts'íntjusun ni xi kitsú. B'a kits'ín at'aha najmi tǐjín xi 'yún chánka sa, tsa kui xi ts'íntjie nga ts'íntjusun ni xi kitsú. ¹⁴ B'i kitsú Ntíaná: "An ts'ian nga nda kamat'ain kō an ts'ian nga ntje xi s'ehi 'yún nkjin kama." ¹⁵ Kikuyá k'uk'un Abraham kō kui nga kits'ínkjáihín rā ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha.

¹⁶ Xutá, tu xi chaha rā nga ts'íntjusun ni xi tǐb'enda, nku xi 'yún nk'a tjen nga kui ts'ínkie nga ts'íntjusun éhen. B'a ts'ín najmi tá s'ehe én. ¹⁷ Kui nga y'ejñaha Ntíaná nga ts'íntjusun ni xi kitsú, at'aha kama mjehe nga skué sisihin xi ts'ínkjáihín ni xi kitsúya títjun nga tsjáha kō nga najmi ts'ínk'óntjaiya éhen.

¹⁸ Ntíaná najmi mahā b'anachā. Kui nga nga joo ni xi kitsúhu Ntíaná najmi mahā b'óntjaiyaha, kō kui niu xi tsjá nga'yúnná ñá xi kich'aá ni xi kik'inná nga n'ekjáihín. ¹⁹ Nk'ie nga b'a ts'ín tichuyáhaá ni xi tsjáná Ntíaná, tísasjña ntsjan ntsjan animaná nga tíma 'yún tak'un xi jas'en santaha ante xi 'yún nkjúhun ninku xi síjña ndjiojmi já. ²⁰ Yo má nga jas'en Jesu ngajoná, nga ngji títjunná. Kō kui xi tsichu ma nda na'mi títjun xi nkú ts'ín tjeheh rā Melkisedec. Najmi ma feya xáha.

7

B'i ts'ín tís'ejña chji xáha nda na'mi Melkisedec

¹ Melkisedec, kui xi kama nda reihī nanki Salem kō nda na'mi xi kits'ínxát'aha Ntíaná, Ntíaná xi tǐjña nk'a já. Nk'ie nga ja tǐk'óya ngáha Abraham nga kits'ín nganaha já rei xi ngji kjánko, as'ai Melkisedec ngjikj'á niyáha kō nda kinchjane nginkun Ntíaná. ² Kō Abraham tá kitsjáha nku tǐkjá ngayjee ni xi kisakúhu.

J'áin Melkisedec, kui xi tsuhu rā "nda rei xi xaxu ts'ín". Kō nda reihī Salem, kui xi tsu ngáha rā "nda reihī kjuajyu". ³ Najmi yaha má nibaha rā. Najmi kis'ehe na'mi kō naa kō ntje chá. Kui xi najmi kitsin kō najmi k'ien, nda na'mi xi nkú nga ts'ín nda na'mi Ntǐhī Ntíaná. Najmi mahā feya xáha.

⁴ Chasoo xi nkú ts'ín 'yún chánka Melkisedec. Santaha ntje cháná Abraham kitsjáha nku tǐkjá ni xi kisakúhu nga ngji kjánko já rei. ⁵ Tǐj't'a kjuatéxumaha Moise nga já na'mi xi y'aha rā ntjehe nda na'mi Levi tǐhín nga ts'ínkjáihín nku tǐkjá ni xi sakúhu xutá, ndaha tsa xinkjín maha xinkjín, at'aha nkúhú ntjehe Abraham y'aha rā.

⁶ Tunga Melkisedec xi najmi ntjehe Levi y'aha rā, kui xi kits'ínkjáihín nku tǐkjá ni xi kisakúhu Abraham kō nda kinchjane nginkun Ntíaná Abraham, nda xi Ntíaná kitsúya títjuhun ni xi tsjáha. ⁷ Kō tǐjña chji chji nga 'yún chánka sa xi nda nchjane xinkjín nginkun Ntíaná nga xi nda chubantjái.

⁸ Nk'ie nga nku t'kjá t'oon ts'ínkjá'hin já ná'mi xi ntjehe Levi y'ahá rá, a xutahá xi ts'ínkjá'hin kui niu, xi ndyjun nkiní kuayá. Tunga ngat'a ts'e Melkisedec b'a títu éhen Nt'ianá nk'ie nga kui najmi k'ien. ⁹ Kó nk'ie nga Abraham kitsjá'ha Melkisedec nku t'kjá ni xi kisakúhu, ma b'a bixiáán nga kó Levi kít'sjá, ndaha tsa Levi xi askahan ts'ínkjá'hin nku t'kjá ni xi sakúhu xutá. ¹⁰ B'a t'jín k'já'hin at'ahá Levi t'jínajin sa yjonintehe Abraham nistjin nga j'aikj'á niyá'ha Melkisedec, at'ahá yaá nga Abraham xi ntje chá'ha Levi.

B'i ts'ín tís'ejña chji á nku ndá ná'mi títjun tsetse kamachjéhen

¹¹ Xutá Israel kits'ínkjá'hin kjuatéxumaha Nt'ianá nk'ie nga t'jínhin xá já ná'mi xi y'ahá rá Levi. Tunga najmi tsichukjuahá rá xá'ha já ná'mi xu'bo nga ts'ín nga kama xutá xi t'jínhin nga kama. Kui kjuaha kamachjéhen nga j'aihi kj'ái ndá ná'mi xi kik'áihí xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, najmi xi nkúhu xi ts'e Aaron. ¹² Kui nga tsa t'f'óntjaiya xá'ha já ná'mi, tá t'jínhin nga tá n'ek'óntjaiya kjuatéxuma xi y'ahá rá Moise.

¹³ At'ahá xi títu éhen Nt'ianá ei, xi k'uáihí xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, kui xi y'ahá rá kj'ái ntjehe xutá Israel má nga najmi kjee bitjujin ndaha nku ndá ná'mi. ¹⁴ T'jíná chji chji nga Ndá Nt'ianá Jesucristo ntjehe Juda nibahá rá, ntje xi najmi kits'ínkjó Moise nk'ie nga kinchjá nga s'e já ná'mi.

¹⁵ 'Yún t'jíná chji chji sa ni xi t'ichubayaá ei. At'ahá ndá ná'mi tsetse xi j'ai b'a t'jín xá'ha xi nkúhu xi ts'e Melkisedec. ¹⁶ Najmi kik'ái xá'ha xi nkú ts'ín t'jíná kjuatéxuma xi tít'suya má ntje chá'ha n'bahá rá já ná'mi. Kik'ái xá níhí at'ahá t'jínhin nga'yún nga t'jíná t'k'un s'ín. Najmi mahá 'me.

¹⁷ At'ahá b'i ts'ín t'jít'a má nga t'ichubanijmíyaha:

Ji xi nku ndá ná'mi santaha tú nkjéhé ni.

B'a ts'ín t'jíná xá'hi

xi nkúhu xá xi ts'e Melkisedec.

¹⁸ Kui b'a maha, tsichukjet'aha kjuatéxuma chóo, at'ahá najmi kis'ehe nga'yún kó najmi tsasinkoná. ¹⁹ At'ahá najmi kamahá kjuatéxumoo nga ts'ínhin nga kama xutá xi t'jínhin nga kama. Tunga nd'ái 'yún nda sa ni xi t'ichuyáá xi ts'jáná Nt'ianá, kui nga t'ibichúk'un tiñahá ráá Nt'ianá at'ahá kui ní t'ichuyáá.

²⁰ Nk'ie nga kama ni xu'bi, Nt'ianá kik'jinhin y'ejña nga kuitjusun. ²¹ At'ahá nk'ie nga kik'ái xá'ha já ná'mi xi ntjehe Levi nibahá rá, najmi Nt'ianá kik'jin y'ejña. Tunga ngat'a ts'e ndá ná'mi xu'bi, Nt'ianá kik'jinhin y'ejña nga kuihí xi kama ndá ná'mi. At'ahá b'i ts'ín t'jít'a má nga b'a kik'ihin:

Nt'ianá y'ejña nii.

Najmi ts'ínjino éhen nga b'i kitsú:

“Ji xi nku ndá ná'mi tú nkjéhé ni.”

²² Kui nga Jesu kits'ínhin nga nku ni tsetse y'éndako ngá'ha Nt'ianá. 'Yún nda sa kjuá tsetse xu'bi nga kjuá xi chóo.

²³ Nkjin nkjún kama já ná'mi xingisoo at'ahá ngabayoo y'échjaha nga ngjuaindjuko xá'ha. ²⁴ Tunga má'ha Jesu, najmi kfét'a xá'ha at'ahá t'jíná t'k'un s'ín. ²⁵ Kui kjuaha nga maha rá ts'ínk'anki síhin xi f'aik'úhün Nt'ianá tú ngat'aha ni xi kits'ín, at'ahá kui xi t'jíná t'k'un tú nkjéhé ni kó bankintjái xutá xi ts'e.

²⁶ At'ahá machjénná nku ndá ná'mi títjun xi nkúhu xu'bi, nku xi je, xi najmi n'enijéhe rá tsa mí nihi, xi najmi chuntí, xi najmi kin'engujihin já ngatitsupun. Kui xi n'etsjohó ndjiojmi ján. ²⁷ Kui xi najmi t'jínhin nga xkí nistjin tjun tsjá chje tú xi n'endyjat'ahá rá ngatitsuhün kó askan ngá'ha tú xi n'endyjat'ahá rá ngatitsuhün xuto, at'ahá b'a incha ts'ín já ná'mi xingisoo. Nkúhú niyá kitsjá s'ín chje nk'ie nga kits'ínkjas'en yjohó. ²⁸ Kjuatéxumoo já ná'mi títjun xi yjoninte

y'a kitsjá xáha, tunga askahan nga kitsjá Ntíaná kjuatéxumoo, as'ai y'éjña nga kitsjá xáha Ntíhi. Kui xi kin'e ma xi tjihin nga kama. B'a kik'ie sín.

8

B'i ts'in tís'ejña chji xáha Jesu ndjiojmi ján

¹ Nd'ai tíjñaná nda na'mi títjun xi b'a tjin xáha, kui xi Ntíaná kitsjáná. Ngjik'iejñat'aha Ntíaná má tibatéxuma ndjiojmi ján. Kuihi ni xu'bi xi mjeni nga choo. ² Kui xi tjihin xá ante xi 'yún nkjún, ante xi tijná aya ninku najyunte xi kui kikjin. Kui xi Ntíaná kits'innda, najmi xuta.

³ Má xi kui xáha já na'mi títjun? Chje tsjá ko ts'íink'ien chu xi f'aiko xuta. Kui nga Jesucristo ta tíjñaha ra chje xi tsjáha. ⁴ Tsa ni xi k'úejñaha ei asunntei, najmi ka ma ra nda na'mi kai, at'aha ja tjin já na'mi ei xi tsjá chje xi nkú ts'in tjit'a kjuatéxumoo.

⁵ Ninku ni'ya najyunte xi kui kikjihin nk'a ján tijná. Kui nga xi tíjñaha ei, kui xi ma joho. Yo má nga ts'ínxá já na'mi xi tjin asunntei. Ko yaá ni xu'bi at'aha nk'ie nga ts'ínnda Moise ninku najyuntee, Ntíaná b'a kitsúhu: “Nda nda chajei. B'a n'ek'íe sisin ngayjee xi nkú tjin xi tsakuhu nga tsichuk'unní asunntu tjemnkíu.” ⁶ Tunga nd'ai 'yún nda sa xá xi kik'aihi Jesucristo nga já na'mi xi tjin asunntei. Kui xi kits'inchjehen Ntíaná nga y'éndako xuta ni tsetse xi 'yún nda sa, at'aha Ntíaná kitsúya títjun ni xi 'yún nda sa xi tsjáha xuta xi ts'e.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi y'enda tsetse Ntíaná

⁷ Tsa najmi chumi nihi xi kindyjat'aha ni xi tjun y'éndako Ntíaná xuta, najmi kamachjén xi ma joho kai. ⁸ Tunga najmi kisasihín ra Ntíaná ni xi kits'in xuta xi ts'e. B'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná:

B'i kitsú Ntíaná: Kuichú nistjin,
nga k'uendáka nku ni tsetse
xuta Israel ko xuta Juda.

⁹ Ko ni tsetse xi tixian nga k'uendá,
najmi b'a joyaha xi nkúhu xi y'endáka ntje cháha,
nga jak'a ntsja nga kik'onsje ante Egipto.
At'aha najmi ndjá tsinchajin ni xi tjun y'endáka,
kui nga kits'in nga maha ra.

¹⁰ Kuichú nistjin nga kuihi ni xu'bi
xi k'uendáka xuta Israel.
Kuejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,
ko ta k'uet'á asun animaha.

An xi kama Ntíaha,
ko kui xi kama xutana.
¹¹ Najmi ta b'i ngján kuakúyaha ra já nts'e,
ko ta ndaha xinkjín,
tsa tu xi skuéhe nga an xi Ntíaha.
At'aha ngatentee skuena,
xi 'yún ndyjaha ko santaha xi 'yún cháha.

¹² An ts'inndyjat'aha ngatitsuhun,
ko najmi ta ts'inkj'áitsjehenna jéhe.

¹³ Nk'ie nga Ntíaná tít's'inkjó ei nga nku ni tsetse tíb'énda, kui xi tsuhu ra nga ja chá xi tjuun. Ni xi ja chá xi najmi ta ndaha, kui xi ja najmi ta tse kamaha ra ma.

9

B'i ts'in tís'ejña chji xi nkú chjun nínku najyuntee

¹ Ni xi tjun y'enda Ntíaná kitsúya xi nkú ts'in tjihin nga n'etsjoho, tunga asunnteihí kisasínjña ante nkjún xi má nga n'etsjoho. ² B'i ts'in kin'enda nínku najyuntee. Ante xi tjuun, kui xi kik'in ante nkjún. Yo kisasínjña nd'í setiu ko kis'ejña yámixa xi s'entusún nínkuan chje.

³ Ko ante xi tíjña astun najyun xi ma joho xi tjenchja aya nínku najyuntee, kui xi kik'in ante xi 'yún nkjún. ⁴ Yo kis'ejña nachan chje toonsine xi má nga s'etsun ni xi sinjne. Ko yo ta kis'ejña kaxa tsje xi kjiynuyjehe toonsine. Kui xi bakúchji nga Ntíaná y'éndako nku ni xuta xi ts'e, ko aya kaxo kisasínjñaya chutsín toonsine xi má nga kis'eya nichine mana, ko ta kis'ejñaya yánisehe Aaron xi kitjuhú nts'én, ko ndjiote xi jtít'a kjuatéxumo. ⁵ Asun kaxo kis'entusún jo xi yjaha tsjanka. Kui xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná ko kitsjennéhe tsjankaha ante xi má nga Ntíaná kikjéxin jéhe xuta. Ngat'a ts'e ni xu'bi najmi machjéhen tsa 'yún tse chubanijmíyaa nd'ai.

B'i ts'in tís'ejña chji xá xi kis'ehe nínku najyuntee

⁶ B'a ts'in kis'enda ni xu'bi, as'ai fas'en tehente já na'miu ante xi tjuun nga ts'íntjusun xáha. ⁷ Tunga máha ante xi ma joho, nku tutuhú nda na'mi títjuun fas'en yo. Nku niyá fas'en xki nú. Ko nk'ie nga fas'en yo, tjihin nga nguajiko jní tu xi tsjáha chje xi k'úechji ngatitsuhun ko ngatitsun xi tu ndyjehé ra kits'in xuta. ⁸ B'a ts'in bakúchjihi Espirituhú Ntíaná nga nk'ie nga tíjña sa nínku najyuntee xi tjuun, najmi kjee yaha niyá xi bichú ante xi 'yún nkjún.

⁹ Ngayjee niu bakú chubayaná xi nkú ma nd'ai. At'aha chje ko chu xi n'ek'ien najmi mahá b'eya xi nkú ts'in tjihin nga s'eya kjuankjintak'uhun xuta xi kui nií ts'íntsjokoho ra Ntíaná. ¹⁰ Najmi mahá b'a ts'in niu at'aha ni xi títsuhú kjuatéxuma xu'bo xi tu a tjent'ahá, tu ni chinehé y'aha ra ko ni xi s'i ko nga kj'ai kj'ai ts'in ts'in je yjoho xuta nginkun Ntíaná y'aha ra. Kui xi n'etjusun santa nkúhu nga kj'ai k'uéjña ngáha Ntíaná.

B'i ts'in tís'ejña chji ni xi kits'in jníhi Jesu

¹¹ Tunga ja j'ai Cristo ko nd'ai kui xi nda na'mi títjun xi bangisjainá ni xi nda kjuaxi. Kui xi jas'en nínku najyuntee xi 'yún nda sa ko xi nda kikjin, xi najmi xuta kits'ínnda. Kui xi tshuh ra nga najmi asuntee y'aha ra. ¹² Nkuhú niyá jas'en ante xi 'yún nkjún. Najmi jníhi chutentsu ngjiko yo ko ta ndaha jníhi ntí turu. Jní xi ts'e ní ngjiko. B'a ts'in y'échjintjai síhinná.

¹³ Jníhi turu ko jníhi chutentsu ko nasuhu ntí turu xi kití, kui xi saténdzjo-jnúhu xuta xi najmi je nginkun Ntíaná, ko kjuaxi nga b'a ts'in ma jehe ei asunntej. ¹⁴ Tsa ni xi b'a ts'ihin kui niu, ¿a najmi 'yuhún tjín saha nga 'yún jníhi Cristo? Kui xi tíjñajihin Espiritu xi tíjña sín nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu nku chje xi je nginkun Ntíaná. Kui nga jníhi Cristo ts'in jehe kjuankjintak'unna, tu xi najmi ta n'ehená ni xi fikoná ngabaya nga tu sahá tsjénnkihí Ntíaná xi tíjña tík'un.

¹⁵ Kui b'a maha, Cristo k'ienntjáhi xuta ko b'a ts'in kits'in ndáhi ra ngatitsun xi incha kits'in nk'ie nga chjí saha ra ni xi tjun y'enda Ntíaná. Ko Cristo kits'in nga kama chjíhi ra ni tsetse xi y'enda Ntíaná, tu xi xuta xi Ntíaná j'áihin kama ts'ínkjáin síhin ra ni xi kitsúya títjun nga tsjáha.

¹⁶ Xi nkúhu xuta, kintehe ni nga kuayá, b'enda títjun ni xi kama ts'e ntíhi. Tunga najmi kamahá n'ekjáhíhin niu tsa najmi tjun kuayá xi kitsjá niu. ¹⁷ At'aha nístjin nga kuayá xuta xi b'a kits'fun chjíhi ra ni xu'bo, tunga tsa tíjña tík'un sa, najmi kjee chjíhi ra niu.

¹⁸ Kō b'a tā kits'ín Ntíaná. Jní tā y'éndakōho ni xi tjuun. B'a ts'ín kama chjīhī rā kui niī. ¹⁹ B'a kits'ín Moise nk'ie nga kitsúyahā ngayjee xutā nga nkúnkú kjuatéxuma xi tjit'a xujūn kjuatéxumoō. As'ai jak'á jñihī ntí turū kō jñihī chūtentsu. Ntánijua kits'íntjijinkōho kō kitsungijin tsankā xi ni kō yá isopō. Kui xi kits'ínchjén nga tsaténdzjojnúkōho rā jníu xujūn kjuatéxumoō kō tā ngayjee xutō. ²⁰ As'ai b'a kitsú Moise: “Kui jní xu'bi xi tít's'ín nga chjīhī rā ni xi tīb'éndakonuu Ntíaná.”

²¹ Kō Moise tā tsaténdzjojnuhu jníu nínku najyuntee kō ngayjee ni xi n'echjén yō nga n'etsjohō Ntíaná. ²² Xi nkú nga ts'ín tjit'a kjuatéxumoō nga tu xi nku ni kama jehe nginkun Ntíaná, jñihī xi mahā b'a ts'ín. At'ahā tsa najmi ngjuai ndzjo jní, najmi tjin kjuan'endyjat'a.

B'í ts'ín tís'ejña chji nga Jesu kits'ínkjas'en yjohō ngandaná

²³ B'a ts'ín tjihin nga kin'e je nginkun Ntíaná ni xu'bo. Kui niu xi b'éjña chubaya ni xi tjin ndjiojmi ján. Tunga máha ni xi tjin ndjiojmi ján, nku chje xi 'yún nda sa nga xu'bo kamachjéhen nga kin'e je. ²⁴ Cristo najmi ante xi 'yún nkjún xi ntsja xutā kits'ínndakōho jas'en, kō tsa nku xi b'a mama tjin xi nkú nga tjin xi kui kikjin. Ndjiojmi ján ní tsichu kō tijnā nginkun Ntíaná nd'ai ngandaná.

²⁵ Kō najmi jas'en ndjiojmi ján tsa tu xi nkjin niyá tsjáha chje yjohō, xi nkú ts'ín fas'en já na'miu ante xi 'yún nkjún nga xkí nú fas'enko jní xi najmi kui ts'e. ²⁶ At'ahā tsa nkjin niyá jas'en Cristo yō, nkjin rā niyá k'ien kai, b'ahā rā nkúhu nga kamanda asuntee kō santaha nd'ai. Tunga nkuhú niyá tsakúchji yjohō nd'ai, nistjin fekuhu xi kich'aá nd'ai, kō kits'ínkjas'en yjohō xi nkúhu chje tu xi kits'ín t'axihin ngatitsuun.

²⁷ Xi nkú nga ts'ín tijnā nga ngayjee xutā tjihin nga nkuhú niyá kuayá kō askahan chasehe mí nihi xi kits'ín, ²⁸ kui nga b'a tā ts'ín Cristo nkuhú niyá kitsjá yjohō xi nkúhu chje nga kikjexín ngatitsuun xutā. Kō nk'ie nga kj'uai niyá xi ma joho, najmi kj'uai tsa ngatitsuun ts'íimndyjat'a. Xutā xi tókuyá nihi kj'uaikj'á.

10

B'í ts'ín tís'ejña chji nga nkuhú niyá kitsjá Jesu chje tu xi n'endyjat'aha ngatitsuun

¹ Kjuatéxumaha Moise tu 'ya y'ejña chubayahā ni nda xi kj'uai askahan. Najmi kui xi nda kikjiun. Kui nga kjuatéxumoō ndahachí najmi mahā rā ts'íhin nga kama xi tjihin nga kama xutā xi xkí nú f'aik'úhūn Ntíaná nga tā kuihi chje tsjá. ² At'ahā tsa xutā xi chje tsjáha Ntíaná nkuhú niyá kama je kai, najmi b'a tā kuitsuhu kjuankjintak'uhūn nga jé tjehe kō najmi tā tsjáha chje. ³ Tunga chje xi tsjá ní xkí nú, kui xi ts'ínkj'áitsjehēn nga tjihin ngatitsuun. ⁴ At'ahā jñihī turū kō jñihī chūtentsu najmi mahā kjexín ngatitsuun.

⁵ Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi Cristo asuntee, b'í kitsú:

Najmi kin'e mjei chū xi n'ek'ien kō chje,
kui nga nku yjoninte kin'ek'ahaní.

⁶ Najmi kama tsjohi chū xi s'et'íjje,
kō tā ndaha xi n'ek'ien nk'ie nga s'echjí ngatitsuun.

⁷ Kui nga b'a kixihinna: “Á an ei.

Ji Ntiana, jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjei,
xi nkú ts'ín tínchjanijmíyahana xujūn éhin.”

⁸ Títjun b'í kitsú nga kinchja: “Najmi kin'e mjei kō tā ndaha najmi kama tsjohi chū xi n'ek'ien kō chje kō chū xi s'et'íjje kō xi n'ek'ien nga s'echjí ngatitsuun.” B'a kitsú ndaha tsa b'a títu kjuatéxumoō nga xutā tjihin nga tsjá

ni xu'bo. ⁹ Askahan b'i tã kitsú sa: "Á an ei. Jáa tũ xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi." B'a ts'ín kits'ín t'axihin chje xi tjun kits'ínkjó tũ xi y'ejñaha ni xi kitsú askahan. ¹⁰ Kõ at'aha kits'íntjusun Jesucristõ ni xi mjehẽ Ntíaná, kui nga tsichu ma jehená nginkun Ntíaná nk'ie nga nkuhú niyá kits'ínkjás'en yjonintehe xi nkúhu chje.

¹¹ Ngayjee já na'miu xki nistjin ts'ín xá xi kanéhe. Nkjin niyá tũ nku kuihi xáha xi ts'ín nga tsjá chje, chje xi ndahachí najmi maha kjexín ngatitsun. ¹² Tunga Jesucristõ nkuhú niyá kitsjá chje. Kui xi kits'ínndyjajnu ngatitsuhun xutã kõ tũ nkjéhe ni chjihí ra. As'ai ngjik'iejñat'aha Ntíaná. ¹³ Yõ tijnã nga tikuyá santa nkúhu nga k'uéntu Ntíaná xi fi kontraha kinte tsuku. ¹⁴ Nkuhú chje kitsjá tũ xi kamaha xutã xi kikj'áts'e xi tjihin nga kama kõ b'a k'uéntu sín.

¹⁵ Kõ Espirituhu Ntíaná b'ejña chjiná niu nga b'i tsu:

¹⁶ Nk'ie nga b'a kama, títu Ntíaná,
kuihi ni xu'bi xi k'uendákã xutã xu'bo.
K'uejñájian kjuatexumana kjuankjint'ak'uhun,
kõ tã k'uet'á asun animaha.

¹⁷ Kõ b'i tã kitsú:

Najmi tã ts'inkj'áitsjen sahana
ngatitsuhun kõ ni ch'onk'uhun.

¹⁸ Kõ má nga n'endyjat'a ngatitsun, najmi tã n'ek'ien saha chũ nga s'echjí.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga tjihin nga kfinndjukaá ni xi tsjáná Jesu

¹⁹ Kui b'a maha nd'ai, já nts'e, ngat'aha ngabayaha Jesu najmi tã bin-chankjúhun raá yjoná nga kuitjás'eén ante xi 'yún nkjúun. ²⁰ At'aha Jesu kikjex'áná niyá xi f'atikjá najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúun, nku niyá tsetse xi tijnã tk'un. Kui najyuu, kui xi tsuhu ra yjonintehe Jesu. ²¹ Kõ kui xi ndã na'mi k'akuná xi basehe ninkuhu Ntíaná. ²² Kui nga ngayjehe animaná tjink'úhun raá Ntíaná kõ najmi tũ jo jan katumaná nga s'ejinná Ntíaná. At'aha ja kin'e je animaná. Najmi tã chuntí tjiyaha kjuankjintak'unnã kõ ja kin'e chunkõho ntánijua je yjonintenã.

²³ Ndjã tinchajián ni xi tichuyáá, at'aha b'a ts'ín s'ejinnã kõ yaá nga ts'ín Ntíaná ni xi kitsú. ²⁴ Tinchísjai niyáá xi nkú ts'ín b'i ngjáhã kujsínkaá xinkjá tũ xi s'e sahanã kjuatjo kõ nga n'e saá ni xi ndã. ²⁵ Najmi tũ b'ejñaã nga kama ñjakúkaá xinkjá, xi nkú incha ts'ín k'ua. Tũ sa ní b'i ngján tjen nga'yúhuún xinkjá, kõ 'yún b'a n'e saá at'aha tíyáã nga tábichú tiña nistjin nga kj'uaí Nda Ntíaná.

²⁶ Tsa ja yaá én xi naxũ tjin kõ tũ nku tín'enáã ngatitsun, najmi tã tjin saha chje xi k'uaí tũ xi n'endyjat'aha ngatitsunnã. ²⁷ Nku tutuhú nkjúhun kjuã xi n'enã ndyjun nkiní chuyahaã kõ nd'í xi tũ xi 'yúhún xi ts'ínkjekõho Ntíaná xi fi kontraha.

²⁸ Nistjin nk'ie, xi najmi ts'intjusun kjuatexumaha Moise, kui xi najmi ch'a ma nimaha nga n'ek'ien. B'a ma tsa jo kõ tsa jan xi kuitsuya jé xi kits'ín. ²⁹ Tsa b'a ts'ín nkjún tijnã kjuatexumoo, ¿mí ni xi n'ehẽ xi tíasinne Ntíhi Ntíaná? ¿Mí nihi xi n'ehẽ xi tũ a nihi tímaha jní xi y'éndakõho Ntíaná ni tsetse xi ts'ín jehẽ xutã xi b'a tít's'íun? ¿Mí nihi xi kamaha xi ch'on tít'suhu Espiritu xi ts'ínndzjo kjuandaha Ntíaná? 'Yún tse kjuanimã xi ts'ínkjálhín xi b'a ts'íun.

³⁰ Yaá nga b'i kitsú Ntíaná: "Ahán xi k'uasjé chjía, an xi tsjahã chjihí." Kõ b'i tã ts'ín tjit'a ya: "Ntíanã kuasehe mí nihi xi kits'ín xutã xi ts'e." ³¹ ¡Tũ xi nkjúhún tjin nk'ie nga Ntíaná xi tijnã tk'uun ts'ínkj'échjí xi najmi benkjúhun!

³² N'ekj'átsjohõon yjonuu nistjin nk'ie, nk'ie nga as'ai kamankjihínnuu én ndã tsuhu Ntíaná. 'Yún ndjá tsincho nga kin'e chúkjuo kjuanimã xi kisakúnuu.

³³ Tjín nįstjin nga ch'on kik'innu kō kin'e'unnū nginkun ngayjee xutā nantio, kō kj'ai nįstjin ngáha tā kamakōo xutā xinkiu xi b'a tā kamat'ain. ³⁴ Tā kama nįmanū xutā xi kjintuyá'yún kō kin'ekjón nga kichju'ánuu ni xi tjínūu. Tsjō kamanū nga b'a kamat'on at'ahā yo nga ndjiojmi ján tјñānuu ni xi 'yún nda sa xi najmi mahā fe.

³⁵ Tū nkú katuma 'yún tak'unnú Ntíaná, at'ahā tsa b'a n'oo, chánka chjį xi n'ekjōhon. ³⁶ Tјhin nga n'e chúkjuo ni xi tímat'on, tū xi kama n'ehenu ni xi mjehe Ntíaná kō b'a ts'ín sakúhunu ni xi kitsúya tјtjun nga tsjá. ³⁷ At'ahā b'i ts'ín tјt'a éhen Ntíaná:

Ndyja sa íchį nga kj'uaí xi tјhin nga kj'uaí,
najmi tā k'uađdayahā ra.

³⁸ Xutā xi ts'an xi ja naxū nginkán
k'úejña tík'un tū ngat'ahā nga s'ejihįn an.

Tunga tsa nguainjhistun,
najmi tā sasíhinna kui xutō.

³⁹ Ná najmi xutā xi finjihistun nga tífi xi má nga ndyja. S'ejin níná kō tichuhún animaná.

11

B'i ts'ín tís'ejña chji ni xi 'mihį kō nkú tsuhū ra nga s'ejinná Ntíaná

¹ Nk'ie nga s'ejinná Ntíaná, ya kixjá nga n'ekjáihiń ni xi tichuyáhaá kō behe tak'aán nga kjuaxi ni xi najmi tíma chjiná. ² At'ahā kis'ejihįn xutā xi kis'e nįstjin nk'ie, kui nga nda ts'ín incha kichubanįmįyaha.

³ At'ahā s'ejinná Ntíaná, kui nga yahaná nga én xi tsitjuhu ts'a Ntíaná kits'innakōho asunntee kō mankjinná nga ni xi tíyaa kin'endakōho ni xi najmi ma chji.

⁴ At'ahā kis'ejihįn Abel Ntíaná, kui nga kitsjáha ra Ntíaná chje xi 'yún nda sa nga xi kitsjá Cain. At'ahā kis'ejihįn, kui nga Ntíaná b'a kitsúhu nga kui xi nku nda xi naxū kō kits'ínkjáihiń chjehe. Kō ndaha tsa ja k'ien Abel, tunga tábakū chubayaháná xi nkú ts'ín kis'ejihįn.

⁵ At'ahā kis'ejihįn Enoc Ntíaná, kui nga Ntíaná ngjiko tík'uhun ra ndjiojmi ján kō najmi k'ien. Najmi tā kisakúhu, at'ahā Ntíaná jak'ájihįnséhen. Kō kintehe ni nga kichjubé, nda ts'ín kichubanįmįyaha nga kits'ín ni xi kisasíhiń Ntíaná. ⁶ Tsa najmi s'ejihįn xutā Ntíaná, najmi tјń xi nkú ts'ín sasíhiń ra Ntíaná xutā xu'bo. At'ahā xi mjehe kj'uaí'k'un tiñaha Ntíaná, tјhin nga s'ejihįn nga tјña Ntíaná kō nga Ntíaná tsjáha ni xi nda xutā xi bangisjaihį.

⁷ At'ahā kis'ejihįn Noe Ntíaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga Ntíaná kitsúya tјtjuhun ra ni xi najmi kjee ma chji kō kits'inná tsutsu chánkōo nga kits'ínk'anki xutā xi ts'e. B'a ts'ín kis'ejñanehe ra xutā nga kfe, kō kisakúhu Noe nga naxū kama nginkun Ntíaná at'ahā kis'ejihįn.

⁸ At'ahā kis'ejihįn Abraham Ntíaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga kichubaha nga nguai nanki xi ts'ínkjáihiń askahan, ndaha tsa najmi be sisin má nga ngjį nga tsutju. ⁹ At'ahā kis'ejihįn, kui nga y'ejñaha nanki xi kitsúya tјtjuhun ra Ntíaná nga tsjáha, ndaha tsa y'ejña xi nkúhu nku nda xi xin nibáha. Ni'ya najyunte y'ejñayakō Isaac kō Jacob, xi askahan tā ts'ínkjáihiń ni xi kitsúya tјtjuhun Ntíaná. ¹⁰ B'a kits'ín Abraham at'ahā ja tјñajin kjuankjintak'uhun nga nanki xi najmi ndyja k'úejña, xi Ntíaná k'uénda kō ts'ínná.

¹¹ Kō at'ahā kis'ejihįn Abraham Ntíaná, kui nga kik'aihi ra nga'yún nga kamaha na'mi, ndaha tsa ja chá nkjún kō ntį Sara, at'ahā kis'ejihįn nga Ntíaná ts'íntjusun ni xi kitsúya tјtjuhun. ¹² Kui nga nku nda xi najmi tā tјhiń ra

nga'yún yjonintehe, kui xi kis'ehe ntje xi b'a ts'ín nkjin tsichu ma xi nkúhu niñu xi tjín nk'a ján kō xi nkúhu tsumí xi tjín andai ntáchak'uun, kui xi najmi maha s'exki.

¹³ Ngayjee xuta xu'bi incha k'ien nga najmi kits'ínkjáihin ni xi kitsúya tíjuhun Ntíaná nga tsjáha. Tunga incha kis'ejihín ra kō kama chubayahā niu, kō b'a incha kitsú animaha nga kui xi xin incha nibáha kō nga tu tjímasúhún asunntej. ¹⁴ Xi b'a incha tsu, kui xi bakúchji nga nanki xi ts'e tíincha bangisjai. ¹⁵ At'aha tsa tu nku kama bahá ra má nga incha nibaha, kik'óya ra ngáha kai. ¹⁶ Tunga kama mjehé ra nku ante xi 'yún nda sa, kui xi tjíña ndjiojmi ján. Kui nga najmi ma subaha ra Ntíaná nga ya nga kui xi Ntíaha xuta xu'bo, at'aha Ntíaná ja y'éndaha nku nanki.

¹⁷ At'aha kis'ejihín Abraham Ntíaná, kui nga kitsjáha Isaac xi nkúhu tsa chje nk'ie nga kikjut'ayák'uhun Ntíaná. Kama k'un nga xi nkúhu nku chje tsjá ntí nku tutuhu, ndaha tsa ntíu kinchjajin Ntíaná ¹⁸ nga b'i kitsúhu: "Isaac y'aha ra ntje xi s'ehi." ¹⁹ B'a kitsú Abraham nga Ntíaná tjíhín nga'yún xi má nga ts'ínkj'áya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nga kisakú ngáha ra ntíhi xi nkúhu tsa j'áya ngáha ra.

²⁰ At'aha kis'ejihín Isaac Ntíaná, kui nga nda kinchjanehe Jacob kō Esau nginkun Ntíaná nga kitsúyaha ni xi kama askahan.

²¹ At'aha kis'ejihín Jacob Ntíaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, nda kinchjane nginkun Ntíaná nga nkúnku ntíhi Kuse. Kits'íntsjohō Ntíaná nga y'a'yúhún kō ya yánisehe nga tsisintjen.

²² At'aha kis'ejihín Kuse Ntíaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, kitsúya títjun nga kuichú nstjin nga kuitju xuta Israel ante Egipto kō kitsúya xi nkú n'ehe nintaha.

²³ At'aha kis'ejihín xi cháha Moise Ntíaná, kui nga kingjáña 'maha ntíu jan sá tjíhín nk'ie nga kitsin, at'aha incha kikié nga tsjo tjín ntíu kō najmi kitsankjún kjuatéxuma xi kitsjá nda rejhi Egipto.

²⁴ At'aha kis'ejihín Moise Ntíaná, kui nga najmi kits'ín yuhu nga ntíhi takjíhín nda faraon k'úhín ra nga ja kama chá. ²⁵ Kama mje níhi nga ta sakút'aha kju'a'un xi tíbehe xutaha Ntíaná kō najmi nga ts'íntsjojin kutju kjuatsjo xi tsjá ngatitsuun. ²⁶ Kits'ínkjink'un nga 'yún chjí saha ra kjuanima xi sakúhu nga kjuanchiná xi tjín ante Egipto, at'aha kikuyáha chjí xi ts'ínkjáihín askahan. Ta kuihi kjuanima xi akahan sakúhu xi ts'ín nibá Ntíaná ngajoho.

²⁷ Kō at'aha kis'ejihín Ntíaná, kui nga tsitjuhu ante Egipto kō najmi kitsankjún kjuakjahan nda rej. Najmi kits'ínkjehe k'un, at'aha b'a kama xi kikié Ntíaná xi najmi ma chji kamaha. ²⁸ Kō at'aha ya kis'ejihín Ntíaná, kui nga ts'asjehe S'í Pascua kō kitsákjua nga jní n'ek'ikoho ankjuaha ni'yaha xuta Israel, tu xi ntítsje xi ts'ínk'iehen ntí tjuhun xuta Egipto najmi ts'ínk'oho ntí tjuhun xuta Israel.

²⁹ At'aha kis'ejihín xuta Israel Ntíaná, kui nga j'atikjáha Ntáchak'un Niú xi nkúhu tsa nanki kixi. Tunga k'ienjinttáhá já jun Egipto nk'ie nga kama mjehe nga b'a ta incha ts'ín kō kui.

³⁰ At'aha kis'ejihín xuta Israel Ntíaná, kui nga tsixuntuhu xjóho nanki Jerico askahan nga y'emandai xuta Israel yō yatu nstjin tjíhín. ³¹ At'aha kis'ejihín naská Rahab Ntíaná, kui nga najmi k'iehen xi nkúhu xuta xi najmi kint'é'én, at'aha nda ts'ín kits'ínkjáihín já jun Israel xi tsichukase maña yō.

³² ¿Kō mí nihi xi xín sa? Tse nkjún ngjuaikona tsa kuinchjanijmíyahana nda Gedeon, nda Barak, nda Sanson, nda Jefe, nda David, nda Samuel kō já profeta.

³³ At'aha kis'ejihín Ntíaná jóo, kui nga tjín xi kits'ín nganaha ra já rej, kō nga

nda tsatéxumaha xuta xi ts'e, ko nga kits'ínkjáihin ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha, ko nga kits'ín nganaha xoo, ³⁴ ko nga kits'ínk'ienya nd'í xi tu xí 'yúhún, ko nga tsitjunkihi yjohó nga kis'ehe kicha, ko nga kitsjá nga 'yúhún yjohó ndaha tsa najmi ta chúkjuaha ra, ko nga ndjá ts'asje yjohó nga kikján, ko nga tsanka tjenni já jun kontraha.

³⁵ Kis'e jminchjín xi kits'ínkjáin tík'un ngáha ra xuta xinkjín xi ja k'ien. Ko tjín ngá xi un kikiehe nga k'ien, at'aha ante xi 'yún nda sa nga kj'uaíya ngáha ra mjehe. Kui nga najmi kits'ín yuhu nga ts'íihin ni xi kik'ihín tu xi kama ndáihí ra kai. ³⁶ Ko ta tjín xi kichajnuha ko kis'ehe, ko santaha kis'e'yún ko kis'entuyá'yún.

³⁷ Ko tjín xi ndjio kis'ehe, ko xi kicha'yá kitikjáha, ko xi kicha ndju kin'ek'ienkoho. Ko tjín xi y'emasún nga chuba kingjahá tjabaxíhin chutsanka ko xi ts'e chutentsu. X'an y'entu, ko kitsjennkí uncha, ko kin'e'uhún. ³⁸ Y'emasún nanki kixiu ko ajin asunntu tjenki. Y'entuyá tixa ngijoo ko tixa xi ya t'anankiu. Xuta xu'bi, kui xi 'yún nda kama nginkun Ntíaná. Asunntee najmi tjeheh ra xuta xu'bi.

³⁹ Nda ts'ín kichubanjimíyaha ngayjee xuta xu'bi at'aha kis'ejihin Ntíaná, tunga najmi nistjihin kisakúhu ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha. ⁴⁰ B'a kama at'aha kits'ín kuentaná Ntíaná. Najmi kitsjá nga nkúhú kui xuta xu'bo kama xi tjihin nga kama. Kama mje nihí Ntíaná nga ta nja ta nja kamakaá xuta xu'bo xi tjihin nga kamaá.

12

B'i ts'ín tís'ejña chji nga Ntíaná ts'ínk'a niyá xi tjohó

¹ Kui b'a maha, kitsendáihiná xuta xi bakú chubayaná xi nkú ts'ín kis'ejihin Ntíaná. Kui nga t'entu t'axíhinná tu mí nihí ni xi ts'ín'áiná ko ngatitsun xi mjehe k'ojennkiná, ko tjen nga'yúhuún yjoná nga kfin jahaná má t'bankiaán. ² Nkúhú Jesu xi n'esihíin. Kui xi kik'atuts'íihin nga s'ejinná ko ts'ín nga s'ejinná xi nkú ts'ín tjihin nga s'ejinná. Kikie títjun kjuatsjo xi sakúhu ko kui nga kits'íhin nga'yún nga k'ient'á kruu ko najmi nkjún kamaha ngat'aha kjuasuba xi kisakúhu nga b'a ts'ín k'ien. Ko askahan y'ejnat'aha Ntíaná má nga batéxuma.

³ Chase chubayohoo Jesu xi 'yún nkjún kits'ín chúkjuá nk'ie nga kitsúynu kitsút'aha já ngatitsuun. Chase chubayohoo, tu xi najmi kfentahanuu ko kfehe ra tak'un. ⁴ Tíbxkjanqoo ngatitsuun, tunga najmi kjehé sakúnuu ngabaya nga b'a t'ín'o.

⁵ Ko ja kin'echayo én xi tsjáníyanuu, xi títsuya nga jun xi ntíhi Ntíaná. At'aha b'i ts'ín tjit'a:

Ji ntína, najmi tu tohón mahi
éhen Ntíaná xi ts'ínk'a niyáhi,
ko najmi tu n'ekjehi tak'uin
nk'ie nga ndjá kuinchjakohi.

⁶ At'aha Ntíaná ts'ínk'a niyáha xi tjohó,
ko bjáha ngatentee xi bichú ma ntíhi.

⁷ N'echújuo nk'ie nga ts'íink'a niyánuu Ntíaná, at'aha Ntíaná títs'ínkonuu xi nkúhu ntíhi. Ngatentee xi tí'mi na'mi ts'ínk'a niyá ntíhi. ⁸ Tunga tsa najmi ts'íink'a niyánuu Ntíaná xi nkú ts'ín ts'ínk'a niyá ngayjee ntíhi, tu a ntínú ma, najmi ntí kikjihin jun.

⁹ Nk'ie nga ndyjaná, na'miná xi tjín ei asunntei ts'ínk'a niyáná ko yankjáán. ¿Nkú ts'ín najmi 'yún kuínú'yá'éhen raá Na'miná xi tíña ndjiojmi ján ma, tu

xi sakúhuna nga kuñtsuba tík'uhunná? ¹⁰ Najmi tu xí tsehé ts'ínk'a niyáná na'miná. Ts'ín xi nkú ts'ín ma chubayaha. Tunga nk'ie nga Ntíaná ts'ínk'a niyáná, ngandaná b'a ts'ín, tu xi b'a ts'ín ta je kamahaná xi nkuhu kui. ¹¹ Kjuaxi nga najmi tsjo maná nk'ie nga tjín xi ts'ínk'a niyáná. Ma un níná. Tunga xi b'a ts'ín 'bai niyáha, kui xi askahan b'ejñajin kjuajyu ko be xi nkú ts'ín naxu fiko yjoho.

¹² Kui b'a maha, n'ehenu nga'yún. Tjen nga'yúhun ruu yjonuu. ¹³ Niyá xi naxu tjen tankíno, tu xi kamandaha tsuku xi nimat'a ko najmi ta ts'ónki saha.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga najmi kfi t'axihín Ntíaná

¹⁴ Tinchísjo nga kas'ekonuu kjuajyu ngatentee xuta ko nga kjuaje tintsubajiun. At'aha xi najmi tjñajin kjuaje, kui xi najmi skué Ntíaná. ¹⁵ Nda nda chasoo nga najmi tu kas'e ajinnuu nku xi najmi ts'ínkjáihín kjuandaha Ntíaná, tsa xi najmi nda s'eyaha ko as'ai tsjá kjuasti ko ts'ín nga ajihín nkjin xuta nguaítse ni xi najmi ndaha.

¹⁶ Najmi tu kas'e ajinnuu xi chuba kjuántukohó xinkjín ko ta ndaha xi najmi skuénkjún Ntíaná xi nkú kits'ín Esau. Kui xi kama ntí tjun ko nga kui ts'ínkjáihín ni xi ts'e na'mihí, tunga nkuhú nichine kikatéñaha ni xi kanéhe kai. ¹⁷ At'aha yo xi nkú ts'ín askahan kin'e t'axín, nk'ie nga kama mjehe nga ts'ínkjáihín nga nda kuinchjanehe na'mihí kai. Ndaha tsa kikjintá nga tsangisjai niyá, tunga najmi ta kis'ehé ra nki ni xi kits'ín.

¹⁸ Jun najmi b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain xuta Israel. Kui xi ngjik'úhun nku asunntu tjennki xi tjña ei asunntei, xi kis'ejña ndzjen ndzjen nga kití, má nga kama nistjen nistjen ko kis'ejyún ko ntjo kama. ¹⁹ Ko kinu'yá tjio ko nku ntá xi kinchja. Xuta xi kint'é nto tsanki nga najmi ta kuinchjako saha ra, ²⁰ at'aha najmi tsichukjuaha kjuatexuma xi b'a títuu: "Santaha ko chu xi kuasint'a tsuku asunntu tjennki tjíhin nga ndjio s'ehé." ²¹ Tu ni xí nkjúhún tjín ni xi kama chjiu nga santaha Moise: "Tíb'atsé nkján", kitsú.

²² Tunga máha jun, tsankink'úhuun Asunntu Tjennki Sion, nanki xi ts'e Ntíaná xi tjña tík'uun, nanki Jerusalem xi tjña ndjiojmi ján, má nga kama ñjakú nkjin nkjún ntítse xi tít'sintsjoho Ntíaná, ²³ má nga kama ñjakú xi tjun kama ntíhi Ntíaná, xi tjíntut'á j'áihín ndjiojmi ján. Tsankink'úhuun Ntíaná xi kuasehe mí nihi xi kits'ín ngayjee xuta, má nga tjíntu animaha xuta xi naxu kits'ín, xi ja kama xi tjíhin nga kama. ²⁴ Tsankink'úhuun Jesu xi kits'ínchjéhen Ntíaná nga y'énda tsetse nku ni. Ko ta tsankink'úhuun jní xi ksaténdzjo, kui xi bakú chubayaná ni xi 'yún nda sa nga xi tsakú chubaya jníhi Abel nistjin nk'ie.

²⁵ Chúhuun yjonuu. Najmi tu n'e t'axiún xi tinchja. At'aha yaá nga najmi tsitjunki nistjin nk'ie xuta xi kits'ín t'axín xi ndjá kinchjakohó ei asunntei. Kui nga, ¿nkú ts'ín kuítjunkihiná ñá tsa najmi n'esihín xi tjña ndjiojmi ján xi ndjá tinchjakoná nd'ai? Kui xi Ntíaná. ²⁶ Nistjin nk'ie ntaha Ntíaná kits'ínk'atsé t'anankiu, tunga nd'ai títuya títjun ni xi ts'ín nga b'i títu: "Nku niyá ts'ínk'atsé sa t'anankiu ko santaha nk'a ján."

²⁷ Nk'ie nga "nku niyá sa" títu, kui xi tsuhu ra nga chjúxin ni xi kin'endoo, ni xi maha f'ajniyá, tu xi b'a ts'ín s'entuhu ni xi najmi maha ra f'ajniyáha.

²⁸ Najmi ma f'ajniyá má batexuma Ntíaná, ko kui xi n'ekjáhíin. Rui nga tjehe raá máb'achjíhi Ntíaná ko n'etsjoo hó xi nkú ts'ín sasihín nga 'yún chankjään.

²⁹ At'aha Ntíaná, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ínk'ejye tu mí nihi ni.

¹ Tehente b'i ngján n'etj'ó xinkü, at'aha nkuhú maha Na'minu. ² Najmi tu n'echayo nga nda ts'ín n'ekj'óhoon xi k'ju'ua'senuu ni'yanuu, at'aha tjín xi kits'ínkjáihin ntítsje ni'yaha nga najmi be tsa ntítsje xi j'aisehe.

³ Tjantaha ruu yjonuu xi kjintuyá'yún, xi nkúhu tsa kō tā jun kisuntuyá'yúnkoo. Kō tā tjantaha ruu yjonuu xi kju'anima tíf'ajin xi nkúhu tsa kō tā jun b'a tímat'on.

⁴ Ngatento chankjún kjuabixoon, chankjún xi tintsuakoo, at'aha Ntianaá ts'ínkōkjuá xi tjín xi kjuájnaako nga najmi kjee bixan kō xi k'uat'aha xinkjín.

⁵ Najmi tu toon n'e mjo. Katumahanuu ni xi tjínnuu. At'aha b'i kitsú Ntianaá: "Ndahachí najmi k'uejñaha kō tā ndaha najmi ts'in nga maha." ⁶ Kui nga ma k'aán nga b'a bixihinná:

Ntianaá basinkona,

najmi tjín ni xi kuinchánkjúnna.

¿Mí nihi xi kama ts'ínna xuta?

⁷ N'ekj'áitsjohoon yjonuu já k'aku xi kis'enuu, xi kitsúyanuu éhen Ntianaá. N'enkjántak'un xi nkú ts'ín y'entu kō xi nkú ts'ín jet'a nístjihin, kō b'a ts'ín tā n'e s'ejiun Ntianaá xi nkú ts'ín kis'ejihin Ntianaá.

⁸ B'a ts'ín tjíyaha Jesucristo nk'ie xi nkú ts'ín tjíyaha nd'ai, kō tu nkú b'ahá ts'ín s'eyaha. ⁹ Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachanu nga kuakúyanuu kj'ái kj'ái ni. Nda tjín nga sakú nga'yúhun animaná ajin kjuandaha Ntianaá, najmi ajihin kjuatéxuma xi tsjá xuta xi b'a tsu nga nichinee sakújinná nga'yún. Ndahachí najmi basinkoná kui ni.

¹⁰ Nginkun Ntianaá tíjñaná nku nāchan chje. Yaá nga tjíña nkjúhun já na'mi xi ts'ínxát'aha ninku najyuntee nga kjiñe chje xi s'ejñasun nāchan chjená. ¹¹ Tíjña nga nda na'mi tíjuun fas'enko jñihí chu ante xi 'yún nkjúhun ninku najyuntee nga tsjá chje tu xi n'endyjat'aha rá ngatitsuhun xuta, tunga najmi máhá tjíntu xuta s'etí yjonintehe chu. Natsin ní s'etí. ¹² Kui nga un kíkíehē rá Jesu natsin nantio, tu xi jñihí kits'ín jekoho xuta. ¹³ Kui nga tjihínsehe ráá Jesu natsihin nantio kō kasakúná kjuasuba xi tā kisakúhu. ¹⁴ At'aha najmi tjínná ei nku nanki xi tjíña sín. Nanki xi s'ejña ní askahan tjenkiá.

¹⁵ Kui nga tehente n'etsjoho ráá Jesucristo, a jahá Ntianaá t'n'etsjoho nga b'a t'n'eé. Kui xi chjená. Katitju tsu'baá nga Jesu xi Ntíhi Ntianaá. ¹⁶ Kō najmi tu n'echayo nga n'oo ni xi nda kō nga b'i ngján tísinkoo xinkü, at'aha tā sasihin Ntianaá chje xu'bi.

¹⁷ Tinú'yá'óhoon já k'akunuu kō chankjún, at'aha kui xi basehe nga n'oo ni xi tjíhin nga n'oo, kō tjíhin nga ts'ínkjás'ehen kuenta Ntianaá. B'a n'oo tu xi tsjo k'úéhe rá nga ts'íhín xáha kō najmi áí kamaha xóo, at'aha tā ngandanuu tsa najmi áí kamaha xáha.

¹⁸ Nk'ie nga chubakoo Ntianaá, chubantjáiñi. Ndahá tjíya kjuankjintak'unni nga t'n'eí xáni kō mjeni nga tu nkú ndahá n'eí.

¹⁹ Chubantjáiñi nginkun Ntianaá nku kjuanda, tu xi tsjánte xatíhina Ntianaá nga kfínsenuu.

Nda xi kits'ínnda xujuin b'i ts'ín títs'ínkjet'a

²⁰ Ntianaá xi tsjáná kjuajyu, kui xi kits'ínkj'áya ngáha rá ngabayoo Nda Ntianaá Jesucristo. Kui xi Nda bastu chánkaha chutsankō, at'aha jní xi ts'e y'éndakoho Ntianaá ni xi najmi mahá fe. ²¹ Ntianaá katsjánuu ngayjee ni xi nda xi machjénnuu, tu xi kama n'etjususuhunni ni xi mjehe. Jesucristo kats'ínchjén nga katuma ajinná ni xi sasihin. N'ekié yjoná nga tjíhin kjuachánka Jesucristo santaha tu nkjéhé ni. B'a katuma.

²² Jun já nts'e, tĩbankinuu nga nda n'ekjóhõon én xi tĩb'et'ánuu eĩ nga tĩtsjanĩyánuu, at'ahã najmi 'yún tse ni xi kuakiet'á.

²³ Mjena nga chõo nga ja tsitju'a nũbayóo ndã nts'eé Timoteo. Tsa kj'uaĩse xatĩna, kfĩnkã kõ kui nk'ie nga kfĩnsenuu.

²⁴ Tĩfaniñaha ngayjee já k'akũnuu kõ ngayjee xi kikj'áts'ehe Ntĩaná. Xũta ante Italia ta tĩfaniñanuu.

²⁵ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Ntĩaná.

Xujun xi kits'ínntu Santiago

B'í ts'ín kikjaniñaha Santiago xuta nínku

¹ An Santiago, an nda musu síhín Ntíaná ko Nda Ntíaná Jesucristo, títs'ínkjínúu xujún jun xi y'ahanúu ntje te jo xi tsitjújihín ra ntje cháná Israel. Jun xi kindzjoyo asuntee.

Tífaniñanúu.

B'í ts'ín tsakúya Santiago mí nihi xi basinkoná nga ndjá s'ejinná Ntíaná

² Jun já nts'e, tsjo nkjún katumanúu nk'ie nga nkjin tíkjá ni kuitjájiun nga nibanenuu. ³ At'aha ja yo nga nk'ie nga nibanenuu ni xi kuitjájiun ko nda bitjunkiú at'aha ndjá s'ejinnúu Ntíaná, b'a ts'ín sakúhunúu nga kama n'e chúkjuo tu mí nihí ni xi kamat'on. ⁴ Tjehennto nga nk'ie nga t'n'e chúkjuo, kjuachúkjuá xi tjínnúu kats'ínnđuú xá xi ts'e ajin animanúu. Kui xi ngjuáikonúu nga kamo xi tjíhín nga kamo ko s'eyanúu xi nkú ts'ín tjíhín nga s'eyanúu, ko najmi chumi nihi xi ndyjat'anúu.

⁵ Tsa tjín ajinnúu xi ndyjat'aha nga nanka ts'ínkjink'un, katankihí Ntíaná ko Ntíaná tsjáha. At'aha kui ngayjehe k'un tsjáha xuta ko najmi b'éch'ohó yjoho nga b'a ts'ín. ⁶ Tunga xi kuankihí Ntíaná tjíhín nga s'ejihín ko najmi tu jo jan katumaha. At'aha xi jo jan maha, kui xi nkú joyaha t'éhen ntáchak'uun, kui xi tu má fikohó ra ntjo. ⁷ Xi b'a ts'ín tjíyaha najmi tu kakuyá nga Ntíaná tsjáha tsa mí nihi. ⁸ At'aha jo jan tjíyaha ko najmi ts'ínnđuú ni xi ts'ín.

B'í ts'ín kitsúya Santiago nkú tjíhín ra ngat'a ts'e xi x'an ko xi nchíná

⁹ Nda nts'eé xi x'an, kui xi tsjo katumaha, at'aha nk'a tjen nginkun Ntíaná. ¹⁰ Ko tsjo katumaha xi t'í'mi ndanchíná, at'aha x'an nginkun Ntíaná. At'aha xi nchíná, kui xi ndyja xi nkú joyaha naxú xi tjín ajin jñóo. ¹¹ Nk'ie nga bitju ts'íu ko 'yún sje ma nubóo, ts'ínxi jñóo ko jne naxúhu ko ndyjajihínsén kjuatsjotjihín. B'a ta ts'ínnđuú xi t'í'mi ndanchíná ajihín xá xi títs'ín.

B'í ts'ín tsakúya Santiago ngat'a ts'e ni xi bitjajáán

¹² Á b'a nda tjíhín ts'e xi títs'ín chúkjuaha ni xi t'nibán'ehe, at'aha kui niu t'ib'éjña chji yáha kui ko nk'ie nga nda kuitjuko kui niu, ts'ímkjájihín nga k'úéjña t'ík'un. Kui chjíu xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha xuta xi tjoho Ntíaná.

¹³ Nk'ie nga tjín xi t'nibánehe nga ts'ín ni xi najmi nda, najmi tu kats'ínnkjink'un tsa Ntíaná xi títs'ín nibánehe kui niu. At'aha Ntíaná najmi nchjaha nga ts'ín ni xi najmi nda, ko ta ndaha najmi ts'ín nibánehe xuta nku ni xi nchjaha tu xi ts'íhín ni xi najmi nda. ¹⁴ Ni xi nchja níhí animaha xuta, kui xi b'anachaha ko kje'yúhun tu xi ts'íhín ni xi najmi nda. ¹⁵ As'ai tu nku fásihín ra ni xi nchjaha animaha ko yo tsihin ngatitsuun. Ko nk'ie nga ja sá ngatitsuun, yo nibáha ra ngabayoo.

¹⁶ Jun já nts'ena, najmi tu ch'anachoho yjonuu. ¹⁷ Ngayjee ni xi 'yún nda xi 'bainá, kui nihi xi 'yún nda ko ndjiojmi ján nibáha ra. Kui xi tsjáná Na'miná xi kits'ínnnda ngayjee ni xi bat'ai nk'a ján, xi najmi b'óntjaiya ko ta ndaha najmi f'ajniyá xi nkúhu nku nk'ién. ¹⁸ Kama mjehe nga kits'ín maná ntíhí. Én xi bakúyaná ni xi naxu tjín, kui xi kits'ínchjén nga kits'íntsinná, tu xi kúichu mahaná xi nkú joyaha tu xi tjun chjúsítjen ajihín ngayjee ni xi kits'ínnnda.

B'í ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ts'ín chúhun njáá ko xi nkú ts'ín tjíhín nga n'etjusaán éhen Ntíaná

¹⁹ N'ekj'áitsjon ni xu'bi, já nts'ena. Tintsuba ndo nga tasinñju, chúyako nga chubo ko 'ni katuma kjannuu. ²⁰ At'aha kjuakjoon najmi basinkona nga naxu n'eé nginkun Ntiana. ²¹ Kui b'a maha, t'entuhunu ngayjee ni xi si ko ni ch'onk'un xi tjín nkjún. N'esje nimakjuo yjonuu nga n'ekjóhooon én xi kis'entjejin animanuu. Kui xi tjihin nga'yún nga ts'íink'aninkuu.

²² Tunga n'etjusunnú éen. At'aha tsa tu nku kuasinñjuhú ruu ko najmi n'etjusun, yjonuu tich'anacho. ²³ Xi tu basínñjuhú ra éen ko najmi ts'intjusun, kui xi ni nkú joyaha xuta xi baseya nku chutsin nga basehe sénnistjihin, ²⁴ as'ai fi ko kutjuhú chayaha ni xi kuakie. ²⁵ Tunga máha xuta xi base sisihin kjuatéxuma xi naxu tjín, kjuatéxuma xi ts'ín ndainá, ko xi tu nku b'ejñajihin kui kjuatéxumoo, xi najmi ts'ínchaya ni xi basínñjuhú nga tu sahá ts'intjusun ni xi títso kjuatéxumoo, kui xutaha xi Ntiana ts'ín nga nda kamat'ain ajihin ni xi tjincha ts'ín.

²⁶ Tsa tjín xi b'a maha nga nda ts'ín nginkun Ntiana, tunga tsa tu sa najmi mahá ngaha b'éch'oho tsa xi nkú nga ts'ín nchja, kui xi b'anachaha yjoho ko najmi chumi ni chjihí ra xi nkú ts'ín benkjún Ntiana. ²⁷ Tunga nk'ie nga bisinkaá ntí xi ja k'ien xi chaha ko jminchjín xi ja k'ien x'ihin nga un tíbehe, ko nk'ie nga najmi n'esikaá yjoná ni ch'onk'un xi tjín asuntee, b'a ts'ín je ko nda n'eé nginkun Ntiana xi Na'miná maha.

2

B'i ts'ín tsakúya Santiago nga ngúsuhún n'ekaá xuta

¹ Jun já nts'ena, Nda Ntiana Jesucristo tjihin kjuachánka ko kui xi s'ejinuu. Kui nga najmi tu ngabi n'ehenu ajihin xuta. ² K'úejñaha raá tsa kjuas'enjinuu xi má nga ma njakúko xinkiu nku nda xi tjíyaha stjink'un toonsine ko yja najyun tsjo tjín, ko tsa ta kjuas'en yo nku nda x'an xi yja najyun chá. ³ Tsa nda n'ekjóhooon nda xi yja najyun tsjo tjín nga: “Tinchin ante nda xu'bi” k'úíhuun, ko tsa b'a k'úíhuun nda x'on: “Tisinjña ndjui yo ji” ko tsa: “Tinchintet'áni” k'úíhuun, ⁴ tsa b'a n'oo, ¿a najmi ngabihí tín'o? ¿A najmi ch'ohón ts'ín ja tén'enkjintak'un nga jun tichasohoo yá xi nk'a tjen?

⁵ Jun já nts'ena, tasinñjú nga Ntiana j'ájin xuta xi x'an xi tjín asuntei tu xi sakúhu ra kjuanchiná xi tjihin xi s'ejinna ko tu xi ts'ínkjáihin ra nga Ntiana kjuatéxumaha. Kui nií xi kitsúya títjun Ntiana nga tsjaha xi tjoho. ⁶ Tunga máha jun, xi najmi chumi ni chjihí ra n'e mo xuta x'an. ¿A najmi jáchinóhó xi b'anachanuu nga ngandaha n'o ni xi n'o ko a najmi kuihí xi fiko kjua'yúnuu nginkun já jue nga batéjéneuu? ⁷ ¿A najmi kuihí jóo xi najmi benkjún Jesucristo, kui xi ja ts'enuu?

⁸ Nda n'oo tsa n'etjusun kjuatéxuma xi xi 'yún nk'a tjen, xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntiana: “N'etjói xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.” ⁹ Tunga tsa ngabi n'oo ajihin xuta, ngatitsun tén'o ko kjuatéxumoo kuitsuyanuu nga je tjennuu.

¹⁰ At'aha tsa tjín xi ts'íintjusunye kjuatéxumoo, tunga tsa ndyjat'ahá ra nga ts'íintjusun nku ni xi tjít'a yo, kui xi je tsjehen ngat'aha ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumoo. ¹¹ At'aha xi: “Najmi tu ch'at'aihi chjihihin” kitsú, kui xi ta: “Najmi tu n'ek'iein” kitsú. Máha ji, ndaha tsa najmi ch'at'aihi chjihihin ko tsa x'ihin, tunga tsa n'ek'ienni aníma, tsa b'a n'ei, je tjejin nga tibiynéi kjuatéxumaha Ntiana.

¹² Chubo ko n'oo xi nkúhu tsa kjuatéxuma xi ts'ín ndainá n'ekokjuakohonuu. ¹³ At'aha nistjin nga kuasehe Ntiana mí nihi xi kits'ín xuta, najmi kama nimaha xi najmi kama nimaha xuta xingisoo. Tunga xi kama nimaha xuta xingisoo, kui xi nda kuitju kui nistjün.

B'í ts'ín tsakúya Santiago ni xi 'mihí nga s'ejinná

¹⁴ Jun já nts'ena, ¿mí xi chjǐhǐ rǎ tsa tjín xi títsu nga s'ejihǐn Ntǐaná tunga tǔ sa najmi títs'íntjusuhún ngá xi nkú ts'ín s'ejihǐn? ¿A kamahá n'ek'anki tǔ ngat'ahǎ nga b'a ts'ín s'ejihǐn? ¹⁵ K'úéjǎhǎ rǎá tsa nku ndǎ nts'eé kǒ tsa nku nichjaá ndyjat'áhǎ najyun kǒ najmi tjǐhǐn nichine. ¹⁶ Kǒ tsa tjín ajinnuu xi: “Tankǐhin ndo, tǐch'okjó sisiun najyun kǒ chǐnē sisiun”, tsa kuǐtsuhǔ tunga najmi kuasinkohó nga tsjáhǎ ni xi machjéhen, ¿a najmi tǔ kjuandahá b'a kuǐtsu? ¹⁷ B'a tǎ ts'ín tjǐǎ ngat'a ts'e xi nkú ts'ín s'ejinná. Tsa najmi tǐn'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná, b'a ta joya xi nkúhu tsa ndaháchǐ najmi s'ejinná.

¹⁸ Kutsa tjǐhǐn xi b'a kuǐtsu: “Ji xi s'ejihǐn Ntǐaná kǒ an títs'íntjusan ni xi nda.” Tunga takúchjǐhǐnǐ nga s'ejihǐn Ntǐaná nk'ie nga najmi tǐn'etjusuin xi nkú ts'ín s'ejihǐn, kǒ an ni xi títs'íntjusan kuakuchjǐkǒho ra nga s'ejinna Ntǐaná. ¹⁹ Ji xi s'ejihǐn nga nkúhú maha Ntǐaná. Nda nkǐjún n'ei. Tunga jánindoohó b'a tǎ ts'ín s'ejihǐn, kǒ b'atsénkjún.

²⁰ Najmi nda ts'ín tǐn'enkjǐntak'uin. ¿A mjehi chǎi nga najmi basinkoná nga s'ejinná Ntǐaná tsa najmi tǐn'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná? ²¹ Ntje cháná Abraham nǎxu tsichu ma nginkun Ntǐaná tǔ ngat'ahǎ ni xi kits'íntjusun nk'ie nga kitsjá Isaac xi ntǐhǐ xi nkúhu chje asun nachan chje.

²² Tǐyai nga nkúhú tsichu ma xi nkú ts'ín kis'ejihǐn Abraham kǒ xi nkú ts'ín kits'íntjusun ni xi kik'ihǐn. Xi nkú ts'ín kis'ejihǐn, kui xi tsichu ma ndjuú nk'ie nga kits'íntjusun ni xi kik'ihǐn. Kuihǐ ni xu'bǐ xi 'mihí nga s'ejinná. ²³ B'a ts'ín tsitjusuhun ni xi tjǐt'a xujun éhen Ntǐaná: “Kis'ejihǐn Abraham Ntǐaná kǒ kui niu xi kits'ínchjǐhǐ rǎ Ntǐaná nga Abraham xi nku ndǎ xi nǎxu.” Kǒ b'a kik'ihǐn Abraham nga kui xi ndǎ'amigohǒ Ntǐaná. ²⁴ Tǐyo nga nǎxu bichú ma xutǎ nginkun Ntǐaná tǔ ngat'ahǎ ni xi ts'íntjusun kǒ najmi tǔ nku ngat'ahǎ nga s'ejihǐn Ntǐaná.

²⁵ Kǒ b'a tǎ kamat'ain naská Rahab. Nǎxu tsichu ma nginkun Ntǐaná tǔ ngat'ahǎ ni xi kits'íntjusun, nk'ie nga nda ts'ín kits'ínkjǎhǐn já Israel xi tsichuse 'mahǎ nankihǐ kǒ kitsjániyáhǎ nga xin kits'ínkjǐ. ²⁶ Xi nkú ts'ín najmi tjǐǎ tǐk'un yjonintehe xutǎ nga ja bitju animahǎ, b'a tǎ ts'ín najmi tjǐǎ tǐk'un xi nkú ts'ín s'ejinná Ntǐaná tsa najmi tǐn'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná.

3

B'í ts'ín tsakúya Santiago nkú k'uhun njaá

¹ Jun já nts'e, najmi tǔ nkjin xi kama já maestru kas'e ajinnuu, at'ahǎ yo nga jǐn xi já maestruǐ ndyjun nkini 'yún ndjá chǎsehe ni xi tǐn'ei nga xutǎ xingisoo. ² At'ahǎ ngatenteé n'eé nkjin tǐkjǎ ni xi najmi b'a tjín. Tsa tjín xi najmi bitju ts'a ni xi najmi b'a tjín, kui xi ja tsichu ma xi tjǐhǐn nga kama kǒ tǎ mahǎ b'éch'oyjehe yjohǒ tǔ mí nihǐ ni.

³ Nk'ie nga b'e'ahǎá n'úts'a ndje tǔ xi kuǐnt'él'éhenná, ndaha tsa chánka tunga nt'éhéná. ⁴ Tǎ chǎse chubayohoo yábarku. Ndaha tsa i kǒ ndaha tsa b'ǐ ngǎn 'yún nibá ntjo xi kjenimanehe, tunga já xi ts'ínkǒhó yóo fiko xi má nga mjehe, at'ahǎ yá ǐchǐ xi tǐn tuts'in yábarku xi bate ntóo tsjániyákhǒ ra.

⁵ B'a tǎ tjín ngat'a ts'e njaá. Kui xi nku tǐkjǎ ǐchǐhǐ yjonintená, tunga mahǎ rǎ ts'ín ni xi i. Chǎse chubayohoo xi nkú ts'ín kutin ǐchǐ nd'ǐ mahǎ b'éti nku jǐáchǎ chánka. ⁶ Xi nkú joyaha nku nd'ǐ njaá. Tǔ xǐ ch'onk'uhún. Yjonintená tjǐnjǎin tunga ts'ínkatsúnyehéná. Ngak'ǐen b'é't'a nd'ǐhǐ njaá, kǒ kui xi b'é't'a nd'ǐ xkǐ nǐstjin xi kich'aá.

⁷ Ngayje tǫkjá chu kjan xi tǫn ma n'ent'é, nisee, ye, chu xi tǫn ajin ntáchak'uun. Kui xi xuta ts'fnnt'éhe. ⁸ Tunga ndahá nku najmi mahá ts'fnnt'é njaá. Kui xi nku ni ch'onk'un xi najmi ma n'ek'íéjña jyu. Xi nkúhu ye, kitsejhin ra xán xi ts'ínkienná.

⁹ Njaá n'echjéén nga n'etsjohó Ntia Na'miná kǫ ta kuihi xi n'echjéén nga én xi najmi nda 'mihíi xuta, xuta xi Ntianá kits'fnnda nga kik'íeyaha xi nkúhu kui.

¹⁰ Ta kuihi tsu'baá bitjuhu én xi n'etsjohó raá Ntianá, kǫ ta kuihi xi bitjuhu én xi najmi nda 'mihíi xuta. Jun já nts'ena, najmi tjihin nga b'a n'ée.

¹¹ ¿A mahá ta kuihi ntá tixa xi bitjuhu ntánijua xi nda ta bitjuhu ntánijua xi sja? ¹² Jun já nts'ena, ¿a mahá tsjá tu olibo nku yá higuera? ¿A mahá tsjá tu higo nku n'ú tuntsajé? B'a ta ts'in, ta ndaha najmi ma bitjuhu ntánijua xi nda nku ntá tixa má bitju ntánijua xi ntia.

B'i ts'in tsakúya Santiago kjuankjink'un xi nibáha ra Ntianá

¹³ ¿Yá xi nanka ts'fnnkjink'un ajinnuu kǫ mankjihin ni xi tǫn? Kixi katjiko yjoho kǫ kats'in ni xi nda nga nima kjuá kat'asje yjoho, kǫ b'a ts'in katakúchjiji nga kjuaxi nga kui xi nanka ts'fnnkjink'un. ¹⁴ Tunga tsa kjuaxintak'un tǫnjajin animanuu kǫ mjenuu nk'a kuanfhuun xinkju, najmi tu tsjo katumanuu, at'aha b'a ts'in tbiyunéhenu én xi naxu tǫn ni xi bakúya. ¹⁵ Xi b'a ts'in ts'ínkjink'un, najmi Ntianá xi tǫbakúyaha xi nkú ts'in nanka ts'ínkjink'un. Asuntee ní ts'e, kjuankjintak'uhun xuta nibáha ra, kǫ ndanindoo ts'e. ¹⁶ At'aha xi má nga tǫn kjuaxintak'un kǫ xi má nga nk'a fihí xinkjín xuta, najmi nkúhú y'a xinkjín kǫ ngayje tǫkjá ni ch'onk'un ma.

¹⁷ Tunga xuta xi Ntianá tsjáha nga nanka ts'fnnkjink'un, kuihi xu'bo xi je nginkun Ntianá, tjihin kjuajyu, nda tjíyaha, najmi si, nima tjíyaha kǫ ni xi nda ts'in, najmi ngabi ts'in, kǫ naxu ts'in.

¹⁸ Xuta xi b'éntje kjuajyu, kjujyu sakúhu. Kui ni xi nga chjihí nga naxu ts'in xuta.

4

B'i ts'in tsakúya Santiago mí nihi xi ngakjá tǫn'éé

¹ ¿Má nibáha ra kjuachán kǫ kjuasti xi s'e ajinnuu? ¿A najmi ngat'aha ní ni xi fashuun nibáha ra? Kui ni xi kǫnkǫnuu. ² Mjenuu tsa mí nihi, tunga najmi sakúhúnuu. N'ek'ion anima kǫ ma xintak'un, tunga najmi mahá bichú tjennkiu ni xi mjenuu. N'estikoo xinkju kǫ bixkjankoo. Najmi sakúnuu ni xi mjenuu at'aha najmi Ntianá binchuhuu.

³ Kǫ nk'ie nga binchu, najmi n'ekjohoon at'aha ngakjá binchu. Ni tiya xi mjehénuu n'etsjoiún, kui nihi xi binchu. ⁴ Jun xi najmi kixi yjankiu Ntianá! ¿A najmi yanú nga xi tjoho asuntee, kui xi kontraha Ntianá? Tu yáhá ni xi mjehe nga kama ndamigoho asuntee, kui xi nda kontraha Ntianá tǫts'in ma yjoho.

⁵ Tjihin sin nga b'i ts'in tǫt'a: "Espirituhu Ntianá xi y'éjñajinná, kui xi 'yún mje ts'atihí ñá." ⁶ Ntianá tsjá saná kjuanda. Kui nga b'i tǫtsuhu xujun éhen Ntianá: "Ntianá tsjáha kjuanda xi nima kjuá kǫ fi kontraha xi ngak'un."

⁷ Kui nga nima kjuá n'esjehenu yjonuu nginkun Ntianá. Tankín kontrahoo ndanindoo, kǫ kui xi nguai t'axinnuu. ⁸ Tankín'un tiñohoo Ntianá, kǫ Ntianá nibak'ún tiñanuu. Jun xi n'o ngatitsun, je tǫntsuboo. Jun xi jo jan tjíyanuu, n'oo nga katumaje animanuu. ⁹ N'ekio yjonuu nga tjennuu nginkun Ntianá. Tankínch'áha ruu animanuu nga ch'íú. Antehé nga chajnuu, tu sahá ch'íú. Antehé nga tsjo k'úénuu, tu sahá kat'e nusin nusinnuu. ¹⁰ N'e nima kjuo yjonuu nginkun Ntianá, kǫ kui xi kjanínk'anuu.

B'i ts'ín tsakúya Santiago nkú ts'ín chasehe já nts'eé

¹¹ Jun já nts'e, najmi tu chubait'ón xinkiu. Xi nchjatit'ain nda nts'e ko xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda títs'ín nda nts'e, kui xi tínchjatit'ain kjuatéxumaha Ntíaná ko b'a titsu nga najmi kixi tínchja kjuatéxumoo. Tsa b'a túbixín nga najmi kixi tínchja kjuatéxumoo, najmi tínu'yá'éhín. Ji ní xi chuba tichasehé ri tsa nda ko tsa najmi nda titsu kjuatéxumoo. ¹² Nku tutuhú maha xi kitsjá kjuatéxumoo, kui xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'ín xuta. Kui xi maha ts'ínk'anke xuta ko ts'ín nga ndyja xuta. ¿Tunga yáha ji xi tichasehi tsa nda ko tsa najmi nda ni xi títs'ín xuta xinkí?

B'i ts'ín tsakúya Santiago nga aya ntsja Ntíaná kuíntsubayaá

¹³ Máha nd'ai jun xi b'a bixiún: “Nd'ai ko tsa ndyjunni kuankíaán nanki xu'bo. Tsa nku nú kamaná yo. Ch'atsee ko kuateñaá ni ko n'e nganasaán toon.”

¹⁴ B'a bixiún, tunga najmi yanú ni xi kamat'on ndyjunni, tsa kuíntsuba so. Jun xi nkú joyaha ninti xa xi kutju ma chji ko kutjuhú ndyjajihínsén.

¹⁵ Tu sa ní b'i tixiún: “Tsa mjehe Ntíaná, katsjáná nistjín ko chaseé ni xi n'eé.” ¹⁶ Tunga nd'ai, nk'a tín'esjo yjonuu ajihín kjuangak'unnuu. Ngatentee xi b'a ts'ín nk'a b'asje yjoho, kui xi najmi nda ni xi títs'ín. ¹⁷ Xi be xi nkú ts'ín ts'ín ni xi nda ko najmi b'a títs'ín, kui xi títs'ín ngatitsun.

5

B'i ts'ín tsakúya Santiago ni xi tjeheñ ra xuta nchiná xi najmi naxu ts'ínko xuta musuhu

¹ Jun xi 'minuu xuta nchiná, ch'íú ko ch'íbo ngat'aha kjuanima xi nibanenuu. ² Ja tsatsun kjuanchinánuu. Ja jehe xubíu najyunnuu. ³ Ja katju tsjían toonsinenuu ko toontabanuu, ko kui tsjion xi kjuakúchji nga ch'on kin'o ko ts'ínkje yjonintenuu xi nkú ts'ín ts'ínkje nd'íu ni xi tjín. Jun xi tich'atjó kjuanchiná nistjin nd'ai xi nistjin xi fekuhu.

⁴ Chase maruu. Najmi y'echjihuu xuta musu xi kits'ínxájin jñánuu, ko toon xi najmi y'echjihuu tikjintáya nga tífi kontránuu. Ni xi tikjintáyaha já musu xi j'áya ntjenuu, kui xi ja tsichu nginkun Ntíaná xi tjihín nga'yún. ⁵ Ni xi nkjún tsjo ts'ín tintsuubo ei asunntej ko najmi túb'ech'óho yjonuu ngayjee ni xi mjenuu. Tín'e chánko yjonuu, tunga xi nkú joyahá ni turu jun, xi tín'e chánka tu xi n'ek'iehen. ⁶ B'a tsixiún nga tjihín jé xi najmi tjihín jé ko b'a ts'ín kin'ek'iehennu. Najmi kamaha tsasinko yjoho.

B'i ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ts'ín chúyahaá Nda Ntíaná

⁷ Tunga máha jun, já nts'ena, n'e chúkjuá sahanu santa nkúhu nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná. Chase chubayohoo xuta xi ts'ínxájin jñáha, xi nkú ts'ín kuyáha ntje xi nda xi tsjá t'anankiu. Kuyá k'uk'un santa nkúhu nga f'ai ts'í xi b'a nistjin chuts'íu. ⁸ B'a ta ts'ín jun chúya k'un k'uhuu nga ja ma kj'uaíhí Nda Ntíaná ko tjen nga'yúhuun animánuu, at'aha ja túbichú tiña kui nistjiun.

⁹ Jun já nts'e, najmi tu kjuasti binchajohoon xinkiu, at'aha tsa b'a n'oo chasehe kjuanu. At'aha xi kuasehe mí nihi xi ts'ín xuta ja síjñasti ankjuo.

¹⁰ Jun já nts'ena, chase chubayohoo xi nkú ts'ín un kiekiehe ko xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuá já profeta xi ngajoho Ntíaná kinchja. ¹¹ “Já b'a nda tjihín ts'e!” B'a 'mihíi xi ts'ín chúkjuá ni xi mat'ain. Ja kinu'yó xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuá Job ni xi kamat'ain ko yo xi nkú kits'ínkoho Ntíaná askahan. At'aha 'yún tjihín kjuanimatak'un Ntíaná ko ma nímaha xuta, kui nga b'a ts'ínhin.

B'i ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ma nga chubakaá Ntíaná

¹²Jun já nts'ena, kui ni xu'b'i xi 'yún t'bankinuu. Najmi tu nungjiun ndjiojmi jáni ni xi kuixiún kō tã ndaha t'anankiu, kō tã ndaha najmi tu nungjiun tu mí nihi ni xi tjin. Tsa tichasjaiyanuu, "johon" tixiún tsa b'a tjin, kō "najmi" tixiún tsa najmi b'a tjin. B'a n'oo tu xi najmi ts'ínnijéhenuu Ntiana.

¹³Tsa tijnajinnuu xi un tibehe, kanchjako Ntiana. Tsa tijnã nku xi tsjo tjihin, kase tsjoho Ntiana. ¹⁴Tsa tijnã nku xi kjiijnã un, kanchjaha jácháha xuta ninku tu xi chubantjaihi nga incha kuinchjako jóo Ntiana kō ngajoho Nda Ntiana kat'ojnuhu seti. ¹⁵Kō nk'ie nga kuinchjako Ntiana xi s'ejihin, kamanda xi kjiijnã uun kō Nda Ntiana kjésintjehen. Kō tsa tjeheh ngatitsun xi kjiijnã uun, kama ndyjat'aha. ¹⁶Kui nga b'i ngján t'inyaha ruu xinkiu ngatitsun xi tjennuu, kō b'i ngján chubantjo xinkiu nga chubako Ntiana tu xi kama nkihinnuu. At'aha nk'ie nga ndjá nchjako Ntiana xi naxu nginkun Ntiana, 'yún tjihin nga'yún ni xi nchja.

¹⁷Nda profeta Elia, tã xuta kama xi nkúhu ñá. Nk'ie nga kinchjako Ntiana ndjá b'a kits'ín. Kui chubo tsanki nga najmi tu k'ua ts'í, kō najmi kik'a ts'í asun t'anankiu jan nú masen. ¹⁸Askahan tã kinchjako ngáha Ntiana, kō kik'a ts'í kō kama chá ngáha ni asun t'anankiu.

¹⁹Jun já nts'ena, tsa tjin ajinnuu xi ngjuai t'axihin ni xi naxu tjin kō tsa as'ai tjin xi ts'ín nga kui ndã xu'bo k'óoyak'un ngáha ni xi naxu tjin, ²⁰tsa b'a kama, katumankjinnuu nga tu yáhá ni xi ts'ín nga k'ujéjnã ngáha nku xutangatitsun niyá ch'onk'uhun, kui xi t'ib'asjihin ngabayoo kō tít'sín nga nkjin ngatitsun n'endyjat'a.

Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Pedro

B'i ts'ín kikjaniháha Pedro xuta ninku

¹ An Pedro, an nda postruhú Jesucristo títs'inkjínúu xujun jun xi j'ájinnúu Ntíaná. Jun xi kindzjoyo ante Ponto nga tinimasún, ko ante Galacia ya, ante Capadocia, ante Asia ko ante Bitinia. ² Kikie tíjtunnúu Ntia Na'miná, kui nga j'ájihinnúu ko Espirituhú kits'ín jenuu, tu xi kuínú'ya'éhen ruu Jesucristo ko tu xi tu ngat'aha jn'íhi Jesucristo kjuáts'ehenuu Ntíaná.

Kas'e nkjúnúu kjuanda ko kjuajyu.

B'i ts'ín tsakúya Pedro ni xi ná tje'henná nga kuichú nistjin xi fekuu

³ Kan'etsjoho Ntíaná xi Ntiaha ko Na'mihí Nda Ntíaná Jesucristo. Ngat'aha kjuanimatak'un chánkaha kits'ínsin tsetse ngáhaná nk'ie nga kits'ínkj'áya ngáha ra Jesucristo ajihín xutak'ien. Kui nga tichuyáhaná nga kuintsuba tik'aán ko ná ⁴ ko nga n'ekjáhíhín ni xi tsjáná, ni xi najmi maha batsun ko najmi ma chuntí ko najmi maha 'meya, ni xi tíjtjoho ndjiojmi ján ngandanúu.

⁵ Nga'yúhún Ntíaná t'kunkohonúu tu ngat'aha nga s'ejinnúu. At'aha tjíndaha yjoho Ntíaná nga kuakúchji xi nkú ts'ín ts'ínk'anki xuta xi ts'e nistjin xi fekuu.

⁶ Kui kjuaha nga kitsejhinnúu kjuatsjo, ndaha tsa chuba nistjin tjihin nga n'e nibánenúu nkjin tikjá ni xi kuitjájiun. ⁷ Kui xi kuakúchji yáha jun nga kjuaxi. At'aha nga s'ejinnúu, kui xi 'yún chjí saha ra nga t'oonsinee. Ndaha tsa maha batsun t'oonsinee, tunga chasehé ra tu xi s'ejná chjhi tsa kui kjuaxi. Ko nk'ie nga s'ejná chji xi nkú ts'ín s'ejin kjuaxinúu, nda ts'ín chubayanénúu ko sakúnúu kjuachánka ko nda k'únnúu nistjin nga k'j'uaíkúchji yjoho Jesucristo.

⁸ Tjonuu Jesucristo, ndaha tsa najmi yo nkú tjín. Ko ndaha tsa najmi t'yo nd'ai, tunga s'ejihinnúu ko tjinnúu kjuatsjo xi tjihin kjuachánka, xi najmi yaá xi nkú ts'ín bixi'yaá. ⁹ Tjinnúu kui ni' at'aha tísakúnúu nga t'ín'ek'ankinúu, kui xi nibáha ra ngat'aha nga s'ejinnúu.

¹⁰ Já profeta xi kis'e nistjin nk'ie, xi kitsúya tíjtjun kjuanda xi sakúnúu, kui xi kits'ínk'ink' un nga kama chubayaha xi nkú ts'ín k'ua'ankihi xuta, at'aha mjehe skue kui ni. ¹¹ Kama mjehe nga incha skue yá xutaha ko mí nistjihin xi y'ejná chji Espirituhú Cristo xi y'ejnájihin já profeta nga kitsúya tíjtjuhún kju'a'un xi tjihin nga skue Cristo ko nga askahan s'e kjuachánka. ¹² Tunga Ntíanáhá tsakúchjihí já profeta xu'bo nga ni xi t'íncha tsuya najmi kui kamats'e, nga ní ngandanúu b'a kitsúhu. Kui niu xi ta kitsúyanúu já xi y'énijmínúu én nda tsuhu Jesucristo. Nga'yúhún Espiritu xi kin'e nibáha ndjiojmi ján y'énijmíhinnúu. Ko ta ntítsjee mje nkjúhún nga skue nkú tjihin ra ni xu'bi.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga tintsuba ndaá at'aha Ntíaná ja ts'ená

¹³ Kui b'a maha, chase sisihín ruu xi nkú n'oo. Nda n'enkjíntak'un ko chúya k'unk'uhún kjuanda xi k'j'uaítsjánúu Jesucristo nistjin nga kuakúchji yjoho.

¹⁴ B'a n'oo xi nkú ts'ín ntí xi nt'é'én. Najmi ta n'ehenu xi nkú ts'ín kinchja animanúu nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntíaná. ¹⁵ Tsje katumo nginkun Ntíaná, xi nkú ts'ín tsje xi j'ájinnúu. ¹⁶ At'aha b'i ts'ín tíjt'a éhen Ntíaná: "Tsje katumo, at'aha tsjená."

¹⁷ Xihí "Na'mihí" bixihún xi ngúsuhún basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'ín nga nkúnkú xuta, kui nga kas'enúu kjuabinkjuhún xi nkú ts'ín kuankínkoo yjonúu nk'ie nga tinimasún so ej asunntej. ¹⁸ Yo nga kis'echjintjainúu tu xi kama ndáihinnúu nga chuba tintsubanú. B'a ts'ín tintsuboo nk'ie at'aha kui nihi xi y'ejnanúu ntje chánúu. Najmi t'oonsine ko tsa t'ontaba kin'echjén nga

kis'echjintjainuu, ni xi maha batsun. ¹⁹ Jn'ihí ní Cristo kin'echjén, kui xi 'yún chjí. Xi nkúhu nku chutsanka kama Cristo, chutsanka xi najmi chumi nihi xi k'uhun ko xi najmi uhun.

²⁰ Kintehe ni nga kamanda asuntee kis'enda titjun ni xi ts'ín Cristo, ko nistjin feku xi kich'aá nd'ai j'aikúchji yjoho ngandanuu. ²¹ Ngat'aha Cristo s'ejihinnuu Ntíaná, kui xi kits'ínkj'áíya ngáha ra Cristo ngabayoo ko kitsjáha kjuachánka. Kui nga tín'e s'ejihinnu ko tíma 'yún tak'uhunnu Ntíaná.

²² Nd'ai ni nga ja kamaje animanuu at'aha kinu'yá'óhoon én xi naxu tjín ko nga tu xi ndahá ts'ín tjíyanuu nga n'etjó xuta ninku, kui nga ngayjee animanuu n'etjohonu xinkiu. ²³ At'aha ja kitsin tsetse ngáhanu. Najmi kitsianu xi nkú ts'ín tsin xuta xi maha 'me. Éhen ní Ntíaná kits'intsin tsetse ngáhanuu. Kui xi fi ndju. Najmi kamaha kfe.

²⁴ At'aha b'i ts'ín tjít'a xujun éhen Ntíaná:

Ngayjee xuta, xi nkú joyaha jñá xi tjín.

Ko ngayjee kjuachánkaha xuta,

xi nkú joyaha naxúhu jñóo.

Xi jñóo ko jne naxúu,

²⁵ tunga éhen Ntíaná santaha tu nkjéhe ni ngjuai ndju.

Kui éen, kui én nda tsu xi ja kis'enijmí ajinnuu.

2

¹ Kui b'a maha, n'e t'axíhinnu ngayje kjuach'onk'un, ngayje ni tsank'á, kjuajohonkin, kjuaxintak'un ko ngayje tikjá kjuachubatit'ain. ² Katumo xi nkú joyaha ntínta xi mje nkjúhun ntáchiki. B'a ts'ín katuma mjenuu én xi ndoo. Kui xi tsjá nga'yúhun kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'ín saáhanu santaha nkúhu nga kjuáts'e sínnuu Ntíaná. ³ Xihí jahá kichjut'o ngandaha Nda Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga nku ndjo k'aku kits'ín ma Jesucristo nga y'éjña chubaya

⁴ Nibák'un tiñohoo Nda Ntíaná, kui xi nkú joyaha nku ndjo xi tjíña tik'un. Kikjaníya xuta ndjo xu'bo, tunga Ntíaná há j'ájin ndjo ko nginkun Ntíaná 'yún chjíhi ra. ⁵ Jun xi nkú joyaha ndjo xi tjíntu tik'un, xi kin'endakoho nku ninku xi najmi asuntee y'aha ra. Kin'e manuu já ná'mi jehe Ntíaná xi tsjáha chje Jesucristo, chje xi nk'a ján tjehe ra. A Ntíaná há tí'boho kui chje nga b'a tín'o, kui chje xi sasíhin Ntíaná.

⁶ At'aha b'i ts'ín tjít'a xujun éhen Ntíaná:

An k'uejñá nanki Sion nku ndjo k'aku,

xi j'ajián ko xi 'yún chjí.

Ndahachí najmi sakúhu kjuasuba

xuta xi s'ejihin ndjo.

⁷ Ngat'a ts'ajun xi s'ejinnuu Nda Ntíaná, chjíhi ra kui ndjo. Tunga xi najmi s'ejihin, bitjusun má nga b'i ts'ín tjít'a xujun éhen Ntíaná:

Ndjo xi kikjaníya já chjinexjóo,

kui xi ja j'ai ma ndjo k'aku.

⁸ Ko b'i ta títsu ya:

Tsichu ma nku ndjo xi ts'ín saténki xuta,

nku naxi xi ts'ínxuntuhu.

Saténki xuta xu'bo ngat'aha éen, at'aha najmi nt'é'éhen éen. B'a maha xuta xu'bo at'aha ja b'a ts'ín tjíña nga b'a kamaha.

⁹ Tunga máha jun, jun xi xuta xi kichj'ajin, jun já ná'mi xi ts'ínxát'aha xi batéxumaha nk'a ján, tsjesnú jun xi xuta naxinantáha Ntíaná, xuta xi ja tsichu ma ts'e Ntíaná. B'a kin'e manuu tu xi kuixínyahanu xi nkú ts'ín

cháńka xi j'ájinnuu. At'ahá Ntíaná j'ájinnuu nga kuitjujiun má jyuun kō nga kuitjás'enjiun má nga ts'ín ndzjen kjuachánkaha. ¹⁰ Nistjin nk'ie, najmi xuta naxinantá kik'innuu, tunga nd'ai ja tsichumo xuta naxinantáha Ntíaná. Kō nistjin nk'ie najmi kichase nimanuu, tunga nd'ai ja tichase nimanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga kuankíkaá yjoná qjihin xuta xi tjin asunnteí

¹¹ Tjona jun, já nts'e. Tíbankinuu nga t'ech'óho yjonuu xi nkú ts'ín mjehe animanuu. At'ahá kui nij, kui xi tífi kontranuu. Yo nga xin nankinuu kō tū t́nimasúnnú eí asunnteí. ¹² Tū nku kixihí tankínkoo yjonuu ajihin xuta xi najmi be Ntíaná. B'a n'oo ndaha tsa b'a incha kuitsu nga najmi nda t́n'o. Tunga incha skuéhé ni nda xi n'oo kō ts'íntsjohó Ntíaná nistjin nga kuankí kuenta.

¹³ Ngat'ahá nga Nda Ntíaná ts'enuu, kui nga chankjúhunu ngayjee já xi tjihin xá eí asunnteí. B'a n'oo nginkun nda títjun k'aku Romá ¹⁴ kō b'a n'oo nginkun já k'aku xi b'éxá nda títjun k'aku nga ts'ínnijéhe xi ch'on ts'ín kō nga kjanínk'a xi nda ts'ín. ¹⁵ At'ahá mjehe Ntíaná nga n'oo ni xi nda. B'a ts'ín k'úéchjahanu ts'a xuta xi najmi be Ntíaná kō najmi mankjihin ni xi ts'e.

¹⁶ Ndaínuu yjonuu nginkun Ntíaná, tunga najmi tū n'echjénnú kjuandaínuu tsa k'uaíntohoo yjonuu nga n'oo ni xi najmi nda. Tū sa ní t́ntsuboo xi nkú ts'ín b'entu xuta xi ts'ínxát'ahá Ntíaná. ¹⁷ Chankjún ngayjee xuta. N'etjō xi tá Ntíhi Ntíaná. Chankjún Ntíaná. Nuú'yá'óhoon nda títjun k'aku Roma.

B'i ts'ín t́tsuya Pedro ni xi tjihin nga ts'ín xuta musu xi kich'atse

¹⁸ Jun xuta musu xi kich'atsenuu, chankjún já ntianuu kō nuú'yá'óhoon, najmi tū suba xi nda tjíyaha kō xi ma nímaha jun xi b'a n'ekoo. B'a ní tá n'ekoo xi kjan ts'ínkonuu. ¹⁹ At'ahá nda nginkun Ntíaná nga ts'ín chúkjuá jámsu kjuá'un xi tífajin, ndaha tsa najmi tjihin nga kj'ujain niu kai, tunga ts'ín chúkjuahá at'ahá ja kitsjáha yjohó Ntíaná. ²⁰ Tunga tsa ch'on t́n'o kō tsa as'ai t́ts'ín'unnuu já ntianuu kō t́n'echjúkjuo, ¿mí ni chánkaha xi t́n'o ma? Tunga tsa nda t́n'o kō as'ai t́n'e chúkjuo kjuá'un xi t́bitjájún, kuihí ni xu'bi xi nda nginkun Ntíaná.

²¹ J'ájinnuu Ntíaná nga n'oo ni xi nda kō nga n'e chúkjuo ni xi tū kjuandahá kuitjájui, xi nkú tá kits'ín Cristo nga un kíkíehé ngandanuu. Y'éjña chubayanuu, tū xi b'a tá n'ehenu. ²² Najmi kits'ín ngatitsun kō najmi kik'anacha. ²³ Nk'ie nga ch'on kik'ihin, najmi ch'on ts'ín kits'ínk'óya. Nk'ie nga un kíkíehé, najmi b'a kitsú nga k'uasje chjí ni xi t́n'ehé. Tū sa ní aya ntsja Ntíaná y'éjñaya yjohó, at'ahá kui xi kixi ts'ín kjuá.

²⁴ Kui kikjin kik'anji ngatitsunná nga kis'et'a kruu. B'a kits'ín tū xi kuayáha raá ngatitsuun kō naxu n'eé nga kuíntsubaá. Kō tū ngat'ahá nga kin'e'uhun Cristo, kui nga kin'enkihinnuu. ²⁵ Nistjin nk'ie xi nkú joyaha chuťsanka xi ngii t'axín kamo, tunga nd'ai ja kik'óyak'un ngáhanu Nda bastuu, kui xi kunnuu.

3

B'i ts'ín t́tsuya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga k'úéntuko xinkjín xuta

¹ Kō jun xi t́minuu jminchjín, chankjún x'innuu. B'a ts'ín ni xi n'ehenu ts'íjihin nga s'ejihin Ntíaná x'innuu. Najmi ni xi chūbo ts'ín nga s'ejihin x'innuu. ² Skue xi nkú ts'ín naxu t́bankínkoo yjonuu kō nga t́yankjún Ntíaná.

³ Najmi tū tsjo n'ek'íésunk'o yjonuu, tsa nihi xi nkjún ts'ín k'úéndo ntsjanuu kō tsa nihi xi nkjún ts'ín ngúát'o t́oonsine kō tsa najyun xi 'yún chjí ndyjoó.

⁴ Tū sa ní ajin animanuu kas'e kjuatsjotjín xi najmi maha feya, kui xi tsuhu ra nga nda kas'eyanuu kō najmi stinta. Kui ni xu'bi xi 'yún chjíhi ra nginkun Ntíaná.

⁵ Nįstjin nk'ie b'a ts'ín y'enda yjohō jminchjín je xi kis'e. Kui xi kama 'yún tak'un Ntíaná kō incha kikienkjún x'ihín. ⁶ Xi nkúhu Sara, kui xi kint'é'éhen Abraham kō “Chá Ntíaná” kitsúhu. Tsa ni xi nda n'ehenu kō najmi kuinkjún ni xi kamat'on, jun xi ntíhí Sara b'a.

⁷ Kō jun xi tí'minuú jáx'ín, n'enkjín'un sisiun xi nkú ts'ín kuıntsubakōo chjuúnnuu. Chanjún at'ahá najmi ndjá tįyíyaha xi nkúhu jun, kō at'ahá jun kō kui tá nja n'ekjáinkohōo kjuandaha Ntíaná nga kuıntsuba tík'un. B'a ts'ín tįntsubakōo tú xi najmi chumi nihi xi k'uéchjaha rá nga chubakōo Ntíaná.

B'į ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tįhin nga kuıntsubá

⁸ Kō ni xi fekuhu, nda ts'ín tįntsubakōo xinkju. B'į ngján chase nįmohōo kō n'etjō xinkju at'ahá nts'o mahanu. N'e'yún tak'un xinkju kō nįmakjua katumo. ⁹ Najmi tú n'es'echjįú tsa ch'on tń'enuu kō najmi tú én ch'on tsu n'ek'óyo tsa ch'on tí'minuú. Tú sa ní chubantjō nginkun Ntíaná xi nkú tįts'innuu, at'ahá tú xi nda ts'įnkohonu Ntíaná, kui nga kichj'ajihinnuu.

¹⁰ At'ahá b'į tįtsu xujun éhen Ntíaná:

Xi mjehe ts'įntjo nįstjin xi y'a,
kō mjehe nga tsjo ts'ín kj'uahá nįstjin,
kui xi kat'éch'ohō njaí én ch'on tsu,
kō najmi tú katitju ts'a én tsank'á.

¹¹ Kats'ín t'axihín yjohō kjuach'onk'uun,
kō kats'ín ni xi nda.

Katangisjai kjuajyu kō kat'ejñajin.

¹² At'ahá Ntíaná basehe xutá xi naxu ts'ín,
kō nda basínñjuhu ni xi 'mihí nga chubakō,
tunga fi kontrahá rá xi ch'on ts'ín.

B'į ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín s'eyaná tsa kjuanimá kuitjáján

¹³ ¿Yá xi ch'on ts'įnnuu tsa ngayjehe k'un n'ōo ni xi nda? ¹⁴ ¡Á b'a nda tįhin ts'ajun tsa nk'ie nga tń'o ni xi naxu tįn tįbitjajįún kjuanimá! Najmi tú binkjun xutá kō najmi tú nkjún manuu. ¹⁵ Tú sa ní chanjún Cristo ajin animannuu, at'ahá kui xi Nda Ntíanuu maha. Kō tįntsuba ndo nga kamanuu k'úinyohōo xi ngjuásjaiyanuu ngat'a ts'e kjuanda xi tįchuyōhōo.

¹⁶ Tunga nįmakjuahá n'esjo yjonuu kō chanjún jóo nga b'a n'ōo. Najmi tú chumi ni chuba n'ek'anjiu yjonuu, tú xi nk'ie nga chubayanéhenuu kjuasuba kasakúhu rá xi tįnchjatit'ainnuu ngat'ahá xi nkú ts'ín naxu tįbankínkōo yjonuu nga yjankiu Cristo. ¹⁷ Tsa ni xi kjuanimá tįbitjajįhinnu, b'a katuma tsa Ntíaná b'a ts'ín mjehe. Tunga ngat'ahá ní nga nda tń'o b'a katumanuu, najmi ngat'ahá nga ch'on tń'o.

¹⁸ At'ahá kui nihi xi tá j'ajin Cristo. Nkúhú nįyá k'ien tú xi kits'innđyjajnuhu ngatitsuhun xutá. Xi naxu nginkun Ntíaná un kiekiehe ngandaha xi najmi naxu nginkun Ntíaná. B'a kamaha tú xi ngikohóná nginkun Ntíaná. Kui xi ngat'a ts'e yjonintehe kin'ek'ien tunga ngat'a ts'ehé espirítuhú kin'ekj'áiyaha. ¹⁹ Kō espirítu nk'ie nga ngik'fénjįmihí xi ja k'ien xi kjintuyá'yún, ²⁰ xi najmi kint'é'én nįstjin nga y'ejña Noe nk'ie, kui nįstjiun nga tsakúchji kjuatsentaha Ntíaná nga kikuyá tsa ngjuaikj'áha rá animaha xutá nk'ie nga tįts'innđa tsutsu chánkōo Noe. Jįn mahá xutá xi kits'ínk'ankihí ntōo nk'ie nga incha jas'en tsutsu chánkōo.

²¹ Ntōo y'ejña chji tįtjun xi nkú ts'ín kits'ínk'ankinuu ntánįjuo nk'ie nga saténtáá. Tunga nk'ie nga saténtáná, n'ek'ankíná at'ahá j'áiyaha Jesucristo ngabayōo. Najmi saténtáá tsa tú xi chjuxihín kjuachuntíhí yjonintená. B'a ní n'ená tú xi tįbinchisjájihíná nga je s'eyahaná nginkun Ntíaná. ²² Ngįnji

Jesucristo nk'a ján ko tǐjñat'ahá Ntíaná. Nt'é'éhén ntítsjee, xi tǐjñ yaha xá ko xi batéxuma.

4

B'í ts'ín títsuya Pedro ni xi k'úéch'oghó yjoná

¹ Tu ngat'ahá nga un kíkíehé Cristo nga kik'a yjoninnte, kui nga tjeheñ ruu yjonuu nga ta kui niu xi k'juajin. At'ahá xuta xi ja j'ajin kjuanimá, kui xi ja y'éjña ngatitsuun. ² B'a incha kits'ín tu xi nǐstjin xi k'ua saha najmi ta k'úéntuhu xi nkú ts'ín nchjaha animaha. K'úéntu ní xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná. ³ Ja j'a xi nkú n'e tintsuoo nǐstjin nk'ie, nk'ie nga kin'o ni xi tsjohó xuta xi najmi be Ntíaná, ko kik'aíntohoo yjonuu nga kin'o tu mí nihí ni, ko kin'o ni xi nchjaha animanuu, ko kama ch'iu, ko kik'ohoo kjuatsjo animanuu, ko tu nku kjuatsjohó kama mjenuu, ko kiyankjún ntia ch'onk'un xi ts'ínnda xuta.

⁴ Xuta xu'bo najmi mankjihin á najmi ta n'ekohonu ni ch'onk'un xi tu ni xí jahá kits'ínkjas'ehén yjohó. Kui nga nd'ai ch'on ts'ín nchjayanehenuu. ⁵ Tunga tǐjhin ni nga ts'ínkjas'en kuenta nginkun Ntíaná. Kui xi ja tǐjndaha yjohó nga kuasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xi tǐjntu tik'uun ko xi ja k'ien. ⁶ Kui kjuaha nga ta kis'enijmíhi ra xi ja k'ien én nda tsuhu Ntíaná, tu xi k'úéntu tik'uhun espírituhu xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, ndaha tsa ja kichasehe xi nkú ts'ín y'entu asuntee.

B'í ts'ín tsakúya Pedro nga nda n'exákaá ni xi kitsjáná Ntíaná

⁷ Ja tǐbichú tǐña nǐstjin nga n'ekje gayjee ni xi tǐjñ. Kui nga chase sinsihin ruu ni xi n'oo ko najmi tu n'ekj'áíyo nga chubakoo Ntíaná. ⁸ Yún mjena nga n'etjó xinkiu, at'ahá kjuatjoo nkjin nkjún ngatitsun ts'ínndyajanu. ⁹ N'ekj'ohoon xinkiu ni yanuu ko tsjo kat'enuu nga b'a n'oo.

¹⁰ Xi nkú nga ts'ín xkí kjuanda xi kin'ekj'ohoon nga nkúnkú, b'a ts'ín n'e chjónjihjin xinkiu kui niu. Ngandaha xinkiu katumachjén kjuandoo, at'ahá tǐjhin nga nda n'e chjón nga nkúnkú kjuandaha Ntíaná xi kin'ekjas'ennuu. ¹¹ Tsa tǐjñ xi kuinchja, én xi tǐtsjáha Ntíaná kui xi kanchja. Tsa tǐjñ xi kuasinko xuta, katasinko xi nkú ts'ín tǐjña nga'yún xi tǐtsjáha Ntíaná. B'a ts'ín ajihin gayjee ni xi n'oo sakúhu ra kjuachánka Ntíaná. B'a kama at'ahá Jesucristo yjankiu. Kui xi kas'ehé kjuachánka ko nga'yún santaha tu nkjéhé ni. B'a katuma.

B'í ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín ndjá kuinchaján ni xi ts'e Ntíaná

¹² Tjona jun, já nts'e. Najmi tu katuma nkjúnnuu ni xi tímát'on nga ndjá tǐchjut'ayák'unnuu, tsa b'a kamanuu tsa ni xi k'ái kui nií. ¹³ Tu sa ní tsjo kat'enuu nga tísakút'anuu kjua'un, kjua'un xi ta j'ajin Cristo, tu xi 'yún tse katumaha kjuatsjonuu nǐstjin nga kama chji kjuachánkaha Cristo. ¹⁴ Tsa ch'on tí'minuu at'ahá Cristo yjankiu, já b'a nda tǐjhin ts'ajun! At'ahá Espirituhu Ntíaná tǐjñajinnuu, Espiritu xi tǐjhin kjuachánka. ¹⁵ Tǐjñ xi un behe at'ahá animá ts'ínk'ien, ko tsa ndyjé ts'ín, ko tsa ch'on ts'ín, ko tsa chuba tsungijihin yjohó kjuá xi tǐjhin k'ái xutaha, tunga najmi b'ahá katuma ajinnuu. ¹⁶ Tunga tsa tǐjñ xi un tǐbehe at'ahá Cristo kits'ínkjas'ehén yjohó, najmi tu katuma subaha. Tu sa ní kats'íntsjohó Ntíaná at'ahá Cristo tjenki.

¹⁷ Ja chuba nga kuatuts'ihin ra Ntíaná nga kuasehe mí nihi xi ts'ín xuta. Xuta xi ts'e k'uaha ra. Tsa ná kuatuts'ínkohóná, ¿nkú sa ts'íihin xi najmi tǐts'ínkjáihin én nda tsuhu Ntíaná? ¹⁸ Tsa 'ni b'anki xi naxu ts'ín, ¿yá xi behe nkú k'úsé xi najmi benkjún Ntíaná ko xi tǐts'ín ngatitsun? ¹⁹ Kui b'a maha, xi f'ajihin kjuanimá nk'ie nga Ntíaná tǐtsjánte, kats'ínkjas'en animaha aya ntsja xi kits'índaha, kui xi ma 'yún tak'aán, ko tu nkú ndahá kats'ín.

5

B'i ts'in títsuya Pedro xi nkú ts'in chasehe xuta ninkuhu Ntiana

¹ An xi ndachá ajihin xuta ninku. Tunkán kikiékhona kjuanimaha xi j'ajin Cristo ko ta an xi sakút'ana kjuachánka xi s'ejña chji ndyun nkini. Tíbankihi jácháha xuta ninku xi tjín ajinnuu. ² Chúhuun chutsankaha Ntiana xi kin'ekjas'ennuu. Chasohoo, tunga najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kjuayún tín'eheuu. Ngayje níhi k'un chasohoo xi nkú ts'in mjehe Ntiana. Ko ta ndaha tsa toon mjenuu, tsa kui kjuaha nga chaseheruu. Chaso níhi at'aha mjenuu nga chasohoo xuta ninku.

³ Najmi tu ndjá n'ekoo xuta xi kin'ekúnttanuu. Tu sa ní t'ejña chubayohoo xi nkú incha ts'ín xuta ninkuhu Ntiana. ⁴ B'a ts'ín nk'ie nga kjuafkúchjiji yjoho Ndá bastu k'aku, n'ekjóhooon chjihí kjuachánka xi najmi maha fe.

B'i ts'in títsuya Pedro mí nihi xi chasehe nga kuintsuba

⁵ Ko ta jun xi tí'minuu já xunkú, tíbankinuu nga chanjúun jácháha xuta ninku. Ngatento b'i ngján nímakjua n'esjo yjonuu nginkun xinkiu, at'aha b'i ts'ín tjít'a:

Ntiana fi kontraha xi ngak'un,

tunga tsjáha rá kjuanda xi nímakjua tjíntuyáha.

⁶ Kui nga n'e nímakjuahanu yjonuu kinte nga'yún chánkaha Ntiana, tu xi kui k'uasjenk'ahanuu nk'ie nga kuichú chuba. ⁷ Ntiana n'ekjas'ohoon ngayjee ni xi kjintahanuu, at'aha kui xi kjintaha rá jun.

⁸ Chase chubayohoo ni xi n'oo ko tintsuba ndo, at'aha ndanindoo xi nda kontranu maha. Tsú'ba xi nkú joyaha xa xi tib'éntsjí nga tibangisjai xuta xi kjine. ⁹ Tankín kontrohoo ko ndjá tinchajiun nga s'ejinnuu Ntiana. At'aha yo nga ta kui kju'uhun xi tít'sín chúkua já nts'o xi tjín nga ngúsuhun asunntee.

¹⁰ Nk'ie nga ja un kabenuu chuba nístjin, Ntiana kikjin, kui xi tsjáná ngayje tíkjá kjuanda, kui xi Cristo kits'ínchjén nga j'ájinná nga sakúná kjuachánkaha xi najmi maha feya, ts'ín nga kamo xi tjihin nga kamo, tsjá nga'yúnnuu, ndjá ts'ínkinchánuu ko najmi ta tsufi kúinchahanu. ¹¹ Kui xi tu nkjéhé ni tjihin nga'yún. B'a katuma.

B'i ts'in kits'ínkje Pedro xujuin

¹² Silbano xi ndá nts'é xihin, xi kixí fiko xáha, kui xi tsasinkona nga kits'inntá xujuin. Chubahá ni xi tibet'ánuu nga títsjaníyanuu ko tixinya kixinuu nk'ie nga ni xi tjít'a ei, kuihí xi kjuandaha Ntiana. Ndjá tinchajiun kjuandoo.

¹³ Tít'sínkjinuu kjuasuniña xuta ninku xi tjín ante Babilonia. Kui xi ta j'ájihin Ntiana xi nkúhu jun. Ta tít'sínkjinuu kjuasuniña Marko, kui xi ntína xihin.

¹⁴ B'i ngján tsjo n'e súnínohoo xinkiu.

Kas'enuu kjuajyu ngatento jun xi tintsubajihun Cristo.

Xujun xi ma johu xi kits'inntu nda postru Pedro

B'i ts'in kikjaniñaha Pedro xuta ninku

¹ An Simon Pedro, an nda musu síhjin ko nda postruhu Jesucristo títs'inkjínuu xujun jun xi ja ta kin'ekjóhoo nga s'ejinnuu Ntíaná xi nkúhu jin, tu ngat'aha nga naxu kits'in Jesucristo, kui xi Ntíaná ko kui xi ts'ink'ankiná. Ndahankjún tjin nga s'ejinnuu.

² Kas'e nkjúnnuu kjuanda ko kjuajyu at'aha yo Ntíaná ko Jesucristo xi Nda Ntíaná maha.

B'i ts'in tsakúya Pedro xi nkú ts'in tjihin nga k'uéntu xuta xi ts'e Ntíaná

³ Ngat'aha kjuachánkaha ko kjuandaha Ntíaná j'ájihinná. Ko tu ngat'aha nga yaá xi j'ájiná, b'a ts'in nga'yúhun kitsjákohoná ngayjee ni xi machjénná, tu xi kuintsyba t'k'uhunná ko tu xi chankjúhunná Ntíaná. ⁴ B'a ts'in kitsjáhaná ni xi kitsúya títjun, xi 'yún chj' ko xi 'yún chánka, tu xi b'a ts'in kuiyúhu ruu ni xi nchjaha animaha xuta, ni xi títs'inkatsúhun asuntee, tu xi sakúhunuu nga kuintsyba t'k'un xi nkú ts'in tjiña t'k'un Ntíaná.

⁵ Nk'ie nga ja s'ejinnuu Ntíaná n'e kjuayúhun yjonuu nga t'esún sohoo nga kixi tankínkoo yjonuu. Ko nga kixi t'bankínkoo yjonuu t'esún sohoo nga manjinnuu ni xi ts'e Ntíaná. ⁶ Ko nga manjinnuu t'esún sohoo nga ja manuu b'ech'ó suboo yjonuu ni xi tjin asuntee. Ko nga ma b'ech'ó suboo yjonuu t'esún sohoo nga tjinnuu kjuatsenta. Ko kjuatsentoo t'esún sohoo nga týankjún Ntíaná. ⁷ Ko nga týankjún Ntíaná t'esún sohoo nga t'ín'etj'ó xuta ninku, at'aha kui xi já nts'o maha. Ko nga t'ín'etj'ó xuta ninku t'esún sohoo nga tjinnuu kjuatjo.

⁸ At'aha tsa b'a n'e kuintsyboo ko tsa tu nkú b'a n'enú, kama ndjuút'a ni xi ja yohoo Nda Ntíaná Jesucristo. Kui ni xi kuasínkonuu nga nda n'etjusun ni xi n'o ko najmi kuintsyba ts'o. ⁹ Tunga xi najmi b'a ts'in tjiñtu, kui xi najmi ma chjih. Ka ma. Títs'ínchaya nga ja tsichu ma jehe ngatitsun xi kis'ehe nistjin nk'ie.

¹⁰ Kui b'a maha, já nts'e, n'e kjuayúhun saha ruu yjonuu nga takúchjiu nga kjuaxi nga Ntíaná ja kinchjanuu ko j'ájinuu. At'aha tsa b'a n'e kuintsyboo, ndahachí najmi kuankiún t'axihun Ntíaná. ¹¹ B'a ts'in k'uañte tsjo tsjohonuu nga kuitjás'oon má batéxuma sín Nda Ntíaná Jesucristo. Kui xi ts'ink'ankiná.

B'i ts'in títsuya Pedro mí kjuaha nga tu nkú tibakúyahá ra xuta ninku

¹² Kui nga ts'inkj'áitsjen tehentehenuu ni xi t'bet'ánuu, ndaha tsa ja yo ko ndaha tsa ja ndjá tinchajiun ni xi naxu tjin xi ja yo. ¹³ An kjinena nga ts'inkj'áitsjennuu niu nk'ie nga tjiñaya sa yjoninte xu'bi. ¹⁴ At'aha ja be nga chubahá ndyjaha nga k'uejñá yjoninte xu'bi, xi nkú ts'in y'ejña chjina Nda Ntíaná Jesucristo. ¹⁵ Ko ts'ian nga'yún, nga nk'ie nga ja k'uejñá asuntee, tu nkú n'ekjáitsjennú ni xi tixinuu.

¹⁶ Nk'ie nga tsixínyajih xi nkú ts'in kj'uaí Ndantíaná Jesucristo, xi nkú ts'in kj'uaíko nga'yún chánkaha, najmi én tsank'á xi najmi chumi ni chjih ra kin'echjéin. Kjuachánkaha ní y'ejña chji, kui xi tunkuin tunkuin kiyahani. ¹⁷ Ntia Na'miná kitsjáha nga chankjún ko nga s'ehe kjuachánka nk'ie nga kinu'yá ntaha Ntíaná xi tu xi tjiñin ra kjuachánka. B'i kitsú: "Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana." ¹⁸ Jin kinu'yái nta xu'bi xi nibaha nk'a ján nk'ie nga tintsybakoi Jesucristo tjennki xi má kama kjuankjún.

¹⁹ B'a ts'ín bitju naxuhu éen xi kinchja já profeta nk'ie. Nda tín'o tsa t'basinñjuhuu éen. Kui xi nkú joyaha nd'í xi t'ib'at'ai má jyuun santa nkúhu nga kuichú ma sen nistjin xi ma ndyuun ko niñu xi ma chji nga ta jyuun ts'ín ndzjen ajin animanuu. ²⁰ Katumankjinnuu nga ndaha nku ni xi kinchja já profeta, xi t'ít'a xujun éhen Ntíaná, najmi ma mjenaxáa xi nkú ts'ín mjená. ²¹ At'aha najmi animaha xuta nibaha ni xi kinchja já profeta. Espirituhu ní Ntíaná kits'ín nga kinchja xuta éen xi nibaha ra Ntíaná.

2

B'í ts'ín tsakúya Pedro ni xi ts'ín já maestru tsank'á xi t'ínjihin xuta ninku

¹ Ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra kis'e já profeta tsank'á, xi nkú nga ta ts'ín s'e ajinnuu já maestru tsank'á. Kui xi já maña xi ngakjá kuakúya ni xi ts'e Ntíaná. K'í'ái ni xi kuakúyanuu, kui xi ts'ínkatsúnnuu. Najmi ts'ínkie yjoho nga Nda Ntíaná xi ts'asjelihin. B'a ts'ín kitsa ts'ín nibánehe ra yjoho nga n'ekje. ² Nkjin xi incha ts'ín ni xi incha ts'ín jóo, ni xi tu subahá maná. Kui ngat'aha jóo ch'on ts'ín chubayanéhe ni xi naxu tjin. ³ Tu ngat'aha nga 'yún incha mjehe toon, kui nga k'uanachahanuu nga kjé'anuu ni xi ts'ajun. Ngat'a ts'e jóo ja nd'ai t'indaha ra yjoho xi ts'ínniyéhe ra. Ja t'ínna nda nistjin nga n'ekje.

⁴ Nistjin nk'ie Ntíaná najmi kits'ínndyjat'aha ntítsje xi incha kits'ín ngatitsun. Ajin ngak'ien ní kík'anj'áya. Má jyuun kingjája'yún, t'jntu nda nga n'ekokjua. ⁵ Ko ta ndaha najmi kits'ínndyjat'aha xuta xi kis'e nú chá ján. Ntá kits'ínkjekoho xi najmi kikienkjühun. Tunga máha Noe, kui xi y'énjímí ni xi naxu tjin, kui xi kin'enk'anki ko yatu sa xuta.

⁶ Ta y'éjñanehe Ntíaná nga n'ekje nanki Sodoma ko nanki Gomorra. Tu nasuhú kits'ín ma naxinantóo. B'a ts'ín y'éjña nkjühun ra xuta xi s'e askahan xi najmi skuenkjún Ntíaná. ⁷ Tunga kits'ínk'ankihí Lot, kui xi nku nda xi naxu kits'ín, xi un kikiéhe nga kikié xi nkú ts'ín y'entu xuta ch'onk'un xi kitsjantehe yjoho nga kits'ín tu mí nihí ni. ⁸ At'aha nda xu'bi xi naxu kits'ín, xi y'ejnajihin xuta xu'bo, xki nistjin un nkjún kikiéhe nk'ie nga kikié ko kint'é ni ch'onk'un xi kits'ín jóo. B'a kamaha at'aha je t'jyaha.

⁹ Kui b'a maha, ngayjee ni bakúchji xi nkú ts'ín Ntíaná maha b'asjenki xuta xi benkjühun ajihin ni xi nibánehe, ko be xi nkú ts'ín kuyáko xuta xi najmi naxu ts'ín, xi t'jlin nga un skuéhe nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihí xi kits'ín nga nkúnkú xuta. ¹⁰ Ko 'yún un skuéhe xi t'jntujín ni chuntí xi nchjaha animaha ko najmi benkjún xi t'jlin xá nk'a ján. Kui jóo xi si ko tu mí nihí ni xi incha ts'ín. Najmi tsankjún nga ch'on ts'ín nchjayane xi i nk'a ján. ¹¹ Tunga ntítsjee, ndaha tsa 'yún t'jlin nga'yún ko nga nk'a t'jen nga já xu'bo, najmi ch'on ts'ín nchjayane xi ch'onk'un xi t'jlin kjuachánka ko najmi batéjéne nginkun Ntíaná.

¹² Tunga máha já xu'bo, chuba ch'ohón ts'ín nchjane ni xi najmi mankihjin. Kui xi nkú joyaha chu. Najmi maha ts'innkjink'un. Chuba t'jntuhú nga ts'ín ni xi nibá suba kuihi. Kui xi xi nkúhu chu xi nuba ko n'ek'ien. Kui nga ndyjaha jóo xi nkúhu chu. ¹³ Ts'ínkjáihin ch'íhi ni ch'onk'un xi incha ts'ín. B'a tsu nga sakúhu kjuatsjo nk'ie nga t'íts'intsjojin tu mí ni ch'onk'uhún ni nga nistjiun. Kui jóo xi nkú joyaha chuntí ko ts'ján ajinnuu. Santaha ts'intsjojin kjuanajmindaha nk'ie nga kjinekonuu niñu.

¹⁴ Najmi ma be nda nku tachjuún. Najmi mjét'íaha nga ts'ín ngatitsun. B'anachaha xuta xi najmi ndjá t'íncha. Tu ni xí kitsa xáhá ts'innkjink'un nkú ts'ín sakúhu ra toon. Ni xi ts'ín, kui xi nguakóho má nga ndyja. ¹⁵ Ja ngji t'axihin ni xi naxu tjin ko ja kindyjajihin, kui nga b'a t'íncha ts'íhin xi nkú

kits'ín nda profeta Balaam xi nthi Beor. Kits'ín mje tōon Balaam ko j'áchjí nga kits'ín ni xi najmi nda. ¹⁶ Tunga kichubatiko hó ngat'aha ngatitsuhun. Búrrúhu, chu ch'á xi najmi maha nchja, ntaha xuta kik'a nga y'éch'oho Balaam nga ts'ín kjuuluky xi títs'ín kai.

¹⁷ Já xi tib'anachaha xuta, kui xi nkú joyaha ntá tixa xi najmi tjíhín ntá, ninti xi tu má fikohó ra ntjo. Kui xi tjeheh ra má tu xí jjuhún. ¹⁸ Incha nchja én ngak'un ko én xi najmi tjíhín sin. Bakúya nga ma n'e ni xi nchjaha xuta ko nga ma ts'ín tu mí nihí ni. B'a ts'ín b'anachaha ra xi as'ai kikjexihín yjoho ajíhín xuta xi tjíntujín ni xi najmi b'a tjín. ¹⁹ Ndaha tsa ni xi ts'ínkatsúhun xuta tjí'yúhun, tunga chuba b'ahá incha tsu nga ts'ín ndafíhi xuta. Tjí'yún jóo, at'aha ni xi ts'ín nganana, kui xi b'é'yunná.

²⁰ Tsa ja incha tsankin t'axihín ni ch'onk'un xi tjín asunteei at'aha kin'ekjáhíhín Nda Ntíaná Jesucristo xi b'asjejinná, tunga tsa ta kujinejihín ngáhaná kui niy ko n'endyahaá, 'yún ch'onk'un ma sahá akahan. ²¹ Kui nga tu sahá ra nda tjín tsa najmi kikié jóo ni xi naxu tjín, at'aha 'yún kama ch'onk'un sa nga kikié ni xi ndoo. B'a kamaha nga ngji t'axihín kjuatexuma je xi kik'aihi. ²² Tíbitjusunjíhín jóo én xi nchja xuta: "Nañoo ta kjine ta ma ngáha ni xi bisuhu. Chínka xi as'ai mama kabinguya tím'otikjájín yjoho siu."

3

B'í ts'ín tsakúya Pedro nk'ie nga kj'uaí ts'ínkojua Nda Ntíaná Jesucristo asuntee

¹ Tjona jun, já nts'e. Xu'bi xi xi ma johó ra xujun xi títs'ínkjínuu. Xujun xu'bi ko xi tjuun y'et'ánuu tu xi n'ekj'áitsjehennu ni xi ja tsakuyánuu. B'a kits'ian tu xi chahanu xi nkú ts'ín s'yahanuu. ² N'ekj'áitsjohon yjonuu én xi kinchja já profeta je xi kis'e nistjin nk'ie ko kjuatexuma xi tsakúyanuu já postru, kjuatexumaha Jesucristo xi Nda Ntíaná maha ko kui xi ts'ínk'ankiná.

³ Katumankjin sisinnuu nga nistjin xi fekuu s'e xi k'úéntujín ni ch'onk'un xi nchjaha animaha ko kujnukie én xi ja kin'ekjohon. ⁴ B'í incha kuitsu: "¿Á najmi tsitjusuhun én xi kitsúhu nga kj'uaí ngáha? B'aha ra nistjin nga k'ien ntje chána santaha nd'ai, tu nkú b'ahá tíma asunteei xi nkú kama nk'ie nga as'ai kamandahá."

⁵ Najmi mjehe ts'ínkj'áitsjen nga nistjin nk'ie én xi tsitjuhu ts'a Ntíaná kits'índakoho nk'a ján ko t'anankiu. Kui t'anankiu xi ajin ntánijuó nibahaha ra ko ngat'aha ntánijuó kis'ejñaha. ⁶ Ko ngat'aha ntánijua ts'í xi 'yún kits'oo kin'ekjehe t'ananki xi kis'ejña nistjin nk'ie. ⁷ Tunga máha nk'a ján ko t'ananki xi tjíña nd'ai, kui xi ta kuihi éhen Ntíaná tib'ejña ndaha tu xi k'uétihi. Tís'ejña nda santa nkúhu nga kúichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta ko nga n'ekje xuta xi najmi kikienkjún Ntíaná.

⁸ Tunga najmi tu n'echayanú ni xu'bi, já nts'ena. Nginkun Ntíaná nku nistjin, kui xi nkú joyaha nku mií nú. Ko nku mií nú, kui xi nkú joyaha nku nistjin. ⁹ Najmi títs'ínk'andaya Ntíaná nga ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjún, at'aha k'ua xi b'a maha nga títs'ínk'andaya. Tíbakú nínuu kjuatsentaha Ntíaná, at'aha najmi mjehe tsa tjín xi ndyja. Mjehe nga ngatentee xuta nguajik'áha ra animaha.

¹⁰ Xi nkú ts'ín tu ndyahaná nga f'ai nku nda ndyjé, b'a kama nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná. Kui nistjiun ndyjajihínsén nk'a ján nga ni xi nkjún ts'ín kjuaneya, ko kamanantá nga kuiti ni xi kamandakoho ni xi tjín. T'anankiu ko ngayjee ni xi tjíhín kuiti.

¹¹ Kui b'a maha, tsa b'a ts'ín n'ekatsún ngayjee niy, ¿nkú ts'ín tjíhín nga kuitsubo ni ma? Tjíhín nga je kuitsubo ko chankjún Ntíaná ¹² ko nga

kamangimjenuu nga kuichú nistjin nk'ie nga ts'ín Ntíaná ni xi kitsú nga ts'ín, nistjin nk'ie nga kuiti kō n'ekje nk'a ján kō nga nd'íu ts'ínnantá ni xi tjin. ¹³ Tungá máha ñá, tichuyáá nku nk'a tsetse kō t'ananki tsetse, xi nkú ts'ín kitsúya títjun Ntíaná. Yohó má nga naxu kuintsubaá nginkun Ntíaná.

¹⁴ At'ahá tichuyóhōo ni xu'bi, jántsena, kui nga tjen nga'yúhūn ruu yjonuu tu xi s'ehenuu kjuajyu nginkun Ntíaná kō tu xi najmi s'ehē ajinnuu ni xi chuntí kō tsa ni xi chubayané. ¹⁵ T'ejintak'un, t'bakúchjiná kjuatsentaha Ntíaná tu xi títjántehená nga k'uankiá. Ni xu'bi ja tá y'ét'anuu ndá nts'ená Pablo. Kui xi xi nkú ts'ín tjiná kjuankjintak'un xi kitsjáha Ntíaná, b'a ts'ín yét'a. ¹⁶ Nga nkúnkú xujun xi kits'ínntu tá kui ni xu'bi kinchjanijmíyaha. Tjin ni xi y'ét'a xi 'ni mankjihin xutá. Kui niu xi fikō ngakjá xutá xi najmi be sisin ni xi ts'e Ntíaná kō xi najmi ndjá tjinchajin ni xi s'ejinná. Fikō ngakjá niu xi nkú tá ts'ín tá fikōngakjá ni xi ja tá tjit'a. B'a ts'ín tá kuihi tít'ínkjihí yjohō má ndyja.

B'í ts'ín kits'ínkje Pedro xujun

¹⁷ Kui b'a máha, já nts'ená, ja yo ni xu'bi. Kui nga chúhūn ruu yjonuu tu xi najmi kjébéfehenuu kjuab'anachaha já ch'onk'uun, kō tu xi najmi kuankín t'axihín ruu ni xi ndjá tinchajiun. ¹⁸ Kasájin so kjuandaha Jesucristō kō kaya so ni xi ts'e, at'ahá kui xi Ndá Ntíaná máha kō ts'ínk'ankiná.

¡N'ekíe yjoná nga tjihín kjuachánka nd'ai kō santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'inntu nda postru Jua

B'i ts'in tsakúya Jua yáha Éen

¹ Tfb'enijmíhí xi tu b'a ts'in jahá tǵña santa nkúhu nga tuts'ihín ni. Kinu'yái ntaha ko tukuin kiyakohóni. Kiyai ko ntsai kin'ekohóni. Kui xi Én xi ts'ínk'íéntu tík'un xuta. ² Y'ejña tík'un ajinní ko jin kiyai. Tǵbixinya kixi ni xi kiyai ko tǵb'enijmí xi tǵña tík'un sín, xi y'ejñajihín Ntia Na'miu ko xi jin kis'ejña chjini.

³ Xi kiyai ko kinu'yái, kui xi ta tǵb'enijmíhí ko jun, tu xi b'a ts'in ko jun nkuhú kamakohóni. B'a ts'in nkuhú kamangujinkaá Ntia Na'miu ko Jesucristo xi Ntíhí maha. ⁴ Tǵb'et'ahí ni xu'bi tu xi k'úé tsjo tsjohonu.

B'i ts'in tsakúya Jua nga ni xi n'eé bakúchji tsa kis'ejinná Ntianá

⁵ Tsakúyaní Jesucristo nga Ntianá, kui xi nd'í xi ts'in ndzjen ko ndahachí najmi tǵjn má jyun ajihín. Kui xi tǵb'enijmíhí. ⁶ Tsa b'a kuixíaán nga Ntianá ts'ená ko tu sa má jyuuhún tintsuba ngáá, tǵh'anacháá ko najmi tǵn'eé ni xi naxu tǵjn. ⁷ Tunga tsa tintsubaá má ndzjeen xi nkú ts'in tǵña Ntianá má ndzjeen, b'a ts'in nkuhú makaá xinkíá ko jníhí Jesucristo xi Ntíhí Ntianá ts'in jená nga kjexinná ngayjee ngatitsunná.

⁸ Tsa najmi tǵjinná ngatitsun kuixíaán, ta náha tǵh'anachahaá yjoná ko najmi tǵjnajinná ni xi naxu tǵjn. ⁹ Tsa n'ekíe yjoná nga tǵjinná ngatitsun, ts'ínndyjat'aná ngatitsunná Ntianá ko ts'ín jená nga kjexinná ngayjee ni xi tǵjntujinná xi najmi naxu nginkun. B'a ts'ín at'aha ja kitsjá éhen nga b'a ts'ín ko ts'in ni xi naxu tǵjn. ¹⁰ Tsa najmi tǵjinná ngatitsun kuixíaán, tya tsank'áá Ntianá ko najmi tǵjnajin animaná éhen.

2

¹ Jun ntína, tǵb'et'ánuu ni xu'bi tu xi najmi n'ehenu ngatitsun. Tunga tsa tǵjn xi ts'ín tǵn'yún ngatitsun, tǵñaná xi kuinchjantjainá nginkun Ntia Na'miu, kui xi Jesucristo xi naxu ts'in. ² Kui xi kitsjá yjoho xi nkúhu chje tu xi n'endyjat'ahaná ngatitsunná ná xi ja kis'ejinná. Ko najmi tu suba ngatitsunná kits'ínndyjat'a, ko ní ngatitsuhun ngayjee xuta xi tǵjn asuntee.

³ Tsa tǵn'etjusaán ni xi y'ejña Ntianá, b'a ts'in yahaná nga ja yaá Ntianá. ⁴ Tsa tǵjn xi: "An be" kuitsu, tunga tu sa najmi ts'íntjusuhún ngá ni xi y'ejña, kui xi nda tsank'á. Najmi tǵjnajin animaha ni xi naxu tǵjn. ⁵ Tunga xi ts'íntjusun éhen, kjuaxi nga kui xi ts'íntjo Ntianá xi nkú nga ts'in tǵhín nga ts'íntjo. Nk'ie nga b'a n'e bintsubaá, b'a n'e yahaná nga tintsubajihín. ⁶ Xi tǵjnajin ni xi ts'e Ntianá kuitsu, kui xi nkú ts'in y'ejña Jesucristo, b'a ts'in tǵhín nga k'úejña.

B'i ts'in tǵbatéxumaha Jua xuta ninku

⁷ Já nts'ena, ni xi tǵb'et'ánuu nd'ai, najmi as'ai tǵb'ejñahá Ntianá. Kjuatéxuma chá xi kin'ekjas'en nínuu santaha nga tuts'ihín ni tǵbet'ánuu. Kui kjuatéxuma chá xu'bi, kui éhen xi ja kinu'yó nk'ie. ⁸ Tunga xi nkú ts'in y'ejña Jesucristo ko xi nkú ts'in tintsuboo b'ejña chji nku ni tsetse xi y'aha ra ni xi y'ejña Ntianá. Kui ni xi tǵb'et'ánuu ei at'aha ja j'ai ts'in ndzjen nd'í xi ndoo. Kui nga ja tǵfi ndyaha má jyuun.

⁹ Xi b'a kuitsu nga má ndzjeen síjña tunga tu sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi má jyuun síjñajin sa. ¹⁰ Xi tǵjoho nda nts'e, kui xi má ndzjeen síjña tehente, má nga najmi tǵjn ni xi ts'ínkijnejihín ngatitsun. ¹¹ Tunga xi unkie nda nts'e, kui

xi má jyuun síjña kō yō tsú'ba kō najmi be má xi tjeheh tfi, at'aha ja kits'ínkaha má jyuun.

¹² Jun ntína, títs'inntúnū at'aha tū ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo kin'endyat'ahanū ngatitsunnū. ¹³ Kō jun xi tí'minū na'mi, títs'inntúnū at'aha ja yo xi tū b'a ts'ín jahá tǵña santaha nga tuts'ihin ni. Kō jun xi tí'minū já asti, títs'inntúnū at'aha kin'e nganohoo ndanindoo.

¹⁴ Jun ntína, ja kuats'inntúnū at'aha ja yo Ntia Na'miu. Kō jun xi tí'minū na'mi, ja kuats'inntúnū at'aha ja yo xi tū b'a ts'ín jahá tǵña santaha nga tuts'ihin ni. Kō jun xi tí'minū já asti, ja kuats'inntúnū at'aha tǵnnū nga'yún kō tǵñajin tehente animanū éhen Ntíaná kō at'aha ja kin'e nganohoo ndanindoo.

¹⁵ Najmi tū n'etjō asuntee kō ta ndaha ni xi tsjá asuntee. Tsa tǵn xi tjohō asuntee, kui xi najmi tjohō Ntia Na'miu. ¹⁶ At'aha ngayjee ni xi tsjá asuntee najmi má tǵña Ntia Na'miu nibáha ra. Asuntee ní nibáha ra. Yō nibáha ra nga nchjaha animaha xuta ni xi tǵn kō nga mjehe ts'ínts'e ni xi fásihin kō nga nk'a b'asje yjohō ngat'aha ni xi tǵhin. ¹⁷ Ja tife nǵstjihin asuntee kō ni xi nchjaha animaha xuta, tunga máha xi títs'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, kui xi k'úéjña sín.

B'í ts'ín tsakúya Jua nga chúhūn yjoná já xi fi kontraha Jesucristo

¹⁸ Jun ntína, ja nǵstjin xi fekuū tintsubaá nd'ai. Ja kik'inyanū nga tǵhin nga kǵ'uaí xi nguai kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná, kō xi nkú kik'innū b'a ts'ín nd'ai ja tǵincha f'ai nkǵún já kontraha Jesucristo. Kui nga mankjihinná nga ja tinchajían nǵstjin xi fekuū. ¹⁹ Kui xi incha tsitjujinni ei, tunga najmi já ts'ajihin niū. At'aha tsa já ts'ajin niū, najmi incha ngii t'axín ra kai. Tunga incha tsitjuhū tū xi b'a ts'ín kiya chji chjhi nga tǵn xi najmi jin makoni.

²⁰ Máha jun, Jesucristo kitsjánū Espirituhū Ntíaná kō ngatentoo mankjinnū ni xi naxū tǵn. ²¹ Tǵb'et'á xujunū at'aha mankjinnū ni xi naxū tǵn. Najmi ngat'aha tsa najmi mankjinnū, at'aha ní nga mankjinnū, kui nga tǵb'et'áhanū. Kō mankjinnū nga ndaha nku kjuatsank'á najmi nibáha ra ni xi naxū tǵn.

²² Xi najmi ts'ínkǵhín nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi nku nda tsank'á. Kui xi nda kontraha Jesucristo, at'aha najmi ts'ínkǵhín nga Ntia Na'miná xi Ntia kō nga Jesucristo xi Ntǵhí. ²³ Tū yáhá ni xi najmi ts'ínkǵhín nga Jesucristo xi Ntǵhí Ntíaná, kui xi ta ndaha najmi tǵñajihin Ntia Na'miu. Tunga xi ts'ínkǵhín nga Jesucristo xi Ntǵhí Ntíaná, kui xi ta tǵñajihin Ntia Na'miu.

²⁴ Kui b'a maha, t'eǵñajin tehentehehenu animanū én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni. Tsa s'eǵñajin tehente animanū én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni, b'a ts'ín kō jun ta kuǵntsubajin tehentohoo Ntíu kō Ntia Na'miu. ²⁵ Nga kuǵntsuba tǵk'un síaán, kui nihi xi kitsúya tǵtunná Jesucristo nga tsjáná.

²⁶ Tǵb'et'ánū ni xu'bi at'aha tǵn xi mjehe k'uanachanū. ²⁷ Tunga máha jun, tǵñajin tehentenū Espirituhū Ntíaná xi kitsjánū Jesucristo. Najmi machéhen tsa tǵn xi kuakúyanū, at'aha ta kuihi Espiritu bakúyayjenu. Ni xi naxū tǵn bakúyanū, najmi ni tsank'á. Kui nga xi nkú ts'ín tsakúyahanū Espiritu, b'a n'e tǵntsubajin tehentehe ruu Jesucristo.

²⁸ Kui b'a maha nd'ai, ntína, tǵntsubajin tehentehe ruu Jesucristo, tū xi najmi jo jan kamahaná nk'ie nga kuakúchji yjohō kō najmi kama subaná nginkun nk'ie nga kǵ'uaí. ²⁹ Yo nga naxū ts'ín Jesucristo. Kui nga ta tǵhin nga chahanu nga ngayjee xuta xi ts'ín ni xi naxū, kui xi kitsjáha Ntíaná nga ntǵhí kama.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga ntíhí Ntíaná kits'ín maná

¹ Chasoo xi nkú ts'ín tjo ts'atíhí nǎ Ntía Na'miná, nga santaha ntíhí Ntíaná 'miná. Kò kjuaxí nga ntíhí Ntíaná nǎ. Kui kjuaha nga najmi behená xuta asuntee, at'aha najmi be Ntíaná. ² Jun já nts'ena, nǎ xi ntíhí Ntíaná nd'ái. Kò ndaha tsa najmi kjee yaá nkú k'úéntá askahan, tunga yanáá nga b'a k'úéntá xi nkúhu Jesucristo nk'ie nga k'j'uaikúchji yjoho, at'aha chá sisián xi nkú tjin. ³ Kò ngatentee xi b'a ts'ín tókuyáha Jesucristo, kui xi tít's'ín nga t'n'e je nginkun Ntíaná. B'a tí'be xi nkú ts'ín je Jesucristo.

⁴ Tū yáha ni xi tít's'ín ngatitsun, kui xi t'ibangane kjuatexumaha Ntíaná. Nk'ie nga biyuné kjuatexumaha Ntíaná, kui nií xi ngatitsuun. ⁵ Ja yo nga j'aikúchji yjoho Jesucristo tū xi j'aikjexihín ngatitsunná. Ndaha nku ngatitsun najmi kis'ehe. ⁶ Kui b'a maha, ngayjee xi tijnajin tehentehe rá Jesucristo najmi ts'ín ngatitsun. Tunga ngayjee xi tít's'ín ngatitsun, najmi kjee be Jesucristo kò ta ndaha najmi kjee mankjihín yáha kui.

⁷ Jun ntína, najmi tū ch'a xi k'uanachanu. Xi ts'ín ni xi naxu tjin, kui xi naxu nginkun Ntíaná xi nkú ts'ín naxu Jesucristo. ⁸ Tunga xi ts'ín ngatitsun, kui xi ndanindoo ts'ehe, at'aha ndanindoo kits'ín ngatitsun santaha nkúhu nga tuts'ihín ni. Kui kjuaha nga j'aikúchjiji yjoho Ntíhí Ntíaná, tū xi ts'ímndya xáha ndanindoo.

⁹ Ngayjee xi Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhí najmi nkaha ts'ín ngatitsun, at'aha kjuatik'uhun Ntíaná tijnajihín. Najmi nkaha ts'ín ngatitsun, at'aha Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhí. ¹⁰ B'a ts'ín s'ejña chjiji yá xi ntíhí Ntíaná kò yá xi ntíhí ndanindoo. Tū yáha ni xi najmi naxu ts'ín kò a rá najmi tjoho nts'e, kui xi najmi Ntíaná ts'ehe.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáá xinkíá

¹¹ Nga tjihín nga b'i ngjáán n'etjáá xinkíá, b'a tsu én xi kinu'yó santaha nkúhu nga tuts'ihín ni. ¹² Najmi b'aha tū ma nkjúnnuu tsa ts'ín unkienuu xuta asuntee. ¹³ Jun já nts'ena, najmi tū ma nkjúnnuu tsa ts'ín unkienuu xuta asuntee. ¹⁴ Ja yaá nǎ nga tsitjuján ajihín ngabayoo kò nga kuintsuba t'ík'aán nginkun Ntíaná. Yaá ni xu'bi at'aha tjoná já nts'eé. Xi najmi tjihín kjuatjo, kui xi tijnajin sa ngabayoo. ¹⁵ Ngayjee xi unkie nda nts'e, ndats'ínk'ien animahá xu'bo, kò ja yo nga nku ndats'ínk'ien animá najmi tijnajihín kjuatik'un sín.

¹⁶ Yaá ni xi 'mihí kjuatjo at'aha Jesucristo kits'ínkjas'en yjoho ngandaná. B'a tá ts'ín kò nǎ tjihín nga n'ekjas'eén yjoná ngandaha já nts'eé. ¹⁷ Tsa nku ndanchíná t'ibe nga ndyjat'aha nda nts'e ni xi machjéhen tunga najmi kama nimahá ra, ¿a tijnajin kjuatjoho Ntíaná animahá? ¹⁸ Jun ntína, najmi tū suba énnu xi b'a kuitsu nga tjinnuu kjuatjo nga chubo. Tū sa ní ni xi katakúchji nga tjinnuu kjuatjo n'oo.

¹⁹ Yaá nga ajihín ni xi naxu tintsubajían kò najmi jo jan maná nk'ie nga tintsubaá nginkun Ntíaná. ²⁰ Kui nga ndaha tsa animaná b'a titsu nga tjinná jé, tunga 'yúhún chánka sa Ntíaná nga animaná kò kui xi beyjená. ²¹ Jun já nts'ena, tsa najmi chumi nihi xi tít's'innijéná animaná, najmi jo jan maná nga tincháá nginkun Ntíaná, ²² kò kui tsjáná ngayjee ni xi kuinchihí, at'aha t'n'etjusaán ni xi y'éjña kò t'n'eé ni xi sasihín.

²³ Nga n'e s'ejján Jesucristo xi Ntíhí maha kò nga b'i ngján n'etjáá xinkíá xi nkú ts'ín y'éjña, kui xi kjuatexumaha Ntíaná. ²⁴ Xi tít's'íntjusun xi nkú ts'ín

y'éjña, kui xi tǵñajin tehente Ntíaná ko Ntíaná tǵñajin tehentehe xuta xu'bo. Ko ngat'aha Espiritu xi kitsjáná, b'a ta n'e yahaná nga kui tǵñajin tehentená.

4

B'i ts'ín tsakúya Jua má xi kui Espirituhu Ntíaná

¹ Jun já nts'ena, najmi tu n'e s'ejiun ngatentee xi b'a kuitsunu nga Espirituhu Ntíaná tǵts'ín nga tǵnchja. Tu sa ní chase sisihuun xi nkú kuitsu, tu xi b'a n'e chahanu tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntíaná tǵñajihin a ra najmi. At'aha kitsejihin asuntee já profeta tsank'á. ² Xi b'a tsu nga yjoninte kik'á Jesucristo nga j'ai asuntee, kui niu xi kuakúchjinuu nga kui xi tǵñajihin Espiritu xi ts'e Ntíaná. ³ Ko xi najmi b'a tsu nga b'a ts'ín j'ai Jesucristo, kui xi najmi tǵñajihin Espirituhu Ntíaná. Espiritu ch'onk'un xi ts'e ní nda kontraha Cristo tǵñajihin. Ja kinu'yó nga tǵihin nga kj'uai xi nguai kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná. Kui ja tǵña asuntee nd'ai.

⁴ Jun ntǵntǵtǵna, Ntíaná ts'enuu ko ja kin'e nganohoo já profeta tsank'á xu'bo, at'aha xi tǵñajinnuu 'yún tǵin saha nga'yún nga xi tǵñajihin xuta asuntee. ⁵ Kui já xu'bo xi xuta asuntee. Kui nga ni xi ts'e asuntee nchjanijmíyaha ko xuta asuntee basínñuju ni xi nchja. ⁶ Tunga máha jin, Ntíaná ts'eni. Xuta xi ja be Ntíaná, kui xi basínñuni. Xuta xi najmi Ntíaná ts'ehe, kui xi najmi basínñuni. B'a n'e chaha yá xi tǵñajihin Espiritu xi tsuya ni xi naxu tǵin ko yá xi tǵñajihin jáninda xi b'anacha.

B'i ts'ín tsakúya Jua mí nihi xi y'aha kjuatjoo

⁷ Jun já nts'ena, b'i ngán n'etjáá xinkíá, at'aha Ntíaná nibáha ra kjuatjoo ko ngayjee xi tǵihin kjuatjo, kui xi kitsjáha Ntíaná nga ntfhi kama ko kui xi be Ntíaná. ⁸ Xi najmi tǵihin kjuatjo, najmi kjee be Ntíaná, at'aha kjuatjohó Ntíaná.

⁹ B'i ts'ín tsakúchjiná kjuatjoho Ntíaná. Kits'ín nibá Ntí nku tutuhu asuntee, tu xi ngat'aha Ntíhi sakúhuná nga kuintsuba tǵk'aán. ¹⁰ ¿Mí nihi xi 'mihí kjuatjoo? Najmi tsa ná xi kin'etjáá Ntíaná. Kui ní xi kits'íntjoná ko kits'ín nibá Ntíhi tu xi ts'ínnjyat'aha ngatitsunná nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu chje. Kuihí ni xu'bi xi tsakúchji kjuatjoo.

¹¹ Jun já nts'ena, tsa b'a ts'ín kits'íntjoná Ntíaná, kui nga ko ta ná ta tǵihin nga b'i ngán n'etjohoná xinkíá. ¹² Ndaha nku najmi kjee be nkú tǵin Ntíaná, tunga tsa b'i ngán n'etjáá xinkíá, Ntíaná tǵñajin tehentená ko kjuatjoho s'ejña chji kikjin ajinná.

¹³ Yáá nga tintsúbajin tehenteheé Ntíaná ko nga kui tǵñajin tehentená, at'aha kitsjáná Espirituhu. ¹⁴ Ko jin kiya kikjin ko tǵbixínyakixi nga Ntía Na'miu kits'ín nibá Ntíhi tu xi ts'ínk'ankihi xuta xi tǵin asuntee. ¹⁵ Tu yáhá ni xi ts'ínkjái hin nga Jesu xi Ntíhi Ntíaná, kui xi tǵñajin tehente Ntíaná ko Ntíaná tǵñajin tehentehe xuta xu'bo.

¹⁶ Mankjinná ko s'ejinná nga tjoho ná Ntíaná. Ntíaná kui xi kjuatjo, ko xi tǵñajin tehente kjuatjoo, kui xi tǵñajin tehente Ntíaná ko Ntíaná tǵñajin tehentehe xuta xu'bo. ¹⁷ B'a ts'ín s'ejña chji kikjihin kjuatjoo ajinná, tu xi najmi jo jan kamahaná nǵtǵin nk'ie nga kuasehe Ntíaná mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. At'aha xi nkú ts'ín y'ejña Jesucristo, b'a ts'ín tintsubaá asuntee. ¹⁸ Má nga tǵin kjuatjo najmi tǵin kjuabinkjun. Kjuatjo xi kui kikjiun, kui xi m'osje kjuabinkjuun, at'aha xi tǵen kjuaha, kui xi tsankjún. Kui b'a maha, xi tsankjúhun, kui xi najmi kjee tǵñajihin kjuatjo xi kui kikjin.

¹⁹ Ná tjoná Ntíaná at'aha Ntíaná tǵin kits'íntjoná. ²⁰ Tsa tǵin xi: "Tjona Ntíaná", kuitsu ko tu sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi tǵb'anacha. At'aha xi najmi tjoho nda nts'e xi tíma tǵbase'a, ¿nkú ts'ín ts'íntjoho Ntíaná nga najmi

tibe? ²¹ Xi tjoḥo Ntíaná tǰíhín nga tǰ ts'íntjo ndǰ nts'e. Kuihí kjuatéxuma xu'bi xi kin'ekjáín.

5

B'í ts'ín tsakúya Jua ni xi ts'ín xi ntíhí Ntíaná

¹ Ngayjee xi s'ejihín nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi kitsjáḥa Ntíaná nga ntíhí kama. Kō ngayjee xi tjoḥo Ntía Nǰ'miná, kui xi tǰ tjoḥo ngayjee xi ntíhí Ntíaná. ² Nk'ie nga tjoná Ntíaná kō tǰn'etjusaán ni xi y'éjña, ya chji chjiá nga tǰ tjoná ngayjee xi ntíhí Ntíaná. ³ Nga n'etjáá Ntíaná, kui xi tsuhu rǰ nga n'etjusaán ni xi y'éjña. Kō najmi ch'á xi á ni xi y'éjña Ntíaná, ⁴ at'aha ngayjee xi ja ntíhí Ntíaná ts'ín nganǰḥa asunntei. Kō ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo, b'a ts'ín kin'e nganǰḥa raá asunntee. ⁵ Xi s'ejihín nga Jesu xi Ntíhí Ntíaná, kui xi ts'ín nganǰḥa asunntee.

B'í ts'ín tsakúya Jua xi nkú ts'ín Ntíaná y'éjña chji Jesu

⁶ Ntánijua kō jní 'j'ai s'ejña chjihi Jesucristo. Najmi tǰ suba ntánijua, ntánijua ní kō jní. Kō Espirituhu Ntíaná tǰ tsuya kui nií, at'aha kjuaxi ni xi nchja Espiritu. ⁷ Jan maha xi b'éjña chji yáḥa Jesucristo: ⁸ Espirituhu Ntíaná, ntánijuo kō jnú. Nkúhú b'a incha tsu nga joo.

⁹ Tsa n'ekjáíhín én xi nchja xuta nga nchjanijmíyaha nku ni, tunga yúhún chjíhí rǰ én xi nchja Ntíaná. Á 'yún chjíhí rǰ, at'aha Ntíaná xi kinchja nga y'éjña chji Ntíhí. ¹⁰ Xi s'ejihín Ntíhí Ntíaná, kui xi animǰḥa tǰjñajihín én xi kinchja Ntíaná nga y'éjña chji Ntíhí. Tunga xi najmi s'ejihín Ntíaná, kui xi tibe tsank'á, at'aha najmi s'ejihín én xi kinchja Ntíaná nga y'éjña chji Ntíhí.

¹¹ Nga kitsjáná nga kuintsuba tǰk'un síaán kō nga Ntíhí sakújinná kjuatǰk'un xu'bi, kui én xu'bi xi kinchja Ntíaná. ¹² Xi tǰjñajihín Ntíhí Ntíaná, kui xi tǰjñaha kjuatǰk'uun. Tunga xi najmi tǰjñajihín Ntíhí Ntíaná, kui xi najmi tǰjñaha kjuatǰk'uun.

B'í ts'ín kits'ínkje Jua xujuin

¹³ Kuak'iet'ánuu ni xu'bi, jun xi s'ejinnuu Ntíhí Ntíaná, tǰ xi cháhanu nga tǰjñanuu kjuatǰk'un xu'bi kō kuintsuba tǰk'un síún.

¹⁴ Ma'yúnk'aán Ntíaná, at'aha yaá tsa kuinchíhí xi nkú ts'ín mjeḥe nga kuinchíhí, kuasínñjuná. ¹⁵ Kō xi nkú ts'ín yaá nga Ntíaná basínñjuhu tǰ mí níhí ni xi binchihí, b'a tǰ ts'ín yaá nga ja n'ekjáíhín ni xi kuakinchihí.

¹⁶ Tsa tǰín xi tibe nga ngatitsun tǰts'ín ndǰ nts'e, kō tsa ngatitsun xi tǰts'ín najmi ngabaya tǰehen rǰ, nk'ie nga kuinchjako Ntíaná kanchjantjai kō Ntíaná tsjá ngǰḥa rǰ ndǰ nts'e nga k'úéjña tǰk'un. Ngatitsun xi najmi tǰehen rǰ ngabaya tǰinchjanijmíyahana. At'aha tǰín ngatitsun xi tǰehen rǰ ngabaya. Najmi tǰbankia nga chubantjo xi ts'íín ngatitsun xu'bo. ¹⁷ Ngayjee ni xi najmi ndǰ xi ts'ín xuta, kui xi ngatitsun, tunga tǰíhín ngatitsun xi najmi tǰehen rǰ ngabaya.

¹⁸ Yaá nga xi kitsjáḥa Ntíaná nga kama ntíhí najmi nkaha nga ts'ín ngatitsun, at'aha Ntíhí Ntíaná kuhun xuta xu'bo kō najmi ts'ínkōḥo ndǰnindo. ¹⁹ Kō yaá nga Ntíaná ts'ená kō nga ndǰnindo batéxumaha ngayjee asunntee. ²⁰ Kō tǰ yaá nga 'j'ai Ntíhí Ntíaná kō kitsjáná kjuankjintak'un tǰ xi cháhaná Ntía xi nku tutuu. Tintsubajihín xi nku tutuu, kui xi Jesucristo Ntíhí Ntíaná. Kuihí xi Ntía xi nku tutuu kō kui xi tsjáḥa nga k'úéntu tǰk'un sín xuta.

²¹ Jun tǰfina, tǰyú t'axíhuun ntía xi xuta ts'ínnda.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Jua

B'í ts'ín kikjaniñaha Jua xuta nínku

¹ An xi ndacháha xuta nínku títs'ínkjínúu xujún jun xuta nínku xi j'ájinnúu Ntíaná, xi tjona at'aha tintsúbajían ni xi naxu tjin. Kó najmi tu nku an xi tjoho jun. Kó ní ta tjoho jun ngayjee xuta xi ja mankjihin ni xi naxu tjin. ² At'aha ni xi naxu tjin tijnajin tehente animaná kó tu nku s'ejñajihinná tu nkjéhé ni.

³ Katsjánúu kjuanda kó kjuajyu kó katuma nímaha jun Ntia Na'miná kó Nda Ntíaná Jesucristo xi Ntíhi Ntia Na'miná. Kats'ints'ejihinnúu ni xi naxu tjin kó kjuatjo.

B'í ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáá xinkjá

⁴ Tsjo nkjún kamana nk'ie nga kieke k'ua xuta ts'ajun xi tfincha ts'ín ni xi naxu tjin, xi nkú ts'ín y'ejña Ntia Na'miná. ⁵ Kó nd'ajjá nts'ena, tbankinúu nga b'í ngján n'etjáá xinkjá. Ni xi t'et'ánúu nd'ai, najmi as'ai t'ejñahá Ntíaná. Xi nkú níhi nga tuts'ihin ni kin'ekjohoon ni xu'bi. ⁶ Kjuatjo 'mihí nga n'ee ni xi y'ejña Ntíaná. ¿Mí nihi xi y'ejña nga n'ee? Nk'ie nga n'etjáá xinkjá, xi nkú ts'ín kik'inyanúu nga tuts'ihin ni.

B'í ts'ín tsakúya Jua ni xi incha ts'ín já maestru tsank'á xi tjin

⁷ At'aha tjíma nkjún asunntee já tsank'á xi najmi ts'ínkjáhin nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai asunntej. Xi b'a títsu, kui xi t'et'anachá kó kui xi fi kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná. ⁸ Chuhúun yjonúu tu xi najmi n'ekatsúnياهو ni xi y'entjei ajinnúu. Tsa chuhúun kui níj, n'ekjohoon ngayjee ni xi kanénúu.

⁹ Tu yáhani xi k'úésuhun ni xi tsakúya Cristo nga najmi basinjajin ni xi kisakúyaha, kui xi najmi be Ntíaná. Tunga xi sjñajin tehente ni xi tsakúya Cristo, kui xi be Ntia Na'miú kó Ntíu. ¹⁰ Tsa tjin xi kuichúsenúu kó najmi kuakúyanúu ni xi tsakúya Cristo, najmi tu n'ekjohoon ni'yanúu kó ta ndaha najmi tu suniñohoo. ¹¹ At'aha xi kjúaniñaha, kui xi t'et'asinko xuta xu'bo nga tífikondju xá ch'onk'uhun.

B'í ts'ín kits'ínkje Jua xujún

¹² Tjin nkjún sana ni xi xinnúu, tunga najmi mjehéna xujún k'uet'ánúu. Mjena kfintsúbek'únnúu kó kuinchjanijmíkonúu nga kuichusenúu, tu xi b'a ts'ín tu xí tsjohó k'úéhená.

¹³ Títs'ínkjínúu kjuasuniña xuta nínku xinkju xi tjin ei xi Ntíaná ta j'ájihin.

Xujun xi ma jahan xi kits'inntu nda postru Jua

B'i ts'in kikjaniñaha Jua Gayo

¹ An xi ndacháha xuta ninku tít's'inkjilhi xujun nda xinkjían Gayo. Tjo kjuaxina ji.

² Ji nda nts'ena, bankihí Ntíaná nga xi nkú ts'in nda tísájin ni xi ts'e, b'a ta ts'in nda kasakú niyáhi ngayjee ni xi n'ei ko nga nda nistjin xi tsjáhi nga kujinchin. ³ At'aha tsjo nkjún kamana nk'ie nga j'aisena k'ua já nts'eé nga kitsúyana ni xi kikié, nga tu nkú tjennkiní Ntíaná ko nga xi nkú ts'in tisinjnájin ni xi yaha ra ni xi naxu tjín. ⁴ Nga nt'e nga ntína tijnchajin ni xi naxu tjín, kui nihi xi 'yún tsjana kjuatsjo.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ts'in Gayo tsasinko xuta ninku xi j'aik'uhun

⁵ Ji ndats'ena, t'n'ei ni xi b'a tjín nk'ie nga t'bisinkoí já nts'eé ko 'yún nkjún sa nda t'n'ei nga t'bisinkoí xi nibáha xin nanki. ⁶ Nginkun xuta ninku kitsúya já nts'eé xu'bi xi nkú ts'in tjohi. Ko nda n'ei tsa kuisinkoí nga ts'inndjuú ngáha niyáha, at'aha b'a ts'in tjíhin nga kuisinkaá xuta xi ts'inxát'aha Ntíaná.

⁷ At'aha tjoho Jesucristo, kui nga incha tsitjuhu nankihí. Najmi incha kits'inkjáfhin ni xi ts'e xuta asuntee. ⁸ Kui b'a maha, tjíhin nga k'uañtehe raá ni'yaná já nts'eé xi nkúhu xu'bi, tu xi kuisinkohoná nga k'uenijmí ni xi naxu tjín.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ch'on kits'in Diotrefe

⁹ Kits'inkjilhi nku xujun xuta ninku, tunga máha Diotrefe, tsjoho nga tu nku kuihí kuatéxumaha xuta ninku. Najmi tít's'inkjáfhin xá xi tjínni. ¹⁰ Kui kjuaha, tsa kfíhinna yo, ts'innisihí ra ni xi tít's'in. At'aha én tsank'á t'kjes'ntjennení ko ch'on ts'in tínchjayanení. Ko najmi tu nku ni xu'bi xi tít's'in. Ta najmi ts'inkjáfhin já nts'eé xi bichúk'uhun. B'échjaha xi mjehe ts'inkjáfhin já nts'eé ko m'osje ajihin xuta ninku.

¹¹ Ji nda nts'ena, najmi tu n'ei ni xi ts'in já ch'onk'uun. Ni xi ts'in ní já xi nda ts'in, kui xi n'ei. Xi nda tít's'in, kui xi Ntíaná ts'ehé. Tunga xi ch'on tít's'in, kui xi najmi kjee be Ntíaná.

B'i ts'in kitsúya Jua nga nda tít's'in Demetrio

¹² Ngayjee xuta tsuya nga nda tít's'in Demetrio, ko kjuaxi kjáfhin ni xi incha tsu. Ko jin ta nda chubanijmíyahani nkú nda ts'in ndo. Ji yai nga kjuaxi ni xi chubai.

B'i ts'in kits'inkje Jua xujun

¹³ Tjín nkjún sana ni xi xíhin, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'áha, ¹⁴ at'aha mjena kfínse xatíhi ko kuinchjanijmíko.

¹⁵ Kas'ehi kjuajyu. Xi tjoho ji xi tjín ei tijncha ts'inkjilhi kjuasuniña, ko ta tjehin íchí kjuasuniñani nga nkúnkú xi tjoní xi tjín yo.

Xujun xi kits'ínntu Juda

B'í ts'ín kíkjaníñahá Juda xutá nínku

¹ An Juda, an xi ndá musu síhín Jesucristo kō ndá nts'é tíxihín Santiago, títs'ínkjínúu xujún jun xi kichj'ajinnúu. Ntia Na'miná tjohe jun kō tókunnúu Jesucristo.

² Katuma nímaha Ntíaná jun kō 'yún katsjánúu kjuájyú kō kjuatjo.

B'í ts'ín tsakúya Juda ni xi ts'ín já maestru tsank'á xi tjinjihin xutá nínku

³ Já nts'e, ja nd'ai mje nkjúhunna nga k'uet'ánúu xi nkú ts'ín nkuhú ts'ankiá. Nd'ai tjihin nga tíb'entúnúu kō tibanínúu nga n'e chúkjuo nga tinchajiu xi nkú ts'ín s'ejinná, kui xi nkuhú nga kin'ekjas'eheñ rā xutá xi kík'áts'e Ntíaná.

⁴ B'a tíxian at'aha k'ua já xi jas'enjin mañanúu. Kui xi ja nd'ai tjinanehe rā ni xi kanéhe at'aha najmi nda kits'ín. Najmi benkjún Ntíaná jóo kō tíncha ts'ínkj'óntjaiya kjuandaha Ntíaná. B'a tíncha tsu nga nk'ie nga kjuandaha Ntíaná tintsúbajían ma n'eé tú mí nihí ni. Kō najmi ts'ínkjáihín Jesucristo xi Nda Ntíaná maha kō xi batéxumaná.

⁵ Ndaha tsa ja kisakúyanúu ni xi xinnúu, tunga mjehéna ts'ínkj'átsjennúu. Ntíaná ts'asjejín xutá xi ts'e nga kik'onsje ante Egipto kō askahan kits'ínkjésun xi najmi kis'ejihín. ⁶ Kō ntítsje xi najmi kixí kits'íntjusun xá xi kik'áihí nga tú y'éntu masehén antehé, kui xi kjintuyá'yún sín má jyuun santa nkúhu nga n'ekokua nk'ie nga kuichú nistjin chánka nga chāsehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xutá.

⁷ B'a ta incha kits'ín xutá xi kis'e nanki Sodoma kō nanki Gomorra kō nanki xi tjin daihi, xi nkú nga incha kits'ín ntítsjee. Incha kits'ínkas'eheñ yjohō nga chubá kíkiantukohó xinkjín. Najmi kikienkjún yjohō nga 'yún tse ní xi incha kits'ín. Kui nga kin'e nibájenehēñ rā nd'í xi najmi maha 'meyaha. B'a ts'ín kik'áihí rā kjuá'un. Kui niyú xi bakúyaná nkú maná nk'ie nga najmi nu'yá'éheñ Ntíaná.

⁸ Kō b'a ta kamaha já xi jas'ejín mañanúu. Ngat'aha nchihí títs'ín chuntíhi yjohō nginkun Ntíaná, najmi benkjún xi tjihin xá kō ch'on ts'ín nchjayane xi i nk'a ján. ⁹ Najmi ma b'a n'e, ta santaha ntítsje k'aku Miguel najmi b'a kits'ín. Nk'ie nga tókjánkō ndanindoō nga tókjánýaha yjonintehē Moise, najmi kama k'un tsa ta kuihi kits'íhín kjuá yjohō. Tú sa ní b'í kitsú: “¡Ntíaná kats'ínnijéhi ni xi tín'eí!” ¹⁰ Tungá máha já xi jas'ejín mañanúu, chubá ch'ohón ts'ín nchjayane ni xi najmi mankjihín. Kō máha ni xi mankjín suba kuihi, xi chubá ts'ínkjáihín rā xi nkú joyaha chu nga najmi ts'ínnkjink'un, kui ngat'aha ni xu'bi títs'ínkatsúhun yjohō.

¹¹ ¡Níma rú ts'íhín jóo! Ngakjá tjíma xi nkú ts'ín ngakjá kíkjatsú'ba Cain. At'aha 'yún mjehe toon, kui nga títs'ínnjajihín rā yjohō xi nkúhu nda profeta Balaam. Kō at'aha incha fi kontraha xi tjihin xá, kui nga kuayáha xi nkúhu Kore.

¹² Nk'ie nga ajihín kjuatjohō Nda Ntíaná ma njakúko xinkju, ta bichú jóo yo, tunga najmi kjeheñ rā niyá nga k'úéntujinnúu jóo. Chubá kjinehé kō 'bi nga najmi chumi nihi xi nusihín. Xi nkú joyaha ninti xi najmi tjihin ts'í jóo, xi tú má xi tjeheñ ni fikohō ntjo. Kō xi nkú joyaha yá tu xi najmi bjaha tu nga nistjihín, xi nkúhu yá xi kjamaha kjin kichjuyanji, yá xi tú xí jahá k'ien. ¹³ Xi nkú ts'ín baténdzjo xúhu t'éheñ ntáchak'uun nga 'yún, b'a ts'ín bakúchji jóo ni ch'onk'un xi ts'ín, ni xi tjihin nga kama subaha kai. Kui xi nkú joyaha niñu xi kindyjajihín niyáha. Kui xi tjen síhín má jyuun.

¹⁴ Kits'ínkjó Ntíaná jóo nk'ie nga kits'ínkinchja Enoc. Enoc kui xi kama ntje xi ma yatuhu ra Adan. B'i kitsú: "An kieke nga j'aiko Ntíaná nkjin nkjún mií ntítsjehe, ¹⁵ tu xi kuasehe ra mí ni xi nda kits'ín kó mí ni xi najmi nda kits'ín ngayjee xuta kó tu xi xi najmi benkjúhun Ntíaná k'uéjñanehe ra mí nihi xi tjehe. B'a n'ehe tu ngat'aha ngayjee ni ch'onk'un xi incha kits'ín kó tu ngat'aha ni ngayjee én ch'on tsu xi incha kitsúhu Ntíaná."

¹⁶ Najmi tjin ni xi sasihin já xu'bi. Tu mí nihi ni xi b'a ts'ínko. Nkuhú ni xi nchjaha animaha, kui xi bangisjai. Nk'a b'asje yjoho nga nchja, kó tu xi sakúhu ra ni xi incha mjehe, nda nchjayane k'ua xuta.

B'i ts'ín kitsjániyáha Juda xuta ninku

¹⁷ Tunga jun já nts'ena, n'ekj'áitsjon én xi kitsúya títjun já postruhu Nda Ntíaná Jesucristo. ¹⁸ B'a kitsúnuu: "Nístjin xi fekuu s'e xuta xi kujnukie ni xi ts'e Ntíaná kó k'úéntujín ni ch'onk'un xi incha fásihin." ¹⁹ Kui xutaha xi bakjánya xuta ninku, xi ts'ín ni ch'onk'un xi nchjaha animaha. Najmi tijnajihin Espirituhu Ntíaná.

²⁰ Tunga máha jun, já nts'ena, ndjá tinchajiuu xi nkú ts'ín s'ejinnuu, kui xi tu xí naxuhú nginkun Ntíaná. Kó xi nkú ts'ín tsjániyánuu Espirituhu Ntíaná, b'a ts'ín chubakoo Ntíaná. ²¹ Katjindjukonuu kjuatjoho Ntíaná nga chúyohoo nístjin nga Nda Ntíaná Jesucristo ts'íink'féntu t'f'unko sínná kjuanima tak'uhun.

²² Katuma nimanuu xi jo jan tímaha. ²³ N'esjejiun ajin nd'íu xi yo t'jntujín. Xi machjéhen nga kama nimanuu, katuma nimanuu. Tunga chuhún ruu yjonuu nga b'a n'o, tu xi najmi ts'íinkatsúhunnuu ni ch'onk'un xi kits'ín.

B'i ts'ín kits'ínsjoho Juda Ntíaná

²⁴ Ntíaná tjihin nga'yún nga kúnnuu tu xi najmi kuankín t'axihin ruu ni xi ts'e, kó ts'ín nga najmi chumi nihi xi chjuntí s'enuu kó tsjánuu kjuatsjo chánka tu xi kujinchahanu nginkun nístjin nk'ie nga kuakúhji kjuachánkaha. ²⁵ Nku tutuhú kui xi Ntíaná xi ts'ínk'ankiná. Kui xi kan'etsjoho, kayaha nga chánka kó nga kui xi batéxuma, kó nga kui xi tjihin nga'yún, tu ngat'aha Nda Ntíaná Jesucristo. B'a kama kó tu nkjéhe ni nga b'a tíma. B'a katuma.

Xujun xi tjt'á ni xi y'ejña chji Jesucristo nga kama

B'i ts'in b'ahá ra xujun

¹ Jesucristo y'ejña chji ni xi tjt'á xujun xu'bi. Ntíaná kits'ínkjas'ehen tu xi kui kuéjña chjihí ra xuta xi ts'e ni xi tjihin nga kama xatí. Kits'ín nibá ntítsjehe tu xi kuakúchjihí ra níi Jua, kui xi nda musuhú. ² Eí títsuya Jua ni xi kama chjihí, kui níu xi éhen Ntíaná kó ni xi kitsúya Jesucristo.

³ ¡Á b'a nda tjihin ts'e xi ts'ínyaha én xu'bi xi kits'ín nibá Ntíaná, kó á b'a nda tjihin ts'e xi basínñjuhu ra kó ts'ínsihin ra ni xi tjt'áha ei, at'ahá ja tífi tíña nistjiun!

B'i ts'in kits'ínkjihí Jua kjuasuniña xuta ninku

⁴ An Jua títs'ínkjinuu xujun, ninku yatu xi tintsuboo ante Asia. Katsjánuu kjuanda kó kjuajyu Ntíaná xi tijná, y'ejña kó kj'uaí. Katsjánuu kjuanda kó kjuajyu espiritu xi yatu incha maha xi tjin nginkun má b'ejña Ntíaná nga batéxuma. ⁵ Katsjánuu kjuanda kó kjuajyu Jesucristo xi títsuya ni xi ts'e Ntíaná. Kui xi tjun j'áiyahá ajihin xuta k'ien kó batéxumaha já rei xi tjin asuntee. Kui xi tjoho ná kó tsaténdzjo jnihí nga kits'ínkjejnú ngatitsunná. ⁶ Kits'ín maná xuta xi ts'e tu xi kuatexumahaná kó n'etsjoojó Ntíaha kó Na'mihí xi nkúhu já na'mi xi ts'e. ¡Kas'ehé kjuachánka kó katatéxuma santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

⁷ ¡Chasoo, kui xi nibájin nintiu! Ngayjee xuta skuehe, santaha kó já xi kik'énjinkihí kicha. Kjintá nkjún ngayjee xuta naxinántá xi tjin asuntee nk'ie nga skuehe. Johon, b'a katuma.

⁸ “An xi xi tjuhun kó xi fekuhu”, títsu Ntíaná xi tjihin nga'yún, xi tijná, y'ejña kó kj'uaí.

B'i ts'in tsakúchji yjoho Jesu

⁹ An nda nts'o Jua tá tíf'ajian kjuá'un xi tijncha bitjajún. Jun kó an Ntíaná tibatéxumaná. Jun kó an t'n'e chúkjuá kjuanima nga nkuhú makaá Jesu. Tsátejñanijé xjo xi 'mi Patmo at'ahá y'enijmíá éhen Ntíaná kó kits'ínkié yjona nga Jesu tjennkia. ¹⁰ Nku tuminku j'aijinna Espirituhu Ntíaná kó astán kint'e nga nibaha nku ntá xi tu xí 'yuhún jane, xi nkú joyaha nku tjio. ¹¹ B'a kitsúna:

—T'et'a xujun ni xi chai kó n'ekjihí ninku yatu xi tjin ante Asia, ninku xi tijná nanki Efeso, xi tijná nanki Esmirna, xi tijná nanki Pergamo, xi tijná nanki Tiatora, xi tijná nanki Sardi, xi tijná nanki Filadelfia, kó xi tijná nanki Laodicea.

¹² As'ai kits'ínk'ótjija tu xi skuehena yá xi tinchjakona. Nk'ie nga kits'ínk'ótjija, kíkíe yatu ni toonsine xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjen. ¹³ Ajihin nd'í xi ts'ín ndzjeen kíkíe xi b'a tjin Ntíhi Ndax'iun tjin. Nku najyun ndju yja xi bichú santaha tsuku kó nku ni toonsine tjíkjá 'mehe. ¹⁴ Taba ntsjaha xi nkú joyaha ntsjaha chutsánka kó xi nkú joyaha nch'án. B'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í.

¹⁵ Tíbat'ai tsuku xi nkú joyaha kicha sine bronçe xi kin'e'na nga kin'echuhun. Tu xí 'yún ntaha, xi nkú joyaha xi nkú ts'ín faneya ntáje nga 'yún xu. ¹⁶ Ntsja kixí tjt'áha yatu níñu kó ts'a tsitjuhu nku kicha ndju ntsí xi yjo nga jo ngaba. B'a tjin ankjin xi nkú joyaha ts'íu nga 'yún bat'ai.

¹⁷ Nk'ie nga kíkíe, jáikijne kinte tsuku kó b'a kama xi tsaya kama. Tunga jánehéna ntsja kixí kó b'i kitsúna:

—Najmi tu binkjuin. An xi tjuhun kó xi fekuhu ¹⁸ kó xi tijná tík'un. Tsaya tunga nd'ai tijná tík'an tu nkjéhé ni. An tijnána yubihí ngabayoo kó antehe

xuta k'ien. ¹⁹ T'et'ai ni xi kuayai, ni xi t'ima nd'ai ko ni xi kama askahan. ²⁰ B'i tsuhu ra ni xi t'ijna 'ma xi kuayai, niñu xi yatu xi kuayai ntsa kixia ko ni t'oonsine yatu xi s'entusun nd'i xi ts'in ndzjeen. Niñu xi yatu, kui xi ntitsje xi basehe ninku xi yatu. Ko ni xi s'entusun nd'i xi ts'in ndzjen xi yatu, kui xi ninku xi yatu.

2

B'i tsu en xi kits'inkjih Jesucristo ninku xi t'ijna nanki Efeso

¹ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntitsjehe xuta ninku Efeso: "B'i titsu xi t'it'aha niñu xi yatu ntsja kixi, xi tsu'bajin kamasehen ni t'oonsine xi yatu xi s'entusun nd'i xi ts'in ndzjeen: ² Be ni xi t'n'ei, xi nkú ts'in t'f'enki kjuanima xá xi t'n'ei ko xi nkú ts'in t'n'e chukjuai. Be nk'ie nga najmi sasihin ni xi incha ts'in já ch'onk'uun. Kichjut'ayák'uin já xi já postru t'ijncha ts'in ma maña yjoho ko kiyai nga já tsank'á niu, nga najmi já postru. ³ T'n'etsentai kjuanima xi t'ibitjain ko t'n'e chukjuai kjuanima xi tsakúhi ngat'ana. Najmi tifehe tak'uin.

⁴ Tunga najmi t'isasihinna ngat'a ts'i nga najmi ta t'ihin ri kjuatjo xi kis'ejñahi nga tjuhun. ⁵ Kui nga n'ekj'áitsjehenni ni xi ja kin'e t'axin. T'inchj'aha ri animahi ko n'e ngáhani xi nkú kin'ei nga tjuhun. At'aha tsa najmi b'a n'ei, kjuáisehe ko kjexían ni xi síjnasun nd'i xi ts'in ndzjen xi ts'i má nga t'ijna. B'a ts'ian tsa najmi k'úinchj'aha ri animahi.

⁶ Nda t'jin nga najmi sasihin já nicolaíta. An ta najmi sasinna jóo.

⁷ Xi t'jen t'j'abaxinju katasinju ni xi t'itsuhe Espiritu xuta ninku! Xi ts'in ngana, kui xi tsjaha nga k'jine tuhu yá xi ts'ink'íentu t'k'uhun xuta, xi síjna ndjiojmih Ntiana."

B'i tsu en xi kits'inkjih Jesucristo ninku xi t'ijna nanki Esmirna

⁸ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntitsjehe xuta ninku Esmirna: "B'i titsu xi tjuun ko xi fekuu, xi k'ien ko xi t'ijna t'k'un ngáha: ⁹ Be nga t'iyai k'jua'un ko nga x'ain, tunga nk'ie nga basehe, nchiná ní. Be nga t'inchjatit'aihin xuta xi ntje judio t'ijncha ts'in ma maña yjoho. Najmi xuta judio niu. Xuta xi yjanki nihi ndanindoo niu. ¹⁰ Najmi tu binkjuin kjuanima xi kuitjanki. At'aha k'ua xuta xi ts'ajun ts'ínkj'as'en n'ubayá ndanindoo tu xi chjút'ayák'uhunnuu. Te nistjin t'ihin nga sakúnuu k'jua'un. Ndjá t'isinjñai ndaha tsa t'ihin nga kuayái, ko an tsjaha corona xi k'uaihi xuta xi k'úentu t'k'uun.

¹¹ Xi t'jen t'j'abaxinju katasinju ni xi t'itsuhe Espiritu xuta ninku! Xi ts'in ngana, kui xi najmi ta skuhe ngabaya xi ma jóo."

B'i tsu en xi kits'inkjih Jesucristo ninku xi t'ijna nanki Pergamo

¹² B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntitsjehe xuta ninku Pergamo: "B'i titsu xi t'ijnaha k'icha ndju ntsi xi yjo nga jo ngaba: ¹³ Be ni xi t'n'ei ko nga má t'ijna ndanindoo nga t'ibatexuma tinchin. Tu nkú kixihí t'isinjñai ko tu nkú t's'ejhín ri an, b'aha ra nistjin nga kin'ek'ien nda musuna Antipa xi y'énijmína. Kin'ek'ien ajinnuu má nga t'ijna ndanindoo.

¹⁴ Tunga t'ihin ni xi najmi t'isasinna xi t'n'ei. At'aha t'jintujihin k'ua xi t'ijncha ts'in ni xi tsakúya nda profeta Balaam. Kui tsinchá'a nda rej Balac xi nkú ts'in kama ts'ínkjinejihin ngatitsun xuta xi ntje Israel t'jehe ra, tu xi incha k'jinehe chje xi kik'aihi ra ntia xi ts'inn'daha ntsja xuta ko tu xi chuba incha k'juántukoho xinkjín. ¹⁵ Ko ta t'jintujihin k'ua xi t'ijncha t'its'in sa ni xi bakúya já nicolaíta. ¹⁶ Kui b'a maha, t'inchj'aha ri animahi. Tsa najmi b'a n'ei, kjuáise xat'hi ko k'icha xi t'ibitjuhu tsu'bá k'jankohona xuta xi b'a t'ijncha ts'in.

¹⁷ Xi t'jen t'j'abaxinju katasinju ni xi t'itsuhe Espiritu xuta ninku! Xi ts'in ngana, kui xi tsjaha nga k'jine manaá xi t'ijna 'ma, ko ta tsjaha nku ndjio taba

má nga tjt'a nku j'áin tsetse xi najmi ch'a be. Tu nkuhú xi ts'ínkjáfhin, kui xi skue."

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo nínku xi tjtña nanki Tiatira

¹⁸ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Tiatira: "B'i títu Ntíhí Ntjáná, xi b'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í kó tsuku xi nkú joyaha kicha sine bronçe xi kin'e'na nga kin'echuhun: ¹⁹ Be ni xi t'n'ei, nga tjohi kó s'ejihin an, nga t'n'exát'aní kó xi nkú n'e t'n'e chúkjuai. Be nga 'yún t'n'exá sai nd'ai nk'ie nga tuts'ihin ni.

²⁰ Tunga kuihí ni xu'bi xi najmi tísasínna nga t'n'ei. Tí'bainteihí na Jezabel xi na profeta tít'sín ma maña yjohó. Tíbakúyahá kó t'ib'anachaha xuta xi ts'an, tu xi chuba incha kjúántukohó xinkjín kó incha kjine chje xi kik'aihi ntia xi ts'índaha ntsja xuta. ²¹ Kitsjantéhe nó nga ngjuaikj'áha ra animaha tunga tu nkú mjehé ra chuba kjúántukohó já. ²² Kui nga nku ch'in ts'in nibánehe nó kó chánka kjuanima xi tsjaha já xi fantukohó, tsa najmi incha ngjuaikj'áha ra animaha nga incha k'úentu ni xi tsakúyahá nó. ²³ Ts'ink'ién ntíhí nó. B'a ts'ín skuehe ngayjee xuta nínku nga be xi nkú ts'ín tjtntuyá kjuankjintak'uhun xuta kó animaha kó nga tsjanuu nga nkúnkú chjhi ni xi kin'o.

²⁴ Máha jun xi tintsuoo Tiatira xi najmi t'n'o ni xi t'ibakúya nó kó najmi tsinchiyó ni xi tsu xuta nga tjtín ndanindoo, ni xi tjtintu'má, b'a t'ixinnuu nga najmi ta tsjahanuu kj'ai ch'á. ²⁵ Tunga chuhún ruu ni xi tjtñanuu santa nkúhu nga kjúái ngáhana.

²⁶ Xi ts'ín ngana kó tu nku ngjuaindukohó xá xi mjena nga ts'ín, kui xi tsja xáha nga kuatéxumaha nanki xi tjtín asuntee xi nkú ts'ín kitsjá xána Na'mina. ²⁷ Ndjá kuatéxumaha xuta. B'a kamaha xuta xi nkú maha nku ndjii nga kicha bich'onnehe. ²⁸ Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha niñu xi bat'ai nga ja t'fi ma sen.

²⁹ Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsubu Espiritu xuta nínku!"

3

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo nínku xi tjtña nanki Sardi

¹ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Sardi: "B'i títu xi tjtñaha espíritu yatu xi ts'e Ntjáná kó niñu xi yatu: Be ni xi t'n'ei. B'a incha tsu xuta nga tinchun t'k'uin, tunga nk'ie nga basehe ja tsyai. ² Tinchin ndai kó tjen nga'yíhín yjohi kintehe ni nga kuayá kjin. At'aha t'be nga najmi kixi t'mikoi xáhi nginkun Ntjáná.

³ Kui nga n'ekj'áitsjehen ri yjohi kó tsjénki ni xi kik'aihi kó kinu'yái, kó t'inchj'aha ri animahi. Tsa najmi kúinchinndai, kjúáisehe xi nkú joyaha nku nda ndyjé kó najmi chai má chubaha nga kjúáisehe. ⁴ Tunga tjtntujíhín ri nanki Sardi k'ua xuta xi najmi incha kits'ín chuntí najyuhun. Kui xi k'úémakona nga ngjuu najyun taba, at'aha kui xi incha tjeheh ra nga k'úémakona.

⁵ Xi ts'ín ngana, kui xi n'engja najyun taba kó najmi ts'in ndyjájna j'áfhín xujun má nga tjtntut'á j'áfhín xuta xi k'úentu t'k'un. Tu sa ní ts'inkie yjona nga be xuta xu'bo nginkun Na'mina kó nginkun ntítsjehe.

⁶ Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsubu Espiritu xuta nínku!"

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo nínku xi tjtña nanki Filadelfia

⁷ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Filadelfia: "B'i títu xi tsje kó naxu ni xi tsu, xi tjtñaha yubíhí nda rei David, xi kjex'á kó najmi ch'a maha b'échja, xi b'échja kó najmi ch'a maha kjex'á: ⁸ Be ni xi t'n'ei. Chasej. Nginkuin tjentixana nku ankjuu xi najmi ch'a maha b'échja. Be nga najmi 'yún tjtín nga'yún, tunga t'n'etjusunní éna kó t'n'ekie yjohi nga yaní. ⁹ Nd'ai ni

xi ts'ihin xuta sinagogaha ndanindoo, xuta tsank'a xi ntje judio tjeheh ra ts'in ma maña yjoho, ts'in kjuu'yuhun ra nga incha nguaisinkunch'int'ahi tu xi b'a ts'in incha skuhehe nga tjona ji.

¹⁰ 'Kich'atjój éna nga kin'e chúkjuai. Kui nga an ts'ink'a t'axihin ra kjuanima xi k'uaí nistjin nga chjút'ayák'un ngayjee xuta xi tjin asuntee, kjuanima xi k'uaí nga ngúsuhun asuntee. ¹¹ Kjúái xatía. Ndjá tisinjnain ni xi tijnahi, tu xi najmi ch'a kjé'aha ri corona xi ts'i.

¹² Xi ts'in ngana, kui xi ts'in ma yásjaihi ninkuhu Ntiana. Ndahachí najmi ta kuitjunkihi yo. Kó k'uet'áha j'áhih Ntiana kó j'áhih naxinantáha Ntiana, kui xi nanki Jerusalen tsetse xi Ntiana ts'in nibájeheh ndjiojmi ján. Kó ta k'uet'áha j'áin tsetsena.

¹³ 'Xi tje tjabaxínñju katasínñju ni xi títsohu Espiritu xuta ninku!"

B'i tsu én xi kits'inkjihí Jesucristo ninku xi tijná nanki Laodicea

¹⁴ B'i ts'in t'et'ai nga n'entúhi ntítsjehe xuta ninku Laodicea: "B'i títso xi 'mi Xi Naxu, xi ma n'e's'ejihín ni xi tsuya kó xi naxu ni xi tsu, xi kits'innakó Ntiana ni xi tjin: ¹⁵ Be ni xi tín'ei. Ji xi nkú joyaha ntánijua xi ndaha najmi nch'án kó ta ndaha najmi sje. 'Tsa tu nch'áhan mahani kai, kó tsa tu sje mahani kai! ¹⁶ Tunga suk'ienní. Najmi nch'án kó ta ndaha najmi sjei. Kui nga kuaetéhera. ¹⁷ At'aha: An xi nchiná. Nda ts'in tijná. Najmi chumi nihi xi ndyjat'ana, túbixín. Tunga najmi tímankjihín ri nga najmi tjihín kjuatsjo, kó nga najmi chumi ni chjihí ra ji, kó nga x'ain kó kai kó kisusti.

¹⁸ 'Kui nga b'a tíxihín ra nga ch'atseheh ni xi tjinna. Ch'atsei toonsine xi 'yún nda, tu xi kama nchináhani. Ch'atsei najyun taba xi kamandyjai tu xi k'úé'mahani yjoninte kistihí xi títsohá kjuasuba. Ch'atsei ntánki xi ts'innkihí tunkuín tu xi chahani.

¹⁹ 'Ngayjee xi tjona, kui xi si nchjaka kó tsjaniyáha. Kui nga tje nga'yuhun ri yjohi kó t'inch'áha ri animahi. ²⁰ Chasei. An síjná asti ankjuo nga títso'inkjane. Tsa tjin xi kuint'é ntana kó kjéx'á ankjuo, an kjuas'en má tijná kó an kjinéka nichine kó kui kjinékona.

²¹ 'Xi ts'in ngana, kui xi tsjantéhe nga k'úéjñat'akona má nga batexuma xi nkú ts'in an ja kits'in ngana kó tijnat'aka Na'mina má nga batexuma.

²² 'Xi tje tjabaxínñju katasínñju ni xi títsohu Espiritu xuta ninku!"

4

B'i ts'in tsakuchjihí Jua xi nkú ts'in kin'etsjoho Ntiana ndjiojmi ján

¹ Askahan nga ja j'a ni xu'b'i, as'ai tsase kó kieke nku ankjuu xi tjentixa nk'a ján. Kó nta xi tjun kint'e, xi b'a ts'in nu'yá xi nkú joyaha nga fane tjio, kui xi b'a kitsúna:

—Nibánji ei. Kuakuchjihí ni xi tjihín nga kama.

² Ta kuihi chubo j'aijinna Espiritu kó kieke ndjiojmi ján xi kab'ejña nga tibatexuma. ³ Sénnistjihín xi kab'ejña yo, kui xi b'a tjin xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un jaspe kó ndjio tsjo k'un koralina. Kó sínkjántjaihi má kab'ejña nku yejña xi tibat'ai xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un esmeralda. ⁴ Kó andaihi má kab'ejña kieke sa kan ñju jáchá xi ta incha kab'entu, xi incha yja najyun taba kó corona toonsine tjintu'áha.

⁵ Má kab'ejña xi tibatexumoo tsitju nd'ich'on kó nta xi xaáhan kinu'yá kó janeya ch'on. Kó ankjin xi tibatexumoo títi yatu nd'í s'ekuyá. Kui xi tsuhu ra espiritu xi yatuhu Ntiana. ⁶ Kó ankjin má kab'ejña xi tibatexumoo ta kijná nku ni xi b'a tjin xi nkúhu ntáchak'un xi 'na xi nkúhu chutésin.

Andaihi má kab'ejña xi tibatéxumoo tjíntu ñju xi tjíntu tík'un, xi kitsejnúhu ra tunkun ankjin ko astun. ⁷ Xi tjuun b'a tjin xi nkúhu xa. Xi ma joho b'a tjin xi nkúhu turu. Xi ma jahan b'a tjin ankjin xi nkúhu xuta. Ko xi ma ñjuhu b'a tjin xi nkúhu ja xi tffi tjen.

⁸ Nga nkúnkú xi ñju tjíntu tík'uun jun maha tsjankaha. Kitsejnúhu ra tunkun kintehe ko asunnk'aha. Tu nku nga tjincha sehé nistjin nistjen nga b'a tjincha tsu:

Ntiana xi tsje, Ntiana xi tsje, Ntiana xi tsje.

Ntiana xi tjihin nga'yún.

Kui xi y'ejña, tjña ko kj'uaí.

⁹ Xi ñju tjíntu tík'uun tjincha ts'inkie yjoho nga chánka xi tibatéxumoo, kui xi tjña tík'un tu nkjéhe ni. Tjincha benkjún ko tjincha tsjáha máb'achjhi. Ko nk'ie nga b'a tjincha ts'in xi ñjuu, ¹⁰ jáchá xi kan ñjuu tjincha basinkunch'int'aha nga tfts'intsoho xi tibatéxumoo, xi tjña tík'un tu nkjéhe ni. Tjincha b'entu coronaha nginkun nga b'i tjincha tsu:

¹¹ Ji Ntia xi Ntiani, ji xi tjehe ri nga chanjúhin

ko nga s'ehi kjuachánka ko nga'yún.

At'aha ji kin'endai ngayjee ni xi tjin.

Kama mjehi, kui nga tjihin ko kamandaha.

5

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga Chutsanko tsakj'a xujun xi najmi ch'a maha bakj'a

¹ As'ai kieke nku xujun, kui xi ntsja kixi y'aha xi tibatéxumoo. Kui xujun xi kin'entú nga jo ngabaha, ko tjíchjanekoho ra yatu selo. ² Kieke nku ntitsje xi 'yún tjihin nga'yún, kui xi 'yún tinchja nga b'i titsu:

—¿Yá xi tjehe ra nga kjéntiya selo xi tjíchjanekoho xujun ko kjéxínka?

³ Tunga ndahá nku xi tjin ndjiojmi ján ko ndaha nku xi tjin asuntee ko ndaha nku xi tjin kintehe t'anankiu najmi kamaha kikjexínka xujun, ko ta ndaha najmi kamaha tsa tu tsasehe ni xi jtít'a. ⁴ Tu xí kikjintaná nga najmi ch'a kamaha kikjexínka xujun ko ta ndaha tsa tsasehe ni xi jtít'a.

⁵ As'ai b'a kitsúna nku ndachá xi kan ñjuu:

—Najmi tu ch'í. Chasei. Xa xi y'aha ra ntjehe Juda, xi ntjehe David y'aha ra, kui xi kits'in ngana ko kamaha kjéntiya selo yatu xi tjíchjanekoho xujun ko kjéxínka.

⁶ As'ai ankjin xi tibatéxumoo ko kamasehen xi ñju xi tjíntu tík'uun ko kamasehen jáchá xi kan ñjuu kieke nku Chutsanka xi síjña yo, xi b'a tjin xi nkúhu tsa ja kin'ek'ien. Yatu ndjia tjihin ko yatu tunkun. Kui xi tsuhu ra espiritú xi yatuhu Ntiana xi kin'e nibá ngayjee asuntee. ⁷ Ngikj'a Chutsanko xujun xi kjiya ntsja kixi xi tibatéxumoo.

⁸ Nk'ie nga jakj'a xujun Chutsanko, as'ai xi ñju xi tjíntu tík'uun ko jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkunch'int'aha. Nga nkúnkú incha y'a najni arpa ko tasa toonsine xi kitsehe ni xi sinjne. Kui niu xi bakúchji ni xi nchja xuta jehe Ntiana nk'ie nga nchjako Ntiana.

⁹ As'ai incha kise soon tsetse xu'bi:

Ji xi tjehe ri nga chjubéi xujun ko nga chjuntiyai seloho,

at'aha ji xi tsyai nga kin'e mahi chje.

Jnhi kich'atsehe ri Ntiana

ngayjee tikja xuta xi tjin,

xi kj'ai kj'ai én nchja,

xi nibá tu má antehé ni,

ko xuta naxinantá xi tjin.

¹⁰ Kui xi kin'e mai nku naxinántá xi tibatexumaihi,
kin'e mai já nã'mi xi ts'íntsjoĥ Ntíaná.

Incha kuatéxumaha asuntee.

¹¹ As'ai tsase kō kint'e ntaha nkjin nkjún ntítsje xi tínchat'a andaihi xi tibatéxumoo kō andaihi xi ñju xi tjíntu tík'uun kō jáchá xi kan ñjuu. Tū ni xí 'yúhún nkjin incha maha. ¹² 'Yún incha tínchja nga b'í tíncha tsu:

Chutsanka xi kin'ek'ien tjeĥen ra

nga k'uai xáha nga kuatéxuma.

Ts'ínkjáfĥin kjuanchiná,

kjuankjintak'un kō kjuachánka.

Kui xi kama chankjún kō n'etsjohō.

¹³ As'ai kint'e ntaha ngayjee xi kits'ínnda Ntíaná nk'a ján kō asuntee kō kinteĥe t'anankiū kō ajin ntáchak'uun nga b'í incha kitsú:

Chutsankō kō xi tibatéxumoo

n'etsjohō kō chankjún.

Kui xi s'eĥe santaha tū nkjéhé ni

kjuachánka kō nga'yún xi tjín.

¹⁴ As'ai —jB'a katuma! —incha kitsú xi ñju xi tjíntu tík'uun. Kō jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkúnch'in kō incha kits'íntsjoĥ Chutsankō kō xi tibatéxumoo.

6

B'í ts'ín tsakuchíhi Jua nga ñju sellō kichjux'á

¹ Kikie nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi tjuun kō kint'e nga kinchja nku xi ñju xi tjíntu tík'uun. Ntaha, kui xi nkú joyaha xi nkú ts'ín nu'yá nga faneya ch'on. B'í kitsú:

—jNibái!

² As'ai tsase kō kikie nku ndje taba. Xi tjísuhun chū y'a nku ni xi s'eko yá. Kik'aihi nku coronā kō tsitju tū xi ts'ín nganaha.

³ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma johō, kint'e nga b'í kitsú xi ma johō xi ñju xi tjíntu tík'uun:

—jNibái!

⁴ As'ai tsitju k'ái ndje, nku ndje ni. Xi tjísuhun chū kits'ínkjáfĥin nku kicha chánka kō kik'ai xáha xi má nga kjéxin kjuajyu xi tjín asuntee, tū xi ts'ínk'ieĥen xinkjín xuta.

⁵ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma jahan, kint'e nga b'í kitsú xi ma jahan xi ñju xi tjíntu tík'uun:

—jNibái!

As'ai tsase kō kikie nku ndje jma. Xi tjísuhun chū y'a nku nisuchúba. ⁶ Ajihin xi ñju xi tjíntu tík'uun kint'e nku ntā xi b'a kitsú:

—Nku nistjin xánta nku kilū tuniñū katijneĥe, kō nku nistjin xánta jan kilū tu cebada katijneĥe. Tū xí chjíhi katuma ni. Tunga najmi tū n'ekóni binū kō ta ndaha setiū.

⁷ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma ñjuĥu, kint'e ntaha xi ma ñjuĥu xi tjíntu tík'uun nga b'í kitsú:

—jNibái!

⁸ As'ai tsase kō kikie nku ndje sine k'ien. Xi tjísuhun chū, kui xi 'mi Ngabaya kō tjennkihí xi 'mi Anteĥe Xuta K'ien. Nga joō incha kik'aihi kjuā nk'ie nga kjuachán, kjintía, ch'in kō chū kjan xi tjín asuntee incha ts'ínk'ienkōho nku tíkjá xuta asuntee.

B'í ts'ín tsakuchíhi Jua nga kichjux'á sellō xi ma uhun

⁹ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma uhun, kieke kintehe nāchan chje animaha xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga incha y'énijimí éhen Ntíaná kō ngat'aha nga tū nku kits'inkiehé yjohō nga Jesu yjanki. ¹⁰ Yún incha kinchja nga b'i incha kitsú:

—Tsjení ji, Nda Ntia, kō naxu én xi bixín. ¿Nkjé n'ekokjuai xuta xi tjíntu asuntee? ¿Nkjé n'ek'íechjí xi kits'ínk'ienni?

¹¹ As'ai incha kik'aihi najyun taba nga nkúnkú. Tū chubahá nistjin incha kúya kik'ihin, santaha nkúhu nga kama ndjuú xkihí xuta xi ta tjihin nga n'ek'ien xi nkúhu nga kui, xi nts'e maha xinkjin xi ta tjincha yjankihi Jesu.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga kichjux'á sellō xi ma juhun

¹² Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma juhun, tsase kō kama nku chón xi tū xí 'yúhún. Kama jma ts'íu xi nkú joyaha najyun xi jma sénsén. Ni kama sóo xi nkú joyaha jní. ¹³ Niñu xi tjin nk'a ján tsixuntu t'anankiu xi nkú ma nga bixuntu tū chjintéhe yá higuera nk'ie nga b'étsujnehe nku ntjō xi 'yún. ¹⁴ Xi nkú ma nga s'ekjōya xujun, b'a ts'ín kindyjajin sén nk'a ján. Kō ngayjee naxiu kō xjō xi tjin ajin ntáchak'uun incha ngji t'axín.

¹⁵ Incha ngjik'ientu'má aya tixa ngijōō kō ajin naxiu já rei, já títuun, já jun k'aku, já nchinóo, já i kō ngayjee xuta, xi ndaihi yjohō kō xi musuhu xi kich'atsehe. ¹⁶ B'a incha kitsúhu jñáchóo kō ndjio naxiu:

—Tixuntunéni kō t'entu'máni, tū xi najmi skueheni xi tibatéxumoo kō tū xi najmi chahani kjuakjan chánkaha Chutsankō. ¹⁷ At'aha ja kuichu nistjin nga ja kuakúchji kjuakjan chánkaha. ¿Yá xi kuichúkjuaha ni xi kama?

7

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga xuta xi ntje Israel tjeheñ rā kis'et'aha chubaha Ntíaná

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kieke ñju ntítsje xi tjincha ndju nga ñju tíkjaḥa asuntee. Kui xi tíb'échjaha ntjō xi nibáha nga ñju tíkjaḥa asuntee tū xi najmi tsjéhen ntjō asun t'anankiu, ta ndaha asun ntáchak'uun, ta ndaha ajihin yá xi tjin asuntee. ² Ta kieke kj'ai ntítsje xi tinibáha má tju ts'íu. Kui xi j'ai tū xi k'uét'aha rā chubaha Ntíaná xuta xi ts'e. Kui ntítsje xu'bi 'yún kikjintáyaha ntítsje xi ñjuu xi kik'aihi xáha xi má nga ts'ínkatsún t'anankiu kō ntáchak'uun.

³ B'i kitsúhu:

—Najmi tū chumi nihi xi n'ohōo t'anankiu kō ta ndaha ntáchak'uun kō yá xi tjin. Nk'iehé nga ja s'et'aha stjen chubaha Ntíaná xuta xi ts'e, nk'iehé nga kama k'úét'a ntsōo.

⁴ Kint'e xkihí xuta xi kis'et'aha chuba. Unchan kō yachán ñju mij kama ngayjee ntjehe Israel. ⁵ B'i tjin kamaha nga nkúnkú ntje te joō: te jo mij xi ts'e Juda, te jo mij xi ts'e Ruben, te jo mij xi ts'e Gad, ⁶ te jo mij xi ts'e Aser, te jo mij xi ts'e Neftali, te jo mij xi ts'e Manase, ⁷ te jo mij xi ts'e Simeon, te jo mij xi ts'e Levi, te jo mij xi ts'e Isacar, ⁸ te jo mij xi ts'e Zabulon, te jo mij xi ts'e Kuse, kō te jo mij xi ts'e Benjamin.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga tū xí nkjihín xuta incha tsitjujin kjuanima chánkoo

⁹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai tsase kō kieke nkjin nkjún xuta. Ndaha najmi ch'a ma b'éxkihí. Ngayje tíkja xuta xi tjin asuntee niu, ngayje tíkja ntje, ngayje tíkja nanki kō ngayje tíkja én. Tjincha ndju ankjin xi tibatéxumoo kō nginkun Chutsankō. Najyun taba incha yja kō xkajén incha y'a.

¹⁰ Yún tjincha kjintáya nga b'i tjincha tsu:

¡Nkuhú Chutsankō kō Ntíaná xi tibatéxumoo, kui xi ts'ínk'aniná!

¹¹ Ngayjee ntítsjee xi t́incha ndju andaihi má kab'ejña xi t́ibatéxumoo, andaihi jáchá xi kan ñjuu ko xi ñju xi tj́intu t́ik'uun, incha kingíensten ankj́in nga incha kits'intsjoho Ntíaná. ¹² B'í incha kitsú:

jB'a t́jín!

N'etsjoho ko t́jihin kjuachánka Ntíaná, be nkú ts'ín ts'innkjink'un ko 'baihi máb'achj́ihi, yankjún ko bakúchji nga'yúhún santaha tu nkjéhé ni.

jB'a katuma!

¹³ As'ai nku ndachá xi kan ñjuu kingiásjaiyana:

—¿Yá xutaha xi yja najyun taboo? ¿Má incha kanibáha?

¹⁴ —Ji xi yai, Ndá Ntia —kixihjin.

As'ai b'í kitsúna:

—Kui xi incha kieke kjuanimá chánko. Jníhi Chutsanko incha kits'ín tabakoho nga tsané najyuhún. ¹⁵ Kui kjuaha nga t́inçhaha ankj́in Ntíaná xi batéxuma ko nístjin nístjen t́incha ts'intsjoho aya nínkuhu. Xi t́ibatéxumoo kuhún xuta xu'bi aya ante nkj́uhún. ¹⁶ Najmi ta skuéhe kjintía ko ta ndaha najmi ta xintá kamaha ra. Najmi ta ts'ínchjahan ra ts'íu ko najmi ta ts'ínstihí ra nuboo. ¹⁷ At'aha Chutsanka xi ta t́ibatéxumoo, kui xi ndá bastu xi kúnntaha ko ngjuaikoho má t́jín ntánijua xi ts'ínk'iéntu t́ik'uhún xuta. Ntíaná ts'ínxijnú ntánkún nga nkúnkú.

8

B'í ts'ín tsakuchj́ihi Jua nk'ie nga kichjux'á selló xi ma yatuhu

¹ Nk'ie nga kikjex'á Chutsanko selló xi ma yatuhu, as'ai kis'e jyu jyu ndjiojmi ján nkú ra ma masen ora. ² Kieke ntítsje xi yatuu xi t́incha ndju nginkún Ntíaná. Kui xi kik'aihi yatu tjio.

³ As'ai j'ai k'ái ntítsje. Ankj́in náchan chje j'ai sinjña. Nku ni toonsine xi má nga tsísun ni xi sinjne y'a. Kik'ai nkj́uhún ni xi sinjne tu xi tsjáha ra chje Ntíaná asun náchan chje toonsine xi kjijña ankj́in xi t́ibatéxumoo. Kui niu kits'íntjijinkoho ni xi nchja ngayjee xutaha Ntíaná nk'ie nga incha nchjako. ⁴ Y'ahá ts'íhin ntítsjee ni xi títiyá ni xi sinjne nk'ie nga ngjisehe Ntíaná ntaha ni xi sinjne ko ni xi incha nchja xutaha Ntíaná nk'ie nga nchjako. ⁵ As'ai jakj'á ntítsjee tabaha ni xi sinjne ko kits'íntsehe x'í xi tj́intusún náchan chje. Asuntee kikjanik'j'asún niu. As'ai janeya ch'on, xaáhan kama, tsat'ai nd'ích'on ko kama chón.

B'í ts'ín tsakuchj́ihi Jua nk'ie nga jane ñju tjio

⁶ Incha y'énda yjohó ntítsje xi yatuu xi má nga incha ts'ínkjane tjioho. ⁷ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi tjuun. As'ai kichjanik'j'asun t'anankiu ts'í ndjio ko nd'í xi kin'etjijinkoho jní. Kití nku t́ikj'á t'anankiu ko nku t́ikj'á yá xi t́jín ko ngayjee jná xi t́jín.

⁸ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma joo. As'ai kichjanik'j'ajin ntáchak'uun nku ni xi b'a t́jín xi nkú joyaha nku naxi chánka xi títi. Jní kama nku t́ikj'á ntáchak'uun. ⁹ K'ien nku t́ikj'á xi tj́intu t́ik'un ajin ntáchak'uun ko kin'ekje nku t́ikj'á yábarku xi t́jín.

¹⁰ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma jaan. As'ai j'aikijne nku niñu chánka xi títi xjo xjo. Kits'ínkatsún nku t́ikj'á ntáje ko ntá tixa xi t́jín. ¹¹ Sja 'mi niñuu. As'ai nku t́ikj'á ntá xi t́jín kama sja. Tu ngat'aha nk'ie nga kama sja ntóo tu xi nkj́ihin xuta k'ien.

¹² Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma ñjuu. As'ai nku t́ikj'á ts'íu, sóo ko niñuu kin'ekatsún. B'a t́jín niu xi kis'ejyún. Nk'ie nga incha kits'ín ndzjen niu nku

tjikjá nistjiun najmi ta kama ndzjehen ra ko ta nku tjikjá nistjen najmi ta kama ndzjehen ra.

¹³ As'ai tsase ko kint'e ntaha nku ja xi tifi tjen. 'Yún tíntáya nga b'i títsu:

—Kjuanima nibál! Nima rú ts'ihin xuta xi tjintu asuntee nk'ie nga kjuane tjio xingisoó xi ja ma ma incha ts'ínkjanehé ntítsje xi jan xi ndyjat'óo!

9

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma uun

¹ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma uun. As'ai kikié nku niñu xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne asuntee. Kik'aihi yubíhi tixa nanka xi tjen t'anankiu. ² Kikjex'á tixa nanko ko yo tsitjunji ninti xi nkú joyaha ninti xi bitjuhu nku orno chánka. Kits'in jyun ts'íu ko nk'oo.

³ Ajin nintiu incha tsitjuhu chjuba xi incha j'aitsesúhun asuntee. Incha kik'aihi nga'yún xi nkúhu nga'yún xi tjihin chándayá ch'onk'un xi tjín asuntee. ⁴ B'a kik'ihin nga najmi incha ts'ínkatsún jná xi tjín t'anankiu ko ta ndaha nku ni xkfén xi tjín ko ta ndaha nku yá. Nku tutuhú xuta xi najmi kis'et'aha stjen chubaha Ntiana xi kama incha ts'ín'uhun.

⁵ Najmi kik'aihi kjuá tsa ts'ínk'ien xuta. Tu b'ahá kik'ihin nk'ie nga tu uhún sá tsjáha kjuanima xuta xi kjinehe. Kjuanima xi tsjá chu b'a joyaha xi nkú ts'ín kjineya má kjenená chándayá ch'onk'un xi tjín. ⁶ Kui nistjiun kuangisjai ngabayoo xuta tunga najmi sakúhú ra. Kama mjehe nga kuayá tunga nguai t'axíhin ngabayoo.

⁷ B'a k'un chjubo xi nkú joyaha ndje xi kis'enda nga nguai kjuachán. B'a k'un corona toonsine k'un ni xi incha tjintu'áha. B'a k'un ankjín xuta k'un ankjín. ⁸ B'a k'un ntsjaha xi nkúhu ntsjaha jminchjín. B'a k'un ni'yun xa k'un ni'yun. ⁹ B'a k'un kicha k'un ni xi kijnuhu 'mehe. B'a ts'ín faneya tsjankaha xi nkú ts'ín faneya nkjin nkjun yá xi fiko já juun nk'ie nga incha fi kjuachán. ¹⁰ B'a k'un nits'in chándayá ch'onk'un k'un nits'in chu. Ta tjihin na'yá ch'onk'un. Ni ch'onk'un xi tjihin nits'in nga ts'ín'uhun xuta un sá chúkjuaha niu. ¹¹ Ntítsje xi tjína ayaha tixa nanko, kui xi batéxumaha chjubo. Abadon 'mi ntítsjee nga én hebreo, ko nga én griego Apolion 'mi. "Xi ts'ínkatsún ni" tsuhu ra j'áhin.

¹² J'a kjuá'un xi tjuun, tunga ndyjahá sa jo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma juun

¹³ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma juhun. As'ai kint'e nku nta xi nibaha kamasehen ndja xi ñju xi tjintut'á nachan chje toonsine xi kjiña nginkun Ntiana. ¹⁴ B'i kitsúhu ntítsje xi ma juhun xi y'a tjio:

—N'e ndáhi nga ñjuu ntítsje xi tjintut'á 'yún andai ntáje chánka Eufrate.

¹⁵ As'ai kin'e ndáhi ntítsje xi ñjuu, tu xi nku tikjá xuta xi tjín asuntee incha ts'ínk'iehen. At'aha ja b'a ts'ín tjinda nga kui xi b'a incha ts'ín kui chubo, kui nistjiun, kui sóo ko kui nú. ¹⁶ Kint'e xkíhi já jun xi tjintusúhun ndje. Jo unchan miyoon maha.

¹⁷ Kikié ndje ko xi tjintusúhun, xi nkúhu tsa nchini kik'aina nga kama hjina niu. Kicha xi kjiñu 'mjehe, ni xi nkúhu nd'í, su xi nkúhu ndjio tsjo k'un safiro ko sine xi nkúhu sufrí. B'a k'un nintaku xa k'un nintaku ndje. Nd'í, ninti ko sufrí bitju ts'a. ¹⁸ Tu ngat'aha nga jaan kjuá'un xi kitsjá chu nku tikjá xuta xi tjín asuntee k'ien. Nd'í, ninti ko sufrí xi bitju ts'a chu b'a kits'íun. ¹⁹ Ts'a ko nits'in chu xi ch'onk'un. Nits'in chu b'a k'un y'e k'un, xí yjahá nintaku. Kui niu xi ts'ín'unkoho ra xuta.

²⁰ Tunga xuta xi ts'ankiu, xi najmi kits'ínk'iehen kjuá'un xu'bi, najmi incha ngjik'áha ra animaha ko ta ndaha najmi y'éntu ni xi incha kits'ín. Tu nku

kits'intsjohó ra jánindoq kō ntia xi kits'innadakohō tōonsine, tōontaba, kicha, ndjio kō yá. Najmi ma chjihí niu, tã ndaha najmi nt'é kō tã ndaha najmi ma fi. ²¹Tã ndaha najmi incha ngikj'áha ra animaha xuta xu'bo ngat'aha nga anima incha ts'ínk'ien, tj'e incha ts'ín, chubã fantukohó xinkjín kō ndyjé incha ts'ín.

10

B'í ts'ín tsakuchjihí Jua ntítsje xi y'a xujun

¹As'ai kikié kj'ai ntítsje xi tjenjin ninti. 'Yún nk'a tjen. Ndjiojmi ján nibajehen kō nku yejña sintjaihi. Xi nkúhu ts'íu b'a ts'ín tibat'ai ankjín, kō sjai xi nkúhu yásjai xi títi. ²Kjiya ntsja nku xujun ichí xi kabix'á. Tsasjñasun sjai kixi ntáchak'uun kō sjai skjún tsasjñasun t'anankiu. ³As'ai 'yún kikjintáya kō kinu'yá ntaha xi nkú ts'ín nu'yá ntaha xoo nga kjintá. Nk'ie nga kikjintáya, yatu niyá janeya.

⁴Nk'ie nga janeya yatu niyoo, ja títs'inntá kai, tunga kint'ená nku ntã xi nibaha ndjiojmi ján xi b'a kitsúna:

—Najmi tũ kayakã ni xi kuatsú ch'on xi yatuu. Najmi tũ b'et'ai.

⁵As'ai kingjénk'a ntsja kixi ntítsje xi nku sjai sjñasun ntáchak'uun kō xi nku sjai sjñasun t'anankiu. ⁶Kits'ínkie xi tíjña t'k'un tũ nkjéhé ni, kui xi kits'ínnda nk'a ján kō ni xi tjín nk'a ján, xi kits'ínnda t'anankiu kō ni xi tjín t'anankiu, xi kits'ínnda ntáchak'uun kō ni xi tjín ntáchak'uun. B'í kitsúnsje:

—Ja najmi tã k'uandayahã ra. ⁷Nistjin nk'ie nga ts'ínkjane tjioho ntítsje xi ma yatuhu kuitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntíaná. B'a kama xi nkú nga ts'ín kitsúya tíjuhun já profeta xi ts'e.

⁸As'ai tã kinchjakohó ngáhana ntã xi kint'e, xi nibaha ndjiojmi ján. B'í kitsúna:

—T'in kō chjúbéi xujun xi kabix'oo, xi kjiya ntsja ntítsje xi sjñasun ntáchak'uun kō xi sjñasun t'anankiu.

⁹Kui nga b'a ngji xihin ra ntítsje nga tsjáhana xujun ichíu. As'ai b'í kitsúna:

—Chjúbéi kō chinéi. Xi nkúhu ntsjén kama aya tsu'bai niu, tunga aya kants'ai sja kama.

¹⁰As'ai jakj'a xujun ichí xi kjiya ntsja ntítsje kō kikjine. Xi kama aya tsu'ba xi nkúhu ntsjén. Tunga nk'ie nga ja kitujen, sja kama aya kants'á. ¹¹As'ai b'a kik'inna:

—Tjihin nga tã kuixínya ngáha ri xuta ni xi Ntíaná ja kits'ínkinchja já profeta. Kuixínyai ni xi Ntíaná ts'ínkō xuta xi tjín tũ má nankihí ni, tũ má antjehé ni, xi nchja tũ má éhén ni kō já rei.

11

B'í ts'ín tsakuchjihí Jua jo já xi kits'ínkie yjohō nga Jesu yjanki

¹As'ai kik'aina nku yá xá xi ch'achubakō kō b'í kik'inna:

—Tisintjein. Ch'achubai ninkuhu Ntíaná kō nachan chje. T'exki nkú tjín maha xi incha ts'intsjohō Ntíaná yo. ²Tunga najmi tũ ch'achubani ante xi tíjña natsihin ninku, at'aha xuta xi najmi be Ntíaná ja kik'aihi kui antee. Kui xi incha kuasinne nga ts'ínkatsún nanki jee yachán jo sá tjihin. ³Ts'ínkjá jo já xi k'uéjña chji nga yjankina. Incha nguã najyun kfe kō kuinchja ngajona nku mij kō jo unchan kō chate kō te nistjin.

⁴Kui já xi joo, kui xi nga joo yá olibo kō nga joo ni xi s'et'sun nd'í xi tíincha nginkun Ndã Ntíaha asuntee. ⁵Tsa tjín xi mjehe ts'ín'uhun xi joo, ts'a kuitjuhu nd'í xi k'uéti ngayjee já kontraha. B'a ts'ín kuayá tũ yáhá ni xi mjehe incha ts'ín'uhun. ⁶Kamahã k'uéchja nk'a ján tũ xi najmi tã k'úaha ts'í xi nkú

tjín nistjin kamaha nga incha kuinchja éhen Ntíaná. Kò ta kamaha jní ts'ín ma ntánijuò kò kamaha tsjáha kj'ai kj'ai kjua'un asuntee tu xi nkú tjín niyá mjehe ra nga b'a incha ts'ín.

⁷ Nk'ie nga ja kama ndjuúhu já xi joo nga k'uénimí, as'ai chu xi kuitjunji tixa nanko kjaánko jóo. Ts'ín nganaha kò ts'ínk'ien. ⁸ S'entu yjoninte k'iehen aya niyátéhe nanki chánkoó má ta kis'et'a kruu Nda Ntíaha. Kui nankiu xi nanki Sodomá kò ante Egipto chubaha nga nkuhú n'e makò chubaya. ⁹ Jan nistjin masen kamaha nga incha kuasehe yjoninte k'ien xuta xi tjín nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuta xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni, kò nkú tjín ante má nga tjíntu. Najmi tsjánte nga incha s'eyanji yjoninte k'ien. ¹⁰ Tsjo kamaha xuta xi tjíntu asuntee ngat'aha ngabayaha. S'ehé kjuatsjo kò b'i ngán tsjáha xinkjín ni, at'aha kjuasti kitsjáha xuta xi tjíntu asuntee já profeta xi joo.

¹¹ Tunga nk'ie nga j'a jan nistjin masen, Ntíaná kits'ínk'iéntu tík'un ngáha ra. Incha tsisintjen ngáha, kò tu ni xí incha kitsankjúhún ngayjee xi kíkíehé.

¹² As'ai incha kint'é nku nta xi 'yún kinchja, xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúhu:

—jNibánju ei!

As'ai nku nintj nginjikohò ndjiojmi ján kò kíkíehé xuta kontraha. ¹³ Ta kuihi chubò kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Nku tíkjá nankiu je. Yatu mií xuta kits'ínk'iehen chón. Xuta xi ts'ankihí yjohò tu ni xí incha kitsankjúhún. Incha kits'ínkie yjohò nga chánka Ntíaná xi tjíña ndjiojmi ján.

¹⁴ J'a kjuanimá xi ma joho, tunga jahá nibá tiña xi ma joo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua ni xi kama nk'ie nga jane tjio xi ma yatuhu

¹⁵ Kits'ínkjane tjiohò ntítsje xi ma yatuhu kò kinu'yá ndjiojmi ján nkjin nta xi 'yún kinu'yá nga b'i incha kitsú:

Má tsatéxuma xuta,

Ntíaná kò xi kits'ín nibá ngajohò

ja tjincha batéxuma yò nd'ai.

Kui xi kuatéxuma santaha tu nkjéhé ni.

¹⁶ Jáchá xi kan ñjuu xi tjíntu nginkun Ntíaná incha kingjénsten kò kits'íntsjo Ntíaná. ¹⁷ B'i incha kitsú:

Tí'baihi máb'achjíhi ji, Ntiani xi tjíhin nga'yún,

Ntia xi tjíña kò y'ejña.

At'aha ja t'n'echjén nga'yún chánka xi ts'i,

kò ja kuach'atuts'ihin nga tibatexumai.

¹⁸ Kama kjahan naxinantá xi tjín asuntee,

tunga jahá kuichu nistjihin kjuakjan chánkahi,

chuba nga kamaha kjuá xuta xi k'ien.

Kò k'uaihi hjí xi sakúhu xuta xi ts'i,

já profeta kò xuta xi naxu kits'ín,

ngayjee xi bekjúhin,

xi ihí kò xi xixihí.

N'ekje xi ts'ínkatsún asuntee.

¹⁹ As'ai tsix'á ninkuhú Ntíaná xi sjíña ndjiojmi ján kò kiya aya ninku kaxa tsje xi bakúchji ni xi y'éndakò Ntíaná xuta xi ts'e. Tsat'ai nd'ích'on kò xaáhan kama. Janeya ch'on, kama nku chón, kò 'yún kik'a ts'í ndjio.

¹ As'ai kama chji ndjiojmi ján nku ni chánka xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku tachjuún xi kingja ts'íu xi nkúhu x'ótji. Sóo kis'ejña kinte tsuku kō tjín'aha nku corona xi te jo niñu tjiñin. ² Ntí y'a kō chjintihí ntíu tíkintáyako nga un tíbehe.

³ Ta kama chji ndjiojmi ján k'ái ni xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku ye chánka xi ni. Yatu maha nintaku kō te ndjiaha. Nga nkúnkú nintaku nkúnkú corona tji'aha. ⁴ Nits'in kikje'yúnkoho nku tjkjá niñu xi tjín nk'a ján kō kikjaník'ajen asuhun t'anankiu. Tsin'yún chuyatuku nginkun tachjuún xi ja ma tsíhín ntíhi tū xi kjiñehe ntíu nk'ie nga tsín.

⁵ As'ai nku ntíx'in kitsihín tachjuún. Kui xi tjiñin nga ndjá kuatéxumaha ngayjee naxinantá xi tjín asuntee. Tunga kichju'áhá rá ntíhi tachjuún. Má b'ejña Ntíaná nga batéxuma ngji s'ejña ntíu. ⁶ As'ai ante kixiu ngji tachjuún nga tsanka. Má y'éndaha Ntíaná nku ante ngji, tū xi yō n'ekjéhen nku mií kō jo unchan kō cháte kō te nistjin.

⁷ As'ai kama nku kjuachán ndjiojmi ján. Ntítsje Miguel kō ntítsje xi tjenkoho incha kikjánko chuyatuku. Kikján chuyatuku kō ntítsje xi tjenkoho. ⁸ Tunga kits'inndyjahá kō najmi ta kis'ehe rá ante ndjiojmi ján. ⁹ Tsih'onsje chuyatuku chánko, kui xi ye chóo xi 'mi ndaninda kō xi ta 'mi ya Satana, xi b'anachaha ngayjee xuta xi tjín asuntee. Kui kō ntítsjehe kichjaník'ajen asuntee.

¹⁰ As'ai tū xí yúhún kinu'yáha nku nta xi kint'e ndjiojmi ján. B'í kitsú:

—Nd'ai kuats'ínk'anki Ntíaná xuta xi ts'e, kuakakúchji nga'yúhun kō nk'ie nga kui batéxuma. Xi kits'in nibá Ntíaná tibatéxuma. At'aha ja kuich'onsje xi batéjéne já nts'eé. Kui xi nistjin nistjen batéjénehe nginkun Ntíaná.

¹¹ Ngat'aha jñhi Chutsanko kuats'in nganaha já nts'eé, at'aha kuats'ínkie yjoho nga yjanki Jesu. At'aha najmi incha kitsankjún nga kuayá. ¹² Kui nga n'etsjohonu xi tintsuboo ndjiojmi ján, tunga nima rú n'ehenu jun xi tintsuboo asuntee kō ajin ntáchak'uun. At'aha kaf'ajénk'unnū ndanindoo. 'Yún kjan tímaha at'aha be nga chuba nistjin tjiñaha.

¹³ Nk'ie nga ja kkie chuyatuku nga ja kichjaník'ajen asuntee, as'ai tsanka tjenni tachjuún xi kitsihín ntíx'iun. ¹⁴ Tunga johó tsjanka ihí ja kik'aihi tachjuún tū xi kama nguai tjehe ante xi tjiñaha ante kixiu. Ngji t'axín kjihín ye ante má nga kin'ekjén jan nú masen tjiñin. ¹⁵ As'ai ts'a chuyatuku tsasje xi nkúhu nku ntáje, tū xi kui ntóo kjébéfehe rá tachjuún. ¹⁶ Tunga t'anankiuhú tsasinkoho tachjuún. Kitsjen nku tixa má nga jas'en ntáje xi ts'asje ts'a chuyatuku.

¹⁷ As'ai tū xí kama kjahán rá chuyatuku ngat'aha ni xi kamoō kō ngji kjánko ntje xi tjiñin tachjuún, kui xutaha xi f'átjo kjuatéxumaha Ntíaná kō tū nku kits'ínkiehé yjoho nga Jesu yjanki. ¹⁸ As'ai ngji sinjña chuyatuku andai ntáchak'uun.

13

B'í ts'in tsakuchjhi Jua chu xi tsitjujín ntáchak'uun

¹ As'ai kkie nku chu xi tsitjujín ntáchak'uun. Yatu maha nintaku kō te maha ndjiaha. Nga nkúnkú ndjiaha nkúnkú corona tjíntu'áha, kō nga nkúnkú nintaku nku j'áin xi najmi sasíhín Ntíaná tji'aha. ² Chu xi kkie b'a tjín xa sine tjín, kō b'a k'un sjai xi nkúhu sjai chu oso, kō ts'a b'a tjín ts'a leon tjín. Chuyatuku kikjanínk'a chu xu'bō nga kitsjá xaha. Y'éjña títjun kō chánka kits'in ma. ³ B'a tjín xi tū xí kin'e'uhún rá nku nintaku tjín, tunga kin'enkihí rá má nga kin'e'uhún. Ngayjee xuta asuntee incha kama nkjúhun kō kitsjenníhi chu. ⁴ Incha kits'intsjoho xuta chuyatuku, at'aha kitsjá xaha

chū xinkuū nga kui xi kuatéxuma. Kō tā incha kits'intsjohō chū xinkuū. B'i incha kitsú:

—Najmi tjin sa k'ái xi nkúhu chū. ¿Yá xi kama kjaánkōhō?

⁵ Kik'aíntehe chū nga nk'a k'uasje yjohō kō nga najmi skuenkjún Ntíaná nga kuinchja, kō kik'aihi nga yachán jo sa kuatéxuma. ⁶ As'ai chū najmi kikienkjún Ntíaná nga kinchja. Ch'on kitsúhu Ntíaná kō ante xi má nga tjiña Ntíaná kō ngayjee xi tjintu ndjiojmi ján. ⁷ Tā kik'aíntehe nga kjaánko xuta jehe Ntíaná kō nga ts'ín nganaha. Tā kik'aihi nga kuatéxumaha nkú tjin maha ntjehe xuta xi tjin, nkú tjin nanki xi tjin, nkú tjin maha xuta xi nchja tu má éhén ni kō nkú tjin ante má nga tjintu. ⁸ As'ai incha kits'intsjohō chū ngayjee xuta xi tjin asuntee xi najmi tjintunt'á j'áhiñ xujun xi ts'e Chutsankā xi kin'ek'ien. At'aha kintehe ni nga kamanda asuntee xujuhun Chutsankō tjintut'á j'áhiñ ngayjee xi k'úentu tik'uun. Kui xi najmi incha kits'intsjohō chū.

⁹ Xi tjen tjabaxínñju katasínñju. ¹⁰ Xi tjiñin nga nguainijé, kui xi nguainijé. Xi tjiñin nga n'ek'ienkōho kicha, kui xi kicha kuayáha. Kui nga tjiñin nga ts'ín chúkjuaha xuta jehe Ntíaná kō ndjá kuinchajin ni xi s'ejiñin.

B'i ts'ín tsakuchjihi Jua chū xi tsitju t'anankiu

¹¹ As'ai kikié k'ái chū xi tsitju t'anankiu. Jo maha ndjiaha. B'a k'un ndjio xi nkúhu ts'e chutsankā, tunga b'ahá ts'ín nchja xi nkúhu chuyatuku. ¹² Ngajohō chū xi tjuun batéxuma. Kits'ín chū nga xuta xi tjintu asuntee incha ts'íintsjohō chū xi tjuun, chū xi kin'enkihí má tu xí uhún ra. ¹³ Kits'ín kjuankjún chánka chí, santaha kits'ín nibájen nd'í asun t'anankiu nginkun xuta. ¹⁴ Nga'yún xi kitsjáha chū xi tjuun ts'anachakōhō ra xuta nginkun chū xi tjuun. Kits'ín kjua'yúhun ra xuta nga ts'ínnda nku sénnistjihin chū xi tjuun, tu xi chanjúhun xi najmi k'ien nk'ie nga tsichaya.

¹⁵ Kik'aíntehe chū xi ma johō nga ts'ínk'íejña tik'un sénnistjihin chū xi tjuun, tu xi kuinchjaha sénnistjiun kō ts'ín nga n'ek'ien ngayjee xi najmi ts'íintsjohō. ¹⁶ Kō kits'ín chū xi ma johō nga s'et'aha chubā ntsja kixi kō a ra stjen ngayjee xuta, xi ihí kō xi xixihí, xi nchináha kō xi x'ahan, xi ndáhi yjohō kō xi najmi ndáhi yjohō. ¹⁷ Kits'ín nga najmi ch'a kama k'uatse kō a ra kama kuatéña tsa mí nihi, tsa najmi tjiñin chubaha chū kō tsa j'áhiñ chū kō a ra xkihí j'áhiñ chū.

¹⁸ Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Xi mankjihin kat'asje xkihí chū, at'aha xkihí j'áhiñ ndahá niu. Jun unchan kō cháte kō tj'ion nku niu.

14

B'i ts'ín tsakuchjihi Jua já xi Ntíaná kits'ínkjas'ehen yjohō

¹ As'ai tsase kō kikié nga Chutsankō síñnasun asunntu tjenki Sion. Tjinchat'aha unchan kō yachán ñju mií xuta xi tjintut'áha stjen j'áhiñ Chutsankō kō j'áhiñ Na'mihí Chutsankō. ² Kint'e nku ntā xi nibaha ndjiojmi ján. Janeya ntō xi nkú ts'ín faneya ntáje nga ma 'yún kō xi nkú ts'ín faneya ch'on. B'a tā ts'ín jane ntā xi kint'e xi nkúhu nkjin nkjún arpa xi t'n'ekjane.

³ Nginkun xi tibatéxumōō kō nginkun xi ñju xi tjintu tik'uun kō nginkun jáchá xi kan ñjuu, tjin xi tjincha se nku soon tsetse. Najmi ch'a tímaha soon xu'bo, nku tutuhú xi unchan kō yachán ñju mií xi tsitjujin ajihin xuta asuntee.

⁴ Kui xi najmi incha kits'ínsi yjohō tsa jminchjín kikjantuko, at'aha najmi y'entuko chjuún. Tshuh ra nií nk'ie nga najmi incha kits'intsjohō k'ái ntia. Incha yankihí Chutsankō tu má nga tífihi. Kui xi kis'echjintjai ajihin xuta xi tjin. Kui xi t'baihi Ntíaná kō Chutsankō nga chje xi tjun tjincha n'e ma. ⁵ Ndaha nku én tsank'á najmi incha kinchja, at'aha kui xi je nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín tsakuchjǐhí Jua nga incha kinchja jan ntítsje

⁶ As'ai kíkíe kj'ái ntítsje xi tsú'ba tǵen nk'a ján nga nibáko é n da tsuhu Ntíaná, kui xi tǵ nkjéhé ni chjǐhí ra. Kui xi s'enijmǐhí xǵta xi tǵintu asuntee, nkú tǵín nanki xi tǵín, nkú tǵín maha ntjehé xǵta xi tǵín, nkú tǵín maha xǵta xi nchja tǵu má éhén ni kǵ nkú tǵín ante má nga tǵintu. ⁷ Yún kinchja ntítsjee nga b'ǐ kitsú:

—Chankjún Ntíaná kǵ n'ekio yjonuu nga kui xi chánka, at'ahá ja kuichu chǵba nga ts'ínkokjua xǵta. N'etsjohǵo xi kits'innda nk'a ján kǵ t'anankiu, ntáchak'uun kǵ ntá tǵa xi tǵín.

⁸ As'ai nku ntítsje xi ma joho b'ǐ kitsú:

—Ja kuan'ekje, ja kuan'ekje nanki chánka Babilonia. Kits'in ch'ǐ ngayjee xǵta, tǵu xi tǵu mí ni ch'onk'uhún ni incha ts'ín xi nkú tǵ ts'ín kui.

⁹ As'ai nku ntítsje xi ma jahan b'ǐ kitsú:

—Tsa tǵín xi ts'ínstjohǵo chǵ kǵ sénnstjihin kǵ tsjánte nga s'et'ahá chǵbaha stjén kǵ tsa ntsja, ¹⁰ kui xi tǵihin nga ts'ínkjáinyehé kǵuakjan chánkaha Ntíaná. B'a kamaha xi nkú maha xi 'yún 'bi xán xi najmi kichjǵjehén nga'yúhún. Nd'í kǵ sufri k'uaikohǵo ra kǵuanima nginkun ntítsje jehé Ntíaná kǵ nginkun Chǵtsankǵ. ¹¹ Ndaha tsa mí yjehe najmi kamandyjaya nǵntihí nd'í xi tsjá kǵua'un. Ndaha nku nǵstjin kǵ ndaha nku nǵstjén najmi ts'ínkj'áya xi ts'ínstjohǵo chǵ kǵ sénnstjihin kǵ xi ts'ínkjáihin chǵbaha j'áihin. ¹² Kui nga tǵihin nga ts'ín chǵkǵuaha xǵta jehé Ntíaná, xi f'átjo kǵuatéxumaha kǵ s'ejihin Jesu.

¹³ As'ai kint'e nku ntá xi nibaha ndjiojmi ján nga b'ǐ kitsúna:

—T'et'ai ni xu'bi: “Nd'ai tǵat'atuts'inhin ra nk'ie nga nda tǵín ts'e xǵta xi kuayá nga s'ejihin Ntíaná!”

Kǵ b'ǐ tǵtsu Espiritǵ:

—Johǵn, b'a tǵín. Kui xǵtaha xi incha ts'ínkj'áya at'ahá ndjá xá xi incha kits'in. Ntíaná tsjáha chjǐhí xǵta xu'bo ngat'ahá ngayjee ni nda xi incha kits'in.

B'i ts'ín tsakuchjǐhí Jua nkú ts'ín kichjusǵtjén chǵhan asuntee

¹⁴ As'ai tsase kǵ kíkíe nku nǵntǵi taba. Asun nǵntǵi tǵjǵnasun nku xi b'a tǵín xi nkúhu Ntǵhí Ndax'iun tǵín. Tǵj'ahá nku coroná tǵoonsine. Kǵiya ntsja ya nku kǵichá yjo xi n'echjén nga ti tunǵnu. ¹⁵ As'ai nǵnku tsitǵujuhǵ kj'ái ntítsje kǵ 'yún kinchja nga b'ǐ kitsúhu xi tǵjǵnasun nǵntǵi:

—Ja kama chá ni xi tǵjǵntje asuntee. Kǵicháhi tǵchákǵohoni niu kǵ ch'atǵjǵ, at'ahá ja kuichu chǵba nga ch'atǵjǵ chǵn.

¹⁶ As'ai xi tǵjǵnasun nǵntǵi kǵicháha tsatekǵo ni xi tǵjǵntje asuntee kǵ j'áya chǵhan.

¹⁷ Nǵnku xi sǵjǵna ndjiojmi ján tǵ tsitǵu kj'ái ntítsje xi tǵ y'a nku kǵichá yjo. ¹⁸ Kǵ nǵchan chǵ tǵ tsitǵu kj'ái ntítsje xi batéxumaha nd'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'ǐ kitsúhu xi y'a kǵichá yjoo:

—Kǵichá yjohǵ tǵchákǵákǵohoni éhén tuntsǵajé xi tǵín asuntee, at'ahá ja chǵbaha nga stǵ tuntsǵajé.

¹⁹ As'ai kǵicháha ntítsjee tsatekǵo tuntsǵajé xi tǵín asuntee kǵ kits'ínkj'a má nga ts'íonki tuu, kui xi tsuhu ra má nga s'ejǵna chǵi kǵuakjan chánkaha Ntíaná. ²⁰ Kits'ionnkǵ tuntsǵajéé nǵtsihin nankiu, tǵnga tǵ jnǵhí kitǵu. Xi nkú ra ma nku metrǵ masen kama nga nǵnkaha jnǵu kǵ jan ra unchan kilometrǵ kama nga tayáha.

¹ As'ai kieke ndjiojmi ján kj'ai ni chánka xi ma nkjúnna, xi tsakúchji ni xi kama. Yatu ntítsje kieke xi incha y'a yatu kjuanimá xi fekuhu. B'a ts'in kuichú ma ndjuúhu kjuakjan chánkaha Ntiana xi tib'éjña chji.

² Kieke nku ni xi b'a tjin nku ntáchak'un chutsín xi nd'í kin'etjijinkoho tjin. Ko andaihi ntáchak'uun tjincha ndju xuta xi kits'in nganaha chu. Kui xi Najmi kits'intsjoho sénnistjihin ko najmi kits'ínkjáhih nga kis'et'aha xki j'áhih chu. Incha y'a xuto najni arpa xi Ntiana kitsjáha. ³ Tjincha se sohon Moise, nda xi kits'ínxát'aha Ntiana, ko ta tjincha se sohon Chutsanko. B'i tjincha tsu: Ji Ntiani, ji tjihin nga'yún.

Chánka ni xi kin'endai ko ma nkjúnna.

Kixi ko naxu niyá xi ts'i.

Ji xi nda rejhi xuta xi tjin.

⁴ Ngayjee xuta tjihin nga tsankjúhin, Ntiani.

Ngayjee xuta tjihin nga ts'intsjohi.

At'aha nku tutu ji xi tsjei.

Kj'uaí nginkuin ngayjee xuta xi tjin nga ts'intsjohi,

at'aha ja ya nga kixi n'ei kjuá.

⁵ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, kieke nga tsix'á ninku, ante nkjúhun Ntiana xi síjña ndjiojmi ján. ⁶ Tsitju ninku yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimó. Incha yja najyun xi je ko xi tibat'ai ko 'mehe tjintukjáha ni s'ekjá toonsine. ⁷ As'ai nku ni nju xi tjintu tik'uun kitsjáha nga nkúnku ntítsje xi yatu nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi ts'in nibájennehe xuta. Kui xi kjuakjan chánkaha Ntiana, Ntiana xi tjña tik'un tu nkjéhi ni. ⁸ Kitsehe aya ninku nintj xi tsitjujihin kjuachánkaha ko nga'yúhun Ntiana, ko ndaha nku najmi kama jas'en aya ninku santa nkúhu nga jeya kjuanimá xi yatu xi incha y'a ntítsje xi yatu.

16

B'i ts'in tsakuchjhi Jua kjuanimá xi yatu

¹ As'ai kint'e nku ntá xi tu xí 'yúhún xi nibaha aya ninku. B'i kitsúhu ntítsje xi yatu maha:

—Tankiún. Tatendzjosún asuntee ni xi tjincha tasa xi yatu xi kjuakjan chánkaha Ntiana.

² As'ai ntítsje xi tjuun ngiténdzjosún asuntee ni xi tjincha tasaha. As'ai xuta xi tjintut'áha chubaha chu ko xi kits'intsjoho sénnistjihin incha kingjaha tsé ch'onk'un xi kitsjáha kjuá'un.

³ As'ai ntítsje xi ma joho tsaténdzjojin ntáchak'uun ni xi tjincha tasaha. As'ai jni kama ntáchak'uun xi nkúhu jnihi nku nda xi kan'ek'ien. K'ien ngayjee xi tjintu tik'un ajin ntáchak'uun.

⁴ As'ai ntítsje xi ma jahan tsaténdzjojin ntáje ko ajin ntá tixó ni xi tjincha tasaha. As'ai jni kama. ⁵ Kint'e nga b'a kitsú ntítsje xi batéxumaha ntániju:

—Tsje ní ji, Ntia xi tjña ko y'ejña. Kixi kuan'ei nga b'a ts'in kuan'ei kjuá.

⁶ At'aha kui xuta xu'bo incha tsaténdzjo jnihi xuta jee ko já profeta. Nd'ai ji kuak'aihi nga jni incha kuak'i. B'a ts'in machjéhen.

⁷ Ta kint'e nku ni b'i kitsú ajin nahan chje:

—Johon, Ntia xi tjihin nga'yún, ji xi kixi ko naxu n'ei kjuá.

⁸ As'ai ntítsje xi ma njuhu tsaténdzjojnúhu ts'íu ni xi tjincha tasaha. Kik'aihi kjuá ts'íu nga nd'í k'uétikoho xuta. ⁹ As'ai 'yún kits'inchjahan nubóo xuta. Ndaha tsa b'a kama, najmi incha ngikj'áhá ra animaha ko najmi incha kits'ínkie yjoho nga Ntiana xi chánka. Tu sa ní najmi kikienkjún Ntiana nga kinchja. Ntiana, kui xi maha tsjá kjuanimá xu'bi.

¹⁰ *As'ai* ntítsje xi ma uhun tsaténdzjo ni xi t́incha tasaha má t́jñasun chu nga t́batéxuma. *As'ai* kama jyun ngayjee má t́batéxuma chu. Incha kikjinene njai xuta ngat'aha kjuá'un xi t́incha be. ¹¹ Ch'on incha kitsúhu Ntíaná xi t́jña nk'a ján tu ngat'aha kjuá'un xi t́incha be ko tsé xi incha kingjaha, tunga tu nkú najmi incha ngikj'áhá ra animaha.

¹² *As'ai* ntítsje xi ma juhun tsaténdzjojn ntáje chánka Eufrate ni xi t́incha tasaha. *As'ai* kixíya ntáje tu xi tsjántehe ra nga k'já já rej xi nibáha má tju ts'íu.

¹³ *As'ai* kieke jan jáninda xi b'a k'un cháxkje k'un. Ts'a chuyatuku tsitju chu ko ts'a chu xi ma johu ko ts'a nda profeta tsank'óo. ¹⁴ Kui jánindoq xi ts'ín kjuankjún ko incha bitju nga nchja njaha já rej xi t́jn ngayjee asuntee, tu xi k'uéndaha yjoho jóo xi má nga incha ts'ín kjuachán. At'aha kjuachán chánka s'e nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntíaná xi t́jlin nga'yún.

¹⁵ “Chasoo, an kjuá xi nkú joyaha nda ndyjé. ;Nda t́jn ts'e xi t́jña t́k'un ko xi t́jña ndaha najyuhun tu xi najmi kjuátsú'ba kistihi ko najmi kama subaha ra nga cha!”

¹⁶ Jáninda xi joon kinchja njakúhu já rej ante xi 'mi Armagedon nga én hebreo.

¹⁷ *As'ai* ntítsje xi ma yatuhu tsaténdzjo ni xi t́incha tasaha. Kinu'yá nku nta xi tu xí 'yúhún. Aya ninku má b'ejña Ntíaná nga batéxuma nibaha nto nga b'í kitsú:

—Ja kama.

¹⁸ Tsat'ai nd'ích'on, xaáhan kama, janeya ch'on, ko kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Nkúhu nga t́jntu xuta asuntej najmi kjee ma nku chón xi nkúhu xu'bo, at'aha tu xí 'yúhún kama chón. ¹⁹ Jan tsitju nanki chánkoq nga tsakjanya ko kin'ekje nanki xi t́jn asuntee. J'átsjehen Ntíaná nanki chánka Babilonia xi má nga kits'ín nibánehe kjuakjan chánkaha. Kin'ek'i nanki Babilonia kjuakjahan Ntíaná. ²⁰ Najmi ta kiyaha ra ngayjee xjo xi t́jn ko ta ndaha naxiu. ²¹ Nk'a ján nibaha ra ts'í ndjio i xi kik'anehe xuta. Ts'ati yachán kilu áhí niu. Én ch'on tsu kinchja xuta nga najmi kikienkjún Ntíaná ngat'aha kjuanima xi ts'e ts'í ndjio, at'aha un nkjún incha kiekehe ngat'aha kjuanima chánka xu'bi.

17

B'í ts'ín tsakuchjíhi Jua xi nkú ts'ín kin'ekokjua naskóo

¹ *As'ai* j'aisena nku ntítsje xi síjnajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a tasa xi yatuu. B'í kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjíhi xi nkú ts'ín n'ekokjua naská k'aku xi t́jñasun ntáje chánkoq. ² Já rej xi t́jn asuntee incha kikjantuko naskóo ko xuta xi t́jntu asuntee ta incha kikjantuko no. B'a ts'ín kindyjajihin ra xi nkú ts'ímndyjajihin xuta nk'ie nga ma ch'i.

³ *As'ai* j'aijínna Espirituhu Ntíaná ko ngikona ntítsjee ante kixiu. Yo kieke nku tachjuún xi t́jsuhun nku chu xi ni. Nkú ts'ín chubaha xuta, b'a ts'ín t́jt'aha chu nga kitsejnuhu. Tunga én xi najmi t́benkjúhún Ntíaná t́jt'aha. Yatu maha nintaku ko te maha ndjiaha. ⁴ Nku najyun kuan ko ni yja no. Kitsejnuhu ra toonsine ko k'já k'já ndjio tsjo k'un. Kjiya ntsja nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi najmi sasíhin Ntíaná ko ni xi si nginkun Ntíaná, kui xi tsuhu ra kjuaská xi kits'ín. ⁵ T́jt'a stjen nku j'áin xi najmi chuba mankjihin xuta. B'í ts'ín t́jt'a: “Nanki chánka Babilonia.” Kui xi naaha jminchjín ská ko naaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasíhin Ntíaná. ⁶ Kieke nga ch'i no. Jníhi xuta jehe Ntíaná ko jníhi xuta

xi kin'ek'ien ngat'aha nga kits'ínkie yjohō nga Jesu yjanki, kui xi kits'ín ch'ihī. Nk'ie nga kieke nō, tū ni xí kama nkjúhúnna.

⁷ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—¿Á tíma nkjúhun ri? Xínyaha nkú tjihin ra ngat'a ts'e nō kō chū xi tjsuhun, xi yatu maha nintaku kō te maha ndjiaha. ⁸ Chū xi kuayai, kui xi y'ejña nk'ie. Najmi ta tjihin nd'ai. Tunga kuitjunjihí aya tixa nankō nga nguai má nga ndyja. Xuta xi najmi tjintut'á j'áihin kintehe ni nga kamanda asuntee xujun xi má nga tjintut'á j'áihin ngayjee xi k'úentu tik'un, kui xutaha incha kama nkjúhun nk'ie nga incha skue chū xi y'ejña nk'ie kō najmi ta tjihin nd'ai tunga kj'uai ngáha.

⁹ Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Nintaku xi yatu, kui xi tsuhu ra asunntu tjenki xi yatu xi tjinasun nō. ¹⁰ Ta tsuhu ra yatu já rei. Un já rei xu'bi ja incha kits'índyja, nku xi tjin saha xá nd'ai, kō nku xi najmi kjee f'ai. Kui xi najmi 'yún tse kamaha nk'ie nga kj'uai. ¹¹ Chū xi y'ejña nk'ie kō najmi ta tjihin, kui xi nda rei xi ma jiu, xi ta nku xi yatu. As'ai nguai má nga ndyja.

¹² 'Ndjia te xi kuayai, kui xi tsuhu ra te já rei xi najmi kjee 'bai xaha, tunga k'uai xaha ra nga kuatéxumako chū nku ora tjihin. ¹³ Kui xi nkuhú incha kamako xinkjin kō tsjáha chū nga'yúhun kō xá xi tjihin. ¹⁴ Incha kjaángo Chutsanko, tunga ts'ín nganahá Chutsanko, at'aha kui xi Nda Ntiaha já ntia kō Nda rejhi já rei. Incha tjenkihi Chutsanko xuta xi kinchjaha Ntianá kō j'áihin, xi kixi incha kits'íntjusun ni xi kitsúhu Ntianá.

¹⁵ Kō b'a ta kitsú yana ntítsjee:

—Ntáje xi kuayai má nga tjinasun naskóo, xutahá niu. Tū mí ntjehé ni y'ahara, tū mí éhén ni kō tū mí nankihí ni. ¹⁶ Ndjia xi te xi kuayai xi tjihin chū, kui xi incha ts'ín unkie naskóo. Incha kjé'aha ngayjee ni xi tjihin kō k'uéjña kisti. Kjiné yjonintehe nō kō nd'í incha k'uetikoho. ¹⁷ At'aha Ntianá y'ejña ajin animaha ndjia xi tee xi má nga incha ts'ín ni xi mjehe Ntianá. Kui nga nkuhú incha ts'ín maha yjohō kō incha tsjáha chū nga kui xi kuatéxuma santa nkúhu nga kuitjusun én xi kitsú Ntianá. ¹⁸ Na xi kuayai, kui nanki chánka xi batéxumaha já rei xi tjin asuntee.

18

B'í ts'ín tsakuchjihí Jua nga kin'ekje nanki chánka Babilonia

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kieke kj'ai ntítsje xi nibajehen ndjiojmi já. Kui xi chánka xá xi tjihin. Kjuachánka xi tjihin kits'ín ndzjehen asuntee.

² 'Yún kinchja nga b'í kitsú:

—Ja kuan'ekje. Ja kuan'ekje nanki chánka Babilonia. Ja ni'yaha jánindoo kama, ante má tjintuyá ngayjee jáninda xi tjin. Ja nubaha ngayjee nise xi uncha kō xi si nginkun Ntianá. ³ Ajihin nanki xingisoo nku naská kama nanki Babilonia. Xi nkúhu tsa kik'i jóo kjuaskáha nō nga kikjantuko. Já rei xi tjin asuntee incha kikjantuko nō, kō kama nchiná já tiyanta xi tjin ngat'aha ni nkjún xi ts'atse nga tsjo ts'ín y'ejña.

⁴ As'ai kint'e kj'ai nta xi nibaha ndjiojmi já xi b'í kitsú:

—Titjusojiun nankiu, jun xi xuta xi ts'an, tū xi najmi kō jun ch'anjikohonu ngatitsuhun kō tū xi najmi chakohonu kjuanima xi sakúhu. ⁵ At'aha santaha ndjiojmi já ja tibichú ngatitsuhun. Ja tjinjin k'un Ntianá jé xi tjincha ts'ín.

⁶ 'Nek'íechjiú ni xi kits'ihin xuta. Jo tjihin nga nek'íechjiú ngatitsuhun. Tinchajihuun tasaha ni xi k'úú, xi jo niyá nga 'yún kjan sa nga xi kitsjáha xi kj'ai. ⁷ Xi nkú ts'ín 'yún nk'a ts'asje yjohō kō tsjo ts'ín y'ejña, b'a ta ts'ín 'yún johon kjuanima kō kjuaba nd'ai. At'aha b'a titsu nga kui rú nku na reina, najmi

na x'an rú kò rú najmi s'ehe kjuaba. ⁸ Kui kjuaha nkuhú nga nìbane tentehe ra kjuanìma, ngabaya, kjuaba kò kjintá. Nd'í s'etfko, at'aha tjihin nga'yún Ntiana xi ts'ínkokjuaha.

⁹ Ni xi tjihin naská Babilonia já rej xi tjin asuntee kits'ínchjénko nò kò jóo incha kikjantukò nò. Kui nga nk'ie nga incha skuēhe jóo ninti xi tbitju má nga títi nankiu, incha kjintát'a kò un kama k'un. ¹⁰ Kjin kuincha, at'aha incha tsankjún kju'aun xi t'fbaihi nankiu kò b'a incha kuitsu:

—¡Nìma rú ts'ihin! ¡Nìma rú ts'ihin nanki chánkoo, nanki Babilonia xi nk'a tjen! At'aha nkuhú nga n'ekokjuaha.

¹¹ Játiyanta xi tjin asuntee ta kjintát'a kò un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu, at'aha najmi ta tjin xi k'uatsehe ra ch'á xi k'uaíko. ¹² At'aha toonsine kò toontaba, nkjin tjká ndjio tsjo k'un kò nkjin tjká najyun chjí, najyun kuan kò xi nihi, nkjin tjká yá xi sinjne kò nkjin tjká ni xi kin'endako ho yá xi chjí kò kicha kò k'ái sa nihi xi tjin, ¹³ nkjin tjká ni xi sinjne kò ntá sinjne, tjink'úbjo kò xán, seti, kuan niñu xi chjí kò tuniñu, turu kò chuhsanka, ndje kò yá xi kje'yún ndje, kò santaha xuta musu xi satéña, kui niu xi incha f'aiko jóo. ¹⁴ B'a k'úihin nanki Babilonia:

—¡Ja najmi ta tjihin ri tu tsjo k'un xi kama mje nkjúhin! ¡Ja kuan'endya kjin ni tsjo k'un xi tjihin kò kjuanchináhi! ¡Najmi ta sakú saha ri!

¹⁵ Kjin incha kuincha já tiyanta xi incha kama nchinántjaihi nankiu, at'aha incha tsankjún kju'aun xi skuēhe nankiu. Incha kjintá kò un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu ¹⁶ nga b'a incha kuitsu:

—¡Nìma rú ts'ihin! ¡Nìma rú ts'ihin nanki chánkoo! Kui xi kingja najyun chjí xi kuan kò xi ni, najyun xi yajnuhu toonsine kò k'ái k'ái ndjio tsjo k'un. ¹⁷ Nkuhú nga kfehe ngayjee kjuanchiná chánka xu'bi.

Nkjin incha kuincha ngayjee já xi ts'ínko yábarku, xi yá barku incha b'emayá, xi ts'inxáya yábarku kò ngayjee xi ntáchak'uun sakúhura ni xi incha kjine. ¹⁸ Nk'ie nga incha skuē ninti xi tbitju má nga títi nankiu, 'yún incha kuinchja nga b'a incha kuitsu:

—¿Má nanki xi b'a ta tjin xi nkú tjin nanki chánkoo?

¹⁹ Incha kuat'é a ndyjo nintaku nga kuakúchji nga kjuaba tjihin, incha kjintá kò un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu nga b'i incha kuitsu:

—¡Nìma rú ts'ihin! ¡Nìma rú ts'ihin nanki chánkoo! 'Yún ts'atse ni xi chjí. Yo kama nchiná ngayjee xi tjihin yábarku. Tu nkuhú nga kuan'ekjehe ngayjee ni xi tjihin.

²⁰ Kat'etsjonuu, jun xi tintsuboo ndjiojmi já ngat'aha ni xi t'inehe nanki chánkoo. Kat'etsjonuu, jun xuta jehe Ntiana kò já postru kò já profeta, at'aha Ntiana kuats'ínkokjuá nankiu ngat'aha ni xi kits'ínnuu.

²¹ As'ai nku ntitsje xi nk'a tjen kikjesintjen nku ndjio naxi áí. Kui xi kikjaníkj'ajin ntáchak'uun nga b'i kitsú:

—B'i ts'ín 'yún n'ekje nanki chánka Babilonia kò najmi ta ch'a skuēhe ra.

²² Najmi ta kuinú'yáha aya niyátēhe nga kjuane najni arpa kò yánaxu kò tjio. Yo najmi ta s'ehe já xi ts'ínnda nkjin tjká ni. Yo najmi ta kuinú'yáha nga kuakjan tuniñu. ²³ Najmi ta ts'ín ndzjehen ndaha nku nd'í aya niyátēhe kò najmi ta kuinú'yáha s'í kjuabixan. B'a kama ta ndaha tsa já tiyanta xi tjin yo kama já k'aku ajihin xuta xi tjin kò t'je xi máha ts'anachako ho ra ngayjee naxinantá xi tjin. ²⁴ At'aha kui nankiu y'anji jnihi já profeta, jnihi xuta jehe Ntiana kò ngayjee xi kin'ek'ien asuntee.

19

B'i ts'in tsakuchjihi Jua nga kin'etsjoho Ntiana ndjiojmi jan

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kint'e ntaha nkjin nkjun xuta xi 'yún kinchja ndjiojmi jan nga b'i incha kitsú:

—jKan'etsjoho Ntiana, kui xi ts'ink'ankina!

Kui xi ts'e kjuachanka ko nga'yún.

² At'aha nda ts'in ko kixi ts'in kju,

ja kuats'inkokjua naská k'aku

xi ni najmi ndaha kits'inkatsúnkoho xuta.

Ntiana ja kuakasje chji jnihi xuta xi ts'e.

³ As'ai b'aha ta incha kitsú ngaha:

—jKan'etsjoho Ntiana! Ninti xi tbitjuhú nanki chankoo nguainji nk'a jan tu nkjéhe ni.

⁴ As'ai kingjénsten santaha t'anankiu jáchá xi kan njuu ko xi nju xi tjintu tik'uun nga kits'intsjoho Ntiana, kui xi tjinasun ante má batéxuma. B'i incha kitsú:

—jB'a katuma! jKan'etsjoho Ntiana!

⁵ As'ai kinu'yá nku nta xi nibaha ra má b'ejna Ntiana nga b'i kitsú:

N'etsjoho Ntiana ngayjo jun xi xuta xi ts'e,

jun xi yankjun Ntiana, xi xixihi ko xi ihi.

⁶ As'ai kint'e nga xi nkú ts'in nu'yá nkjin ntaha xuta, xi nkú ts'in faneya ntáje nga ma 'yún ko xi nkú ts'in 'yún faneya ch'on. B'i kitsú nto:

—jKan'etsjoho Ntiana!

At'aha tibatéxuma Ntiana, Ntia xi tjihin nga'yún.

⁷ Kat'etsjoná ko katsejihinná kjuatsjo,

n'ekie yjoná nga kui xi chanka.

At'aha ja kuichu chuba kjuabixahan Chutsanko,

ja kab'énda yjoho xi k'úejnako.

⁸ Ka'bajhi nga ngjua najyun xi chji,

xi je ko xi tibat'ai.

Kui niu xi tsuhu ra ni xi nda incha kits'in xuta jehe Ntiana. ⁹ As'ai b'a kitsúna ntitsjee:

—T'et'ai ni xu'bi: “jÁ b'a nda tjihin ts'e xi kik'inyaha ra nga kj'uaihi s'í kjuabixahan Chutsanko!”

Ko b'a ta kitsúna:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Ntiana xi b'a kitsú.

¹⁰ As'ai tsásinkunch'int'aha ntitsjee xi má nga ts'intsjoho, tunga b'aha kitsúna:

—Najmi b'a tu n'ei. An ta ts'inxát'aha Ntiana xi nkúhu ji ko ta xi nkúhu já nts'ei xi tu nkú tíma 'yún tak'uhún én xi tsakúya Jesu. Ntiana há xi n'etsjoihi.

At'aha én xi tsakúya Jesu, kui éen xi ts'ínkinchjaha já profeta.

B'i ts'in tsakuchjihi Jua nku xi tjisuhun ndje

¹¹ As'ai kieke nga tjentixa nk'a jan. Tsase ko kieke nku ndje taba. Xi tjisuhun chu 'mi Xi Kixi Ts'in ko Xi Kjuaxi Ni xi Tsu. Kixi ts'in nk'ie nga kju ts'in ko nga kjan. ¹² Xi tincha nd'í tincha tunkun. Nkjin corona tj'aha ko tjít'aha nku j'áin xi nku tutu kui be. ¹³ Yja nku najyun xi kits'ihí jní ko j'áihin, kui xi Éhen Ntiana. ¹⁴ Tjennkihí já jun xi tjín ndjiojmi jan. Ndje taba tjintusuhun nga yja najyun xi chji, xi taba ko je.

¹⁵ Ts'a tbitju nku kicha xi yjo, tu xi kjaánkoho nanki xi tjín asuntee. Ndjá kuatéxumaha xuta ko ts'in nibánehe kjuakjan chankaha Ntiana xi tjihin

nga'yún. ¹⁶ Najyun xi yja kō ngasuhū tjt'á j'áin xu'bi: “Nda reihī já rej kō Nda Ntiaha já ntia.”

¹⁷ As'ai kíkíe nku ntítsje xi síjnasun ts'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'í kitsúhu ngayjee nise xi b'ema tjen nk'a ján:

—Nibá ma ñjakú nga chinoo nichine chánka xi tsjá Ntianá. ¹⁸ Chinoo yjonintehe já rej kō já jun k'aku kō já xi x'in b'asje yjohō, yjohō ndje kō xi b'esúhun chy, yjonintehe ngayjee xuta, xi tjíma ndáihī kō xi kich'atse, xi ihī kō xi xixihī.

¹⁹ As'ai kíkíe chy xi tsitjujín ntáchak'uun kō já rej xi tjín asuntee nga tjenko já juhun. Incha kama ñjakú tu xi incha kjaánkōho xi tjísuhun ndje kō já jun xi ts'e xi tjísuhun ndje. ²⁰ Kichjubénijé chí kō ta kichjubénijé nda profeta tsank'á xi kits'ín kjuankjún nginkun chí. Kui kjuankjún xi kits'ín ts'anachakōho ra xuta xi kitsjante nga kis'et'aha chubaha chí kō xi kits'intsoho sénnistjihin. Incha kichjanik'ajin t'k'un chí kō nda profeta tsank'óo ajin ntáchak'un nd'í xi títikōho sufrí. ²¹ Kō já xingisoo kin'ek'ienkōho kichā xi t'bitju ts'a xi tjísun ndje. Ngayjee nisee tu xi incha kikjinehé yjonintehe jóo.

20

B'í ts'ín tsakuchjīhī Jua nga nku mij nú kj'ua

¹ As'ai kíkíe nku ntítsje xi nibajehen ndjiojmi ján nga y'a yubihī tixa nanko kō kjiya ntsja nku n'úkicha chánka. ² Jak'á chuyatukū kō y'é't'a'yún nku mij nú tjihin. Kui chuyatukū xi ye chá xi 'mi ndaninda kō Satana. ³ Kikjanik'aya tixa nanko kō y'échja. Y'énehe nku selo xi y'échja'yún anjuo tu xi najmi ta t'uanachaha ra nanki xi tjín asuntee santa nkúhu nga kj'ua nú xi nku miu. Askahan nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miu, tjihin nga chjundáya kutju.

⁴ As'ai kíkíe nkjin já xi y'entu nga kik'ai xáha nga incha kuatexuma. Ta kíkíe xuta xi kitikjá nintaku ngat'aha nga tu nkú kits'ínkiehé yjohō nga Jesu yjanki kō y'énijmí éhen Ntianá. Kui xi najmi kits'intsoho chy kō sénnistjihin kō najmi kitsjante nga kis'et'aha stjen kō a ra ntsja chubaha chy. Incha j'áya ngáha ra ngabayoo kō tsatexumako Jesucristo nku mij nú tjihin. ⁵ Tunga xuta k'ien xingisoo najmi j'áyahā ngabayoo santa nkúhu nga j'a nú xi nku miu. Xi kuatexumako Jesucristo, kui xi tjun kj'uaíyaha. ⁶ Já b'a nda tjihin ts'e xuta je xi k'uaíhī ra nga tjun kj'uaíyaha! Ngabaya xi ma johō najmi ta tjihin ra nga'yún tsá nkú ts'íhīn xuta xu'bō. Tu sa ní ts'íntsoho Ntianá kō Jesucristo xi nkúhu já na'mi kō kuatexumako nku mij nú tjihin.

B'í ts'ín tsakuchjīhī Jua nga ts'ínndyja ndanindoo

⁷ Nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miu, chjundáya ndanindoo má kjiya'yún. ⁸ As'ai kuitju nga t'uanachaha xi batexumaha nanki Gog kō nanki Magog, kui xi tshu ra tu má nankihí ni. Ndanindoo kuinchja ñjakúhu já jun xi tjihin nankiu nga incha kjaán. Nkjin kama xi nkú ts'ín nkjin maha tsumí xi tjín andai ntáchak'uun.

⁹ Incha k'úema ngayjee asuntee kō k'uétjindaihi má tjintu xuta jehe Ntianá kō nanki xi Ntianá tjohō. Tunga nibahá nd'í nk'a ján xi kj'uaik'íetiyehe. ¹⁰ Kō ndanindoo xi ts'anachaha jóo chjanik'ajin ntáchak'un xi tjihin nd'í kō sufrí, má ta chjanik'ajin chy kō nda profeta tsank'óo. Yo un skuehe nistjin nistjen tu nkjéhe nihi.

B'í ts'ín tsakuchjīhī Jua nga n'ekokjua xuta

¹¹ As'ai kíkíe xi tibatexuma. Taba kō chánka ante má nga tjína nga batexuma. As'ai t'anankiu kō nk'oo incha ngji t'axín nginkun. Najmi ta kis'ehe ra ante. ¹² Kíkíe xuta xi k'ien, xi ihī kō xi xixihī, nk'ie nga kabincha nginkun xi

tibatéxumoo. As'ai kichjux'a nkjin xujun ko ta kichjux'a xujun xi má nga tjintut'a j'áihin xuta xi k'úentu tik'un. Xi nkú ts'in tjit'a xujun ni xi incha kits'in, b'a ts'in kin'ekokjua xuta k'ien.

¹³ J'áiya ngaha ra xuta xi k'ienjin ntáchak'uun ko xi kjintuyánji t'anankiu, ngayjee xi tjintu antehé xuta k'ien. Xi nkú nga incha kits'in, b'a ts'in incha kin'ekokjua. ¹⁴ As'ai kichjanik'ajin xi 'mi Ngabaya ko xi 'mi Antehé Xuta K'ien ajin ntáchak'un nd'íu. Ngabaya xi ma joho ntáchak'un nd'íu. ¹⁵ Xi najmi tjintut'a j'áihin xujun má nga tjintut'a j'áihin xuta xi k'úentu tik'uun, kui xi ta kichjanik'ajin ntáchak'un nd'íu.

21

B'i ts'in tsakuchijihí Jua nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse

¹ As'ai kieke nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse, at'aha kindyjajin sén nk'a xi tjuun ko t'ananki xi tjuun, ko najmi ta kis'ehe ntáchak'un. ² Ko kieke nanki Jerusalen tsetse. Kui xi nanki jehe Ntiana xi Ntiana kits'in nibájen ndjiojmi ján. B'a ts'in kas'enda xi nkúhu nku nabixan xi tsjo tjín x'ótji xi kan'engja nga tikuyaha nda bixoon.

³ Kint'e nku nta xi 'yún xi nibaha má tíjña xi tibatéxumoo nga b'i kitsú:

—Ntiana ja tíjñajihin xuta nd'ai. K'úéjñajihin xuta ko kui xi kama xutaha. Ntiana k'úéjñajihin ko kama Ntiahá. ⁴ Ts'ínxijnu ntánkun. Najmi ta incha kuayaha ko najmi ta incha kjintáha. Najmi ta kjintáyaha ngat'aha kjuabo ko najmi ta un skuéhe ra. At'aha ni xi kis'e ja najmi ta tjihin.

⁵ As'ai b'a kitsú xi tibatéxumoo:

—An títs'in tsetse ngayjee ni xi tjín.

Ko b'a ta kitsú:

—T'et'ai ni xu'bi, at'aha kjuaxi én xu'bi ko ma n'e s'ejin.

⁶ As'ai b'a kitsúna:

—Ja kama. An xi ntu alfa ko ntu omega, an xi tjuun ko xi fekuu. Xi tíma xintáha an tsjaha nga k'úú ntánijuahta ntá tixa xi ts'ínk'féntu tik'uhun xuta. Tu tsjahá ra. ⁷ Xi ts'ín ngana, kui xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xu'bi. An kama Ntiahá ko kui kama ntina. ⁸ Tunga máha xi tsankjún ko xi najmi s'ejihin, xi ts'in ni xi najmi sasinna ko xi ts'ínk'ien aníma, xi chuba fantukohó xinkjín ko xi ts'in tj'e, xi benkjún ntia xi ts'innhada ntsja xuta ko ngayjee xi nchja én tsank'á, kui xi tjihin nga ngjuai ajin ntáchak'un xi nd'í ko sufrí titikoho. Kui xi ngabaya xi ma joho.

B'i ts'in tsakuchijihí Jua Jerusalen tsetse

⁹ As'ai j'aisena nku ntítsje xi sjñajihin ntítsje xi yatu, ntítsje xi incha y'a yatu tasa má nga tíincha kjuaníma yatu xi fekuhu. Kui xi b'a kitsúna:

—Nibái. Kuakuchijihí nabixan xi kama chjuúhun Chutsanko.

¹⁰ As'ai j'aijína Espiritu ko ngjikona ntítsjee nku asunntu tjenki chánka xi 'yún nk'a. Yo tsakúna nanki Jerusalen, kui xi nanki jehe Ntiana xi Ntiana títs'in nibájen ndjiojmi ján. ¹¹ Nd'íhi kjuachánkaha Ntiana títs'in kat'aihi nankiu xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un chí, xi nkú joyaha nku ndjio jaspe xi taba xi nkúhu nch'án taba. ¹² Tjítjindaihi nankiu nku xjó chánka ko nk'a xi te jo maha ankuaha. Nkúnkú ankuo tíinchasti nkúnkú ntítsje ko tjintut'aha ankuo j'áihin ntjehe xuta Israel xi te jo maha. ¹³ Jan maha ankuua xi yja má tju ts'íu ko jan yja má xi tjehe fintjai ts'íu ko jan yja nku ngatehe ko jan yja ngate xinkuu. ¹⁴ Te jo maha tuts'in xjóho nankiu. Nga nkúnkú tjintut'á j'áihin já postru xi te joho Chutsanko.

¹⁵ Ntítsje xi tínchjakona y'a nku yáchubá tōonsine xi k'ua chubakōho nankiū, ankujaḥa ko xjóho. ¹⁶ Nkuhú chubá y'a nankiū. Nga ndjuhu ko nga tayáha tu nkuhú chubá y'a. Yáchubaha ntítsjee ts'achubakōho nankiū. Jo miī ko jo unchan kilometrū kama. Nga ndjuhu ko nga tayáha ko nga nk'aha tu nkuhú chubá. ¹⁷ As'ai ta ts'achubá xjóho. Cháte ko tj'ion metrū kama. Chubá xi ts'ínchjén xuta, ta kui xi kits'ínchjén ntítsjee.

¹⁸ Ndjiō tsjo k'un jaspe kamandakōho xjóo ko tōonsine xi tu xí ndahá kamandakōho nankiū. 'Na xi nkúhu chutsín. ¹⁹ Ngayje tíkja ndjiō tsjo k'un hjí tjíntut'á tsjohō tuts'in xjóho nankiū, jaspe xi tjuun, zafiro xi ma joho, agata xi ma jahan, esmeralda xi ma njuhu, ²⁰ onice xi ma uhun, cornalina xi ma juhun, crisolito xi ma yatuhu, berilo xi ma jihin, topacio xi ma njaha, crisoprasa xi ma tehe, jacinto xi ma te nkuhu, ko amatista xi ma te joho. ²¹ Ankuja xi te joo, te jo perla tjíhin. Nkuhú ndjiō tsjo k'un perla kamandakōho nga nkúnku ankujo. Ko tōonsine xi nda kamandakōho niyáté k'akuḥu nankiū. 'Na xi nkúhu chutsín.

²² Najmi kikiē niñku nankiū, at'aha Chutsankō ko Ntjaná, Ntia xi tjíhin nga'yún, kui xi niñkuḥu nankiū. ²³ Najmi machjéhen nankiū tsa ts'íu ts'íin ndzjehen ko tsa sóo, at'aha nd'íhi kjuachánkaha Ntjaná títs'ín ndzjehen ko Chutsankō xi nd'íhi nankiū. ²⁴ Xuta naxinantá xi tjín asuntee incha k'úéma má ndzjehen nankiū ko incha kj'uafo yo kjuanchináha já rei xi tjín asuntee. ²⁵ Najmi s'echja ankujaḥa nankiū nga ništjiun, ko najmi s'e ništjen. ²⁶ Yo n'ekjas'en kjuanchináha ko ni tsjo k'un xi tjíhin nanki xi tjín asuntee. ²⁷ Tunga ndahá nku ni xi si nginkun Ntjaná najmi kjuas'en yo, ta ndaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sashin Ntjaná, ko ta ndaha xi nchja én tsank'á. Tu nkuhú xuta xi tjíntut'á j'áhiñ xujuhun Chutsankō, yo má nga tjíntut'á j'áhiñ xuta xi k'úentu tík'uun, kui xi kama kjuas'en yo.

22

B'i ts'ín tsakuchjīhi Jua ntá xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta

¹ As'ai tsakúna ntítsjee nku ntáje xi tjíhin ntánijua xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta. Kui xi tibat'ai xi nkúhu nch'án taba. Má b'entu Ntjaná ko Chutsankō nga batéxuma, yo tibatjuhu ntóo. ² Kamasehen niyáté k'akuḥu nankiū ko xki andaihi ntáje tijncha yá tu xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta. Nk'ie nga nku nú te jo niyá bjaḥa tu. Xki sá bjaḥa tu. Xkaha yóo maha ts'íinnkihī xuta naxinantá xi tjín asuntee.

³ Najmi ta s'ehe ni xi najmi nda kinchjane Ntjaná. K'úejñajihin Ntjaná ko Chutsankō nankiū nga kuatéxumaha ko xuta xi ts'e incha ts'íintsjohō. ⁴ Incha kama kuase'a Ntjaná ko stjen s'et'a j'áhiñ. ⁵ Najmi ta s'ehe ništjen. Najmi ta kamachjéhen ra nd'í xi ts'íin ndzjehen xuta xi k'úentu yo ko ta ndaha ts'íu, at'aha Ntjaná ts'íin ndzjehen. Tu nkjéhé ni incha kuatéxuma xuta xu'bo.

B'i ts'ín tsakuchjīhi Jua nk'ie nga ja ma kj'uaíhi Jesu

⁶ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—Kjuaxi én xu'bi ko ma n'e s'ejin. Ntjaná, Ntia xi kits'ínkinchja já profeta, kui xi kuats'ín nibá ntítsjehe, tu xi kuakúchjihī ra xuta xi ts'e ni xi tjíhin nga kama xatí.

⁷ —¡Kjúái xatí! ¡Á b'a nda tjíhin ts'e xi títs'intjusuhun én xi tít'a xujun xu'bi, xujun xi títsuya ni xi tjíhin nga kama!

⁸ An Jua kint'e ko kikiē ni xu'bi. Askahan nga ja kint'e ko kikiē, tsásínkunch'int'aha ntítsje xi tsakúna niu nga kits'intsjohō. ⁹ Tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tu n'ei. An xi ta ts'inxát'aha Ntíaná xi nkúhu ji ko xi nkúhu já nts'ei xi já profeta ko ngayjee xi títs'íntjusun én xi tjít'a xujuin. Ntíanáhá xi n'etsjoihi.

¹⁰ Ko b'a ta kitsúna:

—Najmi tu ch'atj'ó 'mai én xi kits'ínkjas'ehin Jesucristo xi tjít'a xujuin. At'aha ja t'ibichú tiña nistjin nga kuitjusun niy. ¹¹ Xi ts'ín ni xi najmi nda, tu nkú kats'íhín ni najmi nda. Xi ch'onk'un, tu nkú kats'íhín ni ch'onk'uhun. Xi nda, tu nkú kats'íhín ni xi ndaha. Ko xi je, tu nkú katuma jehé.

¹² —Johon, kjúái xatía. Kjúáikohó chjí xi tsjaha nga nkúnkú xuta xi nkú nga incha kits'ín. ¹³ An xi ntu alfa ko ntu omega. An nga tuts'ihín ni ko nga fekuhu. An xi tjuhun ko xi fekuhu.

¹⁴ Já b'a nda tjíhin ts'e xuta xi tibanéhe najyuhun tu xi ts'íínkjáihín ra tuhu yá xi ts'ínk'íéntu t'ík'uhun xuta ko tu xi kama kjuas'ehen ankjuaha nankiu! ¹⁵ Natsin ján kúincha xuta xi ch'onk'uun, xi ts'ín tj'e, xi chuba fantukohó xinkjín, xi ts'ínk'ien animá, xi benkjún ntia xi ts'ínndaha ntsja xuta, ko ngayjee xi tsjohó ko nchja én tsank'á.

¹⁶ —An Jesu títs'in nibá ntítsjena tu xi kuitsuyaha ra xuta nínku ni xu'bi. An nts'én xi nibáha ra kjamaha David, an xi ntjehé David, ko an niñu chánka xi ts'ín ndzjen nga ja tífi ma seen.

¹⁷ B'a títsu Espiritu ko chjuúhún Chutsanko:

—¡Nibái!

Xi t'ibasínñjuyu b'a ta katsú:

—¡Nibái!

Xi tíma xintáha, kanibá. Xi mjehe, tu katakj'áhá ntánijua xi ts'ínk'íéntu t'ík'uhun xuta.

B'í ts'ín fekuhu xujun xu'bi

¹⁸ An b'a tíxihín xuta xi t'ibasínñjuyu én xi tjít'a xujun xu'bi xi títsuya ni xi tjíhin nga kama: Tsa tjín xi k'uésuhun én xi tjít'a ei, Ntíaná k'uésuhun xuta xi b'a ts'íiun kjuanimá xi tjít'a xujuin. ¹⁹ Tsa tjín xi kjéxin én xi tjít'a xujuin xi títsuya ni xi tjíhin nga kama, Ntíaná kjéxihín xuta xi b'a ts'íiun tu xi k'uaihi, tu xi tsjá yá xi ts'ínk'íéntu t'ík'uhun xuta, ko ta kjéxihín ante xi k'uaihi xuta xu'bo nanki jehé Ntíaná xi tjít'a xujuin.

²⁰ Xi t'ib'éjña chji ni xu'bi b'í títsu:

—Johon, kjúái xatía.

¡B'a katuma! ¡Nibái, Nda Ntia Jesu!

²¹ Ngatentoo kas'enuyu kjuandaha Nda Ntíaná Jesu. B'a katuma.